

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Frederiksborg

Danmarks
Amter

2. Hefte

Danmarks Amter

Historiske og personallistoriske
Oplysninger om Land
og By

1. Bind
Frederiksborg Amt

Danmarks Amters Forlag
København
1930

Udgivet af:
INTERESSENTSKABET
DANMARKS AMTER

Papir og Tryk:
PAUL PETEREN

AXELHOLM, AKTIESELSKAB

HS. MAJESTÆT KONG CHRISTIAN X.

HDS. MAJESTÆT DRONNING ALEXANDRINE

R. HOWARD GRØN, Stiftamtmand, Kammerherre, K., DM. p. p.

f. 26 Februar 1861 i København, S. af Grosserer L. J. T. Grøn (død 1910) og Hustru Ada f. Curtois (død 1917), g. (8 Marts 1889) med Ida G., f. 9 August 1864 i København, D. af Etatsraad, Grosserer Alfred Hansen (død 1893) og Hustru Emmy f. Gottschalck. Student (Roskilde) 1880, cand. jur. 1886, Birkefuldmægtig paa Frederiksberg s. A., Sagførerfuldmægtig i Kbhvn. 1887—91, Fuldmægtig paa Kbhvns Amtskontor 1889—90 Assistent i Indenrigsministeriet 1890, Fuldmægtig 1897, Ekspeditionssekretær 1899, Kontorchef i Ministeriet for offentl. Arb. 1903, Stiftamtmand i Viborg 1911, Amtmand over Frederiksborg Amt fra 1921. Medlem af de lolland-falsterske Jernbaners Bestyrelse fra 1903, af Bestyrelsen for de Bentzenske Legater fra 1908 og for Lorentzens Stiftelse fra 1919, af Komiteen til Christiansborg Slots Udsmykning fra 1911 og af det danske Hedeselskabs Repræsentantskab fra 1914, Formand for Viborg Amts juridiske Forening 1916—21, Foreningens Æresmedlem fra 1921, Formand for Repræsentantskabet for Hillerød—Frederiksværkbanen fra 1921 og for Tilsynsraadet for Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse fra 1922, Medlem af Bestyrelsen for Frederiksborg Amts Museumsforening fra 1923, Næstformand for Bestyrelsen for Gribskov—Helsingø—Tisvilde Banen fra 1924. Udenlandsk Orden: M. Gr. 3.

FREDERIKSBORG AMTSRAAD

Medlemmer af Frederiksborg Amtsraad er: Husmand K. HANSEN, Lyngø, Fhv. Forpagter L. F. H. HARBOE, R. af D., Hornbæk, Overlærer J. J. JØRGENSEN, M. F., Birkerød, Møllejejer C. LARSEN, Birkerød, Gaardejer J. MOGENSEN LARSEN, Venslev, Gaardejer LAUSTSEN, Sundbylille, Gaardejer N. H. NIELSEN, Skævinge, Gaardejer N. JENSEN NIELSEN, Ramløse, Gaardejer A. PETERSEN, Uggerløse, Læge C. A. SKOVGAARD, Ølstykke, Købmand A. WARRER, Hundested.

Amtsfuldmægtig cand. jur. A. FLØYSTRUP, Amtsraadssekretær, Amtsfuldmægtig NIELSEN, Amtsfuldmægtig PREISS, Sparekassedirektør C. F. ANDERSEN, Skolefondskasserer, cand. polyt. A. KJÆRGAARD, Amtsvejinspektør, Landinspektør K. O. SØRENSEN, Amtsvandløbsinspektør.

FREDERIKSBORG AMT

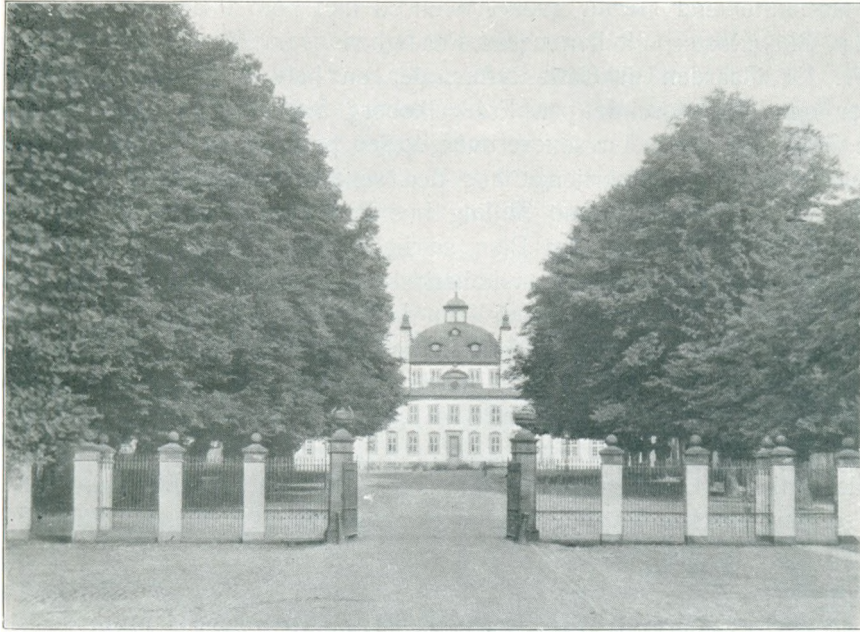
er det nordligste i Sjælland og består af de to Halvøer, det egentlige Nordøstsjælland [almindelig kaldet Nordsjælland] og Hornsherred foruden Øerne Ourø og Eskilsø i Isefjord. Det begrænses af Sundet, Kattegat og Isefjord og støder mod Syd op til Københavns Amt. Dets Størrelse er 1353,7 km².

Amtet omfatter Købstæderne Helsingør, Hillerød og Frederikssund og Herrederne: Lyng-Kronborg, Holbo, Strø (med Handelspladsen Frederiksværk), Lyng-Frederiksborg, Ølstykke og Horns samt 44 Landkommuner.

Oprindelig bestod Frederiksborg Amt af Strø og Lyng-Frederiksborg Herreder samt 2 Sogne af Ølstykke Herred, medens Holbo Herred og Kronborg Birk (Tikøb, Søborg og Esbønderup Sogne) udgjorde Kronborg Amt. 1672 lagdes disse 2 Amter sammen, og 1681 knyttedes yderligere 2 nordlige Sogne af Horns Herred („Jægerspris Amt“) dertil. Endelig 1771 forenedes Hørsholm Amt (den sydlige Del af Lyng—Kronborg Herred) med Frederiksborg Amt, og endelig, da de sydlige Sogne af Horns Herred, som hidtil havde hørt til gml. Roskilde Amt, henlagdes til Frederiksborg Amt (1808), fik dette sin nuværende Skikkelse.

Gitterporten.

FREDENSBORG

VORT Land har gennem de svundne Aarhundreder ejet en ikke ubetydelig Række af Slotte, og her tænkes kun paa saadanne, som har været stillet til Raadighed for Kongen og den kongelige Familie, men en stor Del af dem ligger nu i Ruiner eller er helt slettet af Jordens Overflade. Hver Gang, vi hører dem nævne, træder Danmarks Historie gennem de forskellige Tidsrum frem i vor Tanke, men det er jo ogsaa der, at en stor Del af Landets Historie er udspillet.

De Borge, der opførtes i Middelalderen, Gurre, Kalundborg, Holbæk og Vordingborg, til hvilke Valdemareernes Navne er uløselig knyttet, er forlængst sunket i Grus, saa at der ikke er Sten paa Sten tilbage af de to mellemste, medens Gurre og Vordingborg endnu gennem mægtige Ruiner vidner om deres svundne Storhed.

Det ældste af de nu bevarede Slotte her paa Sjælland er Kronborg, som Fr. II lod opføre i Aarene 1577—85; under hans Søn, Kr. IV, byggedes, som bekendt, i København Rosenborg (1610—25) og i Nordsjælland (1609) Ibstrup, det senere (nu nedrevne) Jægersborg, og Frederiksborg 1602—20. Fr. IV lod Frederiksberg Slot opføre i Aarene 1699—1702 og senere, i Nordsjælland, Fredensborg, der særlig skal omtales her, medens hans Søn, Kr. VI, erstattede Københavns Slot med Christiansborg (1732—40), byggede Eremitagen i Dyrehaven (1736) og det pragtfulde, ogsaa nu nedrevne Hirschholm Slot (1737—39). Paa samme Tid lod dennes Søster, Prinsesse Charlotte Amalie, Charlottenlund opføre og gav det Navn efter sig selv, og i Midten og den sidste Halvdel af det 18 Aarhundrede rejste højfornemme Adelsmænd Amalienborg, Sorgenfri og Bernstorff, der alle senere gled over i Statens Eje og til forskellige Tider blev Bolig for Kongefamilien.

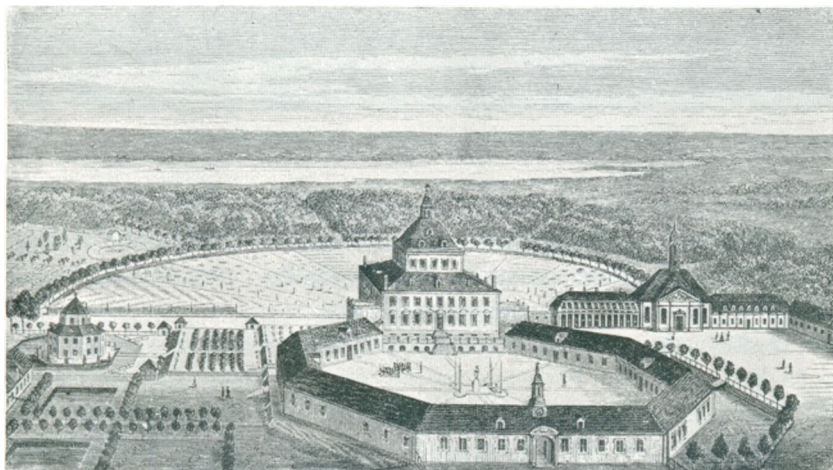
Paa det Sted, hvor Fredensborg Slot nu hæver sine hvide Mure, laa i det 16 Aarhundredes Midte en lille Ejendom, Østrup, (eller, med en noget ældre Form, Ørstrup). Om dennes tidligste Historie ved man intet synderligt, men da Fr. II 1560 iværksatte sit velkendte Mageskifte med Herluf Trolle, hvorved han kom i Besiddelse af Hillerødsholm mod at afstaa Skovkloster, fik han ogsaa Raadighed over Østrup. Godt 100 Aar derefter overdrog Fr. III Gaarden til Carl Rytter, der en halv Snes Aar tidligere var bleven Slotsforvalter og Tilsynsførende paa Frederiksborg Slot, mod at han aarlig svarede en halv Tønde Smør, og nogle Aar senere overgik den paa samme Vilkaar til Jacob Pedersen, der først havde været Kammertjener hos den senere Storkansler Frederik Ahlefeldt og derefter kom til at indtage samme Stilling hos Dronning Sophie Amalie. Han, der var en entreprenant Person, fattede den Plan særlig at lægge Vægt paa Havebrug og Mejeri og opførte derfor nye Bygninger „paa hollandsk Facon“ omtrent paa det Sted, hvor Indkørslen til den ydre Slotsgaard findes. Da han selv havde adskilligt andet at varetage, bortforpagtede han Gaarden til et hollandsk Par, Cornelis Hvid og Hustru, men da han nogle faa Aar senere pludselig faldt i Unaade hos Kongen, maatte han flygte over Hals og Hoved ud af Landet, og Følgen blev, at han 1669 dømtes til at have forbrudt baade sin Formue og sit Gods. Ved Tronskiftet (1670) ændredes Forholdene, og, skønt han ikke opholdt sig her i Landet og ikke kom hertil, fik han atter Raadighed over sit Gods, saa at han samme Aar kunde afhænde det til Statholderen i Norge, Ulrik Frederik Gyldenløve, der 8 Aar senere overdrog det med alt tilhørende til Kongen. Østrup var dengang næsten helt omgivet af Skov, Kovangen mod Syd, Horsevangen mod Nord, der, som andre Skove, fra gammel Tid af var i Kongens Eje, og 1681 forenedes da disse med Gaarden, idet det var Kr. V' Hensigt at benytte Østrup som Jagtgaard.

Fr. IV, der fra Ungdommen af synes at have sat Pris paa det skønne Sted, ønskede at indrette det saaledes, at han til Tider kunde opholde sig der, og han begyndte derfor med, som der siges, at „tilføje“ nogle kongelige Værelser (rimeligvis til den oprindelige Bygning), men følte sig snart efter ikke nøjet dermed, hvorfor han opførte „et lidet Lysthus“ i Stjernen, det Punkt, hvor senere Fredensborg Hovedbygning blev lagt. Her syntes han, at han kunde „finde mere Roelighed og Eenrum end paa Frederiksborg, hvor den daglige Frequence var til Besværing“, og naar han vilde have nogle rolige Timer, gik Turen sædvanlig til Østrup „saasom til et Slags Eremitage“. Men det varede ikke længe, inden ogsaa dette Lysthus blev Kongen for trangt, og han fattede derfor Plan om at bygge et større Hus. Imidlertid lagde Krigen foreløbig Hindringer i Vejen, da Kongen „havde meget at give til, men kun lidt at tage af“, men da det i Aaret 1718 trak op til Fred, gav han Ordre til, at man skulde tage fat paa det nye Byggeforetagende. I 1720 gik man i Gang med det, og Planen gik ud paa, at der skulde opføres en Hovedbygning og syv andre lavere Huse, der sammen med denne skulde omgive den ottekantede Slotsgaard. Til at forestaa og lede Arbejdet valgtes den senere Overlandbygmester *Johan Cornelius Krieger*, der, skønt oprindelig Gartner, havde lagt sig efter Arkitekturen. Det kan maaske synes underligt, at Kongen netop valgte ham, men naar man betænker, at det oprindelig var Tanken kun at opføre et stort Landsted, nærmest i Form som Lysthusene i de kongelige Haver, er der i og for sig ikke noget urimeligt i, at Kongen henvendte sig til sin Hofgartner. Det var Kongens Vilje, at der for en stor Del skulde benyttes Materialer fra den af Kr. IV opførte Bygning ved Frederiksborg, „Sparepenge“, og vi hører da ogsaa om, at Krieger i 1720 lod ikke mindre end 6882 Læs Bygningsmaterialer køre derfra til Østrup, og det følgende Aar endogsaa 10888 Læs. I Aarene 1720 til 1722 opførtes da Slottet og „Ottekanten“, og det sidste Aar var Arbejdet saa vidt tilendebragt, at Indvielsen kunde finde Sted paa Kongens Fødselsdag, den 11 Oktober. Den Dag kom først Kongen og lidt senere Dronningen, Anna Sophie, kørende fra Frederiksborg. Kongens Confessionarius, Mag. Lemvig, prædikede og hentydede i Slutningen af sin Tale til det Navn, som

Hans Kongelige Majestæt allernaadigst havde behaget at give bemeldte Slot. Kl. 3 holdtes der Taffel baade for de kongelige, for de fornemste i Rangen, for Kavallererne og for Kammertjenerne, men naturligvis paa forskellige Steder. Kl. 6 prædikedes der paa tysk, og Kl. 8 tog Kongefamilien tilbage til Frederiksborg, hvor Festen fortsattes til Midnat. Ved denne Lejlighed fik Stedet, som hidtil stadig var blevet kaldt Østrup, Navnet Fredensborg. Og Navnet blev hugget i en Sten, der indsattes over Porten. Hvem der har formet de fire Linjer, som danner Verset, ved man ikke; synderligt gode var de ikke, men velmente. Og det er værd at lægge Mærke til, at de var paa dansk; „det er en Fortjeneste, og endda ikke en ringe, baade for Poeten, der havde gjort det, og for den Konge, som i denne tysktalende Tid satte et dansk Vers over sin Dør“:

Da Kriig og Orlogs-Tiid ved Gud en Ende fik
 Blev Fredensborg opbyggt af Fjerde Friderich,
 Og at det Freds Paulun skal Krigens Minde være,
 Saa fik det Navn af Fred og Friderich at bære.

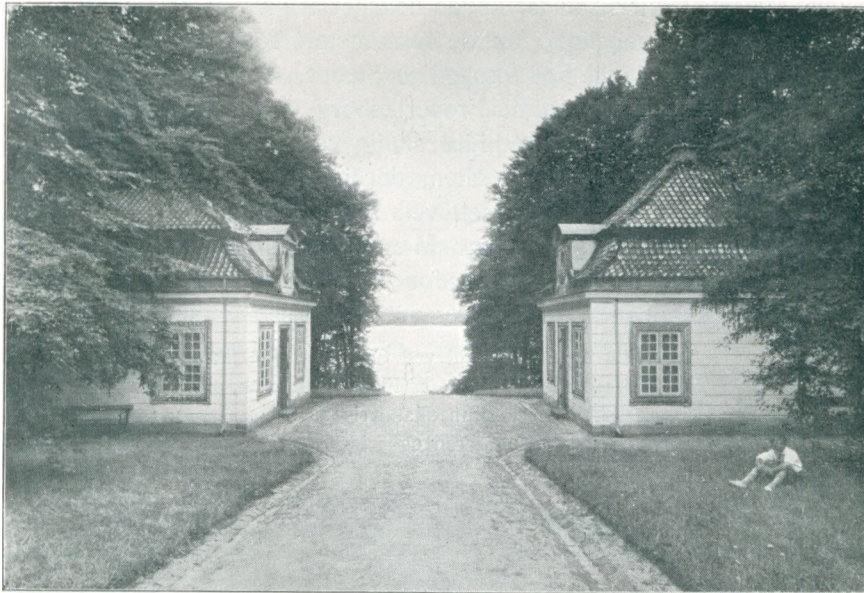

Prospekt af Fredensborg 1729.

De to følgende Aar arbejdedes der ikke synderligt paa Slottet, men inden Aaret 1724 var gaaet til Ende, fattede Kongen Bestemmelse om en meget betydelig Udvidelse, og der sluttedes Kontrakt med Krieger om at opføre ikke mindre end 9 Bygninger, af hvilke de 6 skulde ligge i Forgaarden, tre paa hver Side af Indkørslen, medens der Øst for Hovedbygningen ved Ridebanen skulde opføres 3, saaledes at Kirken laa i Midten med to lavere, ganske ens Bygninger i umiddelbar Forbindelse dermed, en paa hver Side. Disse rejste sig da i de følgende Aar, men inden de var færdige, blev der sluttet Aftale om, at der skulde opføres forskelligt andet, saaledes en Pavillon ved Esrom Sø og to andre Huse, en Køkkenbygning og en Spisestue for Kavallerer og Hofdamer, ved Kongebroen. Den første af de her nævnte er forlængst nedrevet, medens vi genkender de to andre, Køkkenet og Kavallerhuset, i de to Huse, som nu almindelig kaldes Thepavillonerne.

Samtidig med at disse efterhaanden ret omfattende Byggearbejder udførtes, anlagdes Slotshaven, der fra første Færd af fik sin Karakter ved de lange Alleer, der stadig danner Hovedvejene i Parken og tillader Udsyn til Esrom Sø.

Under den følgende Konge, Chr. VI, der satte ligesaa stor Pris paa at bygge som Faderen, opførtes et nyt Kavallerhus paa den sydlige Side af Ridebanen og forskellige andre mindre Bygninger, men af større Betydning var det, at Hofbygmester *Lauritz Thura* 1741 fik Ordre til at forhøje den øverste Etage paa selve Hovedbygningen, hvad der i høj Grad bidrog til at ændre dens Udseende. Da forskellige Forhold medførte, at

Thepavillonerne i Fredensborg Slotshave.

hverken Kongen eller hans Dronning ønskede at opholde sig længere Tid ad Gangen paa Fredensborg, indskrænkede man sig ellers i alt væsentligt til saadanne Arbejder, som var nødvendige, for at Slottet paa en passende Maade kunde rumme den kongelige Hofstat, naar denne i Jagttiden ledsagede Kongen dertil.

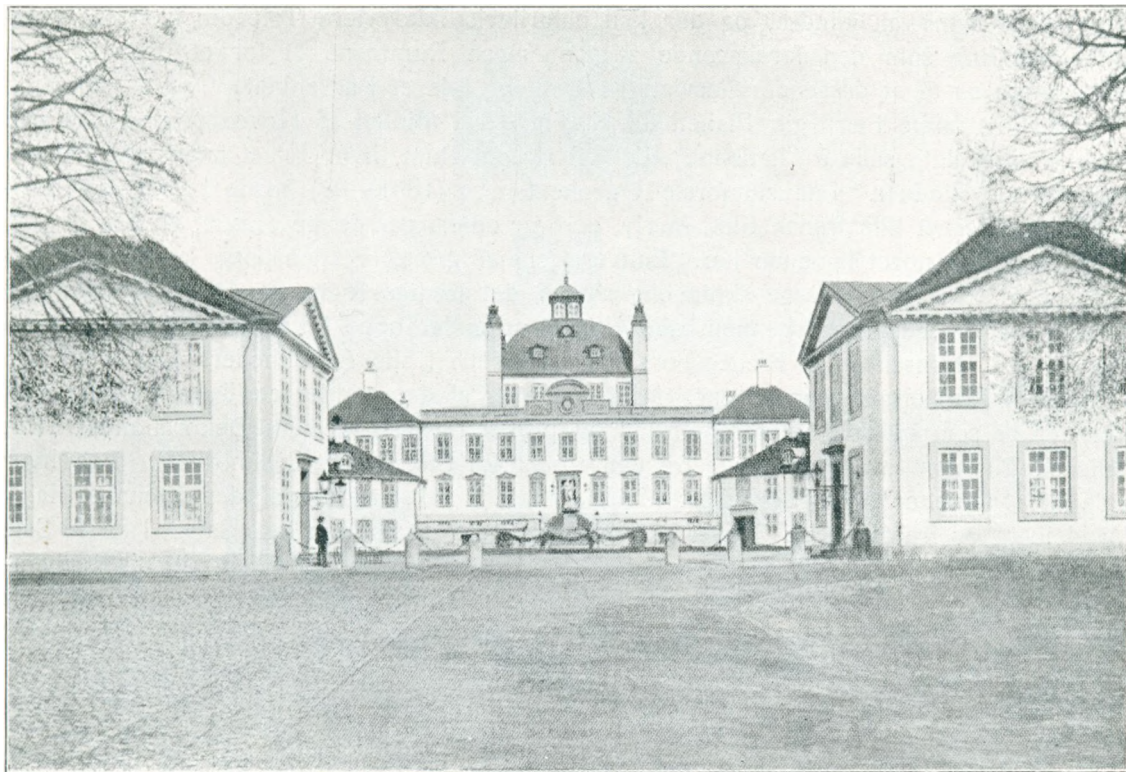
Som bekendt skete der en stor Ændring med Livet ved Hove, da Fr. V kom paa Tronen. Som en Reaktion mod Faderens mørke og pietistiske Livssyn skulde nu Livsglæden sættes i Højsædet. Det gav sig Udslag paa mangfoldige Maader og kom ogsaa til at øve sin Indflydelse paa Fredensborg. Medens dette Slot kun sjældnere var blevet besøgt af Kr. VI, tog hans Søn, Fr. V, det til Sommerbolig, hvad der naturligvis medførte en Række Omændringer og Reparationer, som vi ikke her skal gaa nærmere ind paa men som saa at sige hvert Aar medførte betydelige Udgifter.

I 1753 skulde der saaledes skaffes ca. 30 nye Værelser tilveje, og dette skulde saa vidt muligt ske, uden at de gamle mistede deres Lys. Opgaven var ikke nem, men Hofbygmester *Nicolai Eigtved*, hvem Forandringen overdroges, løste den med overlegen Dygtighed. I Stedet for blot at forlænge den forhaandenværende Bygning, valgte han at bygge til hver Side to Fløje med en mellemliggende aaben Plads eller Gaard, saa at alle Værelserne i det gamle Slot, med Undtagelse af et Par smaa Kabinetter, kunde beholde deres Vinduer. De nye Tilbygninger kom ikke til paa nogen Maade at virke skæmmende; med større Ret kan man sige, hvad der ogsaa er bleven sagt, at „det nye og det gamle er smeltet sammen til en Enhed, som ikke er uden Harmoni“. Men under Arbejdet med disse Fløje døde Hofbygmesteren, og hans Værk blev da fuldendt og paa visse Punkter udvidet af Lauritz Thura, som nogle Aar havde opholdt sig paa sin Gaard Børglumkloster i Jylland, idet han var misfornøjet med Forholdene i Hovedstaden; nu kaldtes han tilbage og blev Generalbygmester. Og stadig arbejdedes der paa Fredensborg med Udvidelser og Nybygninger, ogsaa efter at Thura var død (1759) og var bleven fulgt af andre, blandt hvilke særlig skal nævnes den berømte franske Bygmester *Nicolas Henri Jardin*, som var kommen her til Landet 1754 hovedsagelig for at opføre Marmorkirken i København. Paa Fredensborg var det dog ikke meget, der ændredes ved Bygningerne under hans Ledelse, medens han derimod omdannede Haven, der vist paa det Tidspunkt har trængt stærkt til Fornyelse. Fra ham stammer saaledes den herlige lille Marmorhave med de

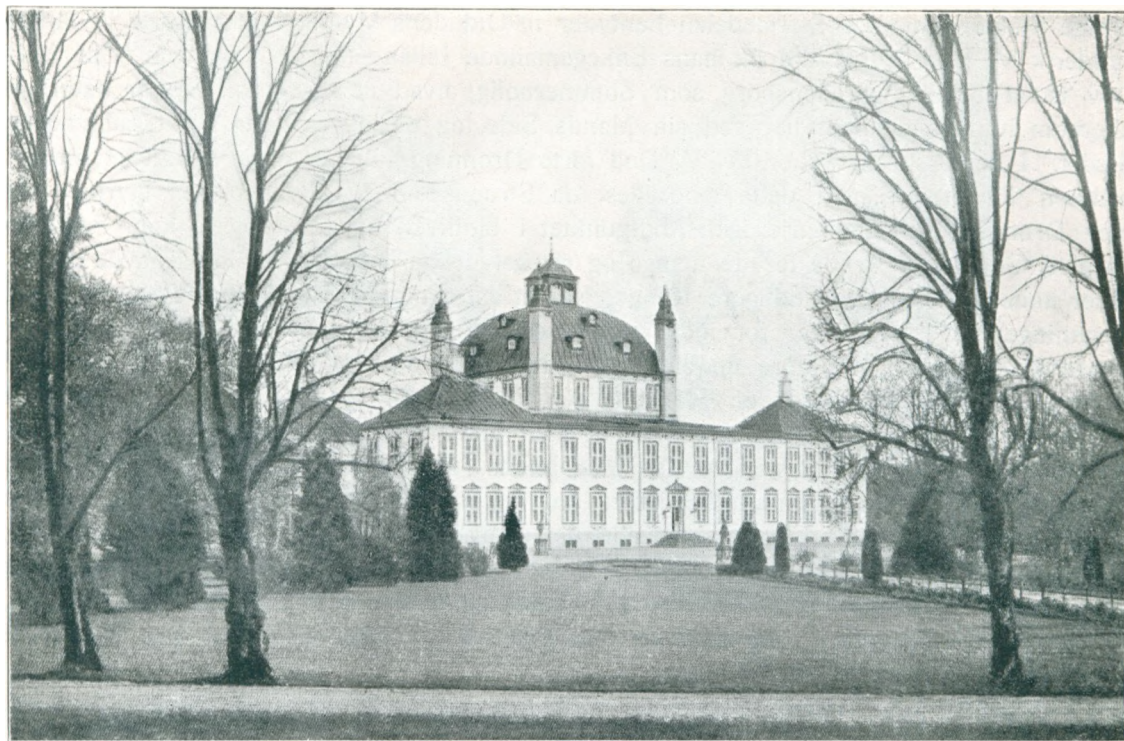

talrige Statuer, som for Størstedelen hentyder til Oldtidens Mytologi og Historie. -- Efter Frederik V' Død (14/1 1766) fik hans Enkegemalinde Juliane Marie af Kongen (Chr. VII) Lov til at beholde Fredensborg som Sommerbolig, hvad der i og for sig var naturligt, eftersom hun havde boet her ved sin Mands Side, og de begge i saa høj Grad yndede Stedet. I de første Aar efter Fr. V' Død førte Dronning Juliane Marie en meget tilbagetrukket Tilværelse, men dette ændredes, da Struensee i 1772 var bleven styrtet. Nu blev Dronning Juliane Marie igen Midtpunktet i Hoflivet, hvad der ogsaa kom Fredensborg til Gode. Til Trods for de mange og ret betydelige Udvidelser, Slottet havde undergaaet under Fr. V og de tidligere Konger, saa at det rummede ialt ca. 300 Værelser, fandt Dronningen, at Pladsen var for indskrænket, og det overdroges Hofbygmesteren *Caspar Frederik Harsdorff* at udføre de ønskede Udvidelser. Ved at sætte en Etage paa Ottekantens Fløje fremskaffedes en Mængde nye Værelser, og det hele Anlæg vandt ogsaa paa anden Maade ved denne Ændring, ligesom ved, at den midterste Del af Portfløjen blev nedbrudt, medens Resten af den omdannedes til Pavilloner med Frontispicer til to Sider, et Forslag, som Harsdorff sikkert har fremsat. Derved undgik man, at Slottets Facade blev helt skjult, og man opnaaede det smukke Indblik til Slottet. De otte Huse, der stammede fra Kriegers Tid og ligger i to Rækker langs med Indkørslen, blev ombygget og endelig skal nævnes, at det Plankeværk, som stod ved Indgangen, erstattedes med det Jærngitter med Stenpiller, som man ser den Dag i Dag. Siden da er der ikke sket større Ændringer paa Fredensborg.

Vi har nu fulgt Slottets Bygningshistorie gennem de 60 Aar, fra Grunden blev lagt til det — gennem Harsdorffs Planer — naaede den Skikkelse, hvori vi nu ser det. Naar man tænker paa den Række Arkitekter, der efter hverandre har haft Bygningen under Hænde og arbejdede ud fra forskellige Synspunkter, kan man ikke andet end undre sig over, at Slottet udgør et saa smukt og harmonisk Hele, som Tilfældet er.

Fredensborg, set fra Indgangen.

Fredensborg, set fra Haven.

Vi vender os nu til dets Indre.

Da Slottet naaede sit største Omfang, rummede det ca. 400 Værelser, af hvilke dog mange kun var mindre, og der kan naturligvis ikke være Tale om i en saa kortfattet Skildring som den foreliggende at gennemgaa Rummene et for et, men vi maa indskrænke os til at drage de allervigtigste frem og føje et Par enkelte Ord til om dem.

Lige fra første Færd gik Planen ud paa, at der i Midten af Hovedbygningen skulde være en saakaldt „salle à l'italienne“, det vil sige et Rum, hvor Lyset falder ind gennem højsiddende Vinduer. Paa sin første Udenlandsrejse (1691—92) havde Fr. IV haft Lejlighed til at se et lille fransk Slot, Marly, der var opført paa denne Maade, og den danske Konge ønskede noget lignende her. Enhver, der har gæstet Fredensborg, kender Kuppelsalen, som den i vore Dage almindelig kaldes, det festlige Rum (24 Alen i Kvadrat, 45 Alen i Højden), der gaar gennem alle Etager og ender oppe i Lanternen. Det ledende Princip ved Opførelsen af Fredensborg var Symmetri i alle Enkeltheder. Derfor er alle Væggene i Kuppelsalen ganske ens. Midt paa hver af dem sidder en Dør, indrammet af Portaler af sort og rødflammet Marmor og prydet foroven med en Dekoration af hvidt italiensk Marmor (mulig en Gave fra den toscanske Storhertug Cosimo III). Paa hver Side af Dørene er anbragt et stort Maleri, altsaa 8 ialt, udførte af den svenske Maler Mandelberg og fremstillende Scener af Homers Iliade. Rundt om hele Salen, i første Sals Højde, løber der et Galleri og ovenover dette ses fire Billeder, der hentyder til Begivenheder i Fr. V' og de tre foregaaende Kongers Liv. I Hjørnerne af Kuppelsalen er anbragt Kaminer. I det 18 Aarhundrede hører man jævnlig Kuppelsalen kaldet Fredssalen, idet man fejlagtig havde faaet den Tanke, at Freden med Sverig 1720 blev sluttet her, hvad der ikke er Tilfældet, og det lod sig heller ikke vel gøre, da Kuppelsalen i 1720 kun var i sin Vorden. Freden blev sluttet paa Frederiksborg Slot.

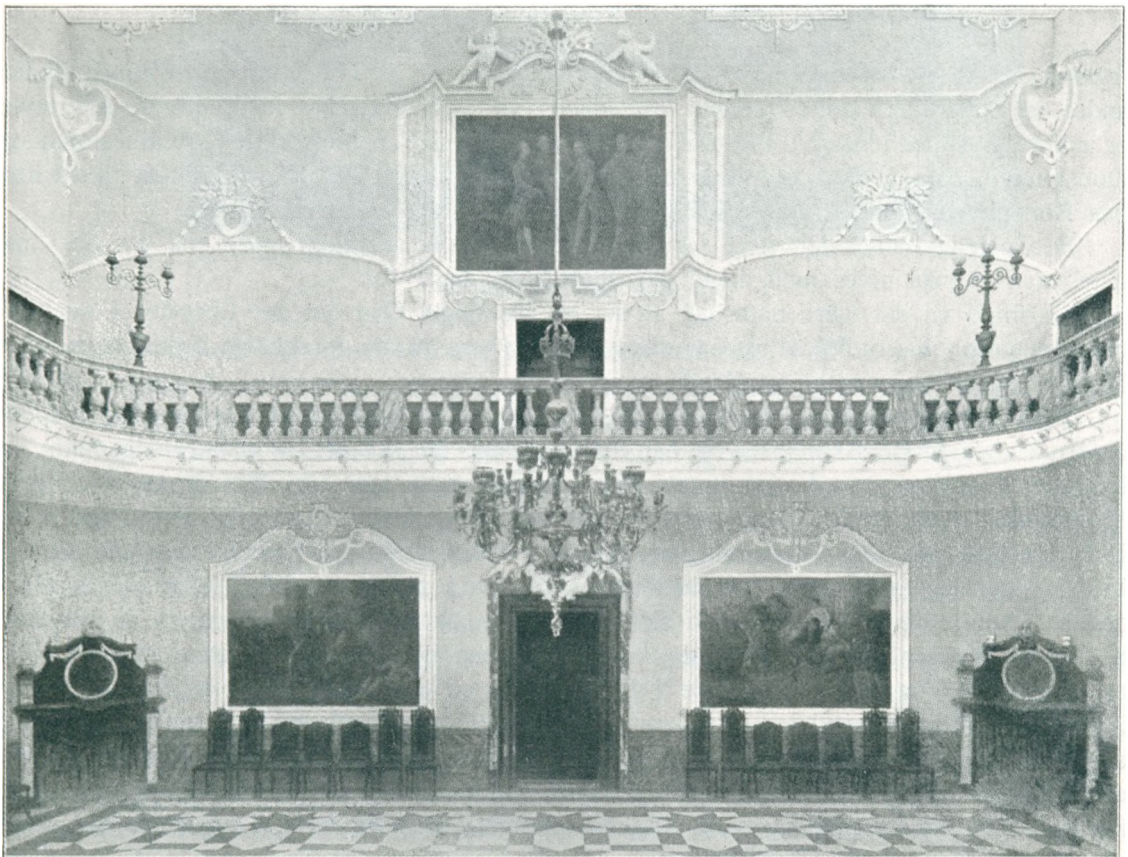
Ved Siden af Kuppelsalen ud mod Haven ligger Havesalen, der vel nok er det mest kendte Rum paa Fredensborg. I det 18 Aarhundrede bar det Navnet Taffelgemakket eller

Spisegemakket, undertiden ogsaa Kongens Forgemak, idet det benyttedes som saadant, naar Fr. V gav Audiens i det tilstødende Audiensgemak. Man maa give Adjunkt Fr. Weilbach, der bl. a. har gjort Fredensborg Slot til Genstand for en omhyggelig Beskrivelse, Ret, naar han siger, at vi her har et smukt og typisk Eksempel paa Rokokotidens Dekorationsstil. „I den symmetriske Inddeling af Væggene danner Dørene, Kaminerne og Spejlene paa Vinduespillerne det faste Skelet . . . Der er 10 store Vægtapeter og 3 Dørstykker, alle malede med romerske Prospekter; paa de fleste ser man gamle romerske Ruiner, som man paa denne Tid [5: i Midten af det 18 Aarhundrede] begyndte at skænke en særlig Interesse“. I Loftet findes prægtige Stukarbejder (udført af Brenno) og et Midterbillede, en saakaldt Plafond, malet af Hinrich Krock. Billedet fremstiller hele Gudernes Forsamling og kaldes derfor ogsaa „Olympen“. Til venstre paa det er afbildet to Kvindeskikkelser, Danmark og Norge, som af Fredsgudinden anbefales til Jupiters Naade. I højre Side ser man Mercur, Gudernes Herold og Sendebud, som flyver ud for at forkynde Fredsbudskabet for Verden.

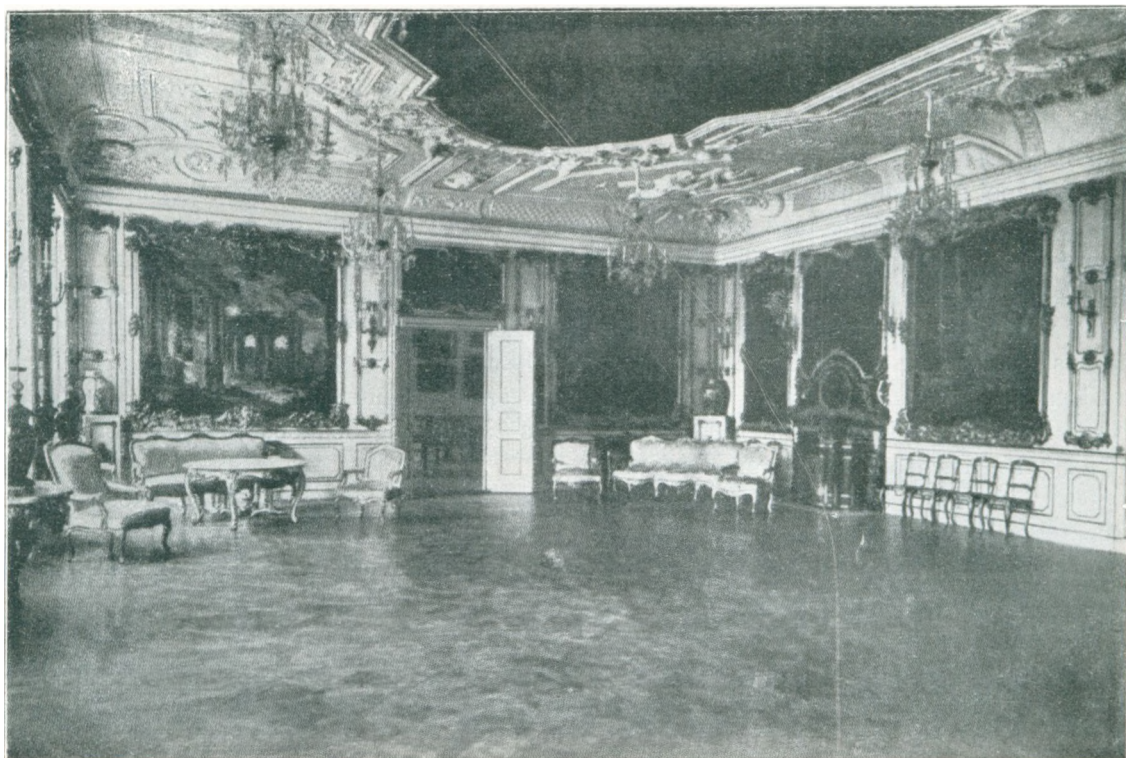
Om disse to Sale grupperede de kongelige Værelser sig, saaledes at Kongens og Dronningens laa til venstre, Kronprinsens og Kronprinsessens til højre. At de enkelte Rum i Tidernes Løb har været benyttet paa forskellig Maade efter de kongelige Personer, der gjorde Brug af dem, er en Selvfølge.

Som allerede nævnt, laa — og ligger — Kirken Øst for Hovedslottet, ved Ridebanen. Som Weilbach siger, er denne i sig selv et ret ejendommeligt Bygningsværk. Set fra Ridebanen gør den Indtryk af at være en Centralbygning, og Kirken bestaar af et Langskib med en udbygget Fløj paa Indgangssiden. Kommer man ind i den, har man Ind-

Kuppelsalen.

Havesalen.

trykket af, at det er en Korskirke. Galleriet bæres af 16 Træsøjler, og ovenpaa findes andre 16 Søjler, der støtter Loftet. Alt Billedskærerarbejdet paa den pragtfulde Altertavle er udført af Billedhuggeren Friderich Ehbisch, der ogsaa er Mester for Prædikestolen og Døbefonden, som i det væsentlige er Gentaalinger af dem, han havde udført til Kirken paa Københavns Slot. I Aaret 1726 blev Kirken udvidet og taget i Brug.

Selvfølgelig kunde der være Grund til at fremhæve adskilligt mere end det her omtalte, men vi maa nøjes med, hvad der allerede er sagt.

Derimod vil det være naturligt, at der tilføjes nogle Ord om det Liv, der i Aarhundredernes Løb har udfoldet sig paa dette Sted, og som til de forskellige Tider kom til at forme sig paa højst forskellig Maade.

Som nævnt ovenfor, var det Fr. IV, der lagde Grunden til Fredensborg og lod det opføre i dets første Skikkelse, og han opholdt sig ofte der hele Sommeren igennem og langt ud paa Vinteren. I sine yngre Aar havde Kongen været en stor Ynder af Baller, Maskerader, Karuseller o. lign., men nu, da han ikke længere var ung, fandt han mere Behag i Fred og Ro. Naar han levede paa Fredensborg, var han ligesaa ivrig til Arbejde, som naar han boede i København. Han stod tidlig op, Kl. 5 eller 6 om Morgen, tilbragte den første Timestid siddende ved et aabentstaaende Vindu for at indaande den friske Morgenluft, holdt derefter Andagt, idet han knælede og bad, sang med høj Røst et Par Salmer og læste et Stykke i Biblen eller en eller anden gudelig Bog. Derefter indtog han Morgenmaaltidet. Han gav ofte Audiens, staaende midt i Salen, og modtog selv alle Bønkrifterne. Klokken 12 var der Taffel, som gerne varede 1½ Time, hvorefter Kongen arbejdede med sine Ministre eller Sekretærer. Kl. 5 var alt Arbejde forbi for den Dag, og Eftermiddagen og Aftenen tilbragtes med Rideture, Lystsejlads paa Søen eller — som indendørs Beskæftigelse — med Kortspil (L'hombre eller Scharwentzel). Hyppigt var der Koncert ved Hoffet, eller de kongelige diverteredes med Musik i Haven,

medens de nød deres The. Til Tider holdtes der dog ogsaa Bal, og det siges, at baade Kongen og Dronningen altid søgte til Hofdamer at vælge saadanne, der udmærkede sig ved Skønhed og kunde vise Anstand og Ynde i de forskellige Danse.

Medens Fredensborg Slot var under Opførelse, døde Dronningen, Louise af Mecklenburg-Güstrow, og faa Uger efter lod Fr. IV sig vie til højre Haand til Anna Sophie Reventlow, som han 9 Aar tidligere havde bortført fra Clausholm og gjort til sin Gemalinde til venstre Haand. ^{31/6} 1721 gjorde Kongen hende til Landets Dronning, ved egenhændig paa Frederiksberg Slot at sætte Kronen paa hendes Hoved med de Ord: „Hermed erklærer vi Eder for Dronning af Danmark og Norge. Denne Krone giver vi Eders Majestæt af godt Hjærte og ønsker al Lykke og Velsignelse dertil“. Det var altsaa Dronning Anna Sophie, Kongen havde ved sin Side i de Aar, han opholdt sig paa Fredensborg, men deres Ægteskab, som vidnede om, at de nærrede stærk og inderlig Tilbøjelighed for

Slotsgade med Store Kro.

hinanden, formørkedes paa forskellig Maade, dels ved den Uvilje, som Kongens Slægtninge viste overfor Majestæterne, dels derigennem, at alle de Børn, Dronningen bragte til Verden, døde som ganske smaa. Baade Kongen og Dronningen var tilbøjelige til at mene, at denne tunge Skæbne var et Vidnesbyrd om Guds Vrede, og de kunde ikke sige sig fri for selv at være Skyld deri. Der var Tidspunkter, da Fr. IV var saa dybt nedsunken i Bekymring, at han kunde tænke sig at opgive det hele og leve Resten af sine Dage alene med sin elskede Anna Sophie i Guds frygt og Stilhed. Men saa afløstes denne Tanke af Følelsen af hans Pligt som Landets Konge. Paa en Rejse rundt i Provinsen for at holde Mønstring, blev han syg, bragtes til Odense og døde der ^{12/10} 1730.

Medens Fredensborg under Fr. IV havde været Kongens Yndlingsopholdssted, blev det anderledes under hans Søn og Efterfølger, Kr. VI. Som bekendt, nærrede Kongen et uudslukkeligt Had til Dronning Anna Sophie, idet han aldrig kunde glemme al den Sorg og Græmmelse, hun havde beredt hans Moder, hvis Minde han stadig ærede. Saa dybt sad Naget til hende, at han fjorten Aar efter Moderens Død kunde skrive om Stifmoderen: „Naar jeg betænker, hvad hun har gjort mod min Fru Moder, hvem jeg endnu elsker og respekterer i hendes Grav, synes jeg, at jeg endnu har gjort for lidet mod Anna Sophie“. Det er derfor i og for sig naturligt, at han og hans Dronning, Sofie Magdalene,

saa vidt muligt holdt sig borte fra de Steder, hvor hun havde færdedes, og navnlig fra Fredensborg. Ganske vist blev Slottet eller dog en Del af det nu Bolig baade for Dronningens Moder, Markgrevinde Sofie Kristiane, naar hun ikke boede paa Sorgenfri, der var hendes egentlige Opholdssted, og for Dronningens Brødre, Hertugerne af Brandenburg-Kulmbach, og som følge deraf *maatte* Kongen og Dronningen til Tider gæste det, men Opholdene blev sjældent ret lange, undtagen naar de var nødsaget til at slaa sig ned her, fordi Hirschholm Slot, som Sofie Magdalene havde faaet som Gave af Kongen, og som de særlig yndede, underkastedes større Ombygninger, saaledes i Aarene 1733—39 og senere 1743—44. Og da saa i 1737 Dronningens Moder døde paa Fredensborg, medførte det, at Majestæterne følte saa meget desto større Ulyst til at gæste dette Sted. Livet paa Fredensborg — som ogsaa de andre Steder, hvor Kr. VI og hans Dronning boede — var vidt forskelligt fra det, der havde udfoldet sig under Faderen. Baade Kongen og Dronningen var stærkt pietistisk sindede, og dette medførte, at Dans, Skuespil og alt andet, der ikke umiddelbart var til moralsk eller religiøs Opbyggelse, var bandlyste, ja ikke nok dermed, endogsaa Aftenselskaber, „Assembléer“, der kunde give Kongen og Dronningen Lejlighed til at se en større Kreds hos sig, fandt ikke Sted. Til Tider kunde Kr. VI have en Følelse af, at der alligevel var noget forkert ved det, og han kunde saaledes i et Brev forelægge sin fortrolige Raadgiver, Grev Stolberg, det Spørgsmaal, om han mente, det kunde forsvares, at de holdt Assemblé ved Hoffet. „Det er vist, at vi lever som Eremiter. Folk beklager sig over, at de ikke faar Kongen og Dronningen at se, og jeg ved intet andet Middel til at se Folk tiere end ved Assembléer; jeg ser ej heller, at deri ligger noget ondt“. Men alligevel skete der ingen Ændring. Skiveskydning, Jagt og, til Nød, Ringridning var de eneste Adspredelser, som kunde taales. Derfor lød Dommen ogsaa over Hoffet, at det i Virkeligheden var et Kloster, og at man der ikke foretog sig andet end „at bede til Gud og kede sig“.

Men Kongen og Dronningen var indbyrdes knyttet til hinanden med et inderligt og trofast Baand. Saaledes skriver Sofie Magdalene to Maaneder efter Kr. VI' Død, at hun takker Gud, fordi „han ved sin egen Førelse, og uden at Mennesker har bidraget noget dertil, har givet mig en saadan uforlignelig Konge og Gemal, med hvem jeg har levet i fem og tyve Aar i uforstyrret Kærlighed og Glæde; ja, som har været eet Hjærte og een Sjæl med mig og har elsket mig hjærteligt til sin salige Død“.

Derimod forstod hverken Kongen eller Dronningen at vinde deres Folks Kærlighed. De levede utilnærmelige for alle paa deres Slot, de lod sig omgive med Militær, naar de drog fra Hovedstaden op til Slottene Hirschholm eller — sjældnere — til Fredensborg i Nordsjælland, for at ingen skulde komme i Nærheden af dem, og naar de var derude, lod de sig ikke se. Det var end ikke Hofdamerne tilladt at opholde sig i Parken ved Fredensborg eller Haven ved Hirschholm, naar Dronningen spadserede der. Kendt er ogsaa Lænkerne, der blev spændt foran Christiansborg for at hindre Folk i at nærme sig Slottet.

Var Fredensborg da ikke i nogen synderlig Grad Bolig for Kr. VI og Sofie Magdalene, blev det helt anderledes under hans Søn og Efterfølger, Fr. V. Han fattede straks den Beslutning, at han selv vilde bebo Fredensborg, hvoraf en Del havde været overladt til hans Tante, Enkefyrstinde Sophie Caroline af Ostfriesland, og desuden skulde der skaffes Plads til hans Overhofmarskal Adam Gottlob Moltke, som Kongen stadig *maatte* have om sig. En stor Del af Foraaret og hele Sommeren tilbragte Kongen og hans Dronning, Louise, som Regel paa Fredensborg, der nu efter de forskellige Udvidelser var en passende Bolig for de kongelige og deres glimrende Hof, og det var sikkert baade et pragtfuldt, men tillige et frisk og muntert Liv, der udfoldede sig her i disse Aaringer. „Frejdig Livslyst og Glæde holdt nu sit Indtog paa Slottet, som saa længe havde staaet tungsindigt og forladt“. Den pietistiske Luft, som havde omgivet Kr. VI og hans Dron-

ning, skulde vige for et lysere og gladere Syn paa Livet. Kongen yndede Glæde og vilde se alle omkring sig tilfredse og glade. Desværre viste det sig ofte — og som Aarene gik, mere og mere, — at Kongen ikke var i Stand til at holde sig indenfor sømmelige Grænser; han sank, som bekendt, dybere og dybere ned og tilsmudsede ved sit Liv sig selv og sin Stilling. I de første 5 Aar af sin Regeringstid havde Kong Fr. V ved sin Side den elskelige Dronning Louise, om hvem man fra Datiden kun hører Lovord. Kongen var sine Undersaatters Ven, og den smukke Dronning ikke mindre. De yndede at færdes blandt deres Folk, talte med høj og lav og talte altid dansk. Naar de kongelige boede paa Fredensborg, kunde det endog ske, at Bønderne, naar de red Sommer i By, fik Lov at komme ind i Slotsgaarden og der forlyste sig med Sang og Dans, ja ofte indfandt Kongeparret sig ved Bøndernes fattige Boliger, opmuntrede og trøstede dem og uddelte Gaver. Saa at sige hver Dag red Kongen, fulgt af sin Livkarl, Nepper, en Tur og

Slotsgaarden, set fra Terrassen.

hilste da venligt paa de vejfarende, hørte paa deres Klager og Bønner og var ret at betragte som en Fader for dem. Det var sikkert i Mindet om denne Kongens Jævnhed, at Johannes Ewald ved hans Død (1766) skrev sit vidunderlige Digt:

Hold Taare op at trille,
og Du, vor Citar, stille!
Nu bæres Kongen bort til Graven.

1751 døde Dronning Louise, ved hvis Baare Biskop Peder Hersleb paa en stemningsfuld Maade udtrykte, hvad hver dansk følte, ved at sige: „Tak for hver en Dag, Du har været i Danmark, Tak for hver mild Mine, hvormed Du har glædet Dit Folk. Tak for hver Gang, Du har glædet Kongens Hjærte“, men kun faa Maaneder efter holdt Kong Fr. V Bryllup paany, denne Gang med den brunsvigske Prinsesse Juliane Marie. Imidlertid vedblev Fredensborg at være Kongefamiliens Sommeropholdssted, og, som allerede nævnt, fandt der netop paa denne Tid betydelige Udvidelser Sted; i disse havde den nye Dronning sin store Andel. Hun ønskede — sammen med Kongen — at være Midtpunktet i et straalende Hofliv, og hun blev det. Men hun ejede ikke Dronning Louises milde Venlighed og Ynde, Kongens Hjærte lykkedes det hende ikke at vinde, og Nationens Kærlighed vandt hun aldrig. En samtidig skriver, at det kongelige Herskab „diverterer sig

med alle Slags sædvanlige Sommerplaisirs paa Fredensborg, og ingen kan nok beskrive, hvad det er for naadig, dejlig og yndig en Dronning, de have faaet, og iblandt hendes høje og fuldkomne Kvaliteter fremskinner en overmaade stor Forstand“. Om denne Karakteristik er helt i Overensstemmelse med Sandheden faar staa hen. Hun ejede ikke det rige Hjærte og det milde Væsen, som vinder umiddelbart, og som Dronning Louise var i Besiddelse af.

Saa døde Kongen 1766. Da han Aaret i Forvejen skulde drage bort fra Fredensborg, har han, svagelig som han var, mulig haft en ubevidst Følelse af, at han ikke mere skulde vende tilbage, og det var svært for ham at rive sig løs. Charlotte Dorthea Biehl skriver: „Hans udmærkede store Kærlighed til dette Sted gjorde ham det overmaade tungt og besværligt at forlade det; han var tre Gange paa Vejen til Vognen og vendte hver Gang om igen for endnu engang at betragte sine Favoritsteder med en kendelig Vemodighed,

Kirken og Marskalshusene.

og da baade Sjælens Følelser og Legemets Bevægelser derved vare altfor stærke og heftige for hans svage Tilstand, saa maatte han bæres mere død end levende i Vognen“.

Efter Kongens Død blev Juliane Marie, der altsaa nu var Enkedronning, boende paa Fredensborg gennem samfulde 30 Aar, idet hun fik dette og Marienlyst overdraget til Enkesæde og Sommerbolig, hvorimod den nye Konge Kr. VII og hans Dronning, Caroline Mathilde, efter Enkedronning Sofie Magdalenes Død (1770) om Sommeren boede paa Hirschholm. Medens der, saa længe de to Enkedronninger endnu levede, stadigt havde gaaet Bud mellem Nordsjællands Slotte, var det nu, som om der laa mange Mile mellem Fredensborg og Hirschholm. Forøvrigt kan man ikke undgaa at se, at de 30 Aar, gennem hvilken Juliane Marie som Enkedronning boede paa Fredensborg, falder i 3 Perioder, der skarpt adskiller sig fra hverandre. I de første 6 Aar, fra 1766 til 1772, levede Enkedronningen som i en Slags Forvisning og det, der kendetegnede Livet paa Fredensborg, var Stilhed, Ro og Tilbagetrukkethed. Derefter kom de tolv Aar, efter at Struensee var styrtet og Dronningen sendt til Celle, da Enkedronning Juliane Marie og hendes Søn Arveprins Frederik var dem, der sad inde med den egentlige Magt, og Fredensborg var da at betragte som Residensslot, og det saa meget desto mere, som Chr. VII ogsaa opholdt sig der, hvad der var nødvendigt, for at man kunde faa hans Underskrift paa de

Kabinettsordre, som man ønskede udstedt. Men derefter følger den tredje Periode, Tiden fra 1784 til Enkedronningens Død 1796, da Kronprins Frederik efter sin Konfirmation for første Gang tog Sæde i Statsraadet, ^{14/4} 1784, og selv greb Statens Tøjler, idet han afskedigede Regeringen af 1772. I denne sidste Periode blev alt igen stille paa Fredensborg. Kongen maatte være, hvor Kronprinsen var, og denne valgte Frederiksberg Slot til sit Opholdssted.

Af disse tre Perioder har naturligvis den midterste, den Guldbergske, størst Interesse, og mangt og meget kunde fremdrages fra denne Tid, da Enkedronningen, Arveprinsen og hans tidligere Lærer, Ove Høegh Guldberg, styrede Land og Rige. Naar man betænker, at det skamløse Liv, som havde præget Hoffet i de foregaaende Aaringer, blev udrenset ved S sammensværgelsen af 1772, hvori Enkedronningen tog saa levende Del, er det ikke underligt, at hun prises, til Tider vel nok ud over det rimelige. Saaledes naar Historikeren Peter Frederik Suhm skriver: „Saa længe danske og norske Helte ere til, skulde Julianes, Friderichs Ros vedvare, men ej forøges, thi det er umuligt, Verden vil altsaa før blive til intet, end deres Ære forgaa“. Og Enkedronningen kaldes „Landets Moder, den dyrebare Juliane Marie“, „vor Danebod“, „Dydens Heltinde“.

Det var derfor en stor Forandring for hende — og for Fredensborg —, da Magten gled hende af Hænde og alt igen, som nævnt, blev stille og roligt paa Slottet. Enkedronningen havde svært ved at falde til Ro. Hun rugede over sin Skuffelse og gav til Tider Udtryk for de bitre Følelser, hun nærede, som naar hun i et Brev til sin Søsters Gemal, den preussiske Konge Fr. II skriver: „Efter den Erfaring, som jeg har vundet ved 32 Aars Ophold i dette Kongerige, er der intet, der overrasker mig, og jeg har til Bunds lært, hvad Verden og dens Beboere er“.

Enkedronning Juliane Marie døde paa Fredensborg ^{10/10} 1796. Hendes Bisættelse fandt Sted 13 November fra Slotskirken, og Kisten førtes i stor Procession til Roskilde Domkirke. Suhm skriver om hende: „Af alle kongelige Personer i vort Land har jeg ikke kendt nogen nøjere end Dronning Juliane Marie, og jeg kan med Sandhed bevidne, at hun i Forstand og Kundskab havde faa sin Lige blandt sit Køn“. Og Bastholm sagde i sin Ligprædiken: „Hoffets mangfoldige Afvekslinger lærte hende at kende alle jordiske Tings Forfængelighed og Ubestandighed og gjorde hende rolig ved samme“. Dette sidste Udtryk synes dog at staa noget i Modstrid med hvad hun selv udtalte i Brevet til sin Svoger.

Med Enkedronning Julianes Død var Fredensborg Slots store Dage foreløbig forbi; der fulgte nu en Periode paa 60 Aar, i hvilke Kongefamilien ikke gjorde Brug af Slottet, medens Udbygningerne for en stor Del blev benyttet til Friboliger for gamle og affældige Rangspersoner, tilsidst endogsaa til Kaserne, og det er vanskeligt at sige, hvad der vilde være blevet af Fr. IV' skønne Slot, hvis ikke en sørgelig Ildebrand 1859 havde lagt Frederiksberg Slot i Ruiner og derfor havde tvunget Kongefamilien til at tage Ophold paa Fredensborg. Og endelig under Kong Chr. IX fik Slottet sin anden store Glanstid, da Europas mægtigste Fyrster mødtes her om Efteraaret for at være det gamle Kongepars kære Gæster. Kunde Murene tale, vilde de kunne fortælle om det lykkelige Familieliv, som man var Vidne til paa Fredensborg, og som var mere velgørende baade for Øje og Hjærte end Fr. IV' og Fr. V' straalende Fester, og de vilde kunne fortælle om de kongelige Børn, som var udvalgt til at bestige Verdens mægtigste Troner og til at styre Lande og Riger, og som her henlevede lykkelige Barndoms- og Ungdomsdage.

(Litt.: F. Møller: Efterretninger om Fredensborg Slot (1880). — Fr. Wellbach: Fredensborg Slot (1928).

HILLERØD

Hillerød

NAAR man beskæftiger sig med vore Byers, baade vore Landsbyers og Købstæders Historie, vil man som Regel naa til det Resultat, at deres første Opstaaen ligger skjult i Fortidens Mørke, og dette er ogsaa Tilfældet med Hillerød. Blandt Landets Købstæder er den en af de yngre, men længe før der toges Bestemmelse om, at den skulde optages i disses Række, fandtes der paa dette Sted en Landsby, hvis Navn, Hillerød (eller Hilderød) vidner om, at den var bleven til i Oldtidens Dage. I sin Tid mente man, at Navnet Hillerød stod i Forbindelse med Ordet Hyld, hvorfor man ogsaa i Byens Vaaben

vil finde et frugtbærende Hyldetræ, men dette er ganske urigtigt. Forledet, Hilde, viser, at der engang i den fjærne Old her har levet en Mand, som hed Hilde, eller snarere bar et Navn, sammensat med Hilde (o: Kamp); han er antagelig den første, der har slaaet sig ned paa dette Sted, hvor han gav sig i Lag med at rydde Skov og opkaldte Stedet, som Sæd og Skik var i de Dage, efter sig selv. Rimeligst er det at antage, at det fra først af har været en enkelt Gaard, der er bleven lagt her, men af denne eller om denne er da senere fremgaaet en Landsby, hvoraf der nu ikke er det mindste Spor tilbage, men ikke desto mindre er vi i Stand til at sige, hvor den har ligget. Da nemlig Kr. IV opførte Latinskolen, der havde sin Plads, hvor den nuværende ligger, Jægergaarden, der laa i Helsingørsgade og Kirken (i Nærheden af det nuværende Raadhus), hedder det om alle disse Bygninger, at de laa i Hillerød, og altsaa maa Landsbyen have ligget omkring disse Steder. Kort efter at denne Landsby var opstaaet, har der paa en af Holmene i Søen rejst sig en Stormandsgaard, der kom til at bære Navnet Hillerødsholm. Denne Gaard hører vi allerede nævnt 1275, da Andreas Pæthersun Wæther boede her, og dens Historie, — eller i hvert Fald flere af dens Ejere ned gennem Tiderne — kender man. Første Gang vi hører Byen omtalt, er i et Brev fra 1463, da Peder Litle erkender at ligge inde med et Brev om Hillerødsholm *med By* og Mølle, og vi kan af dette se, at Byen har hørt under Gaarden, hvad ogsaa senere Breve bekræfter. Fra Aaret 1532 har man en Jordebog, der ogsaa nævner Hillerød og melder, at der fandtes 7 Gaarde, der beboedes af Lauris, Oluf Hansøn, Jens Bentsøn, Niels Lauritsøn, Matthis Andersøn, Niels Bentsøn og Jens Skotte. Disse er altsaa de tidligste Indbyggere i Byen, vi kender. 1544 kom den — sammen med Hillerødsholm — ved Birgitte Gjões Giftermaal med Herluf Trolle i dennes Eje, og faa Aar efter opførte han — til Erstatning for den ældre Gaard — den Hovedbygning, som 1560 sammen med det omkringliggende Gods — og altsaa ogsaa sammen med Byen — ved det bekendte Mageskifte overgik til Kongen (Fr. II). Paa dette Sted skal vi imidlertid ikke følge Hillerødsholm — det senere Frederiksborg Slots — Historie, men vende os til Byen.

Som bekendt var det Fr. II' Ønske at skaffe sig et stort Jagtomraade i Nordsjælland; det var derfor, han iværksatte en Række af Mageskifter, og midt i hele Herligheden laa da Frederiksborg, det Sted, som han opførte og gav Navn efter sig selv, men som senere blev erstattet af den af Kr. IV opførte statelige og stolte Bygning.

Nærved Hovedgaarden, paa det Sted, hvor nu Nyhuse ligger, fandtes en anden Landsby, Ølskøb, der ogsaa ved Mageskiftet overgik til Fr. II; gennem flere Aartier var han ikke klar over, hvilken af dem han skulde foretrække; en By, men ogsaa kun én By, helst en Købstad skulde der være i umiddelbar Nærhed af Slottet, og det saa en Tid ud til, at Ølskøb skulde gaa af med Sejren, men det blev dog ikke Tilfældet. Hillerød fik Lov at bestaa, medens Ølskøb blev nedbrudt.

For at fremme Hillerøds Udvikling maatte der først og fremmest være en Kro, hvor Fremmede kunde tage ind, naar de gæstede Stedet. Fr. II lod derfor Ordre udgaa til Lensmanden Mogens Gyldenstjerne, at han skulde finde en Plads, der var skikket til nævnte Formaal, og der skulde han lade opføre en Kro, bestaaende af fire Huse med god Vaaning til Kromanden, fem til seks Kamre til de fremmede og Staldrum til halvtreds Heste. Lensmanden valgte en lille Odde, der skyder sig ud i Søen, og her, omtrent midt mellem Slottet og Landsbyen, opførtes Kroen. Endnu er der enkelte Levninger tilbage af den, idet den ene Fløj, Portfløjen, der ligger for Enden af Byskriverstræde, tildels har bevaret det oprindelige Bindingsværk. Det viste sig imidlertid, at det ikke vel lod sig gøre for en Mand at leve af Krohold her, og derfor fandt der hyppigt Personskifte Sted, ligesom Kromanden ved at opnaa forskellige Rettigheder søgte at bedre sin økonomiske Stilling.

Vi nævnte ovenfor, at Fr. II vilde, at der skulde vokse en ordentlig By op i umiddelbar Nærhed af Slottet, men fra første Færd var det ikke afgjort, hvor den skulde ligge. Valget stod, som sagt, mellem Hillerød og Ølskøb, og da Kongen 1566 bestemte, at Slangstrup, der gennem lange Tider havde været Købstad, nu skulde reduceres til Landsby, og han i den Anledning søgte at lokke Borgerne derfra ved at give dem Tilsagn om Skattefrihed, frit Ildebrændsel m. m., hvis de flyttede til Frederiksborg, stillede det dem frit, om de vilde slaa sig ned der, hvor Hillerød alt laa, eller ude ved Kroen. Hvor meget Kongens Tilsagn har virket, ved vi ikke, om der er mange, der har fulgt Opfordringen eller kun et færre Antal, men sikkert er det, at Slangstrup gjorde Modstand, og skønt det 1569 blev gentaget, at Slangstrup *skulde* ophøre med at være Købstad, lykkedes det denne By at sætte igennem, at den to Aar efter (1571) fik sine Privilegier stadfæstet paany.

Endelig maa vi nævne, at Fr. II, ogsaa som et Middel til at virke for Stedets Opkomst, grundede en Latinskole her. Den skulde omfatte 28 Disciple, der undervistes af en Skolemester og en Hører. Den var nærmest at betragte som en Forberedelsesskole, idet det bestemtes, at naar Disciplene i Løbet af fem Aar havde lagt et godt Fundament til at lære boglige Kunster, vilde Kongen hjælpe dem til Rette med at faa Undervisning andetsteds. Imidlertid blev denne Skoles Levetid ikke lang. Allerede 1586 ophævedes den, fordi Kongen var blevet klar over, at Stedet ikke var særlig egnet til en Skole, idet Disciplene blev meget „forført og forkrænket“ ved den daglige Omgang med de gemene Hoftjenere, og han flyttede derfor Skolen til Sorø.

Under de store Byggearbejder, som Fr. II iværksatte paa Frederiksborg i Aarene efter 1571, da han havde fæstet sin Brud, Sophie af Mecklenburg, maa den ene Kro, der fandtes, ikke have kunnet yde tilstrækkelig Plads til de mange Hofsinder og Tjenere, Kunstnere, Haandværkere og Arbejdere, som havde Beskæftigelse paa Slottet, og Kongen lod derfor opføre en ny Kro, som vi forøvrig ikke ved ret meget om, (ikke engang dens Beliggenhed er os bekendt) men at den har været ret anselig, fremgaar af, at der nævnes — foruden Borgestue — Marskalkens Stue, Junkerkammers, Kromandens Stue, Skænkens Stue og 25 Kamre samt Staldplads til 42 Heste.

Ogsaa et Vidnesbyrd om Fr. II' Bestræbelser for at fremme Byens Tarv og hjælpe med til dens Trivsel er det, at han omtrent samtidig lod bygge en Vandmølle, der rimeligvis har haft sin Plads der, hvor Slotsmøllen nu ligger.

Fra Fr. II' Død til Kr. IV selv tog Styret i sin Haand, altsaa i Tiden fra 1588 til 1596, skete der intet af Betydning i Hillerød eller Frederiksborg, men det er dog interessant at lægge Mærke til, at der fra 1596 findes et Mandtalsregister over de Personer i Hillerød, der skulde svare den fastsatte Pengeskat. Der er optaget 34 Skatteydere, og de kaldtes under et for „Ugedagsmænd, der bor for Kongens Slotte“. Af disse var fire Tømmermænd, en Savskærer, en Murermester, tre Skomagere, en Skolapper, en Skræder, en Væver, en Kræmmer, en Bager, en Fisker, en Vognmand, to Guldsmede, en Badskær

og en Trommeslager. Hvis man gaar ud fra, at hver Skatteyder repræsenterer en Husstand paa gennemsnitlig 9 Personer, naar man til det Resultat, at der paa den Tid har været henvend 300 Mennesker i Hillerød. Ølskøbs Indbyggerantal har været knapt saa stort, idet man kan regne, at der dør har boet ca. 260 Personer. I de følgende Aar kæmpede de to Landsbyer om Forrangen, snart var den ene størst og derefter den anden, men endelig da Ølskøb blev nedlagt, stod Hillerød sejrende tilbage.

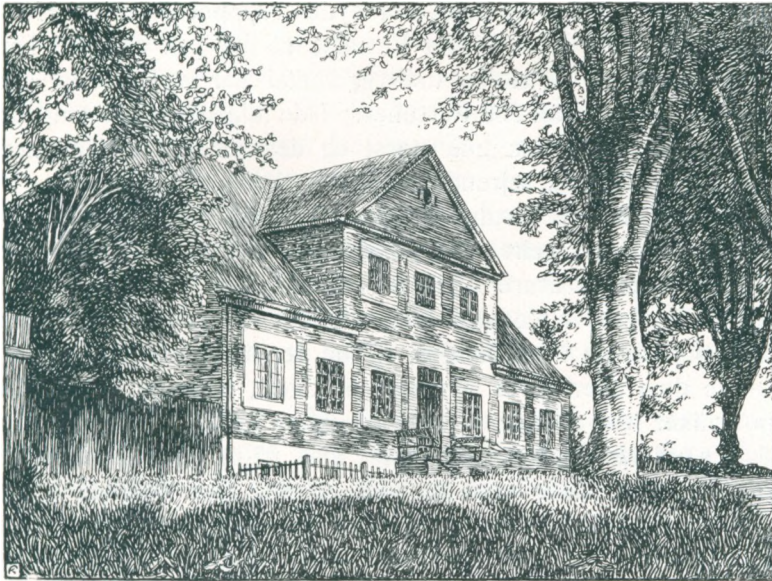
Der kan ingen Tvivl være om, at den Grund, hvorpaa Hillerød stod, var Kongens Eje, (han havde jo skaffet sig den ved et regelret Mageskifte) men i Tidens Løb var der forskellige, der havde bygget Huse uden at svare Afgift til Kronen, hvad der i og for sig var urigtigt og paa en Maade et Indgreb i Kongens Ret. Da det nu gjalt om, at Byen trivedes, og Borgerne var bange for, at de Forbedringer, de lod deres Huse og Bygninger blive til Del, ikke skulde komme dem eller deres Arvinger til Gode, udstedte Kr. IV 4/4 1606 et aabent Brev, gennem hvilket han tillader, at de Indbyggere i Hillerød, som deres Huse og Gaarde forbygger [d. v. s. udvider og forbedrer dem] maa fri og ubehindret sælge og afhænde, hvad Bygning de der . . . lader opsætte, idet de dog faar Befaling til at lade „vores Befalingsmand“ tilflyde Meddelelse derom, da han skal godkende Salget. Men da det viste sig, at ikke synderlig mange af Indbyggerne følte sig opfordret til at iværksætte de ønskede Byggeforetagender, saa Kongen sig nødsaget til, 7 Aar senere, at befale Lensmanden alvorligen at foreholde samme „deres Tilsagn og Løfte med det allerførste at efterkomme, saafremt vi ikke skulde foraarsages samme Jord og Plads igen fra dennem at lade tage og andre det at unde“.

Muligvis har dette sidste Brev virket bedre efter sit Formaal, saa der er kommen større Byggevirksomhed blandt Folk, i hvert Fald synes den Omstændighed at vidne derom, at Kongen i 1621 lod en Kirke opføre i Hillerød. Hidtil havde Kongens Tjenere haft Ret til at søge Slotskirken, medens Byens øvrige Indbyggere Middelalderen igennem havde hørt under Grønholt, men 1585 blev lagt til Herlev Kirke. Nu fandt Kongen Tidspunktet kommet, til at Byen skulde have sin egen Kirke, og 1620 tog man fat. Men Udfaldet blev dog meget ringe. Endnu inden den var færdig opført, var man klar over, at den var daarlig bygget, og ved en Storm Skt. Karens Nat (25 November) 1624 blæste den om; da der ikke var Tale om straks at rejse en ny, fik Menigheden Lov til at gøre Brug af Stalden paa Slottet, der derfor blev indrettet med Bænke og Rækker og paa anden Maade gjort brugelig. Det blev, som rimeligt var, dog kun en midlertidig Foranstaltning, thi 1630 bevilgede Hans Majestæt naadigst, at „Menigheden her paa Steden“ maatte holde deres Gudstjeneste i Slotskirken. Senere har det gentagne Gange været paa Tale at bygge en Kirke i Hillerød, men det er aldrig blevet til Virkelighed.

Det forment, at Grunden, til at man ikke tog fat paa at bygge en ny Kirke, var den, at Kongen samtidig var stærkt optaget af at opføre en Latinskole. Som tidligere nævnt, havde der en kort Tid under Fr. II været en Skole her paa Stedet (den havde forøvrigt til Huse i en af Udbygningerne ved selve Slottet, men blev, som sagt, snart nedlagt). Senere havde der, mulig paa Kr. IV' Foranstaltning, været en liden Skole, som blev holdt med største Flid i Klostergaden, men nu fattede han Beslutning om at opføre en større Bygning, der fik sin Plads, hvor den nuværende Skole ligger. Den stod fuldendt 1633, blev indviet ved Mikkelsdagstid og var, i Sammenligning med Byens øvrige Huse, et anseligt Værk, tolv Fag langt og to Stokværk højt, forsynet med Kælder og med et stejlt teglhængt Tag. Gennem 200 Aar stod den og fostrede i den Tid mange Ungersvende, der senere gjorde deres Land Ære, men ved den store Ildebrand 1834, som vi senere vender tilbage til, blev den et Rov for Luerne.

Det var dog ikke blot Kirke og Skole, som Kongen tog sig af; i de samme Aaringer rejste der sig en Række Bygninger, som vi kender mere eller mindre til: Præstegaarden, Jærgaarden, Fiskergaarden, det kongelige Slagterhus og den lille Jærgaard og mange

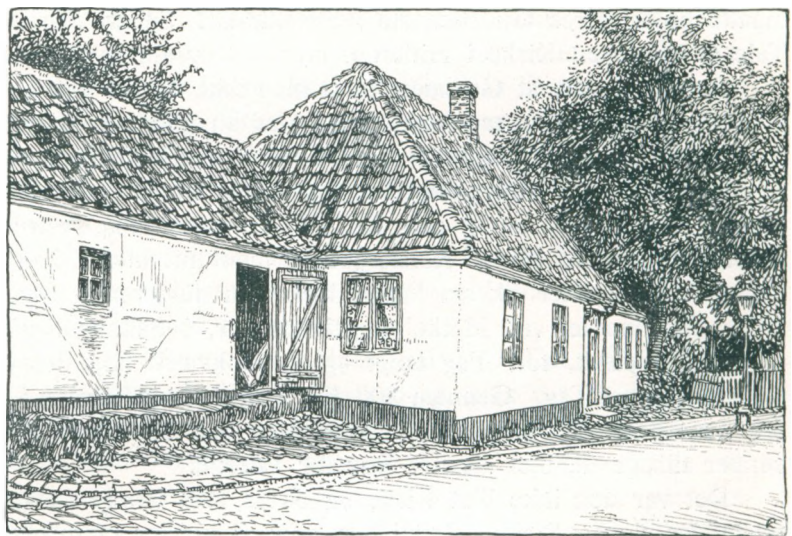

Den gamle Slotsgartnerbolig.

flere. Ved de fra den Tid efterladte Oplysninger er vi i nogen Maade i Stand til at danne os en Forestilling om Byens Udseende. Bortset fra Latinskolen, der var af Grundmur, har vistnok alle Husene været Bindingsværksbygninger med Tegltag i hvert Fald hvad de Bygninger angaar, som laa ud til Gaden. Men til de forskellige Ejendomme har sikkert hørt Stalde og andre Udbygninger. Kun i Partiet omkring Skolen og Kirkegaarden har Bebyggelsen været sammenhængende, idet der ellers laa aabne Pladser og Haver mellem Husene. — I de henved 50 Aar, der var gaaet fra 1597 til 1645, fra hvilket Aar man har et nyt Mandtal, havde Indbyggerantallet i Hillerød paa det nærmeste fordoblet sig, idet der da boede 559 Personer over 15 Aar her, og af et andet Skattemandtal fra samme Aar ser man, at der da fandtes i Byen: 6 Skrædere, 5 Smede, 5 Bryggere, 4 Skomagere, 4 Vævere, 2 Snedkere, 2 Slagtere, 1 Tømmermand, 1 Kræmmer, 1 Fisker, 1 Bager, 1 Kok, 1 Hestekøber, 1 Badskær og 1 Guldsmed. Men mange af dem har sikkert ved Siden af deres Haandværk drevet nogen Agerdyrkning og Husdyrhold, selv om det ikke har været i større Udstrækning.

Ved „Vejen ud ad Tinghuset eller Slangerupvejen“ laa det Hus, hvor Frederiksborg Birketing holdtes, hvor Retstrætter afgjordes og Skøder læstes. Derimod ejede Byen ikke noget Fængsel eller Fangehul. Var det nødvendigt at sikre sig en Person, anbragtes han som Regel i Slottets Fangetaarn. I Nærheden af Tinghuset har rimeligvis baade Galgen og Kagen været rejst. — Fra Midten af det 17 Aarhundrede har vi en Skildring af Hillerød i Arent Berntsens bekendte Danmarks og Norges frugtbare Herlighed, og han siger der, at „den laa lidet fra Slottet og ikke regnedes for nogen Købstad, skønt den var mangel Købstad lig og aneligere end Slangerup. Her var nemlig mange smukke Huse opbyggede, dels af kgl. Majestæts Tjenere, som havde deres Bestilling paa Slottet, dels af andre, som nedsatte sig i Byen enten for Stedets Friheds Skyld eller for at have

Det gamle Tinghus.

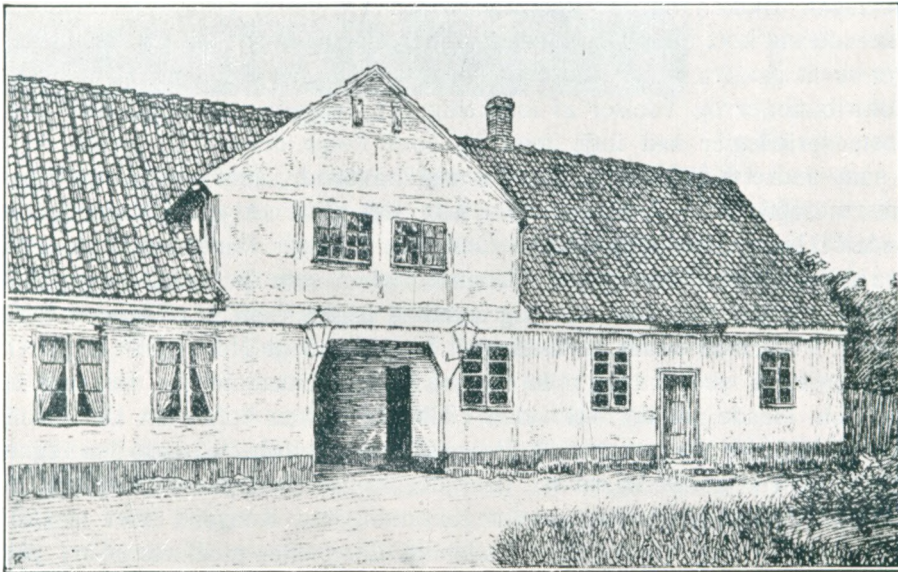
deres Næring der“. — Men saa kom Svenskekrigene, og med dem brød Byrder og Besværligheder ind over Byen. Da Fr. III, som vi senere skal berøre, modtog Karl X Gustaf som sin Gæst paa Frederiksborg Slot i Marts 1658, var store Troppeafdelinger af baade svenske og danske Soldater fulgt med til Hillerød og Omegn, vistnok ca. 1400 Mand, og naturligvis virkede dette i høj Grad tyngende for Beboerne, der derfor klagede deres Nød. Men værre blev det senere paa Aaret, da Karl X Gustaf vendte tilbage efter sin eventyrlige Marsch over Farvandenens Is. I Oktober blev Slottet besat og var en Tid det svenske Hofs Hovedsæde, hvor Fredsforhandlingerne førtes. At Byens Borgere har maattet udrede, hvad de kunde og sikkert langt over Evne, er der ingen Tvivl om; de maatte — tidlig og silde — stille med Heste og Vogne, og det har paa mange Maader været en streng Tid for Byen. Som andre Steder blev der ogsaa i Hillerød optaget Synsforretning, da Svenskerne endelig havde forladt Landet, og denne viser, hvor haardt det var gaaet ud over Byen. Slotsmøllen, Slagterhuset, Fiskergaarden, Jægergaarden og kgl. Majestæts Kro var meget brøstfældige, Ridefogdens Gaard var „ruineret og ganske i Grunde ødelagt“. Skolen havde efter Sigende en Tid været brugt som Hestestald. Borgerne erklærede sig kort efter for „næsten ruineret og ødelagt“, saa en Del af dem allerede var tvunget til at gaa fra deres Huse og Gaarde. De Paalæg, som Byen modtog i Retning af Contributioner og Ydelser af forskellig Art, tyngede saa meget haardere, som den ingen Købstadsprivilegier sad inde med og som Følge deraf ikke havde de Fortrin og Lettelser, som andre Købstæder. Ganske vist havde de, som nævnt, modtaget et Brev af Kongen ^{4/4} 1606, men dette gav dem kun Ret til at sælge og afhænde Ejendomme, hvorimod det ikke tilsagde dem nogen yderligere Fordel. Derfor søgte de 1661 Kongen om at blive fri for Købstadspaalæg og Contributioner, som de havde været af Arilds Tid, og dette indrømmedes dem, idet det dog samtidig lagdes dem paa Sinde at fyldestgøre de Krav, som Kr. IV havde stillet til dem med Hensyn til at „forbygge“ deres Gaard, saafremt de vilde blive ved at nyde de nu meddelte Benaadninger. Det her sagte er at forstaa paa den Maade, at der vel siden 1606 var bleven opført en Del Gadehuse med Tegltag, saa at Hillerød derigennem fik Præg af at være Købstad, men den regnedes stadig som Landsby og gik derfor ogsaa fri, naar der lagdes Skat paa de virkelige Købstæder, og det er denne Skattefrihed, som man søgte om og ved Kongens Brev af 1661 fik stadfæstet. Dog blev det kun en stakket Glæde, thi Aaret efter medførte en ny „Anordning“, at Hillerød maatte betale Matrikelskat til Garnisonen paa Kronborg, og i de følgende Aar kom Indbyggerne til at svare forskellige Afgifter, dog under andre Navne og paa anden Maade. Saaledes blev det ved Konsumtionsforordningen af ^{1/2} 1672 fastsat, at Hillerød skulde svare en i Forhold til andre Købstæder „lidelig Konsumtion“, da Kongen havde bragt i Erfaring, at denne „Flække“ var anslaget meget ringe i Matriklen og ikke burde anses for en Landsby paa Grund af dens borgerlige Næring. Dette sidste medførte da ogsaa, at Hillerød 1679 fik sin første egentlige Embedsmand, idet der ansattes en Byfoged, der dog ogsaa skulde være Birkefoged i Frederiksborg Birk, og faa Aar efter beskikkedes Birkeskriveren til ogsaa at være Byskriver og Skifteskriver i Hillerød By. Alligevel var det ikke slaaet endelig fast, at Hillerød skulde regnes blandt Landets Købstæder. 1682 opføres den — sammen med Rødby, Sorø og Skanderup — som Flække, men samme Dag nævnes den andetsteds i Række med Helsingør, Slangerup, Frederikssund og Holbæk som Købstad. At Borgerne ønskede, at den skulde tage Sæde blandt Købstæderne er utvivlsomt, og det synes ogsaa at fremgaa af den Skrivelse, hvori de 1686 ansøgte om, at der aarlig maatte holdes to Markeder, 25 Juni og 22 Oktober, hvilket ikke vilde kunne „hindre eller præjudicere *andre Købstæder*, da der her i Landet ingen Markeder ellers holdtes paa de Dage“. Dens Ansøgning bevilgedes ^{1/6} 1686.

Men nu indtraadte der to Begivenheder, der hver for sig fik en skæbnesvanger Betydning for Byen og gennem lange Tider satte den tilbage. Den ene var den store Ildebrand,

der rasede 1692 og lagde en ikke ringe Del af Byen i Aske, og den anden var, at Hoffet, som hvert Aar havde opholdt sig i kortere eller længere Tid paa Frederiksborg Slot, hvad der naturligvis havde ført Liv og Handel med til Byen, nu ophørte med det, efter at Fredensborg i Aarene 1720—22 var bleven opført.

Hvorledes Ildebranden $11\frac{1}{8}$ 1692 brød ud, ved vi ikke, og kun omtrentlig hvor meget der brændte. Det var særligt den midterste Del af Byen, det gik ud over, Slotsgade, Torvet og de vestlige Dele af Helsingørgade og Kannikegade, medens vi ved, at Kroen mod Vest og Præstegaarden og Latinskolen mod Øst blev skaanet. Det opgives, at 42 Pladser var afbrændt. Naturligvis saa Byens Indvaanere sig ikke i Stand til selv at rejse de afbrændte Bygninger, og de henflyede derfor til Kongens Naade og bad om Hjælp og Støtte. Kr. V lod sin Bygmester udarbejde Tegninger til 2 Modelhuse, et større og et mindre, og paalagde Indbyggerne at rette sig efter disse ved Opførelsen af deres Gadehuse. Hvad Hjælpen angik, tilstod Kongen dem Fritagelse for Konsumtion og andre

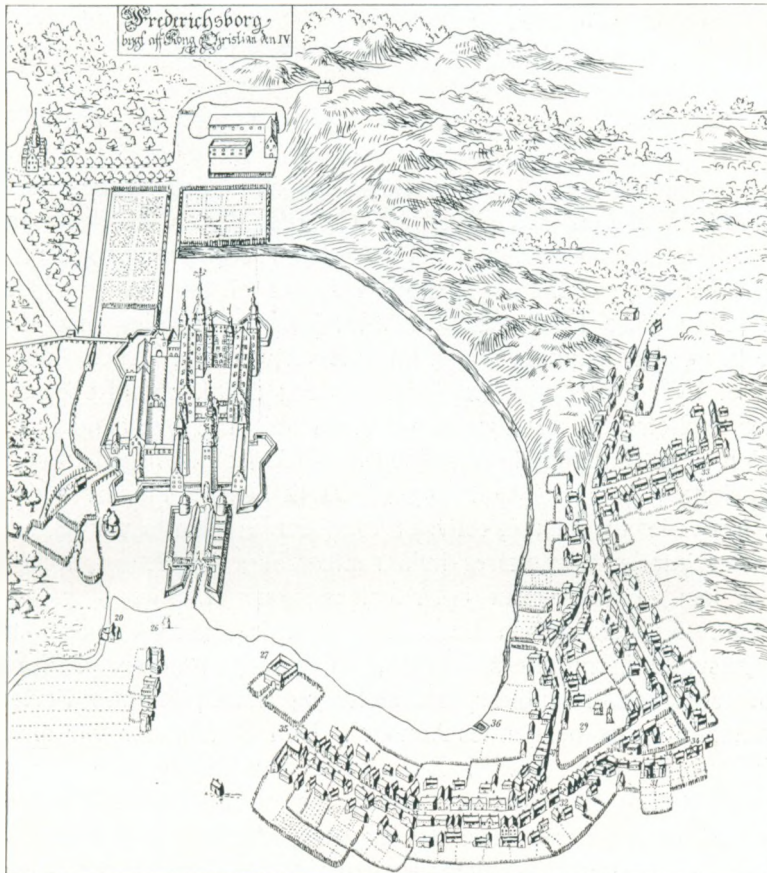

Den gamle Kro.

Skatter og for Indkvartering i tolv Aar, lovede dem det nødvendige Tømmer til de nye Huse og stillede et Beløb paa 2000 Rdl. til Raadighed som Bygningshjælp for dem, der var villige til at opføre deres Huse efter Kongens Modeltegninger. Desværre lader det sig ikke gøre at sige, i hvor stor Udstrækning Indbyggerne rettede sig efter de kongelige Anvisninger, og hvor mange Huse der blev opført i de nærmest paafølgende Aar, men de faa Oplysninger, som vi har, synes at tyde paa, at det var saare besværligt for de fleste at genopføre de brændte Huse, og gennem adskillige Aar har der sikkert staaet mange gabende Grunde mellem de forskellige opførte Huse.

Den anden Begivenhed, som virkede i høj Grad hæmmende paa Byens Udvikling var, at Fr. IV i 1720 lod „Sparepenge“ jævne med Jorden, for at Materialerne kunde føres til Østrup, hvor han, som ovenfor nævnt, havde besluttet at opføre et Slot, det senere Fredensborg; fra nu af tog Kongen ikke mere Ophold paa Frederiksborg, saa at dette i hans sidste Aar stod øde og ubeboet. Hans Hovedinteresse knyttede sig nu til det nye Sted, og selvom han — paa Foranledning af den kendte, dygtige Præst (senere Biskop) Peder Hersleb — søgte at understøtte de fattige og Hospitalet og bevilgede, at der oprettedes en Skole for Rytternes og andre paa Gaden omløbende fattige Børn, blev

det derved, saa Byen ikke kunde vente nogen anden særlig Hjælp fra hans Side. — Saa fandt der faa Aar efter $29/4$ 1733, en ny Ildebrand Sted, der begyndte i den østlige Del af Byen, men ved Gnister forplantede sig tværs over Søen og antændte Husene paa den anden Side. Ikke mindre end 72 Huse og Gaarde i Helsingørsgade og Slotsgade blev i Løbet af knap 3 Kvarter lagt i Aske; 6 Mennesker indebrændte, og Nøden var stor. Ogsaa nu maatte Kongen træde til. Indbyggerne fik gennem 10 Aar Raadighed over Byens Konsumtion og fik udleveret Byggematerialer. Selv lod Kongen et nyt Hospital opføre og en Garderstald paa den gamle Jægergaards Plads. Men trods al den Hjælp,

Resens Plan af Hillerød.

der ydedes, følte det lammende for Byen, og to Aar efter skriver Byfogden Jens Mik-kelsen, at hvis Hillerød skal kunne reddes af sin Armod, er der ingen anden Udvej end, at Byen bliver ganske befriet for Konsumtion, og at det kongelige Herskab igen residerer her som tilforn. Men dette sidste blev jo foreløbig ikke Tilfældet.

12 Aar efter, 1747, da Kongen, Fr. V, „af høj kongelig Naade og uafladelig Omhu for sine kære og tro Undersaatters Velgaaende“ søgte at komme til Klarhed over, hvad der kunde tjene til de enkelte Byers Bedste, havde man fra Hillerød en Række af Øn-sker at fremføre: bl. a., at der opsattes en Vejrmølle, saa Byen kunde faa sit Korn malet, at Overdrevet igen blev udlagt til Borgerne, at der blev givet Adgang til billig Græsning, at det Paabud ophævedes, som forlangte, at alle Rejsende fra Roskilde til Helsingør *skulde* passere over København, at Kroer (eller dog en Del) paa Landet nedlagdes, at Hillerød blev fritaget for Hjelpeindkvarteringskat, idet den snarere selv trængte til Hjælp og endelig „at den naadige Gud vilde bøje Kongens Hjerter til at residere her paa Frederiksborg

Slot nogen Tid om Sommeren; thi skulde det fejle, vilde det se bedrøvet ud for Indvaarnerne i Hillerød“. Man ser, at dette sidste var et stadigt Suk og Ønske fra de Hillerødborgeres Side.

Af en ret stor Betydning for Byen var det dog, at der 1753 paa „den store øde Plads ved Slottet“ (begrænset af den nuværende Slangstrupsgade, Slotsgade og Møllestræde) blev anlagt et Salpeterværk. Det var jo i Merkantilismens Dage, da det gjaldt om at fremme Landets Industri ved Nyanlæg. Først dreves det for Kongens Regning, men senere, kun 3 Aar derefter, overgik det til Privateje, og havde det end til Tiden store Vanskeligheder at gennemkæmpe, kan det dog ikke nægtes, at det har gjort sig stærkt gældende i Byen, idet det har skaffet adskillige Arbejdere Brødet, og det fortsatte derfor ogsaa sin Tilværelse langt ind i det 19 Aarhundrede. Først 1841 nedbrødes den sidste Rest af Salpeterladen.

Ogsaa andet blev iværksat for at fremme Byens økonomiske Forhold, saaledes blev der anlagt et Uldspinderi, en hollandsk Vandmølle (1772) og et Teglværk (1775).

Til at ændre Byens Udseende bidrog ogsaa nogle mindre Ildebrande, der fandt Sted 1762, 1764 og 1788. Ved den første brændte 13 Huse d. v. s. de fleste paa Bakken, den anden krævede kun tre som Offer, medens Branden 1788, der opstod i en Gaard udenfor Byen lige ved Københavnsvejens Accisebod, i Løbet af faa Timer lagde 11 Huse og Gaarde i Aske. Men disse Ildebrande var intet i Sammenligning med den — man kan vel næsten sige frygtelige Ulykke, der ramte Byen ved den store Ildebrand ^{10/5} 1834. Afbrændingen af et Fyrværkeri var den første Aarsag dertil, og i Løbet af de Timer, den rasede, ødelagdes i Slotsgade 17 Ejendomme, deriblandt 2 Værtshuse, 2 Bagerier og 2 Købmandshandeler. Fra Slotsgade bredte Ilden sig til Københavnsgade, hvor 6 Ejendomme, hvoriblandt Latinskolen, gik op i Luer, og derfra til Mørkegade, hvor den fortærede 13 Ejendomme og krævede to Menneskeliv. Skønt det var en stærk Blæst, er der ingen Tvivl om, at Baalet kunde have været indskrænket eller begrænset, hvis Slukningsapparater (Sprøjter o. lign.) havde været i Orden, men det var de ikke, og derfor kunde Rektor Tauber med Rette skrive faa Dage efter Branden, „at Skov og Mark den Nat var Vidner til 500 husvilde Menneskers Kalden, Raaben, Jammerskrig. Forbandelser over Menneskenes Uforsigtighed, Brandkorpsets slette og udisciplinerede Forfatning, de adlydendes Insubordination og de befalendes Afmagt“. Den Skade, der var afstedkommet, beregnedes til ikke mindre end 185.754 Rdl., hvad der tilfulde viser Ulykkens Omfang. Ialt skal der være brændt 49 Huse og Gaarde, og de brandlidte Familiers Antal sattes til 100. Men var Nøden stor, saa viste det sig snart, at Hjælpen var nær, ikke til fuldtud at dække de store Tal — meget af hvad der var brændt, kunde ikke lade sig erstatte —, men Hjælpsomheden mod de brandlidte gav sig hurtig og smukt til Kende. Baade fra Kongeborgen og fra den bredeste Befolkning ydedes der større eller mindre Bidrag, og der indkom fra hele Landet betydelige Pengesummer. Her skal blot nævnes — som et særlig smukt Vidnesbyrd om Trangen til at hjælpe —, at „den tjenende Klasse“ i Helsingør sammenskød 100 Rdl. til de Tjenestefolk i Hillerød, som havde mistet alt ved Branden. Længe varede det, inden Byen helt forvandt Følgerne af den, men Borgerne stræbte heller ikke at mindske Indtrykket deraf. Under alle Omstændigheder har denne Ildebrand i høj Grad bidraget til at ændre Byens Udseende.

Men ved Omtalen af Branden 1834 er vi naaet ud over Aar 1800, som vi ellers plejer at sætte som Grænsen for disse Byskildringer, idet de følgende Blade, der skal rumme Oplysninger om Nutidens Institutioner og Foreninger, ogsaa vil komme til at meddele mangt og meget fra det 19 Aarhundrede og saaledes overflødig gøre en Skildring her.

Slotsporten.

FREDERIKSBORG SLOT

SELVOM der — som allerede nævnt — fra den tidlige Middelalder har ligget en Gaard, Hillerødsholm, paa den sidste af de tre Slotsøer, kan man med Rette sige, at Frederiksborg Slots Historie tager sin Begyndelse med Aaret 1560, da den tidligere Stormandsgaard ved det kendte Mageskifte overgik fra Herluf Trolle og Birgitte Gjæe til Kong Fr. II og ved denne Lejlighed ogsaa fik sit nye Navn. Paa den Port, som fra Forgaarden fører ud til Rendebanen, findes den Dag i Dag en indmuret Sandstensplade, der ved sin Indskrift drager Mindet om dette Bytte frem. Mulig er Linierne formede af selve Herluf Trolle, og der staar:

Friderick then anden goed och from
hans naade gjorde thette bytthe
Ath hyllersholm under Kronen kom
oc herlof till Skougkloster flitthe.

M D L X

En anden Sandstensplade har ogsaa været opsat; den er funden i sønderbrudt Tilstand, men dog ikke mere medtaget, end at man kan læse dens Indskrift, der lyder:

Fredericksborg er nu mit navn
Konig Friderick lod mig saa kalde
Af hannum gaar saa vide safn [O: Sagn]
Ofuer herrer och furster alde.

Straks efter at Mageskiftet havde fundet Sted, tog Kongen fat paa at ændre og ombygge den af Herluf Trolle opførte Borg, og hvorledes Slottet saa ud, da Kongen havde iværksat disse første Forandringer, kan man danne sig en Forestilling om gennem en Tegning, der findes blandt Forarbejderne til det aldrig udgivne Værk af Peder Hansen Resen „Atlas Danicus“. Det fremgaar tydelig deraf, at Hovedbygningen har bestaaet af to Huse, der var sammenbyggede paa Længdesiderne og paa Facaden var smykkede med to slanke Taarne. Paa den mellemste Holm laa et stort Bindingsværkshus (der, hvor nu Kancellibygningen findes) og parallel dermed og Vest derfor en lille enskibet Kirke. Paa den forreste Holm fandtes de Bygninger, som i alt væsentligt findes der den Dag i Dag, og blandt hvilke de ejendommeligste er de to runde Taarne, der bærer Kongens Valgsprog: „Mein Hoffnung zu Gott allein“ og Aarstallet 1562.

I det første Aarti af Kongens Regeringstid var Frederiksborg i den Skikkelse, han havde givet det, tilstrækkelig stort, navnlig naar man tager i Betragtning, at Fr. II foretrak Livet i det frie fremfor indendørs. Men anderledes stillede det sig, da han i Efteraaret 1571 havde trolovet sig med Sophie af Mecklenborg, thi nu krævedes der mere Plads, og i Aarene efter hans Bryllup er der aabenbart bleven ombygget og nyindrettet ikke saa lidt. Vi hører om, at der bringes store Partier Kalk og Tækkekobber til Slottet, og ogsaa andre Arbejder omtales, men ved Midten af Halvfjerdserne er man i det store og hele færdig med Byggearbejderne. Der er bevaret et Billede, malet paa Træ af en udenlandsk Kunstner, der viser os Frederiksborg, som det saa ud i Stutningen af Fr. II' og Begyndelsen af Kr. IV' Tid. Desværre findes det ikke mere her i Landet; saa vidt man ved er det røvet af Svenskerne i 1658—60 og er nu ophængt paa Gripsholm Slot i Sverige. Det viser Slottet og Egnen „en silde Eftermiddag tidlig paa Høsten; Solen, der skjuler sig bag Skyer, er i sin Nedgang; ovenpaa den varme Dag tager Folk sig et forfriskende Bad i den blikstille Sø, hvor Svaner sejler; Vandet spejler Slottets og Forværkernes Mure, Taarne og Tinder. Lige i Forgrunden holder den unge Kong Kristian IV tilhest . . . En af hans Folk har skaaret den fældede Kronhjort op, og Kongen giver en Befaling til de to Jægere, der lytter til med blottede Hoveder; en højere Funktionær staar ved Siden af Hesten“. Hvis man ellers vil søge at danne sig en Forestilling om Fr. II' Slot, lader det sig vel gøre, idet man har forskellige Midler dertil. En Træbro, hvis Midterparti kunde vippes i Vejret, førte fra det faste Land over til den første Holm. Indenfor Porten boede Portvagten, der bl. a. havde det Hverv at laase Porten forsvarlig med ikke mindre end tre Laase. Ved Siden af laa den korte, høje Bygning, der findes den Dag i Dag og almindelig kaldes „Herluf Trolles Taarn“. Her var det, at den af Fr. II oprettede Skole havde Rum, men desuden var der Værelser til et Par Slotsbetjente og Stalde og Remiser til Vogne. Ligeoverfor — paa den anden Side Strædet — laa (og ligger) en Længe, der brugtes til Stald, men ogsaa rummede Værelser til nogle af Slottets Haandværkere. I det vestlige Taarn fandtes Skrivestuen, i det østlige havde Slotsherren et Par Værelser. Ad en Bro kom man fra den første Holm over paa den anden. Vandet mellem dem synes ikke at have været saa bredt som i vore Dage. Her laa, som allerede nævnt, den sikkert af Fr. II opførte Kirke mod Vest med Apoteket bagved og mod Øst den store 3 Stokværk høje Bindingsværksbygning, hvori kongelig Majestæts Køkken fandtes. Det vises paa Billedet ved, at Røgen stiger op af Skorstenspipen. Men foruden Køkken var der i denne Bygning Kamre til Huskok og Ridderkok, Køgemester og Herrekok, Postejbager,

Køkkenskriver og Køkkendrene. Endvidere en stor Borgestue, der indeholdt 10 Borde og 15 Bænke, og Kancelliet, hvor der, saa vidt man kan se, arbejdede seks Mennesker, der tilsyneladende sov i selve Arbejdsværelset. Lige op til Køkkenbygningen laa Sølvkammeret, men ikke i Forlængelse deraf; mulig var det i en af de to Udbygninger, som ses paa Billedet. Endelig kom man ad en muret, tindekronet Bro over paa den egentlige Slotsholm, hvor det middelalderlige Hillerødsholm havde ligget, hvor senere Herluf Trolles Hovedbygning blev rejst, den, som Fr. II endnu senere forstørrede og udvidede. Hvorledes denne har været indrettet, ved vi ikke, men megen Pragt har der ikke været til Stede. Det kan man slutte af de Oplysninger, der er bevarede om enkelte af Rummene. I Prinsessernes Værelse, der var omdraget med rødt Klæde, bestod det hele Møblement saaledes kun af fire Træborde, tre Bænke, et stort Skab, en Feltseng, to Kurvesenge og et almindeligt Sengested, en Jernkakkellovn og tre Brandjærn. I den store Sal, Festsalen,

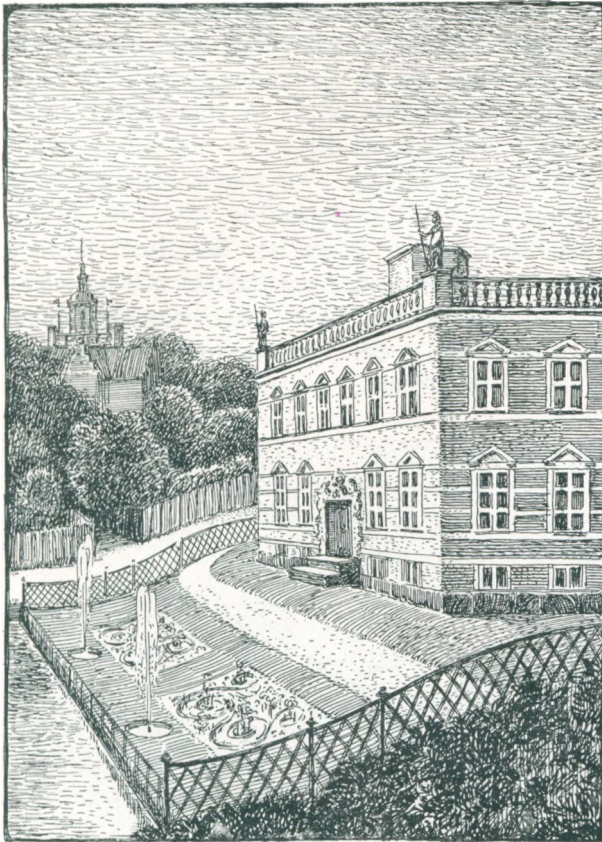

Frederik II' Frederiksborg.

bestod Udstyret af fire store og fem mindre Borde, en Bænk, to Rygstole og to Skærmbrædter, hvortil kom en Jærnovn med tilhørende Ildskuffe og Ildtang, og paa Væggene hang ni Messingarme, hver med to Lysepiber. Ialt har der vist været en Snes Værelser, hvoraf flere var ret smaa. Men dette var paa ingen Maade flere, end mange danske Adelsmænd havde paa deres Borge, og det er derfor ikke underligt, at Kr. IV fattede den Plan at nedrive hele Slottet og erstatte det med et større og pragtfuldere.

Som bekendt var han kun en Dreng, knap 11 Aar gammel, da hans Fader døde, og de første 8 Aar styredes Landet af en Formynderregering, der bestod af 4 Rigsraader. Men da Kr. IV i 1596 selv havde taget Regeringen i sin Haand, fattede han snart Planer om at ombygge Frederiksborg, der forekom ham for lille og for tarveligt. Imidlertid maatte der først skaffes et Sted tilveje, hvor Kongen kunde bo, medens det nye Slot rejstes, og i de første Aar efter 1599 lod han da opføre et „Lysthus“ til Erstatning for det af Fr. II opførte „Sparepenge“. Muremesteren Jørgen Friborg i Slangerup fik — efter Aftale med Kongen — overdraget at bygge dette nye Lysthus, 50 Alen langt og 15 Alen bredt, foruden en Stald til 300 Heste og en mindre Beriderstald. Af disse Bygninger er der intet som helst tilbage; de er ganske jævne med Jorden, men undertiden kan man paa Skraaning mod Søen ovre i Frederiksborg Slotshave støde paa Murbrokker, der minder om

Sparepenge.

de fordums Bygninger. Det var Fr. IV, som lod Bygningerne nedbryde, da han opførte Fredensborg Slot i Aarene 1720—22. Alligevel kender man deres Udseende godt efter et Maleri (fra 1652), der nu ogsaa findes paa Gripsholm.

Kort efter at „Sparepenge“ var færdigt, i Sommeren 1601, tog Kongen saa fat paa at virkeliggøre sine Planer om at opføre et nyt Slot paa det gamle Plads. ^{15/1} 1602 sluttedes der Kontrakt med Jørgen Friberg om at nedbryde de gamle Bygninger, efter at alt Bohavet var sendt til Kronborg, og det fremmedes saa stærkt, at der ^{2/5} 1602 kunde træffes Aftale med den samme Murermester om at opføre Hovedbygningen, der skulde bestaa af tre Hovedfløje, Terrassemuren og Porthuset. Selvom Kr. IV — som bekendt — var meget interesseret i, og for den Sags Skyld ogsaa meget kyndig i Byggearbejder, har han naturligtvis haft en Arkitekt, en Bygmester at støtte sig til, men det er ejendommeligt, at det ikke med Sikkerhed lader sig afgøre, hvem det har været for Frederiksborg Slots

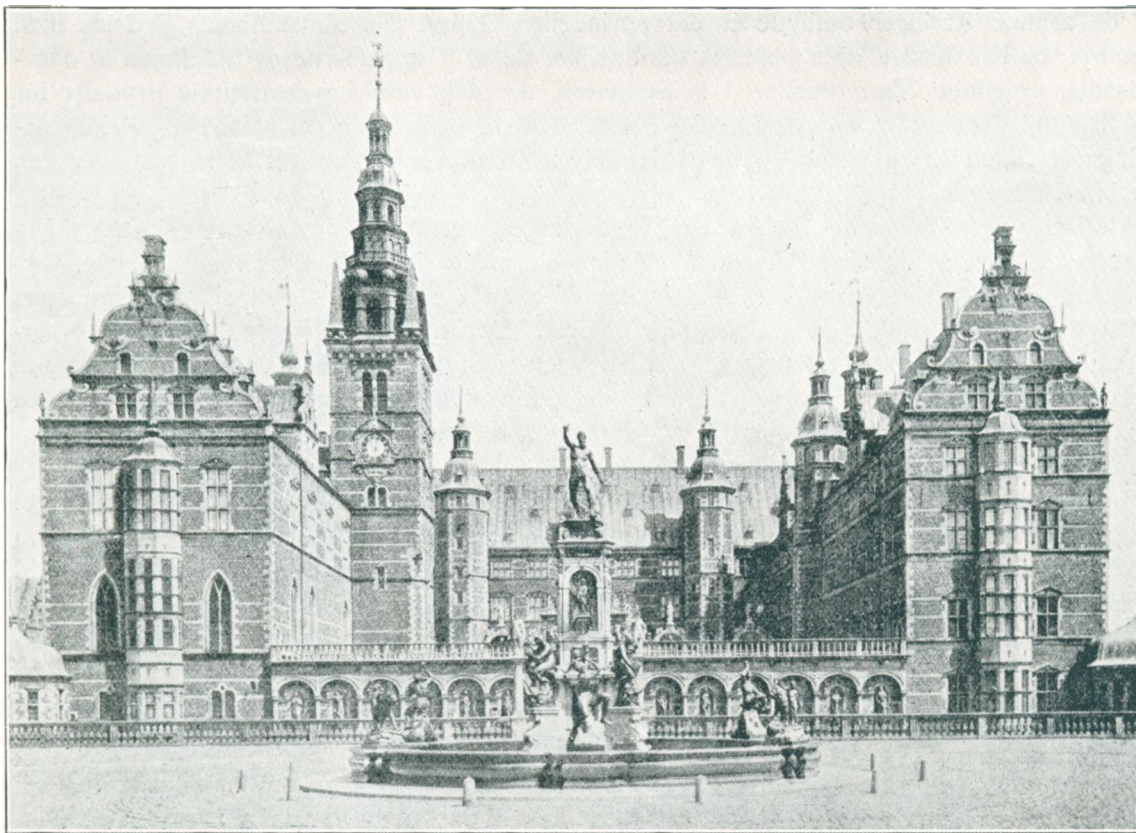
Vedkommende; der er dog meget, der tyder paa, at det maa have været Hans van Stenwinkel, der 1578 var kommen her til Landet fra Nederlandene og 1583 blev kongelig Bygmester. Ganske vist døde han ^{10/6} 1601, altsaa inden Arbejdet paa Frederiksborg paa-begyndtes, men det udelukker jo ikke, at han Vinteren i Forvejen kan have udkastet Planerne. I Foraaret 1602 blev saa Hovedbygningen — „det store Stenhus“, som det kaldtes — brudt ned, hvorimod Bygningerne paa den mellemste Holm blev staaende i flere Aar. Det lod sig jo ikke gøre at nedrive Kirken, Apoteket eller det store Bindingsværkshus, som rummede bl. a. Køkken og Sølvkammer, inden det trefløjede Slot var færdigt. Og alt, hvad der laa paa den forreste Holm, er, som bekendt, blevet staaende til vore Dage.

Først opførtes nu Kongefløjen, som var under Tag 1604; derefter tog man fat paa Kirkefløjen, der paa sin Sydgavl bærer Aarstallet 1606, og endelig rejste den tredie Fløj, Prinsessefløjen, sig i de to følgende Aar og bærer derfor Aarstallet 1608. Tilbage stod saa Opførelsen af Porthuset og Muren, som forbinder dette med de to Sidefløje, og denne var tilendebragt Aaret efter, hvorfor der over Portaabningen sattes to Skjolde med Kongens og Dronning Anna Cathrines Vaaben og Aarstallet 1609. Men et var at rejse de nøgne Mure, et andet at ordne hele det indre, hvad der var et meget stort og omfattende Arbejde. Snart efter at Kongefløjen var opmuret, tog en Række af Snedkere, Billedskærere, Dønnikemestre [d: Stukkatører] og Malere fat og virkede gennem de følgende Aar, men først 1611 eller Aaret derefter blev man færdig dermed. Saa var der Prinsessefløjen; her begyndte man det indvendige Arbejde 1610 og fortsatte gennem 3 Aar, 1613 maa den regnes for at være bragt i Stand. Samme Aar kunde Kr. IV for første Gang modtage Gæster paa sit nye, pragtfulde Slot. Det var hans yngre Søster, Hertuginde Augusta,

som opsøgte ham for personlig at lykønske ham til den nylig sluttede Fred i Knäröd, der gjorde Ende paa Kalmarkrigen. Og samtidig havde Kongen ogsaa Besøg af sin Moder, Enkedronning Sophie, der tilbragte en Maanedstid paa Frederiksborg sammen med sin Datter. Hvad endelig Kirkefløjen angaar, blev alt det indvendige Arbejde udført i Aarene 1608—16, saa at Kirken først det sidstnævnte Aar kunde tages i Brug, og da var ikke Kongens Bedekammer færdig; dette skete først 4 Aar efter, i 1620, samme Aar, som Dansesalen, den store Festsal ovenover Kirken, fik sit endelige Udseende.

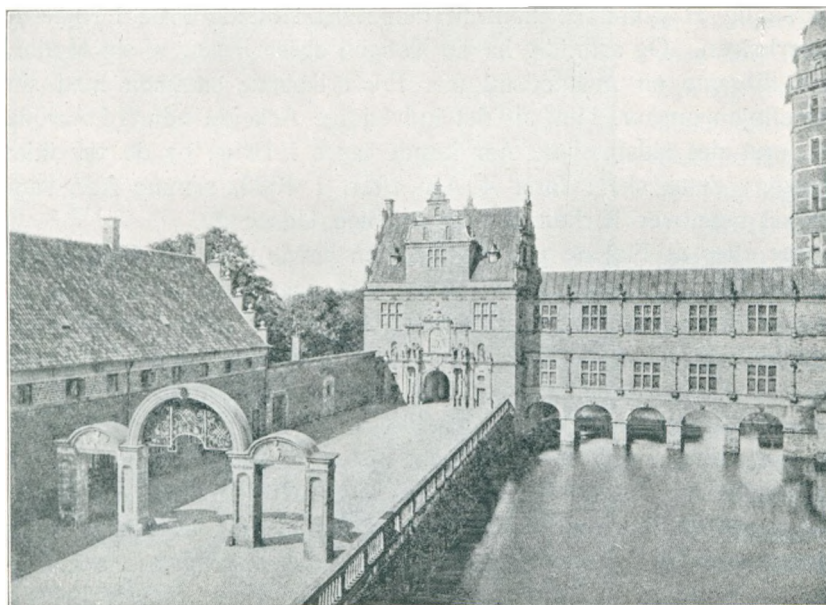
Samtidig med, eller kort efter at Fløjene paa Slotsholmen havde rejst sig, blev denne reguleret, idet navnlig Jorden udenfor Murene blev gravet bort, saa det kom til at se ud, som Murene rejste sig op af Søen. Man var allerede da klar over, hvor vidunderligt det vilde tage sig ud, naar Murene kunde spejle sig i Vandet. Men trods dette, at Søens Vand væder Slottets Fod, har Kældrene altid udmærket sig ved en ualmindelig Tørhed, hvad der vidner om Godheden af Jørgen Friborgs Arbejde.

Efter at Bygningerne paa den egentlige Slotsholm var opført, gik man i Gang med at nedbryde Husene paa den mellemste Holm (Køkkenfløjen, Kirken og Apoteket), og 1612 sluttedes der Kontrakt med Jørgen Friborg om at udføre alt Murerarbejdet, baade indvendig og udvendig, paa det Hus, hvori Slotsherren skulde bo. Det er den nuværende Amtmandsbolig. Det maa han have været færdig med til Sommeren 1614, og derefter fik han overdraget at opføre Kancellibygningen lige over for; men Arbejdet hermed gik langsomt, saa den først kunde tages i Brug 1620, hvad der er mærkeligt, da den ikke blot skulde give Plads til det danske og tyske Kancelli, men ogsaa skulde indeholde en Række Værelser for fremmede Gesandter. Men Grunden dertil er vel nærmest den, at Kongen i de Aar har været særlig optaget af Hovedbygningens Udstyrelse, og derfor

Slottet set fra Forgaarden.

Karruselpladsen med Ringrendingsporten, Audienshuset og Løngangen.

maatte skyde det andet mere til Side. Endvidere fik Mester Jørgen 1616 Ordre til at udføre Gangen, som gaar fra Slottet $\circ$: Løngangen, og Audienshuset. Saa er der det mægtige Porttaarn, der hæver sig kraftig og energisk lige ved Indgangen til den ydre Slotsgaard. Det var et besværligt Arbejde alene at lægge Grunden til det, da det maatte funderes paa nedrammede Pæle og Slyngeværk. 1618 tog man fat paa Opførelsen af

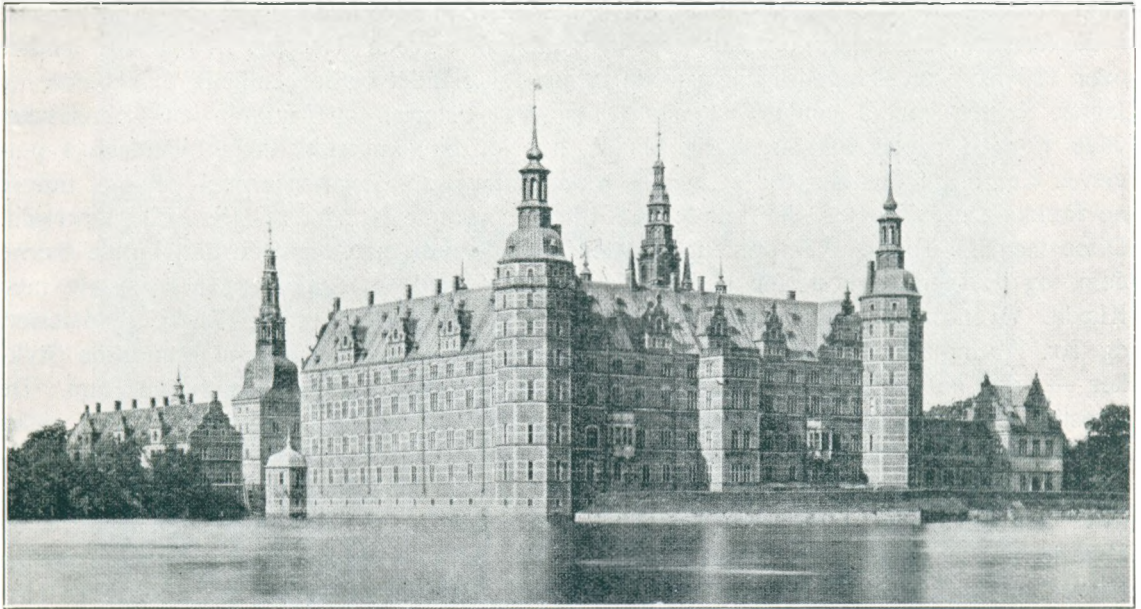
det (derfor er det Aarstal anbragt over den ydre Portal), men først to Aar efter stod Taarnet rejst, og i Aarene 1620—21 kronedes det med det høje Spir, som tækkedes med Skifer og Bly. Samtidig med, at Porttaarnet opførtes, byggedes det nuværende Brystværn, som forbinder Porttaarnet dels med Kancellibygningen, dels med Slotsherrens Hus. Og i de samme Aaringer ombyttedes det oprindelige Galleri paa Slotsholmens Sydside med et nyt, og paa Kongefløjen opførtes der mellem de to Trappetaarne og Sidefløjen et overdaadigt pragtfuldt Marmorgalleri i to Stokværk, der dels var til overordentlig Prydelse for Kongefløjen, dels havde det praktiske Formaal at sætte Beboerne af Konge- og Prinsessefløjen i Stand til at komme over i Kirken uden at være nødsaget til at gaa over den aabne Slotsplads.

Der var nu bleven arbejdet paa Frederiksborg gennem 20 Aar, det ene Bygningværk havde rejst sig efter det andet, og man nærmede sig Afslutningen af Arbejdet. Oprindeligt havde det — som nævnt — været Tanken ogsaa at nedbryde Bygningerne paa den forreste Slotsholm, men dette blev opgivet. Derimod lod Kongen opsætte et pragtfuldt Springvand („Neptunfontænen“) i den yderste Slotsgaard, men dette fik kun Lov at pryde Stedet i mindre end 40 Aar, da det 1658—59 bortsæltes af Svenskerne og nu findes opstillet paa Drottningholm, og derefter lod han Forgaarden brolægge, som den indre Slotsgaard tidligere var blevet det.

Og hermed stod altsaa Frederiksborg Slot færdigt. Hvis man spørger om, hvormeget det i det hele har kostet, er det umuligt at opgive nogen absolut bestemt Sum, da man ikke gennem de bevarede Regnskaber kan faa tilstrækkelige Oplysninger derom. Imidlertid har man anslaaet Udgiften til Arbejds løn til ca. 400.000 Daler, til Materialer andre 400.000 Daler og til Inventar ca. 150.000 Daler, hvad der tilsammen udgør 950.000 Daler, en Sum, der i vore Dage vilde svare til godt og vel $7\frac{1}{2}$ Million Kroner. Det kunde maaske have Interesse — til Sammenligning — at høre, at Udgifterne til Københavns nuværende Raadhus alt i alt har været nogenlunde det samme, medens derimod Christiansborg, der opførtes af Chr. VI til den suveræne kongelige Regerings Ære og Anseelse, har slugt en Sum, der i vore Dage vilde svare til mellem 15 og 16 Millioner Kroner.

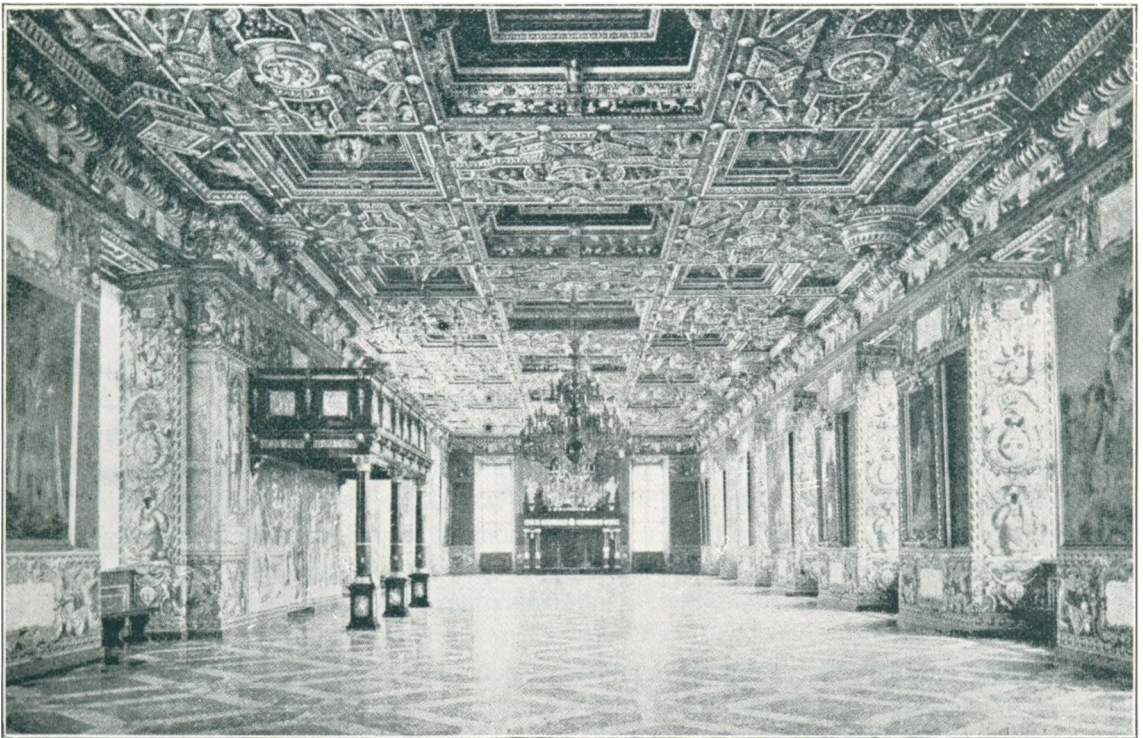
Efter denne kortfattede Gennemgang af Frederiksborg Slots Bygningshistorie under Kr. IV, skal vi tilføje nogle Ord om det Indre. Efter Tidens Skik var de øvre Stokværk

Frederiksberg Slot.

i Kongefløjten indrettet saaledes, at de største Værelser, store Sale, laa i begge Enderne af Bygningen og fik Lys fra flere Sider; ogsaa i Prinsessefløjten var der i hver Etage en stor Sal i den sydlige Ende med herlig Udsigt til tre Sider, mens det øvrige var delt i mindre Værelser, som kun havde Vinduer til een Side. I alle Rummene fandtes Stengulve, i de finere Værelser lagt af forskelligfarvede Marmorfliser. Lofterne var enten dækkede

Riddersalen.

med Træskærerarbejder eller udført i Gibs, mer eller mindre kunstig „stafferet“. Væggene i de fornemste Værelser og Sale var dækkede af vævede Tæpper, hvoraf der fandtes over 100 Stykker. Hovedsagelig var de udført i Udlandet og fremstillede Landskaber og Jagter, Scener fra det gamle Testamente eller fra Historien og Mythologien. Dansesalen vilde Kongen pryde paa en særlig Maade, hvorfor han indkaldte den hollandske Tapetvæver Karel van Mander, for at han — efter at have set Slagmarkerne — kunde udføre en Række store Tapeter, der kunde tjene til at berømme Kongens Sejre i Kalmarkrigen. Disse mægtige Tapeter var ophængte saaledes, at de, om man ønskede det, kunde fjærne dem, og Væggene var derfor nedenunder beklædt med Gyldenlæder eller dragne med Klæde. Ovenover Tapeterne — mellem disse og Loftet — var der Plads til Malerier, og Kr. IV indkøbte i Aarenes Løb en stor Mængde — over halvsjette Hundrede Stykker —, der anbragtes dels her i Dansesalen, dels i mange af Slottets øvrige Rum. De forestillede — ligesom Tapeterne — hedenske Sagn og bibelske Tildragelser, men ogsaa Landskabsmalerierne indtog en fremtrædende Plads. Og det er ogsaa værd at fæste Opmærksomheden paa, at der i 1650 fandtes i det mindste fire Billeder af Danmarks Historie, hvad der er et Vidnesbyrd om Kongens danske Sindelag. Ved Siden af Tapeterne og Malerierne i Dansesalen maa ogsaa nævnes Loftet med dets mange Udskæringer og stærke Farver og kraftige Forgyltning. „Det var som en vældig udslagen Billedbog over Hovederne paa Dansesalens Gæster“.

Fyrst Christian af Anhalt (1568—1630), der paa sine Rejser ogsaa gæstede det nysopførte Frederiksborg, udtaler i sin Dagbog, at han fandt „den store Sal over Kirken“ som det allersmukkeste paa Slottet.

Det beror naturligvis paa hver enkelts Smag, men sikkert er det, at Kirken nedenunder i Pragt og Kostbarhed godt kunde staa Maal med Dansesalen.

Det er sandt, hvad der er bleven sagt, at der er et Ord, som bestandig svæver den Besøgende paa Læben i Slotskirken: Overdaadighed.

Som bekendt var Kirkefløjen den af Slottets tre Fløje, der led mindst ved Branden 1859, og vi kan derfor ogsaa bedst i den danne os en Forestilling om Slottets indre Udstyr i Kr. IV' Tid. L. Thura, Generalbygmesteren, der var en vidtberejst Mand og paa sine Rejser havde brugt sine Øjne godt, siger om Frederiksborg Slotskirke, at den „iblandt alle Slots-Kirker i Verden er den skønneste, den rigeste, den herligste og den prægtigste“. Ogsaa dette kan naturligvis paa en Maade siges at være en Skøns Sag, men overdaadig rig og vidunderlig er den.

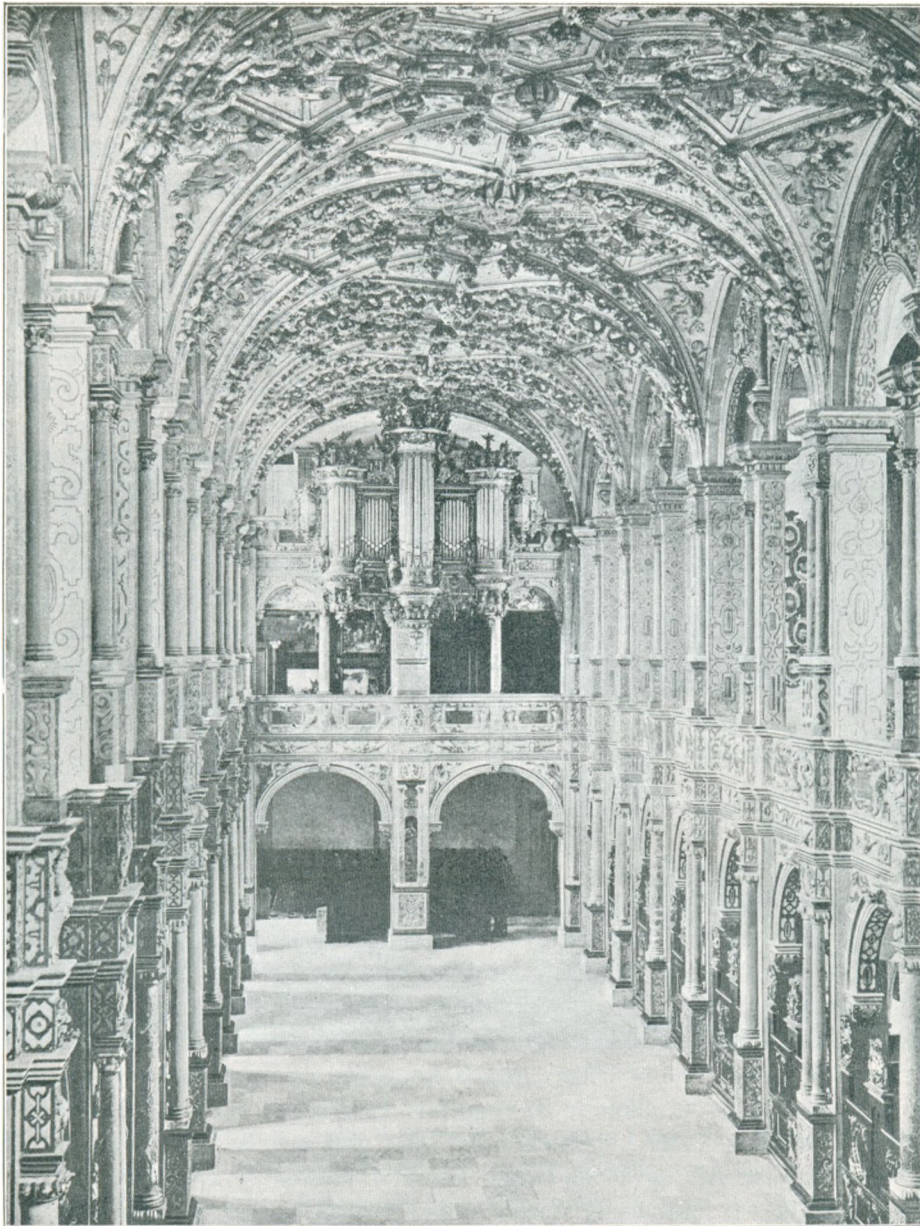
Her skal ikke forsøges en Gennemgang af Kirkerummets mange Enkeltheder, der passende kunde tage sin Begyndelse ved selve Kirkedøren, som er smykket med rigt Snitværksarbejde forøvrigt af en ukendt Mester. Træder man ind i Kirken, vil det gaa mange, som Thura udtrykker sig, at „Guldets og Sølvets Glans, Marmorens og andre Kostbarheders Pragt foraarsager, at Øynene saa godt som deraf blindes og forvirres“.

Man beundrer i lige høj Grad selve det treskibede Kirkerum, hvis hvælvede pragtfulde Loft bæres af firkantede, afvekslende svære og slanke Piller med Søjler foran, og det rige Kirkeinventar, først og fremmest Stolesæderne med det fortrinlige Indlægningsarbejde (Intarsia), der ogsaa er anvendt ved Kongens lukkede Kirkestol, men dernæst den berømte, kostbare Altertavle af Ibenholt og Sølv, Prædikestolen, udført af samme dyre Materiale, og Sølvdøbefonden, der forøvrigt er en Kopi af den, som Fr. II saa sig tvunget til at indsmelte sammen med adskilligt andet kostbart Sølv tøj for at slaa Mønt deraf.

Adskilligt andet kunde der være Grund til at pege paa — ogsaa blandt selve Rummene paa Slottet, men dette maa være nok.

Saaledes stod Frederiksborg i en Række af Aar under Kr. IV som en Skønhedsaabenbaring i Norden, men der fulgte mørke Tider efter, især da Svenskerne brød ind i

Kirkens Indre.

vort Land og plyndrede, hvor de kunde komme afsted med det. Ogsaa Frederiksborg kom til at lide under deres haarde Haand og deres hensynsløse Ødelæggelseslyst. Et talende Vidnesbyrd derom er — som allerede nævnt —, at de nedbrød og bortførte den store Neptunfontæne, men ogsaa indendørs tog de med sig hvad de fandt for godt og mente at kunne bruge; dog skal det — Retfærdigheden tro — siges, at det kostbare Alter og Prædikestolen skaanedes. Ogsaa en mindre Ildebrand (i 1665) ødelagde en Del af Slottet (Audienshuset og Løngangen), og det gik langsomt med at udbedre Skaden.

Under Chr. V (1670—99) udførtes forskellige Arbejder ved Slottet, hvoraf navnlig skal fremhæves, at Kongen under Ledelse af den kongelige Bygmester Lambert van Haven lod Audienssalen omdanne til et monumentalt Rum, en Kuppelsal med Ovenlys, hvad der i de Tider var en særlig yndet Bygningsform: Fra en noget senere Tid stammer — som

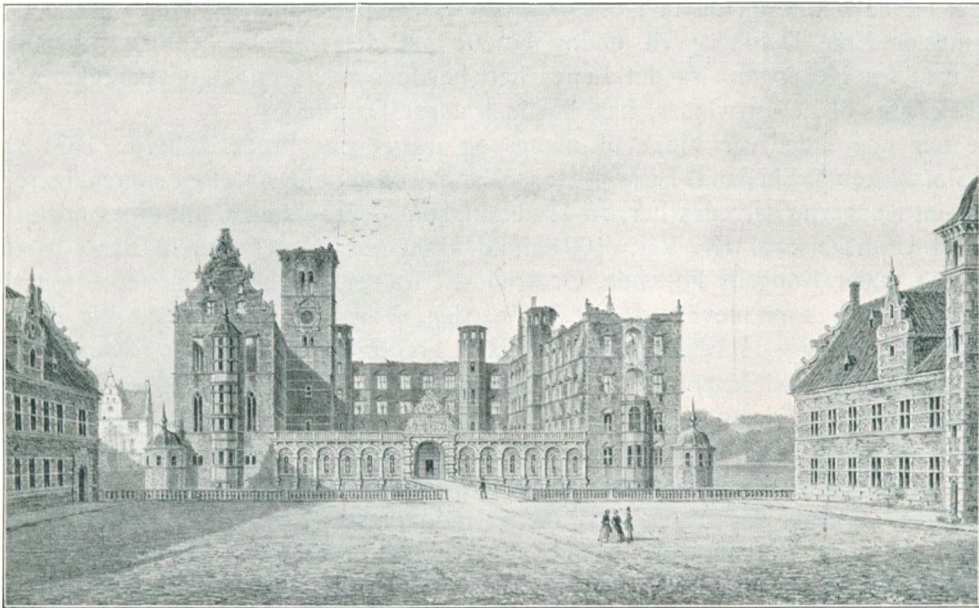
Audienssalen.

bekendt — Kuppelsalen paa Fredensborg. Men desuden blev en stor Del af Slottets Værelser istandsatte, og i Kirken indrettedes det saakaldte Ridderkapel paa Galleriet, for at Kongen der hvert Aars 3 Pinsedag kunde mødes med Elefantridderne. Hans Søn og Efterfølger (Fr. IV) var, hvad man ikke kan undre sig over, mere optaget af sine egne Slotte, navnlig Frederiksberg og Fredensborg, saa Frederiksberg Slot kom til at træde noget i Skygge, men dog lod han her udføre et stort Arbejde, idet det er ham, Anlægget af Slots haven skyldtes. Det, der særlig dengang kendetegnede Anlæg af den Art, var optaget fra Udlandet, og Kongen havde paa sine Rejser gentagne Gange haft Lejlighed til at stifte Bekendtskab dermed. Fra Vandløb eller Vandreservoirer skulde Vandet i brusende Kaskader falde fra den ene Terrasse til den anden. For at faa den nødvendige Plads til sit Haveanlæg maatte „Sparepenge“ nedbrydes, hvad der temmelig

sikkert ikke var til større Bekymring for Kongen, da han havde til Hensigt at bruge Materialerne ved Opførelsen af Fredensborg. Senere er, som bekendt, Bassiner og Kaskader fjærnede, men de store Alleer, som omgiver Haven, minder om Fr. IV' Ønske om her at skabe en passende Ramme om eller Baggrund for Kr. IV' Borg. Selve Slottet stod derimod ubenyttet hen og trængte derfor stærkt til Istandsættelse, da Kr. VI besteg Tronen. Allerede Aaret derefter (1731) tog man fat paa Frederiksberg Slot, og de følgende Aar var Vidne til mange Omændringer baade udendørs og i det Indre, ja Kongen nøjedes ikke med at holde sig til de allerede foreliggende Bygninger, men lod i Aarene 1743—46 opføre et stort Havehus, „Det kinesiske Hus“ paa den øverste Terrasse. Alt indvendigt var her „efter chinesisisk Art og Smag meget smukt indrettet“, men allerede 1768 blev det nedrevet. — Nu gik der Hundrede Aar, i hvilke Frederiksberg Slot førte en Tornerosetilværelse. Kongerne brugte ikke Slottet; kun naar de, efter deres Tronbestigelse, som Sæd og Skik bød, skulde salves, foregik det i Slotskirken, og i de faa Dage, det stod paa, blev baade Slot og By revet ud af sin Drømmetilværelse. I Begyndelsen af det 19 Aarhundrede bragtes en ret stor historisk Portrætsamling — skænket til Kongen af Enkegrevinde Rosenchrone — til Frederiksberg, og dette bidrog paa sin Vis til at drage Folkets Tanker mod den mindeværdige Plet. Chr. VIII tilbragte som Regel en 14 Dages Tid hvert Efteraar her for at holde Jagt i Nordsjællands udstrakte Skove, og hans Søn, Fr. VII, gjorde Stedet paany til Residensslot. Han yndede det frie Liv, borte fra Hovedstaden, drev Fiskeri i Søen og syslede med sine Oldsager, som opbevarede her. Da skete den Nationalulykke, en December Morgen i 1859, at Slottet brændte, og i Løbet af nogle Timer lagdes det hele — med Undtagelse af en Del af Kirkefløjen Audienshuset og Løngangen — øde, saa at man inde i Bygningerne kunde gaa under aaben Himmel, idet alle Loftet og Skillerum var brændt. Men snart hævede der sig Røster om, at Slottet skulde genopføres, og ved offentlig Indsamling skaffedes de nødvendige Midler tilveje. ^{24/9} 1860

var Kongefløjen og Prinsessefløjen under Tag, ^{28/8} 1864 blev Kirken indviet paa ny. Men først da Brygger J. C. Jacobsen traadte til, blev det muligt at bringe hele det Indre i den Skikkelse, hvori vi ser det den Dag i Dag. Som Betingelse satte han blot, at Slottet ingensinde mere skulde være Kongebolig, men derimod Gemmested for „Det national-historiske Museum paa Frederiksborg“.

Vi skal nu til Slut stanse ved enkelte af de historiske Minder, der knytter sig til Frederiksborg Slot. Her blev — som alle ved — Kr. IV født. Størst Sandsynlighed er der vel for at antage, at hans Moder, Dronning Sophie, bragte ham til Verden i den af Herluf Trolle og Fr. II opførte Borg, men et Sagn vil jo berette, at det skete „under en Tornebusk“. Dette lader vi dog staa ved sit Værd. At Frederiksborg, efter at det var bleven rejst i sin nye Skikkelse, ikke blot hyppigt gæstedes af Kongen, men var hans Yndlingsopholdssted er jo velbekendt, og utallige er de Sagn og Fortællinger om Tildragelser, der

Slottet efter Branden.

har fundet Sted under Kongens Ophold derude, om hans Færden i Egnen, Samtaler med høj og lav, hans Lyst til at „pudse“ selv en uselig Bonde, men ogsaa om hans Fester, naar han modtog hjemlige eller fremmede fyrstelige Gæster, gaar der Frasagn. Hans Søn og Efterfølger, Fr. III, opholdt sig — navnlig i de første Aar af sin Regering — jævnlige og længe ad Gangen paa Frederiksborg, men saa kom Ulykkerne ind over Landet. Karl Gustaf iværksatte sit æventyrlige Tog over Bælter og Sunde, rykkede frem mod Hovedstaden, men det kom til Forlig i Taastrup, der fulgtes af Freden i Roskilde. 8 Dage derefter, da Karl Gustaf var paa Hjemvejen til Sverig, gjorde han Ophold paa Frederiksborg og var i et Par Dage det danske Kongepars Gæst. Det var et højst mærkeligt Møde mellem de to Konger, især naar man betænker, at de faa Dage tidligere havde staaet som Dødsfjender af hinanden, og at det Slot, som skulde blive Rammen om deres Sammenkomst, nylig havde været besat af Rigets Fjender, der nu kom som Gæster. Men den danske Konge og hans Raadgivere ansaa det for klogt at indbyde Svenskekongen, og derfor blev det gjort. To af Fr. III's høje Raader afhentede Karl Gustaf i Roskilde. En halv Mils Vej fra Frederiksborg ventede den danske Konge ham med sin Hofstat og to Regimenter og maatte — paa Grund af fejle Beretninger — finde sig i paa aaben Mark at udholde Kulde og stærk Sne i 3 Timer, indtil Svenskerne naaede frem. Da de to Konger

var i et Pistolskuds Afstand fra hinanden, steg de af Vognen, gik hinanden i Møde og omfavnede hinanden paa den snedækte Mark. De tog derefter begge Plads i Fr. III's Karosse og holdt deres Indtog paa Frederiksborg under Salver af Kanoner og Musketter og Velkomsthilsener af Trompeter og Pauker. I 2 Dage var Karl Gustaf Fr. III's Gæst, og prægtige Tafler afløste hinanden til langt ud paa Natten. „Med fyrstelig Anstand og Ynde gjorde Dronning Sophie Amalie Honnørs ved det store Hovedbord i Salens Midte, som Karl Gustafs Borddame. Hendes stolte og mandhaftige Sind maa, som ingen Andens i Salen, have krympet sig ved den Rolle, der var hende tildelt, men hun forstod Stillingens Alvor, og den Selvbeherskelse og det glimrende Mod, der faa Maaneder efter skulde skaffe hende historisk Berømmelse, da hun tilhest ved sin Mands Side opflammede Tropperne til Kamp paa Københavns Volde, svigtede hende heller ikke ved denne Lejlighed“. (S. A. Sørensen). Alt syntes at aande Fryd og Gammen, og ved Afskeden gav Fr. III og Karl Gustaf hinanden kostbare Heste til Foræring, og de danskes Konge ledsagede sin Gæst en halv Milsvej, da han drog videre ad Helsingør til. Ja, den svenske General-kvartermester Erik Dahlberg vil endog berette, at den danske Konges Lystjagt førte Karl Gustaf fra Helsingør, fra det Land, han havde sønderlemmet og ydmyget saa dybt, til Helsingborg, til de Provinser, han havde frataget Danmark.

De følgende Tider var Vidne til mangt og meget paa Frederiksborg. 1671 salvedes Kr. V i Slotskirken af Sjællands Biskop, Hans Wandal, og det blev derefter, som tidligere nævnt, Sædvane, at Kongerne salvedes her, en Tradition, som overholdtes af alle Enevoldskongerne, alene med Undtagelse af Kr. VII. 1694 holdt Elefantridderne, i hele deres Stads, for første Gang under Kongens Forsæde, Ordensfest i Ridderkapellet, og dette gentog sig derefter hvert Aar — som nævnt — paa 3 Pinsedag. Forøvrigt opholdt han sig ikke meget der. Men hvert Aar — i Efteraarstiden — blev Frederiksborg Bolig for Kongen og hans Hofstat gennem en god Maanedstid, medens Jagten stod paa. Jo vildere og mere halsbrækkende disse var, desto større Fornøjelse fandt Kongen deri. Han yndede ved disse Lejligheder at lægge alt Ceremoniel bort, og spiste og drak — undertiden til Overmaal — med sine Undergivne. Der fortælles, at Slotspladsen om Eftermiddagen gærne var Vidne til Afstraffelse af dem, der havde forbrudt sig mod Jagtens Love. En saadan Synder blev ført frem, og hans Hoved blev stukket ind mellem Gevirene paa den dræbte Hjort, hans Frakkeskøder blev slaaet til Side, og medens Hundene halsede, og Jægerne stødte i Hornene, tildelte Kongen personlig Synderen nogle Slag paa Bagen med en lang, tynd Vidie. Baade Dronningen, hendes Damer og andre Tilskuere stod i en Rundkreds og morede sig over Løjerne.

I 1716 havde Frederiksborg Besøg af Peter den store, der morede sig over med sin Kaarde at bore Hul i et prægtigt Mosaikbord i Bedestolen. Det var under det samme Besøg her i Landet, at den russiske Zar pralede med, at han kunde befale hvem, det skulde være, af hans Undersaatter at kaste sig ned fra Rundetaarn, og de maatte lyde, medens Fr. IV som Svar sagde, at han kunde lægge sit Hoved til Hvile i hver af sine Undersaatters Skød uden at ængstes for Fare, hvad Peder den store ikke var i Stand til. 1720 sluttedes paa Frederiksborg Slot den Fred, som gjorde Ende paa den nordiske Syvaarskrig, og til Minde om hvilken Fredensborg Slot byggedes. Men forøvrigt var det kun saare sjældent, at Fr. IV opholdt sig her. Derimod satte baade Kr. VI og hans Dronning aabenbart Pris paa Frederiksborg og boede der hyppigt. Navnlig Kongen yndede at køre i rasende Fart og kunde paa faa Timer naa København eller Frederiksberg Slot, selv om der stoppedes op undervejs, for at han eller Dronningen kunde skyde et Dyr. 1747 salvedes Fr. V og hans Dronning, Louise, i Slotskirken, og fem Aar senere formæledes Kongen her til Juliane Marie og opholdt sig efter Brylluppet en Maanedstid paa Slottet. Ellers var det kun sjældent, at de kongelige gæstede Frederiksborg, og da var det kun for Jagtens Skyld. Ved en saadan Lejlighed var det, at Dronning Caroline Mathilde —

den da uskyldige BARNEDRONNING — i et Vindue indridsede de talende Ord, et Udbrud fra en ængstet Sjæl: O keep me innocent, make others great [O: O, Gud, bevar mig uskyldig, gør andre store]. Ogsaa Kr. VIII samlede baade som Prins og som Konge muntre Jagtselskaber paa Frederiksborg, men først Fr. VII valgte — paavirket af den nationale Stemning, der var oppe i Tiden — paany at gøre Frederiksborg Slot til Residens. 1850 viedes han i Slotskirken til venstre Haand til Grevinde Danner. Men 9 Aar efter lagdes -- som allerede nævnt — Slottet øde ved den sørgelige Ildebrand og opstod da ikke som Kongeborg, men som den vidunderlig skønne Ramme om „Det nationalhistoriske Museum“, som aarlig gæstes og beundres af Tusinder af Fremmede og af Landets egne Børn.

F. C. C. ZAHLMANN, Borgmester, Dommer, R. af D., DM.

f. 21 Juli 1864 i København, S. af Generalmajor G. C. Z. (død 1920) og Hustru Johanne Marie f. Bornemann (død 1926), g. 1893 med Terrese Agnete Ehlers, D. af Konferensraad, Borgmester E. Student fra Odense 1881, cand. jur. 1887, Fuldmægtig ved Søndre Birk, Audtør i Hæren fra 1893—1908, Sekretær i Kommissionen for den militære Retsplejeform 1907, Borgmester og Byfoged i Hillerød 1908, Dommer i Hillerød m. v. fra 1919, tillige Folkevalgt Borgmester i Hillerød Købstad fra 1919, Formand for Frederiksborg Amts Naturfredningsnævn fra 1924, Næstformand i Bestyrelsen for Forsikringsaktieselskabet National.

Medlemmer af Hillerød Byraad er: Kontorbestyrer C. TH. ANDERSEN, Gartner I. BLOMBERG, Fru RIGMOR CARLSEN, Teglværksejer I. H. CLAUSEN, Redaktør LAURIDS HANSEN, Grosserer VALDEMAR JENSEN, Lærer J. K. KROGH, Snedker NICOLAI NIELSEN, Dameskræderinde KAMILLA PETERSEN, Redaktør EMIL PETERSEN, Overretssagfører CARL F. RAASCHOU, Lektor JOHAN REPSTOCK.

Byraadssekretær er CHR. SVENDSEN. Kæmner er C. THORUP.

AAGE RAVN, Amtsforvalter, R. af D.

f. 30 August 1869 i København, S. af Generalmajor J. Th. Ravn (død 1913) og Hustru f. Fritss (død 1871), g. 1902 med Emmy Sophie de Fine Skibsted, D. af Kaptajn U. A. de Fine Skibsted og Hustru f. Møller. Student fra Borgerdydskolen 1888, cand. polyt. 1892, Assistent i Finansministeriet 1896, Fuldmægtig 1908, konst. Kontorchef 1913, Amtsforvalter paa Bornholm 1913, i Vejle 1921, i Frederiksborg siden 1926, udnævnt af Indenrigsministeriet til Decisør for Købmand Rasmus Nyboes Legat fra 1922, Medredaktør af Hof- & Statskalenderen fra 1898—1913, Redaktør af Dansk Exportforenings Tidsskrift fra 1901—03, Manuduktør til de statsvidenskabelige Eksaminer indtil 1907.

RET ofte forveksles Begrebet Amtstue og Amtskontor. Under Amtskontorets Embeds- omraade hører de i Amtet værende Landkommuner, Amtssygehuse, Amtsveje m. m., og dette Embede ledes af Amtmanden, der er Formand for Amtsraadet.

Amtstuen er imidlertid noget ganske andet, denne ledes af en Amtsforvalter, der efter Amtets Størrelse har et passende Antal Assisterter til Hjælp. Amtsforvalterembedet nedstammer fra vore Forfædres Ridefogder og sorterer under Staten. Amtstuen opkræver alle Statsskatter, Renter af Statslaan, Arvefæsteafgifter, Amtsfondsindtægter m. m. Frederiksborg Amtstue er tillige Kasserer for saa godt som alle Skovene i Nordsjælland og Godsforvalter for de af Statens Ejendomme, der ligger i dette Amt.

Frederiksborg Amtstue ligger i Frederiksværksgade, og Bygningen, som den har til Huse i, er af ældgammel Dato. Set fra Vejen syner den nærmest som en Bondegaards Udhuse eller Staldlænger, men kommer man ind i Gaarden, ja da faar man et helt andet Indtryk, nemlig en stor velfunderet Gaard. Den har i sin Tid været Avlsgaard under Slottet, og senere har den sikkert gjort Tjeneste som Bolig for Ridefogden. Hele Bygningsmaaden er præget af forrige Tiders Soliditet. I Hovedbygningen har saaledes alle Ydermure svære Træpaneler, der gaar fra Loft til Gulv. Selve Gaardspladsen aabenbarer de vidunderligste Interiører, bl. a. det beskedne Trappeparti med det svære gamle Smedejernsgitter, der staar paa kolosale Egebjælker. Den samme Trappekonstruktion fører fra Hovedbygningen ned til Haven. Gaardspladsen er paa de tre Sider helt omsluttet af Længerne og paa den fjerde ligger Hovedbygningen. Fra denne er der en henrivende Udsigt over mod Frederiksborg Slot og dettes Anlæg.

Den første Ridefoged, der findes nævnt i Frederiksborg Amt, er Peder Mortensen fra 1596, og den første Amtsforsvalter, vi kender Navnet paa, er Henrik Meinche, der var Amtsforsvalter over Frederiksborg og Kronborg Amter, men før hans Tid har der været nogle Amtsskrivere.

Siden 1926 har nuværende Amtsforsvalter AAGE RAVN beklædt Embedet.

FREDERIKSBORG SLOTSSOGN danner en egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød og hører under samme Rets- og Politikreds m. m., Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds samt Amtets 3 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 3131 ha. Indbyggerantallet var i 1801 700, og 1901 2000, og nu er det ca. 3700.

Frederiksborg Slotssogn hører i kirkelig Henseende til Hillerød Købstad, og bruger ligesom denne Slotskirken. Det kan siges om Sognet, at det nærmest er blevet til ved de forskellige Arealer, der har samlet sig ved Nabosognenes Udskiftning. Saaledes maa vi huske, at Nyhuse jo ikke er ældre end 125 Aar. Vi finder saaledes Nyhuse Fattigdistrikt samt Nyhuse Skoledistrikt oprettet i Aaret 1804. Inden Hillerød blev saa befolket, som den var under Frederik II og Christian IV, var der paa sine Tider ikke helt Enighed om, hvorvidt man skulde anlægge Hillerød, hvor den nu er, eller der hvor Nyhuse nu ligger, eller maaske rettere — Købstadsbevillingen.

Som egentlig eget Sogn fik Slotssognet først sin fulde Udstrækning ved Kommunalordningen af 13 August 1841. Sognet, som det nu er, omgives af Hillerød Købstadsgrund, Herlev, Lillerød, Karlebo, Holbo, Alsønderup og Tjæreby Sogne i Strø Herred. Sognearealet er afvekslende Ager og Skov, ca. $\frac{2}{5}$ af Arealet optages af Skove, der som det Bakkeland Jordene er, giver de skønneste Egne, vekslende mellem Ager og Engstrækninger. Af gamle Træer findes flere, ind imellem ligger der flere smaa Søer, der giver hele Egnen et særligt smukt nærmest malerisk Præg. Af Søer nævnes Store og Lille Funkedam, Karlsøerne og den Sø, hvori Fantasiens Ø ligger, hvorpaa Frederik VII lod bygge et lille Hus til Anvendelse ved hans Lystfiskeri. I Sognet ligger ogsaa Frederiksborg Slot, Frederiksborg Amtstue, Hillerød Hospital og Frederiksborg Højskole.

Af større og ældre Gaarde ligger der i Sognet Hillerødsholm, der er en gammel Ladegaard. Som Hovedgaard har den sikkert i Aaret 1270 tilhørt Anders Pedersen, Vætjer. Cecilie Pætherson, Søster til Væbneren Johannes Pætherson, Hildrisholm, solgte i Aaret 1381 Gaarden til Jens Andersen Brok. Gaarden har da været i hans Slægts Eje, indtil den i Aaret 1560 af Herluf Trolle overdrages til Kong Frederik II, der energisk arbejdede paa at samle et Krongods i Nordsjælland.

Om Favrholt, en anden Ladegaard, ved vi, at den i Aaret 1364 pantsattes til Valdemar Atterdag af Mortensen Due, noget senere overgik den helt til Kronen, som saa i Aaret

1490 forlenede den til Væbneren Peder Steen. I Aaret 1547 giver Kong Christian III sin tyske Kansler Anders Barby Skøde paa Gaarden, og en halv Snes Aar efter sælger han denne til Peder Oxe, der giver Gaarden Navnet Oxholm. Peder Oxe mageskifter Gaarden med Tølløse Ladegaard, der var i Prins Frederiks Eje (Frederik III). I Aaret 1560 giver Kongen da Ordre til at Hovedbygningen skal nedrives for at blive genopført paa Frederiksborg. Hovedbygningen laa paa en Holm helt omgivet af Vand og syntes at være en ret godt befæstet Borg. Begge omtalte Ladegaarde bortforpagtedes indtil Kong Frederik IV lader deres Arealer indgaa i Frederiksborg Stutteri. I Aaret 1799 foretages en Deling af Jordene, hvorved det blev nødvendigt at lade en ny Ladegaard opføre, dette sker i Aaret 1806, dette er den nuværende Ladegaard Favrholt. Den ligger paa samme Plads, hvor den gamle Ladegaard laa. I Aaret 1839 bliver en tredie Hovedgaard eller Ladegaard opført. Ved Stutteriets Ophævelse solgtes Hillerødsholt til C. F. Tietgen, der atter i Aaret 1883 sælger den til E. G. P. Hansen, dennes Enke sælger den i Aaret 1907 til Forpagter A. Poulsen, der i Aaret 1916 solgte den til Konsul E. Lütken. Andre Ejere er senere kommet i Besiddelse af Gaarden, og i vor Tid er foretaget forskellige Udstykninger, der jo i væsentlig Grad bærer Præg af Jordspekulationer. Der er opført flere, ikke alle lige smukke, Villaer paa Gaardens Jorder. De andre Gaarde drives af Staten.

Nyhuse Landsby er den eneste i Sognet, denne er en Sammenbygning med Hillerød Købstad og bærer helt Præg af saadan, den er et nutidssvarende Villakvarter med Handlende og Haandværkere.

Sogneraadets Medlemmer i Slotsognet er: VILLIAM HEINERICH BENCKE, Formand, Gaardejer L. BORG, Bødkermeister S. P. CHRISTOFFERSEN, Parcellist FR. FREDERIKSEN, Lærer JOHNASSEN, Næstformand, Sognefoged LARSEN, Landpost P. LARSEN, Snedker O. C. NIELSEN, Banearbejder CHR. PEDERSEN.

VILLIAM HEINERICH BENCKE, Sogneraadsformand

f. 7 December 1861 i Roskilde, S. af Herredsfuldægtig B. og Hustru Martine Jonesine f. Lander, g. 1887 med Bertha Eleonora Bothilde Voigt. Amtstuefuldægtig fra 1878—1924, Legat Sekretær for 3 Fundats i Hospitalet, Formand for Repræsentantskabet i Hillerød—Frederiksværkbanen.

HANS PEDER LAYRTITS LARSEN, Sognefoged

f. 19 September 1865 i Nyhuse, S. af Tømrer P. L., g. 1891 med Anna Hansen. Sognefoged siden 1913.

DET NATIONALHISTORISKE MUSEUM PAA FREDERIKSBORG. Efter Frederiksborg Slots Brand, hin ulykkelige 17 December 1859, gærede der Tanker for Slottets Genopførelse, men ogsaa mod Genopførelsen arbejdedes der, saaledes bl. a. fra Dele af de nationalliberales Lejr, men trods dette strømmede det rigelig ind med Bidrag. Komitéens mest indflydelsesrige Medlemmer var Museumsdirektør I. I. A. Worsaae og Kabinetssekretær, Gehejmeetsraad Jens Peter Trap.

Slottets Genopførelse var blevet en national Sag, fra alle Kredse i Landet kom der Bidrag. Store Tilskud modtog Komitéen fra Kongen og Staten, saa det lykkedes ret hurtigt at naa et saadant Beløb, at Arbejdet med Genopførelsen kunde sættes i Gang. Arkitekt F. Meldahl fik overdraget det Hverv at rejse disse sørgelige Slotsruiner til det, vi nu i vore Dage ser, det saa pragtfulde og pompøse Bygningsværk.

Slottets Ydre var nu genrejst og under Tag, og man tog saa smaat fat paa at udstyre dets Indre paa en værdig Maade, saa Slottet kunde blive, hvad det var før Branden, et kongeligt Residensslot, men man havde ikke de til denne Plan nødvendige Midler. Af det ødelagte Slot kunde kun enkelte Dele og Rum karakteriseres som i Hovedsagen urørte fra Chr. IV' Tid, nemlig Bedekammeret, Rosen og Riddersalen. Resten af Slottets forskellige Rum var i Tidernes Løb ændrede og ombyggede, saa der gaves Arkitekten fri Raadighed ved Indrettelse af disse Rum.

Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen forbandt med sin levende Højagtelse for exakt, videnskabeligt Arbejde en udpræget Interesse for Fædrelandets Historie og for dets Minder. Han var ivrig for Genrejsningen af Slottet og skænkede straks store Bidrag til dette Øjemed. Nogen Tid herefter tilsender han Komitéen en Sum paa 700 Rdl., at uddele for „en saa tro og fuldstændig Afbildning som muligt af Bedekammeret ved Slotskirken“. Præmien tilfaldt Maleren Heinrich Hansen. I Aaret 1864 besluttede Kunstlotteriet af sit Overskud at bekoste Indrettelsen af Bedekammeret, efter førnævnte Malers Rekonstruktionsplan. Erstatningen af de ved Branden ødelagte religiøse Billeder blev nu aktuel, men ogsaa her er det Kaptajnen, der træder hjælpende til, idet han lod bestille, hos Maleren Carl Bloch, 23 Billeder fra Kristi Liv, til Bedekammerets Udsmykning. Da Bedekam-

Rosen.

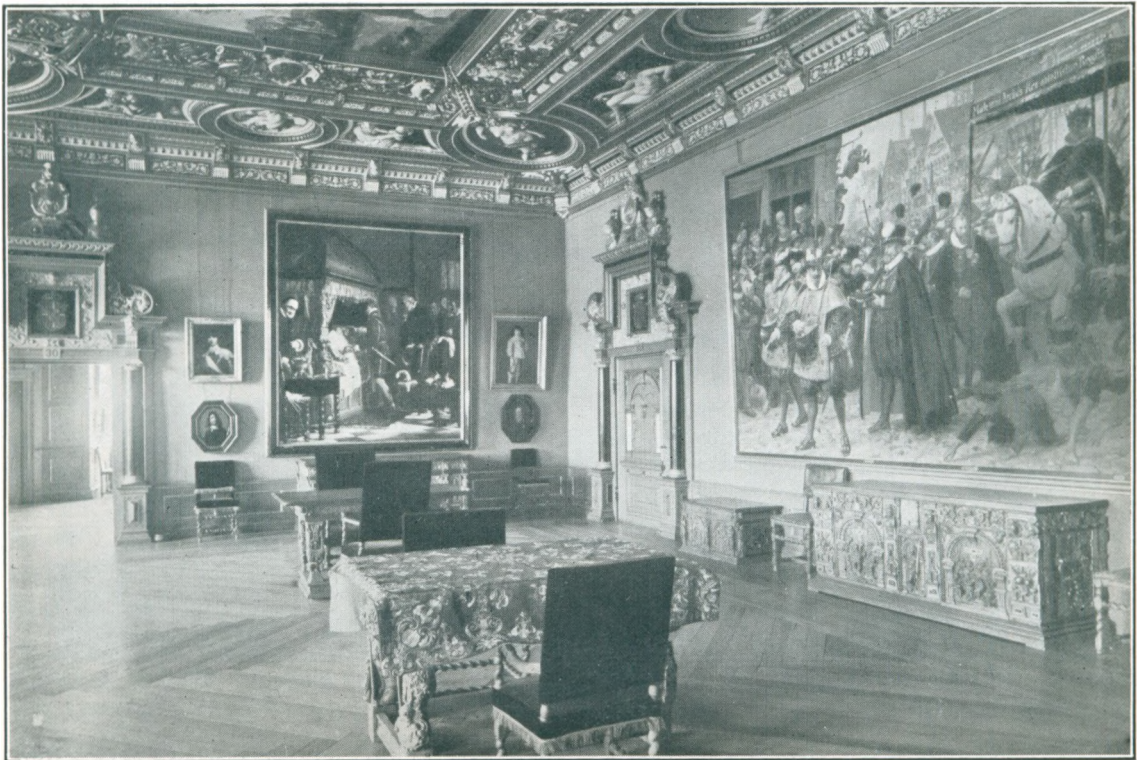

Frederik III' Sal.

meret var fuldført, gav Lotteriet sig i Lag med Rekonstruktionen af Riddersalen. Man havde fra Branden flere reddede Rester af Udstyret i denne saa mægtige Sal, Slottets fornemste og største. Til dette Arbejde er det atter Kaptajnen, der yder økonomisk Hjælp, han tegner sig for 20.000 Rdl., men inden Arbejdet var færdigt, havde han i Tilskud og Laan ydet over 125.000 Rdl. Riddersalen stod færdig 1880. Den sidste af de Sale, hvis oprindelige Udsmykning man i Hovedtrækkene havde tilbage, var Rosen. Man optog i Aaret 1877 Rekonstruktionen af denne Sal, Restaurering af Hvælvinger, Stukatur og Flisegulv samt den monumentale Kamin. Arbejdet var beregnet at skulle koste 20.000 Kr., men blev betydelig overskredet. Kaptajnen havde lovet at dække de 20.000 Kr., men betalte hele Udgiften. Som man ser var Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen stærkt knyttet til Arbejdet for Slottets Genopførelse. Komitéens Midler var saa godt som helt gaet til Arbejdet med at bringe Slottet under Tag, og Kunstlotteriet kom altid til kort over for de større Arbejder. I de interesserede Kredse havde man vænnet sig til Støtte fra Kaptajnen, og selv var han villig til at yde større Bidrag til Slottets øvrige Istandsættelse, men følte det som en Meningsløshed, at et nyt Residensslot skulde indrettes paa hans Bekostning. Brygger J. C. Jacobsens Plan var, at Slottet blev indrettet ikke blot som i Hovedsagen bestemt, men som et minderigt Sted, der kunde blive til Gavn og Glæde for den danske Offentlighed, og han tilbyder da under 19 April 1877 at yde Tilskud, som vilde muliggøre Slottets Istandsættelse, saaledes at det blev som et Hjem for Folkets historiske Minder, „et Slags nationalhistorisk Museum“ . . . Et Samliv med Fortidens Minder vækker og uddanner Folkets historiske Sans, styrker dets Bevisthed om, at det har haft sin Andel i Menneskehedens almindelige Kulturudvikling, dets Erkendelse af de Pligter, Arven fra Forfædrene paalægger de nulevende og de kommende Slægter. En saadan Bevidsthed og Erkendelse vil styrke Folkets Selvfølelse og moralske Kraft, hvilket et lille Folk som vort i høj Grad trænger til.

Det Jacobsenske Forslag og Tilbud modtoges af Komitéen og videresendtes til Ministeriet, om end fortolket paa en lidt anden Maade. Man kunde indenfor Komitéen anbefale Indenrigsministeriet med Tak at modtage det af Brygger Jacobsen givne Tilbud. Un-

Christian IV' Værelse.

der 25 Juni 1877 bifaldt Kongen Indstillingen, dog paa det Vilkaar, at der ikke derved paadroges Staten nogen Forpligtelse til i den Anledning at bringe pekuniære Ofre. Den 7 Oktober bliver de af Bestyrelsen foreslaaede Statuter for Museet stadfæstede af Kongen. Direktøren for de danske Kongers kronologiske Samlinger paa Rosenborg I. I. A. Worsaae blev Museets Formand.

Man gik nu i Gang med at løse de Opgaver, Museet havde paataget sig. Et af de første Krav var Kongefløjens Udstyrelse; dertil maatte anskaffes og tilvejebringes saadanne Møbler, som gjorde dets Sale anvendelige som kongelige Festlokaler. Det lykkedes i en forbavsende kort Aarrække at fremskaffe ret betydelige Samlinger af monumentale Renæssance Møbler, Kister, Skabe m. m. Fra det Friendske Hjem modtog Museet som Gave en Del Kunstmøbler fra det 19 Aarhundredes Begyndelse, ejendommelige og særprægede. Det vil føre for vidt her at omtale alle de Nyerhvervelser m. m., der fandt Sted i de kommende Aar, saavel Møbelsamlinger som Samling af Vaaben m. m. anskaffedes. Tillige erhvervedes værdifulde Malerier, dels som Portrætter, dels som store Gengivelser af historiske Optrin indenfor Danmarks Historie. I disse første Aar bekostede Museet værdifulde Billeder, saaledes Carl Blochs beundrede Billede af Filologen I. N. Madvig, senere bestiltes Otto Baches Billede af Sejrherreren fra Helgoland. Fra private Komitéer modtog Museet Generalerne fra Treaarskrigen samt det berømte Billede af Constantin Hansens „Den grundlovgivende Rigsforsamling“ (givet af Fru Hage). I Slutningen af 70erne var Ejeren af en af de største og bedste Kobberstiksamlinger, Sygehuslæge C. Schiøtz i Roskilde, død, og det lykkedes Museet at erhverve hele denne værdifulde Samling paa ca. 700 Blade.

Brygger Jacobsens Tilbud af 1877 om Udsmykning af Salene paa Frederiksborg gjaldt oprindeligt kun Kongefløjen, men det viste sig hurtigt, at naar man, som Statuterne bestemte, baade skulde beskæftige sig med Fortid og Nutid, vilde Pladsen ingenlunde slaa til.

Jacobsen tilbød, ved en Audiens hos Kong Chr. IX i August 1880, at yde samme Bidrag til Prinsessefløjens Istandsættelse, som der var ydet til Kongefløjens, nemlig 200.000 Kr., paa samme Betingelser, at den blev overladt til Museets Brug. Efter forskellige Forhandlinger billigedes dette af Indenrigsministeriet, og den 12 Oktober 1880 erhvervedes Kongens Sanktion herpaa. Arbejdet paa Prinsessefløjen blev da straks efter paabegyndt, og efter 4 Aars Forløb var den indre Udsmykning af denne gennemført fra Arkitektens Side, og paa 25 Aars Dagen for Slottets Brand, den 17 December 1884, blev det overleveret Indenrigsministeriet og af dette igen til Museet.

Som en Snebold, der ruller sig større og større, bliver ogsaa Nationalmuseets Samlinger righoldigere og mere omfattende, dels ved Nyerhvervelser af forskellige Kunstners Arbejder, dels ved Køb af forskellige historiske Genstande. Hele det omfattende Arbejde, som det var at samle og arrangere alle de forskellige Genstande, som var indkomne og erhvervede for Museet, var underlagt Kammerherre Worsaae, og bogstavelig talt var hele Museets Indretning lagt i hans Hænder, derfor forstaar man, hvilken Forandring Worsaaes pludselige Død, den 15 August 1885, foraarsagede. Formandsposten for Museets Ledelse overtoges nu af

Justitsraad C. F. v. Herbst, der beklædte denne Stilling fra Aaret 1885—98. Endnu et svært Tab overgaar Museet ved Kaptain Jacobsens Død, den 30 April 1887. Det vil føre for vidt her at komme nærmere ind paa de forskellige Forandringer, som Museet blev underlagt i den saakaldte Herbstske Periode. En ny Tid for Museet opstaar, da Møllerup, den 13 Oktober 1898, udnævnes til Museumsdirektør for Rosenborg Samlingen i Stedet for Herbst, og følgelig fik Møllerup Formandsædet i Frederiksborg Museets Bestyrelse, hvorved Forbindelsen mellem Rosenborg, Frederiksborg og Nationalmuseet atter var etableret. Hele denne Periode kunde vel betragtes som en Overgangstid, der i nogen Grad bar Traditionen fra de første Aar videre, som f. Eks. ved Gennemførelsen af Gobelinvæveriet. I hele den Periode gjorde man et fast og bestemt Arbejde

Konsellgangen.

for at skabe en anset og betydningsfuld Stilling for Museet paa rent historisk Grundlag, men ogsaa denne Periode afbrydes pludselig ved Direktør Møllerups Afsked, den 30 Maj 1910. Under 18 Juni 1910 blev der udfærdiget Bestalling for Hans Excl. Kammerherre, Greve F. A. V. Brockenhuus-Schack som Direktør for de danske Kongers kronologiske Samling paa Rosenborg fra 1 Juni at regne, og derigennem indtog Greven Pladsen som Formand i Frederiksborg Museets Bestyrelse. Samme Aar beskikkedes Direktøren for Nationalmuseets 2 Afdeling Dr. phil. M. Mackeprang af Kong Frederik VIII til at være Kongehusets Repræsentant i Bestyrelsen. Nogle Aar senere indgaar Dr. phil. Erslev i Museets Ledelse, Aaret 1914 tiltræder Maleren N. V. Dorph, som Tilforordnet ved Indkøb af Kunstværker, i Stedet for Professor Otto Bache. I Aaret 1926 udtræder Dr. phil. Erslev af Bestyrelsen, og hans Efterfølger bliver Professor Dr. phil. Johannes Pedersen. Museets nuværende Bestyrelse bestaar af: Hans Excl. Kammerherre, Greve F. A. V. BROCKENHUUS-SCHACK, SK. DM. p. p., Dr. phil. M. MACKEPRANG og Dr. phil. JOHANNES PEDERSEN, med Maleren N. V. DORPH som Tilforordnet. Bestyrelsens anden Tilforordnede var Professor Edvard Holm, der afgik ved Døden den 18 Maj 1915, og hans Plads er forblevet ubesat.

Nu følger Perioden under Greve Brockenhuus-Schacks Formandsskab. Der paabegyndes en kritisk Gennemgang af de i Tidernes Løb samlede Møbler, Portrætter og Kunstgenstande. En Del forskellige Dubletter fandt Anvendelse i Provinsmuseer eller som Dekoration i Statens Lokaler. Derefter indrettedes der Kartotek og grundlagtes en Samling Fotografier efter danske Portrætmalerier; denne Samling bestaar af over 8000 Eksemplarer. De store Mængder Tegninger og Stik, der var i Museets Eje, registreredes saaledes, at de er tilgængelige for Studerende; Samlingen tæller over 21.000 Blade. I de følgende Aar var det ikke blot Hoffer og Institutioner i Udlandet, men ogsaa fremmede private Besiddere, hvis Slægt tidligere havde været knyttet til vort Land, der viste Museet Imødekommenhed og Interesse ved at lade dette overtage deres Familieklenodier. Museet erhvervede tillige ved Lensafløsningen ikke faa værdifulde Kunstgenstande, saavel historiske og kulturhistoriske som kunsthistoriske. Tilstrækkeligt maatte det her være at minde om, at Museet havde den Lykke at generhverve en Række Ulfeldt-Relikvier, fremfor alt Originalen til Leonora Christinas Jammersminde. Naar Frederiksborg Museet nød godt af denne Lensafløsning, skyldtes det i første Række den Velvilje, man mødte fra Lensnævnets Side, dernæst var Frederiksborg Museet det af vore Museer, der havde den største flydende Kapital.

I store Træk er vi nu naaet til vore Dage, hvor vi ser talrige Turistkarer, ikke alene hjemlige, men ogsaa udenlandske, kommende for at beundre denne vort Lands saa underkønne Bygning med sit saa omfattende Nationalhistoriske Museum.

Kong Chr. IX har skænket Museet en Marmorbuste af Brygger I. C. Jacobsen, udført af V. Bissen, og smukkere Udmærkelse kunde vel ikke vises den afdøde Mæcen.

(Litt. Det nationalhistoriske Museums Beretning 1878—1928).

FRANDS BROCKENHUUS-SCHACK, Greve,

Kammerherre, Sk. DM., Fr. VIII M. T., Chr. X E.M. p. p. Udenlandske Ordener: B.K. 1, Fi.H.R. 1, F.O.I.P., F.Æ.L. 2, Gr. Fr. 1, I.Kr. 1, M.Gr. 1, N.O.N. 1, N.St. O. 1, O.H. og F. 1, Pr.R.Ø. 2, R.St.A. 1, R.St.Stan. 2, S.H.E. 1, S.N. 1, Sp.C. 3.3., Stb.V. 1.

f. 18 Juni 1863 paa Glesegaard, S. af Kammerherre, Greve Knud B.-S. og Hustru Sophie f. von Lowzow, g. 1895 med Dagmar f. Komtesse Danneskjold Samsøe, D. af Ordenskansler, Lensgreve Chr. D. S. og Hustru Henriette f. Komtesse Krag-Juel-Vind-Friis. Student (Gundorphs Kursus) 1883, cand. polit. 1889, Legationssekretær i St. Petersborg fra 1894—97, i Stockholm fra 1897—1900, i Paris fra

1900—03 og i Berlin fra 1903—06, Løitnant i Livgarden 1897, Kaptajn 1904, Ceremonimester 1906, Hofmarskal 1908, Overhofmarskal og Chef for Overhofmarskallet fra 1911—12, Direktør for de Danske Kongers kronologiske Samling og Formand i Bestyrelsen for det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg fra 1910, kst. Chef for det kgl. Teater og Kapel fra 1913—24, fg. Hofchef hos H. M. Enkedronningen fra 1925—26, Patron for St. Petri tyske Kirke fra 1911, Formand for Forsikringselskabet Danmarks Bestyrelsesraad, Medlem af Bestyrelsen for Forsørgelsesanstalt for Blinde samt for det kgl. Blindeinstitut, Medlem af Direktionen for den Carlsen-Langeske Legatstiftelse, Formand for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse fra 1928—29.

OTTO ANDRUP, Museumsinspektør, R. af D. p. p.

Udenlandske Ordener: B.K. 4, F.O.I.P., J.Kr. 4, N.O.N. 4.

f. 8 Oktober 1883 i Randers, S. af Materialist cand. pharm. Otto W. A. og Hustru Frederikke f. Levring, g. 1910 med Zelia Hindenburg, D. af Højesteretsadvokat Dr. jur. A. L. H. og Hustru Nina f. Holm. Student fra Randers 1902, mag. art. 1909, ansat ved det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg s. A., Bestyrelsens Medhjælper 1913, Museumsinspektør 1916, Museets Førsteinspektør 1927, Lensnævnets Konsulent i Kunstspørgsmaal, Medlem af Bestyrelsen for Thorvaldsen Samlingen paa Nysø og for Foreningen af danske Museumsmænd, for Skandinavisk Museumsforbund og for Regensianersamfundet, Medlem af Arbejdsudvalget og af Indsamlingskomitéen for Gammel Estrup, Jyllands Herregaardsmuseum samt af commision d'iconographie under Comite international des sciences historiques, Medlem af Centralnævnet for Statsskolerne, Redaktør af Fra Arkiv og Museum fra 1916, Formand i Redaktionen af Weilbachs nye Kunstnerlexikon, har udgivet Firmaet Baadh & Winther 1717—1917, Leonora Christinas Jammersminde (Folkeudgave 1926), Kataloger over Gaunø Malerisamling (s. m. Karl Madsen 1917), over Vemmetofte Klosters og over Gissfeld Klosters Malerisamlinger (1918) samt over Frederiksborg Museet (1919) og Museets Nyerhvervelser (1925).

PEDER BASSE CHRISTIAN WESTERGAARD, Museumsinspektør

f. 14 Juni 1868 i Horsens, S. af Fuldmægtig i „Spare- og Laanekassen for Horsens og Omegn“ F. C. W. (død 1919) og Hustru Marie Hansine f. Hansen (død 1920), g. 1913 med Margrethe Poula Andersen, D. af Skotøjsfabrikant J. P. Andersen. Student (Horsens) 1886, cand. theol. 1893, Huslærer hos Greve Ad. Brockenhuus Schack, Giesegaard, 1894—96, Medhjælper ved det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg 1899—1910, Kontorassistent ved Nationalmuseets 2 Afdeling 1904, Medhjælper i den kgl. Mønt- og Medaillesamling (danske Mønter) 1907—27, Sekretær ved Nationalmuseets 2 Afdeling 1917—27, ved det særlige Kirkesyn 1910—27, ved det særlige Bygningssyn 1919—27, 2. Inspektør ved det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg fra 1927, Medhjælper ved Værket „Danske malede Portrætter“ 1899—1903. Litterære Arbejder: Stamhuset Giesegaard og de grevelig Schack'ske Fideicommissgodser Gram og Nybøl 1905, Artiklerne om Giesegaard, Krengerup, Stensballe, Boller, Rosenvold og Barritskov til Værket „Danske Herregaarde ved 1920“, Barritskov, Gods og Ejere 1921, Redaktionssekretær ved Bindet „De sønderjydske Landsdele“ i Traps Danmark 1924—28, Portrætter af Ole Borch til Festskriftet i Anledning af hans 300 Aars Fødselsdag 1926, har under Udgivelse „Danske Portrætter i Kobberstik, Litografi og Træsnit, en beskrivende Fortegnelse“.

VILHELM HOLCH, Arkitekt, R. af D., DM.

Udenlandske Ordener, F.O.Z.P., F.Æ.L. 5, J.M. og L. 4, N.O.N. 4, Pr.R.Ø. 4, S.H.E. 4.

f. 25 Juni 1856, S. af Sognepræst J. C. H. (død 1899) og Hustru f. Thaning, (død 1913), g. 1897 med Marie Wedell-Wedellsborg (død 1927), D. af Kammerherre fhv. Amtmand Baron W. W. W. (død 1914) og Hustru Luise f. Komtesse Schulin (død 1904). Murersvend 1875, Afgang fra Kunstakademiet 1881, Konduktør hos Hans J. Holm, Inspektør ved Nationalhistorisk Museum paa Frederiksborg Slot fra 1885—1927, har bygget Raadhuset i Hillerød 1889, Realskolen og Teknisk Skole i Nordby paa Fanø, Sparekassen i Hillerød, ombygget Herregaarden Svenstrup, og opført en Række Amtssygehuse og private Huse.

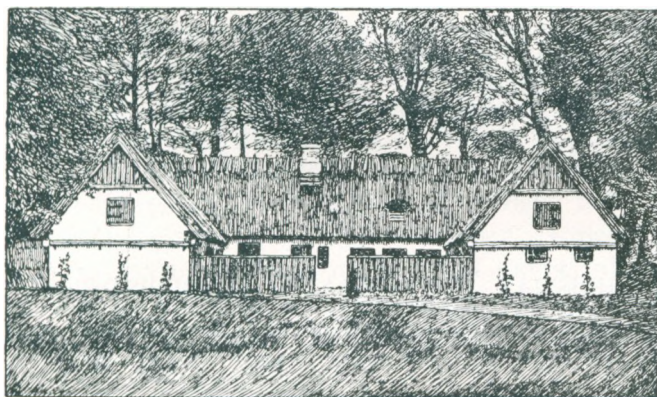

V. G. J. LEWALD, Oberst,

Slotsforvalter, Kammerjunker, K. 1 DM. Udenlandske Ordener: L.Æ.K. 4, M.Gr. 3. M.V.Kr. 3, Pr.R.Ø. 3, S.Sv. 2,2, S.V. 2,2.

f. 6 Juli 1864 paa Ulrikkenborg, S. af Proprietær Georg Jensen (død 1895) og Hustru Karen f. Andersen (død 1904), g. første Gang 1890 med Clara f. Gottschalck, g. anden Gang 1910 med Henny f. Gottschalck. Sekondløjtnant 1884, Premierløjtnant s. A., Adjudant hos Generalinspektøren for Fodfolket fra 1895—96, tjenstgørende Officer og Adjudant hos Prins Christian fra 1896—1900, Kaptajn 1898, ved Generalstaben fra 1904—05, Stabschef ved 2 sjællandske Brigade 1907, Oberstløjtnant og

Chef for 19 Bataillon s. A., Oberst i Generalstaben og Stabschef ved 1 Generalkommando 1910, Chef for 1 Regiment 1914, for 13 Regiment 1918, og for 1 og 2 Divisions Afvikling 1923, Afsked 1924, Slotsforvalter paa Frederiksborg Slot 1923, Medlem af Folketinget (Det konservative Folkeparti) 1923—24.

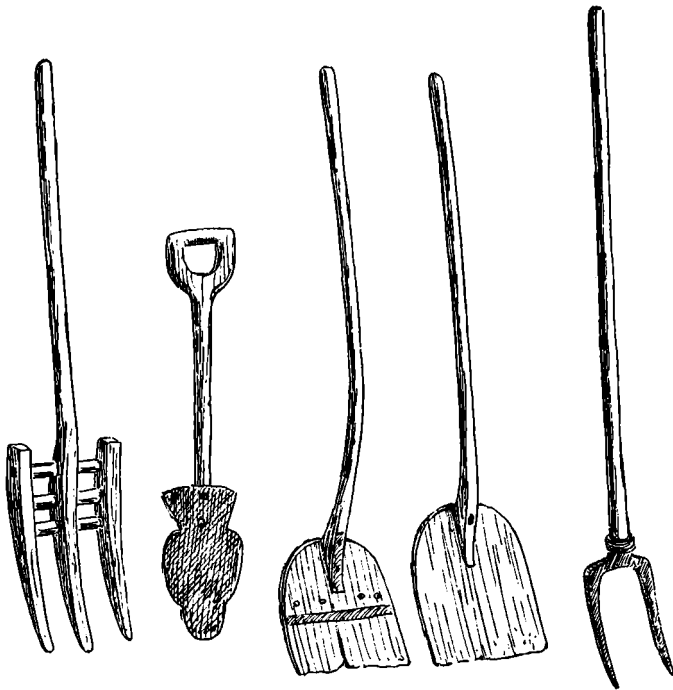
Det gamle Husmandssted.

foged Christoffer Larsen og havde lige siden dets Bygning tilhørt hans Slægt. Dette Husmandssted, der saa levende kunde fortælle nuværende og kommende Slægter, hvorledes man paa Udskiftningstiden byggede og boede, havde i en længere Arrække staaet ubeboet, og ofte havde dets Ejer paatænkt at nedrive det. Da er det, at det i Aaret 1922 fanger en historisk interesseret Persons Interesse, og han henvender sig til Stedets Ejer med det Spørgsmaal, om han kunde tænke at give Stedet til et Museum, hvortil han svarer Ja.

Paa dette Grundlag er det da, at Nordsjællandsk Museum oprettes paa et Møde, der afholdtes i Hillerød den 23 Oktober 1922. Et Udvalg fik overdraget at arbejde videre med Sagen. Det første Maal, Udvalget satte sig, var at skaffe Medlemmer, og i Løbet af faa

Værkstedet.

Gamle Redskaber.

Maaneder havde man naaet et Medlemstal af ca. 1600. Dette Tal siger bedre end Ord, hvilken Stemning der var blandt Befolkningen oppe i Nordsjælland for et saadant Museums Oprettelse. Fra samme Befolknings Side mødte man en lige saa stor og hjertelig Modtagelse, da det gjaldt om at samle Museums-genstande. Den saa storslaaede Rundhaandethed, som man mødte, foraarsagede, at man snart havde noget over 1100 Genstande indsamlede, inclusive de Genstande der fandtes i Husmandsstedet. Den næste Opgave Udvalget optog var at danne et økonomisk Grundlag for Stedets Flytning fra Laugømark til Jægerbakken. Denne Plads havde man velvilligst faaet overdraget af Indenrigsministeriet. I Dage 14 og 15 Juni 1923 arrangerede man

en Udstilling i Teknisk Skoles Lokaler. Her udstilledes de indsamlede Genstande. Udstillingen besøgte af ca. 1500 Mennesker. Overskudet fra denne Udstilling tillige med Tilskudet fra Amtet, Hillerød By, nogle Landkommuner samt en Del Pengeinstitutioner gav det Resultat, at man kunde paabegynde Flytningen af Husmandsstedet. Transporten fra Laugømark til Jægerbakken besørgetes vederlagsfrit af Beboerne fra Helsing Egnen. Genopførelsen af Husmandsstedet lededes af Arkitekt H. Zangenberg. Ved Genopførelsen af Husmandsstedet foretages enkelte Forandringer, der har ført til, at Bygningerne nu staar saaledes, som man i ældre Tider har haft dem. Som mangfoldige mindre Steder bestaar ogsaa dette af tre sammenbyggede Længer. Den midterste var Stuehus, de andre Lade og Stald. Murene havde imellem Bindingsværket tykke Kæppe og Rør hvorpaa var klinet Ler. Alle Skillerum var ligeledes af Ler, og Gulvet i Stuehuset var i Stuerne af Ler og i Stegers m. v. Stenbro. Loftet var alle Steder meget lavt, saa man maatte gaa krumbøjet, (mon det skulde ligge deri, at vore Landmænd ofte i forrige Tider var ret krumbøjet). Taget var tækket med Straa og var altid saa meget fremstaende, at det formaaede at skaane de ret skrøbelige Mure naar Uvejret brød løs. Museet har stor historisk Interesse. Hele dets Opstilling af det gamle Husmandssted viser os levendegjort, hvorledes langt den største Part af den danske Befolkning boede i forrige Tider, hvilke Redskaber der var til Raadighed, hvad enten det gjaldt et eller andet Værktøj eller Redskab, eller det var de mere huslige Ting. Det hele ser man her i Husmandsstedet, der staar som om det den Dag i Dag var beboet, og Folkene blot var i Marken eller paa Besøg hos Naboen.

Blandt de mange Genstande fra forrige Tider er blandt andet Bilæggerovnen, der er fabrikeret paa Fritssø Jernværk i Norge, efter at Norges Statsholder Ulrik Gyldenløve i Aarene omkring 1670 erhvervede Jernværket og dets Gods samt en Del andre Ejendomme. Paa Bilæggerovnens Endestykker ser man det norske

Kobberspand.

Bilæggerovnnens Forside.

Vaaben og paa Langsiderne et Relief med Motivet „Ganymedes og Ørnen“. (Det græske Sagn fortæller, Ganymedes var Søn af en trojansk Konge og var den skønneste af alle dødelige, hvorfor han blev bortført af Zeus Ørn og gjort til Mundskænk paa Olympen). Relieffet er et af de ældste kendte Eksemplarer paa Ovnrelieffer med mytologiske Emner, og Gyldenløve har ladet den fremstille.

Nordsjællandsk Folkemuseum vilde vel aldrig være naaet til det, det er, hvis ikke man havde mødt nordsjællandske Kvinder og Mænds Offervillighed og Interesse i saa stort Maal, som her er sket.

Museet giver Indtryk om henfarne Slægters Liv og Skønhedsans og virker kulturhistorisk opdragende for de kommende Slægter.

Museets Stifter og Museumsforeningens Formand er Højskolelærer, Forfatter ANDERS UHRSKOV. Nordsjællandsk Museumsforenings Forretningsudvalg bestaar af: Sogneraadformand, Gaardejer CHRISTIAN JENSEN, Forstander OLAF

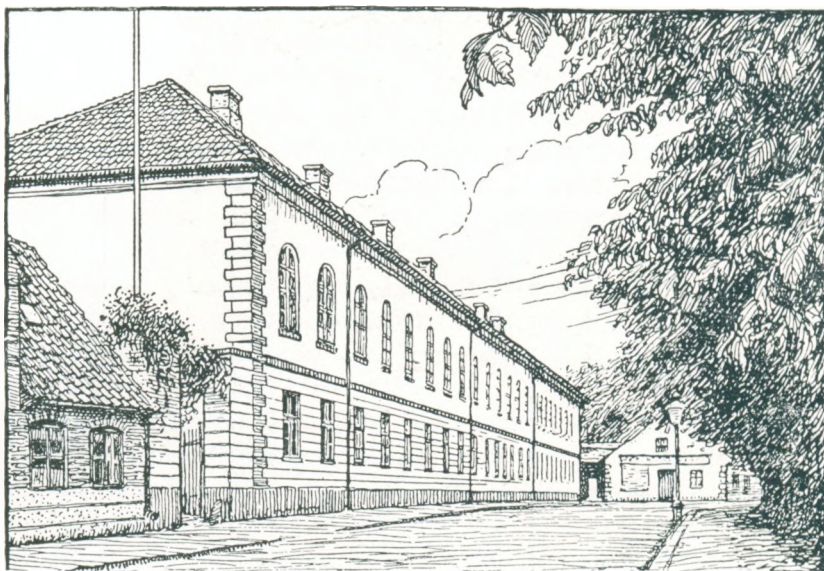
JENSEN, Slangerup Landbrugsskole, Stiftsamtmænd, Kammerherre R. HOWARD GRØN, K., DM. p. p., Sparekassedirektør C. ANDERSEN, Hillerød, Overlærer O. C. ANDERSEN, Nyhuse, Arkitekt, Forstander M. P. MADSEN, Hillerød og Formanden.

Litt. Gamle Jernovne fra Tiden 1550—1880 af I. Olrik.
 Det gamle Husmandssted af Anders Uhrskov.
 Højtid og Dagligt Liv af Anders Uhrskov.
 Hillerød By (Frederiksborg Amts Historiske Samfund, Gyldendalske Forlag).

FREDERIKSBORG STATSSKOLES Fundat blev den 29 Marts 1630, paa Frederiksborg Slot, underskrevet af Kong Kristian IV, der var født paa dette Slot 12 April 1577. Denne Skole har saaledes i dette Aar fejret sin 300-aarige Bestaaen. Forinden nuværende Skoles Oprettelse i Hillerød Købstad grundlagde Kong Frederik II en Skole i Byen, denne Skole havde ganske vist ikke noget med den nuværende Skole at gøre, eftersom den efter faa Aars Virke atter ophævedes. Vi vil dog trods dette alligevel kort følge dens Historie.

Mellem den Række af Foranstaltninger som Kong Frederik II traf for Frederiksborg og dennes Opkomst var ogsaa en Latinskole. Dennes Fundat underskriver Kongen den 24 April 1568, samme Fundat skulde være evigt for ham selv og hans Efterkommere, der var Konger i Danmark. Skolen oprettedes Gud den almægtige til Ære og den sande, hellige, kristne Kirke til Forfremmelse, Bistand og Gavn. Skolen havde til Huse paa Frederiksborg Slot i Herluf Trolles Taarn, det var nærmest som en Slags Forskole, men

helt som Kostskole. Kongen afholdt alle Udgifterne ved Skoleopholdet, og Undervisningen var gratis. Der kunde optages ca. 30 Disciple, disse fik med passende Melletrum og ved Højtider udleveret alt nødvendigt til deres Paaklædning, men var Disciplene Børn af fornemme Forældre, da maatte disse selv betale Paaklædningen. De skulde alle, ifølge Kongens Ønske, være ens i Kjortler, for at ikke

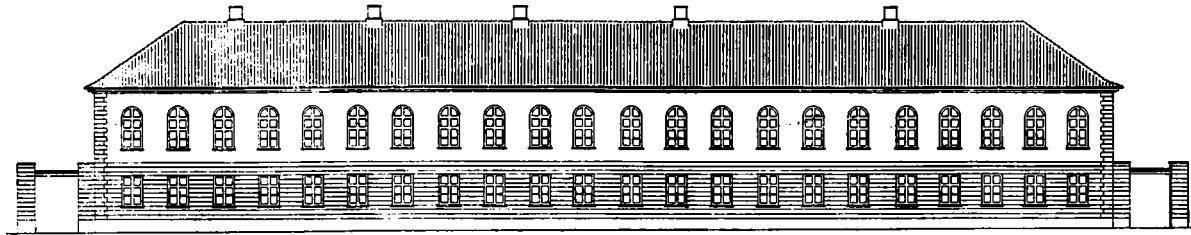
Frederiksborg Statsskole.

nogen ved prangende Klæder skulde fremhæves paa andres Bekostning. Kongen havde ligeledes befalet, at den Kost, Disciplene skulde have, skulde være god og kraftig. Skolemesteren samt Hørerer lønnes af Kongen, og Majestæts Hof- og Slotsprædikant førte Tilsyn med Skolen. — Men ak, den før omtalte evige Bestemmelse fik kun faa Leveaar, for allerede i Aaret 1586 lod Kongen Skolen ophæve og flytte til den paa samme Tid oprettede Skole i Sorø. Kongen var kommet i Forvaring om, hvorledes Skolens Disciple meget forsømmes, saa de ikke kan holdes i slig Tvang og Disciplin og ej heller ud i Lærdom og Optugtelse saaledes formeres og forfremmes, som det sig bør, af den Aarsag, at vi idelig holder Hof paa vort Slot Frederiksborg, og de der dagligen med gemene Hof-tjenere kunde have Omgængelse, hvoraf Ungdommen meget bliver forført og forkrænket.

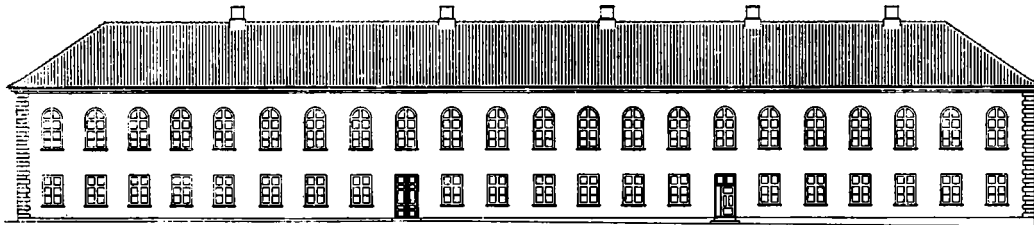
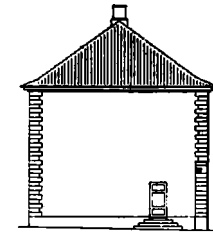
I Slutningen af 1590 nævnes der en Skole i Hillerød, der havde til Huse i Kapelmesterens Gaard. Om denne skulde være en Fortsættelse af før omtalte Skole kan ikke siges med Sikkerhed. Lige saadan er det med den i Aarene 1615—16 nævnte Skole. Om denne sidste menes der, at den blev oprettet af Kong Chr. IV og skal have ligget i Clostergade, eller som den dengang kaldtes den mørke Gade. Skolens Udgifter skulde afholdes af de Penge, der indkom til de Fattiges Kasse.

Opførelsen af Frederiksborg Statsskole paabegyndtes i Aaret 1630, og Grunden hvorpaa den byggedes tilhørte oprindelig ikke Kong Chr. IV, men ejedes af Hans Henriksen i Kagerup, og blev ved Mageskifte Kongens Eje. Skolen blev bygget af en Murermester fra Hillerød, ved Navn Jørgen Beber, og stod færdigt 1631. Den var efter Datidens Forhold en ganske anselig Bygning, 12 Fag lang og 2 Stokværk høj, og under Bygningen fandtes Kælder. I Bygningens østlige Del nederste Stokværk var Skolemesterens Bolig, og i den vestlige Del Skolelokale. Først Aaret 1633 kunde Skolen tages i Brug. Det var ganske vist en Fordel for Byen at faa denne Skole, idet dens Disciple jo indlogerede sig hos Byens Borgere, men Byens Fattigvæsen maatte sande, at det ikke altid var helt behagelig. Kongen havde ganske vist givet 3000 Daler, og andre Godtfolk 6000 Daler, Renten af dette Beløb skulde være til at underholde 10 nødtørftige Skolens Personer, men Kongen havde dog indset, at dette Beløb langt fra var tilstrækkeligt, og bestemte derfor i Aaret 1631, at de $\frac{4}{5}$, af hvad der indkom i Slotskirkens Blok fremtidig skulde anvendes til Skolens Personer, medens de Fattige, som før havde faaet hele Beløbet, nu maatte nøjes med den tilbageblevne $\frac{1}{5}$. Foruden disse Midler havde Skolen Degne-Renten fra 15 omkringliggende Kirkesogne,

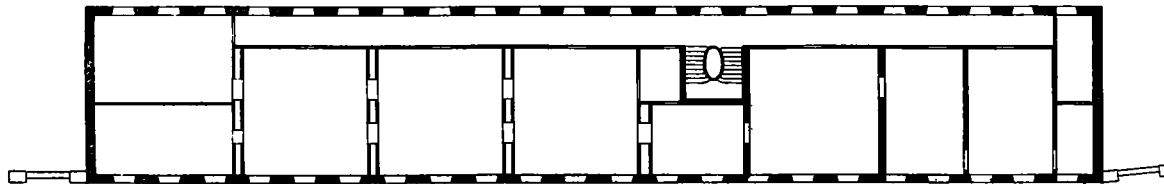
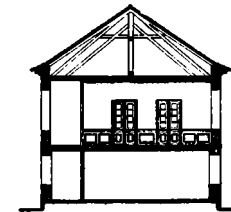
FREDERIKSBORG STATSSKOLE

MØD GADEN

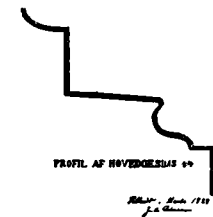

MØD GAARDEN

A.P.

Opmaalt af Haandværkerdagskolens Elever.

PROFIL AF HØVEDRÆKETS

Skole, Aars 1782
J. A. Schiøtz

samt Afgifter for at indgaa Ægteskab (i særlige Tilfælde), eller for at undgaa at staa'aaenbart Skrifte. Det ses endvidere, at Skolens Personer, ved den hellige Kristi Fødsels Fest, faar overleverede Klæder og Sko, der var fremskaffet for de Fattiges Midler, i Sandhed Fattigvæsenet var et betrængt Væsen paa de Tider. — Skolen fortsætter da sin Virksomhed i de kommende 200 Aar, i den samme Bygning, omend under forskellige Forhold, lige indtil Aaret 1834, da overgaaer der Hillerød en sørgelig Skæbne, idet der den 11 Maj udbryder en stor Ildebrand. Det var ikke første Gang Byen blev hjemsøgt af den røde Hane, i Aaret 1692 og atter i Aaret 1732 hærgedes der store Dele af Byen og lagdes mange Huse i Aske. Saaledes gik det ogsaa ved den sidste store Brand, hvor der blandt de mange Bygninger, der hærgedes af Ilden, ogsaa fandtes Kong Chr. IV Skole. Var den ikke blevet ramt af denne Ulykke, havde vi sikkert haft den, den Dag i Dag, for Bygningen var i sin Opførelse solid og god.

Skolens Rektor Tauber skrev et Referat af Branden, vi skal citere enkelte Dele af dette.

.. .. Chr. IV stolte Bygning, denne kongelige Stiftelse, som i over 200 Aar har fostret mange Ætlinge i sin Midte, var den, som efter mine offentlige og private Forhold vedkom mig mest. Denne stærke Bygningsmaade og det stedse nærede Haab hos mig: Dog omsider ved Raaben og Udsendinge at erholde noget Mandskab og Sprøjte til Hjælp, indgød mig den Beslutning at redde det hele, baade for det offentlige og for mig selv, og derfor reddede jeg saa godt som intet .. .. Min yngste Adjunkt delte ganske denne Følelse af Pligtskyldighed med mig og hjalp mig med at bære Vand i Spande op paa Loftet og at holde vaade Sengeklæder i Gavl og Trappevinduer, men uden Støtte af Brandkorpset og af Byens Borgere eller Mandskab fra den uanstændte Del af Byen, som syntes rent at havde glemt os i vor Afkrog .. .. Allerede var Gymnastikskuret nedbrændt uden at volde Skade paa Hovedbygningen .. .. Et voldsomt Vindstød fra det store Brænderi i Nabohuset og sammes straatækte Udhuse, som grænsede umiddelbart op til Skolebygningen, henhvirvlede Masser af brændende Straa, og paa en Gang antændtes den tilforn gloendehede Gangdør til Gaarden .. .. Og omspændte med sine Luer Trappen saaledes, at illsom Flugt blev den eneste Redning for Livet. Flammerne foer nu ustandselig frem i det Indre af Skolen .. .. Det var et rædsomt, mærkeligt Moment da Bibliotheket brændte, thi et Flammehav udgød sig derved saa græsselig, at Københavnerne, som saa det fra Byen, troede, at Ilden maatte være i Lyngby.

Til denne Skildring føjer Magister V. Hermansen nogle Enkeltheder fra Brandførerne, og af disse fremgaaer det, at Rektors Beskrivelse ikke er helt rigtig, men trods dette giver den os dog en levende Forestilling om Datidens Brandvæsen og dets Ubehjælpssomhed.

Gæstfrit aabnede Slottet sine Porte for Skole-Ungdommen, indtil der i Byen fandtes passende Lokaler. Efter 2 Aars Forløb var Skolen atter genopført, paa den gamle Skoles Grund, og denne Bygning er det, vi ser den Dag i Dag. Skolen er gentagne Gange udvidet, saaledes opførtes der i Aaret 1883 en Gymnastiksal, i 1885 Bagbygningen, og endelig i Aaret 1920 opførtes Sidebygningen, saaledes at disse 3 Bygninger danner en Ramme om Skolegaarden, der paa den fjerde Side har aaben Plads.

De rundt om i vor Land oprettede Lærde Skoler, er nu saa godt som alle ophævede, og det har gentagne Gange været paa Tale, at ophæve Frederiksborg Lærde Skole, men den har stadig formaet, gennem de 300 Aar den har bestaaet, at ride Stormen af.

Skolens Plan blev gennem Tiderne underkastet forskellige Forandringer, saaledes i Aaret 1871 ved den nye Skolelov, idet der foruden den sproglighistoriske Undervisning (der var en Fortsættelse af den gamle Latinskoles Undervisning) oprettedes en matematisk—naturvidenskabelig Undervisning. Almenskoleloven af 1903 medførte atter store Forandringer, idet der indførtes Mellemskole samt fælles Undervisning. I den ovennævnte Lov var den højere Undervisning blevet 3-delt, men Frederiksborg Statsskole optog dog kun de 2 Linier, nemlig den matematiske og den ny-sproglige. I 1914 indførtes den klassiske Linie.

Den 29 Marts 1930 fejrede Frederiksborg Statsskole sit 300 Aars Jubilæum. Der afholdtes en Mindehøjtidelighed i Kirken, hvortil var udstedt en Del Indbydelse, og som overværedes af Hans Majestæt Kongen, umiddelbart efter Højtideligheden i Kirken samles Skolens Lærer-Personale i Slottets Thestuer, og her modtog Rektor Ring en Række Gratulationer. Skolen har haft følgende Rektorer: Thomas Mikkelsen Hein fra 1633—45, Albert Bartholin fra 1645—60, Søren Jensen fra 1660—88, Jens Christoffersen Ledø fra 1688—1703, Thorkild Rasmussen Grevenius fra 1703—29, Georg Wøldike fra 1729—30, Johan Schrøder fra 1730—66, Poul Bendtsen fra 1766—89, Bendt Bendtsen fra 1789—1830, konst. E. Gjørup Tauber fra 1831—34, Flemmer fra 1834—64, C. Berg fra 1864—89, Iversen fra 1889—1902, K. Hude fra 1902—21, og siden da nuværende Rektor L. I. RING.

(Litt. Hillerød By, udgivet af Frederiksborg Amts historiske Samfund, Gyldendalske Forlag).

L. I. RING, Rektor, R. af D.

f. 22 December 1873 i Sønder Vissing, S. af Landmand I. L. R. og Hustru Johanne f. Knudsen, g. 1904 med Ingeborg Edelsten, D. af Overbanemester E. Student (privat dimitteret) 1893, cand. mag. 1901, Privatlærer og Manuduktør i København, Adjunkt ved Viborg Katedralskole 1907, Forstander for Viborg Tekniske Skole fra 1908—15, Lektor i Viborg 1919, Rektor ved Frederiksborg Statsskole siden 1921

HILLERØD KOMMUNALE SKOLE. Som omtalt under Statsskolen var der paa Fr. II' Tid Skole i Hillerød, og at der senere samtidig med den af Kr. IV oprettede Skole har været en anden Skole i Byen er ganske sikkert rigtigt. Denne var oprettet af Fr. IV i Aaret 1722 og laa paa Slotsgade, der hvor nu Nr. 44 ligger. Den var sikkert nærmest oprettet som Skole for de indkvarterede Rytteres Børn, men ogsaa andre paa Gaden omløbende Børn af fattige Folk kunde faa nogen Undervisning her. Skolen kaldtes „*Den Danske Skole*“.

Hillerød kommunale Skolevæsen omfattede oprindeligt en Friskole eller Borgerskole, en Realskole for Drengene og en Realskole for Piger. Borgerskolen, hvori undervistes langt det største Antal af Kommunens Børn, havde til Huse i Ejendommen Nr. 12 i Østergade; Drengerealskolen havde Lokale i Østergade Nr. 20 og Pigerealskolen i Helsingørsgade Nr. 33. Væsenligst paa Initiativ af daværende Overlærer Reinhard ved Latinskolen foretoges imidlertid i Aarene 1874—77 en Reform af Byens Skolevæsen, en Reform, der efter mange Forhandlinger kom til at gaa ud paa, at Drengeskolen fik Lokaler paa Latinskolen og i pædagogisk Henseende blev underlagt Rektor, medens Byraadet, der fremdeles gav et aarligt Tilskud til den nævnte Skoleform, fik Lejlighed til at følge Skolens Drift og Udvikling ogsaa under den nye Ordning. Saaledes blev Forbindelsen knyttet mellem Hillerød kommunale Skolevæsen og Latinskolen, og denne Forbindelse vedblev i det væsentligste uændret at bestaa i en lang Række Aar. Pigerealskolen ophævedes (ligeledes omkring 1877) som kommunal Skole, men er under skiftende Ledere blevet fortsat indtil vore Dage som privat Skole, men med Tilskud fra Kommunen.

Efter at Realskolerne var skilt ud, stod der tilbage at sørge for Byens Friskole, der efter 1877 fik Navnet Kommuneskolen, og hvis første Overlærer blev cand. theol. Aarestrup. Frem for alt trængte Skolen til en ny Bygning, da den gamle Skolebygning i Østergade Nr. 12 var meget utilfredsstillende. Efter at flere Planer havde været fremme,

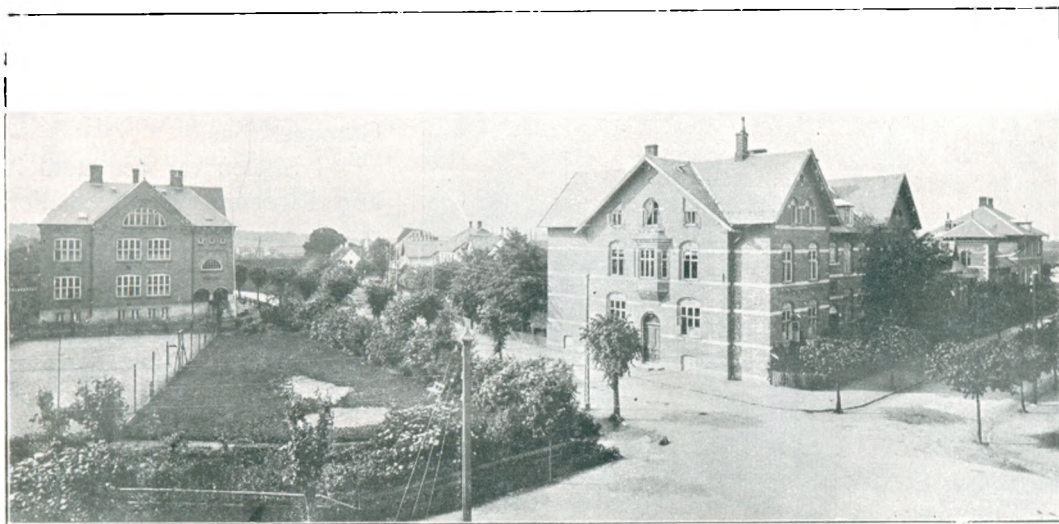
enedes man om at opføre en ny Skole paa en Grund ved Nordre Banevej, og den 27 November 1877 fandt Indvielsen Sted. Allerede i 1896 var Børneantallet blevet saa stort, at man maatte udvide, og det samme gentog sig i 1905. Omkring sidstnævnte Aarstal købte Kommunen et Par op til Skolen stødende Ejendomme i Østergade, for ad den Vej at sikre sig Mulighed for eventuelle fremtidige Udvidelser. Hillerød Kommuneskole har for Tiden ca. 600 Elever og en Lærerstab paa ialt 17, nemlig en Overlærer (Inspektør), 8 Lærere og 8 Lærerinder.

CHR. SCHLANDER, Skoleinspektør

f. 16 Marts 1882 paa Lolland. Dimitteret fra Jonstrup Seminarium 1903, fortsatte senere sin Uddannelse med Studentereksamen, Filosofikum, Aarskursus m. m., var fra 1903—10 Lærer i Ringsted, fra 1910—20 i Aarhus. Udnævntes 1 Marts 1920 til Overlærer i Nykøbing Sj., i hvilken Stilling han forblev, indtil han den 1 Decbr. 1929 overtog Embedet som Overlærer og Inspektør ved Hillerød Kommuneskole.

FRK. MØRKS SKOLE OG HJEM begyndte under smaa Forhold i Aaret 1895. Vi maa kalde det smaa Forhold, naar vi sammenligner dem med de Forhold, hvor under Skolen og Hjemmet fremtræder nu i Aaret 1930. Der har i de skiftende Tider været flere private Skoler i Hillerød, men disse er alle enten ophørte eller ogsaa indlemmede i Frk. Mørks Skole. Skolens Historie begynder egentlig ved det Køb, som Frk. Mørk foretog i Aaret 1895, da hun overtog Fru Wesenberg-Lunds private Pigeskole, der den Gang havde ca. 60 Elever og som i Aaret 1894 havde faaet Dimissionsret til Præliminæreksamen. Skolen begyndtes den 2 September 1895 i den af Tømrermester Milner opførte Bygning, og her boede Skolen til Leje indtil Aaret 1901, i hvilket Aar Bygningen købtes af Skolen. Frk. Mørk begyndte sin Skole med 70 Elever, og deraf var de 3 Pensionærer. Nu er der ca. 300 Elever, og deraf ca. 45 Pensionærer. Skolens hurtige Vækst medførte, at man maatte se sig om efter mere Plads, og i Aaret 1897 købtes en Nabo-Villa, og her indrettedes Skoleklasser. I Aaret 1902 bygges den første store

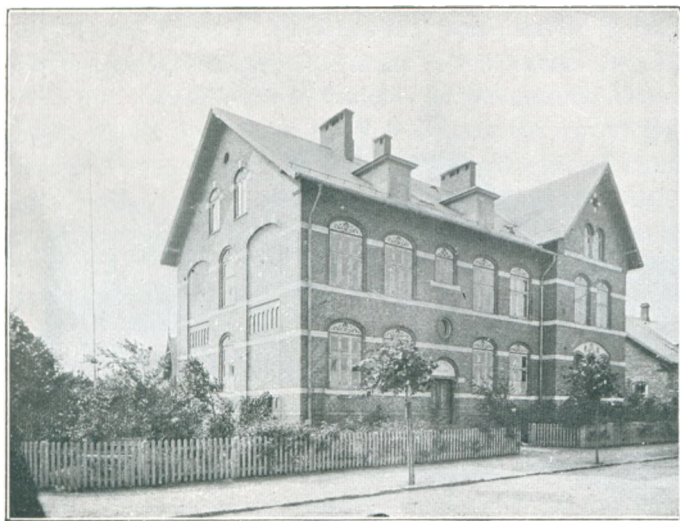
Frk. Mørks Skole og Hjem, hele Komplekset.

Dagligstue i Frk. Mørks Skole og Hjem.

Tilbygning til Skolen. I Aaret 1904 forandres der paa Statsskolens Planer med Hensyn til Elementærskolen, idet man undlader at optage nye Elever i Forberedelsesskolen. Byraadet opfordrede da Frk. Mørks Skole til at optage denne. — I Aaret 1905 indrettedes Skolekøkkenet, saa ogsaa denne Del af Undervisningen kunde ske i bedst mulige Lokaler. Samme Aar opførtes det nye Gymnastikhus.

Skolebygningen 1895.

I Skolen var der indtil 1904 kun Pigebørn, men ved Forberedelsesskolens Optagelse indrettedes der Fællesskole, hvilket forårsagede en væsentlig Tilgang af Elever, og derved fremkom atter Pladsmangel. Man opførte da i 1907 den nye Skolebygning paa en af Staten købt Grund. Bygningen var tegnet af Bygmester Ejvind Mørk, en Broder til Frk. Mørk. I denne Bygning etable-

redes da Forberedelsesskolen. — Skolen, der dels er Kostskole dels Dagskole, deles i følgende: Børnehave for Drengene og Piger, Fællesforberedelsesskolen omfattende de 5 første Klasser for Drengene og Piger i Alderen 7—11 Aar, saaledes, at Eleverne herfra forberedes til Mellemskolens første Klasse, i Henhold til kgl. Anordning af 9 Juni 1903, Mellemskolen, der fører Eleverne til Mellemskoleeksamen gennem 4 etaarige Klasser, efter Lov af 24 April 1903, Realklassen med Realeksamen svarende til Præliminæreksamen. Fortsættelsesklassen giver udvidet Undervisning i de forskellige Fag uden nogen Eksamen som Maal. Skolen er helt international, idet der fra fjerne Egne af Kloden, saasom Siam, Kina, Indien, ja, endog fra Sibirien, har været Elever, der var Børn af Danske i Udlandet.

Naar en Skole i saa kort et Aaremaal udvikler sig til det, som Frk. Mørks Skole har gjort, da skyldes det jo ogsaa i væsentlig Grad den Hjælp, der har været til Raadighed, og vi skal her citere nogle af Frk. Mørks Linier i et af Aarsskrifterne. —

.. .. Naar vi fik saa godt begyndt, saa skyldes det den mageløse Tillid og Forstaaelse, jeg lige straks fandt hos Hillerød Byraad, afdøde Rektor Iversen, Birkedommer Neumann (dengang Borgmester), Amtstilskudet, Lokaletilskudet samt Stats-tilskudet m. m. — Ledelsen af Skolehjemmet fortsættes uforandret af Frøkenerne Eva og Marie Mørk.

Interiør fra den gamle Skole.

TEKNISK SKOLE er en Fortsættelse af den i Aaret 1855 oprettede Søndags-Fri-skole for Handels- og Haandværkerlærlinge. Der blev i førnævnte Aar stiftet en Forening med det Maal at skabe en saadan Skole, og det lykkedes, idet man nemlig den 29 April 1855 kunde aabne Søndagsskolen. Undervisningen fandt Sted hver Søndag Eftermiddag fra Kl. 3—6. Der undervistes i en Række forskellige Fag, men ikke i Tegning, og Kravet om denne Undervisning rejstes snart. Man fik da indrettet en Tegneskole eller rettere en særlig Tegneundervisning, som foregik paa Raadhuset en Aften ugentlig. I de fleste Tilfælde var Lærerne ulønnede, saaledes ser vi, at den samlede Lærerløn i Aaret 1860 kun udgjorde 39 Rdl. 4 Mk. I Aaret 1861 forandres Søndagsundervisningen til Aftenundervisning. Omkring 1870 er det svære Tider for Skolen, dels mangler der Interesse fra Eleverne, dels er man inden for Skolens Bestyrelse ikke helt enige om Opgaven og om Skolens mulige Ophævelse, idet man inden for Skolebestyrelsen ønskede at lade Skolen overgaa til den i Aaret 1872 stiftede Industriforening.

Inden for denne Forening havde man paa samme Tid rejst Planer om en Teknisk Skole, men først i Aarene omkring 1887, ved Fabrikant P. Nordstens Tilbud om et Tilskud til Skolen paa 2000 Kr., syntes det, at der bliver Fart i Sagen. Allerede den 10 September samme Aar bestemtes det at købe en Grund paa Møllestræde, og Skolebygningen opførtes af Arkitekt Holck. Bygningen var færdig og blev indviet den 12 Oktbr. 1888. Den 2 Marts samme Aar havde man faaet Skrivelse fra Aftenskolens Bestyrelse om dennes Ophævelse, samt at man ønskede at overdrage Skolen til Industriforeningen. Skolens Inspektør blev Førstelærer Jensen, der afgik i 1901. I de kommende Aar gaar

Teknisk Skole.

Skolen stærkt fremad, ikke alene med Hensyn til Elever, men ogsaa med Hensyn til bedre Undervisning samt faar forøget Støtte fra Stat, Kommune og andre Institutioner. Fabrikant P. Nordsten stifter saaledes i 1891 et Legat til Anvendelse af Fripladser for uformuende og flinke Elever.

HILLERØD HAANDVÆRKERDAGSKOLE har sit Udspring fra Industriforeningen, og denne Skoles Talsmand var Skoleinspektør P. Petersen. Han fremførte ved Industriforeningens Generalforsamling den 26 April 1902 en Henstilling til Skolens Bestyrelse om at overveje en Udvidelse af Skolen, saaledes at der foruden Aftenskole ogsaa oprettedes en Dagskole, der for Haandværkerne skulde være, hvad Høj- og Landbrugsskoler er for Landboungdommen. Skolen skulde i Aarets Vintermaaneder give Heldagsundervisning, og foruden at give en faglig Oplærelse skulde den samtidig bibringe Eleverne almindennende Oplysning afpassede efter Elevernes Behov.

Denne Plan, der jo fremtraadte som noget ganske nyt og uventet, blev naturligvis Genstand for megen Drøftelse, dels for, dels imod. Skoleudvalget tog Sagen til videre Behandling, og vi naar til Aaret 1904, i hvilket der afholdes Fastelavns Skolemøde i Hillerød. Her optages Sagen atter, og Skoleinspektør P. Petersen havde paa dette Tidspunkt helt vundet Skoleudvalgets Formand Arkitekt V. Holcks Interesse for Sagen, og begge talte de varmt for Sagen.

Vi skal kortelig bringe et Resume over Skoleinspektørens Tale ved dette Møde . . . .

Rundt om er der livlig Røre i Skole- og Undervisningsspørgsmaal, men det er — maa vi bekende — Landboerne, som fører an, de har deres Højskoler, Landbrugsskoler eller Havebrugsskoler, hvorved de faar meget rigere aandelig Udvikling end Købstædernes

Ungdom ... vel har Byerne de Tekniske Skoler at henvise til, men disses Maal er kun at føre hen til at lave et godt Svendestykke, dette er imidlertid for lidt, idet ogsaa Byungdommen trænger til aandelig Udvikling. Vi maa have Historie ind i Haandværker- og Handelsskolerne, Naturkundskab og Dansk. Og saa skulde de Unge bo paa et Hjem med Husmoder og Husfader, paa en saadan Maade vilde den faglige Uddannelse kunde forenes med den almindannede Oplysning. Kunde en saadan Skole faa Statens Støtte, da var der Haab om en Virkeliggørelse af Tanken.

Skoleudvalget fik Statens Støtte i Form af et Tilskud paa 1000 Kr. til Hjælp ved en saadan Skoles Etablering. Og den 3 November 1904, kunde man aabne Haandværkerdagskolen med 15 Elever, der dog saa godt som alle boede i Deres Hjem. Foruden Stats-tilskudet paa 1000 Kr. blev der stillet et Beløb til Raadighed til trængende Elever, saaledes, at disse i de 5 Maaneder Kursuset varede, kunde faa 20 Kr. maanedlig til Hjælp til Udgifterne ved et

saadan Kursus. Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse samt Hillerød og Omegns Bank gav Tilskud til Fripladser.

Skolen vokser stadig i de kommende Aar, saaledes kan der i 1909 notes et Elevtal paa 44. Det var af stor Betydning for Skolen, da en af dens Lærere (nuværende Forstander, Arkitekt M. P. Madsen), i 1908 kom til Skolen. Han og hans Hustru oprettede et Logi for Skolens udenbys Elever, der før denne Tid var henvist til at bo tilfældige Steder omkring i Byen. Da Elevantallet naaede saa højt som 44, var det ikke muligt at skaffe Plads i Madsens Hjem til flere, og nu bliver Skoleinspektør P. Petersens Tanke virkeliggjort, nemlig Opretelsen af Skolehjem. Dette var jo egentlig tildels naaet i 1908,

Haandværkerdagskolens Elevhjem.

men Forholdene og den hurtige og rivende Udvikling medførte, at dette ikke helt blev som Tanken, hvorfor man besluttede at bygge et Skolehjem. Midlerne til dette Hjem fik man dels ved Tegning af 20 Aktier paa hver 500 Kr., dels ved Laan i Sparekassen.

Skolehjemmet opførte man i Haven foran Teknisk Skole. Bygningen, der er tegnet af Arkitekt Holck, kostede ca. 27.000 Kr. at opføre, og den 4 November 1909 blev Skolehjemmet indviet. Bygningen rummer Skoleforstanderens Lejlighed, Elevdagligstue, Spisestue samt Værelser til 40 Elever. Hele den omfattende Økonomi ledes af Skoleforstanderens Hustru Fru Ragna Madsen, der er som en Moder for Hjemmet. Og Forstanderen virker foruden i denne Stilling tillige som en Fader for Eleverne.

Æren for Skolens Oprettelse skyldes Hillerød Industriforening. Skoleudvalgets Formand er Overlærer O. C. ANDERSEN. Denne Stilling beklædtes indtil 1923 af Arkitekt V. Holck, R. af D., DM. p. p.

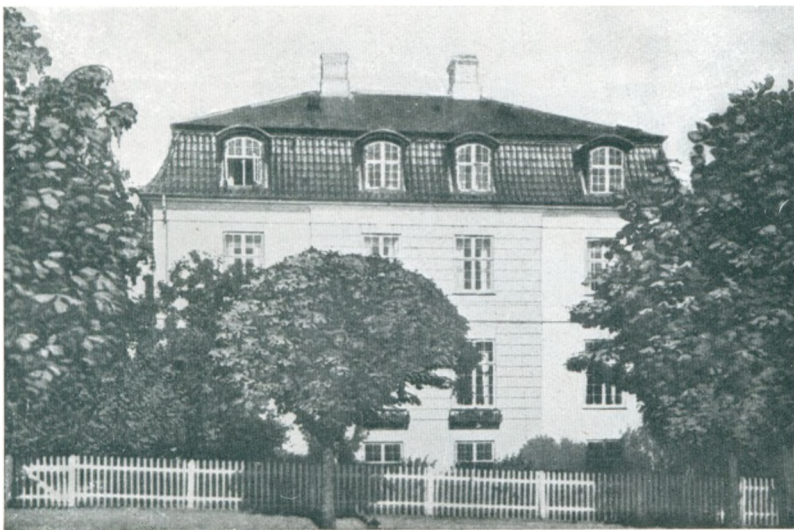
MADS PEDER MADSEN, Arkitekt, Skolebestyrer

f. 21 Februar 1876 i Vilslev, S. af Lærer Bendix M. og Hustru Nielsine f. Hansen, g. 1906 med Ragna Sørensen. Siden 1907 Forstander for Haandværkerdagsskolen samt Teknisk Skole.

FREDERIKSBORG HUSHOLDNINGSSKOLE er blandt de første af denne Art Skoler, som oprettedes her i Landet. Skolen ligger paa Lindevej i umiddelbar Nærhed af Frk. Mørks Skole. Den begyndte i Aaret 1899 med det første Halvaars-Kursus fra November til April. Efter at have virket i 2 Aar i de lejede Lokaler, besluttedes det at opføre den nuværende Skolebygning, hvilket skete i 1901. Denne tegnedes af Arkitekt V. Holck. Gennem Tiderne og indtil nu har Skolen været besøgt af ca. 1800 Elever. For denne Skole gælder, som for Frk. Mørks Skole, at den har haft et ret stort Elevantal fra Udlandet, saaledes har i flere Perioder norske Elever været langt de overvej-

ende, men ogsaa fra mange andre Lande har Skolen haft Elever.

Skolen staar som en af de faa af vore Skoler herhjemme, som ikke modtager Stats- eller Kommunitilskud. Dens Formaal er at lære de Unge at danne Hjem, og denne Undervisning foregaar paa denne Skole under særdeles hjemlige Former. Skolens Lokalteter er jo ganske henrivende, store og lyse og ikke at for-glemme hyggelige.

Husholdningsskolen.

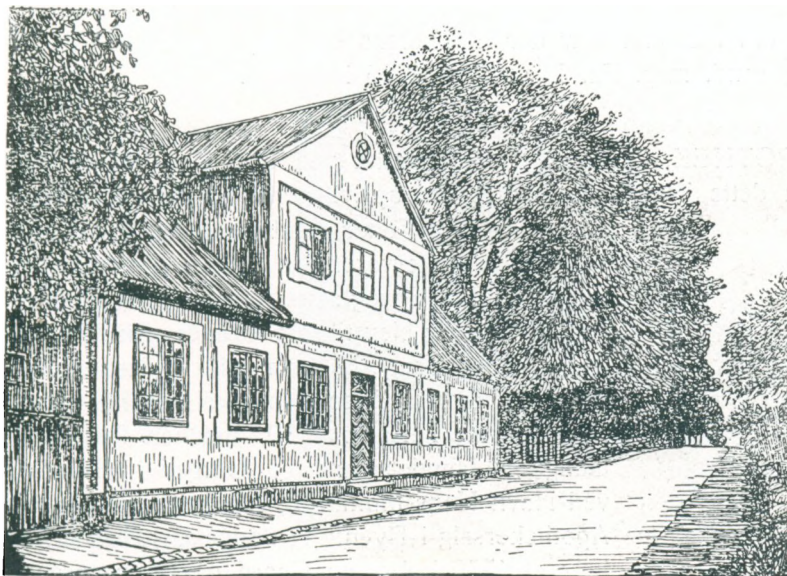

Skolens Dagligstue.

Der er Plads til ca. 30 Elever, men i de senere Aar har der ikke været mere end 16—20 Elever. Lige siden Skolens Oprettelse har dens 2 Bestyrerinder virket som Lærerinde og Husmoder.

Frk. ALVILDA JACOBSEN, der er født 2 Marts 1869 i Mejlby, er Datter af Lærer Jens Jacobsen. Er uddannet som Husholdningslærerinde i Norge, paa Statsskolen i Frederiksborg og har tidligere været Lærerinde paa Husholdningsseminariet „Ankerhus“ ved Sorø. — Frk. CHRISTINE BONDE er født 2 Januar 1869 i Ellinge, Datter af Lærer Bonde. I saa godt som hele Skolens Levetid har Lærerinde Frk. PLESNER været knyttet til den.

NYHUSE KOMMUNESKOLE. I Frederiksborg Slotssogn findes to Skoler: Nyhuse

Nyhuse Kommuneskole.

Kommuneskole og Faurholm Skole, udskildt fra Hovedskolen 1911.

Nyhuse Kommuneskole er oprettet 1804. I en Række af Aar brugtes den gamle Stutmesterbolig, der ligger i Frederiksværksgade, som Skolebygning. Den var, som Navnet antyder, oprindeligt anvendt til Bolig for Stutmesteren, der havde sit Arbejde ved kgl. Stutteri paa det nærliggende Hillerødsholm, og den havde allerede en anselig Alder, da den blev

taget til Brug som Skole, idet den er bygget af Fr. IV 1721. Men den er rummelig og efter den Tids Forhold godt bygget, og den bruges da endnu den Dag i Dag til Overlærerbolig og til Kommunekontor. I denne Bygning blev der saa indrettet et Klasseværelse samt Lejlighed til Læreren, og i over to Menneskealdre, blev der saa holdt Skole her. Men saa voksede Børnetallet, og en ny Skolebygning maatte opføres. I de sidste halvt Hundrede Aar, har Tilgangen til Skolen været meget stor, og Gang paa Gang har der maattet foretages Udvidelser. Skolen, som begyndte med et Børnetal paa ca. 50, har nu over 400 Elever, og det ser ud til, at dette Tal yderligere vil stige stærkt i de kommende Aar, saa at der igen maa bygges.

I 1920 fik Skolen Købstadsordning, og har nu for Øjeblikket 14 Klasser, der undervises af 7 Lærere: O. C. ANDERSEN, A. SØRENSEN, J. JONASSEN, V. GUDMAND-HØYER, J. N. BJERNEMARK, A. ANDERSEN, L. J. MOSE, og 4 Lærerinder: A. BENTSEN, I. RASMUSSEN, N. ANKER, HØYER CHRISTENSEN. Der forefindes 9 Klasseværelser samt Sløjdlokale og Gymnastiksal.

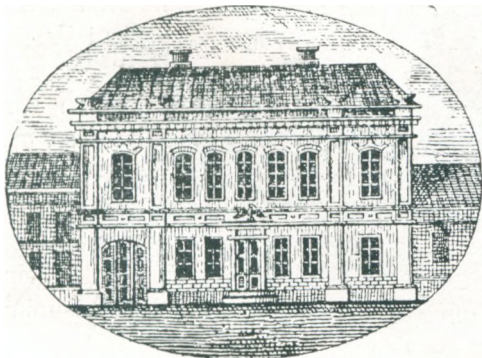

O. C. ANDERSEN, Overlærer

f. 1869 i Havndrup paa Fyn. Skolelærereksamen 1890 fra Jonstrup Seminarium, samme Aar Andenlærer i Bloustrød, nogle Aar efter Enelærer ved Hammersholt Skole, kom derfra til Hillerød og blev i 1924 Overlærer ved Nyhuse Kommuneskole, har i en Aarrække undervist ved Hillerød Tekniske Skole og er Formand for Skoleudvalget der, siden 1916 Lærer i Bogføring ved Handelsministeriets Kursus for Lærere ved de danske Tekniske Skoler, Lærer ved Undervisningsministeriets Kursus for Lærere i Ungdoms-Skolen, har udgivet Bogføringshefter til Brug ved Undervisningen i Landbrugs- og Haandværkerbogholderi.

LUTHERSK MISSIONSFORENINGENS HØJSKOLE er af ret ny Dato, og har først paabegyndt sin Undervisning 1922. Skolen er den eneste af sin Slags her i Landet, men hele dens Program er iøvrigt i Lighed med vore andre i Landet værende Missionshøjskoler. Skolebygningen ligger paa Frederiksborgvej og har kostet 250.000 Kr. at opføre, der kan paa Skolen optages ca. 70 Elever. Af Skoleundervisningens Program er Naturfag og bibelske Fag de væsentligste, idet man søger at paavirke de unge til et personligt kristent Liv. Skolen statsanerkendtes i Aaret 1925, og modtog da som Følge heraf Statsunderstøttelse. Fra Venner rundt om i Landet blev der til Skolens Opførelse skænket 180.000 Kr. Skolens Forstander er: cand. mag. FR. LARSEN, f. 1895 i Allinge.

FREDERIKSBORG APOTHEK, findes at være oprettet ved kgl. Bevilling, den 7 September 1792, men inden dette Tidspunkt fandtes der uprivilligeret Apothekernæring i

Apotheket i 1860.

Byen. Der var, efter hvad der fortælles, et Udsalg af Apothekervarer paa Slottet. Dette fik dog mere og mere Præg af et Kagekøne og Sukkervarerudsalg, og blev tilsidst forbudt. Skulde man paa de Tider bruge Medicin, eller andre Apothekervarer, maatte disse hentes i Helsingør eller København. I Aaret 1750, nævnes for første Gang en Handelsmand og Borger i Hillerød, ved Navn Hans Mønnicke, der drev uprivilligeret Apothekersalg i Byen. Vi finder saaledes, at han i Aaret 1750 køber en Gaard paa Kongensgade matr. No. 34 (nuværende Slotsgade 19), og at

Ældre Parti af Slotsgade i Hillerød med Apotheksejendommen.

Købesummen for den var 700 Rd. Skødet findes tinglæst den 1 April 1750, og udstedt af Skovfoged Henrik Jensen Torm, der den 26 Oktober 1748 havde faaet Skøde paa Gaarden af Grovsmed Peder Jensen. I dette Skøde finder vi Gaarden beskrevet som bestaaende af et tolv Fags godt bygget Hus til Gaden, og et otte Fags Baghus med Gaard og Have. Om det er Grovsmeden, der har bygget dette Hus, eller om det paa dette Tidspunkt har

været i andres Eje, kan ikke oplyses. Ved Skøde af 20 Juni 1791, overdrager førnævnte Hans M. Gaarden til sin Søn Hans Wandal Mønnicke, og da findes Gaarden at bestaa af et tolv Fags Forhus, og et fjorten Fags Baghus, i Aaret 1792 sælger han Gaarden til den nyudnævnte privilligerede Apotheker Knud Winding. Det fremgaar af denne Købekontrakt samt af Skøder, at der har været drevet Apothekersalg samt Apothekervarefremstilling i Bygningen, idet der nævnes en stor Del Rekvisitter, saaledes (alt hvad der staar i Apotheket, Medicin, Krukker, Flasker, Glas m. m., tillige hvad der findes i det store og i det lille Laboratorium m. m.), Løsøre var indbefattet i Købesummen, der androg 1700 Rd.

Knud Winding er saaledes den første privilligerede Apotheker i Hillerød. Den kgl. Bevilling findes udstedt den 7 September 1792 af Kong Christian VII. Ifølge Brev af 24 Maj 1793, faar han ydermere den Begunstigelse, at der for bestandig maa være Apothekergaard

Frederiksborg Apotheke i Hillerød, nuværende Facade.

i den af ham købte Gaard i Hillerød. Denne Bevilling findes stadfæstet, den 16 September 1808, men med den Ændring, at enhver ny Ejer skulde søge om ny Konfirmation.

Apothekets næste Ejer er Johan Adolf Schumacher, der sælger Apotheket til Ebbe Madsen Andresen, i Aaret 1827. Hans Bevilling udstedes den 8 Januar 1828, og der findes i denne, den Bestemmelse, at han tillige maa handle med Vin og Urtekramvarer. Apothekets Vissitatsprotokol beretter, at Apothekets Lokaler, under den nye Ejer, har modtaget hensigtsmæssige Forandringer, senere omtales et nyt indrettet Laboratorium. Den næste Ejer er Hermann Eduard Louis Hasselriis, han lod i Aaret 1847 den gamle Apothekergaard nedrive, og opførte den nuværende Bygning, der tildels er bevaret til vore Dage. 1855 køber P. G. H. Baagø Apotheket, og sælger dette Aaret efter til Apotheker Frederik Wengel, hans Enke sælger det til Eggert Christoffer Achen, ifølge Kontrakt af 18 Februar 1864. I Aaret 1870 sælges det til O. E. A. Klepsch.

Inden Apotheket overgaar til den nuværende Ejer, findes det i Chr. E. Permin og senere i Johannes L. Camradts Eje, der lader forskellige Forbedringer foretage, og til Dels forandrer Apothekets Facade. Apotheker L. V. Lintrup køber i 1894 Apotheket af L. Camradt. Han lader Apotheket forbedre, ikke alene i det Ydre, men ogsaa i det Indre, idet Ejendommen, gennem de skiftende Ejere, var blevet meget forsømt. Apotheket har fra Grundlæggelsen op til vore Dage, trods de skiftende Ejere, stadig haft til Huse i den samme Gaard, som i det store og hele har bevaret sit Udseende gennem Tiderne.

LAURITZ VILHELM LINTRUP, Apoteker

f. 11 Januar 1860 i Tikøb, S. af Sognepræst Lorentz L. og Hustru Sophie Augusta f. Hintze, g. 1891 med Cecilie Bjørg Marcher. Discipel paa Ribe Apotek 1877, Medhjælpereksamen 1880, Kandidat 1883, købte Apoteket i Hillerød 1894.

I. F. Schottmann.

STATS- OG PRIVATE JERNBANER. Vore Dages Samfærdsels og Trafikmidler er som et kæmpemæssigt Net, der spænder over hele Landet og sender sine Spor mod alle Verdenhjørner. Hvad enten det er Staten, der har anlagt disse, eller det er privat Initiativ, da gives der i vor Tid let Anledning til Rejser, længere eller kortere, og hvor vore Jernbaner ikke naar ud, der omspændes Landet nu af et Net af Rutebiler. Gaar vi blot tre kvart Sekel tilbage i Tiden, da er det helt andre Forhold, der møder os, da finder vi saaledes i Frederiksborg Amt ikke en eneste Jernbanelinie, men man maa nøjes med de daglige for ikke at sige ugentlige Postruter eller Diligencer, der kørte til Hovedstaden eller til Amtets andre

Købstæder. Diligencen var det almindeligste Trafikmiddel, man brugte, men man havde i Købstæderne ogsaa Fragtmænd, der besørgede Til- og Udførselen af grovere Gods m. m. Helt ualmindeligt var det ikke, at Smaakaarsfolk, naar disse skulde til Hovedstaden, da foretog denne Rejse „med Apostlenes Heste“. I Aarene omkring 1850 var der Planer fremme om Anlæggelse af en Jernbane paa Strækningen København—Helsingør, men der hengaar en halv Snes Aar, før dette bliver bragt til Udførelse. Dette skete ved Lov af 19 Februar 1861, hvorved der meddeles det sjællandske Jernbaneselskab Koncession paa Anlæg af en Bane mellem de to førnævnte Byer.

P. Koefoed Mortensen,
R. af D.

Denne ministerielle Meddelelse vakte naturligvis megen Røre, tilmed da man i Hillerød nærede Frygt for, at Banen skulde lægges udenom Hillerød By. Blandt ledende Mænd i By og Opland var man paa dette Tidspunkt ganske paa det rene med, at man maatte se at faa det ændret saaledes, at Banen kom til at gaa over Hillerød, idet det var alt for store Muligheder, der vilde gaa fra Byen, om Banen førtes anden Vej. Store Møder afholdtes, og Byens bedste Mænd talte varmt deres Bys Sag. Man udfærdigede et Andragende og tilsendte dette til Kongen. Dette Andragende var saa beskedent i Form, at man i dette kun udtalte, om der var Mulighed for, at der paa bemeldte Bane kunde anlægges et Sidespor til Hillerød By.

C. M. Spendrup,
R. af D.

Endelig den 27 Juni 1861 fik Banen København--Hillerød--Helsingør kongelig Approbation, og i December overdroges der det sjællandske Jernbaneselskab Koncession paa Anlægget. Vi skal ikke her komme ind paa det omfattende Arbejde, som det var at anlægge denne Bane, ej heller nærmere beskrive dennes Anlæggelse i Hillerød. Stationsbygningen opførtes af Arkitekt Wolff, og laa et godt

Stykke udenfor Byen, men i vore Tider, er det Areal, der ligger mellem Byen og Stationen blevet bebygget. Den 8 Juni 1864 Kl. 12, satte det flagsmykkede Tog sig i Bevægelse fra Banegaarden i København, medførende de kongelige Herskaber samt Ministre og Jernbanebestyrelsens Medlemmer. En storstilet Indvielse af Banen fandt Sted gennem den store Folkejubel, der hilste Toget, paa dets Fart hen over det nye Banelegeme.

Løjtnant I. P. Raffenberg.
R. af D.

Hillerød Stations første Stationsforstander var Johan Frederik Schottmann, han afløstes i Aaret 1874 af Peder Koefoed Mortensen, R. af D., der i Aaret 1899 afløstes af Chr. Madsen Spendrup, (der døde i 1928). Saa følger

W. A. G. N. Schack.

Løjtnant Johan Peter Raffenberg, R. af D., der beklædte denne Stilling fra 1909—18. Fra 1918—24 var W. A. Gregers N. Schack, Forstander, og han afløstes i 1925 af nuværende Forstander ANDREAS PETER BANG. — Godsexpeditionen findes i en selvstændig Bygning, og dens Personale bestaar af: Godsinspektør NIELS SCHOUW, 1 Assistent og 2 Portører. — Hillerød Station hører under 4 Overbanemesterstrækning, og under denne henhører alt vedrørende Materialet samt Bygningernes Eftersyn.

ANDREAS P. BANG, Stationsforstander

f. 27 December 1870 i Sorø, S. af Brygger og Brændevinsbrænder P. L. L. B. og Hustru Marie f. Skog, g. 1903 med Anna O. Hansen. Ansat ved D. S. B. 10 Maj 1887, ved Revisionen 1897, ved Trafikafdelingen fra 1897—1916, Kontrolør i Strib fra 1916—20, i Nykøbing F. fra 1920—24, Stationsforstander

i Hillerød siden 1 Januar 1925, Formand for Tropsraadet for Hillerød Spejdertrop.

AXEL GOTTFRED PETERSEN VARDER, Kontrolør

f. 3 Juni 1876 i Ourø, S. af Sognepræst Tellef Gottfred P. V. og Hustru Jutta f. Hesselris, ugift. Ansat ved D. S. B. som Trafikelev 1 Febr. 1894, Assistent 1 Septbr. 1896, Kontrolør af 2 Grad 1 Juli 1920 i Strib, Kontrolør af 1 Grad 1 Juni 1923 i Viborg, Kontrolør af 1 Grad 1 Aug. 1927 i Hillerød.

AXEL ASBJØRN SCHOW BANG,
Kontrolør, Kaptajn

f. 18 November 1877 i Gød-
vad, S. af Sognepræst Jacob
L. Bang og Hustru Alma
Olivia f. Schow, g. 1914 med
Anna Margrethe Sarah An-
kjær. Ansat ved D. S. B. 1
August 1897, Assistent ved
Trafikafdelingen 1 Februar
1900, Kontrolør fra 1 April
1925 i Hillerød, Kaptajn ved
Kystartilleriet 1918.

NIELS SCHOUW,
Godsexpeditør

f. 5 Februar 1874 i Aarhus,
S. af Stationsforstander Chr.
S. (død 1900) og Hustru
Alinde S. f. Ankersen, ugift.
Ansat ved D. S. B. 1 April
1892 som Elev, Assistent
1896, Kontrolør 1919 i Korsør,
siden 1924 Godsexpeditør i
Hillerød.

I Aarene omkring 1870 fremkom der Planer om Anlæggelse af en Jernbane paa Strækningen Græsted—Hillerød. Det vil føre for vidt her at komme ind paa alle de forskellige Forslag, der dengang fremførtes og atter kulkastedes. Da den fornødne Aktiekapital i Aaret 1879 var sikret, fik man ministeriel Koncession paa Banens Anlæg og Drift. Aktiekapitalen udgjorde 195.350 Kr. Firmaet Scandia fik hele Anlægget i Generalentreprise, og Arbejdet paabegyndtes. Den 20 Januar 1880 aabnedes Banen for offentlig Drift. Banelegemet var meget let bygget og maatte snart ombygges. Det samlede rullende Materiel bestod af en Kombination af et Lokomotiv og en Personvogn, men ogsaa dette maatte snart erstattes med nyt. (Banen har nu indført Motordrift). Ved Bevilling af 27 Septbr. 1894 udvides Strækningen til Græsted, og i Aaret 1896 tilstøder Kagerup—Helsingø Banen og i 1924 Helsingø—Tisvilde Banen. Aktieselskabet Gribskov Banen har til Driftbestyrer Hr. G. THAGE. Bestyrelsens Formand er Generalmajor H. OLRICH.

Bjørnehoved.

HILLERØD – FREDERIKSVÆRK BANEN. Samfærdselsmidlerne pr. Jernbane var omkring Aarhundredeskiftet nu saa vidt fremskredne, at man ad denne Vej kunde komme mod Nord og mod Nordøst, men mod Vest var der paa dette Omraade ikke nogen Forbindelse. I hele Strø Herred fandtes ikke en eneste Jernbanelinie før i Aaret 1897, og allerede ved dette Aar var der sket store Forandringer for Hillerød By. Byen var vokset, og det samme gjaldt Handel og Industri, og den besøgte Sommeren igennem af Turister, der i stort Antal kom for at se Slots-Museet.

Det vanskeligste og mest brydsomme af alt syntes at være Oprettelsen af en Jernbane, naar man da tager vore forskellige Privatbaners Skrifter som Forbillede, thi alle som en har de haft tusinde forskellige Vanskeligheder, men er dog alle blevet til Virkelighed. Hillerød—Frederiksværk Banen danner ingen Undtagelse i den Henseende, thi den er fuldt saa rig paa Forslag og Forhandlinger, der snart antages for lige saa snart at kulkastes. Det er vel nok de mange personlige Interesser, der spiller ind og gør, at Meningerne ofte divergerer noget kraftigt. I 1881 var der Planer fremme om en Bane til Halsnæs, men disse blev aldrig realiserede. Atter i Aaret 1883 optoges der nye Planer og Forhandlinger, men under mere faste Former end tidligere, men trods dette gaar der Aar efter Aar, og Banen kommer ikke videre. Muligen maa de ret vanskelige Aar i 90erne med deres politiske Kriser tage en Del af Skylden paa sig.

Man er nu naaet til Aaret 1894, og det syntes, som om ogsaa dette Aar skal gaa uden bedre Tider for denne Bane, men saa sker det glædelige, man modtager ved Lov af 8 Maj 1894 ministeriel Koncession til Anlæggelse af Jernbanen Hillerød—Frederiksværk. Bevillingshaverne modtog den 3 December 1894 Eneretsbevillingen, og Arbejdet kunde nu tage sin Begyndelse. I Aaret 1895 paabegyndtes da Arbejdet, med Ingeniør A. Agge som tilsynsførende Ingeniør, medens Bygningsarbejdet overdroges Arkitekt V. Holck. Banens samlede Anlægssum androg ca. 827.900 Kr., af dette Beløb ydede Staten det halve og Amt, By og Sogneraad m. fl. Resten. — Den 31 Maj 1897 var Banen færdig og aabnedes for den offentlige Trafik. Den forlængedes i Aaret 1916 fra Frederiksværk til Hundested, i

Arresødalbroen.

Henhold til Enerets-Bevilling af 10 Juni 1914, og Lov af 27 Maj 1908, denne Forøgelse af Banen kostede ca. 710.000 Kr.

Hillerød—Frederiksværkbanen var en af de første Baner her i Landet, der indførte Motordrift, den første Motor, der gik ved Benzin, anskaffedes i Aaret 1923. I Aaret 1926 anskaffedes en Dieselmotor, og Aaret efter anskaffedes endnu en. Siden 1925 har man indført den Skik, at tilsende og afhente alt Gods pr. Automobil. Det maa saaledes siges, at Banen søger i et og alt at virke til Publikum's fulde Tilfredshed. Formand for Banens Repræsentantskab er: Stiftamtmand, Kammerherre R. HOWARD GRØN, K. DM. pp. Banens daglige Drift ledes af Driftsbestyrer CARL KUHLMANN.

CARL KUHLMAN, Driftsbestyrer, cand. polyt.

f. 21 Juli 1884 i Aalborg, S. af Læge C. C. F. K. (død 1910) og Hustru Sofie f. Roedsted (død 1922), g. 1910 med Inge Saxtorph, D. af Konsulent W. S. Student fra Aalborg 1902, cand. polyt. 1908, (Bygningsingeniør). Studierejse i Tyskland og Sverrige 1910, Ingeniør ved Københavns Vej- og Kloakanlæg fra 1908—09, ved Jernbaneanlægget i Jylland fra 1909—10, ved Statens Tilsyn ved Privatbanerne fra 1910—15, Driftsbestyrer ved Frederiksværkbanen siden 1915, ledende Ingeniør ved Anlægget af Banen Frederiksværk-Hundested, Mariager-Faarup-Viborg, Aars, Arden, Ø, Hurup m fl., Medlem af Privatbanernes Fællesrepræsentation fra 1927, Sekretær

i Forretningsudvalget for Privatbanernes Driftsbestyrer-Samraad fra 1924—27, Medlem af Privatbanernes Fællesudvalg og af Repræsentantskabet for Dansk Ingeniørforening samt en Del Kommissioner vedrørende Privatbane Forhold, Medlem af Hillerød Ligningskommission i 4 Aar, Formand i andre 4 Aar, indtil 1929.

HILLERØD TOLDSTED, som saadan, oprettedes den 9 Juni 1864 som Afløser for tidligere Tidens Acciseboder og Consumtionssteder, der dengang afkrævede denne Form for Skat. Consumtionsafgiften oprettedes af Kong Chr. V, ifølge Forordning af 22 Novbr. 1671. Loven gjaldt dog kun for Landets Købstæder, og det kunde tyde paa, at Hillerød paa det Tidspunkt ikke regnedes for en Købstad, for først nogle Aar senere tillægges der Byen denne Forordning. Disse Consumtionssteder finder man ret ofte benævnt som Brænderikontrolsteder. Disse havde overordnede Embedsmænd, nemlig Consumtions-

N° 89.

P l a c a t.

Da den i Capitulationen for Sjælland bestemte Tid af 6 Uger nu er forløbet, og denne Provinds atter er i Krigstilstand med England tilligemed Hs. Majestæts Kongens øvrige Stater, saa erklæret jeg, at det Beslag, som førend den indgaaede Capitulation var lagt paa alle Engelske Eiendomme, men i Følge Capitulationens 9de Artikel hævet, igjen skal udføres, da alle og enhver strax have at anmelde de sig her i Staden og i Sjælland befindende Engelske Eiendomme for hvert Steds Politimester, under den i Placaten af 16de August sidstleden bestemte Straf.

Hovedquartæret i Kiøbenhavn, den 23de October 1807.

PEYMANN.

Plakat af 23 Oktober 1807.

inspektører og Consumtionskasserere. I Slutningen af Consumptionstiden simplificeredes denne Tjeneste under een Consumtionsforvalter. Denne havde da, paa de forskellige Consumtionspladser, der var underlagt hans Distrikt, Consumtionsbetjente.

I forrige Tider fandtes der Byporte og Bybomme ved alle Købstæder, og ved disse laa Acciseboden, og ingen fra Landet maatte passere disse Boder uden først at have erlagt Indførselstold af de Varer de havde med sig. I Reglen var disse Boder bortforpagtede, saa man forstaar, at det var i Accisemandens Interesse nøje at overvaage, at ingensomhelst toldpligtig Vare undgik hans Opmærksomhed. Disse Forhold holdt sig helt op til Aaret 1850, da saavel Acciseboder som Bybomme ophævedes. Finansministeriets Udstedelse desangaaende findes dateret 1 Oktober 1850 med følgende Paabud .. .. „Portconsumtionen og Portopsyn samt Formalingskontrol ophører for Provinskøbstædernes Vedkommende den 6 Oktober næstkommende Kl. 12 Middag, efter hvilket Klokkeslet alle Bomme og landværts Adgange til Købstæderne forbliver aabentstaaende“.

Af de ved Hillerød Toldsted beroende Arkivsager, der gaar tilbage til Aar 1777, kan oplyses, at Hillerød paa dette Tidspunkt var normeret som et Consumtionssted, der bestyredes af en Consumtionsforvalter og iøvrigt med et Personale bestaaende af en Kontrolør og seks Underbetjente. Foruden Hovedconsumtionsporten ved Slingerupvejen var der anbragt Consumtionsporte ved følgende Landeveje, der førte ind til Byen, Helsingørvejen, Københavnsvejen, Møllevejen og ved Frederiksborg Slotsbro.

Consumtionen blev, som beskrevet, ophævet i 1850 og afløst af en Brændevinsbrændingsafgift, hvorefter Personalet blev normeret med en Oppebørselskontrolør og en Kontrolør. Consumtionsportene blev nedlagte og bortsolgte ved en Auktion, der indbragte Statskassen 3229 Kr. 40 Øre.

Først ved Nordbanens Aabning i 1864 var der skabt Mulighed for nævneværdig Vareindførsel fra Udlandet til Hillerød, men der skulde dog hengaa mange Aar inden det blev almindeligt, at Byens Handlende og Næringsdrivende selv indforskrev Varer fra Udlandet, og det er egentlig først i indeværende Aarhundrede, at der er kommet Fart og Liv i den direkte Handelsforbindelse mellem Udlandet og Hillerød.

Plakat
for Danmark
angaaende
Consumtionen
af de
indenrigste consumtionsbare Vare,
som føres fra en Købstad til en anden
i ^{og imellem}
de Kongelige Riger Danmark og Norge.
Christiansborg den 20de December 1779.

København,
trykt hos Directeur N. C. Hopffner, Hans Kongelige Majestæts og
Universitets Bogtrykker.

Kong Chr. VII's Plakat for Consumtioner.

N° 103. P l a k a t.

Efter Høieste Befaling kundgiøres herved: At Hans Majestæt har fundet sig bevøget til, at erklære Kongen af Sverrig Krig. Med Hensyn dertil forbydes al Handel og Samvæm imellem de danske og svenske Stater, under den i Placaten af 30te October 1807 bestemte Straf. Dethos erklæres de, i Følge Reglementet af 14de September s. A. udstadte, eller herefter udstadende Kaperbreve, for gjeldende mod alle Landets Ziender; Ligesom og Kaperne opfordres til, i Overensstemmelse med bemeldte Reglement, at opbringe alle, den svenske Krone eller dens Undersaatter nu tilhørende, Skibe og Fartøier.

Det Kongelige Danske Cancellie, den 14de Martii 1808.

Kaas.

Cold.

Bülow.

Monrad.

Berner.

Lasfen.

Plakat af 14 Marts 1808.

Det fremgaar af en „General-Extrakt over Consumptioner af Hillerød Købstad udi Aaret 1795“, at Indtægterne har andraget:

1.	Consumtion af Korn som er formalet til Kornbrændevin.	3206 Rdl.	58	Sk.
2.	Den øvrige Formalingsafgift	2333	—	5 ¹ / ₂ -
3.	Beløbet for det stemplede Papir til Malesedlen	31	—	59 -
4.	Consumtionen ved Portene	1502	—	76 -
5.	„ for indført levende Kvæg	199	--	00 -
6.	„ af det Byen tillagte og slagtede Kvæg	5	—	24 -
7.	Mulepenge	72	—	29 -
8.	Græsgangspenge	57	—	76 -
9.	Folkeskatten (2 Terminer)	86	—	88 -
10.	Confiskationer & Bøder som tilfalder den kgl. Casse	71	--	00 -
11.	Andre Indtægter	41	—	32 -
				7607 Rdl. 97 ¹ / ₂ Sk.

Og til Sammenligning kan anføres, at Indtægterne, ved Hillerød Toldsted efter General-Extrakten for 1929—30, udgjorde 356.974 Kr.

Ved udvist Imødekommenhed fra Toldforvalterens Side, er vi her i Stand til at bringe to gamle interessante Plakater, henholdsvis af 23 Oktober 1807 og af 14 Marts 1808. Det skal hertil anføres, at disse vigtige Begivenheder, eller vel nok nærmest den sidste, ogsaa har sat sit Præg paa Frederiksborg Amt. I en Skrivelse, af 20 August 1808, til den kongelige Consumtions-Inspektør i Hillerød, meddeler det Vestindisk-Guinesiske Rente- og Generaltoldkammer følgende, som aabentbart staar i Forbindelse med Krigserklæringen til Sverrig.

„Efter Deres Forestilling af 9 ds. betræffende Consumtionsbodernes, især Københavns og Helsingørs-Portens paalagte Indqartering af Militaire, har Kamret i Dag anmodet Amtmanden om, at faa disse fritaget for den ommeldte Indqartering“.

Sammenligner man det nu saa omfattende „Væsen“ indenfor de mange Statsvæsener, vi har i vort Land, med vore Forfædres Acciseboder og den senere Consumptionstid, forstaar man hvilken mægtig Udvikling, der er foregaaet i et forholdvis kort Spand af Tid. Den saa hurtige Udvikling maa jo ses paa Grundlag af den omfattende Indførsel af udenlandske Varer, hvilket har medført, at Toldembedsmændene nu om Stunder gennemgaar

H. C. W. v. Wylich Muxoll,
Toldforvalter.

en bogstavelig talt videnskabelig Skole med Hensyn til Varekundskab, for det er jo i Tusinder af forskelligartede Varer, der indføres. Under Toldkammeret sorterer Tobaksskatten, Omsætningsafgiften paa Motorkøretøjer m. fl., og tidligere sorterede den nu ophævede Restaurationsafgift ogsaa her under. Hillerød Toldsted har til Huse i Statstbanernes Godsexpeditionsbygning.

Fra 1777 har Hillerød Told- og Consumtionssted været bestyret af følgende: fra 1777—1803 Consumtionsforvalter Raarup, Consumtionskasserer Heide, der i 1803 udnævntes til Consumtionsinspektør i Vejle, fra 1803—06 Consumtionsinspektør Nyholm, fra 1806—15 Consumtionsinspektør de Fontenay, fra 1815—28 Consumtionsinspektør J. O. Rottwitt, fra 1828—42 Consumtionsinspektør Svendstrup, fra 1842—67 Consumtionsforvalter, Kammerherre H. G. Flemming Lercke, (fra 1864—66 Toldoppebørselskontrolør Klingemann, fra 1866—67 Toldoppebørselskontrolør C. P. C. Boolsen), fra 1867—83 Toldforvalter C. P. C. Boolsen, fra 1883—98 Toldforvalter Ernst Emil Hansen, fra 1898—1905 Toldforvalter Viggo Emil Colberg, fra 1905—16 Toldforvalter, cand. polyt. C. C. Kierumgaard, fra 1916—25 Toldforvalter H. C. W. van Wylich Muxoll og siden 1925 nuværende Toldforvalter P. RAABERG MØLLER.

PETER RAABERG MØLLER, Toldforvalter

f. 26 November 1868 paa Skagen, S. af Tømremester P. N. M. og Hustru Marle f. Raaberg, g. 1906 med Magdalene Sofie Kort. Ansat ved Toldvæsenet 1 Januar 1883, først som Kontorist paa Skagen, senere i Frederikshavn, fungeret ved Posttoldgodsexpeditionen i København 1891, Toldmedhjælper i København 1893, Assistent samme Sted 1896, i Gedser 1904, i Odense 1911, Strandkontrolør i Søby 1918, Toldkontrolør i Højer 1920, i (Krusaa) Kaalund 1922 og siden 1925 Toldforvalter i Hillerød.

HILLERØD POSTVÆSEN. I forrige Tider, før Jernbanens Gennemførelse fra København til Hillerød, foregik al Forbindelse med Omverdenen ved Postvogne, der foruden Posten ogsaa medtog Passagerer. Man kunde selvfølgelig køre i sit eget Køretøj, men kun de færreste havde et saadant, det var meget mere almindeligt at Folk, naar de skulde til Hovedstaden, tog sig en Spadseretur dertil, det regnedes ikke for saa slemt. Foruden Postvæsenets Vogne, gik der Fragtmænd 2 Gange om Ugen fra Byen til København. Disse besørgede saa godt som al større Transport og medtog ogsaa gerne Passagerer.

Den 22 Oktober bevilges der Hillerød at være Bipostkontor, og næsten et Kvant Sekel forløber, og Byen bliver da Hovedpostkontor for hele det nordlige Sjælland. I en længere Periode var der Postkontor i Israelsensgaard, nu Slotsgade 11, det maa imidlertid betragtes som virkelig, at de forskellige Postmestre indrettede deres Kontorer paa deres Bopæl, som jo sandsynligvis ret ofte har været paa forskellige Steder, da der siden 1722 har været op mod 16 forskellige Postmestre. Det var ikke ualmindeligt, at disse forrige Tidens Postmestre havde helt andre og mere vægtige Beskæftigelser, saa det kunde godt hænde, at man fik en lidt ublid Modtagelse, naar man kom med sit Brev og vilde have det sendt til Bestemmelsesstedet. Man maatte nøje paase, at Brevet var forsvarligen forseglet, og man betalte for Forsendelsen, og Modtageren betalte for Modtagelsen. Naar Posten kom til Byen, sorterede man denne ud, og den laa da saaledes indtil de fra Omegnen værende Landpostmænd, eller hvad der ofte var Tilfældet Koner, kom ind til Kontoret og hentede denne, og de besørgede da Brevene videre. Det er næsten ufatteligt, set med vore Øjne og regnet efter vor Tid, hvor Posten har en saa hurtig Befordring og

spiller saa stor en Rolle i hele vor Udvikling. Mon vi ret ofte tænker paa den enorme Udvikling, som hele Postvæsenet har gjort i det sidste Hundrede Aar. Efter Jernbanens Aabning i Aaret 1864, bekendtgør den daværende Postmester, at de af ham 2 antagne Postbude vil bringe Brevene ud. Den ene til den nordlige den anden til den sydlige Del af Byen.

Ganske kort skal vi fremføre de forskellige vigtigste Reformers indenfor dansk Postvæsen. Saaledes i Aaret 1851 indføres Frimærkesystemet, der jo gav Brevsenderen den ensartede Portobetaling, og samtidig med dette sker Ophængningen af Brevkasserne. Om trent Aaret 1865 indførtes Brugen af lokal Breve, der oprettedes Brevsamlingssteder til Lettelse for Landbefolkningen, og endelig i Aaret 1860 antages de første Landpostbude.

I Aaret 1910 faar Postvæsenet sin egen Bygning i Hillerød.

Telegrafvæsenet var i sin første Oprindelse underlagt Postvæsenet og var installeret i Posthusene, men udskiltes til egen Afdeling. Dette er nu atter i Hillerød underlagt Postvæsenet og etableret i dettes Bygning og sorterer under Postmesteren.

Vi skal kort nævne Navne paa de Postmestre, som vi ved, der gennem Tiderne har gjort Tjeneste i Hillerød: Lars Larsen fra 1722—29, H. Madsen Bang fra 1729—54, han var tillige Hospitalsforstander, Albert Rehfeldt fra 1754—77, Mathias Wisch fra 1777—81, ogsaa han var Hospitalsforstander, Krigskancelisekretær Terkel Mørch fra 1801—17, Amtstuefuldmægtig Søren Rødder fra 1817—26, Hospitalsforstander Hans Dahlerup fra 1827—35, Prokurator Chr. Madsen Børre fra 1835—55, Byskriver exam. jur. Fr. Ripper fra 1856—65, Daniel Clausen fra 1866—67, I. A. Østergaard fra 1867—95, Chr. F. Dencker fra 1895—1909, August Harmsen fra 1910—19, cand. polyt. K. G. Afzelius fra 1920—22, og siden 1923 nuværende Postmester V. V. BRANNER.

Hillerød Postkontors Personale bestaar i vore Dage af: Postmesteren, 1 Postkontrolør, 3 Assistenters, 3 Kontorister, 2 Overpakmestere, 2 Overpostbude, 3 Pakmestre, 2 Kontorbude, 8 Distriktsbude og 6 Landpostbude.

VILHELM VALDEMAR BRANNER,
Postmester

f. 11 Februar 1868 i Slagelse, S. af Pastor Georg Chr. B. og Hustru Vibeke Louise f. Hertel, g. 1904 med Thora A. Hempel Syberg. Ansat ved Postvæsenet 1 Juli 1884, Postexpedient i Rudkøbing fra 1889—93, i Korsør fra 1893—96, i København fra 1896—1903, Assistent i Generaldirektoratet fra 1903—09,

Postmester i Vanløse fra 1909—23, Lærer ved Postskolen fra 1908—23, Postmester i Hillerød siden 1923, Kgl. edsv. Translatør og Tolk i Fransk.

ANKER LUDVIG JOHANNES HOU,
Overpostbud

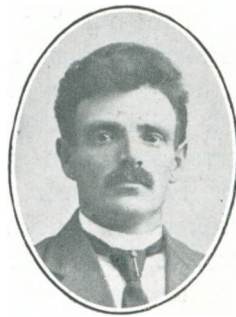
f. 18 November 1879 i Esbønderup, S. af Skomagemester Chr. R. H. og Hustru Ane f. Hansen, g. 1906 med Mary Olsen. Ansat som Postbud 1906, Overpostbud i Hillerød siden 1922.

SOPHUS PETRI ARNØ,
Postkontrolør

f. 18 Marts 1875 i Assens, S. af Købmand Hans Andersen og Hustru Oline Marie f. Hansen, g. 1900 med Margrethe Christiane Vogel. Ansat ved Postvæsenet 1892, Postexpedient i København 1901, i Hillerød siden 1904, Postkontrolør siden 1918, Formand for Ligningskommissionen 1 to Perioder.

CARL KRISTIAN KRISTOFFERSEN,
Overpostbud

f. 29 September 1880 i Vejby, S. af Skomagemester Jens K. og Hustru Bodil Cristine f. Ingemann, g. 1905 med Laura Cristine Pedersen. Ansat ved Postvæsenet 1 Aug. 1908 som Landpost, Postbud 1910, derefter Pakmester senere Overpostbud, Formand for Frederiksborg Svendeforening siden 1923, do. for Frederiksborg Haveselskab, Bestyrelsesmedlem i Provinspostbudenens 11 Kreds, do. i Sjællandskredsen Kolonihaveforbund.

ANDERS CHR. JENSEN,
Overpakkemester

f. 6 April 1882 i København, S. af Vognmand Jens J. og Hustru Caroline f. Pedersen, g. første Gang 1902 med I. Nielsen død (1919), g. anden 1921 med Mathilde Jørgensen. Ansat som Landpost i Hillerød 1 August 1908, Postbud fra 1914—19, siden 1 Juni 1919 Overpakkemester, Formand for den lokale Fjerkræ Klub,

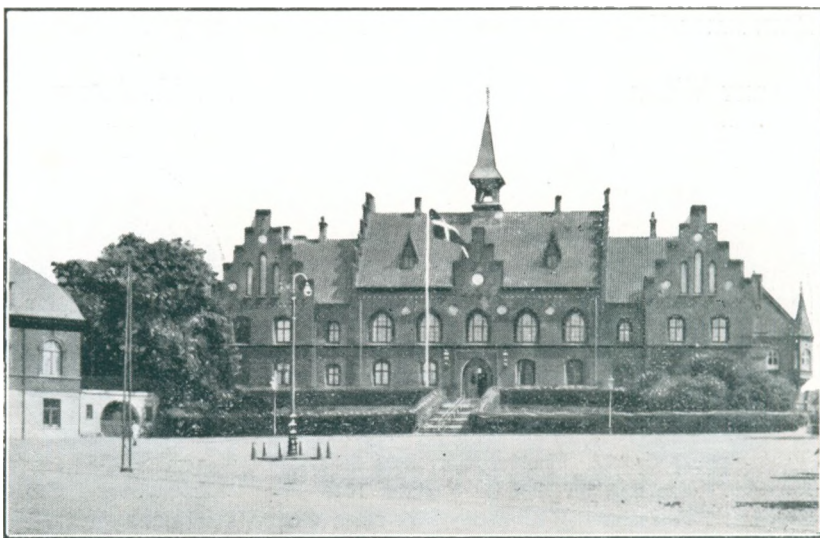
Bestyrelsesmedlem i Frederiksborg Amts Fjerkrævler.

LARS PEDER JENSEN,
Overpakkemester

f. 28 Januar 1870 i Alsønderup, g. 1895 med Johanne Marie Nielsen. Ansat som Landpost 1896, Postbud 1897, Overpostbud i Hillerød 1919, Overpakkemester siden 1 Oktober 1919, Medlem af Menighedsraadet, Bestyrelsesmedlem i Arbejdernes Sygekasse og i Socialdemokratisk Forening, Formand for Afholdsfolkernes Spareforening.

HILLERØD KØBSTADS RAAD- TING- OG ARRESTHUS. Sammenligner man Byens Øvrighed med, hvad den var i længst forsvundne Tider, da er jo hele denne Gren af Administration betydelig udvidet. Saaledes bestod Byens Øvrighed i forrige Aarhundrede kun af Byfoged og Byskriver, og det var underlagt disse to Embedsmænd at drage Om- sorg for Ro og Ordens Opretholdelse indenfor Købstadens Grænser. Alle retslige Sager m. m. sorterede under Byfogden, han fungerede ikke blot som saadan, men ogsaa som Dommer, Politimester og Skifteforvalter, medens Tinglæsning m. m. sorterede under By- skriveren. — I Udkanten af Byen laa Tinghuset (dette er forresten nylig nedrevet), det var en uanselig Bygning, der var opført af Bindingsværk i et Stokværk, ogsaa Udhuset var af Bindingsværk. I dette Tinghus holdtes Frederiksborg Birketing samt Hillerød Køb- stads Byting. Byen havde nemlig ikke paa de Tider eget Byting. Det har jo ikke været særlig hyggeligt at have Bopæl i Nærheden af Tinghuset, da de forskellige Strafferedskaber fandtes opstillede i Bygningens umiddelbare Nærhed, og paa denne Plads var det, at de forskellige Dømmes Fuldførelse fandt Sted, hvad enten det var Henrettelse eller den mere almindelige Straf „at ride Træhesten“. Saa sent som i 1740 finder vi, at Tinghuset er sat under Nybygning, hvorvidt der hermed menes et nyt opført Tinghus eller blot en Restau- rering, skal vi lade være usagt. — Det maa antages, at Byens Udvikling medførte Op- førelsen af et bedre og større Tinghus, hvor man kunde samle By- ens Administration og Retsvæsen under et, thi i Aaret 1830 paa- begyndtes Opførelsen af Tinghuset paa Bak- kedraget ved Byens Torv. Pladsen havde forhen været anvendt som Kirkegaard. Ting- huset opførtes af Tegl- sten i to Stokværk, og Taget prydedes med et lille Spir. Dette var Byens første Raadhus og var efter de Tider

Raadhuset, bygget 1887.

en virkelig monumental Bygning. I Aaret 1887 lader Byen det nuværende Raadhus opføre efter Tegning af Arkitekt V. Holck. Bygningen, der ved sin Beliggenhed og i hele sin Arkitektur fremtræder som et ret storstilet Raadhus, gør foruden Tjeneste som Raadhus ogsaa som Ting- og Arresthus. Her findes Lokaler for Politiet og for Statspolitiet, Retssalen og Kontorer for Dommer og Politimester samt Bolig for Arrestforvareren. I Arrestbygningen er der Plads til 24 Arrestanter. Byen havde sin Administration i denne Bygning indtil Aaret 1917, da Byen erhvervede en Bygning, der var beliggende paa samme Kirkegaardsgrund som Raadhuset og blev Nabo til dette. Her indrettedes da Byens Administration med Borgmesterkontorer, Kæmnerkontorer, Lokaler for Ligningskommissionen, Folkeregistret, Stads- og Bygningsingeniør m. m.

Byen havde i gamle Dage 3 Vægtere, og disse havde hver sin Bydel som Tjenestedistrikt. Her gik de deres Runde og sang hver Klokketime deres Vægtersers. Begrebet Dagbetjente kendtes ikke. Vægterne bar Uniformer med Hans kongelige Majestæts Navnetræk, som Hovedtøj store Kabudser, og som Tegn paa deres Værdighed og til Selvforsvar, havde de Vægterstaven med den massive Morgenstjerne som Topstykke. Købstaden havde ikke rigtig noget Arresthus, det kunde syntes, at man gik mere haandgribelig til Værks, Træhest og Gabestok var jo i umiddelbar Nærhed, og skulde endelig en Person sikres, og der saaledes blev Brug for en Arrest, da havde Købstaden Aftale med Slottet om Afbenyttelse af dettes Fangehuller.

Foruden omtalte Vægtere, oprettede man i Aarene omkring 1880 et borgerligt Politikorps, som maatte være klar til Udrykning ved særlige Lejligheder, saasom ved Ildebrande eller større Uroligheder. Regelmæssig afholdt dette Korps Øvelser paa Markedspladsen. Korpsets Chef var Byfogeden. — Systemet med Vægtere i Hillerød Købstad holdt sig til langt op i 1890 og afløstes da af Patruljebetjente.

Hillerød nuværende Politikorps ledes af Politimester H. W. HUTZEN, og bestaar af: Politifuldmægtig J. W. GEMZØE, 1 Overbetjent, 5 Betjente og 2 Reservebetjente. Statspolitiet bestaar af: Kriminalassistent A. JENSEN, 3 Betjente, og desuden Landbetjente, der er stationeret følgende Steder: Lyngø, Ullerød, Slotsvænget, Helsingø og Gilleleje.

Ved Lov af 20 Marts 1893 udskiltes Hillerød Købstad fra Frederiksborg Birk og blev selvstændig Jurisdirektion. Det gamle Embede som Byskriver nedlagdes, og Byfogedens omfattende Virksomhed begrænsedes til Købstaden, medens hele Retsvæsenet underlagdes Birkedommeren for Frederiksborg Birk. I Aaret 1919 sker da nuværende Ordning, saaledes lagdes By og Birk ind under 8' Retskreds og 7' Politikreds. Dommer er CARL ZAHLMANN, Dommerfuldmægtig er M. K. ANDERSEN.

HARRY WILLIAM HUTZEN,
Politimester

f. 19 November 1872 i Vejle, S. af Dyr læge F. H. og Hustru Nilsine Caroline f. Nielsen, g. 1913 med Agnes Olesen. Student fra Vejle Skole 1891, cand. jur. 1898, Herredsfuldmægtig i Frederikshavn fra 1 Novbr. 1899 til 1 Novbr. 1902, Herredsfuldmægtig i Frederikssund fra 1 Novbr. 1902 til 1 Juni

1908, do. i Skelskør fra 1908 til 1 Oktbr. 1919, Politimester i Frederiksborg Kronborg Birk siden 1921.

M. K. ANDERSEN,
Dommerfuldmægtig, cand. jur.

f. 20 Marts 1884 i Gjedved, Tolstrup Sogn, S. af Gaardejer Jeppe Andersen og Hustru Maren f. Jørgensen.

Student fra Horsens Statskole 1904, juridisk Embedseksamen 1910 (1 Karakter) Regensen 1907—10, fra 1911—13 Fuldmægtig ved Bregentved Gisselfeld Birk, fra 1913—16, Byfogedfuldmægtig

i Kalundborg, fra 1916—17 Sagførerfuldmægtig i Frederikssund, fra 1917—19 Vikarlater paa Samsø og Fejø samt Maribo Købstad, fra 1919—21 Voer og Nim Herreder, Horsens, siden 1921 første Fuldmægtig hos Dommeren i Hillerød Købstad med Frederiksborg Birk.

THORVALD CHRISTIAN ANDERSEN,
Stads- og Bygningsingeniør

f. 8 September 1884 i Aarhus, S. af Snedkermester I. M. A. og Hustru Nicoline f. Degn, g. 1914 med Hilda Dybdahl. Cand. polyt. 1911, Assistent hos Stadsingeniøren i Aarhus fra 1911 til 1 August 1912, fra 1912—13 antaget af Ringkøbing Kommune til kommunale Anlæg, 1913 Assistent i Nykøbing Mors, konst. Stads-

Bygnings- og Havneingeniør i Nykøbing Mors fra 1914 til 1 April 1919, siden da Stads- og Bygningsingeniør i Hillerød.

JOHANNES VILHJELM GEMZØE,
Politifuldmægtig

f. 21 Februar 1895 i Næstved, S. af Sognepræst Axel Harald G. og Hustru Cecilie Ottonia f. Vilhjelm, g. 1926 med Gudrun Ingwersen. Student fra Viborg Katedral-skole 1914, cand. jur. 1920, Politifuldmægtig i Hillerød siden 1 August 1920.

ANDERS JENSEN,
Kriminalassistent

f. 15 Marts 1872 i Gørlose, S. af Landbruger Lars J. og Hustru Kristine f. Mortensdatter, g. 1901 med Amalie Christiansen. Ansat ved Københavns Politi 1 Januar 1899, ved Slagelse Politi fra 1900—02, ved Køge Politi 1903—05, ved Frederiksborg Birk (Landbetjent i Farum fra 1905—20), siden 1 Januar

1920 ved Statspolitiet i Hillerød, siden 1 November 1920 Overbetjent, 1922 Vagtmester, siden 1929 Kriminalassistent.

AXEL JØRGEN JØRGENSEN JANDRUP,
Overbetjent

f. 16 November 1882 i Jandrup, S. af Landmand N. Jørgensen og Hustru Laura Agnete f. Jensen, g. 1921 med Mathea Thomasine Petersen. Ansat ved Københavns Politi 1906, ved Viborg kommunale Ordenspoliti fra 1912—14, siden 1914 i Hillerød.

FREDERIKSBORG AMTS SYGEHUS laa før i Møllestræde og havde til Huse i den saakaldte Jægergaard. Daareanstalten (Sindssygeanstalten) var i en tilstødende Villa, men det vides ikke hvilket Aarstal dette er begyndt. Vi ved, at Fr. IV i Aaret 1726 oprettede et Hospital og skænkede dette 24.000 Rdl., og det maa antages, at dette var oprettet for Rytterdistrikterne. Af dets Fundat fremgaar, at det var for de saakaldte „spektakuløse“ Mennesker, som i Ansigt eller paa Krop af Flod eller Kræft vare ilde tilredte, eller ved anden udvortes Skade maatte være saaledes, at de var Folk vederstyggelige. Hospitalet laa i Slotsgade (nuværende Nr. 23), og dets Bygninger nedbrændte i Aaret 1733, men opførtes atter Aaret efter (om denne Brand beretter en Mindesten, som den Dag i Dag findes i Hospitalets Bygning i Nyhuse). Bygningen sælges 1870 (se om dette under Slotssognets Alderdomshjem), men dette Amts Sygehus er sikkert ikke tilnærmelsesvis saa gammelt. Det nuværende Amts Sygehus opførtes i Aarene 1883—84 og er beliggende paa Søndre Stationsvej. Sygehusets Arkitekt var L. P. Fenger. I Aarene 1894, 1901 og 1920 er der foretaget store Udvidelser ved Sygehuset. Saaledes som dette fremtræder i vore Dage, bestaar det af Kirurgisk-, Medicinsk- og Epidemisk- samt en Sindssygeafdeling. Sygehusets ældste Læge, som vi finder benævnt, er Levin. Endvidere kan nævnes at V. Gottlieb var Sygehuslæge fra 1901—22.

Den nuværende Læge har frabedt sig Omtale her, ligesom vi ikke har formaaet at faa samme Tilladelse til nærmere Beskrivelse af Sygehuset, i Modsætning til hvad vi har gjort i Sorø og Præstø Amter, hvor vi har modtaget særdeles udmærkede og i alle Maader fyldestgørende Oplysninger fra de højeste Embedsmænd indenfor disse Institutioner. Indtil Aaret 1923 var Sygehuset helt i Amtets Eje, men i nævnte Aar indtraadte Hillerød By med en Femtedel.

HILLERØD KØBSTADS ASYL er beliggende i Bakkegade og er oprettet i Aaret 1839 af en Asylforening, hvis nuværende Formand er Pastor RALD. Asyllets økonomiske Midler fremskaffes udover Foreningskontingentet ved Tilskud fra Stat og Kommune. Asylforeningen tæller ca. 200 Medlemmer, og Asyllets Bestyrerinde har siden 1912 været Frk. BETTY M. E. WILSBECK.

BETTY MARIE EMILIE WILSBECK, Asylbestyrerinde

f. 14 Januar 1881 i Hillerød, D. af Rodemester Carl W. og Hustru Anna Frendrup.
Siden 1912 Bestyrerinde ved Hillerød Asyl.

FREDERIKSBORG SLOTTSSOGNS BØRNEASYL. Forinden det nuværende Asyl fandtes, var der ude i Nyhuse et Asyl paa Løngangsgade, men om dettes Stiftelse eller videre Trivsel skal vi ikke berette her, men udelukkende holde os til Asylet, som vi nu kender det. Anna Margrethe Christiansen, bedst kendt under Navnet „Grethe Havepige“, havde Aar efter Aar set de mange smaa Børn paa Asylet, og hun fik Kærlighed for disse og besluttede at gøre noget for dem. Hun testamenterede hele sin Formue til Fordel for et Asyl ude i Slotssognet. Testamentet, der er af 8 Juli 1884, viser, at hun allerede dengang havde taget sin Beslutning, hun døde nemlig først den 18 December 1893. Det til Asylforeningen testamenterede Legat, der var paa 11.152 Kr. 90 Øre, fik Kgl. Konfirmation den 14 Oktober 1896, og for Legatets Midler opførtes Asylbygningen, der indviedes den 17 Oktober 1896 af daværende Amtsforvalter Funck. Til Vedligeholdelse af Bygningen samt til dennes Forbedring gik Tid efter anden den resterende Del af Legatet. Servitutterne er saaledes: „saafremt det maatte ophæves at være Asyl i den af Asylforeningen opførte Bygning, da tilfalder denne Amtet, og maa dette sammen med Slotssognet træffe Bestemmelse om Bygningens videre Brug“. Asyllets Driftskapital fremskaffes dels ved Statstilskud, dels ved Kommunitilskud samt ved Medlemsbidrag og Gaver fra Sognets Beboere. Asylet har i den senere Tid ved Testamente modtaget 3000 Kr. fra to Personer i Sognet. Asyllets Formand er Arkitekt V. HOLCK, R. af D., DM. p. p. Kasserer er Lærer ANTON SØRENSEN, og Asylbestyrerinde er Frk. MØRCH.

HANS ANTHON MIKAEL SØRENSEN, Lærer

f. 15 Marts 1882 i Ousted, S. af Møllebestyrer Jens S. og Hustru Birgitte Hansen, g. 1916 med Elisabeth Sander. Dimitteret 1903 i Gedvad, siden 1906 Lærer ved Nyhuse Skole, siden 1917 Kasserer for Frederiksborg Slotssogns Asyl.

INGER MØRCH, Asyl Bestyrerinde

f. 27 Oktober 1871 i Hillerød, D. af Ingeniør Niels P. M. og Hustru Elisabeth f. Pengel. Bestyrerinde for Asylet i Nyhuse siden 1916.

De gamles Hjem.

DE GAMLES HJEM eller Alderdomshjemmet, som det saa ofte kaldes, er opført i Aaret 1919, og Hillerød By indgik derved i den Række af Købstæder og Kommuner, som var førende paa dette Omraade. I Aaret 1925 var der saa knapt med Plads, at man maatte foretage Udvidelse, og der blev da tilbygget Hjemmet en ny Fløj saaledes, at dette nu kan optage indtil 42 Personer. Hjemmet er i sin Helhed særdeles velindrettet med lyse og rummelige Stuer og med fælles Spisesal. Hjemmets Bestyrerinde er Frk. N. ANDERSEN, der har været ved Hjemmet siden Oprettelsen.

FREDERIKSBORG SLOTSSOGNS ALDERDOMSHJEM, eller „De gamles Hjem“, som det jo hyppigst benævnes, er som Alderdomshjem af ganske ny Dato, idet det først forrige Aar blev indrettet som Hjem for de Gamle. Bygningen er imidlertid af gammel og ret historisk Oprindelse, idet det er den tredie Bygning, der opførtes i Forbindelse med det af Kong Frederik IV stiftede Hospital, (dette omtales under Amts Sygehuset), Indledningen til det, den 19 Marts 1929 oprettede Fundats for „Hillerød Hospitals Legat“, giver os den fyldigste Beskrivelse.

Fundats for „Hillerød Hospitals Legat“.

Ved Fundats af 1 Januar 1726, havde Kong Frederik IV af kristelig Medlidenhed og Omsorg for arme og nødlidende, oprettet en Stiftelse i Hillerød Købstad med Plads til 22 Lemmer, af de saakaldte spectaculøse Personer.

Stiftelsens Bygninger med Grund blev efter lange Forhandlinger, der strakte sig fra 1862—67, bortsolgte ved Auktion, den 5 Oktober 1867, for 10.020 Rdl., hvorhos det samtidig besluttedes at opføre en ny Bygning paa Frederiksborg Slotssogns Grund, og oprettede en ny Fundats som udfærdigedes den 10 Oktober 1870, og i Henhold til hvilken Bygningerne toges i Brug 1871 af 15 gamle, svagelige Kvinder. Ved Tidernes Ugunst har imidlertid Forholdene udviklet sig saaledes, at den Hospitalet tilhørende Formue ikke har kunnet afgive tilstrækkelig Indtægt til at forsørge Lemmerne paa forsvarligen og tidssvarende Maade, hvorfor Bestyrelsen af Hospitalet har indstillet at Bygningerne m. v. afhændes, og at der for den derved indvundne Kapital oprettes et Pengelegat med følgende Fundats. Legatets Formue udgør 157.100 Kr., hvoraf den aarlige Rente uddeles i Portioner til Mænd og Kvinder efter Fundatets nærmere Bestemmelser.

Slotssognet, der nu er Ejer af Bygningen, har indrettet den til et tidssvarende Hjem for Gamle. Der er Plads til 20 Personer. Vi finder i Bygningen nogle Mindetavler, tre ialt, hvis Indskriptioner er saalydende:

Første Sten siger:

Her kand I arme Folck jer Sorg og Nød Forglemme
Og Eders Uselhed for Verdens Øyne giemme
Lad det og blive Her i evig Brug og Skik
At tacke Eders Gud og fjerde Friderich.

Anno MDCCXXVI

(Øverst paa Stenen ses Kong Fr. IV Navnetræk).

Den anden Sten fortæller om Branden 1733:

Aar 1733 dend 29 April

Da drev en Vaade Ild, dend Arme fra sit Leye
Dend Fattig fra sit Bord, saa hver gik sine Veye

Aar 1734

Loed slette Christian Os denne Biugning sette
Og altng meged Vel, paa nye igeen indrette.

Den tredie Sten melder:

Wes Kong C. 7 Gavmildhed
og
Diricteurerens Forsorg
er
Hospitalet sat i god Stend
og
dette Hus af nye opbyggt
om Wores Christian
skal her et Minde være
som Efterslægten kan
Hans ømme Omhu lære
de Mænd ey ties bør
som saae paa Stedets Gavn
her æres Levettzovz
og priises Bastholms Navn
Anno 1780.

NIELSINE ANDERSEN, Forstanderinde

f. 30 September 1881 i Østykke. Ansat ved Hillerød Alderdomshjem (De Gamles Hjem) siden 1919 som Forstanderinde, uddannet Sygeplejerske.

INGEBORG SKJOLDAGER-NIELSEN, Bestyrerinde

f. 1 Januar 1889 i Stevnsholt, D. af Lærer C. S. N. og Hustru Marie Charlotte Skjoldager. Uddannet Sygeplejerske, i Hillerød fra 1920—22, i Aarhus fra 1922—23, Nykøbing S. Sindssygehospital fra 1923—24, paa Fødselsstiftelsen 1924 samt paa Blegdams-hospitalet, Menighedssygeplejerske i Egebjerg fra 1924—29, siden 1 Oktober 1929 Forstanderinde ved De Gamles Hjem, Frederiksborg Slotssogn.

FREDERIKSBORG FATTIGFORSØRGELSESGES- OG ARBEJDSANSTALT blev taget i Brug 1869, idet Opførelsen var paabegyndt i 1868. I Aaret 1887 indrettedes der en særlig Afdeling i Bygningen for Tvangsarbejde. Anstalten er beliggende udenfor Byen paa Skansevej og er af ret stor Omfang, men ikke særlig køn i sin Arkitektur. Der hører til Anstalten et mindre Jordbrug, der passes af Beboerne. Der er Plads til 86 Personer paa Forsørgelsesanstalten og 20 paa Tvangsarbejdsanstalten. Anstalten, hvis Inspektør er J. JENSEN, ejes af Hillerød Købstad, Slotssognet og Nørre Herlev Kommune i Forening.

HILLERØD GASVÆRK er det ældste af de i Byen værende kommunale Værker. Det grundlagdes i Kammerjunker Scholtens Borgmesterperiode og aabnedes for Drift den 20 Marts 1868. Gasværksanlægget var projekteret af Ingeniør Thorning, og han paatog sig at udføre Arbejdet. Lørdag den 3 Oktober kunde de første Gadelygter tændes i Hillerød By. Det oprindelige Værk har dog gentagne Gange været underkastet Forandringer og Tilbygninger. Første Gang Værket udvidedes var i Aaret 1878. I Aarene fra 1892—98 blev Værket delvis ombygget. Sidste store Ombygning og Udvidelse fandt Sted i Aarene 1920—21. Værkets Bestyrer er VILHELM KABELL.

VILHELM KABELL, Gasværksbestyrer

f. 23 Maj 1863 i København, S. af Stationsforstander K. og Hustru M. f. Petersen, g. med Christine Høeg. Har siden 1904 været Bestyrer ved Hillerød Gasværk, var raadgivende Ingeniør ved Frederiksværks Gas-, Vand- og Elektricitetsværk i 1905, do. ved Birkerød, Gilleleje og Halsnæs Gasværker, Formand for den stedlige Funktionærforening.

HILLERØD VANDVÆRK er det næste kommunale Værk der anlægges, det er beliggende bag Gasværket. Værket aabnedes for Drift den 5 April 1899. Anlæggessummen androg ca. 135.000 Kr. Værket har gennem Aarene været udsat for flere Udvidelser, saaledes første Gang 1909, ved ny Boring. I 1910 udvidedes Maskinanlægget med en 25 HK. Dieselmotor. I Aaret 1915 forandredes Ledningsnettet samt opførtes en ny Vandbeholder paa Skansebakken, denne Beholder ligger ca. 17 m højere end den første Beholder. Og endelig sidste Udvidelse i Aaret 1921, denne var den betydeligste af alle Udvidelserne og kostede ca. 160.000 Kr. og bestod af ny Boring, nye Sandfiltre, 70 HK. Dieselmotor m. m. Værkets maksimale Ydeevne er 2400 m³ pr. Døgn. Værkets Bestyrer er CARL HALVER ANDERSEN.

CARL HALVER ANDERSEN, Vandværksbestyrer

f. 9 Juni 1865 i Hillerød, S. af Kleinsmedemester A. og Hustru Frederikke Besinkow, g. med Agnes Schestiger. Taget Maskinisteksamen 1888, Maskinmester hos Burmeister & Wain, do. paa Nakskov Skibsværk, overtog Faderens Virksomhed 1890, afstod denne 1898, har siden 1898 været Bestyrer ved Hillerød Vandværk.

HILLERØD ELEKTRICITETSVÆRK er det sidst anlagte af Byens kommunale Værker. Det aabnede for Drift den 16 September 1909. Værket opførtes og anlagdes paa Gasværksvej og havde til Drivkraft to Dieselmotorer paa 68 HK. I Aaret 1916 anskaffedes en 200 HK. Dieselmotor, og atter i Aaret 1922 en Forandring, idet Ensretteranlæg installeredes, til dette Anlæg faar Værket Strøm fra Sverrig. Dette Ensretteranlæg udvidedes i Aaret 1924 med endnu et Anlæg. Værkets Bestyrer er JENS M. NIS-HANSEN.

JENS MØLDRUP NIS-HANSEN, Elektricitetsbestyrer

f. 25 Januar 1881 i Helsing, S. af Tømrerhandler N. H. og Hustru Sofie Møldrup, g. med Petrea Ravndahl. Maskineksamen med Tillægsprøven i Elektroteknik, Assistent paa Esbjerg Elektricitetsværk, siden 1909 Bestyrer ved Hillerød Elektricitetsværk.

HILLERØD FOLKEBIBLIOTEK oprettedes i Aaret 1896, og Anledningen til dettes Oprettelse var den Gave, som Frk. Julie Overskou paatænkte at give Hillerød By. Gaven bestod af en Bogsamling paa ca. 880 Bind. Der var iøvrigt dengang, indenfor Byraadet, Ønsker om at afslaa at modtage Gaven, idet der nemlig mellem Bøgerne fandtes en Del af Forfatteren Sofus Schandorph. Resultatet blev alligevel, at man bekvemmede sig til at modtage Gaven. Denne Bogsamling samt Børnebogsamlingen, ca. 200 Bind, blev anbragt i Kommuneskolen i et af Klasseværelserne, og Udlaanet kunde begynde. Første Aar udlaantes der ca. 3300 Bind, nu sidste Aar ca. 30.000 Bind. Senere har Biblioteket faet sine egne Lokaler i Skolebygningen, og gennem mange Nyerhvervelser er Bogsamlingen nu oppe ca. 8400 Bind. Nuværende Bibliotekar er pens. Skoleinspektør P. PETERSEN, R. af D., DM., han har beklædt denne Stilling fra Bibliotekets Oprettelse og til 1919, da han afløstes af nuværende Overlærer ved Nyhuse Skole O. C. Andersen, der var Bibliotekar fra 1920—24, i sidstnævnte Aar overtog Petersen atter Stillingen.

FREDERIKSBORG AMTS SPARE- OG LAANEKASSE blev oprettet 18 Januar 1842 og er saaledes lige ved 90 Aar gammel. Initiativet til dens Oprettelse toges af Amtmand Greve Knuth, Amtsforvalter, Kammerraad Poulsen, Kammerraad Madsen, Brænderiejer Borregaard, Amtstuefuldmægtig Kragh og Boghandler Vasbein, alle af Hillerød. Den første Direktion bestod af: Kammerraad Madsen, Kammerraad Poulsen, Proprietær David, Rungstedgaard, Stutmester Hornemann, Amtsforvalter Fasting, Brænderiejer Borregaard og Amtstuefuldmægtig Kragh.

Formaalet med Oprettelsen var at give Amtets Beboere Adgang til at faa deres Sparepenge sikkert anbragt, at anvende de opsparede Kapitaler til Udlaan blandt Amtets Beboere og derved bidrage til at fremme Udviklingen i Amtet, og dette Formaal er stedse fulgt. Sparekassen har altid arbejdet henimod baade at yde sine Sparere solid Sikkerhed og en rimelig Rente af de indskudte Kapitaler, og at komme Amtets Laansøgere imøde ved at yde passende Laan i Forhold til Sikkerheden til den billigst mulige Rente. Naar den desuagtet ikke alene har kunnet opspare en forholdsvis stor Reservefond, men ogsaa yde Bidrag til almennyttige Foranstaltninger, saa hidrører dette fra, at Sparekassen, takket være sin forsigtige Ledelse, aldrig har lidt noget Tab af Betydning, at dens Administration altid har været meget billig, og at den ikke har Aktionærer eller Garanter at skulde skaffe Udbytte til. — Ifølge Sparekassens Vedtægter kan en Del af Overskudet efter Bestyrelsens Skøn anvendes til almennyttige Foranstaltninger, og det er ikke ubetydelige Summer, der i Aareres Løb paa denne Maade er kommet Amtets Beboere tilgode.

I Henhold til en Generalforsamling, der blev afholdt den 4 August 1863, blev der givet Direktionen Bemyndigelse til aarligt at anvende en Del af Overskudet til værdige, trængende Enker og ugifte Kvinder, og denne Tradition følges stadig.

I Begyndelsen af sin Tilværelse blev Sparekassen kun holdt aaben for Indskud og Udtag en Gang maanedlig, senere et Par Gange ugentlig, og nu daglig fra Kl. 9—12 og 2—3^{1/2}.

Sparekassen har desuden Filialer i Frederikssund, Helsing, Græsted, Gilleleje, Fredensborg, Frederiksværk, Slangerup, Gandløse, Vexø, Hørsholm, Birkerød og Lillerød. Sparekassens Ledelse bestaar af et Tilsynsraad og en Direktion paa 2 Medlemmer.

Nuværende Medlemmer af Tilsynsraadet er: Stiftamtmand, Kammerherre R. HOWARD GRØN, K. DM. pp., valgt af Handelsministeriet, Gaardejer R. CHRISTENSEN, Ørby, Branddirektør, Gaardejer JENS HANSEN, Langerød, Gaardejer N. M. HANSEN, Evetofte, Gaardejer RICHARD HANSEN, Ferslev, Amtsraadsmedlem KARL HANSEN, Lillerød, Gaardejer H. P. JENSEN, Søborg, Gaardejer OLAF MORTENSEN, Udesundby, Landinspektør KAJ SØRENSEN, Hillerød. Direktionen bestaar af: cand. jur. C. F. ANDERSEN, adm. og fhv. Gaardejer JENS NIELSEN.

Den gamle Sparekasse, som var bygget med mindre Forhold for Øjet, afgav i Længden ikke tilstrækkelig Plads, og det blev derfor vedtaget at bygge en ny Sparekasse. Grundstenen til denne lagdes den 13 September 1898. Bygninger opførtes under Ledelse af Arkitekt Holch og toges i Brug i Juni 1900.

Under den rivende Udvikling Sparekassen har haft, har det imidlertid vist sig, at Bygningen er for lille, hvorfor man er gaaet i Gang med at udvide de gamle Lokaler.

FREDERIKSBORG AMTS AVIS blev stiftet af Folketingsmand C. Berg og udsendte sit første Nummer den 1 Oktober 1874. Efter Stifterens Død var Fru M. Berg Udgiver. Fra 1 Januar 1904 har Bladet været udgivet af Interessentskabet „De Bergske Blade“, der bestaar af C. Bergs Arvinger. Fra Bladets Stiftelse og til 1 Oktober 1895 redigeredes Frederiksborg Amts Avis af Redaktør H. V. Rasmussen, der endnu lever i Aarhus, hvor han en Del Aar var Redaktør af Aarhus Amts Folkeblad. Sigurd Berg, der var Søn af Grundlæggeren, var Bladets ansvarshavende Redaktør fra 1895 til Nytaar 1905, da han

blev Indenrigsminister. I Efteraaret 1901 var Laurids Hansen og Kr. Olsen tiltraadt som Medredaktører. Ved Sigurds Berg Indtræden i Ministeriet blev Redaktør L. HANSEN ansvarlig for Redaktionen, og KR. OLSEN for Forretningsførelsen, hvilket Stillinger de fremdeles indehaver. Fra 1911—20 var Sigurd Berg politisk Redaktør ved Bladet. J. KOSTRUP er Redaktør for Frederikssund og Omegn siden 1892. — Frederiksborg Amts Avis er Venstres Organ i Nordsjælland, og staar med sine ca. 11.400 Abonnenter som Amtets største og mest udbredte Dagblad, det har særlige Kontorer i Frederikssund, Frederiksværk, Helsingør, Helsingør og Hillerød, sidstnævnte Sted er Trykkeri og Hovedredaktion.

LAURIDS HANSEN, Redaktør

f. 24 Oktober 1876 i Raaby, S. af Væver, Husmand Hans Chr. Andersen (død 1897) og Hustru f. Hansen (død 1904), g. 1901 med Rigmor Langkilde f. 14 April 1880 i St. Hans Landsogn, D. af Proprietær cand. polyt. N. W. Langkilde (død 1914) og Hustru f. Petersen (død 1921). Redaktionssekretær ved Aarhus Folkeblad fra 1895—97, ved Fyns Venstreblad fra 1897—1901, Redaktør af Frederiksborg Amts Avis fra 1901, ansvarshavende fra 1905, Næstformand i Hillerød Byraad fra 1921, Medlem af Frederiksborg Amts Skoleraad fra 1922, Formand for Hillerødkredsens Venstreforeninger, for Hillerød Venstreforening, for Venstre Pressebureau og for Hillerød Skakklub, Medlem af Bestyrelsen for Købstædernes Laaneforening, for Venstres Redaktørforening og for Hillerød Industri- og Haandværkerforening.

NORDSJÆLLANDS VENSTREBLAD begyndte at udkomme i Hillerød den 1 April 1905. Bladet oprettedes af radikale Venstremænd i Nordsjælland, der efter Venstrereformpartiets Sprængning ønskede et selvstændig Organ. Den første Formand for Aktieselskabets Bestyrelse var Kunstmaler Kr. Kongstad. Senere blev Folketingsmand, Gaard- og Møllejer Lars Petersen, Annisse, Formand, og han afløstes af Overlærer Carl Christensen, Frederiksværk, og efter hans Afgang i 1929 valgtes Læge GEORG MOLTVED, Skævinge, som Formand. Bladet har gennem hele sin Levetid været ledet af Redaktør exam. juris. HOLGER BERNILD. Det har Hovedkontor og Trykkeri i Hillerød og Filiakontorer i Frederikssund, Fredensborg, Helsingør, Græsted og Gilleleje. Det var under meget smaa Forhold, at Bladets Start fandt Sted, og det havde i den første Tid Kontor i en Baggaard paa Slotsgade. Ret snart flyttede man dog til Ejendommen S. Banevej 3, hvor Bladet fremdeles har til Huse, og som det siden 1912 har været Ejer af. Blandt kendte Mænd, der gennem Aarene har været ved Bladet, kan nævnes Kr. Kongstad og Morten Pontoppidan.

NORDSJÆLLANDS SOCIALDEMOKRAT blev startet i 1911, og Formalet var dels, at efterkomme det lokale Behov om et særligt Dagblad for Arbejdere og Smaakaarsfolk, i Byerne og paa Landet, og dels at aflaste Socialdemokraten, der hidtil ogsaa havde varetaget Socialdemokratiets bladlige Interesser i Nordsjælland. Nordsjællands Socialdemokrat mødte straks fra Starten stor Sympati og Forstaaelse hos de Befolkningslag, det var skrevet for, men Modstanden mod det var ogsaa stor, ikke mindst fra Autoriteternes Side. Det har været et meget vanskeligt Arbejde, at faa Nordsjællands Socialdemokrat anerkendt hos Autoriteterne, og ikke mindst i de forskellige Kommunalbestyrelser, hvor Modstanden mod Bladet har formet sig paa forskellig Vis. Et Sogneraad søgte saaledes at nægte Nordsjællands Socialdemokrats Medarbejder Adgang til dets Møder, en Nægtelse, der dog selvfølgelig ikke kunde gennemføres, men Kamptiden havde ogsaa sine lyse Sider, blandt andet da Formanden for et andet Sogneraad bød Bladets Medarbejder offentlig Velkommen, som den første Bladmand, der viste Raadet den Ære personlig at referere dets Møder. Hillerød Byraad og Frederiksborg Amtsraad var mellem de sidste, der anerkendte Nordsjællands Socialdemokrat. Alt dette er nu et forlængst overvundet Stadium, nu er Nordsjællands Socialdemokrat anerkendt overalt, det har banet Vej hos den socialistiske Samfundsoprettelse og i Samarbejde med de lokale Organisationer, skaffet Socialdemokratiet Flertal i en

Række Kommuner og Indflydelse i dem alle. Nordsjællands Socialdemokrat, hvis Hovedredaktion er i København, har selvstændige Kontorer i Helsingør, Hillerød, Frederiksværk, Frederikssund, Hørsholm, og har Medarbejdere i saa godt som samtlige Kommuner. Til Belysning af Bladets og Socialdemokratiets Indflydelse i Frederiksborg Amt skal sluttelig nævnes et Par enkelte Tal. I Amtet er der 48 Kommuner med ialt 452 Byraads- og Sogneraadsmlemmer, hvoraf de 31 eller langt over en Fjerdedel er Socialdemokrater, medens Resten er fordelt paa de tre andre store Partier og forskellige Særlistes. I tre af Amtets fire Kommuner, nemlig Helsingør, Frederiksværk og Frederikssund, er der socialdemokratisk Borgmester. Endelig er der de fem Folketingsmænd, der er valgt for Frederiksborg Amt, to Socialdemokrater, medens hvert af de andre store Partier har hver en Repræsentant. Af disse faa, men talende Tal, vil det med tilstrækkelig Tydelighed fremgaa, at Nordsjællands Socialdemokrat ikke blot er Talerør for den største Befolkningsgruppe i Frederiksborg Amt, men ogsaa det Talerør, der skal benyttes for at komme i Forbindelse med Befolkningens store Flertal.

ROBERT EDDY, Chef, Redaktør

f. 1892 i New York, kom til Danmark 1901, Medarbejder ved den socialdemokratiske Presse siden 1913, har berejst Sverige, Finland, Tyskland, Norge, England, Frankrig, Holland, Belgien, Østrig og Italien, Chef, Redaktør for Nordsjællands Socialdemokrat siden September 1929.

HILLERØD INDUSTRI- OG HAANDVÆRKERFORENING's Tilblivelse staar i nøje Forbindelse med Oprettelsen af „Det forenede sjællandske Varelotteri“, Lotteriets Bevilling findes udstedt den 30 Januar 1851. For at virkeliggøre Lotteriets Plan ønskede man, at samle saa mange som muligt af de sjællandske Købstæder, hvori der fandtes Industriforeninger, og Hillerød vilde selvfølgelig nødtigt udelukkes fra at faa Part i Lotteriets Gevinstfordeling og Overskud. Som Arbejdsforholdene formede sig i 1860erne i Hillerød, syntes der ikke at være Trang til nogen Organisation for Industriens eller Haandværkets Hjælp, om end Slottets Genopførelse væsentlig bidrog til at fremhjelpe Byens Haandværkerstand. Lotteriet gav som sagt Stødet til Dannelsen af Hillerød Industriforening, og den som førte Sagen frem var Bygmester P. Hansen. Han var født i Mullerup den 15 Marts 1835 og kom til Hillerød i en Alder af 25 Aar, hvor han ledede Arbejdet ved Slottets Genopførelse. Han døde 6 Maj 1888 i Helsingør. Til Minde om sin Virksomhed i Hillerød stiftede han et Legat paa 2000 Kr., der administreres af Hillerød Byraad. Legatets Fundat er saaledes: „Renten af Legatkapitalen forbeholdt hans Enke, saalænge hun levede, men efter hendes Død vil den være at udbetale i en eller flere, dog ikke over fire Portioner, aarlig at anvende til Præmier eller Understøttelser for uformuende Haandværkslærlinge eller unge Haandværkere, fødte eller oplærte i Hillerød, og som er særdeles anbefalede“. Dette Fundats Bestemmelser lyder smukt om den Interesse og Alvor hvormed Industriforeningens egentlige Stifter saa paa Haandværkets Udøvere. Bygmester Hansen henvendte sig til Snedkermester Harald M. Hansen og til Farver Tygesen, for at faa disse Mænd med til at danne en Industriforening, og de sammenkaldte til et Møde den 5 Februar 1872 hos Gæstgiver Hansen paa Torvet, der hvor nu Hotel Kronprinsen ligger. Her var mødt 19 af Byens Haandværksmestre, saa godt som alle Fag var repræsenterede, og som det hedder i den gamle Forhandlingsprotokol: „enedes man om at oprette en Industriforening“, og til Formand valgtes Bogbinder Wivel. Straks efter Stiftelsen henvendte man sig til Lotteriet med Anmodning om, at blive optaget som Interessent, hvilket bevilges faa Dage efter.

Vi skal her forsøge, at give et Resume over de nu snart 60 Aar Foreningen nu har virket i. Der kan nu i alt væsentlig Grad kun blive Tale om de større og mere betydende

Arbejder, vi her kan nævne. Foreningen deltog saaledes i 1879 i Dannelsen af Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri. Haandværkere i dette Sogn kunde indgaa som Medlemmer. I samme Aar lagde man ligeledes Vægt paa Foredragsvirksomhed. Aarene 1886—87 var meget bevægede Aar, det var politisk Indblanding i Foreningen, der medførte disse ret svære Kampe, der resulterede i, at en Del Medlemmer udtraadte og dannede en egen Forening, „Hillerød Haandværkerforening“. I Aaret 1879 rejses der Planer om en Teknisk Skole (se Skolens Afhandling). I 1891 fik Kvinder, der driver selvstændig Erhverv og har Næringsbevis, Optagelsesret i Foreningen. I Aaret 1895 var Foreningen Vært for Fællesrepræsentationen, som afholdt et delegeret Møde her i Byen. I Aaret 1907 udvides Foreningens Understøttelseslegat fra 3500 til 10.000 Kr. I Aaret 1909 opstaar Dagskolen (se under denne). I 1916 modtager Foreningen ifølge Testamente, efter afdøde Sadelmagemester Lauritz Larsen, 2000 Kr. som Legat for trængende Medlemmer. Aaret 1919 er atter et Mærkeaar i Foreningens Historie; man havde længe næret Ønske om, at Haandværkerforeningen skulde indgaa i Industriforeningen, og der havde flere Gange været arbejdet for dette, men uden Resultat. Man kunde ikke rigtig finde en Ordning, som begge Parter kunde acceptere, men efter gentagne Forhandlinger lykkedes det den 22 Maj, at faa det fremsatte Forslag vedtaget, og den 18 Juni 1919 vedtoges Sammenlutningen, og Foreningerne fik da sit nuværende Navn. Den Forening, hvis Historie vi her har beskrevet i saa korte Træk, gik ikke af Vejen for Vanskeligheder, men søgte paa bedst mulig Maade, at opretholde sine gamle Traditioner. Endnu har den mange Opgaver at løse, bl. a. et efter vor Tid passende Foreningslokale eller Foreningsejendom, idet det jo maa erkendes, at gode Vilkaar for Samvær mellem Borgerne ikke mindst bidrager til Sammenholdet.

Blandt de Personer, der gennem Tiderne har virket til Foreningens Fremgang, maa her nævnes: Tømremester I. Lange, Fabrikant P. Nordsten, Kancelliraad Christian L. Weitzmann, Sadelmager L. Larsen, Foreningens mangeaarige Formand Arkitekt V. Holch, R. af D., der i 35 Aar har haft Sæde i Bestyrelsen og m. fl.

Foreningen har i de forløbne Aar haft følgende Formænd: Fra 1872—73 Snedkermester H. Andersen, fra 1873—78 Farver K. Tygesen, fra 1878—80 Bogbinder Wivel, samme Aar Sagfører Arntzen, fra 1880—82 Fotograf C. Rathsack, fra 1882—83 Tømremester Abbel, fra 1883—87 Fotograf C. Rathsack, fra 1887—88 Farver K. Thygesen, fra 1888—96 Fabrikant C. Nordsten, fra 1896—1918 Arkitekt V. Holck, fra 1918—19 Teglværksejer Clausen, og siden 1919 nuværende Formand.

Foreningens Bestyrelse bestaar af: Muremester E. KIELBERG, R. af D., Formand, Snedkermester NELLEMANN-HEMPEL, Næstformand, Bogtrykker J. A. ANDERSEN, Kasserer, Overlærer O. C. ANDERSEN, Sekretær, Købmand CHR. SIMONSEN, Tømremester ROSBECK, Redaktør L. HANSEN, Ingeniør, Fabrikant NORDSTEN og Fabrikant EICKHOFF.

EMIL VALDEMAR KIELBERG, Muremester

ening, Medlem af Bankraadet i Hillerød og Omegns Bank.

f. 2 Februar 1872 i Fredensborg, S. af Muremester F. K. og Hustru Flora f. Olsen, g. 1897 med Emma Aabye. Overtog i 1897 Faderens Virksomhed, der grundlagdes 1871, Formand for Industri- og Haandværkerforeningen siden 1919, Byrådsmedlem i to Perioder, Formand for den lokale Muremesterforening.

ANDERS JØRGEN ANDERSEN, Bogtrykker

f. 13 Januar 1872 i Vissensbjerg, paa Fyen, S. af Gaardejer Niels S. A. og Hustru Laurine f. Jørgensen, g. 1894 med Elma Asmussen. Borgerskab i Hillerød 1915, Etablerede Hillerød Bogtrykkeri 1920, Medlem af Dalum (Fyn) Sogneraad i 14 Aar, Formand i 4 Aar, Kasserer i Industri- og Haandværkerforeningen siden 1923.

JØRGEN CHRISTIAN SIMONSEN,
Købmand

f. 1 Juni 1879 i Hillerød, S. af Købmand Christian Bjerre S. og Hustru Karen f. Jørgensen, ugift. Overtog i Aaret 1917 Faderens Virksomhed, der er grundlagt 13 September 1878, Bestyrelsesmedlem i Industri- og Haandværkerforeningen siden 1917.

AAGE WILHELM EICKHOFF,
Fabrikant

f. 26 Februar 1884 i København, S. af Maskinfabrikant G. E. og Hustru Ida f. Wulff, g. 1920 med Ida Fischer. Overtog 1919 den i Aaret 1878 grundlagte Fabrik, Hillerød Barnevogns- og Trævarefabrik, siden 1928 Bestyrelsesmedlem i Industri- og Haandværkerforeningen.

DEN BESTANDIGE BORGERLIGE FORENING stiftedes ved et Møde, der blev afholdt den 5 Juli 1877, af en Kreds paa 24 Borgere bestaaende af Næringsdrivende, Tjenestemænd og Gaardejere. Foreningens første Formand blev Malermester P. T. Poulsen, der i Aaret 1902 blev Æresmedlem. Af andre Æresmedlemmer skal nævnes Blikkenslægermester J. Andersen, Slagtermester P. Mogensen og Ølhandler Chr. Emil Larsen.

Foreningen stiftedes med det Formaal at bevare og styrke et godt Forhold mellem Hillerød og Omegn, hvilket søges opnaaet gennem selskabelige Sammenkomster, saaledes har Foreningen fra Stiftelsesdagen stadig virket som en selskabelig Forening, hvis Formand nu er Malermester P. M. PETERSEN, Næstformand Bogbindermester HELT, Kasserer Kaffehandler JACOBSEN.

PETER MARIUS PETERSEN,
Malermester og Farvehandler

f. 18 August 1881 i Hillerød, S. af Graver Anders P. og Hustru Maren Kristine, f. Olsen, g. 1910 med Marie Charlotte Mortensen. Etablerede sig i Hillerød som Malermester i Januar 1909, Farvehandler siden 1 Oktober 1929, Formand for Den Bestandige Borgerlige Forening siden 1924, Medlem af Ligningskommissionen.

CARL AUGUST HELT,
Bogbindermester

f. 27 Februar 1870 i København, S. af Forvalter V. H. og Hustru Karen H., g. 1896 med Katinka Hammers. Etablerede sig i Aaret 1900 ved Overtagelse af Wivels Bogbinderi, grundlagt 1854, Næstformand i Den Bestandige Borgerlige Forening siden 1910, i nogle Perioder Formand i samme.

PROPFORENINGEN „HILLERØD“ fortjener i Forbindelse med Byens øvrige Foreninger en særlig Omtale, idet denne virker som en i høj Grad velgørende Forening, hvis Midler udelukkende anvendes til Opklædning af ubemidlede Konfirmander. Saaledes har Foreningen indtil Dato opklædt ca. 300 Børn for et Beløb af ca. 23.000 Kr. Endvidere har Foreningen i disse Dage oprettet et Fond paa 7000 Kr., der tilstilles Hillerød Kommune til Forrentning saa længe Propforeningen eksisterer. Skulde Propforeningen ophæves, overgaar Fondet under Kommunens Administration, og Renterne vil være at uddele i Portioner af 50 Kr. til trængende Konfirmander i Hillerød og Slotssognet. Man vil spørge hvorfra disse Midler kommer, og Svaret bliver, dels i det indkomne Tombola og Bort-

lodning samt Gaver. Endvidere ved det Mulktsystem, som Foreningen har oprettet blandt sine Medlemmer, og som bestaar i, at den maa betale, som ikke altid bærer Foreningens Mærke paa sig. Siden Foreningens Stiftelse den 17 Februar 1917 har Restauratør OLE SØREN RASMUSSEN været dens Formand og Fragtmand PETER T. HANSEN dens Kasserer, medens de øvrige Bestyrelsesmedlemmer har skiftet ret ofte.

OLE SØREN RASMUSSEN, Restauratør

f. 23 September 1874 i Hillerød, S. af Løndmand Chr. R. og Hustru Karen Marie f. Olsen, g. 1905 med Bodil Christine Rasmussen. Formand for Hillerød Propforning siden 1917.

HILLERØD HANDELSTANDSFORENING oprettedes i Aaret 1883 med det Formaal at varetage Handelstandens Interesser. I Aaret 1906 oprettedes der af denne en Aftenskole for Handelslærlinge. Skolen drives af Handelstandsforeningen med Tilskud fra Kommune og Stat. Skolens Ledere har gennem Aarene været: Forstander, Adjunkt Julius Nielsen fra 1906—10, Forfatter, Lærer Anders Uhrskov fra 1911—21, siden da Lærer HENRIK NIELSEN. Foreningens Formand har siden 1917 været Købmand AXEL JENSEN.

FREDERIKSBORG SANGFORENING er en af vore Provinsers ældste Sangforeninger, den stiftedes den 28 November 1845 og har med længere eller kortere Hvileperioder forsat til Dato. Som Foreningens Stiftere nævnes Læge Ewertsen og Billedhugger Jahn. Gennem Tiderne har Sangerne medvirket ved mange forskellige Lejligheder, saaledes den 21 August 1847, da Adam Oehlenschläger gæstede Hillerød. Ikke mindst i Krigsaarene, virkede Sangerne utrættelig ved Afholdelse af Koncerter til Fordel for saarede Soldater og deres Hustruer, men ogsaa til Styrkelse af den patriotiske Samfølelse. I 1850 da 2det Jægerkor paa sin Tilbagemarch mod Helsingør passerede Hillerød, blev dette hyldet ved en storstilet Fest. Her var det atter Sangerne, der spillede den store Rolle. Hele Hillerød By var som een stor Blomsterhave, der var strøet med Blomster i Gader og paa Veje, Husene var ligeledes pyntede med Blomster. — Nu virker Foreningen baade som Musik- og Sangforening og afholder flere aarlige Koncerter. Dens Formand er nu Organist LAUMANN.

LAURITZ THEODOR OLAUS WALLØE, Malermester

f. 24 Marts 1862 i København, S. af Malermester W. og Hustru Laora f. Bastian, g. 1904 med Ida Janniche. Kasserer i Sangforeningen fra 1912, Kasserer i Hillerød Grundejerforening.

OLAF CHR. VALDEMAR CHRISTENSEN, Snedkermester

f. 13 Maj 1885 i Hillerød, S. af Murer Anders C. og Hustru Karen Margrethe f. Larsen. Etableret i Hillerød 1927, Sekretær i Sangforeningen, Bestyrelsesmedlem i Den Bestandige Borgerlige Forening.

BEVÆRTERFORENINGEN FOR HILLERØD OG OMEGN har sin Oprindelse fra det Møde, der afholdtes den 17 November 1882 hos Gæstgiver C. H. Virke. Her var samtlige Gæstgivere og Værtshusholdere i Hillerød til Stede, og her blev Foreningen stiftet med det Formaal, at understøtte trængende Kollegaer og deres Enker, samt at arbejde for gode og sunde Forhold indenfor Standen. Foreningens første Formand blev P. Jørgensen, Slotsgade. Gennem de nu snart 50 Aar Foreningen har virket, har der været adskillige Personer paa Formandsposten, ligesom der jo naturligvis er foretaget mange forskellige Forbedringer indenfor Standen paa Grundlag af denne og ligestillede Foreninger. Foreningen tæller saa godt som alle Restauratører i Byen, og har til Formand Restauratør HANS PETER PETERSEN, „Sorte Hest“, Kasserer er Gæstgiver HANS PETERSEN, „Gæstgivergaarden Sjælland“, der har beklædt denne Post siden 1914.

HANS PETER PETERSEN,
Restauratør

f. 13 April 1877 i Alsønderup, S. af Høker Hans P. og Hustru Christine f. Hansen, g. 1904 med Augusta Jessen. Siden 1925 Restauratør i Hillerød „Sorte Hest“, Formand for Beværterforeningen siden 1928.

HANS PETERSEN,
Restauratør

f. 13 April 1877 i Alsønderup, S. af Gaardejer Jørgen P. og Hustru Marie Christine f. Jensen, g. 1903 med Maren Larsine Nielsen. Siden 1906 Restauratør i Hillerød „Gæstgivergaarden Sjælland“, Kasserer i Beværterforeningen siden 1914.

HILLERØD AMATØRORKESTERFORENING skylder Fabrikant O. Ernst Andresen sin Tilblivelse. Før den nuværende Forening fandtes der en lignende Orkesterforening, som dog synes at have ført en ret vanskelig Tilværelse, idet det i flere Perioder skortede paa Interesse, men saa i Aaret 1921 faar man atter samlet en Del interesserede Amatørmusikere, og Hr. Otto Ernst Andresen har med sin store Interesse for Musik, ikke uden Arbejde, formaaet at holde Foreningen gaende. Den har saaledes siden sin Stiftelse i Aaret 1921 afholdt flere Koncerter, særlig skal vi fremhæve dens Julekoncert i Slotskirken, hvorved medvirker 50 Mucici, disse Koncerter afholdtes i veldædigt Øjemed. Witus Ratzchak har igennem flere Aar været Orkestrets Dirigent, men i de senere Aar har O. E. ANDRESEN tillige fungeret som saadan. Foreningen tæller ca. 400 Medlemmer.

OTTO ERNST ANDRESEN, Fabrikant

f. 4 Marts 1884 i Hillerød, S. af Købmand Niels A. og Hustru Marie f. Ernst, g. 1912 med Rosa Lippert. Bisquitfabrik i Hillerød, Formand for Hillerød Amatør-orkesterforening siden 1921, Bestyrelsesmedlem i Hillerød Sangforening.

DANSK ARBEJDE, Hillerød Afdeling, stiftedes paa Initiativ af Tømremester Milner, og afdøde Fabrikant P. Nordsten. Sidstnævnte var Foreningens Formand til 1919, da nuværende Formand Tømremester MILNER overtog Posten. Foreningen har ca. 60—70 Medlemmer, og har til Opgave at fremme dansk Industri og Haandværk, den staar under Landsforeningen Dansk Arbejde.

FRITS JOHANNES MILNER, Tømrermester

f. 26 Januar 1859 i Hillerød, S. af Skrædermester David M. og Hustru Emilie f. Schvadahl, g. 1894 med Villa Schiødtz. Etablerede sig i Hillerød 1884, Stifter og Formand for Dansk Arbejde Hillerød Afdeling, Stifter af Grundejerforeningen Hillerød Afdeling, i længere Perioder Formand for denne, samt Murer- og Tømrermester Foreningen, Hillerød Borgerstiftelse, den lokale Arbejdsgiverforening, Haandværkerforeningen m. m., Medlem af Repræsentantskabet i Østifternes Kreditforening, Bestyrelsesmedlem i Industri- og Haandværkerforeningen fra 1909—14.

FREDERIKSBORG AMTS HUSHOLDNINGSFORENING stiftedes i Aaret 1923 paa Initiativ af Frederiksborg Landboforening, den tæller nu ca. 2000 Medlemmer og har 9 Kredse under sig. Hillerødkredsen tæller ca. 160 Medlemmer. Foreningen virker helt for Husmoderen, ved Foredrag, Demonstrationer m. m. samt afholder Ungdomskursus i Husholdning, hvilke er særdeles godt besøgte. Foreningens Formand er Fru Købmand M. WILLERUP.

KOLONIHAVESELSKABET FREDERIKSBORG. Det forberedende Arbejde til dette Selskabs Stiftelse skyldes Kusk M. Hansen, han var da ogsaa Selskabets Formand i en Aarrække. Selskabet stiftedes i Aaret 1919. Af Statsejendommen Trollesminde lejede Selskabet et Areal paa 5 ha for en aarlig Leje af 400 Kr. Dette Areal blev udstykket i Havelodder paa 1000 □ Alen. I de første Aar var der meget at varetage for Bestyrelsen og Foreningens Medlemmer, saaledes Anlæggelsen af Veje, Beplantning af Hegn, Gravning af Brønde m. m., men dette store Arbejde har givet rige Frugter, for nu ligger her 122 Haver, alle veldyrkede og passede. Det er ikke alene Arbejderne, men ogsaa Tjenestemændene, der her har et Lod og en god og sund Maade at slaa Fritimerne ihjel med, og det er jo en herlig Plads for Hjemmene og Børnene. Formand er Postpakmester K. K. KRISTOFFERSEN.

FREDERIKSBORG SVENDEFORENING stiftedes som en Hjælpeforening for Haandværkssvende, og Stiftelsesdagen var den 5 Oktober 1873. Foreningens første Formand var Instrumentmager Unden. Før denne Forenings Oprettelse, havde man i Aaret 1868 stiftet en Svendeforening, der dog kun havde den Opgave, at underholde sine Medlemmer paa en saa fornøjelig Maade som mulig. Saa omkring 1870 sker der imidlertid en mægtig Kedeexplosion paa Hørfabrikken, hvorved 6 Mennesker dræbtes, denne Ulykke virkede som en økonomisk Katastrofe for mange Hjem, og Savnet af en Hjælpeforening blev da føleligt. Den nye Forenings Opgave blev, at understøtte sine Medlemmer i Sygdomstilfælde, samt muligen at anvise Medlemmerne Arbejde, Kontingentet blev sat til 2 Mark maanedlig. Man fik ret hurtig indrettet et Lokale, hvor Medlemmerne kunde mødes en Gang om Ugen, og senere oprettedes en Laanekasse, hvori kunde faas Laan paa meget rimelige Betingelser. I Aaret 1892 oprettedes der en Begravelseskasse, medens den af Foreningen oprettede Syge- og Hjælpekasse ophævedes ved, at Medlemmerne overgik i den statsanerkendte Sygekasse, men der ydedes stadig Dagpenge til de Syge. I Aaret 1895 køber Foreningen en Byggegrund paa Margrethevej for en Pris af 2000 Kr. og lader her opføre en Bygning paa 10 Lejligheder. I Aaret 1916 opførtes atter en Bygning som Naboejendom til den første, her er 6 Lejligheder, der alle er beregnet for ældre Medlemmer og udlejes til moderat Leje. Foreningen uddeler hvert Aar ved Juletid 700 Kr. til gamle

Medlemmer eller deres Enker, og i Portioner à 50 Kr. Foreningens Kapital andrager ca. 30.000 Kr., og Bygningernes Ejendomsverdi ca. 70.000 Kr. Foreningen har yderligere to Legater, nemlig Murer Rasmussen og Hustrus Legat, stort 4000 Kr. og Drejer A. Faust Legat, stort 4000 Kr. Medlemstallet er ca. 400. Formand for Foreningen har Postpakkemester K. K. KRISTOFFERSEN været siden 1923, Næstformand er Murer A. CHRISTENSEN og Kasserer er Skræder CHR. LARSEN.

FÆLLESORGANISATIONEN FOR HILLERØD OG OMEGN oprettedes i Aaret 1915 ved Sammenslutning med den dengang værende Arbejderforening under Navn „De samvirkende Fag- og Arbejderforeninger“, stiftet 1891. Sammenslutningen reorganiseredes saaledes, at de politiske Foreninger sammen med de faglige indtraadte i Organisationen. Der er ca. 30 forskellige Foreninger under denne Organisation, og det samlede Medlemsantal kommer op mod 2000. Organisationens Opgave er at bistaa Foreningerne samt disses Medlemmer i alle Spørgsmaal saavel kommunalpolitiske, faglige og at fremme kooperativ Virksomhed. Foreningens Formand er Snedker C. P. LARSEN, Næstformand er Arbejdsmand R. BØRGESEN, Kasserer er Karetmager NORDIN.

FREDERIKSBORG IDRÆTSFORENING, hvis oprindelige Navn var Hillerød Idrætsforening, stiftedes i Aaret 1902. Fra en beskeden og ubetydelig Forening, har den gennem Aarene arbejdet sig frem mellem de bedste indenfor Sjællands Provins Idrætsforeninger. Foreningen har haft flere Formænd, men af disse syntes det som om, at kun to har været til væsentlig Støtte for Foreningen, nemlig Læge Th. Jensen, Formand fra 1906—09, og Dyrslæge Th. Sørensen, Formand fra 1911—27, idet Foreningen nemlig under disses Formandskab er gaaet frem ikke alene sportslig, men ogsaa med Hensyn til Nyerhvervelser. Saaledes har Foreningen sin egen Idrætsplads med Tribune og Pavillon. Midlerne til disse Nyerhvervelser m. m. fremskaffedes dels ved Afholdelse af Bazarer, Fester m. m., men ogsaa Bidrag fra Kommune og Byens Borgere spillede et væsentlig Faktum i dette. Der øves al Sport indenfor Foreningen, dens Medlemstal andrager Passive og Aktive ca. 300. Dyrslæge Th. Sørensen blev d. 4 September 1927 Æresmedlem af Foreningen. Nuværende Formand er Købmand MELSKENS.

FORENINGSLIVET i Hillerød Købstad har dog mange andre Grene end de beskrevne, saaledes K.F.U.K. og K.F.U.M. under sidstnævnte en Afdeling af F.D.F. Ligeledes findes en Afdeling gule Spejdere, Chr. den 4' Trup, Hillerød Teaterforening oprettet 1921, Forskellige Læseforeninger, Odd Fellowlogen, flere Grene af Afholdsloger, Sygeforeninger og Sygekasser og flere politiske Foreninger, Turistforeninger m. m.

THEODOR SØRENSEN, Dyrslæge

f. 7 December 1863 i Ørting Præstegaard. S. af Forpagter Mads S. og Hustru Ane f. Mortensen. Eksamen fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i København 1895, praktiseret i Hillerød siden 1896, kontrollerende Dyrslæge ved Hillerød Slakteri siden 1905, kontrollerende Dyrslæge ved Hillerød kommunale Kødkontrol fra Oprettelsen af dette, Formand for Kød- og Mælkehygiejnisk Forening fra 1921—27, Medlem af Bestyrelsen for Dyrslæge Kredsforeningen for Nordsjælland, første Gang 1924—27, anden Gang fra 1929, Formand for Frederiksborg Idrætsforening 1911—27, Medlem af Bestyrelsen for Dansk Boldspil Union fra 1916—27, Medlem af Bestyrelsen for Sjællands Boldspil Union fra 1916—27, Fortjenstmedaille fra Frederiksborg Idrætsforening, do. fra Dansk Boldspil Union.

HELENE MARIE FALKENBERG,
Hofjærgemesterinde

f. 12 Marts 1847 i Slesvig, D. af Oberst M. F. Guldstad og Hustru Eloise f. Gert, g. første Gang med Kammerjunker F. Lercke, g. anden Gang med Hofjærgemester, R. af D., DM., Palkenberg (død 1923).

LOUISE M. S. WEDELL-WEDELLSBORG,
Baronesse

f. 4 Februar 1862 paa Als, D. af Baron, Skovrider Julius Frederik Wedell-Wedellsborg og Hustru Frederikke f. Baronesse Holck, Holchenhavn.

ANNA ELISABETH WITTENDORFF,
fhv. Sygeplejerske

f. 14 Januar 1852 i Thisted, D. af Proprietær Gerhard W. og Christine f. Skibsted. Æresmedlem i Centralforeningen for Sygeplejevirk-somheder uden for Køben-havn, W. tog sin Afsked som Sygeplejerske i 1923, efter at have fejret sit 25-Aars Jubi-læum den 1 Juni 1918, Frk. W. hyldedes paa forskellig

Vis af Hillerøds Borgere i Slotspavillonon, Dronningen har tildelt Frk. W. Udmærkelsestegn for Sygeplejersker, der har virket i 20 Aar.

AAGE FLØYSTRUP,
Amtsfuldmægtig

f. 17 Marts 1888 i Køben-havn, S. af Professor Dr. med. A. F. og Hustru Elsie f. Mik-kelsen. Student privat dimit. 1908, cand. jur. 1915, Fuld-mægtig ved Lejre Herred 1915—18, do. ved Frederiks-borg Birk fra 1918—19, Fuld-mægtig og Bogholder ved Frederiksborg Amt 1919,

Sekretær ved Frederiksborg Amtsraad 1919, Revisor ved Gribskovbanen 1927, Medlem af Bestyrelsen for Hillerød og Omegns Bank 1930.

KAREN METHEA ANDERSEN,
Økonoma

f. 11 April 1876 i Kølstrup paa Fyn, D. af Hans Andersen og Hustru Edel f. Hansdatter. Uddannet paa Øresundshospitalet 1909, Økonoma ved Usserød Amtssygehus fra 1909—12, Køkkenchef paa Professor Howitz Fødehjem fra 1904—07, ved Birkerød Kostskole fra 1907—09, siden 1913 Økonoma ved Frederiksborg Amtssygehus.

HJALMAR GIESE,
Amtslæge

f. 2 Februar 1878 i Køben-havn, S. af Boghandler A. G. og Hustru Elise f. Thestrup. Student 1896, Kandidat 1903, forskellige Kandidattjenester fra 1903—09, Reservelæge paa Blegdamshospitalet fra 1909—14, Dr. med. 1915, Embedslægeeksamen 1915, Amtslæge paa Bornholm fra 1915—26, Kredslæge i Frederiksborg Amt siden 1926.

ELLEN INGEBORG HOLFELT,
Distriktsjordemoder

f. 19 Juni 1890. Dimitteret fra Jordemoderskolen, privat Praksis i Hillerød fra 1917—21, Distriktsjordemoder i Hillerød siden 1911 (Distrikt Hillerød By).

MARTHA FREDRIKKE WILLERUP,
Frue

f. 27 September 1871 i Sorø, D. af Kancelliraad Østergaard og Hustru Mathilde f. Andersen, g. 1901 med Købmand W. i Hillerød. Formand for Frederiksborg Amts Hus-holdningsforening.

LAURITZ JUSTINUS WENDELBO,
Fabriksinspektør

f. 5 Januar 1888 i København, S. af Ekviperingshandler L. W. og Hustru Bodil Kirstine f. Rasmussen, ugift. Student 1906, cand. phil. 1907, cand. polyt. 1912, Assistent ved Fabrikstilsynet 1913, Fabriksinspektør 1918 i København, Fabriksinspektør i Fabrikstilsynets Hillerød Kreds, omfattende Nordsjælland med

Kontor i Hillerød fra 1 Januar 1928.

PETER PETERSEN,
Skoleinspektør, R. af D., DM.

f. 29 Oktober 1859 i Øde-mark ved Sorø, S. af Husmand Jens P. og Hustru Karen M. f. Jensen, g. 1884 med Ellen Johansen. Dimitteret 1881, siden 1892 Overlærer, senere Skoleinspektør i Hillerød indtil 1929, i en længere Aarrække Medlem af Bestyrelsen for Industri- og Haandværkerforeningen.

JENS JACOBSEN LAUMANN,
Slotsorganist

f. 5 Februar 1890 i Ølby, S. af Smedemester L. og Hustru Ane f. Eriksen, g. 1913 med Anna Larsen. Vikar ved Slotskirken siden 1907, fast ansat 1926, Formand og Dirigent for Frederiksborg Sangforening af 1845.

ANDERS CHRISTENSEN,
fhv. Varmemester ved Slottet

f. 21 Februar 1854 i Hillerød, S. af Murer Chr. Larsen og Hustru Anna Elisabeth f. Hagen, g. 1882 med Margrethe Larsen. Ansat ved Museet fra 1899—1930, Formand for Svendeforeningen fra 1881—1903, Næstformand siden 1903.

FREDERIK CHR. ERHARD MØRCH,
Oberstløjtnant, Kantor, R. af D., DM.

f. 12 April 1863, S. af Ingeniør Niels P. M. og Hustru Elisabeth f. Pengel, g. 1897 med Agnes Mary Jespersen. Officer 1884, Premierløjtnant 1885, Kaptajn 1900, Oberstløjtnant 1910, Kantor i Hillerød siden 1925, Formand for Sønderjydske Forening siden 1926.

L. O. SYVARD NIELSEN MØLLER,
Slotsgartner

f. 16 November 1888 i Hyllested Sogn i Jylland, S. af af Husejer J. P. Chr. N. M. og Hustru Nille f. Germandsen, g. 1924 med Esther Augusta Hviid. Almindelig Gartneruddannelse, Undergartner i Frederiksborg Slotshave 1909, Gartner ved Rosenborg Have 1914—18, i Frederiksborg Slotshave 1918.

JOHANNE SCHALDEMOSE,
Forstanderinde

f. 6 Marts 1870 i København, D. af Varemægler H. J. S. og Hustru Trine S. f. Szybrowsky, Ansat ved Telefonvæsenet i København 1 December 1893, ansat som Forstanderinde ved Hillerød Telefoncentral.

RASMUS ANDERSEN RASMUSSEN,
Telefonmester

f. 22 Juni 1886 i Thiset ved Aarhus, S. af Købmand R. og Hustru Ane R. f. Nielsen. Ansat ved K. T. A. S. som Funktionær i København 1907, siden 1921 ansat som Telefonmester.

KAJ OLUF SØRENSEN,
Landinspektør

f. 8 December 1878 i Hillerød, S. af Landinspektør, R. af D. Oluf S. og Hustru Bodil Kirstine f. Hansen, g. 1904 med Gerda Caroline Broch Nielsen. Artium 1897, Landinspektør Bestalling fra 18 Juli 1903, praktiserende i Hillerød siden 1903, Medlem af Tilsynsraadet for Frederiksborg Amts Spare-

og Laanekasse siden 1923, Tilsynsførende ved Amtets Pumpelaug fra 1926, Amtsvandinspektør siden 1927, Justitsministeriets Motorsagkyndige 7—8 Politikreds fra 1922—25, siden 1925 do. i 7 Politikreds.

OLUF HOLT,
Konsulent

f. 16 August 1895 i Grindsted, S. af Skovrider H. og Hustru Caroline f. Iversen, Præliminæreksamen fra Tarm Realskole 1912, praktisk Landbrug i 3 Aar under kgl. dansk Landhusholdningsselskab, Landbrugskandidat 1919 fra Veterinær- og Landbohøjskolen, Konsulent ved de samv. Husmandsforeninger i Frederiksborg Amt.

CARL LUDVIG LARSEN,
Skorstensfejmester

f. 23 Marts 1876 i København, S. af Malermester Bent L. og Hustru Anna L. f. Funck, g. med Kristine Petersen, ansat som Skorstensfejmester i Hillerød 1 April 1908, Formand for Frederiksborg Amts Skorstensfejmesterforening fra 1926—28

AXEL ØJVIND HEGGELUND, Dyrslæge

f. 19 Decembr 1889 i Glostrup, S. af Gaardejer J. H. og Hustru Juliane Margrethe f. Petersen. Eksamen fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i København 1914, praktiseret i Hillerød fra 1914, praktiserende og kontrollerende Dyrslæge ved Tjæreby-Harløse Kommune, Medlem af Bestyrelsen for Dyrslæge Kredsföreningen for Nordsjælland fra 1926—29.

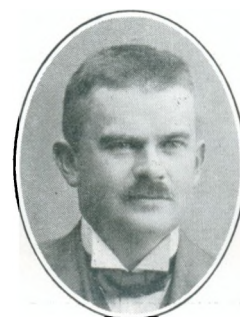
OLUF SØRENSEN,
Landinspektør, R. af D.

f. 26 December 1850 i Slangerup, S. af Søren Hansen og Hustru Ellen f. Olsdatter, g. 1876 med Bodil Kirstine Hansen. Præliminæreksamen 1869, Landinspektør siden 1874, afgaar nu, Censor ved den kgl. Veterinær Landbohøjskole fra 1904—29, Amtsvandinspektør i Frederiksborg Amt fra 1894—1927, Revisor

i Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse siden 1909, Byraadsmedlem fra 1897—1921, Medlem af Nymaalingskommissionen siden 10 Maj 1919.

VILHELM LARSEN,
Landinspektør

f. 18 September 1879 i Valby ved Helsingø, S. af Gaardejer L. L. og Hustru Karen Christine f. Hansen, g. 1908 med Anna Betty Morthensen. Landinspektøreksamen 1907, Bestalling 18 Juli 1907, siden 1908 Landinspektør i Hillerød, siden 1910 Repræsentant for Statsanstalten for Livsforsikring.

JOHN GARBERG GJØLME,
Dyrslæge

f. 27 Juli 1903 i Norge, S. af Økonom G. og Hustru Marit f. Garberg. Student 1922, dimitteret fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1929, Assistent hos Dyrslæge Strøger i Ubbrud paa Fyn, Assistent hos Dyrslæge Jensen i Ullerslev praktiserende i Hillerød siden 1930

Kronborg Slotsport.

KRONBORG SLOT

UMIDDELBART op til Helsingør ligger — som alle Danske ved — Kronborg. Ved Siden af Frederiksborg, eller maaske forud for dette Danmarks smukkeste Slot, bekendt viden om ogsaa paa Grund af sin pragtfulde Beliggenhed ved Indsejlingen til Sundet. Og dette Slot har en lang og begivenhedsrig Historie, af hvilken de følgende Linier skal bringe enkelte Punkter.

Under Skildringen af Helsingør By nævnes det, at der oprindelig — inden Erik af Pommerens Dage — laa et fast Punkt, en Befæstning, Syd for Byen og, som det ogsaa nævnes senere i Byhistorien, er det lykkedes i vore Dage at godtgøre, hvor dette Slot, Flynderborg, har ligget. Men da Borgerne i Helsingør fik Ordre til at flytte Byen, rejstes Krogen, der fik sin Beliggenhed saaledes, at Farvandet baade Syd og Nord for det smalle Indløb til Sundet kunde beherskes. Øresundstolden var jo indført, og det gjaldt da om at kunne hævde Herredømmet over Vejen til Østersøen. Krogen laa ganske paa samme Sted som det nuværende Kronborg, der i sine 3—5 Alen tykke Ydermure har bevaret et Minde om det gamle Ørekrog, idet disse dannede Ringmuren om Fæstningen. Denne bestod ikke — som det senere Krogen Slot og som Kronborg — af fire sammenbyggede Fløje, men derimod af forskellige Bygninger, der laa spredte og støttede sig op til Ring-

muren. Gennem 120—30 Aar havde Krogen sin oprindelige Skikkelse, men i Vinteren 1558—59 og den paafølgende Sommer blev det helt ombygget, saa at det — ligesom det nuværende Kronborg — fik sammenhængende Fløje, der dog kun var to Stokværk høje, saa at det i det hele ikke havde noget særlig imponerende Udseende. Den nederste Del af Bygningerne var ogsaa skjult af Hovedvolden med dens Bastioner.

Men da Syvaarskrigen var til Ende (1570) og Danmark-Norge stod som Nordens Hovedmagt og navnlig som Herre paa Havet, vendte Fr. II' Tanker sig paany mod Krogen Slot, som ikke var ham stort og imponerende nok. Og da samtidig Indtægterne ved Øresundstolden steg betydeligt, og disse indgik i „Kongens eget Kammer“, var det ret naturligt, at han ønskede at sikre sig denne Indtægt yderligere ved at anlægge en større og stærkere Befæstning paa dette Sted. Dertil bidrog maaske ogsaa, at Kongen efter sit

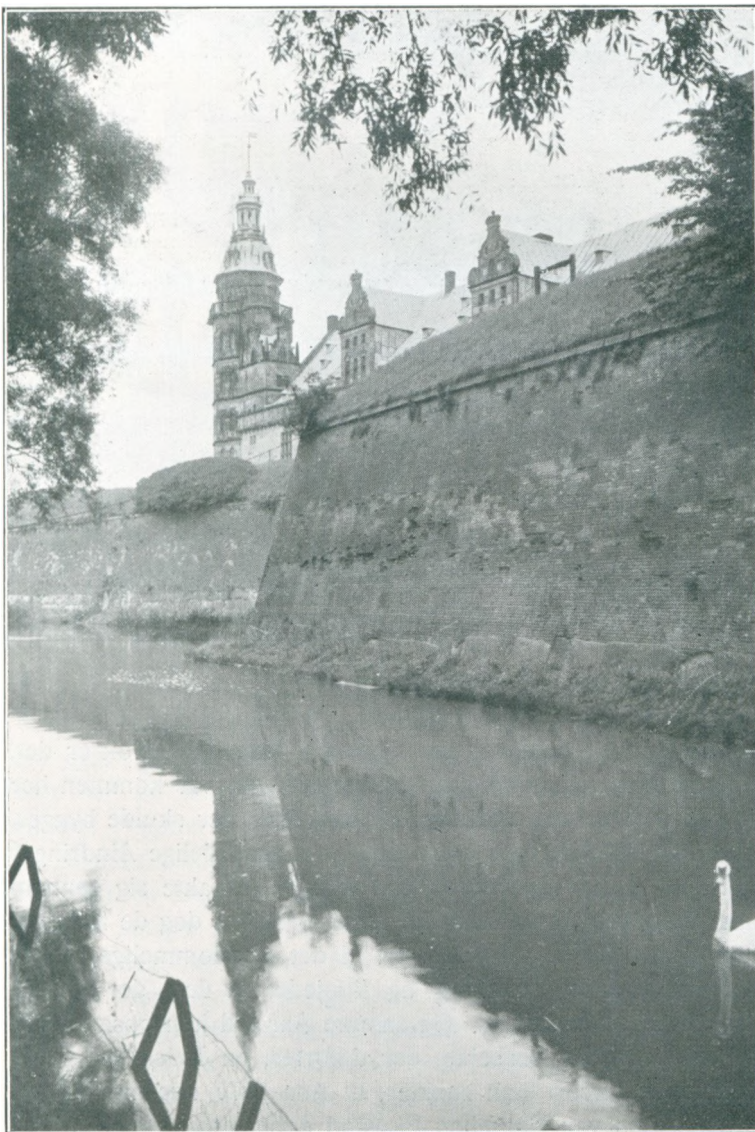
Giftermaal har fundet, at det gamle Krogen Slot var for ringe og uanseligt. Nok er det, han sluttede Aftale med en fremmed Bygmester (vistnok hollandsk), der var kommen her til Landet, Hans van Paeschen, der udførte den „Skabelun“, hvorefter der skulde bygges, dog saaledes, at der alt som Tiden skred, foretoges adskillige og ret betydelige Ændringer i den. Opførelsen af det nye Slot -- det nuværende Kronborg — strakte sig gennem Aarene fra 1574—85, da de i alt væsentligt var afsluttede, men fortsattes dog de følgende Aar. Medens Byggearbejdet stod paa, i 1577, udstedte Fr. II det ejendommelige, aabne Brev om, at Krogen herefter skulde hedde Kronborg og tilføjede, at den, der synder derimod, skal bøde en Okse Værdi til sit Herskab. Og samme Aar lod han opsætte, for yderligere at slaa fast, at det var et stort Byggearbejde, der udførtes, en Indskrift — paa tysk — over den saakaldte Mørkeport, hvori han melder, at Aar 1577 har han bygget dette Slot og kaldt det Cronenburg. Hans van Paeschen forestod Arbejdet til 1578, da han forflyttedes til Baahus, og i hans Sted traadte en anden Bygmester, Anthonius van Opbergen fra Mecheln, der sikkert er den, der har givet Slottet dets endelige Karakter.

Hjørne af Slotsgaarden.

Som bekendt, er det opført i den saakaldte nederlandske Renæssancestil og tager sig pragtfuldt ud med de graa Mure, der er helt klædte med Sandstenskvadre, med de mange Kviste og de kobbertækte irgrønne Tage og Spir. Talrige Murermestre, Dønnikemestre og Haandværkere af forskellig Art var beskæftiget under Opførelsen, og for at kunne give Riddersalen en Udstyrelse, der var den værdig, indkaldtes bl. a. Hans Krieper, der skulde forfærdige Tapeter, forestillende de 3 Konger, som havde styret Danmarks Rige før Fr. II, samt Kongen selv og hans Søn (Chr. IV). I 1584 var de færdige, men en Del af dem ødelagdes ved en Brand, som overgik Kronborg 1629. En Part af Resten bragtes senere til Frederiksborg Slot, hvor de brændte sammen med Slottet, og kun få af dem er endnu tilbage; de opbevares paa Nationalmuseet. Slottet, der kunde fortjene en detailleret Gennemgang, var altsaa færdig 1585, men da Kongen, Fr. II, døde allerede tre Aar derefter, fik han ikke megen Lejlighed til at opholde sig her. Derimod slog Chr. IV sig ofte ned her, og ikke mindre end tre af hans Børn er fødte paa Kronborg. Som ovenfor nævnt, overgik der Slottet en sørgelig Ildebrand i 1629; store Dele af det

Parti fra Voldgraven.

blev ødelagt, ja, den svenske Resident i Danmark, Johan Fegræus, melder i et Brev, at Slottet blev „helt och hållit i grundh förbrändt“. Han fortæller ogsaa, at Fru Kirsten laa i Barselseng med sin nyfødte yngste Datter, og hun havde flere af sine andre Børn hos sig. Med stor Møje blev de bragt ned i Byen og derfra til Frederiksborg. Kongen besluttede imidlertid straks, at Slottet skulde genskabes; for at faa de nødvendige Midler forhøjede han Øresundstolden, og man tog fat med stor Kraft. 1638 var Istandsættelsen i det hele og store færdig. Det var Kongens Bygmester, Hans van Stenwinkel (den yngre), der forestod Arbejdet. Men sin Betydning som Fæstning havde Kronborg i alt væsentligt mistet. Det viste sig bl. a., da det ikke lod sig gøre for Slottets Kanoner at standse den hollandske Flaade un-Louis de Geer, som løb gennem Øresund ind i Østersøen for at forene sig med den svenske Flaade under Karl Gustaf Wrangel.

Skabelon af Kronborg.

Kronborg Slot.

Holger Danske.

til at hindre Admiral Opdam i at passere Sundet med den hollandske Flaade (^{21/10} 1658), og 2 Aar efter blev Kronborg ved Freden givet tilbage til Fr. III. Heller ikke nogle Aartier senere, da en engelsk-hollandsk Flaade ^{17/7} 1700 gik gennem Øresund, blev der fra Kronborgs Side gjort Forsøg paa at standse den, og den følgende Tid laa Slottet ret ubemærket hen. Bygningerne var efterhaanden blevet saa forfaldne, at det var nødvendigt at foretage en større Reparation, der udførtes i Aarene 1728—33 under Ledelse af Overlandbygmester Johan Cornelius Krieger, den samme, som havde forestaaet en Række af Arbejderne paa Fredensborg. Men saa, i 1772 efter Hofrevolutionen, hvor Struense og Enevold Brandt styrtedes, hendroges Opmærksomheden paany paa Kronborg, idet Dronning Caroline Mathilde holdtes indespærret her fra den 17 Januar til den 30 Maj, da hun bragtes ombord paa et engelsk Skib, der førte hende det første Stykke af Vejen mod hendes fremtidige Opholdssted, Celle i Hannover.

Men skønt Kronborg efterhaanden tabte sin Betydning som Fæstning og i vore Dage aldeles ikke har nogen Værdi som saadan, vil den — forhaabentlig til de seneste Tider staa som et herligt Minde om en af Danmarks Storhedsperioder, og i det sidste Aarhundrede har den gentagne Gange været Skueplads for betydningsfulde Sammenkomster. Der skal saaledes her blot peges paa, at Nordens Konger 1846 samledes paa Slottet, og at deres Sønner (Karl XV og Fr. VII) 1860 mødtes der.

CHR. QVIST, Oberst, Slotsforvalter

K. 2. DM. pp. Udenlandske Ordener F.Æ.L. 4. S.Sv. 2,2.

f. 10 Oktober 1865 i Kongsted, Vejle Amt, S. af Snedker Niels Q., død 1913. g. 1900 med Mathilde Augusta Pedersen, D. af Forpagter P. paa Egeskov. Sekondløjtnant 1887, Premierløjtnant s. Aar, Lærer for Skydeskolen 1893, fortsat til Generalstaben 1899, Kaptajn ved 5 Regiment 1902, fortsat til Generalstaben 1906, Chef for Skydeskolen 1907—14, Oberstløjtnant 1911, Chef for 1 Bataillon 1914, Oberst og Chef for 2 Regiment 1917—24, til Raadighed for Generalkommandoen som Kommandant paa Kronborg 1917—25, Afsked fra Krigstjenesten 1926, Slotsforvalter paa Kronborg fra 1924, Gennemgik Kursus ved den franske Normalskydeskole i Lejren ved Chalons 1906 og ved den norske Skydeskole 1908, Medlem af Direktionen for Officersforeningen i København 1896—1901 og 1911—14, Har skrevet Tidsskriftartikler og Lærebøger om Skydning og Haandskydevaaben. Medarbejder ved Salomonsens Konversationsleksikon fra 1913.

PETER MAGNUS FREDERIKSEN, Vagtmester, Løjtnant, DM. ss.

f. 21 September 1878 i Taarup, S. af Gartner Anders F. og Hustru Karen f. Nielsen, g. 1903 med Anna Vibeke Marie Burekist. Værnepligtig 1898, Korporal 1899, Sergeant 1899, Oversergent 1914, Stabssergent 1920, Løjtnant i Reserven 1925, siden 1925 Vagtmester paa Kronborg.

**JENS ANDERSEN JENSEN,
Portner**

f. 16 April 1871 i Hedensted, S. af Husmand Anders J. og Hustru Bodil Marie f. Hansen, g. 1912 med Ida Regina Jacobsen. Ansat ved Kronborg i Aaret 1894 som Lampevægter, siden 1926 som Portner, har saaledes i over 34 Aar virket ved Slottet.

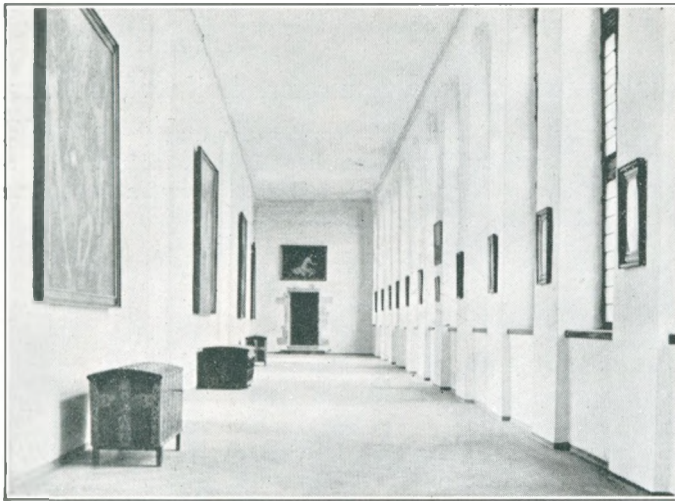
**A. M. K. SØRENSEN f. MADSEN,
Kustode**

f. 24 Januar 1879 i Helsingør, D. af Krigsassessor, Stabssergent C. C. Madsen og Hustru Anna M. K. f. Døssel. Overtog i Aaret 1923 Moderens Stilling som Kustode ved Kirken og Telegraftaarnet, har siden sin Barndom været her paa Slottet, saaledes ca. 35 Aar som Kustode.

KRONBORG UNDER RESTAURERINGEN. I de foregaaende Linier har vi fortalt om Slottet og om svundne Tider indenfor dettes Historie lige fra de første Dage og frem gennem Tiderne, saavel i Glædensaar som i tunge Krigsaar. I Slutningen af det 18 Aarhundrede sker der væsentlige Forandringer i det stolte Kronborg Slots Indre. Man tog nemlig Slottet i Brug til Kaserne, og paa et tidligere Tidspunkt havde man allerede i længere Tid anvendt Riddersalen til Kornmagasin. Det maa antages at en Deling af denne Sal, saaledes at den udgjorde 2 Etager, er fra denne Tid og fremkommet ved, at man indskød et Loft. I Aaret 1773 flyttedes Kornet op paa det øverste Loft, og den underste Del af Riddersalen blev indrettet til Kaserne eller, om man vil, Belægningsstuer. Som Tiden gaar, maa den øvrige Del af Slottet dele Skæbne med Riddersalen, først tager man den lille Sal i Brug, senere de lange Gallerier i Vestfløjen og endelig til Slut Østfløjen. Alle disse Rum behandles paa samme, om vi nu tør sige hensynsløse, Maade. Da vi naar op til Aaret 1785, indretter man mindre Lejligheder i Slottets Østfløj, og disse bruges for Underofficerer og lignende. Disse Lejligheder adskiltes ved Træskillerum, og i de meget dybe Vinduesnicher, der findes i den særdeles tykke Ydermur, installerede man Køkener med Komfurer. Mange Steder laa disse Skorstensrør i meget betænkelig Nærhed af Træværket, og ubegribelig er det, at der ikke i den lange Tid, dette stod paa, er overgaaet Slottet en alvorlig Ildsvaade.

I Aarene omkring 1917—18 begyndte man saa smaat at varetage Restaureringen af Kronborg, men det gaar dog meget smaat fremad, først omkring Aarene 1925—26 bliver der rigtig Gang i Sagen, idet Militæret fraflyttede Slottet. Alle de før omtalte Træskillerum, der var opstillede, da Militæret rykkede ind her, nedbrødes, og de forskellige Sale begyndte lidt efter lidt at fremstaa i deres gamle Omfang, og der gives os nu en Forestilling om, hvorledes disse i deres egentlige Oprindelse har været, men en fuldkommen Genskabelse, som de var paa Fr. II og Chr. IV Tid, lader sig ikke gøre. Dels mangler man klare Efterretninger om disse Sales nøjagtige Udstyr, dels lader saadan sig ikke erstatte med moderne Efterligninger. — Saaledes, som vi genser de enkelte Sale, er det uden Inventar og kun saaledes, som Salens Omfang tidligere har været, idet man ikke helt har kunnet holde sig til disses oprindelige Udstyr. Disse var jo før Branden i Aaret 1629 særdeles luksuriøst og pompøs udstyrede med Væggobeliner og Loftsdekorationer.

Galleriet i den østre Fløj.

Riddersalen, dette pragtfulde Rum, er nu genskabt i sin oprindelige Størrelse. Flisegulvet, der er lagt her, skal være nøjagtig lig det oprindelige. Alle Vinduerne har faaet nye Egetræsrammer med Blyindfattede Ruder. Loftet, der forhen var af Gibs, er nu Bjælkeloft, idet man har aftaget Gibspaalægningen. Det oprindelige Loft i denne Sal var meget lig det Loft, der findes i Riddersalen paa Frederiksborg Slot. I hver Ende af Salen findes Kaminer, der er restaurerede paa Grundlag af de Rester, man har fremdraget fra Muren, af gamle

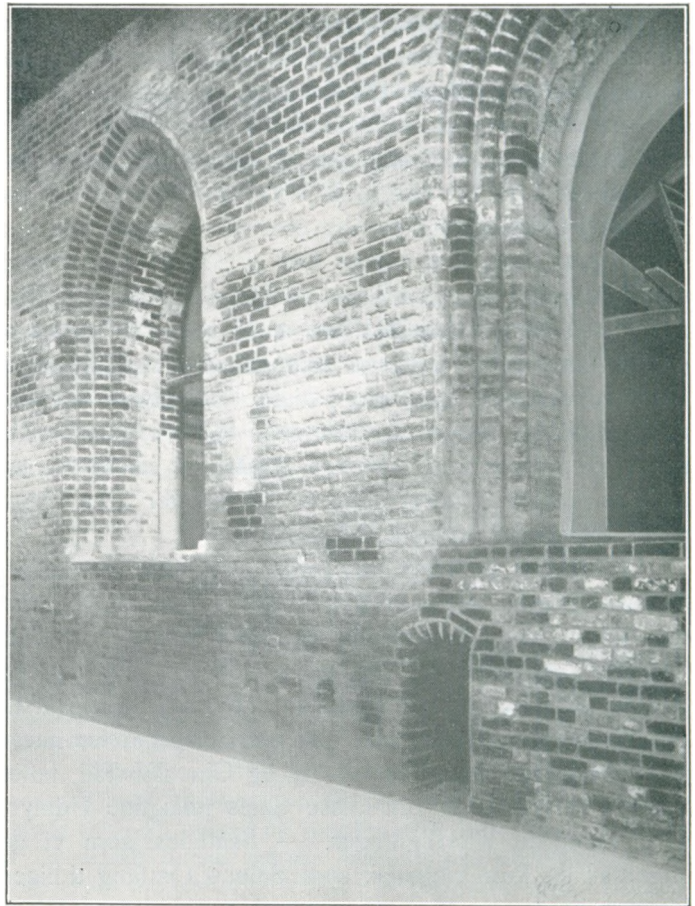
Kaminer. Nu kommer det vanskeligste Problem, nemlig Vægbeklædningen, her har man foreløbig paa de mod Syd værende 7 Piller ophængt et af de gamle vævede Tapeter.

Vi er nu naaet til „Den lille Sal“ eller Rigsraadssalen, som den jo ogsaa kaldes. Her er Loftet lagt saaledes, at Bjælkerne nu er synlige. En særlig iøjnefaldende Ting her

er den smukke Kamin fra Kong Chr. IV' Tid, dens Opsats gaar, som det fremgaar af Billedet, helt op til Salens Loft. Denne Sal er i sig selv meget smuk, og naar man Tid efter anden naar at faa den monteret, vil der her findes et ypperligt Minde om svundne store Dage i vort Lands Historie. Vi begiver os saa til Østfløjen, der efter at være restaureret, med sine lange lyse Gallerier gør en særdeles fortrinlig Virkning. Her langs Muren har man ophængt forskellige Malerier samt henstillet nogle gamle Kister.

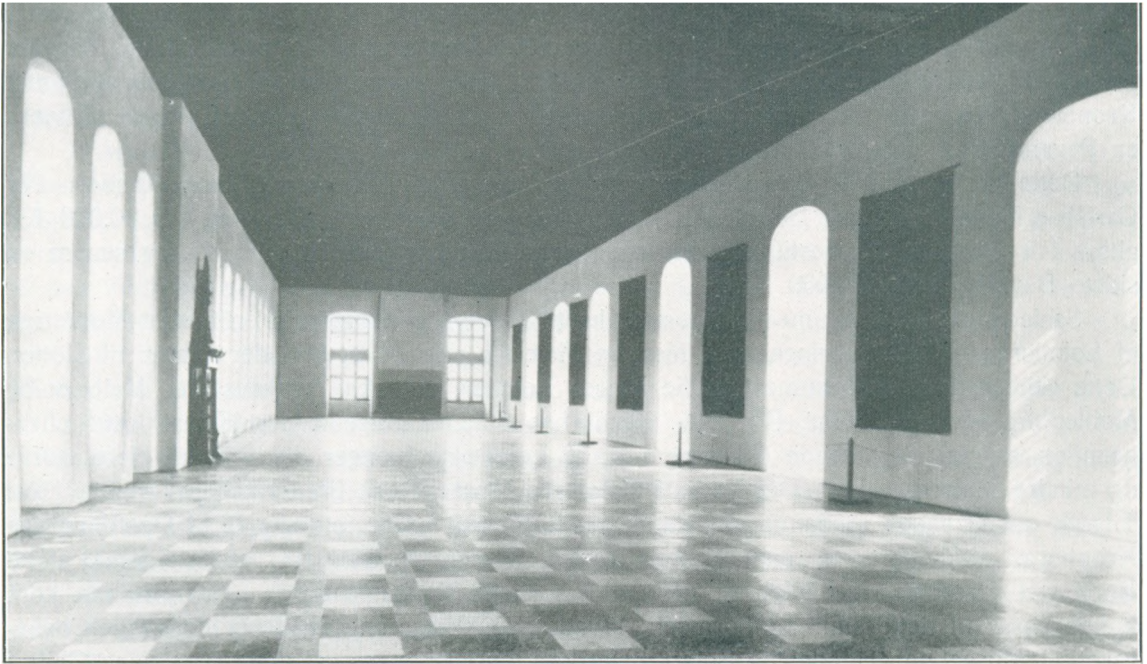
Vi begiver os nu til Kongen af Skotlands Kamre eller, som det er, Slottets Gæstelejligheder i Vestfløjen. Her var forhen indrettet Bolig for Kommandanten, men efter at de opstillede Skillerum m. m. er fjernede, er der ogsaa i denne Fløj fremstaaet smukke Rum og Sale, der i mangt og meget nærmer sig Salene og Rummene i Kongefløjen.

Vi har nu gaaet de enkelte Dele og Sale igennem, men hele

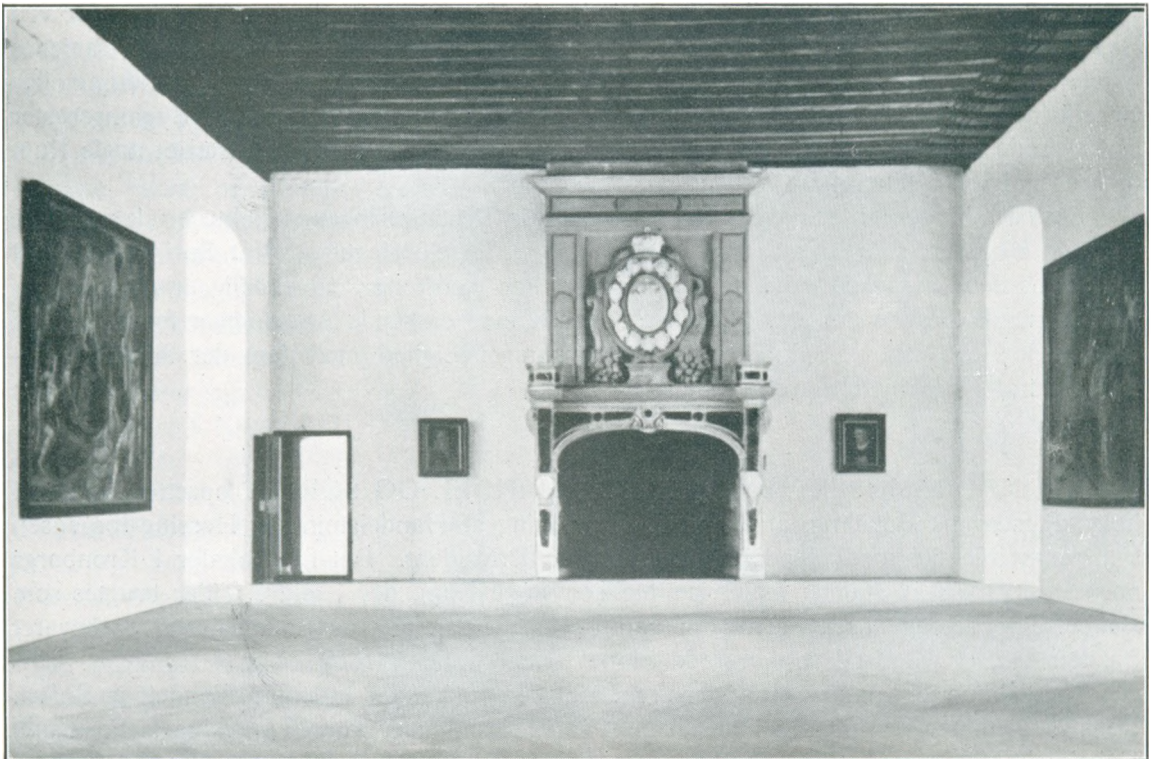

Rester af det oprindelige Kronborg.

Riddersalen, saaledes som den ser ud efter Restaureringen.

Den lille Sal med Kaminen fra Chr. IV' Tid.

Slottets Restaurering er endnu ikke færdig og vil antagelig ske ved Udgangen af Aaret 1930. Restaureringen er sket paa Statens Bekostning, men det, denne har kunnet afgive hertil, har dog været ret begrænset. Som i saa mange andre Tilfælde, vi tænker her særlig paa Frederiksborg Slots Genopførelse, maa vi vende os til „Ny Carlsbergfondet“, der med stor Rundhaandethed har støttet denne Restaurering, samt Arkitekt Magdahl Nielsen i hans Bestræbelser for at gennemføre dette store Arbejde, saaledes at Slottet Kronborg, hvis ydre Arkitektur altid har vakt Beundring, ogsaa nu i dets Indre vil være en Seværdighed.

Dette omfattende Restaureringsarbejde har kostet ca. en halv Million Kroner. Ny Carlsbergfondet har givet 150.000 Kr., Staten har ydet en treaarig Bevilling paa 80.000 Kr. altsaa ialt 240.000 Kr., hertil kommer en senere Bevilling paa 103.000 Kr. og senere en sidste Bevilling paa 130.000 Kr.

Saaledes staar Slottet nu færdigt, men hertil hører dog naturligvis en fortsat Montering af Lokalerne og Tilvejebringelse af Møbler, Malerier m. v. i en Stil, der svarer til Slottet. Dette gælder først og fremmest tredie Etages Lokaler, der skal forsynes med Malerier og Møbler fra Fr. II' og Chr. IV' Tid. Hertil har Statens Museum for Kunst lovet efterhaanden at afgive passende Billeder, i et af Lokalerne hænger der allerede flere større og mindre Malerier. Fra „Det Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg“ er der givet Tilsagn om at afgive saadanne Genstande, som Museet anser for egnede til Opstilling paa Kronborg. Endvidere tør man haabe, at alle Venner og Beundrer af den gamle stolte Borg ved Øresund vil hjælpe til med at fremskaffe saadanne Sager og Genstande, som kunde passe til dette smukke Formaal. Hvad anden Etage angaar, da er denne helt overgaaet til Museet for Handel og Søfart. Det kan iøvrigt nævnes, at der i Østfløjens Galleri i denne Etage er fundet nogle gamle dekorerede Loftsbjælker, denne Dekorering har man opfrisket og eftergjort saaledes, at hele Loftet har faaet et smukt og ejendommeligt Præg.

I første Etage, Stueetagen, hvor Rummene har været brugt til Køkkener, Bagerier, Folkestuer m. m. og næsten alle er af mindre Omfang, naar undtages Kirken, er der ved Restaureringen fundet en Mængde interessante Rester af det gamle Slot „Krogen“, saaledes høje Mure med gotiske Vinduer, Vindeltrapper med murstenslagte Trin og ejendommelige cirkelformede Vinduer (Skydeskaar). En stor Del af disse middelalderlige Bygningsrester er bevarede som Seværdigheder. I Nordfløjens Stueetage har Krigsministeriet nogle Rum til Museum for Militæret.

Saaledes finder vi nu i vor Tid Slottet efter Restaureringen. Endnu er der enkelte Ting og Opgaver, som kræver sin Løsning, bl. a. Tilvejebringelse af et Springvand midt i Slotsgaarden, i Lighed med det, der forhen har været her, og endelig er der Spørgsmaalet om at forsyne det store firkantede Taarn med passende Afslutninger foroven, hvad enten dete skal være et Spir eller en Overbygning i Lighed med dem der fandtes i forrige Tider, ja lige indtil Aaret 1658.

KRONBORGMUSEET, MUSEET FOR HANDEL OG SØFART oprettedes i 1914 ifølge Rigsdagens Bevilling, af en paa Foranledning af Handelsminister Hassing-Jørgensen sammensat Komité med Handelsministeren som Præsident. Det fik Lokaler i Kronborgs nordre Fløj i de af Statens Malerisamling benyttede Rum, der i ældre Tider brugtes som Beboelse for Kongehuset, og hvor endnu Portalen, Kaminer og Loftsmalerier er bevaret fra den Tid, da Chr. IV restaurerede Slottet efter Branden 1629.

Komitéen var sammensat af fremragende Personligheder indenfor Handel og Søfart. Dens Medlemmer var foruden Præsidenten: Indenrigsminister Rode, Landstingets Formand, Geheimekonferensraad Goos, Folketingets Formand Gaardejer Pedersen-Nyskov, Landstingsmand, Proprietær Piper, Formand for Landstingets Finansudvalg, Folketingsmand

K. M. Klausen, Formand for Folketingets Finansudvalg, Departementschef i Handelsministeriet Busck-Nielsen, Departementschef i Indenrigsministeriet Vedel. Direktør for Marineministeriet Jøhnke, Hs. Excell. Etatsraad H. N. Andersen, Direktør for De Forenede Dampskibsselskab Cold, Formand for Skipperforeningen Skibsfører A. V. Knudsen, Etatsraad M. Dessau, Generalkonsul V. Glückstadt, Generalkonsul Johan Hansen samt valgte som Forretningsudvalg: Etatsraad Dessau, Generalkonsul Glückstadt, Generalkonsul Johan Hansen samt Grosserer Klitgaard.

I April 1914 udsendte Komitéen et Opraab, i hvilket der gjordes Rede for det ny Museums Opgave, idet man mindede om, at Kronborg, der er rejst af Fr. II for Penge indgaaet ved Øresundstolden, en Afgift, som det tillige var Kronborgs Opgave at kræve betalt af de forbisejlende Skibe, ved sin oprindelige Bestemmelse og sin Historie er knyttet til den internationale Handel og Søfart. Man vilde indenfor Slottets Mure samle de synlige Minder om Sundtolden saaledes, som denne fordum blev bragt til Udvikling af Fr. II og Peder Oxe i Danmarks Storhedstid. Tillige skulde her samles de allevegne spredte Minder om de gamle Handelskompagnier, det ostindiske, asiatiske, vestindisk-guineiske, afrikanske, islandske, grønlandske og andre Kompagnier, Trankebar, Serampur, Kina paa Guineakysten, de dansk vest-indiske Øer, og hvad der for vor Tid har særlig Betydning, alle Vidnesbyrdene om Danmarks Kolonisation af Grønland, om danske Sømænds og Videnskabsmænds Ekspeditioner og Kortlægninger, for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland har givet de væsentligste Bidrag til Kundskab om Grønland paa alle Videnskabens Omraader. Udforskningen af Grønland skyldes praktisk talt dansk Videnskab og særlig Grønlandskommissionen.

Efter at der i den følgende Tid var samlet ind, saavel Genstande til Opstilling i Museet, som Pengebidrag til det til Museet knyttede „Kronborgmuseumsfond“, aabnedes Museet for Offentligheden den 1 August 1915.

Begyndelsen var temmelig beskeden, Samlingen omfattede kun otte Rum, hvoraf det største var Kongens Kammer med den smukke Portal og Kamin og med de Honthorstske Loftsmalerier samt den ogsaa med Kamin og Loftsmaleri pænt smykkede Sal „Dronningens Kammer“, til hvilket knytter sig det lille Taarnværelse i Nordøst, i hvilket den ulykkelige Dronning Caroline Mathilde i 1772 sad fængslet. Disse to Sale er stadig Museets smukkeste Rum.

Ifølge den i 1914 lagte Plan rummer Kronborgmuseet nu foruden de ovenfor nævnte Omraader: Øresundstolden med Helsingør og Kronborg, Kolonierne og

Kronborgmuseet.

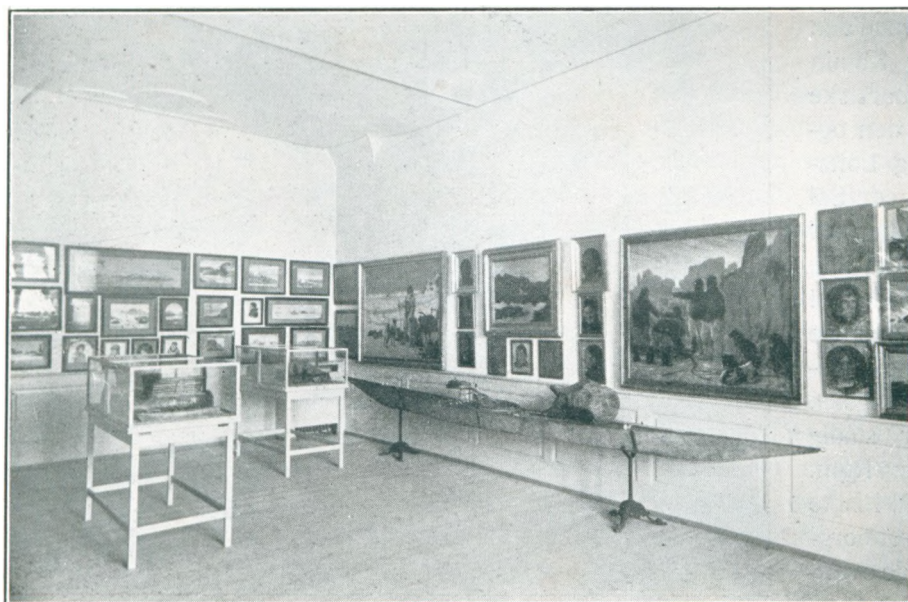
Gallerifløjen med Samlingen vedrørende den danske Orlogsflaade.

Kronborgmuseet — Portrætværelse.

de ældre Handelskompagnier, samt er der tillige vor Tids Kompagnier, hvoraf særlig „Det Østasiatiske Kompagni“ danner en righoldig Afdeling, og de større Rederier som „Det Forenede Dampskibsselskab“, C. K. Hansen m. fl. Endvidere Skibsbygning, Værfter som Burmeister & Wain, Helsingør Jernskibsværfts, E. Z. Svitzers Bjergningsentreprise etc.

Kronborgmuseet.
Grønlandsværelse med Harald Moltkes Billeder.

Indenfor Kronborgmuseets Rammer falder Buster og Portræter af Mænd, der har haft Betydning for vor Handel og Søfart eller har udmærket sig ved Sømandsdaad. Paa Kronborg findes ikke blot Portræter af Christian IV, Niels Juel og Tordenskjold, men ogsaa Billeder af saadanne Havets Helte som Lars

Kruse med andre af Vestkystens Redningsmænd samt fremragende Skibsførere og Sømænd af alle Grader. I Kronborgmuseet opbevares tillige gamle Flag, benyttede i Orlogs- og Handelsflaaden, Toldvæsenet, Kolonier m. m. samt Afbildninger af danske og fremmede Flag. Endvidere Rederiflag og andre Sager vedrørende danske Rederier og deres Historie.

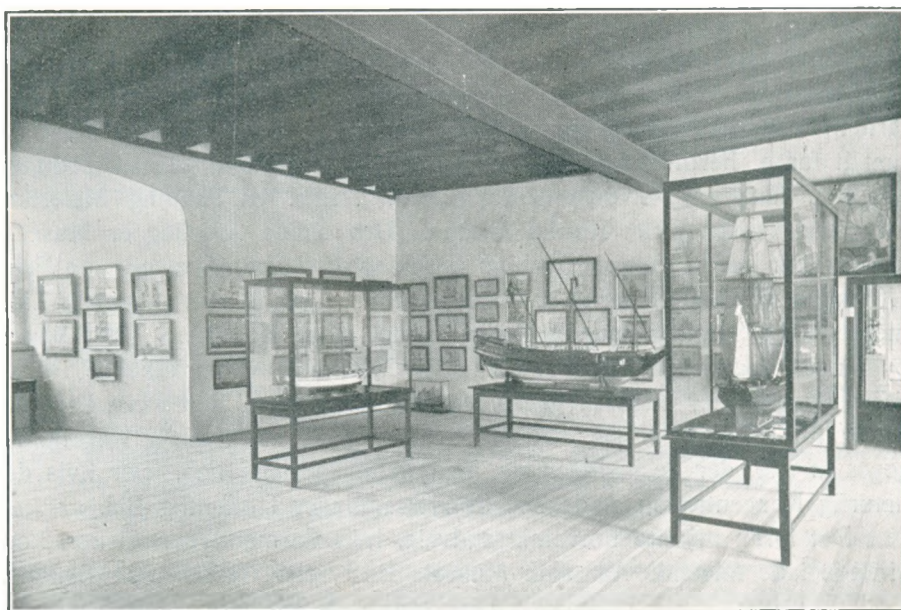
Museet omfatter Billeder fra danske Havne, af Handelspladser og Handelsbygninger, Love om Handel og Søfart, f. Eks. Fr. II' Søret, Forordninger for Skippere, Styrmand, Havari, Strandinger, Vrag etc., Forordninger om Flaget, Konsulater, Handelstraktater, Genstande vedrørende Søforsikring, Møntvæsen, Maal og Vægt, Handels- og Skibsdokumenter, Bøger om Søvæsen og Navigation, Billeder og Genstande illustrerende Kapervæsen og Konvoj, Skibsmodeller, Afbildninger af Skibe, Dele af Skibe som Galionsfigurer.

Ifølge sin Plan omfatter Kronborgmuseet tillige alle Arter historiske Billeder og Genstande, som belyser den danske Orlogsflaades og Søkrigenes Historie, Portrætter, Vaaben, Hæderstegn, Mindemedaille, Uniformer etc. Endelig Søkort, nautiske Instrumenter, Navigationsvæsen, Fyr- og Vagervæsen, Havnevæsen, Lodsvæsen, Redningsvæsen, Færgvæsen m. m. Paa Grund af Nautikens Forbindelse med Astronomien er oprettet en astronomisk Afdeling specielt knyttet til Tyge Brahes Navn med Minder om hans Virke.

Skønt Materialet hurtigt voksede, og Lokalerne blev overfyldte, saaledes at det var vanskeligt, ja umuligt for Museets Ledelse at skabe ordentlige Opstillinger, og som Følge deraf ikke let for Publikum at orientere sig og faa det fulde Udbytte af et Museumsbesøg. Det varede 10 Aar inden den første Lokaleudvidelse kunde bringes i Stand. Den omfattede de ovenover Museet liggende Lokaler, den saakaldte Parolsal med 6 tilstødende Rum.

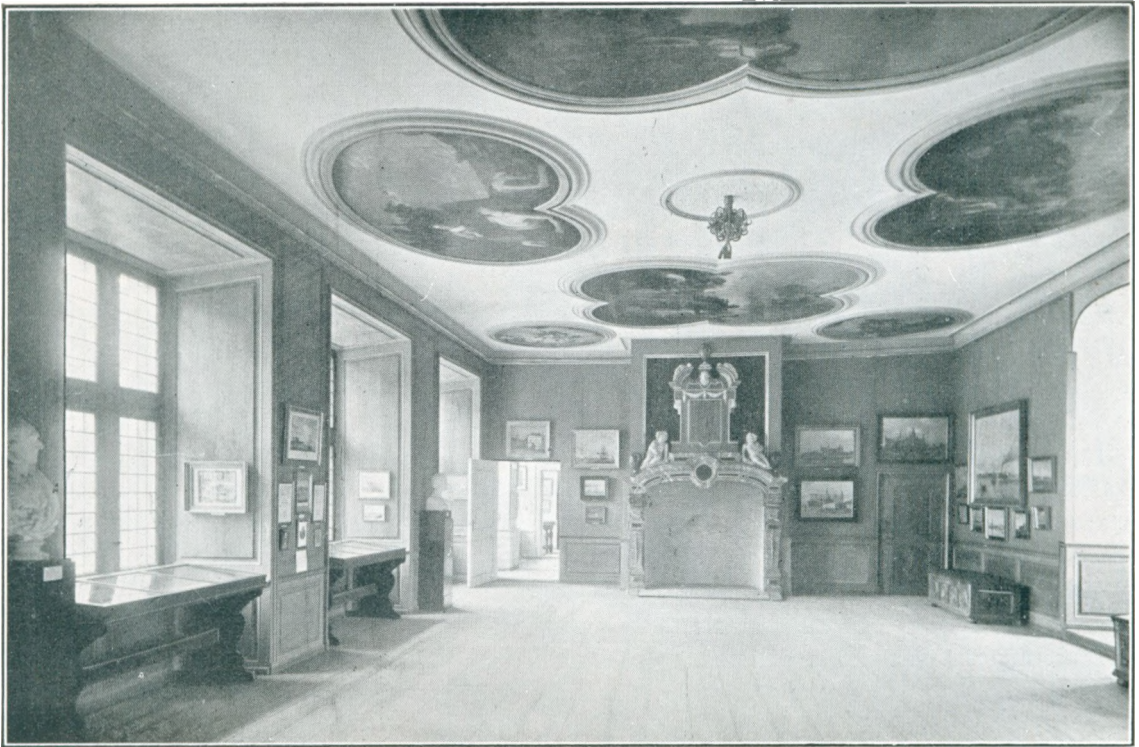
I Forbindelse med Helsingørs Jubilæumsfestligheder i 1926 paatog Museet sig Arrangementet af en større Øresundsudstilling med det Formaal at illustrere Sundtoldens og Søfartens Historie, vore Søkrige og andre maritime Begivenheder i disse Farvande. Udstillingen laa altsaa indenfor Museets eget Omraade, og det lykkedes at skabe en alsidig Udstilling med Bidrag i Form af midlertidig Laan saavel fra offentlig som fra privat Side. Af Udstillinger kan nævnes: Rigsarkivet, Det kongelige Bibliotek, Nationalmuseet, Søkortarkivet, Fyrvæsenet, Modelkammeret, Fiskerimuseet, Burmeister og Wain, Helsingør Jernskibsværft. Blandt adskillige Privatpersoner udstillede Konsul Erichsen sin righoldige

Samling af Billeder fra 1801—07. Genstandene blev opstillede i den saakaldte Rigsraadssal og de tilstødende Rum i Vestfløjens 3 Etage, der tidligere havde været benyttet som Kommandantlejlighed i Tilslutning til nogle Rum i 2 Etage, der stod i Forbindelse med Museets Lokaler. Disse sidstnævnte

Kronborgmuseet.
Sejskibsafdelingen i Vestfløjen.

Nordfløjen.

Kronborgmuseet.

Kongens Kammer med de Honthorstske Loftsmalerier.

Værelser overlodes efter Udstillingens Afslutning til Museet som permanente Museumsrum, der derved opaaedes en ny haardt tiltrængt Udvidelse. Sommeren 1929 afgaves Lokalerne i Nordfløjens 3 Etage, i Stedet overlodes Museet 2 Etage i alle Slottets fire Fløje, hvorved der fremkommer en Cirkulation, en i museumsmæssig Henseende betydelig Fordel.

Denne sidste større Lokaleudvidelse tillader en langt smukkere og mere systematisk Opstilling. Museet indeholder tre Hovedafdelinger. Den første omfatter Helsingør med Kronborg, Øresundstolden samt et Handelsmuseum væsentligt bestaaende af en Samling Portrætter af Personligheder indenfor den store Handel, den der betjener sig af Skibsfarten. Den anden Afdeling omfatter Danmarks nuværende og tidligere Kolonier, der er omtalt foran, hertil slutter sig Genstande fra de grønlandske Ekspeditioner og andre Ting, der kan illustrere Grønlandsforskningen, f. Eks. en Samling Malerier og Tegninger af Grønlandsfareren Grev Harald Moltke. Den sidste Afdeling er Museets Kærne: Søfartsmuseet, der har til Opgave gennem kronologisk Opstilling at give en Fremstilling af Skibets Udvikling gennem Tiderne fra Stenalderens Ege- til den moderne Tids Motorskibe. En meget fyldig Samling nautiske Instrumenter viser Nautikens Udvikling. Endvidere Skibsbygningen, Søkorttegninger o. s. v., nyordnet efter videnskabelige Principper og i Fremtiden forøget efter en omhyggelig lagt og konsekvent fulgt Plan, har dette Museum Muligheder for i Løbet af faa Aar at blive en faglig set virkelig værdifuld Samling, der maa søges af alle, der beskæftiger sig med dette specielle Fag, især hvis der gennemføres en naturlig Koncentration af danske Søfartssamlinger i offentlig Eje.

Det foran nævnte Forretningsudvalg, hvis Formand var Generalkonsul V. Glückstadt, virkede i de følgende Aar som Museets Bestyrelse. 1920 afgik Etatsraad M. Dessau ved Døden, i hans Sted indtraadte Direktør V. E. Gamborg. 1923 udtraadte Generalkonsul Glückstadt og erstattedes af Generalkonsul Chr. Holm, endvidere indtraadte i 1924 Professor Dr. phil. K. Fabricius og Borgmester P. Christensen, Helsingør.

1923 ophævedes den store Komité. Nye Vedtægter stadfæstedes af Handelsministeriet 27 November 1923. Ifølge disse bestod Bestyrelsen af 5 Medlemmer, af hvilke 3 valgtes af Handelsministeriet, 1 af Grosserersocietetets Komité og 1 af Dansk Dampskibsrederiforening. Som Ministeriets Repræsentanter valgtes Handelsministeren, Direktør Gamborg og Generalkonsul Holm. De øvrige var Grosserer H. Klitgaard og Generalkonsul Johan Hansen. Da det imidlertid ønskedes at skabe en stærkere Tilknnytning til de i Museet interesserede Erhverv, indførte man ved Vedtægter, stadfæstede den 20 Juni 1928, paany den store Komité, i hvilken sidder Repræsentanter for en Række Institutioner: Handelsministeriet, Tingenes Finansudvalg, Helsingør Kommune, Grossersocietetets Komité, Provins-handelskammeret, Industriraadet, Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk, Dansk Dampskibsrederiforening, Dansk Sejlskibsrederiforening, Almindelig Dansk Skibsførerforening, Flaadens Modelkammer og Grønlands Styrelse, endvidere er den historiske og astronomiske Videnskab repræsenterede. Forretningsudvalget, Museets egentlige Bestyrelse bestaar for Tiden af: Departementschef DALHOFF, Formand, Generalkonsul JOHAN HANSEN, Næstformand og Kasserer, Borgmester P. CHRISTENSEN, Helsingør, Generalkonsul CHR. HOLM, Museumsinspektør CHR. AXEL JENSEN, Formand for Grosserersocietetets Komité Grosserer ERNST MEYER, Formand for Industriraadet, Direktør OVERGAARD, Formand for Dansk Dampskibsrederiforening, Direktør A. O. ANDERSEN og Generalkonsul C. CLAUDIUS.

I Aarenes Løb har en Række Institutioner, især Rederier og Skibsværfter samt andre f. Eks. Ny Carlsbergfondet og Grønlands Styrelse ydet Bidrag til Museet, men dette er ogsaa støttet ivrigt med Gaver fra Privatpersoner fra alle Lag af Befolkningen.

I de første Aar udgjorde det aarlige Museumsbesøg ca. 8000, i de senere Aar ca. 30.000. Ialt har mellem 300.000 og 400.000 Mennesker besøgt Museet.

Museet leddedes fra Starten i 1914 af Direktør cand. jur. E. F. S. Lund, paa hvis Initiativ Museet skabtes, og ved hvis Energi det voksede sig stort, han døde 1928. Siden da har cand. mag. KNUD KLEM været Museets Inspektør og Leder.

Paa Museet findes en Samling Tovværksarbejder til Sømandsbrug, der er skænket Museet og udført af Havneassistent L. Nielsen og Overtoldbetjent V. Bro, Helsingør. Den bestaar af 48 forskellige Slags Knob, Stik, Splejsninger, Plating m. m. Den repræsenterer et langvarigt Arbejde og megen Øvelse i Tovværkets kunstfærdige Behandling.

JOHS. DALHOFF, Departementschef, K. 2, F. M. i Guld

f. 24 Maj 1880 i Roskilde, S. af Præst ved Diakonissestiftelsen N. C. D. og Hustru f. Munch, g. 1907 med Carla Marie Cremers, D. af Konsul C. Student fra Metropolitanskolen 1899, cand. polit. 1904, Assistent ved Statistisk Departement 1905, Fuldmægtig 1913, konst. Kontorchef 1914, kgl. Udnævnelse 1917, Departementschef i Handelsministeriet 1924, fra 1929 tillige i Søfartsministeriet, Medlem af Statens Lønningsraad 1919, Stedfortræder for Statens Forligsmand i Arbejdsstridigheder 1920, Statens Forligsmand 1922—30, Formand for Repræsentantskabet for Dansk Købestevne 1924, Medlem af Københavns Havnebestyrelse 1924, Medlem af Traktatkommissionen 1924, Medlem af Tilsynsraadet for Sparekassen for København og Omegn, Medlem af Likvidationskomitéen for Københavns Diskonto- og Revisjonsbank 1924—28, Formand for Handelsministeriets Landmandsbankudvalg 1926 og for Landmandsbankens Afviklingsafdeling 1928—30, Formand i Tilsynsraadet for Handelshøjskolen 1927, Formand i Bestyrelsen for Kronborgmuseet 1927, Formand for Ministerialforeningen og for Danske Statsebedsmænds Samraad 1928—30.

JOHAN HANSEN, Generalkonsul, Grosserer,

K. 2, DM. F. M. i Guld p. p. Udenlandske Ordener: I. Jskr. M., N. O. N. 1, R. r. K., U. r. K. 2, Ø. F. I. 2.

f. 14 November 1861 i København, S. af Generalkonsul Johan H. og Hustru Emma f. Hikins, g. med Margrethe Døcker, D. af Bankdirektør D. Ansat i Faderens Forretning 1879, optaget som Kompagnon 1897, østrig-ungarnsk Konsul 1900—08, Generalkonsul fra 1910—15, Medlem af Københavns Kommunalbestyrelse fra 1903—08, Minister for Handel og Søfart i Ministerierne Neergaard og Holstein 1908—09, Venstres Kandidat ved Folketingsvalget i Helsingørkredsen 1909, i Direktionen for Bombebøssen, i Bestyrelserne for: Københavns Handelsbank, Det almindelige Handelskompagni, Assurance-Foreningen Skuld, Nordisk Skibsrederforening, Musikhistorisk Museum, Foreningen Dansk Samvirke, Dansk Forening for International Søret, Burmeister & Wains Skibsværft, Danske Lloyd, Nordisk Genforsikringsselskab, Akts. Københavns Bunkerkul Depot, Revisions- og Forvaltningsinstitutet samt Formand for Fanø Vesterhavsbad og for Danske Rederes Retsværn, Medlem af Københavns Havnbestyrelse, tidligere Medlem af Grosserersocietetets Komité, Medlem af Bestyrelsen for: Dansk Koncertforening, Dansk-Hollandsk Forening, Musikforeningen, Skuespillerforeningen, l'Association Franco-Skandinave og den danske Ballets private Pensionsfond, Formand for: Selskabet for Dansk Teaterhistorie, for Kunstforeningen og for Dansk Kunstmuseumsforening, Formand for Foreningen Det kgl. Teaters Venner 1920, Vicepræsident i Det kgl. danske geografiske Selskab 1922, Medlem af Bestyrelsen for Ensomme Gamles Værn og Kronborgmuseet.

KNUD HARALD KLEM, Museumsinspektør

f. 26 Marts i København, S. af Mejerlejer H. P. T. K. og Hustru f. Johansen, g. 1928 med Allis Smith Andersen, D. af Læge A. N. A., Lemvig. Student fra Plockross Skole 1918, cand. mag. 1926, Medhjælper ved Nationalmuseets 1 Afdeling 1922—28, Lærervirksomhed ved Johannesskolen i København samt ved Helsingørs tekniske Skole 1928—29, Assistent ved Kronborgmuseet, Museet for Handel og Søfart, fra 1929 Museets Inspektør og Leder, beklædte i sin Studietid en Række faglige Tillidsposter, Medlem af Studenterraadets Legatudvalg, Tillidsmand i Dansk Studiefond, Formand for Dansk stud. mag. Organisation Juniorafdeling og Alm. Dansk cand. mag. Organisation 1921—24 samt indenfor Studenterforeningen bl. a. Medlem af

denne Forenings Repræsentantskab fra 1925—26, og 1927—30 Leder af Studenterforeningens Bibliothek som Formand for Bogudvalget, Formand for Studenterforeningens Radikale 1926—27.

HELSINGØR KIRKER. Som allerede nævnt, havde Helsingør eller Ørekrog, som jo dengang var Byens Navn, en Kirke, indviet til Hellig Olaf, længe inden Erik af Pommerns Dage. Ved at undersøge den nuværende Kirkebygning er det lykkedes at fastslaa, at der allerede ved Aar 1200 eller ialfald ikke senere end paa Valdemar Sejrs Tid havde rejst sig en Kirke, opført af Teglsten; den har været kullet, har altsaa intet Taarn haft, men Vestgavlen har sikkert været smykket paa forskellig Maade. Ved Østenden af Kirken har der ligget et lavere og smallere Kor, der mulig er endt i en Apsis. Baade Skibet og Koret har været dækket af Bjælkeloft, har været sparsomt belyst gennem smaa Vinduer, og der har i Skibet været to Døre, hvad der da var almindeligt, en Mandsdør mod Syd og en Kvindedør mod Nord. Gennem henved et Par Aarhundreder har St. Olai Kirke haft denne Skikkelse og har vel altsaa været tilstrækkelig stor for Menighedens Behov. Men saa har det været nødvendigt at forstørre den, og man har føjet et Stykke til mod Vest. Medens den oprindelige Kirke, saa vidt man kan se, har været godt 19 Meter i Længden, øgedes den nu med 11½ Meter. Det er ikke nemt at afgøre nøjagtig, naar denne Forlængelse mod Vest har fundet Sted, men rimeligvis har det været i Erik af

Pommerns Tid, altsaa i den første Halvdel af det 15 Aarhundrede, og kort efter, antagelig før 1450, rejstes Taarnet, der, som bekendt, staar skævt paa den nuværende Kirke, men fra første Færd af stod midt for Vestsiden af den smalle, ældre, enskibede Kirkebygning. Naar disse to Tilføjelser, Forlængelsen mod Vest og Taarnet, kan henføres til det 15 Aarhundredes første Halvdel, staar de som Minder og Vidnesbyrd om Byens Vækst og Udvikling i de Dage. Men senere hen i det samme Aarhundrede havde Byen vokset sig saa stor og stærk, at den hidtidige Kirke blev for snæver og lille, og den nuværende Olai Kirke blev til, efter at man havde nedrevet den gamle undtagen Skibets Nordside; den dækker omtrent dob-

St. Maria Kirke.

belt saa stort et Areal som den ældre Olai Kirke, og Udvidelsen, der var større end i de fleste andre danske Bykirker, vidner tydelig om Byens Trivsel og Fremgang. Det vil føre for vidt at gaa nærmere ind paa Bygearbejderne og den Rækkefølge, hvori de foretoges; 1521 var man saa vidt, at den nye Kirkebygning kunde indvies af Biskop Lage Urne til St. Olaf, St. Andreas og St. Vincens, men det viser sig, at Arbejdet først senere afsluttedes, nemlig i Aarene fra 1557—61, da Hvælvingerne indbyggedes og Taarnet forhøjedes; dette sidste lod man krones af et Sadeltag med Gavle i Nord og Syd, og først i Aarene 1614—15 fik Taarnet Spir; det overlevede Svenskekrigene, men maatte bukke under for en Storm 1737, og Taarnet stod da kullet gennem mere end 150 Aar, til 1897—98, da det nuværende Spir opførtes efter Tegning af H. Storck. Men i alt væsentligt staar St. Olai Kirke, som den har staaet de sidste 3—400 Aar, bedre bevaret end nogen anden dansk Bykirke.

Medens St. Olai Kirke, som det foregaaende viser, kan føre sin Historie tilbage til det 13 Aarhundrede og til alle Tider har været Byens og Borgernes, stiller det sig anderledes med den anden af Helsingørs nuværende Kirker, St. Marie eller Vor Frue Kirke, idet den er betydelig yngre, omkring 200 Aar, og fra første Færd har hørt til det af Erik af Pommern grundede Karmelitterkloster. Og medens St. Olai er bleven til gennem en lang Periode, der strækker sig over henved 300 Aar, forholder det sig paa anden Maade med St. Marie. Det var, som sagt, 1430, at Karmelitterklosteret grundedes, men kun 20 Aar derefter, Søndagen næst før Palmesøndag 1450, udbrød der en heftig Ildebrand, der lagde Klosterbygninger og Kirke øde. Men snart efter tog man fat paa atter at rejse dem,

men det tog Tid, da en stor Del af de Midler, der skulde bruges, maatte sammentigges eller i hvert Fald sammensankes fra mange forskellige Hold, og det menes da, at Byggeriet knapt har været afsluttet, da Reformationen brød løs. I de nuværende Bygninger kan der paavises enkelte Levninger fra det ældste Kloster, men Hovedparten er altsaa opført efter Branden, og de sagkyndige kan godtgøre, at man har arbejdet samtidig paa Kirken og selve Klosteret, idet man dog vist lagde Hovedvægten paa at rejse Kirken. Denne, der danner den søndre Fløj af Klosteret, er opført af røde Munkesten og har et Hovedskib og to Sideskibe, der tidligere hver havde sit Tag, men nu — efter den sidste

Fratergaarden med Munkegangene.

Restaurering — er samlet under-et Tag. Hvad dens Ydre angaar, kan der være særlig Grund til at pege paa Gavlene, som i de Tider altid var „Tumlepladser for Murmesterens Kunst“, og navnlig Østgavlen maa regnes som et af de betydeligste Værker fra vor hjemlige Murstensgotik. Som ovenfor nævnt, blev Kirke og Kloster opført samtidig, og der er derfor „den intimeste Sammenhæng mellem de to Bygningsdele“. „Det er betegnende, at Kirken og Klosteret hver for sig kun har en enkelt Dør ud til Omverdenen, medens ikke mindre end to rige og smukke Døre danner Forbindelse mellem Fratergangen og Kirken“. Af stor Betydning har Munkegangene været, naturligvis i særlig Grad medens Munkene var til Huse her, idet de ikke blot knyttede Kirken sammen med Klosteret, men ogsaa dannede en praktisk Forbindelse mellem de enkelte Sale og Rum i Klosterlængerne. I vore Dage strækker de sig langs Indersiden af alle tre Klosterfløje, men oprindelig har der ogsaa været Munkegang langs Kirkens nordre Sideskib, men denne er nu næsten helt nedbrudt. — Naar man træder ind ad Døren i Vestgavlen, undres man

især over Midtskibets Højde, der overgaar, hvad man havde ventet sig. Gennem de to mægtige Vinduer i Gavlene strømmer Lyset ind, medens selve Højkirken ligger i Halvmørke. Ved den sidste Restaurering (1900—07) fandtes paa Ribber og Hvælvinger under Kalken en Række Kalkmalerier, der afdækkedes, men desværre for en Del var gaaet med i Tidens Løb. — Da Reformationen var indført og Klosteret stængt, laa Kirken i nogen Tid ubrugt hen, og det var endogsaa paa Tale at nedrive den, men dette blev dog op-

Kordøren i St. Olai Kirke.

givet, og 1576 lod Fr. II den indvie til Brug for de mange Tyskere og Nederlændere, der boede i Helsingør. Den kaldtes da den tyske Kirke, og lige til omtrent 1730 prædikedes der udelukkende Tysk i den. Da imidlertid Menighedens danske Medlemmer stadig tiltog i Antal, blev det bestemt, at der ogsaa undertiden ved Aftensang skulde holdes dansk Gudstjeneste, fra 1770 prædikedes der ogsaa Dansk ved Højmesse, fra 1800 prædikedes der hveranden Søndag paa Dansk og hveranden Søndag paa Tysk, 1819 indskrænkedes de tyske Gudstjenester til hver fjerde Søndag, men da Præsten en Snes Aar senere udtalte Ønske om, at den tyske Kirketjeneste helt maatte bortfalde, fik han det Svar, at der indtil videre ikke maatte gøres nogen Forandring heri, og først 1851 ophørte helt tysk Gudstjeneste.

GERDA NØRREGAARD, Organist

f. 6 November 1880 i Helsingør, D. af Provst Nørregaard og Hustru Mathilde f. Skouboe. Organisteksamen 1905, Studeret i Leipzig 1909, Studeret i Berlin i 1912 og 1913, Ansat som Organist ved Grenaa Kirke fra 1908—15, Ansat som Organist ved St. Mariekirke i Helsingør siden 1920, Tilsynshavende ved Værgeraadet. Med-

lem af Bestyrelsen for den lokale Musikforening.

KNUD GUNNAR BOESEN, Organist

f. 24 Maj 1874 i København, S. af Johannes Frechland Boesen og Hustru Charlotte Catrine Dorthea f. Zoega, g. 1909 med Elisabeth Kierulff. Uddannet paa Kgl. Musikkonservatorium 1893—95, Organist i Rudkøbing fra 1900—06, Organist ved St. Olai Kirke fra 1906, Kantor ved samme siden 1918.

SIMON HANSEN, Provst, Sognepræst, R. af D.

f. 21 December 1883 i Visby ved Kerteminde, S. af Gaardfæster H. R. H. og Hustru Larssine f. Simonsdatter, g. 1892 med Anna Fasting. Student i Odense 1884, cand. theol. 1891, Lærer ved Slomans Skole i København 1884—91, Ordineret Kateket og Førstelærer i Ribe 1891, Stiftbibliotekar 1893, Sognepræst for St. Catharinæ Sogn i Ribe 1895, Stifter og Forstander for Seminariet i Ribe 1899—1915, Sognepræst for St. Maria Sogn i Helsingør, og Slotspræst paa Kronborg siden 1915, Provst for Lyng Kronborg Herreds Provsti siden 1923, Redaktør af Nordslesvigs Søndagsblad 1910—15, Formand for de samvirkende sønderjydske Foreningers Skoleudvalg, for Nordborgs Slots Efterskoleudvalg, for Sønderjyds Forening i Helsingør og Omegn,

og for Kristelig Forening til Børns Redning, Medlem af Bestyrelsen for det udvidede Københavnske Præstekonvent, for Foreningen Nordens Helsingør Afdeling, og for Odenseanersamfundet.

CHR. JULIUS ISAGER, Sognepræst

f. 5 Februar 1886 i Ringkøbing, S. af Manufakturhandler A. S. I. og Hustru Anna f. Pallisgaard, g. 1914 med Edith Bindlev. Student fra Aarhus Katedralskole 1905, cand. theol. 1911, Sekretær for K. F. U. M. i Aalborg fra 1911—14, Kaldskapelan i Herning fra 1914—21, Sognepræst i Skelleby og Gunderslev fra 1921—27, Siden 1927 Sognepræst ved St. Olai Kirke i Helsingør, Formand for Menighedsplejen.

HELSINGØR MUSEUM grundlagdes i 1910 paa Grundlag af Gaver skænkede af Borgere i Byen med historisk Interesse. Samtidig stiftedes en Museumsforening med det Formaal at administrere Museet. I Lovene bestemtes det bl. a., at Museet med alt, hvad dertil hører, skulde være Helsingør Kommunes Ejendom. Det fik Lokale i Karmelitterhuset, hvor nu Centralbiblioteket har til Huse. Det lykkedes dog ikke at føre det frem til saadanne Former, at det kunde fremvises. Først i Aaret 1921 da den energiske Konsul, Direktør F. Hansen blev Formand og Overlærer Laurits Pedersen blev Inspektør, lykkedes det at gøre det tilgængeligt for Offentligheden, idet det ved Velvillighed fra Karmelitterklosterets Diriktorium anbragtes i Klosterets Vestfløj, hvor det siden har haft til Huse og

været i god Udvikling. Museet har været holdt vedlige ved offentlig Tilskud, ved private Gaver og endelig ved Entreprindtægt og Kontingent til Foreningen. Forøvrigt påtænkes det i Løbet af Aaret 1930 at overflytte det til Marienlyst Slot og lade det gaa direkte ind under Kommunens Ledelse.

Vi vil nu begive os paa en Tur rundt i Museet. Selve Bygningerne er jo af stor Interesse, idet det jo er det gamle Karmelitterkloster, som vi befinder os i, og er opført omkring 1430. Her i denne Fløj, hvor før de fromme Klosterbrødre havde til Huse, blev senere efter Reformationen indrettet Skole. Her var den lærde Skole, senere var det Fattigskolen, der holdt til her, og i lange Tider stod Bygningen for Fald, nu er den derimod restaureret og holdes godt vedlige. Selve Rummet med sine stærkt spidsbuede Hvælvinger er som skabt for Museet. Her i den underste Etage af Museet finder vi righoldige Samlinger om Helsingør By og Borgere i nu længst forsvundne Tider og mange særdeles gode og kostelige Billedgengivelser fra Byen. Ved at vandre gennem dette Rum oplever man, om vi saa maa sige, hele Helsingør Bys Historie. Det vil føre for vidt, og vil være vanskeligt i Ord, at gengive alle de mange enkelte Ting og Genstande, som findes her, for næsten hver enkelt har sin Historie at fortælle. Vi vil kortelig dvæle ved enkelte af Afdelingerne i dette Rum, der er ordnede imellem Buerne og har Stræbepillerne til Skillorum.

Straks vi kommer ind, møder vi de gamle Lavkister og Lavfaner, som fortæller om Tiderne i Byens Næringstid fra Aaret 1500 til omkring 1850. Her er alle Lav repræsenterede, og ydermere findes her enkelte særdeles gode Fagskilte m. m. Hele denne Afdeling er af stor Interesse, for det er jo ikke enkelte Lav eller Haandværk, men saa godt som alle Lav, der her gengives for os, og uvilkaarlig dukker Tanker om Minder fra Byens Storhed op ved Synet af disse smaa Pragtværk af Lavkister og Faner, og dertil kommer en aldeles udmærket Samling af gamle Protokoller, der har tilhørt Lavene.

Andet Sted finder vi en morsom og interessant Samling om Brandvæsenet, der viser dettes primitive Redskaber. I dette Rum finder vi ogsaa de gamle Kirkeklokker, eller reittere Rester af disse, samt nogle velbevarede Dele af Trægesimser fra nu nedrevne gamle Bygninger i Byen og mange andre Genstande af lige saa stor Interesse, og her findes ligeledes de mange forskellige Billeder, som Museet har erhvervet.

Vi begiver os nu op paa første Etage, og det Rum vi nu træder ind i, og som ogsaa forhen har tilhørt Klosteret, har sidst været benyttet som Alderdomshjem. De fleste af Helsingørs Borgere erindrer sikkert endnu dette store Rum, der var inddelt i Alkover, og de gamle Koner hver havde sin lille Alkove. Det var primitivt, ja næsten forfærdeligt, naar vi sammenligner disse Beboelser med de nu saa smukke og bekvemmelige smaa Lejligheder, som i vore Dage findes i det store Alderdomshjem paa Gurrevej, og dog var

Interiør fra Museets nederste Etage.

det paa de Tider, syntes man, særdeles udmærket Beboelse. Det første vi her lægger Mærke til er netop en saadan Alkove. Disse var saaledes indrettede, at de var adskilte ved et ca. 2 m højt Skillerum, der gik midt ned igennem Salen, ud fra dette var sat Skillerum. Alkoverne var saaledes aabne ud til de to Sidegange, dog var der ved hver saadan et Stoffortræk. Skillerummene gik ikke helt op til Loftet, saa der har unægtelig været noget lyd her. Efter hvad der fortælles, gik Borgerne paa Besøg her og saa, hvorledes de Gamle havde det. Selve den enkelte Alkove kunde stundom tage sig særdeles hyggelig ud, den var ca. ca. 2 m i kvd. Her var en Seng, Bord, Kommode og en behagelig Stol, og egentlig savnede den gamle Morlil vel ikke Underholdning, for hun kunde gaa en Tur rundt om til de andre Alkover og passiare. En Ting maa vi tage i Betragtning, at paa dette Tidspunkt var der ikke saa faa Kommuner der ikke engang kunde byde sine gamle Borgere et Alderdomshjem eller Bolig som dette.

En af de gamle Konestuer.

- Denne Del af Museet, som er beliggende her, er af lige saa stor Interesse, som den underste. Her oppe finder vi en god Samling Flinteredskaber fra Stenalderen, der er Fund fra Nordsjælland, samt en stor Del gamle Redskaber og Husgeraad. Endvidere en Skolestue, saaledes som en saadan saa ud for hundrede Aar siden, med Tællepraas og Lergulv (tænk paa vore nu saa moderne Skolebygninger, med faglige og særskilte Undervisningsklasser m. m.). Ved Siden af Skolestuen findes en Gengivelse af en Bondestue fra Tikøb Egnen.

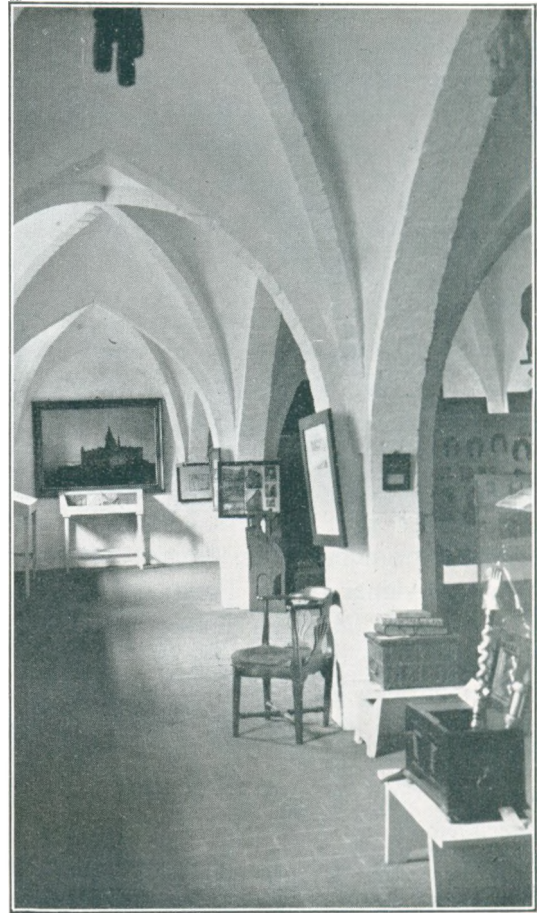
Museets øverste Etage.

De førømtalte Konestuer eller Alkover, som syntes at være deres rette Navn, er saa godt som alle bevarede i deres oprindelige Form, enkelte Steder er der taget Skillerum ned, saa der bliver dobbelt Alkove, og her i disse er de mange Genstande opstillede paa en

meget praktisk Maade. Paa Væggene er op-hængt gamle Billeder fra Helsingør, i andre Alkover er indrettet Værksteder af forskellig Art, saaledes som Haandværkets Mænd havde disse i tidligere Tider. Her er Skomagerens Værksted, Kammemagerens m. fl. samt en Reberbane, som jo i tidligere Tider var af stor Betydning, en anden Ting af Interesse er de fra Fundet under Klosteret optagne Gravmindesmærker saasom Kistebeslag, Kiste-friser og Rosetter, dels udført af Sølv og dels af Tin. Desværre er Indskriptionen paa de fleste af disse saa utydelig, at den ikke er til at granske. Lige overfor denne Samling staar en anden og lige saa interessant, omend i sin Beskaffenhed tristere og alvorligere Sam-ling, nemlig en Del forskellige Sager og Re-medier fra Helsingørs første Sygehus. Paa foranstaaende Billede kan vi helt henne ved Muren skimte en stor Stol med Øreklapper, det er den gamle Sygestol, og ved dens Side staar et af de første transportable Madborde.

Vi har nu gaaet Museet rundt, men des-værre er det jo alt for hurtigt, vi er passeret de forskellige Ting og Afdelinger, saa det bliver jo kun faa Udpluk af det, der findes herinde, som vi faar nævnt. Som før fortalt førte Museet i sine første Aar en ret stille Tilværelse, og vi maa beklage at sige, at dette nogenlunde er Tilfældet endnu. Alt for faa Turister aner, at der foruden alle da andre Seværdigheder, som Helsingør byder paa, ogsaa findes dette lille Bymuseum, som fortæller om svundne Dages Glæder og Sorger, Kampe og Sejre. Det er i Sandhed værd at af-lægge dette Museum et Besøg, og man vil faa sine Kundskaber om Byens Historie endnu bedre funderede.

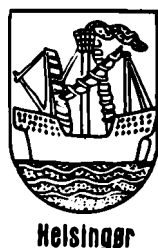
Interiør fra Museets nederste Etage.

PETER FREDERIK HANSEN, Direktør, Konsul

f. 22 Januar 1872 i København, g. 1897 med Louise Fjeldsøe. Ophold i Udlandet i en længere Aarrække, Formand for Helsingør og Omegns Bank fra 1921—30, do. for Museumsforeningen, do. for Museet, do. for Nævningegrundlisten, Næstformand i Grænseforeningen, Byraadsmedlem i 5 Aar, siden 1925 fransk Konsul.

HELSINGØR

BORTSET fra vort Lands Hovedstad, er der sikkert ingen af vore Byer, der er saa kendt blandt fremmede, som Helsingør, og dette skyldes flere Omstændigheder. Dels har denne danske By jo nydt den Ære at være Skueplads for et af Shakespeares ypperste Dramaer, og alene derigennem er Byens Navn indgaaet i en stor Del af de engelsktalende Folks — og det vil sige en stor Del af Verdens — Bevidsthed. Men dernæst ligger denne Stad ved Indgangen til en af Verdenshandelens Hovedfærdselsveje, og utalte Tusinder af Skibe har i Aarhundredernes

Løb passeret forbi den, rigtignok i sin Tid efter først at være stoppet op for at yde den danske Stat den Tribut, som vi fordem havde Magt til at fastsætte og som gennem flere Aarhundreder var at sammenligne nærmest med en Guldgrube for vort Rige. Men dette bevirkede, at den tidlig udviklede sig til at være en af de største og betydeligste Stæder i vort Land.

Der er gjort opmærksom paa, at medens Kysten paa den anden Side af Øresund i længst henrundne Dage, længe inden vor egentlige Historie begyndte, var befolket og bebygget, vidner de faa Fund, der er gjort paa Sjællands nordøstligste Hjørne, om, at der ikke her saa tidlig har fundet Bosættelse Sted. Og en af Grundene — maaske Hovedgrunden — dertil har været den, at hele Egnen her har været dækket af store, nærmest uigennemtrængelige Urskove, saa at man skal helt ned til Vikingetiden, og ovenikøbet til dens Slutning, før der blev Tale om nogen egentlig Bosættelse paa dette Sted. Den store Skov, der strakte sig lige fra Esrom Sø til Øresund, kaldtes Ørwith, der er sammensat af de to Ord, ør, gruset Strandbred, og ved, Skov og altsaa betød Strandskovene. Men efterhaanden er Menneskene trængt frem, har ved Øksens Hjælp banet sig Vej gennem Skovens Tykninger og har tilsidst — naar, vides ikke — slaet sig ned ved Øresunds Bred, der, hvor nu Helsingør ligger. Allerede snart er Byen vokset noget til, saa at den i Kong Valdemars Jordebog, der stammer fra Midten af det 13 Aarhundrede, nævnes i Række med Købstæderne, selv om det kun er de mindre, paa Sjælland. Den laa paa et udsat Sted, og det var derfor ikke urimeligt, at der snart rejste sig en Borg i dens Nærhed, naar, ved vi forresten ikke; derimod er man i Slutningen af forrige Aarhundrede blevet klar over, hvor denne Borg, Flynderborg, som den kaldtes, har ligget. Lidt Syd for Byen paa den gamle Jernbanevolds Plads, ved de saakaldte Ankersmedebakker, har man fundet Levninger af et Par Bygninger fra Middelalderen, og der er ingen Tvivl om, at her har Flynderborgs Plads været. Igennem Middelalderen hører vi af og til Helsingør nævne. Saaledes var det der, at Kong Erik Glipping (1285) lod Hertug Valdemar af Sønderjylland paagribe, hvorefter han i Lænker bragtes til Søborg Slot. 4 Aar senere led Byen stærkt ved et Angreb af den norske Flaade under Erik Præstehader; Største-parten af Husene gik op i Luer, og Borgerne maatte søge ind bag Flynderborgs sikre Mure. Jævnlig gæstedes Helsingør af Kongerne og af de nordiske Landes Stormænd, naar de drog fra det ene Land til det andet, og hyppig faldt Fjenderne over den, saaledes 1312, da Hanseaterne ødelagde den i Bund og Grund. Men det vil føre for vidt at dvæle ved de Tildragelser — af større eller mindre Betydning — der fandt Sted i Helsingør i disse fjerne Aarhundreder. Her skal blot peges paa, at Byen dengang kun var lille og ubetydelig og, udsat som den laa, havde betydelige Vanskeligheder at overstaa. En Kirke havde den dog. I den nuværende St. Olai Kirkes Mure findes gemt et Stykke af en mindre romansk Munkestenskirke, og vi hører ogsaa denne nævnt i et Pavebrev fra 1295. Derimod fandtes der ikke noget Kloster, hvad der er Vidnesbyrd om, at Forholdene har været smaa og fattige. — Imidlertid naar vi frem til Erik af Pommerns Tid. Som bekendt søgte denne Konge paa mere end en Maade at fremme Byernes Tarv, og med en

vis Ret kan man paa-
staa, at han havde
en særlig Forkærlig-
hed for Byen ved
Indløbet til Øresund.
Dette viser sig først
og fremmest derigen-
nem, at han 1426
giver den en Række
Privilegier, der blev
af den største Be-
tydning for dens Ud-
vikling, men samtidig
forlangte, at den fra
sin hidtidige Plads
skulde forlægges „op-
paa Krogen“ d. v. s.
længere ud paa Halv-

Gadeparti i Helsingør.

øen. Men ikke nok dermed. Han har sikkert ogsaa bestemt, hvorledes Planen for den nye By skulde være, og baade af denne og af andre Grunde kan Erik af Pommern med Rette siges at være det nye Helsingørs Skaber. Han var nemlig klar over, at Helsingør, der laa dækket af de store uvejsomme Skove mod Vest, altsaa nærmest uden Opland, ligesom hidtil maatte søge sin Næring paa Havet, og af uvurderlig Betydning ikke alene for denne Stad, men for det hele Land blev det, da Øresundstolden i Slutningen af Tyverne (1427 eller 1428) indførtes. For denne Told blev Helsingør Oppebørselssted — „og alle Kong Eriks Velgerninger mod Staden paa Ørekrog blegner i Sammenligning med denne Gave“. Gennem 400 Aar blev denne Told en enestaaende Rigdomskilde for vort Rige og — med Undtagelse af en kortere Afbrydelse — ogsaa for Helsingør.

Men vi vender tilbage til Privilegierne, af hvilke Hovedindholdet gengives i nedenstaaende Linier:

„Vi Erik med Guds Naade Danmarks, Sveriges, Norges, Venders og Gothers Konge og Hertug i Pommern hilser alle dem, som dette Brev ser eller hører læses, kærlig med Gud og vor Naade“. Han gør dernæst vitterligt, „at for os og vort Raad har været [Ϛ: har givet Møde] vore elskelige Borgere og Bymænd af Ørekrog og har os bedet besørge og betragte [forsyne og betænke] dem med ny Privilegier og Frihed, efterdi vi vil, at de der oppaa Krogen skal flytte at bo og der bygge en ny Købstad“. Han skænker dem nu, for Troskabs Skyld, „saadanne Privilegier, Friheder og Fordele, som andre vore Borgere og Købstadsmænd paa vore Markeder og Sildelejer, som er Skanør, Falsterbo, Malmø og Dragør“. Det overdrages „vor Foged og Embedsmand paa Krogen og Borgmestre og Raadet i Byen“ at kalde „allehaande Embeds- og Gærningsfolk udi og omkring Staden, eftersom skelligst og nyttigst er“. De, som opholder Herberge og Gæsteri, skal have tilfals Øl og Mad og Foder og dertil Staldrum for saa mange Heste, som vor Foged og Raadet tykkes; derimod skulde Hø og Korn kun være tilfals hos Herbergerne, dem, der har Staldrum, og Høkerne, „som saadanne Stykker bør at have“. De, der ej var bosiddende Borgere i Ørekrog, men kun kom til Byen som Gæster eller fremmede Købmænd, maatte ikke, som man siger i vore Dage, handle en detail, men kun en gros, altsaa maatte de ikke sælge Lærred i Alental, men kun i halve og hele Stykker, Øl, ikke i Kander, men blot i Tønder, Salt ikke i Skæpper, men i Pund [Ϛ: Skippund], helt eller halvt, eller i Tønder o. s. v. Fremmede maa ikke drive Handel paa Landet og ikke købe noget, for at udføre det, uden af vore Borgere, og hvad de skal bruge „til deres eget

Et gammelt Hus i Helsingør.

Bord og Kost“ maa de købe paa Torvet. For at fremme Borgerne Handel fastsatte Kongen, at de „ligesom andre vore Borgere i Landet“ skulde nyde Toldfrihed i andre Købstæder, „undtagen vore Fiskemarkeder“. Og endelig siges der, at de skal have Ret til at bruge, nyde og beholde disse Privilegier saalænge „til vi med vort Raad eller vore Efterkommere Konger i Danmark noget nyttigere og bedre prøve eller finde kan“. Brevet ender saa med de sædvanlige Udtryk om, at Kongen tager Borgerne og de fremmede Handelsmænd i sin kongelige Fred, Værn og Hegn, og forbyder alle og enhver at yde Borgerne Hindring heri af nogen Art. Givet paa vort Slot Vordingborg i Aaret 1426 „dominica infra octavas corporis Christi [3: 2/6]. Men til disse Privilegier føjedes der samme Dag ved et andet Brev, den Bestemmelse, at Kongen undte alle dem, som flyttede derhen og opførte Træhuse, Skattefrihed i 5

Aar, medens de, der byggede Stenhuse, fritoges for Skat i 10 Aar. Alt det foregaaende vidner baade om den Interesse, Erik af Pommern nærede for dette Sted, og den Omhu, hvormed han planlagde dens Vækst og Udvikling.

Med det foregaaende er Erik af Pommerns Arbejde og Betydning for Helsingør imidlertid ikke udtømt. Da det, som nævnt, var hans Vilje, at Byen skulde skydes længere ud paa Tangen, hvormed den fjærnede sig mere fra den gamle Fæstning, Flynderborg, opførte han paa den fremspringende Odde et Slot, Krogen, hvorom der foran er fortalt. Og endelig var det Erik af Pommern, der grundede de tre Klostre, som hver for sig kom til at spille en Rolle, indtil de ved Reformationen stængedes: Franciskanernes eller Graabrødrenes, der laa omtrent paa det nuværende Marienlysts Plads, Dominikanernes eller Sortebrødrenes Sydvest for Byen, umiddelbart udenfor dens Grænse, og endelig Karmeliternes eller Hvidebrødrenes Nord for Sognekirken St. Olai i Stadens nordøstlige Hjørne. Forøvrigt er det ikke meget, vi ved om de to første. Det ældste af dem, det, der først blev grundet, var Franciskanerklosteret. 1420 skænkede Erik af Pommern nemlig til Graabrødrene St. Annæ Kapel udenfor Byen med Grund og Skov, for at de der kunde opføre et Kloster; det indviedes til St. Anna 1427 af Graamunken Severinus, Titulærbiskop af Tranquillia. Ved de rundhaandede Gaver, som efterhaanden tilflød det fra fromme Mennesker, vandt det i Betydning, og ned gennem Tiderne hører vi om Adelsmænd, som paa forskellig Maade viste Gavmildhed mod Munkene, saaledes Poul Laxmand, der 1483 skænkede dem 100 lybske Mark for derved at bidrage til Klosterets „Bygning og Forbedring“. 1537 blev det paalagt Lensmanden Jørgen Urne at

nedbryde Klosteret, idet Kongen dog gav Løfte om at støtte de Munke, som vilde studere, og tage sig af de gamle og svage. Saa vidt man ved, er Klosteret da forsvundet kort efter; og hvor det havde ligget, opførte Fr. II senere Lundehave, et lille Lystslot, hvis Mure er indbygget i Midtpartiet af Marienlyst Slot. — Nogle Aar efter at Helsingør havde faaet sit første Kloster, grundede Erik af Pommern et nyt, for Dominikanerne (1425), idet han skænkede dem et Stykke Jord, der laa Syd for Byen udenfor Graven, paa det Sted, hvor nu Gammel Kloster og Munkegade vidner om Stedets Fortid. Her opførte de Kloster og Kirke, der blev indviet til St. Nikolaj, som var Købmændenes og de Søfarendes Værnehelgen. Ogsaa dem hjalp Poul Laxmand med Penge, hvorfor de forpligtede sig til daglig at læse en Messe for hans Sjæls Salighed. Klosteret ophævedes 1536 og omdannedes til et almindeligt Hospital. — Og endelig stiftede Erik af Pommern (1430) et tredje Kloster i Helsingør, denne Gang for Karmeliterne og Jomfru Maria til Ære. Det blev det berømte Vor Frue Kloster i Helsingør, Hovedklosteret blandt de danske Karmeliterhuse. Ogsaa dette modtog mange Gaver og blev derved en rig Stiftelse, der havde Ejendomme baade i den nærmeste Omegn og fjærnere borte, som i København og Assens. Ligesom til de to andre skænkede Poul Laxmand ogsaa til dette betydelige Summer, saaledes 1482: 100 Mark og 1493: 900 Mark. Paa Reformationstiden indtog Vor Frue Kloster paa sin Vis en førende Stilling, og fra det udgik baade Poul Helgesen, en af den nye Læres ivrigste og mest uforfærdede Modstandere, og Frants Vormordsen, der derimod sluttede sig til de nye Tanker, som naaede herop Syd fra. Men snart efter ringede det ogsaa til Graven for dette Kloster. 1541 blev det omdannet til Hospital, der bestaar den Dag i Dag og giver Husly til gamle, svagelige Mennesker af begge Køn fra hele Landet. — Det var altsaa ikke blot Helsingørs materielle, men ogsaa dens aandelige Udvikling, Erik af Pommern tog Sigte paa, og ved Siden af de mange Søfarende og Handelsmænd, fremmede og hjemlige, der færdedes i Byens Gader, kunde det ikke undgaas,

Udsigt over Karmeliterklosterets Have.

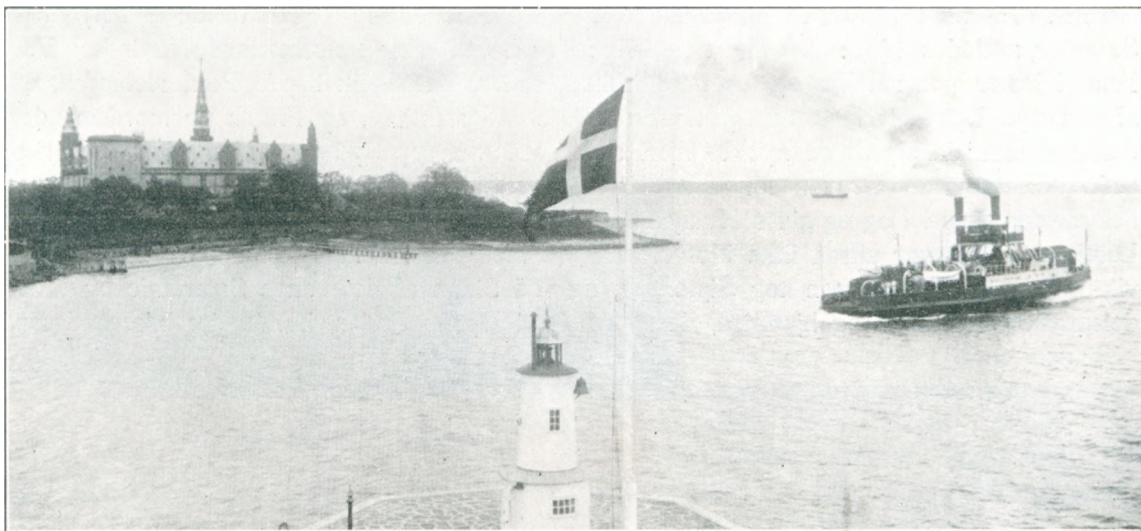

at Munkene og de til Klosteret hørende gjorde sig bemærket; „graa, sorte og hvide Munke gled som Skygger gennem Stræderne, og fra Klostrene slog Kirkeklokkernes Klang sammen om de larmende Gader“.

Ogsaa et St. Jørgenshus ejede Helsingør, men det laa, som allevegne, udenfor Byen, da de Stakler, som optoges i det og led af den frygtelige Spedalskhed, ikke maatte opholde sig i Nærheden af andre Mennesker.

Og Byens Borgere havde her, som andetsteds, allerede i Middelalderens Dage dannet Gilder; saaledes hører vi om et St. Gertruds Gilde, der ved kongeligt Brev havde faaet Ret til de Penge, der fandtes paa Lig, der skylledes op paa Stranden mellem Nivaa og Hornbæk, idet de havde lovet at begrave disse. Og et St. Knuds Gilde, et Hellig Trefoldigheds Gilde og et St. Anna Kompagni, der ogsaa til Tider nævnes, stammer vist ligeledes fra Middelalderen.

De Konger, der fulgte efter Erik af Pommern, stadfæstede hver for sig, som Skik og Brug var, Helsingør Privilegier og føjede nye til. Saaledes bestemte Kristoffer af

Indsejlingen ved Helsingør med Kronborg, længst til højre ses Færgen.

Bayern, at Byens Borgere maa gøre Indkøb til eget Brug uden Told i andre Byer og paa Landet, dog ikke i Fiskelejerne, og af stor Betydning var det, naar det bestemtes, at Bymændenes Færger, Skibe og Gods ikke skulde regnes for Vrag, hvis de drev bort i Sundet, en Bestemmelse, som Chr. II senere udvidede til at gælde alle Farvande i det hele Land. Ogsaa Chr. I og Kong Hans tilstod Helsingør nye Rettigheder for at styrke den og fremme dens Udvikling. Man kan af Chr. I' Stadfæstelse (fra 1456) se, at Sildefiskeriet stadig var af stor Betydning for Byen, og at Borgerne holdt store Flokke af Søer paa Olden i de omkringliggende Skove, saa man faar det Indtryk, at Svinehold har været Byens Hovederhverv, inden Øresundstolden blev indført.

En betydelig Rolle spillede Helsingør ogsaa som Færgeby, hvad vi allerede har nævnt; men ved Siden af den Indtægt, som Færgevæsenet kunde indbringe, medførte det ogsaa store Besværligheder og Ulemper, naar Retten til fri Overfart misbrugtes, og derfor bestemte Kongen 1516, at Bymændene kun havde Pligt til at overføre de rejsende, som ved Brev kunde godtgøre deres Ret dertil. Alligevel var det stadig en tung Byrde for Byen, hvad man bedst kan se af, at det 1524 fastsattes, at Borgerne i Helsingør i 8 Aar skulde slippe for Byskat og anden kongelig Tyngde mod at føre Kongens Folk over Sundet, „som sædvanligt haver været“.

Men trods alle Ulemper, voksede Helsingør og udviklede sig, takket være Sundtolden og de Rigdomme, som den bragte til Byen.

Alligevel var det 16 Aarhundrede paa mange Maader vanskeligt for Byen, Ulykker af forskellig Art ramte den og søgte at kue den, men den forstod at overvinde dem og stadig vinde fremad. Saaledes hører vi om en Ildebrand i Aaret 1500, der lagde en Del af Byen øde. En Snes Aar senere rettedes der et alvorligt Slag mod Helsingør, ikke af Uvilje mod denne Stad, men af andre Grunde, idet Chr. II bestemte, at Indkrævning af Øresundstolden skulde forlægges fra Helsingør til København, og omtrent samtidig gjorde Lybækkerne Indfald (Bartholomæi Aften ^{23/8} 1522) i Byen, Borgerne flygtede, og snart stod deres Hjem i Flammer. Der kan vist ingen Tvivl være om, at store Dele af det middelalderlige Helsingør hin Ulykkesnat blev lagt øde, og den før saa blomstrende By laa hærget hen, da Lybækkerne drog bort. Krogen havde de derimod ikke dristet sig til at storme. Men efter denne Nedgang fulgte atter en Opgang. Fr. I bestemte, at

Et gammelt Bindingsværkshus i Helsingør.

Øresundstolden skulde føres tilbage til Helsingør, ja slog det nogle Aar senere yderligere fast ved at give Løfte om, at Tolden skulde blive der „til evig Tid“, og det medførte naturligvis, at Handel og Omsætning steg. Alt syntes at tyde paa, at Indbyggerne satte deres fulde Kraft ind paa at bringe Byen paa Fode. Og det lykkedes tildels, skønt de følgende Aar paa mange Maader blev svære for Helsingør. I Grevens Fejde krævede Grev Christoffer af Oldenburg af Helsingør — som af de andre Byer paa Sjælland —, at den skulde slutte sig til ham og dermed til den fangne Chr. II, og efter nogen Betænkningstid gik Byen ind derpaa. Ogsaa Krogen kom i Grevens Magt, men da han for at sikre sig Lybækkernes Støtte havde tilsagt dem Herredømmet over Helsingør og Helsingborg og Halvdelen af Øresundstolden, blev Byens Borgere Vidne til, at de rykkede ind paa Borgen. Her sad nu altsaa de, der godt en halv Snes Aar tidligere havde hærget og plyndret Byen, og det er ikke til at undres over, om det har bidraget til, at Borgerne slog om, og det næste Aar (1535) finder vi Helsingør i Chr. III' Magt, medens Lybækkerne stadig holdt sig paa Krogen. Men efter en hæftig Kamp kapitulerede Fjenden, og Slottet var paany under den danske Krone. 1536 rasede der en voldsom Pest i Byen, og dette

gentog sig flere Gange senere i Aarhundredet, 1563, 1564, 1575 og 1580, da efter Sigende 1200 Mennesker skal være bleven bortrevet. Men trods alt gik Helsingør fremad, og dertil bidrog ogsaa den Omstændighed, at det gamle Krogen Slot afløstes af Kronborg, der ikke blot var Fæstning, men hyppig brugtes som Kongebolig, hvad der naturligvis bragte Liv — men ogsaa visse Vanskeligheder — med sig. Endvidere tiltog Sundtolden paa Grund af den stadig øgede Trafik, og adskillige Fremmede — deriblandt flere fornuende Folk — slog sig ned i Helsingør.

At der ogsaa fra Kongemagtens Side ydedes Byen Støtte, kan bl. a. ses af, at Fr. II 1577 tilsagde Borgerne Frihed for Skat og al anden kongelig Tynge og Besværing i 20 Aar, men rigtignok stiller som Betingelse, at de skal „herberge vore Hofsinder og medhavendes Folk og Heste, naar vi did komme“ og „føre os og vort Folk eller dem, som med vort Pasbord did komme, frit over Færgestedet“.

Saaledes stod Helsingør ved Begyndelsen af det 17 Aarhundrede som en ret anelig By, men snart kom der trange Tider. Som bekendt var de første 30 Aar af Chr. IV' Regeringstid hans lykkeligste Aar, Landet trivedes og Byerne med det. Men saa kom Krigene, og Helsingør kom ogsaa til at mærke dem. I Kejserkrigen (1625—29) øgedes Byens Byrder, men den egentlige Trængselstid begyndte dog først 1637; fra dette Aar og lige til 1660 maatte Helsingør aarlig udrede 800 Specier i Krigsudstyr, hvortil kom, at den 1644 maatte stille 40 Ryttere til Landets Forsvar, og 200 Ryttere forsynedes her med Heste og andre Fornødenheder. Men alligevel vedblev Helsingør at anses for en af de mere velstaaende Byer i Landet. Da saaledes den udvalgte Prins Christian 1647 for sit Helbreds Skyld skulde drage til et Bad, anmodede Kongen Borgmester og Raad i Helsingør om at tilstaa ham 4 gode Vognheste, da København havde tilstaaet ham 16. Da Kongen døde Aaret efter, gav Rigshovmesteren Corfitz Ulfeldt Helsingør Ordre til at sende 800 Tinfade og 800 Tintallerkener til Brug ved Begravelsen og ved den nye Konges Kroning. Men saa kom Svenskekrigen og dermed nye og store Byrder for Byen. Det er ikke her Stedet at skildre Begivenhederne i deres Rækkefølge, men det er jo tilstrækkelig bekendt, at Landet led uhørt under Svenskernes Svøbe. Der er under de andre Byer skildret, hvorledes der stilledes saadanne Krav til Borger og Bonde, at det mærkedes i mere end 100 Aar derefter, og heller ikke Helsingør gik Ram forbi. Under Omtalen af Kronborg er der nævnt dette Slots Indtagelse af Svenskerne, og under Belejringen af Fæstningen led den østlige Del af Byen meget, adskillige Huse gik op i Flamme, og de svenske Tropper plyndrede, hvad der var at faa. Da Landet i Maj 1660 atter fik Fred, laa Byen tilbage i en ynkelig Tilstand; de fjendtlige Soldater havde røvet Størstedelen af det, den danske Krones egne Lejesvende havde ladet dens Borgere beholde. Og snart efter kom nye Byrder til. Saaledes maatte Helsingør i 1666 stille 30 Baadsmænd, og i Krigen med Sverige (1675—79) maatte den endog udrede 44 Baadsmænd, forsynede med Klæder og med en Medicinkiste, eller for hver Baadsmænd, som fattedes i dette Tal, 16 Rdl. Det var derfor nødvendigt, at man kom Byen til Hjælp, og 1685 fritoges Borgerne for Grundskat i 5 Aar, og senere i 10 Aar, til Aar 1700. Det var vel ogsaa for at støtte Borgernes Bestræbelse for at hæve deres By, at det 1682 bestemtes, at Helsingør for Fremtiden maatte drive Handel paa fremmede Lande, og nogle Aar efter (1691) fik man et længe næret Ønske i Helsingør opfyldt, idet Pladsen for en afbrændt Gaard midt i Byen blev omdannet til Torv. Af megen Betydning har det sikkert været, at de Skaaninger, som ikke vilde træde i undersaatligt Forhold til Sverige, og som derfor foretrak at slaa sig ned i Helsingør eller en anden dansk Købstad, 1679 fik Skattefrihed i 20 Aar, og ikke saa faa gjorde Brug af det for Helsingørs Vedkommende. Men trods Kongens Bestræbelser for at hjælpe denne — som andre Byer —, havde den store Vanskeligheder ved at klare sig. Følgerne af Krigen gjorde sig gældende, og store Byrder paalagdes, saaledes med Indkvartering af Soldater. Hidtil havde der i Helsingør ligget 872 Mand,

Et Hus fra det 17 Aarhundrede.

men dette Tal nedsattes 1691 til 600 Mand; da de imidlertid skulde have Husly, Lys og Varme paa Byens Bekostning, medførte det en Udgift paa 4—5000 Rdl. aarlig.

Havde det 17 Aarhundrede — hvad der fremgaar af det foregaaende — været tungt og trykkende for Helsingør, er det langtfra, at Tilstanden i Størsteparten af det 18 Aarhundrede ændredes til det bedre. Den nordiske Krig bragte store Besværligheder med sig i Form af Troppetransporter og Indkvarteringer, og samtidig bragtes Farsoten, Pesten, til Helsingør, vistnok ved et Skib fra Danzig, og krævede ikke mindre end 1800 Menneskers Liv eller henimod $\frac{1}{3}$ af alle Indbyggerne i Byen. Og denne Tilbagegang holdt sig gennem mange Aar. Der findes fra 1735 en Indberetning om Byens Tilstand, som giver mange Oplysninger, men derigennem faar man Indtrykket af, at Helsingør var en „Smaakaarsby uden Drift og Fremadstræben“. Medens Indbyggerantallet før 1625 antagelig har været nær ved 10.000, var det 100 Aar efter (1726) 3870, og Byen naede endnu længere

ned, saa at den først 1770 paany vandt op til 3300, medens Landets største Provinsby, Odense, samtidig talte 5200, Aalborg 4180, og Aarhus som den tredie største By i Danmark havde 3474 Indbyggere. I 1704 ejede Byen ikke noget Skib til at fare med paa Udlandet og kun 12 Fartøjer til indenlandsk Fart, fra 1 til 8 Læsters Drægtighed, og i den Relation, som indgaves 1735, siges, at Helsingør har sin Næring af nogen Avling og Handel med Bønderne i Kronborg og Hørsholm Amter og ved de Indtægter, nogle af dens Borgere kan have af Soldaterne og af de i Sundet kommende udenlandske Skippere. Der tales ikke om Byens egen Skibsfart, med Undtagelse af 8 smaa Jagter paa 2—4 Læster, der tilhører Færgelavet og henter Korn fra København, Holbæk og Odsherred. I Aaret 1751 var Byens faste aarlige Indtægter 100 Rdl. Kur. (160 Rdl. R. M.), medens Udgifterne var 803 Rdl. Men i disse Forhold skete en Ændring henimod Aarhundredets Slutning. Tiden efter 1792 var, som bekendt, en meget heldig Tid for Danmarks Handel, og det kom ogsaa Helsingør til Gode, hvad der bevirkede, at Skatterne gik langt lettere ind, skønt der blev paalagt ikke saa lidt mere, end der krævedes til de løbende Udgifter. Men der var megen gammel Gæld at afbetale, og dertil brugtes Overskudet. I 1799 var Byens Indtægter 9—10.000 Rdl. Kur., medens Udgifterne kun beløb sig til 5—600 Rdl. Byen tog saaledes til i Velstand, og mange fremmede, navnlig engelske, Handelshuse oprettede Kontorer her. Sejladsen gennem Sundet tiltog ogsaa og bragte Omsætning og Indtægter med sig. Det var den florisante Handels Periode. Men atter kom der Nedgangstider. I Aarene 1807—14 holdt al Søhandel saa godt som op, og Byen blev saa fattig som nogensinde. I 1770 passerede 7756 Skibe gennem Sundet, i 1802 endogsaa 12.164, men i 1808 kun 121 (!). Men ogsaa disse trange Tider fik en Ende; først i 1820erne gik det atter fremad, og fik Helsingør end et Knæk ved Sundtoldens Ophør (1857), blev ogsaa dette overvundet, og i vore Dage er det en af Landets større Købstæder, en driftig og foretagsom By, der ligger ved Indsejlingen til Sundet og — sammen med Kronborg — byder de fremmede Velkommen til disse Egne i vort Land.

PEDER CHRISTENSEN, Borgmester

f. 8 Juni 1874 paa Skaade Mark ved Aarhus, S. af Gaardejer Christen Rasmussen. Skolegang i Skaade Skole, Tjenestedreng i Aarhus fra Konfirmationen og samtidig i Mekanikerlære fra 1890—92, udlært paa Helsingørs Skibsværft som Maskinbygger 1892—96, og arbejdet ved Faget til 1906, tog Maskinpasserprøven 1899, Forretningsfører for Arbejdernes Fællesorganisation og Arbejdernes kooperative Virksomheder i Helsingør 1906—19 og samtidig Medarbejder ved Social-Demokraten 1906—15, Værkstedstillidsmand og Medlem af Smedeforbundets Afdelingsbestyrelse 1900, Afdelingskasserer 1903—06, Afdelingsformand og Medlem af Smedeforbundets Repræsentantskab, 1906—13, Medlem af De samvirkende Fagforbunds Repræsentantskab

1909—13, valgt Medlem af Socialdemokratisk Hovedbestyrelse 1908—20, og det kooperative Fællesforbunds Repræsentant i Forretningsudvalget 1922—25, Formand for de sammensluttede Fælles- og Andelsbagerier i Danmark og disses Fællesindkøb fra Oprettelsen 1914—19, Formand for det kooperative Fællesforbund i Danmark fra dets Oprettelse 1922—25 og fortsat Medlem af Forretningsudvalget, Fællesforbundets Repræsentant i Bestyrelsen for Arbejdernes Oplysningsforbund i Danmark fra dets Oprettelse 1923, Medlem af Helsingør Byraad fra 1906 og af Købstadsforeningens Repræsentantskab fra 1909, Byraadets Repræsentant i Helsingør Havneraad og i Bestyrelsen for Helsingør—Hornbæk—Gillelejebanen fra 1913, (Baneselskabets Formand fra 1917), Formand for Foreningen af købstadskommunale Elektricitetsværker og disses Olieindkøb fra 1921 og Næstformand i Bestyrelsen for „Danske Elektricitetsværkers Forening“ fra dens Oprettelse 1923, Medlem af Bestyrelsen for Købstadkommunernes Laaneforening fra 1925, Købstadsforeningens Repræsentant i Biblioteksraadet fra dets Oprettelse ved Biblioteksloven af 1920, Helsingør Byraads Repræsentant i Bestyrelsen for Søfartsmuseet paa Kronborg fra 1924 og i Indenrigsministeriets Kronborgudvalg af 1925, Formand for Foreningen „Norden“s Helsingør Afdeling og Medlem af „Norden“s Repræsentantskab fra 1926, Folketingsmand for Helsingørkredsen 1918—20, Landstingsmand 1930.

Medlemmer af Helsingør Byraad er: Portør V. BERTHELSEN, Redaktør GEORG DONATZKY, Fru JOHANNE ANDERSEN, Husejer L. S. HANSEN, Former CARL CHR. HOLM, Lærer CHR. MØLLER HOU, Forretningsbestyrer OLE LARSEN-JENSEN, Værftschef E. V. JØRGENSEN, Konsul C. J. KALLENBACH, Redaktør JENS P. LARSEN, Konsul MARTIN LARSEN, Fru HEDVIG LINDBERG, Maskinarbejder C. V. NIELSEN, Murer SØREN PEDERSEN, Snedker JENS CHR. PETERSEN, Journalist S. RASMUSSEN, Konsul RASMUS RASMUSSEN og Redaktør J. M. WELSCH.

HELSINGØR HAVNS HISTORIE gennem Tiderne er som en broget Billedbog, der, ligesom de skiftende Tider, skifter Farver og Billeder, alt efter de Forhold, der maatte være. Saaledes fremruller dens Historie ikke alene glade og sollyse Billeder, men i Perioder ogsaa triste og sørgmodige Minder fra Byens Historie. Ingen Steder i vort Land finder vi Bebyggelse, hvor Havet og Havnen har betydet saa meget for By og Rige som her ved Helsingør. Dette er ikke blot i enkelte Perioder, men Aarhundrede efter Aarhun-

Interiør fra Helsingørs Havn før Banens Anlæggelse.

drede. Vi tænker ikke alene paa de Tider, da Guldfloeden strømmede ind ved Øreundstolden, men ogsaa paa de Tider, der kom efter denne Tolds Ophævelse, og ved enkelte Aarhundreders Særpræg, der manende fortæller os om rige Dage og om fattige Tider, om Trængsel og atter igen om Fremgang. Ingen eller intet har saa megen Andel i Havnens første Anlæggelse som Øresundstolden; men om denne vil vi berette i et andet Af-snit og her kortelig holde os til selve Byen og Havnen.

I længst forsvundne Dage var der naturligvis ikke Tale om Havn eller Havneanlæg i den Forstand, som vi nu mener med saadant. Datidens Ingeniørkunst stod ikke saa højt, saa den magtede at løse saadanne Opgaver, som vore Dages stensatte Bolværker og uddybede Bassiner; nej man klarede sig paa ganske simpel Maade; brugte saaledes de af Naturen fremskaffede mindre Vige eller Bugter som Havn og Indsejling, stundom kunde man ved disse af Naturen frembragte Havne se mindre Bolværker eller Stenkister. Hyppigst var vel nok Stenkisterne med Bolværksbroerne. Ret ofte finder vi disse Stenkister benævnt som „Brokister“. En saadan Kiste lavede man ved at sænke et Skib og fylde det med Sten, eller man sammentømrede store Kasser af svære Bjælker og skød disse ud til Stedet; der fyldte man dem med Sten, til de sank; saa førte man en Bro ud til den færdigfyldte Kiste, og Værket var færdigt. Vi kan i denne Forbindelse nævne,

at det var paa en saadan Bro, Helsingørs Borgere stod og saa Kong Chr. II, Bondens Frigører, Adelens Fjende, blive ført forbi paa Vejen til Fængslet i Sønderborg. En af Kong Chr. II' argeste Fjender, Historieskriveren, Præsten Reimar Kok, var Dagen forud kommet til Helsingør, og han beskriver denne Lejlighed saaledes:

.. .. „da nu Flaaden ankom, og det rygtedes i Helsingør, løb enhver til Stranden, og da de blev var, i hvilket Skib Kong Chr. var, stod Borgerne og deres Fruer grædende som Børn og vred deres Hænder, saa det maatte forbarme een, og beklagede at der vederfores ham Uret og Vold. Jeg har hørt det med mine egne Øren og set det med mine Øjne. Havde han været deres allesammens Fader, kunde de ikke have klaget mere. Jeg takker min Gud, at jeg overkom en Baad og for til Skibs, da jeg ikke længer kunde udstaa al den Græden og Hændervriden“. . . .

I Aaret 1536 hører vi første Gang en Havn omtale, nemlig den, hvori Peder Skram laa i det Herrens Aar 1536, og derfra beskød Kronborg. Dette var dog kun en lille Havn, der laa ved Krogen Slot. I Slutningen af 1570 omtales der en anden Havn, under Navnet „Slotshavnen“, men mon ikke dette er den i Aaret 1578 anlagte lille Slotshavn, som Kong Fr. II lod anlægge. Han erhvervede i nævnte Aar hele det Areal, der strakte sig fra Byen og ud til Kronborg, og efter hvad der er overleveret os, lod han her anlægge en Have samt en Havn. Mulig er det Rester af denne, der den Dag i Dag ses ude ved Kronborgs ydre Voldgrave. Føromtalte Have og Havn skal have ligget paa de Steder, hvor nu Skibsværftet og dets Havn ligger.

Om et andet Havneanlæg fortæller Historien, at dette fandtes ved de omfattende Opmaalinger, der foretoges i Aaret 1760, idet man stødte paa forskelligt Egetømmer og paa Stenkister. Om dette Anlæg hersker der delte Meninger, nogle mener, at det er Rester af Kong Chr. IV' Anlæg, andre at det er af endnu ældre Dato, og at det er blevet ødelagt af Hanseaterne. Hvilken af disse Teorier, der er rigtigst, skal vi lade være usagt.

Kong Chr. IV lader i Aaret 1616—17 udarbejde Planer til en Havn for Helsingør. Han havde en egen Forkærlighed for denne Stad, og den Tanke at Øresundstolden kunde betale dette Anlæg af en Havn. Men hvorledes dette Havneanlæg var, og hvornaar det var færdigt, derom meldes ikke synderligt. Ifølge senere Beretninger fra Byens Raad, ser det ud som om dette Anlæg, der, hvad forskellige Beretninger melder, har været ret kostbart, ikke er synderligt bevændt. Det er ganske vist ca. 25 Aar senere, at disse Beretninger foreligger, men man maatte dog tro, at der var lidt af det af Kong Chr. IV anlagte Havneanlæg tilbage. — Planer over dette Anlæg haves ikke, saa man kan ikke

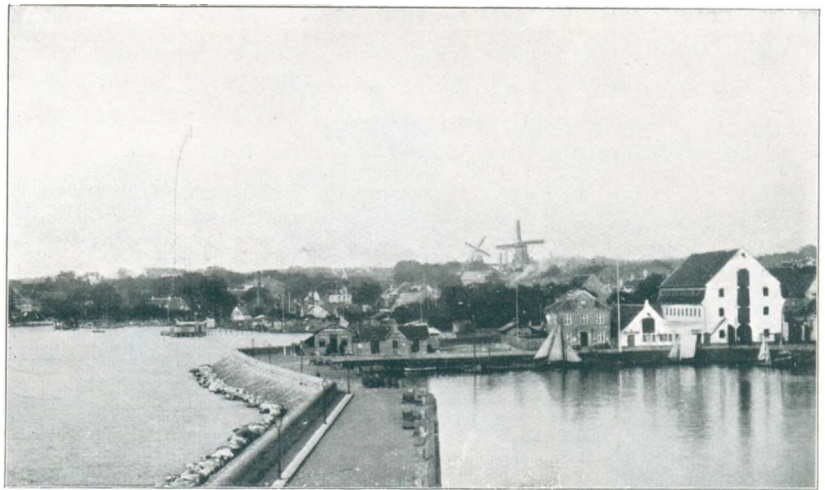
se hvilket Omfang det har haft, eller dets forskellige Dele, Moler eller Broer, men af overleverede Beretninger fremgaar det, at der tænktes bygget 2 Linier eller Moler af Pæleværk og Kisteværk. Senere omtales, at der bag den nyopførte Bymur skal indrettes et Kystbatteri. Det vil føre for vidt her at skildre alle de forskellige Sendinger m. m., der kom til

Fyrskibe i Helsingør Havn.

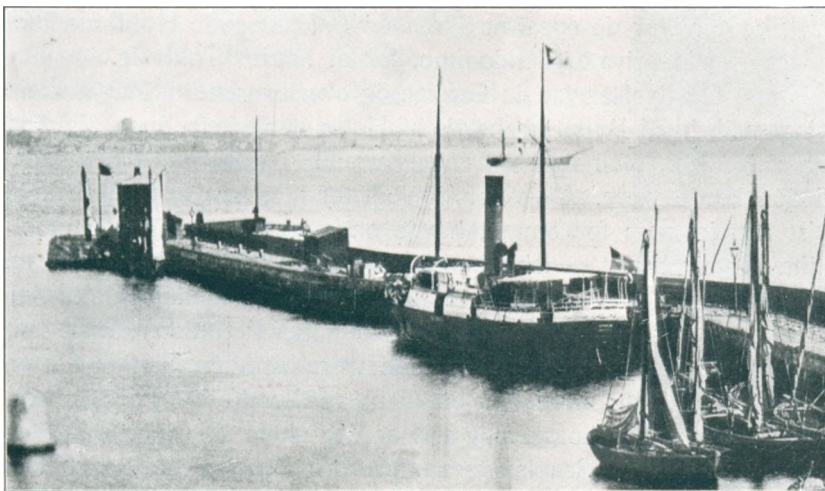

Byen til Brug for dette Havneanlæg, men saa sent som i Aaret 1629 er der leveret Tømmer til dette, og ustandselig fremkommer der nye Afgifter til Havnens Udbedring og til dens Udvidelser. Ved Kongens Død syntes det, som om hele Arbejdet er standset, og vi hører derefter ikke mere til det. — Vi er nu naaet op til Aarene omkring 1750, og ifølge gamle Papirer og Skrifter

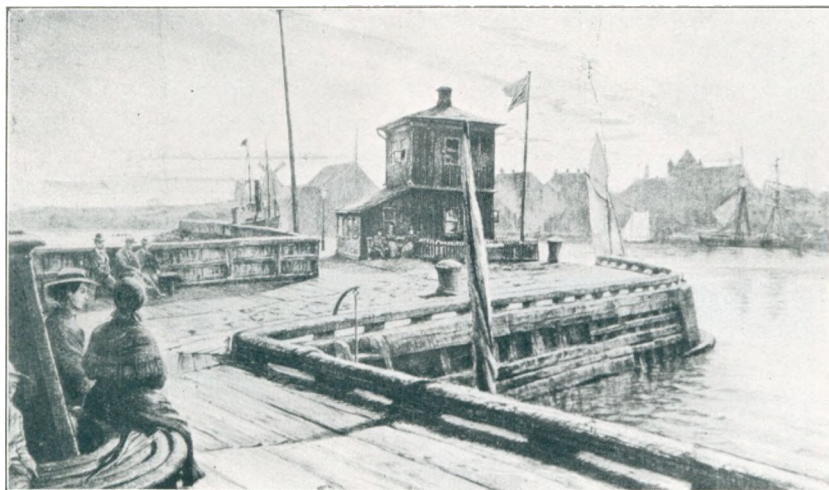
Ældre Partl af Havnen.

havde Byen paa dette Tidspunkt endnu ikke nogen ordentlig Havn. Som man ved var Byen omgærdet af Bymure, der strakte sig helt ned til Vandet, og indenfor disse Mure havde da de forskellige Skibsprovianteringsforretninger samt andre Handlende, og ikke at forglemme Told- og Øresundstoldvæsenet samt Helsingørs Magistrat, anlagt Skibsbroer af den Beskaffenhed, som allerede tidligere omtalt. Det var imidlertid ikke helt farefrit at anløbe disse Skibsbroer eller Bolværker. Af disse Bolværker var ifølge Beretning fra Aaret 1762 — Skibs- eller Toldbro Bolværket det ældste og vigtigste, efter dette og tæt op til det laa Vejerbodens Bolværk. Dette var anlagt i Aaret 1670, men der førtes stadig Klage over, at dette var saa tilgrundet, at ikke engang almindelige Baade kunde anløbe det. I Aarene fra 1740—60 havde en Del af de større Grundejere ved Stranden ladet opsætte private Bolværker. Disse var dels af Sten dels af Pæle, der var nedrammede. Af saadanne Anlæg fandtes i Aaret 1762 ialt 9 paa den nordlige Side af Toldbroen og 7 paa den søndre Side. Det var med en udsøgt Nidkærhed, at Magistraten nøje overvaagede at ikke nogen af disse private Bolværker naaede længere ud i Søen end Toldbroen. Saaledes kendes fra den Tid en Trætte mellem Købmand Engelbrecht Holm og Magistraten. Købmanden havde anlagt et Bolværk i Havnen, der var ca. 25 Al.

Helsingør Havnemole.

langt og ca. 16 Al. bredt, og dette havde han lagt tæt op til Vejerbodens Bolværk. Trætten stod paa i over 2 Aar og endte med, at Magistraten sejrede, og Købmanden maatte finde sig i, at man tog Bolværket op og rykkede det tilbage. — Knap 2 Aar efter i Aaret 1764 begynder man at forberede det længe paa-tænkte og i lange Tider omdiskuterede Anlæg

Ældre Parti af Havnemolen.

af en Havn paa den nordre Side af Toldbroen, idet denne Bro forlænges med ca. 200 Fod og i en saadan Retning at Skibe, der dog ikke maatte stikke dybere end 8 Fod, nu med nogenlunde Sikkerhed kunde ligge her indenfor. I Løbet af Sommeren 1766 bliver omtalte Bro færdig og overleveres til Byen af Captain-løitnant Bille, der havde haft Inspektion med Bygningen af denne. Den var 186 Fod lang og ca. 30 Fod bred med en Arm paa ca. 150 Fod lang og ca. 20 Fod bred, som løb i Retning af Øst-Nordøst og dannede en Vinkel ind mod Land. Paa Armens ydre Side var 3 større triangulære Udbygninger og derimellem 3 mindre til at bryde Søen og Isen. Vi skal her samtidig bemærke, at Magistraten ved Modtagelsen ikke holdt sig tilbage, men fremsatte, som det syntes, sine berettigede Klager, over at ingen af Byens egen Styre var blevet spurgt til Raads ved Anlæggelsen af denne nye Havn og, som det senere hedder, tvivlede den ikke om, at dette Anlæg i saa Fald vilde være blevet mere tilfredstillende. Den 21 December 1767 overleverede samme Bille en ny anlagt ca. 136 Fod lang Mole eller Arm, og denne laa mod Nord og gik fra Bolværket ud mod førømtalte faste Bros (Moles) ydre Arm, saaledes at der blev et ca. 50 Fod bredt Indløb til Havnen. Samtidig var der opført et Bolværk langs den indre Side af Havnen. De Grundejere, der havde Altaner eller Udbygninger mod Søen, blev beordret til at borttage disse. Dette Forlangende førte til en langvarig Retssag, som dog endte med Magistratens Sejr. Det var jo imidlertid ikke nok, at Bolværket var rejst, der maatte ogsaa skaffes Fyld til det, og det blev derfor befalet, at alle skulde lade alt Grus og Fejeskarn bringe derhen. Skildvagten ved Byporten havde Ordre til at paase, at ingen udførte saadant Fyld af Byen. Da nu dette Bolværk var opfyldt, blev det brolagt, og der blev da opsat et Stakitværk af passende Højde mellem det nye Bolværk og de tilgrænsende private Ejendomme, for at hindre Toldsvig.

Den nye Havn og dens nye Omgivelser var da færdige og overleverede til Magistraten, omend den i Sammenligning med, hvad Byen før havde af Havn, var en ubetinget Vinding for Byen, hvilket alle var enige om, men lige saa enige var alle ogsaa om, at den desuagtet langt fra var, hvad den burde være. Dels var den alt for lille for By og Sted som Helsingør, og hertil kom, at den jo, som før omtalt, havde en meget ringe Dybde. Helsingør Borgerne havde tiltænkt sig noget ganske andet, idet de havde haabet at faa en saadan Havn, der kunde indgaa som en Stabelplads eller Oplagsplads mellem Østersøen og Nordsøen. Ja Helsingørborgerne var gaaet endnu videre i deres Fremtidsdrømme angaaende Havnen, idet man havde tænkt, at denne skulde være som en Station for en Galejflaade. Man opgav ikke dette Haab; mere end en Gang henvendte man sig til Stiftamtmanden med Planer og Tegninger, og bogstavelig talt er der siden da stadig ført Forhandlinger om Helsingør og dens Havn. Saa langt som til vore Dage er dette Problem jo endnu ikke løst, idet Havnen, saaledes som den nu er, sikkert er alt for lille; thi vi maa erindre, at vi jo har overlevet den Tid, da Sejlskibene og de mindre Fartøjer var

de betydende. — Ifølge en Beretning fra Aaret 1771, udstedt den 23 August af Helsingør Magistrat til Regeringen i Henhold til de Planer, man havde med Hensyn til at fremme Fiskeri og Søfart, ser vi, at man her i Helsingør havde følgende Baade i Eje, saaledes 8 Fartøjer og 15 Mellemjoller eller store Færgebaade samt 96 store Robaade. ... Den nye Havn var i fuldkommen god Stand, kun var det ønskeligt, at den var dybere og større. Reden var god med Hensyn til Størrelse og Ankerplads. Ved Fiskeriet regnede man med, at ca. 170 Mænd og Tjenestekarle var beskæftiget, samt at deres Baade maatte antages at være 80 i Tallet, dels større, dels mindre. Men Navigationsskole fandtes der ikke. Foruden de her nævnte Baadeejere var der jo Færgelavet, der talte ikke saa faa Baade, idet det paa de Tider var et ret anseligt Lav. Hertil kommer nogle Aar senere Lodserne med deres Baade, saa alt i alt var der et dagligt travlt Liv i Helsingør Havn. Stadig ankom der nye Skibe, som skulde fortolde, eller de skulde proviantere, saa man kan tænke sig den stadige faren frem og tilbage. Lodserne havde paa de Tider nok at gøre, men herom beretter vi i dette Lavs Afsnit. Ligeledes var der mange Færgemænd, der besørgede Farten over Sundet, men om dette Lav skriver vi under De Danske Statsbaners Historie.

Det vil føre for vidt her at dvæle ved alle de forskellige Forslag, der i det kommende Aarhundrede blev fremsat, dels er det ret vidtløftige Forhandlinger, der er foregaaet, uden at nogen af dem blev realiserede. Vi naar da op til Aarene omkring 1820, da der atter fremsættes nye Planer om Udvidelse af Havnen. Dette Arbejde paabegyndtes i Aaret 1824 og varede til Aaret 1828. Havnen var da udvidet til ca. 51.000 □ Al., og dens Dybde forandret til ca. 16 Fod. Den nyudvidede Havn kunde rumme ca. 50 Skibe foruden ca. 30 mindre Baade. Naar man havde foretaget denne Udvidelse, var det tildels af Hensyn til, at de mange Søens Folk kunde faa et sikkert Sted at søge ind, naar de barske og haarde Efteraarsstorme begyndte at tage fat. Mangen Sømand har maattet ofre Livet i disse haarde Storme og det tilmed lige udenfor Byen. Da dette var en af Grundene til Havnens Forbedring, blev det en Sag af Statsinteresse, og følgelig bidrog Staten hertil ved at yde 70.000 Kr., hvilket skete i Aaret 1824, og samtidig overgik Havnen til Staten og har siden da været i dens Eje.

Atter i Aaret 1838 bliver Havnen udvidet. Denne Gang ved at man forlænger den søndre Mole med ca. 60 Alen og samtidig uddyber Havnen til ca. 18 Fod. Saaledes gjordes Indsejlingen lettere, og større Skibe kunde nu løbe ind i Havnen. Hertil kom, at selve Skibsfarten tiltog ret betydeligt i de følgende Aar. Det var tidligere saaledes, at Havnen i Isvintre ikke nær formaaede at tage de mange Skibe, som kom for at søge Ly. Det berettes saaledes, fra Aarene omkring 1850, at adskillige Skibe af forskellige Nationaliteter maatte drage skuffede bort og lade sig overlade til Søen og de Farer, som den udsatte dem for i saadanne Isvintre med Storme.

Vi er nu naaet helt op til Aarene omkring 1850, og i disse opstaar atter Tanken om en Storhavn ved Helsingør. Der blev saaledes

Inderreden i Helsingør Havn.

fremSAT Planer om en Storhavn Nord for Byen, her vilde man indrette en mægtig Havn, der, som tidligere fremført, skulde være Stabelplads for Øster og Nordsøen. Havnen skulde ligge Nord for Kronborg og var projekteret til at koste ca. 6 Millioner Rdl. Men ak, det gik med denne, som med lignende Planer, de blev kun til paa Papiret og aldrig til Virkelighed. Man lod, om vi saa maa sige, andre drage Nytte deraf, og saaledes opvoksede Helsingborg paa den anden Side af Sundet, og det gamle Helsingør, med sin i Aaret 1861—63 udvidede Havn, forblev paa det gamle Sted, men Havnen var nu udvidet til ca. 100.000 □ Al.

Vi har nu kortelig fulgt Havnens forskellige Stadier gennem Tiderne og vil nu vende os til Havnen saaledes, som den nu fremtræder for Beskueren.

Det nye Havneanlæg fra 1860.

Helsingør Havn, som vi ser den i Dag, fremviser et helt andet Billede, end Havnen i Øresundstolden og Sejlskibenes Tid. Alligevel er Helsingør Havn, ogsaa i vore Dage, en Seværdighed, mere maaske end nogen anden dansk Havn. Det kommer af, at der her rører sig et pulserende Liv, koncentreret paa et saa ringe Omraade, og fordi Livet her er af saa forskellig Art. Man hører uafbrudt Livet, der rører sig, paa Helsingørs Jernskibsværk og Maskinbyggeri, der optager en Halvø og den nordlige Del af Havnen. Her smelder Nittehamrerne og her durer Kranerne, ligesom Skibe kommer og gaar, saaledes at Billedet ved dets Kajer stadig forandres. Statsbanernes Færger, der besørger den internationale Trafik, stryger ind og ud af Havnen, med korte Mellemrum, og de afgiver og modtager en Strøm af Rejsende, der taler fremmede Tungemaal. Til samme Tider ankommer fyldte Tog med Rejsende til Statsbanestationen, der ligger ved Havnens sydvestlige Ende, og endelig har Hornbækbanen Endestation langs Siden af Statsbanestationen. Dens Tog løber langs Havnens Bolværker og puster ind samtidig med Færgeren og Statsbanetogene, saa det Liv, der rører sig her til visse Tider af Dagen, er ganske enestaaende

og interessant, og det gøres endnu mere overvældende i Sommerhøjsæsonen, naar Øresundsselskabets Skibe ogsaa landsætter sine Skarer af Tilrejsende.

Der er nemlig det gode ved det, at Helsingør har noget at byde en Turiststrøm paa, saa Folk bliver her i kortere eller længere Tid for at beundre de med Stjerner i „Bædecher“ betegnede Steder, saasom „Kronborg“, Hamlets Minde, „Skt. Marie Kloster“, Museer og ikke at forglemme de mange gamle Huse og Stræder.

Se det var Livet ved Havnen, det er som et Pust fra den store Verden, men det mere støjende og larmende Liv. Helsingør Havn byder dog ogsaa paa noget mere æstetisk og sværmerisk, og dette var ogsaa Tilfældet i vore Bedste- og Olderforældres Tid. Man tænke blot paa søndre Mole. Der kunde skrives en Roman om denne Mole, der byder en saadan Afveksling og Skønhed. Den strækker sig fra Banegaardspladsen og ud til Fyret paa Molehovedet. En stensat Skærm værner mod Bølgesprøjt og skarpe Vinde, og det som gør, at Mængder af Mennesker elsker denne Mole, er det Sceneri, der udfolder sig her.

Man har Sundet, den smalleste Del af Øresund, liggende for sig, og dette Sceneri forandrer sig stadig, snart er det Søen selv, der er yndig smilende og spillende i de herligste Farvenuancer, snart bøs og truende, naar Storm og Graavejr sætter ind, medens man selv gaar trygt bag den beskyttende Skærm. Dernæst er der Skibene, der haster forbi eller stopper op, der gør, at Billedet stadig forandrer sig. Her er Skibe af enhver Art, selv „Havets stolte Svaner“ de gamle store Sejlskibe ses her oftere end noget andet Sted paa Kloden. Daglig kommer moderne Flyvemaskiner snurrende, saa paa den Maade mødes ogsaa Fortid og Nutid i Sundet, som det gør det i selve Byen. Endelig har vi Sverrig med Helsingborg By lige overfor, saa nær, at man næsten føler Livet røre sig derovre. Det er en Baggrund i Billedet af enestaaende Kolorit, og alt tilsammen bevirker, at man uvilkaarlig spørger sig selv: „Mon der findes noget skønnere Sceneri i den ganske Verden“.

Havnen, saaledes som den nu er, dækker et Areal paa ca. 6,6 ha. i Landomraade, og selve Vandarealet er ca. 6,5 ha. Distancen Havnen rundt fra Søndre Mole til nordre Molehoved er ca. 2 Km. Havnen ligger indeklemmt mellem Kronborgs Volde, paa den ene Side og Byen paa den anden. Ud mod Øresund findes de eneste Muligheder for Udvidelse, men her er Dybden saa stor (25 Mtr.) at det vil blive et meget bekosteligt Foretagende at gaa den Vej. Havnen har en tilpas Dybde nu, fra 6 til 8 Mtr. og en forholdsvis meget lang Bolværkslængde ca. 1770 Mtr., hvoraf ca. 1170 Mtr. er forsynet med Jernbanespor, men der er unægtelig mange fæle Kroge og Hjørner i Havnen, der gør det besværligt at forhale rundt med Skibene, især naar det — efter Forholdene — er meget store Skibe, som det drejer sig om, og det sker ikke sjældent at Havnen gæstes af saadanne.

Der er altid stærkt Røre i Havnen, vel nok mere end i andre Havne af samme Størrelse, hvilket fremkommer dels ved den livlige Trafik til og fra Skibsværftet, af Færgernes idelige Padlen ud og ind, og dels af de mange Smaaskibe, der paa Alfarvej møder kontrære Vind eller Strømforhold, og som nu, da de næsten alle er udstyrede med Motorer, hellere vil ty i Havn, fremfor at kaste Anker paa Reden eller i Nivaabugten, saaledes som Skibene gjorde i gamle Dage. Endelig gæstes Havnen af mange Regeringsskibe og om Sommeren af talrige Lystfartøjer.

Ser man paa den officielle Statistik for Trafikken paa Helsingør Havn for Aaret 1929, vil man bemærke, at Tallene viser, at Havnen har været besøgt af 741 Skibe med en Netto Register Tonnage paa 82,758 Tons (Uddrag fra Dansk Havneblad for April 1930). For andre Havne giver en saadan officiel Statistik maaske nok det rigtige Billede, men for Helsingør Havn gør den det ikke, og det kommer formentlig af de mange afgiftsfri Skibe, der anløber denne Havn.

Her er de Tal som Helsingør Havns Skibsjournal viser for samme Aar, nemlig 1366 Skibe med 219,158 Netto Register Tons. Disse Tal viser noget andet, og saa tæller Færgen og alle Lystfartøjerne m. fl. Skibe naturligvis ikke med.

Som før omtalt ejes Havnen af Staten, og den styres af Helsingør Havneraad, der bestaar af 5 Medlemmer, som i Aaret 1930 er: Havneingeniør K. LINDHARD, der er beskikket Formand, for 6 Aar ad Gangen, Konsul N. F. BODELSEN og Kaptajn E. O. MØLLER, der begge er beskikkede af Ministeriet for offentlige Arbejder, og Byens Borgmester og Redaktør J. M. WELSCH, der er Kommunens Repræsentanter. Havnens Tjenestemænd bestaar af: 1 Havnemester, 1 Havneassistent og 2 Havnebetjente.

Det var lidt Poesi om Helsingør Havn i det Herrens Aar 1930, og det viser sig at denne endnu har Betydning, selvom Sundtoldens tvungne Guldflod ikke rinder mere. Alligevel er der dog mange Danske saavel som Udlændinge, der erlægger Byen og dens Havn deres frivillige Tribut.

Vi har nu i skiftende Billeder gaet Helsingør Havns Historie igennem, Aarhundrede efter Aarhundrede, og vil jo ikke nægte, at en Havn naturligvis ogsaa har sine praktiske Sider, og om disse kan der siges for Helsingørs Vedkommende, at dens Havn er i god Gænge, den formaar endnu at opfylde de Krav, der stilles til den. Men hvortil? ja det beror paa Udviklingen.

Fyret paa Kronborg er fra 1772, idet der i dette Aar opsattes det første Fyr her. Omtrent 100 Aar senere, nemlig i 1878 moderniseres dette, saaledes at det blev et Blinkfyrt. I 1901 indstilleredes der Sirener samt Signalstation. I 1925 indrettedes Fyret med elektrisk Drift. I dette findes tillige Telegrafstation, der ledes af Fyrmesteren. Fyret sorterer nu under Marineministeriet, men indtil 1921 var Overopsynet af dette underlagt Kasernekommandanten. Fyret er nu underlagt en Fyrmester, der har 1 Assistent, 1 Fyrpasser samt en Reservemedhjælper.

KNUD MOGENS LINDHARD, Distriktsingeniør

f. 23 November 1883 i Rudkøbing, S. af Vice-Vej- og Brolægningsspektør i København cand. polyt. Frederik Elias L. og Hustru Augusta Petrea f. Elberling, g. 1912 med Emma Lauritsen, D. af Førstelærer S. Lauritsen, Sønderho, Fanø. Cand. polyt. 1907, aftjent Værnepligt ved 5 Ingeniørkompagni, ved Københavns Vej- og Kloakanlæg fra 1907, ved Vandbygningsvæsenet fra 1908, 3 Maanedere i Agger paa nordre Limfjordstange, 8 Aar i Esbjerg, 1 Aar i Ringkøbing, 3 Aar i Agger, 2 Aar i Lemvig, og endelig 1922 i Helsingør som Distriktsingeniør og som Formand for Helsingør Havneraad.

HANS MARIUS ANDERSEN, Havnemester, Kaptajn

f. 10 November 1877 i Faaborg, S. af Muremester J. A. og Hustru Maren f. Rasmussen, g. 1906 med J. A. D. Poulsen. Navigationsskolen i Svendborg 1900, Eksamen 1 og 2 Grad 1900, ansat i Danmarks Selskab som Aspirant og Styrmand, Reserveløjtnant 1902, Styrmand 1903, ansat ved D. S. B. 1903, Reserveskibsfører fra 1919—

27, siden 1927 Havnemester i Helsingør. Tildelt fransk Æresmedaille.

AUGUST VALDEMAR ARILDSØ, Fyrmester

f. 9 Januar 1878 i København, S. af Grosserer Aug. V. Rasmussen og Hustru Anna B. f. Malmros. Styrmands-Eksamen 1899, Reserveløjtnant 1903, konstitueret Fyrassistent ved Skallinge Fyr 1905, Assistent samme Sted 1906, Assistent ved Christiansø Fyr 1906, Assistent ved Trekroner Fyr 1908, Assistent ved Middelgrunden 1912, Fyrmester paa Anholt 1916, siden 1921 Fyrmester ved Kronborg Fyr.

mester paa Anholt 1916, siden 1921 Fyrmester ved Kronborg Fyr.

LARS PEDER JOHANNES NIELSEN,
Havneassistent

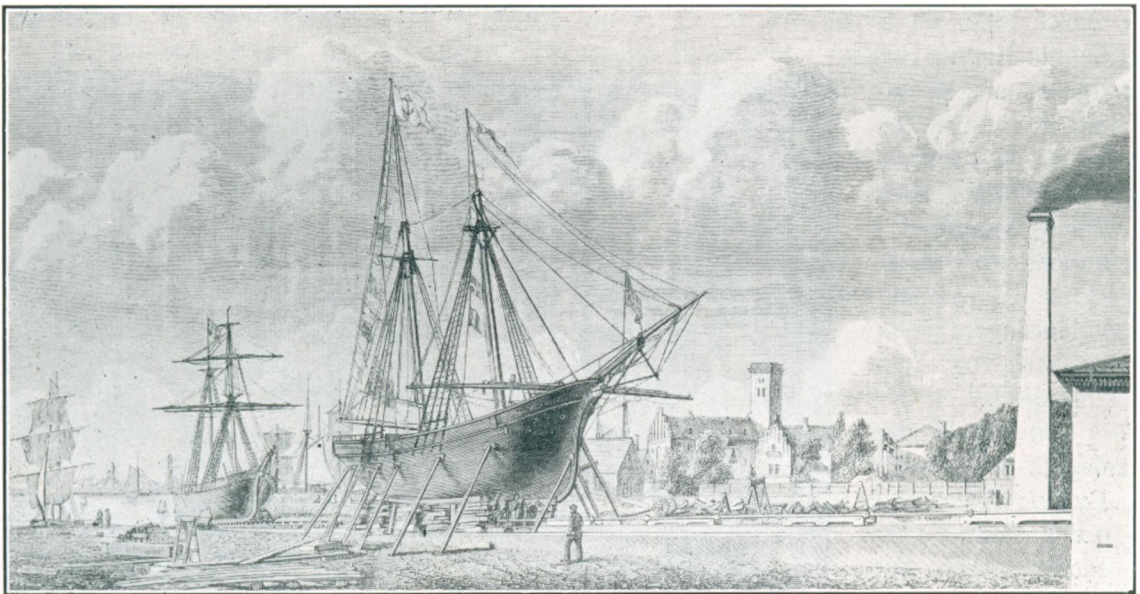

f. 10 September 1867 i Ker-teminde, S. af Arbejdsmand Niels Frederiksen og Hustru Karoline f. Hansdatter, g. 1892 med Jensine Valentine Ernst. Sejlet siden 1899 med danske og udenlandske Skibe, gennemgaaet Sømandsskolen, ansat ved Vandbygningsvæsenet 1903, Havnebetjent 1911, Havneassistent 1922 i Helsingør.

CARL AUGUST BRUUN RASMUSSEN,
Fyrassistent

f. 2 Juni 1884 i København, S. af Vognmand L. R. og Hustru Karen f. Thygesen, g. 1910 med Anna Chr. Hansen. Maskinmester-Eksamen 1907, sejlet som 1 og 2 Mester fra 1907—1922, Fyrassistent paa Hanstholm Fyr fra 1922—28, Kjelds Nord Fyr 1928, siden 1928 Fyrassistent paa Kronborg.

A/S. HELSINGØRS JERNSKIBSVÆRFT OG MASKINBYGGERI har igennem snart Halvthundrede Aar givet ikke alene Byen men ogsaa Havnen og dens Omgivelser, sine egne Billeder, nemlig det pulserende og travle Liv dernede paa Værftet, med de tusinde, saa hastigt efter hinanden følgende Hammerslag, der lige som enkelte Fanfarer lyder ud over Havnen, med de snurrende Kraner og det stadige Liv, der er her paa Værftet, fra tidlig Morgen til Eftermiddagens sene Timer. Vi har før maattet nævne Værftet i Forbindelse med Institutioner af Betydning for Helsingør By. Staar vi en Stund stille, lige ved Middagstid, og venter, saa hører vi pludselig Værftets Fløjte pibe, og i samme Nu begynder et Mylder af Mennesker at vise sig, alle stræbende henimod Værftets Udgange, et sælsomt Skue i den gamle Øresundstolds By, det varer ikke mange Minutter dette Skue, thi hver enkelt Arbejder har travlt, han skal hjem til Middag, men det myldrende Liv, der varer saa kort, er ogsaa en væsentlig Del af Byens Billeder, hvilket man jo snart maa sande, naar man hører, at det drejer sig om ca. 1700 Mennesker, der passerer. Knapt en Time efter begynder det samme Liv at røre sig igen, men denne Gang ved Tilbagekomsten virker det ikke slet saa imponerende, thi nu kommer Mændene i smaa

Ældre Billede af Skibsværftet.

Udsigt over Skibsværftet.

Klynger, eller enkeltvis. Middagen er slut, Livet, Hammerslagene tager atter fat, og atter lyder Fanfaren ud over Havnen, hen mod det stolte Kronborg, ind over Byen, og Billedet er, som det tager sig bedst ud, lig en Myretue. Men ogsaa naar Værftet ligger stille og naar de mange Mennesker er spredt over Byen og Fritimerne nydes og udnyttes, har

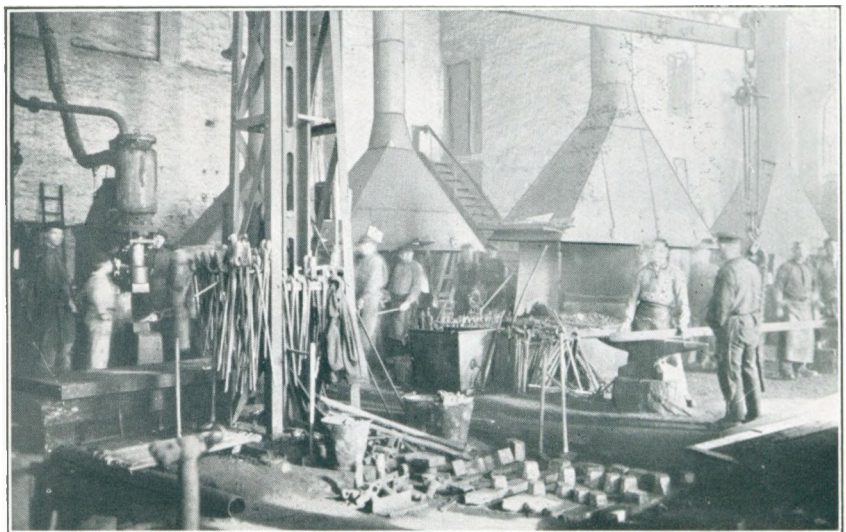
Værftet sine egne smukke Billeder. Særligt ved Aftenstide, ved Tusmørkets Fremkomst, naar Maanen staar højt og giver de store Kraner, de ejendommeligste Skygger og Silhuetter. I Sandhed et Fantasiens Rige, og dog midt i Virkeligheden.

Helsingør mistede ved Sundtoldens Ophævelse sin hidtidige Betydning som Handelsby. Der søgtes paa forskellige Maader at ophjælpe Byen, og blandt disse Bestræbelser var, som fortalt under Havnens Historie, de i Aarene 1860—63 foretagne Udvidelser af denne. Staten havde jo allerede i Aaret 1824 overtaget Havnen.

Samtidig med Havneudvidelsen i Aarene 1860—63 blev der af et privat Interessentskab anlagt en Ophalerbedding samt et mindre Værksted til Reparationssted for Smaaskibe, men faa Aar herefter er vi inde i en opgaende Periode for Skibsfarten, idet Overgangen fra Sejlskibe til dampdrevne Jernskibe tog sin Begyndelse og vel nok naaede sin Højde i Slutningen af 1870. Dette gav Anledning til forskellige Planer om Anlæggelsen af et større Jernskibsværft ved Helsingør Havn. Disse Planer blev imidlertid ikke til noget før i Aaret 1882, da Skibsreder M. C. Holm stiftede et Aktieselskab med en Kapital paa

1,6 Mill. Kr., til Udnyttelse af en af Indenrigsministeriet udstedt Koncession, og den 1 Marts 1882 traadte Selskabet i Virksomhed under Navnet Aktieselskabet Helsingørs Jernskibsværft og Maskinbyggeri.

Det Værft der anlagdes bestod af 3 Byggebedinger, 1 Tørdok samt Værkstedbygninger for Skibsbyggeri, Maskinfabrik, Støberi

Interiør fra Værkstedet.

m. m. alt udstyret med Datidens bedste Værktøjsmaskiner og andre Hjælpemidler. Der kommer dog snart efter ret vanskelige Tider og Forhold, men ogsaa disse overvindes ved energisk Arbejde, og omkring 1892 syntes det, som om den ret svære Periode er ovre. I Aaret 1896 kunde man da foretage en Udvidelse af Værftet, og i samme Aar overtages føromtalt Ophalerbedding og en ny, større Dok bygges, saaledes at Værftet ved dette Aars Slutning raadede over 3 Tørsætningsmidler og betydelig forbedrede Maskiner.

Tiderne fra Værftets Grundlæggelse og til vore Dage, er jo i væsentlig Grad underkastet forbavsende Forbedringer og Udviklinger, hvad Tekniken angaar, hvilket har medført, at Værftet stadig har maattet foretage Nyanskaffelser og Ændringer i Fabrikationsmetoden, men trods de moderne Værktøjsmaskiner, der jo i mangt og meget erstatter den menneskelige Arbejdskraft, har Værftet i stadig stigende Grad forøget sin Arbejdstab. Det kan i denne Forbindelse have Interesse at se den Udvikling i Tal, trods det at Tal jo altid virker noget tørre, som er sket angaaende Værftets Arbejdstab. Saaledes var Antallet af ansatte Arbejdere ved Værftet i 1887, 231, ti Aar herefter 1013, i Aaret 1912 er det 937, men faa Aar efter er det atter oppe over de 1000, i Aaret 1930 paa sin hidtil største Højde, idet der beskæftiges 1700 Arbejdere og 130 Funktionærer.

Naar Helsingørs Jernskibs- og Maskinbyggeri nu i vore Dage staar som et Værft med en saa betydelig Kapacitet, som Tilfældet er, skyldes dette navnlig de senere Aars tekniske Forbedringer og Nyanskaffelser i Værftets forskellige Afdelinger for Skibsbygning, Maskin- og Kedelfabrikation, Brobygnings- og Jernkonstruktionsværkstederne etc.

Værftet har i Aarenes Løb, gentagne Gange, medvirket ved Opførelsen af gode og sunde Boliger for dets Arbejdere. Det har saaledes senest i Aarene 1920—21 i Forbindelse med Kommunen ladet opføre et Komplex med 60 Lejligheder til en Byggesum af ca. 1 Million Kroner. I denne Forbindelse kan samtidig nævnes, at Værftet har opført en moderne Økonomibygning med rummelige Spiselokaler samt Vaske- og Omklædningsrum til Arbejdernes Afbenyttelse.

Værftet har ligeledes gennem Aarene ydet Helsingør Tekniske Skole Bidrag.

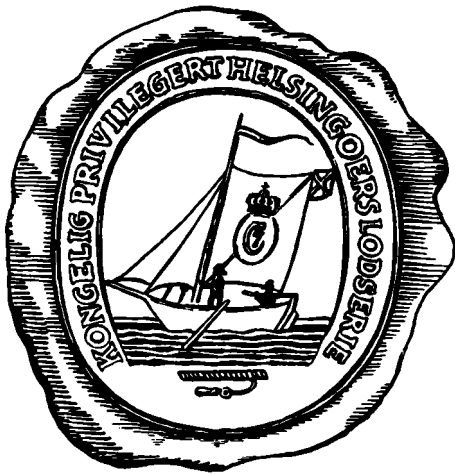
Værftets Aktiekapital er nu paa 4,2 Millioner Kroner.

Det har gennem Aarene været ledet af følgende Personer: Vilh. Dyhr fra 1882—87, af Stifteren Skibsreder M. C. Holm fra 1887—92, af S. V. C. Bindsbøll fra 1892—1913, af J. Lundgaard fra 1913—20, af Chr. Andersen fra 1920—25 og siden da af nuværende Direktør H. P. CHRISTENSEN.

Det vil føre for vidt her at beskrive de mange Bygninger, Værftet gennem Aarene har leveret, men enkelte vil vi dog nævne, saaledes Dampfærgen „Danmark“ paa Gedser-Warnemünde Ruten, Dieselmotorfærgen „Korsør“ i Storebæltfarten, „Parkeston“, „Jylland“ og „Esbjerg“ der sejler paa Ruten Esbjerg—Harwich samt „C. F. Tietgen“ paa Ruten København—Aarhus, Tank—Dieselmotorskibet „Britta“ og en Række Eksport og Passagerdampere til Sveabolaget i Stockholm. Foruden til Værftets egne Nybygninger har det leveret talrige andre Maskin og Kedelanlæg, Oliebeholdere, 2 Brooverbygninger til Byen Kowno i Lithauen samt adskillige andre Bro- og Jernkonstruktionsarbejder.

HELSINGØR LODSERI. Vi har i de to forrige Afsnit beskrevet Livet ved Havnen, saaledes som det rørte sig i længst forsvundne Dage, og saaledes som det udfolder sig nu i vore Dage. Som anført udførtes Lodstjenesten af Helsingør Færgelav, der for blot 150 Aar siden var et ikke ubetydeligt Lav, som havde stor Betydning og Indflydelse paa hele Havnen. Dette Lav besørgede jo al Forbindelse og Transport over Sundet, og som anført Lodstjenesten. At dette Lav ikke helt har handlet, som det burde med Hensyn til Lodsning af saavel indenlandske som udenlandske Skibe, fremgaar af den Redegørelse, der af Admiralitetet og Commissariats Collegiet Ober-Direktion over Lots-Væsenet indsendes

Helsingør Lodseris Segl.

til Hs. Majst. Kong Kristian VII. Denne Redegørelse foraarsager, at Kongen lader Helsingør Lodseri oprette og udsteder det kgl. Privilegium den 10 September 1778, der er saalydende:

.. „Vores Admiralitets= og Commissariats=Collegio, hvem vi Ober=Direktionen over Lots=Væsenet i begge Vore Riger, Danmark og Norge allernaadigst have anfortroet, „at Helsingør Færgelav“ har ladet sig betale ligesom de af de Seiglende have kundet betinge sig, hvorved det ofte har hændet sig, baade at den angivne Lots ikke har besiddet Kyndighed og Erfarenhed nok anlangende Strømmens Løb og Grundenes Beskaffenhed, saa og at de Færende har maattet betale større Lots=Byre end billigen burde: saa haver Vi for alle der af saavel Vore Eegne kiære og tros Undersaatter som Fremmede flydende Ulejligheder at forekomme samt for Seillatzens og Handelens desto større Sikkerhed og Visbed at befordre, lad et tilstrækkeligt Antall af Vore

indsøgte Søefolk udi tvende Aar oplære og øve i at kiende Færvandet imellem Kulden og Dragør Tønde, dets Grunde, Strømmens Løb, Tvær= og Langmærkerne til alle de udliggende Lots=Mærker og Vragere. Og som Vores Admiralitet= og Commissariats=Collegio nu for Os allerunderdanigst have andraget: At bemelte Søefolk af Vores Ober=Lots Os Elskelige Commandeur Capitain Lous er examinerede og prøvede og befundne at besidde saadan Kyndighed og Øvelse, at de med den fuldkomne Visbed og Sikkerhed kan betros at lotse saavel Orlog som Coffardie Skibe overalt imellem Kullen og Dragør. Saa have vi allernaadigst fundet for godt, til Negocens Fortjæmelse og Sikkerhed samt Søe=Fabrtens og Handelens Befordring at beskikke et ordenlig Lotseri udi Vores Kiøbstad Helsingør, som skal bære Navnet af Helsingøers privilegerede Lots=Selskab“ ..

Chr. VII' Vaaben.

Saaledes oprettedes Helsingør Lodseri, men vel nok ikke uden flere Sammenstød med det gamle Færgelav, men Lodserne, der paa den Tid talte 30 faste og 10 Reservelodser, forstod at hævde sig og deres privilegerede Stilling. Betegnende for den Tid er, at det var

Lodsbaaden gaar ud.

Lodserne, Fiskerne og Færgemændene, der var de dominerende i Byen, bortset fra de enkelte større Handelshuse og Skibsprovanteringsforretninger, der fandtes i Købstaden. Disse tre Fag dannede en hel Del af Byens Borgere, og med deres Lav prægede de ofte Byen, dels ved Fester, dels ved Godgørenhed og andre gode Formaal til Byens Fattige.

Det var nu ikke nok med Udstedelsen af Lodsprivilegiet, der fulgte ikke saa faa og svære Bestemmelser med det Hverv at være Lods. Saaledes blev saavel Oldermænd som Lodser taget i Ed paa, hverken mundtlig eller skriftlig for Uvedkommende at aabenbare Farvandets Beskaffenhed eller Mærkerne. Forbrød Lodsens sig mod denne Ed straffedes han, som det hedder i Privilegiets Bestemmelser, „paa Liv, Ære eller Formue, alt efter Sagens Beskaffenhed“. Videre hedder det „sætter en Lods Skib paa Grund eller lotser saa, at det kommer til Skade, da bør han, om det end er skeed af Ukyndighed, Forseelse eller Forsømmelse, saavidt hans Formue strækker, erstatte Skaden og efter Omstændighederne arbejde i Jern paa hvis Tid eller uværdig at være Lods mere, men er det forsætsligvis bør han hænges“.

Lodserne var fritagne for alle borgerlige Ombud, der kunde hindre dem i deres Lods-tjeneste „saa at disse Byrder, hverken paa Person eller Formue maa dem paalægges, under hvad Skind eller Paaskud det end kunde skee“.

Det privilegerede Lodsselskab forpligtigede sig til at have mindst 4 gode og forsvarlige Lodsjoller og dertil 2 Reservejoller. Videre hedder det „naar de fører Sejgl skal de have den midterste Dug i deres Stor-Sejgl rødbarket, og naar de er roende i stille Vejer, en Stage oprejst midt i Jollen, hvorpaa er fastbundet et hvidt Flag med rød Diagonal udi“. Lodspengene udgjorde fra Helsingør til Dragør for Skibe fra 8—10 Fods Dybgaende 3 Mark pr. Fod. Fra 18—20 Fod 1 Rdl. pr. Fod. Fra Helsingør til Kullen henholdsvis 1 Mark 12 Skilling og 3 Mark 7 Skilling

Ved Sundtoldens Ophævelse i Aaret 1857 blev Sejladsen gennem Sundet fri for alle

søfarende Nationer, og dette medførte, at Helsingørs Lodseri-Selskab havde levet sin Blomstringstid til Ende, idet der blev opsat Vagere og Fyrskibe og afmærket de forskellige Grunde og farlige Steder. Hertil kom at Kystfyrene forbedredes og forøgedes i Tal, saa det var jo intet Under, at flere Skippere forsøgte at klare sig uden Lods. En anden og ikke

Den gamle Lods- og Karantænestation paa søndre Mole.

Lodsdamperen „Helsingør“.

mindre væsentlig Ting bidrog til Lodsernes dalende Indtægter, nemlig Dampskibenes Indførelse i Aarene omkring 1870—80. I Slutningen af forrige Aarhundrede var Lodsernes Indtægter saa stærkt dalende, at det var et lidet misundelsesværdigt Embede. Deres Indtægter forsløg ikke til en blot nogenlunde anstændig Levemaade. I Aaret 1890 afgik da 11 Lodser med Pension, 1897 afgik 10 og endelig i 1903 2 Lodser, saaledes at Lodseriet nu tæller 5 Lodser samt nogle Baadfolk. I Aaret 1891 faar Lodseriet den lille Damper „Helsingør“ og senere er hertil kommet 3 Motorbaade.

Under Verdenskrigen skete der dog en betydelig Bedring indenfor Lodsernes økonomiske Kaar, idet de fleste Skibe paa Grund af Minefaren benyttede Lods, men ogsaa denne Periode fik jo en Ende. Man fandt dog paa en anden Udvej, idet man henvendte sig til de store udenlandske Rederier angaaende Turistdamperne og opnaaede at faa Lodseriet for disse, og adskillige Gange har Helsingør Lodserne gjort Rejsen med til Norge og England.

RASMUS ERIK RASMUSSEN, Lodsformand

f. 15 September 1872 i Ærøskøbing, S. af Krydstoldassistent W. G. R. og Hustru Marie f. Svarer, G. 1902 med Jenny Regina Jensen, ansat ved Lodsvæsenet 1899, siden 1929 Lodsformand i Helsingør.

HELINGØR VANDVÆRK, saaledes som vi nu ser det, er fra Aaret omkring 1893 --94, dog er det gennem Tiderne adskillige Gange dels ombygget, dels tilbygget, hvorved det er blevet til det nu saa moderne Værk, men herom vil vi senere fortælle. I korte Træk vil vi nu skildre de Forhold, der herskede i Helsingør i længst forsvundne Tider med Hensyn til Byens Vandforsyning, saa langt tilbage som i det 16—17 Aarhundrede. Dengang havde man ikke kommunale Værker eller lignende Institutioner, men man havde ved Aarene 1630—31 et Vandkompagni, der kaldte sig Helsingørs Vandkompagni. Dette havde flere Steder i Byen opstillet Vandhuse eller Springvand, som de ofte kaldtes. Saaledes laa der et saadant Vandhus nede ved det gamle Toldkammer, der hvor der nu er rejst en Mindestøtte for dette første Toldkammer. Her var der i den ret lille og smalle Havn stor Travlhed, naar Skipperen kom for at proviantere og hente Vand. Ifølge en af Vandkompagniets Opstillinger fra 1630, ser vi, hvad det kostede for en Husstand at faa Vand; det lyder saaledes: for en Portion Vand i Hus eller Gaard betales 16 Rdl. i Indfæstning, og 2 Mark aarlig i Postpenge. Vandkompagniet havde opstillet forskellige Konsumenter i Byen, hertil lededes Vandet fra forskellige højtliggende Damme og Kilder, gennem Træledning — Trærender. I over 200 Aar benyttedes Trærender og Trærør til Vandtilførelsen fra Dammene ned til de forskellige Konsumenter, først i Aaret 1866 erstattedes disse med Jernrør.

I Aaret 1691 skænker Kong Chr. V en Del Damme, der laa Syd-sydvest for Byen, til forskellige Borgere i Byen til Byens Vandforsyning. Disse Damme med tilhørende Kilder, man ledte Vandet fra, var Nykilde-, Stubbe-, Melle- og Rødkildedammen. Vandet fra disse var oprindeligt særdeles godt og sundt Drikkevand, men den Maade, hvorpaa det hele Anlæg var udført og forvaltedes paa, medførte de utroligste Urenligheder, inden Vandet naaede fra Dammen eller Kilden ned til de bestemte Konsumenter. Særlig galt var det om Sommeren, hvor Dammene var et yndet Opholdssted for Frøer, Iglar og

andet Kryb, ligesom en ovenud frodig Vækst af Planter til Tider helt tillagde Dammene, men disse Ubehageligheder var tildels tilgivelige, værre var det med de Urenligheder, som Menneskene var Skyld i, og som særlig skyldtes Militæret. Byen var jo gennem mange Tider besværet med store Indkvarteringer, stundom mere end hvad godt var, dertil kom, at samme Militær ikke alene mødte frem, men havde baade Kone og Børn med i Kvarter. Saaledes blev der ved kgl. Resolution af 23 Maj 1691 fastsat, at Byen skulde have 600 Mand i Indkvartering, men allerede i September samme Aar ses det, at Byen havde faaet 872 Mand, dertil kom deres Koner og Børn. Man forstaaer nogenlunde hvad det vil sige for Byen at faa en saadan Invasion, tilmed da den jo paa de Tider ikke var særlig velstillet, og det som Regel gik ud over de daarligst stillede i Byen. Ikke alene Krige, men ogsaa Pesten havde taget svært paa Byen, ikke nok med, at den var økonomisk daarlig, men samme Militær tog sig alle mulige Rettigheder, blandt disse var vel nok de i Forbindelse med Vandforsyningen de værste. De tog først, hvad de havde Brug for af Vand til Drikke og Huset, dernæst lod de deres Koner foretage Vask af Gangtøj og meget andet ved og i Konsumenterne, og naar dette Arbejde var overstaaet, da kunde Byens Borgere faa Adgang til Brønde og Konsumenter.

Vandforsyningen var saaledes i hine Tider meget tilbage mod vore Vandværker; man havde dog i Aarene omkring 1870 gentagende Gange gjort Forsøg paa at faa et fuldstændig kommunalt Vandværk, der kunde forsyne hele Byen med Vand, men stadig uden Resultat, atter i Aaret 1875 indlededes nye Forhandlinger, men man kunde ikke finde en Ordning, hvorom man kunde enes med Vandkompagniet, og fra dette Aar førtes der bogstavelig talt stadig Forhandlinger om dette Felt. Ganske vist var Vandforsyningen betydelig forbedret paa dette Tidspunkt, men det var dog ikke bedre, end at Sundhedskommissionen i Aaret 1877 foretog en Undersøgelse af Vandværkets Vand, som jo i og for sig var sundt nok, men som Kommissionen sagde, naar det vel at mærke underkastes en omhyggelig Filtrering, medens man for de private Brønde sagde, at Vandet her er saaledes, at det ikke lader sig bruge til andet end til Husholdning, og absolut ikke maa anvendes uden til dette Brug. — I ovenstaaende Linier har vi omtalt, at man indenfor Helsingør Byraad flere Gange, i en længere Aarrække forsøgte at opnaa Enighed eller da at finde et Kompromis, hvorunder det gamle Vandværkskompagni og Byen kunde samles, saaledes at man kunde faa et Vandværk, der blev hele Købstaden til Gavn. Lange og gentagende Forhandlinger var saaledes ført mellem Kommunen og Vandkompagniet, men stadig uden noget positivt Resultat, enten var der Uenighed angaaende Overtagelsesprisen, eller ogsaa Uenighed i de fremstillede Projekter, hvor det foresloges at inddrage Vandkompagniets Ledningsnet ind i det nye Vandværksledningsnet.

Th. Jochimsen arbejdede længe med Vandværkets Planer, utallige Boringer og Undersøgelser blev foranstaltede, og endelig den 27 Januar 1894 indgiver Th. J. en Erklæring til Helsingør Byraads Vandværksudvalg. Efter at Vandværksudvalget ved denne Erklæring ogsaa var blevet klar over Umuligheden af at etablere en Vandforsyning for hele Byen paa Basis af Vandkompagniets gamle Kilder og det vandførende Lag under Stubbedammen, vedtog man at gaa over til at foretage Boringer

Vandaarnet.

Vandværket.

ned i Kalklaget Nord for Byen. Da der kort i Forvejen var foretaget en Boring paa Gasværket ved Grønnehave med et heldigt Resultat, foretoges der endnu 4 Boringer, 2 paa Grønnehave og 2 mellem Grønnehave og Marienlyst bag ved Lappen, idet man om muligt ønskede at faa Pumpestationen anlagt saa nær Byen som mulig og paa Kommunens egen Grund i Grønnehave. Da de 3 af disse Boringer mellem Gasværket og Marienlyst gav et godt Resultat, afgaves Erklæring om Anlæggelsen af Vandværket

for Helsingør med Pumpestation i Grønnehave. — Man paabegyndte da Opførelsen og Anlæggelsen af Vandværket. Vi skal ikke her komme nærmere ind paa de enkelte Detailler ved Værkets Anlæggelse, men blot nævne de Firmaer og Virksomheder, som havde med denne Anlæggelse at gøre.

Boringsarbejdet udførtes af Brøndboringsentreprenør Marius Knudsen fra Odense. Rørleverancen af Styrup, Helsingør. Brandopstandere leveres fra Brødrene Dahls Maskinfabrik, Ringsted, Filter og Brøndanlægget udførtes af Chr. Petersen, I. Voss og J. Hansen, Langsted. Højdereservoiret udførtes af Ingeniør L. Pedersen og Tømrermester C. Styver. Maskinhuset opførtes af Murermester Walin. Funktionærboligen af Murermester Faarup. Ledningsarbejdet i Gader og Veje udførtes af Entreprenør Løssl, Kolding. Maskinanlægget leveredes af Helsingør Jernskib- og Maskinbyggeri, og endelig Vandstandsviseranlægget af Telegrafist F. O. Jensen, Fredericia. Anlægget kostede c. 205.000 Kr. Denne Sum er dog exclusive Grunden, der jo tilhørte Kommunen. Helsingør havde ved Værkets Anlæggelse c. 11.000 Indbyggere, boende i 802 Ejendomme, hvoraf 570 i selve Byen og 232 paa Byens Markjorde. 423 af disse Ejendomme indeholder 1.735 Lejligheder, hertil kommer Garnisonen paa Kronborg og de der værende c. 25 Lejligheder, desuden c. 30 større og mindre Virksomheder. Værket har ved Anlæggelsen forsynet c. 8.500 Personer med Vandforbrug. Anlæggessummen er inclusive Køb af det gamle Ledningsnet der tilhørte Vandkompaniet. Værket har nu 14 Boringer og anskaffede i Aaret 1911 en Dieselmotor, som trækker 2 Pumper. I Aaret 1916 anskaffedes en Elektromotor, der ligeledes trækker 2 Pumper. Værkets Oppumpning og Byens Vandforbrug var det første Aar 75.355 kbm. Aaret 1929 er det 980.521 kbm. Det samlede Hovedledningsnet var ved Anlæggelsen 15 km, nu er dette over 34 km, eller mere end dobbelt saa langt. Dette viser sammen med Forbruget bedre end nogen anden Fremstilling hele Værkets og Byens Udvikling. Værkets Bestyrer er NIELS ROLIN.

Litt.: Helsingør i Sundtoldstiden ved Laurids Pedersen, Nyt Nordisk Forlag. M. C. Arnholtz's Bidrag til Byen Helsingørs Historie i Skoleefterretninger for Helsingørs højere Realskole 1867—68.

HELSINGØR GASVÆRK er opført og anlagt i Aarene 1853—54, men forinden vi nærmere kommer ind paa Værkets Anlæggelse, vilde det være af Interesse at vide noget om, hvorledes vore Forfædre før Gassens Opfindelse og Brugbarhed klarede sig mod Mørket. Nu i vore Dage har vi alle Gader og mange Veje oplyste, enten ved Elektrisk- eller ved Gaslys, vi kan færdes paa alle Tider af Døgnet uden at være generet af Mørket eller af de Farer, der i Mørket kan lure paa os. Anderledes var det for blot $\frac{3}{4}$ Sekel

siden, da maatte man klare sig med ganske anderledes primitive Midler; skulde man til et eller andet Selskab, var det ganske almindelig, at man medbragte Lygter, i de fornemme Kredse havde man Lygtemænd eller Tjenere, der bar Tranlygten foran sit Herskab og lyste dem Vej. Et lignende Billede kan vi stundom blive Vidne til ude omkring paa Landet, naar en Gaardmands Familie i Vintertiden har været paa Besøg hos Naboen, da kan man se saadan en lille Karavane med en Lygte mellem sig, langsomt bane sig Vej, dette Syn minder saa meget om forrige Tiders Maade at lyse sig frem paa. Første Gang vi her i Helsingør hører nogen omtale Lygter paa Gader eller Stier, er i Aaret 1741, det er dog muligt, at der kort før denne Tid har været enkelte Lygter paa eller ved de større offentlige eller private Huse. Fra Magistratens Forhandlingsprotokol af 24 Februar 1741 fremgaar det, at samme Aars Lygte- og Sprøjteskat ansloges til 240 Rd. 4 Mk. 7 Sk., videre hedder det i denne Forbindelse, at Tranleverancen til dens „publique Lygter“ tilsløges Vægterinspecteuren Ch. Bladt for 13 Skilling dansk Potten.

For Byens Belysning, altsaa Tranlampen, skulde Vægterne drage Omsorg. Enhver af Vægterne skulde paa sin Post holde Lygterne bestandig brændende, fandtes det beviseligt, at der i Vægterens Distrikt var Lygter, der ikke brændte paa Tider, hvor de skulde, idømtes Vægteren Bøde paa 16 Sk., skulde samme Vægtere begaa Underslæb med det betroede Tran, straffedes han som Tyv, skulde han vise Skødesløshed ved Spild af Tran, maatte han erstatte dette Spild af sine Ugepenge. Naar man kender disse strenge Betingelser og Ordre, der var givet daværende Vægtere, forstaar man til fulde, den Jubel, der blev blandt Vægterne, da Gaslysene første Gang sendte sine sollyse klare Straaler ud over Gaderne, og den gode Vægter brød ud i følgende Sang paa den almindelige Vægtervises Melodi.

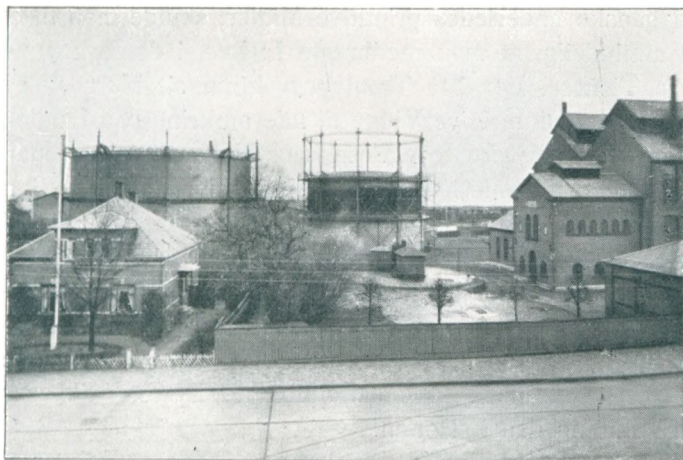
Nu er det ved de Tider,
til Gas man maaler op.
Af Mørke Staden lider,
men snart nu i Galop
Belysning kommer frem.
Saa klart ved Nat
man med en Hat
kan finde Hus og Hjem.

Og alle Tyveknægte
skal faa en panisk Skræk,
thi de maa vist forsmægte,
naar Mørket falder væk.
Giv dem kuns Løbepas
til Mørkets Ven,
bed dem gaa hen
og giv os snarlig Gas.

Da ingen skal paalyve
den ærlig Vægtermand
det stygge Navn Trantve.
Alt Fedteri
er saa forbi
udi den Vægterstand.

Tranlamperne var i den første Tid ophængt i Jernkæder midt over Gaden, men det mindste Vindpust foraarsagede, at Lygterne svingede hid og did, saa det i Forvejen ret svage Lys blev endnu mere usikkert, senere hen satte man Lygterne paa Husene. Saaledes fandtes der i Byen Helsingør i Aaret 1780: 88 Lygter, men der kunde særdeles godt tiltrænges det dobbelte Antal, hvad Magistraten dog ogsaa villig indrømmede. „Lappen“, der dengang havde ca. 20 Huse, havde kun 2 Lygter, saa denne var jo unægtelig særlig galt stillet, tilmed da der ikke her ude paa Lappen fandtes Butikker, hvis Lys man kunde glæde sig ved, omend de i Byen værende Butikker kun var meget sløje med Belysningen, der som ofte kun udgjorde nogle enkelte Tællepraase. Lappen kunde jo dog fordre lige-saa god Belysning, som den øvrige By, da den jo til fulde betalte samme Skat som Byen. Disse Forhold underkastedes en formelig Revolution ved Gasværkets Oprettelse i Aaret 1853. Købstaden var dengang en By paa 8111 Sjæle, som styredes af en Magistrat og en Borgerrepræsentation. For disse to Institutioner fremlagde man Ønsker om Indførsel af Gasbelysning. Saa vel Magistrat som Borgerrepræsentationen ansaa Indførsel af Gasbelys-

Gasværket.

ning for paakrævet, hvorfor man indledede Forhandlinger med det Dansk-Engelske Gaskompagni i London. Disse Forhandlinger resulterede i, at der med Selskabet afsluttedes en Kontrakt om Levering af Gas i Helsingør, og Selskabet fik Eneret paa Belysningen i 25 Aar. Denne Kontrakt blev underskrevet den 13 Marts 1853. Samme Kontrakt findes fornyet mellem Kompagniet og Kommunen i Aarene 1878-91-97. Straks efter at Kontrakten var underskrevet paabegyndtes Arbejdet med Opførelsen af Gasværket samt Nedlægning af Ledninger. Gasværket opførtes i den nordlige Del af Byen ved St. Annægade, hvor det stadig har sin Beliggenhed. Apparater, Ovne, Beholdere og Maalere var alt af engelsk Fabrikat. Aaret efter, at Arbejdet var paabegyndt, kunde man den 7 November indvie Gasbelysningen i Byens Gader. Den 1 Februar 1906 gav man Værket Tilladelse til at forsyne Distrikterne Syd for Helsingør i Tikøb Kommune med Gas, heri indbefattende Snekkersten, Skotterup, Espergærde og Mørdrup, i 1910 udvidedes Tilladelsen til ogsaa at omfatte Humlebæk og Sletten i Asminderød—Grønholt Kommune. I Aaret 1913 byggedes en Gaspumpestation, hvorfra Gassen føres gennem Helsingør By ud i Kystdistrikterne. Omkring Aaret 1915 havde Gaskompagniet projekteret betydelige Udvidelser og Moderniseringer af Gasværket, men Verdenskrigen og de mange Indskrænkninger, som denne forvoldte, foraarsagede, at Spørraalet stilledes i Bero.

I Aaret 1921 køber Helsingør Kommune Gasværket med alt tilhørende, saasom Ledningsnet, Maalere m. m. for en Sum af 1.262.063 Kr., og erhvervede samtidig Eneretsbevillingen til Forsyning af Gas i Kystdistriktet Syd paa gennem Nabokommunerne til Lave Skov, en Strækning paa c. 14 km. Helsingør Byraad vedtog i Aaret 1923 at anskaffe dobbelt Gasværk, dette adskiller sig fra andre Systemer derved, at der ikke produceres Koks, og at det ikke kræver kontinuerlig Drift, men standses og sættes igang saa mange Timer i Døgnet, som Gasforbruget kræver. Dobbeltværket sattes i Drift 1924, Ledningsnettet for Helsingør Bys Vedkommende udgør nu 30 km mod Ledningsnettet i Aaret 1854, som var 4,5 km. Kystdistrikternes Ledningsnet andrager 38 km. I Aaret 1896 var der 1231 Gasmaalere i Brug, i Aaret 1926 var Antallet af Gasmaalere, der var i Brug, 5969. En Sammenligning med Gasforbruget i 1856 og i 1925 viser omend kun i tørre Tal Værkets kolossale Kapacitet og Omfang, saaledes var Forbruget i førstnævnte Aar 125.426 kbm, og i sidstnævnte Aar 2.054.254 kbm. Gennem Aarene har Værket haft forskellige Bestyrere, siden 1928 er denne Post besat af nuværende Bestyrer A. J. DORPH.

HARALD A. J. DORPH, Driftsbestyrer

f. 16 April 1876 i Roskilde, S. af Stationsforstander I. P. D. og Hustru Wilhelmine f. Hanfeldt, g. 1900 med Wigertha Jørgensen. Fjerde Klasses Hovedeksamen fra Roskilde Kathedralskole, Fuldmægtig paa Grevskabet Bregentveds Godskontor fra 1893—97, Assistent paa Strandvejens Gasværk fra 1897, Driftsbestyrer paa Helsingør Gasværk fra 1918.

HELSINGØR ELEKTRICITETSVÆRK anlagdes i Aaret 1910—11 og aabnedes for Drift den 1 Juni 1911, det er det yngste af Byens kommunale Værker, og ved dettes Anlæggelse er saa godt som al Belysning i Købstaden paa Gader og Veje saavel som i private Huse helt overgaaet til Elektrisk. Værket havde ved sin første Anlæggelse 2 Stk. Dieselmotorer à 240 HK. Ved Kabelforbindingens Fuldførelse mellem Danmark og Sverige i Aaret 1916, anskaffedes der paa Helsingørs Elektricitetsværk en 150 Kw. Etankersomformer, i Aaret 1918 en 300 Kw. Motor-generator og i Aaret 1924 2 Stk. 200 Amp. Glasensretter og endelig bliver der i Aaret 1930 anskaffet en 2000 Amp. Staalensretter. Disse Nyanskaffelser viser at Elektricitetsværket er i stadig Fremgang. Værkets Bestyrer er O. CHRISTENSEN FOGED.

Helsingør Elektricitetsværk.

NIELS ROLIN, Driftsbestyrer

f. 6 December 1861 i Helsingør, S. af Tømrermester H. P. Hansen og Hustru Andrea f. Rolin, g. 1885 med Petræa Petersen. Udlært i Maskinfaget 1881, Formand paa Tvedes Fabrik i Helsingør fra 1883—94, Driftsbestyrer ved Vandværket i Helsingør fra 1894, Formand for Helsingørs alm. Syge- og Begravelseskasse siden 1921.

NIELS OSVALD CHRISTENSEN FOGED, Driftsbestyrer

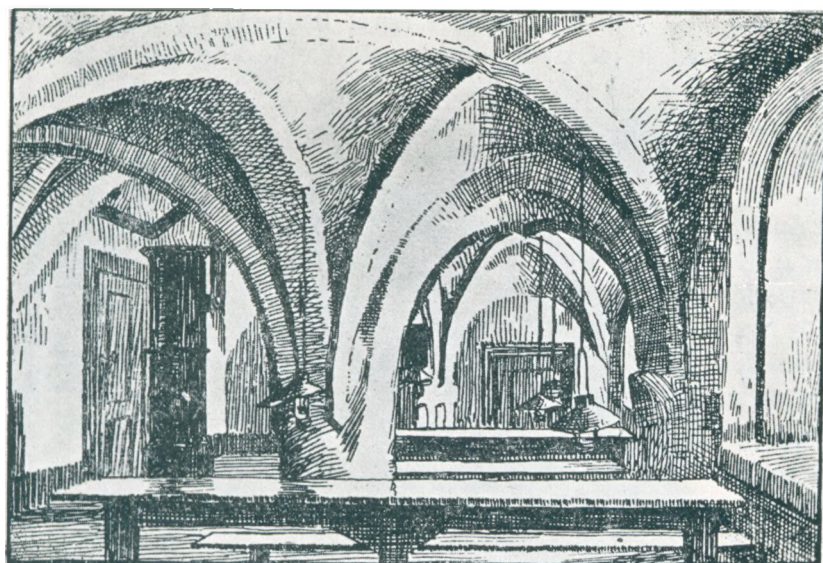
f. 17 Juli 1878 i Rønninge paa Fyn, S. af Gaardejer F. og Hustru Ane f. Hansen, g. 1905 med Caroline Ernst. Afgangseksamen paa Orlogsværftets MarineIngeniørskole 1901, ansat i Marinen til 1908, ansat hos Siemens Schuckert og ved Frb. Elektricitetsværk til 1911, Installatøreksamen 1910, ansat som Driftsbestyrer i Helsingør fra 1911, Medlem af Sø- og Handelsretten, Maskininspektør ved Helsingør—Hornbæk- og Gillelejebanen.

JACOB CALDERN JEPSEN, Kabelmester

f. 18 Juli 1884 i Aabenraa, S. af Skibsfører N. J. og Hustru Marie f. Madsen, g. 1912 med Agnes Jensen. Uddannet Mekaniker 1903, i Udlandet fra 1903—07, ansat hos Siemens Schuckert fra 1907—11, siden 1911 ved Helsingør Elektricitetsværk, først Maskinassistent, senere Kabelmester.

Skolestue i Karmeliterhuset i Aarene 1541—1807.

HELSINGØR HØJERE ALMENSKOLE er antagelig paabegyndt som Latinskole lige efter Reformationen og har saaledes en lang Række Aar bag sig. Den har dog ikke til Stadighed fungeret som Skole, idet den stundom har været sat ud af Virke. Gennem de Aarhundreder, den har virket, er der ikke saa faa Minder og ret interessante Oplysninger, der vil virke ret ejendommelige, set med

de Øjne, hvormed Nutiden beskuer Skoler. — Saavidt vides, var der i Helsingør allerede i Middelalderen en Skole, eller rettere et Skolehus. Helsingør var en af de faa danske Købstæder, der paa de Tider havde Skolehus, og antagelig har denne Skole været som en Byskole, men om dens Historie og Tilværelse vides ikke noget nu, idet den for længst er nedlagt, og Skolehuset, der skal have ligget ved St. Olai Kirke, er ligeledes for mange Aar siden nedrevet.

De saakaldte Lærde Skoler eller Latinskoler, som Helsingør højere Almenskole har sit Udspring fra, er alle i deres første Oprindelse udgaaet fra Kirken, idet vi her maa huske, at i Middelalderen var Kirken jo egentlig den eneste Stand, der sad inde med Lærdom; men først efter Reformationen er det, at der rundt om i Landet i de større Købstæder bliver oprettet Latinskoler. Som det er Læseren bekendt, foraarsagede Reformationen jo ret store Omvæltninger indenfor saavel kirkeligt som offentligt Liv, idet alle Kirker og disses Godser blev underlagt Kronen, denne skulde da til Gengæld udrede de forskellige Udgifter til Kirker og Skolers Drift.

Man ved ikke med Sikkerhed hvilken Dag, Helsingør Lærde Skole tog sin Begyndelse; men et ved man, at det var lige umiddelbart efter Reformationens Indførelse. Første Gang, vi offentlig ser noget om denne, er ved Kong Christian III's Gavebrev af 10 Maj 1541, i hvilket Kongen giver til Helsingør Hospital (her menes ikke Sygehus i egentlig Forstand, men et Slags Hjem for Syge og Fattige, der var oprettet ved og med almindelige Hospitalsfundatser) Vor Frue Kloster med tilhørende Ejendom og Jorder, og i dette Klosters Karmeliterhus tager da Skolen sin Begyndelse, og her forbliver den til Aaret 1807. Saaledes havde den Lærde Skole i over 250 Aar haft til Huse i det gamle Kloster. Vi minder her om, at saavel Hører som Disciple fik Underhold paa Skolen, og i Aaret 1686 finder vi, at der foruden Rector er 5 Hørere ansatte ved Helsingør Lærde Skole. I samme Aar finder vi dens Indtægter noteret som følger: Samlet Indtægt 402 Rd. 1 Mk. 4 Sk., exclusive det Skolen fik for Opvartning ved Ligbegængelse, som ifølge Reglement fra samme Tid viser os Datidens ejendommelige Skikke ved Begravelse af deres Kære. Saaledes blev der for en hel Skole med latinsk Sang betalt 10 Rd., for samme men med dansk Sang, 4 Rd. For en Lectie med dansk Sang 3 Mk. 8 Sk. For 2 Lectier og dansk Sang 1 Rd. 1 Mk., og endelig betaltes der for Eftersang 3 Mk. Ved Lectie forstaar man Klasse. Saaledes var det jo egentlig en hel god Indtægt Skolen havde ved disse Begravelsesceremonier. Af andre

og ikke ringe Indtægter var Latinskoledrengenes Tiggeri, som man jo i den Tid betragtede som fuldstændig værende i sin Orden. Hvorledes Skolen har forvaltet sine Indtægter, vil her føre for vidt at skildre; men vi fristes til at tro, at man helt har glemt, at ogsaa en Klosterbygning af og til kunde trænge til lidt Reparation, ligesom der dog gennem Tiderne maatte anskaffes Nyerhvervelser i Form af Borde eller Bænke eller andet lignende. Det syntes dog, som om man her har været ganske blind, for det ses af en Beretning fra Aaret 1748, at der desværre er de jammerligste Forhold indenfor Skolens Indre, saaledes klager Rector: . . . . og findes der ikke i Kongens Riger nogen saa betænkelig Tilstande i nogen Skole ej heller vel lignende i Skolens Hørers Kammer, er Skolestuernes Inventarium elendig, da er i Sandhed ogsaa disse Kammeres Inventarium det . . . . : længere nede i Klagen hedder det . . . . at denne Skole er saa ussøl og fattig paa Inventarium for Lærerne, som jeg ikke tror, nogen Skole i begge Riger. Ingen Kollega her har til sine Kamre saa meget som en Ovn, endsige et Sengested eller Bord ej heller Bænk; vi finder dog senere i denne Klage, at der ialt paa Skolen findes 2 gamle Ovne. Rector omskriver dem saaledes . . . . der findes 2 gamle Ovne, hvoraf den ene alt er over 100 Aar gammel, og den anden meget over 150 Aar, begge er de revnede farligen og hartad ubrugelige . . . . Ja saalunde var altsaa Forholdene dengang i vore saakaldte Lærde Skoler, mulig vil Læseren tænke: utrolig, men ak, saaledes var det, man kan ikke undlade at lade sine Tanker dvæle lidt ved Nutidens Skoler, hvad enten disse kaldes for Real- eller Borgerskoler, da er det jo Mønsterbygninger i Lighed med den lige omskrevne Skole, men det er jo Udviklingen i vort Land, der kræver dette.

Da der er gaaet omtrent 300 Aar efter Skolens Oprettelse, kommer der bedre Forhold ikke alene i den ydre Bygning, men ogsaa i det Indre. Man køber i 1806 Kammerherre Hauchs Ejendom i Kongensgade (nu No. 12). Han var Magistratens Præsident samt Kæmner ved Øresundstoldkammeret. Bygningen var kort forinden blevet opført, den købtes for 11.000 Rd., og Skolen blev da flyttet der hen i Aaret 1807. Dette nye Afsnit af Skolens Historie begynder under Rector, Professor Møllers Periode, nu gaar der atter et Spand af Aar, og der er forholdsvis stille om Skolen, men knapt forløber der $\frac{1}{4}$ Sekel, og der kommer ny Rector i Aaret 1826. Han hed Meisling. Under hans Rectorperiode er det, at der sker det for Skolen saa sørgelige, at den ophæves. Meisling kom fra Slagelse Latinskole, og havde en af sine Elever med herop, nemlig Digteren H. C. Andersen. Vi ved jo, at det var ikke særlig gloriefyldte Maaneder, Digteren tilbragte her, og hertil kommer, at samme Meisling, der sikkert var en dygtig Person, havde sine Særheder, saaledes fortælles der, at han absolut ikke i de 25 Aar, han var her ved Skolen, vaskede sig. Han og H. C. Andersen enedes

Interiør fra Karmeliterhusets Gaard, i Baggrunden den Fløj, hvor Fattigskolen var.

Latinskolen i Kongensgade.

denne i den nysomtalte Skolebygning i Kongensgade, indtil Aaret 1883, da den omdannes til Helsingør Latin- og Realskole, stadig i det samme Hus, dog er der gennem Tiderne sket ikke saa faa Forbedringer samt enkelte Tilbygninger. I Slutningen af dette Aarhundrede lader da Helsingør Kommune Skolebygningen ved Kongevejen opføre, og i Aaret 1897 forlades Skolebygningen i Kongensgade, dennes Historie som Skole er da udløbet. Skolen paa Kongevejen er efter seneste Skoleform omdannet til Helsingør højere Almenskole. Bygningen ligger ved det gamle Banegaardsterræn, og saaledes anvendes den Dag i Dag den tidligere Stationsbygning som Bolig for Rector. Fra 1897 og til nu i vore Dage er der dog gentagne Gange sket Forandringer ved dette Bygningskompleks, idet det flere Gange er udvidet med Tilbygninger.

FATTIGSKOLEN, som var den anden Skole, Byen havde i forrige Tider, havde til Huse i Karmeliterklosteret, men i en anden Del end den før omskrevne. Denne Skole er saavidt vi kan skønne, først paabegyndt i Aaret 1841. Af historisk Interesse er at bemærke, at de Lokaler, hvor Skolen blev installeret, var de, der indtil Aaret 1750 blev kaldt Spindestuer for Mænd, Kvinder og Børn, altsaa har disse Spindestuer ligget lige op til Latinskolen. I dennes tidligere Lokale er der nu indrettet By-Museum.

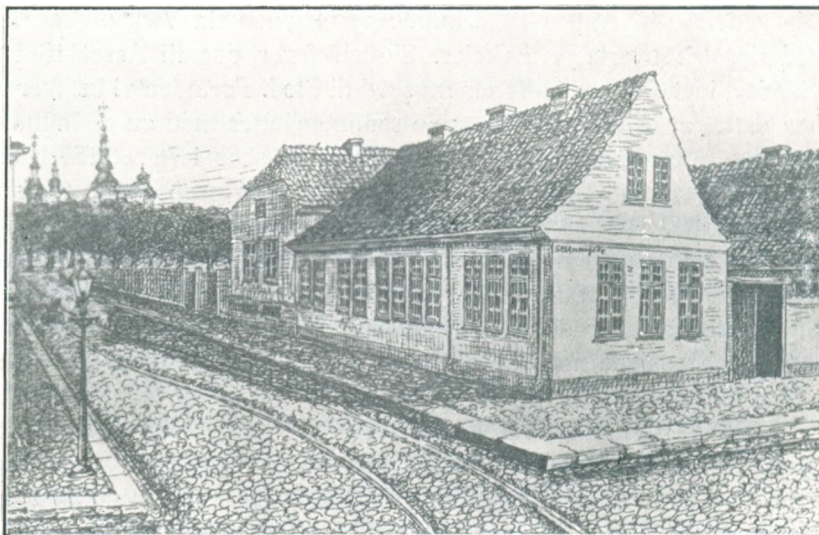
ØRESUNDSTOLDKAMMERETS SKOLE er en anden Fattigskole, som engang har været i Byen. Den begyndte i Aaret 1786, og dens Midler kom fra Øresundstolden. Denne Skole, der ligesom Datidens Skoler nærmest var at betragte som Kostskole, havde dog kun faa Aar at leve i, idet den allerede i Aaret 1798 findes at være nedlagt. Dens Bygninger solgtes, medens dens Midler senere er kommet andre Skoler til Gode.

BORGERSKOLEN er af nyere Dato, dog kan denne se over et Sekel tilbage i sin Historie. Saavidt vi ved, oprettedes den ved den nye Skoleordning i Aaret 1820, men begyndte først som Skole i Aktiv Tjeneste i Aaret 1822. Vi finder dog Skolens forskellige Planer og Approbationer stadfæstede allerede i Aaret 1817. Skolen fik Lokaler i det før-omtalte Karmeliterhus, hvor før den Lærde Skole havde haft Sæde, man indrettede

sikkert ikke saa godt, det kneb meget for Rector at følge Digterens Tanker. Imidlertid ved vi, at Skolen stadig gaar tilbage fra 50 Elever til 3 Elever, og med dette ringe Antal Elever ophæves Skolen, efter mange og svære Møder, i Aaret 1839, ifølge den i Aaret 1838 udstedte kgl. Resolution, hvori det bestemmes at Helsingør og Nakskov samt Nyborg Latinskole skal nedlægges. I Aaret 1843 oprettes da Helsingør højere Realskole, og som saadan virker

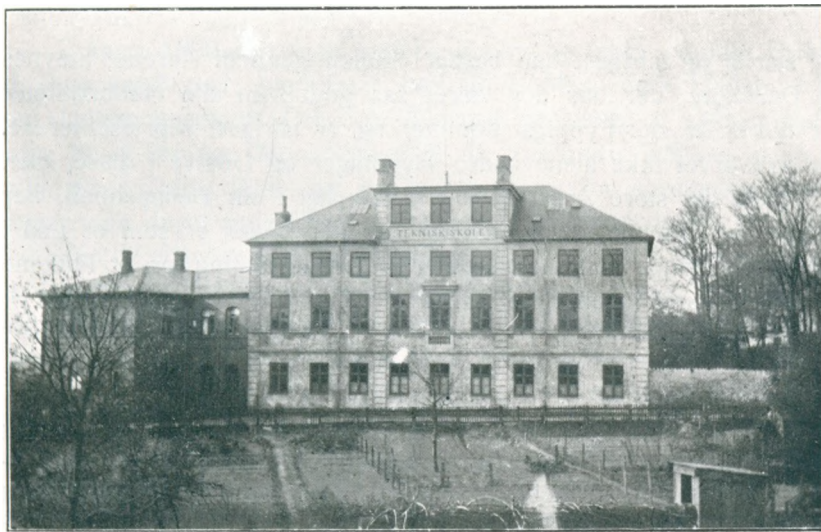
tre Klasseværelser for Drengene og to for Piger, disse to sidste var i den lange Klostergang. Her forbliver Skolen til helt op i Slutningen af forrige Aarhundrede, da der tages en anden Bygning i Brug for Borgerskolen. Denne laa paa Hjørnet af Lundegade og Kongensgade, og er nu nedrevet. Senere er jo hele Skolevæsenet betydelig forandret; saaledes ser vi nu i vore Dage de udmærkede Skolebygninger ved Lundegade og Marienlyst Alle, disse kaldes for Folkeskoler, og er opført af Helsingør Kommune.

Den gamle Skolebygning paa Hjørnet af Lundegade og Kongensgade.

PRIVATE SKOLER. I Lighed med andre Købstæder har Helsingør været belemret med et Utaal af private Skoler, hvilket vel nok i nogen Grad skyldtes dette, at man i forrige Tider ikke undslog sig for kort og godt at nægte Pigebørn Adgang til Skolerne. Disse mange private Skoler er dog Tid efter anden, ved Kommuneskolernes Modernisering, ophørt.

HELSINGØR TEKNISKE SKOLE er egentlig opstaaet ved den Trang, der var blandt vore unge Haandværkere til Opnaaelse af almen Dannelse og Oplysning. Ogsaa her kom denne Trang frem i Aarene omkring 1800. Vi vil her i korte Træk fortælle om denne Skoles Stiftelse og videre Fremgang. Allerede i Aaret 1802 blev der af Konrektor H. Chr. Hansen oprettet en Søndagsskole for Haandværkere, saavel Lærlinge som Svende. Det var dog ikke nemt at faa denne Skole til at klare sig, men om det var Interessen det

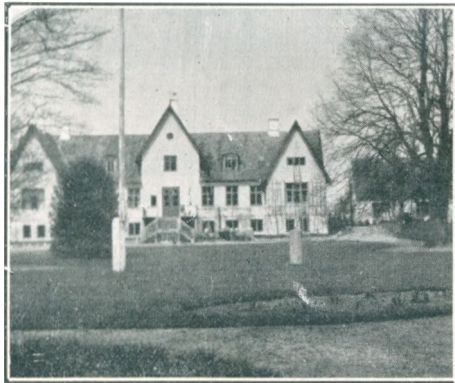
Helsingør Tekniske Skole.

skortede paa eller i Hovedsagen var økonomiske Grunde, skal vi her lade være usagt. Helt galt blev det i Aarene 1807—1814, i hvilke vi herhjemme blev inddraget i Krigen. Som vi ved, bragte denne Krig den saa sørgelige Statsbankerot, og Skolen maatte da lukke. Omkring Aaret 1820 opstaar der atter Tanker om en Haandværkerskole og ved fælles Hjælp lykkes det at stifte en saadan,

der den 25 November 1825 kunde paabegynde sin Virksomhed i de af Karmeliterklosteret vederlagsfrit overladte Lokaler. Skolen fører dog til Aaret 1885 en ret omflakkende Tilværelse, idet den stadig flyttes fra Sted til Sted. Forinden vi begiver os til Skolebygningen sker der dette, at denne Søndagsskole sammensluttes med en af Industriforeningen i Aaret 1872 oprettet Aftenskole. Denne Sammenslutning sker i Aaret 1878, og nu opstaar Tanken om en egen Bygning. Skolen lader da i Aaret 1884 paabegynde Opførelsen af en Skolebygning i Lundegade. Den rivende Udvikling foraarsager, at man i Aaret 1896 maa udvide Skolen med en Tilbygning. Endelig sker der en sidste Begivenhed i den omflakkende Tilværelse, idet man i Aaret 1902 køber „Det kgl. privilegerede Skydeselskab“s Ejendom paa Sønder Strandvej, og lader denne indrette til Teknisk Skole. Vi forbavses ved at se, at denne Omforandring kostede noget over 65.000 Kr. Skolen er nu en god og moderne Skole af sin Art.

DEN INTERNATIONALE HØJSKOLE er den sidste Skole i den Række af saadanne Institutioner, som findes i Købstaden Helsingør. Den blev oprettet i Aaret 1921, som et Led i de Bestræbelser, Verdenskrigen har fremkaldt, for at bygge Bro mellem Nationerne. Skolen bygger paa de Traditioner, som er skabt af den grundtvigske Folke-

Den internationale Højskole.

højskole: den personlige Metode, individualistisk i Princip og etisk i Formaal. Den lægger Vægt paa det nøje Samkvem mellem Lærer og Elever og mellem Eleverne indbyrdes. Dens Timeplaner affattes saaledes efter Elevernes individuelle Evner og Tilbøjeligheder, saaledes at Eleverne ved Samraad med Forstanderen, kan følge de Undervisningstimer og Studiekredse, de særlig har Interesse for. Skolen begyndte under meget primitive Forhold paa en Gaard i Nærheden af Helsingør i særdeles naturskønne Omgivelser. Skolen har siden da udviklet sig jævnt. Om Sommeren har den ca. 60 Elever, og af disse er godt Halvdelen Danske, Resten af fremmed Nationalitet. Skolen har ogsaa

Vinterkursus, hvor Antallet af Elever er større, men her de er udenlandske Elever i Mindretal. Til Skolen er knyttet en fast Lærerstab paa 6 Lærere. Udenfor den almindelige Skoleplan afholdes der internationale Feriekursus hver paa 14 Dage, disse besøges særlig af Lærere og Lærerinder.

Af de Nationer, der særlig og talrigest har besøgt Skolen gennem Aarene, nævnes Englændere, Tyskere og Danskere, der har dog været saa godt som alle Nationaliteter paa Skolen, men disse nævnte er de, der hyppigst kommer og er talrigest repræsenterede. Skolen har gennem Tiden erhvervet ikke alene bedre Bygninger og Udstyr i disse, men tillige Tilbygninger m. m. Hele det store Areal er jo vidunderligt i sin Beliggenhed, her er Plads for alt Slags Sport og lignende. Det Samvær der her findes er som et Led i en harmonisk Enhed mellem de mange Nationer, som er en Forudsætning for, at Folkene kan træde ind i Nationernes Forbund i den rette Aand.

Skolens Forstander er PETER MANNICHE.

PETER MANNICHE, Skoleforstander

f. 21 Oktober 1889 i Ølsted, S. af Lærer N. J. L. M. (død 1899) og Hustru Karen f. Jensen, g. 1924 med Emmy Louise M., D. af afdøde Tømmerhandler Karl Frederiksen og Hustru Karen f. Monrad. Student i Roskilde 1908, Lærereksamen fra Blaagaards Seminarium 1912, cand. mag. 1918, Forstander for Højskole og Studiekredsforeningen i København 1918—21, har skrevet: Samfundsreformatoren John Ruskin, 1918, sammen med Holger Begstrup og Hans Lund: The Folk High-Schools of Denmark and the Development of a Farming Community, 1926, Forstander for den internationale Folkehøjskole i Danmark siden 1921.

FODFOLKETS KORNETSKOLE, LØJTNANTSKOLE OG SOMMERKORPORALSKOLE paa Kronborg har sin Oprindelse fra Aaret 1887, men forinden vi omtaler disse Skoler, er det af almen Interesse, at se tilbage paa de Forhold, der før denne Tid gjorde sig gældende indenfor vor Hær, angaaende Officerernes Uddannelse. Vi vil her bringe enkelte Uddrag af det interessante Indlæg som Skolens nuværende Leder Hr. Oberstløjtnant V. O. HARREL, har overladt os.

Før den Tid, da der indførtes nogenlunde almindelig Værnepligt, blev Hærene, selv i Krigstid, ikke større, end at de Officerer som fandtes i de faste Rammer, var tilstrækkelige. Selve Begrebet værnepligtig Officer (Reserveofficerer) er kun ca. 100 Aar gammelt.

Det første Spor, til denne Kategori her i Danmark, finder vi i de Forordninger, der udstedtes den 15 Februar 1808, angaaende Befalingsmænd for Kystmilitsen, der skulde kommanderes af „Amtmændene, Greverne og Baronerne“ i de paagældende Distrikter, og Officererne i Borgervæbningerne og andre Korps, der paa de Tider eksisterede i København og Provinsbyerne og var bestemte til lokalt Forsvar. Disse Byers Borgere havde Værnepligt i disse Korps og deres Officerer var i egentlig Forstand værnepligtige Officerer og i de Korps (f. Eks. Københavns Borgervæbning, Livkorpset [Studenterne m. fl.]) hvor der ligefrem skulde tages en Eksamen for at blive Officer, har vi de første Spirer til Skolen for værnepligtige Officerer her i Landet.

Ved Hærloven af 1842 deltes Hæren i Krigsreserve og Forstærkning, og for at bringe Udgifterne ned indenfor Hæren vilde man besætte en Del af Officerspladserne med Volontører. At det var Statens alvorlige Mening at spare ved at skaffe sig Officerer ad den Vej, ser man af, at man i Planen af 1842 forgæves maa søge efter nogen Lønning eller andet Tilbud om Begunstigelser af nogen Art til Reserveofficerer. Ikke desmindre betragtedes Udnævnelser til Reserveofficer mere som Naade, der vistest Vedkommende, end som et Offer, der af den Udnævnte bragtes Staten. Volontørerne skulde tjene som Underofficerer i 3 Maaneder paa egen Bekostning, og vilde de være Officerer, skulde de indgive Ansøgning vedlagt mange Attester baade om dit og dat, moralsk Vandel, Dannelse m. m. Ansøgeren skulde underkaste sig Officerskorpsets Bedømmelse, selv ekvipere sig og sørge for sit Underhold i den Tid, Tjenesten varede, alt uden Lønning. Vilde Vedkommende avancere, var det en Tjeneste paa 2 Aar.

Planen var jo unægtelig billig for Staten, men ved Aaret 1848 stod man med kun 8 Officerer fremgaaet ad denne Vej, og ved Krigens Udbrud maatte man hurtigst muligt oprette særlige Kursus til Uddannelse af frivillige Officersaspiranter, der nu meldte sig i stort Tal.

I Aaret 1860 faar man endelig en ny og mere rationel Bestemmelse for Uddannelse af Reserveofficerer. Aspiranter faar nu 8 Maaneders Uddannelse, bliver lønnede og faar ved Udnævnelser til Officerer, Udrustningshjælp og Officersgage i Tjenestetiden. Hertil kom, hvad der var det vigtigste, de fik fortrinsvis Adgang til en Række Embeder og Bestillinger i Told-, Post- og Telegrafvæsenet. Der oprettedes Skoler i København og Helsingør, saa daværende Skole i Helsingør er Moderskolen til den nuværende.

Ved Hærloven af 1867 bestemtes det, med den almindelige Værnepligt, ens for alle, at Sekondløjtnantsklassen fremtidig udelukkende skulde bestaa af Værnepligtige, og at man, for at blive Befalingsmand i Hæren, først skulde have været Menig og samtidig den Ordning, at man kunde tvinges til at blive værnepligtig Befalingsmand.

De nye værnepligtige Officerer fik en meget lang Uddannelse, det varede 2½ Aar, inden Udnævnelser til Sekondløjtnant fandt Sted. Ved Hærloven af 1880 nedsattes denne Tid til 18 Maaneder, heraf 6 Maaneder som Rekrut, 6 Maaneder paa Sekondløjtnantsskolen og 6 Maaneder som Lærer paa Rekrutskolen med Underkorporalsgrad.

Uddannelsen fandt Sted ved Regimenterne, hvad der i mange Henseender var utilfredsstillende, og ved kgl. Anordning af 16 September 1887 bestemtes det, at Uddannelsen

af Sekondløjtnantselever fremtidig skulde ske i en for hele Infanteriet fælles Sekondløjtnantskole paa Kronborg, der var underlagt Generalinspektøren for Fodfolket, altsaa omtrent som Ordningen af 1861.

Denne Skole, med en samlet Undervisning indenfor de forskellige militære Fag, var naturligvis et mægtigt Plus. Uddannelsen havde som Maal at gøre Eleverne egnede til Delingsførere, og her var den praktiske Uddannelse Hovedsagen. For at kunne optages paa Skolen krævedes der visse Eksaminer, der skulde sikre Elevernes Dannelse og Dygtighed i Rekruttiden.

I Hovedsagen er den ydre Ramme om Skolen bevaret i de nu 50 Aar, der er gaaet, siden dens Oprettelse, og omend Maalet for Uddannelsen er forblevet den samme, er mere moderne Undervisningsmetoder og Undervisningsmidler naturligvis efterhaanden indført.

Skolen har i de 43 Aar, den har eksisteret, haft følgende 10 Chefer, der indtil Aaret 1910 kaldtes for Forstandere.

Kaptain C. H. C. Baggesen fra 5 Oktober 1887 til 31 Juli 1891 (senere Oberst), Kaptain O. Faurshou fra 1 August 1891 til 31 Juli 1896 (senere Oberstløjtnant), Kaptain L. L. Lohff fra 1 August 1896 til 8 April 1899 (senere Oberstløjtnant), Kaptain B. R. H. Fog fra 9 April 1899 til 30 Marts 1906 (senere Oberst), Kaptain I. Jørgensen fra 31 Marts 1906 til 5 December 1909 (senere Oberst og Direktør i Krigsministeriet), Kaptain J. W. Jantzen fra 6 December 1909 til 14 August 1910 (senere Oberstløjtnant), Kaptain H. C. Hansen fra 15 August 1910 til 20 Juli 1914 (senere Oberst), A. Greve Molkte fra 21 Juli 1914 til 30 November 1919 (senere Oberstløjtnant og Chef for Grænsegendarmeriet), Kaptain O. Berg fra 1 December 1919 til 15 Oktober 1928 (senere Oberstløjtnant), Oberstløjtnant V. O. HARREL siden 16 Oktober 1928.

VIGGO OSCAR HARREL, Oberstløjtnant i Fodfolket,

R. af D., DM., MT., Kfh., p.p.

Udenlandske Ordener B.L. 5, F.H.R. 3, F.Æ.L. 5, F. Instr. publ., F.M.R. 3, I.Kr. 4, N.O.N. 4, R.r.K. 1, S.Sv. 3.

f. 5 Februar 1882 i København, S. af Partikulier Rasmus H. og Hustru Karen f. Hansen, g. 1911 med Inger Marie Haas, D. af Grosserer Peter H. og Hustru Petrea f. Børresen. Sekondløjtnant 1902, Premierløjtnant 1902, Lærer ved Sekondløjtnantskolen 1909–12, Kaptain ved 1 Regiment fra 1915–19 og 1927–28, Kommandanten i Københavns Stab fra 1919–27, Chef for Akademisk Skyttekorps fra 1922–28, Chef for Fodfolkets Kornetskole og Løjtnantskole samt Garnisonskommandant i Helsingør fra 1928, Oberstløjtnant 1929.

ØRESUNDSTOLDEN, der i mere end 400 Aar beherskede Sundet og bragte Guldstrømmen ind over Landet og gav Helsingør sine saa glørværdige Tider, hvor Rigdom og gode Aar bragte store Handelsfirmaer og fornemme Huse til Byen, medførte Opførelsen af større Bygninger, af hvilke vi nu i vore Dage kun har enkelte Rester fra dens første Tid tilbage. Vi minder her om de nys fremdragne Rester fra det gamle „Krogen Slot“. Selve Øresundstoldens Historie, der strækker sig fra Aaret 1426 og til Midten af det forrige Aarhundrede, er af en saa righoldig og mangesidet Karakter, at det her i blot nogenlunde klare Træk vil være svært at fremskaffe et let overskueligt Billede af den over 400-aarige lange Periode indenfor Byens og Landets Historie. Det være dog her sagt, at vi væsentligt maa holde os til Købstaden Helsingør, som jo i første Række nød godt af denne Told. Gentagende Gange nævner vi Øresundstolden og nogle af dens Goder, som kom Byen og dens Indbyggere til Gode.

Hansestæderne førte, før Sundtolden, en meget stor og udbredt Handel paa Danmark, ja paa hele Riget, som dengang bestod af de tre Lande Danmark, Norge og Sverrig.

Kong Erik (Erik af Pommern) arbejdede paa at befri Riget for det Tryk, som Hansestæderne lagde paa dets Handel og Skibsfart. Hvad nyttede det, at man havde givet Landets egne Byer og disses Borgere Privilegier, naar Hansestæderne, ifølge deres Privilegier, havde fri Ret til at handle overalt i Riget. I Aaret 1423 fremlagde Kongen, for Rigets Raad, ikke alene Planer om at befri Landet for dette af Hansestæderne uundgaaelige Tryk og disses urimelige Privilegier, men ogsaa Planer om at forhøje sine Indtægter ved og af Sundet. Man havde haabet at opnaa dette ad fredelig Vej, men Nej, i Aaret 1427 angriber Hansestæderne København. Kong Erik sejrede, og vi tør vel nok sige, at her begynder Sundtoldens Historie, men hvad Aar den er opstaaet vides ikke.

Kong Erik havde i Aarene 1413—19 med Forkærlighed taget sig af Landskrona, Malmø, Helsingborg og København og paabegyndte nu sit Bygningsværk „Krogen“ (Kronborg) som da i de kommende 4 Aarhundreder stod som Sundets Vogter, parat til at forsvare og kræve Landets Told. Ikke alene til dette Formaal, men ogsaa til at overvaage, de paa de Tider saa ofte forekommende Sørøvere, og hertil kom, at man ogsaa til Stadighed havde stort Besvær med Lybækkerne og Hollænderne. I Helhed var det jo efterhaanden, som Tiderne skabte større og mere fremkommelige Sejlbaade, sværere og sværere at passe paa Sundet, her var jo en stadig Trafik af saa godt som alle Nationaliteter.

I Aarene fra 1436 til 1448 syntes det, som om Hansestæderne har været fritagne for denne Told. Begrundelsen ses deri, at Hansestæderne har været Erik af Pommern behjælpelig som en Art Mægler overfor Svenskerne. Toldsatsen har dog gennem Tiderne været højest forskellig. Oprindelig betaltes der for hvert Skib, der passerede Sundet, 1 Nobel (omtrent 16 Kr.) uanset om dette var et mindre eller større Fartøj. Senere omordnedes dette til forskellige Sats, alt efter Skibets Størrelse. Senere endnu, vel nok paa Chr. II' Tid, forandredes dette til en fast Takst, for hver Læster, som Skibet havde om Bord. Paa Chr. III' Tid var der en hel Del forskellige Nationers Skibe, der var toldfri, naar de ikke medførte fremmed Gods. Blandt disse var Skibe fra Stæderne Hamborg, Lybæk, Rostok m. m. Fælles for alle Skibe var Saltafgiften samt Vinafgiften, ligeledes maatte de alle betale de saakaldte Skriverpenge og Fyrpenge. Ved sidstnævnte Ordning sker der nogle Undtagelser; saaledes bliver Nederlænderne fritagne for denne Afgift indtil Aaret 1647, da de maa betale ekstra Fyrpenge, men til Gengæld skulde Staten da sørge for at alle Fyr brændte forsvarligen. Peder Okse er vistnok den, der faar indført de saakaldte Lastepenge, der medførte betydelige Stigninger i Toldens Kasse. Et Vidnesbyrd om hvilken Magtstilling Danmark indtog i de Dage, kan fremføres ved, at det var befalet alle Sejlene at stryge Topsejlet, naar disse passerede Kronborg.

Øresundstolden blev hurtig en Institution, der bragte store Rigdomme til Landet, og dens Magt var ikke saadan at kue. Dens Embedsmænd var blandt Byens førende. Vi har omtalt, at samme Told-

En af de ældste Toldbygninger.

Øresundstoldkammeret omkring 1820.

etat ofte var behjælpelig ved Forbedringer af Byens Kaar, saaledes ved Sygehuset, der oprettedes af Øresundstolden, Friskolen for fattige Børn m. flere. Den vidste imidlertid ogsaa strængt at overvaage sine Rettigheder, saaledes at ingen kom disse for nær. Havnen var dens Virkefeldt, og her var den alt dominerende. Ingen maatte have Baadebro eller Bol-

værk, der naaede længere ud i Vandet, end Øresundstoldens Bolværker. Gennem Tiderne har den haft Bygninger forskellige Steder, som f. Eks. for Enden af Stengade, hvor der nu er opstillet en Løve, her har forhen ligget en lille Bygning, som var Øresundstoldens Kontorer. Denne afløstes dog snart af den store og pompøse Bygning, der laa helt nede ved Vandet. Paa Pladsen lige efter det Hus, hvor nu det franske Konsulat er, mellem dette og Toldbygningen, var et smalt Stræde; her opførtes i Aaret 1740 en ny Toldbygning, som Afløser af den tidligere Toldbod, der ikke længere var tidssvarende. Den blev nedrevet i Aaret 1860. Den var en statelig Bygning i Barokstil med store og pragtfulde Sale. Embedsmændene havde herfra en udmærket Oversigt over Sundet. Øresundstoldens sidste Aar fremviser ikke slet saa glørværdige Minder, og ved dennes fuldstændige Ophevelse overgik denne saa gloriefyldte Sundtoldtid i Mindernes Række. Vi vil nu i denne Forbindelse forsøge at give enkelte Oplysninger om de forskellige Tider indenfor Toldvæsenet.

HELSINGØR TOLDVÆSEN tager vi nu under en kort Beskrivelse, og lader da Øresundstolden helt ude af Betragtning. Den Told, vi nu omtaler, er den, der har sit Udspring fra vore Accisetider og Consumtionstider, som vi maa sige, har fulgt Købstæderne lige fra Arilds Tid. Kong Chr. V udsteder i 1672 en Forordning, dateret 22 Novbr., hvorved Consumtionsafgiften oprettedes, denne var dog kun beregnet for vore Købstæder. Helsingør var tidligere omgivet af Mure, saaledes at ingen kunde komme ind i Byen uden gennem Byportene. Ved disse Rorte var da Acciseboderne. Helsingør har en saadan Vagt-bod liggende paa Stengade, denne var tidligere en af Hovedvagterne for Acciseopkrævningen. I sin første Oprindelse var den saaledes, at der foran den var en Slags Svalegang, hvor Consumtionsmændene kunde spadsere frem og tilbage under Skyggen af Taget, og have et vaagent Øje over Gaden og Porten og paase, at ingen slap uantastet ind.

Helsingør fik, saavidt vides, allerede paa Kong Hans Tid, Ordre til at befæste Byen, enten med Grøfter eller anden Befæstning, saa ikke Fjenden kunde komme anmasende ind i Byen. Denne middelalderlige Bymur, om man tør kalde den saa, blev dog allerede ødelagt under Grevens Fejde. Fra da af og indtil Fr. II's Tid er Byen aaben, men i Aaret 1585 gør Kongen Forberedelser til at opføre en Bymur om Helsingør. Det synes dog, som om dette ikke er blevet til stort andet end et Plankeværk, derimod blev der bygget 4 Byporte med Taarne og svære Egetræsporte. 1616 paabegynder Kong Chr. IV Bygningen af

en Bymur, der opførtes af Sten, men denne opførtes vistnok kun paa Syd- og Nordsiden af Byen og blev sammenbygget med den Mur, som i 1608 var opstillet omkring Lunde- have, Kongens Lysthave. Vi ser nu i vore Dage Rester af denne Mur ude ved Marienlyst. Disse Mure var egentlig opførte som Værn og til Forsvar, og ikke af Hensyn til Con- sumtionen, der jo er af yngre Dato.

Consumtionen var overdraget en Consumtionsforvalter, der havde den i Forpagtning. Vi vil oprulle et Billede fra Aaret 1687, der viser hvorledes det stod til med Byens Mure og dens Consumtion paa nævnte Tidspunkt. Her klager Consumtionsforvalteren over de sørgelige Tilstande, der findes i Byen. Han fremhæver at denne meget aftager og forarmes, dertil at den ikke forsvarligen er indhegnet; saaledes er det muligt ad andre Veje at ind- smugle Varer i Byen, og at hans Consumtion lider stort Tab derved. Vi faar af samme Forvalter et særdeles godt Indtryk af, hvorledes det forholder sig med Byens Mure og Porte paa den Tid. Han skriver: „Svingelporten er nedfalden, og det er ikke til at formaa Byens Raad til at lade en anden opsætte, men dette har sat en Bom, der er saa ringe, at selv Svin, Faar og Lam kan drives igennem. Porten ved Ny Kirkegaard er ganske borte, saa her er snart alfar Vej“. Det maa dog sikkert have været et ikke saa ringe Embede at være Consumtionsforvalter. Der findes i Følge den Opfordring, der fra Staten udgik til vore Købstæder og Kommuner om Laan i rentebærende Obligationer, at Staten forlangte 10.000 Rd. af Helsingør By. Dette Laan var en Følge af de store Rustninger til 7 Aars Krigen, og Opfordringen er dateret 1760. Magistraten i Helsingør henvendte sig da til Byens mest formuende Mænd, og blandt disse fandtes daværende Consumtionsforvalter Reuss.

I Aaret 1711 tildeles der Byen Frihed for al Consumtionsafgift indtil videre. Det var under Pesten, og man søgte herved at bøde lidt paa de triste og svære Tider. Men ak, det gode varer ikke længe, allerede den 8 Januar næste Aar indføres atter de gamle Con- sumtionsafgifter, og der gives Jesper Olpius, Passskriver ved Øresunds Toldkammer, Inspek- tion med sammes Oppebærelse. Det første han foretager sig er at klage over Byens Ind- hegning, der er i en slet Forfatning, og han fordrer samme istandsat. Magistraten henviser til Assessor Arentzen, der havde haft Consumtionen i Forpagtning fra Aarene 1701—1711, og som havde overtaget Indhegningens Vedligeholdelse imod en nærmere fastsat Godt- gørelse. Arentzen vilde imidlertid ikke betale, og der kommer nu en langvarig Retssag deraf. Collegiet giver da Olpius Befaling til at lade Byindhegningen istandsætte paa Byens Regning. I Aaret 1725 er Consumtionen forpagtet til Thorben Statz, med hvem Magistraten opretter en Kontrakt, hvorved han forpligter sig at vedligeholde Byens Indhegning og gøre dette i forsvarligen Stand for en Betaling af 50 Rd. Denne Kontrakt er gældende i 3 Aar. I Aaret 1760 finder vi noteret, at Consumtionsafgiften paa 1 Td. Sæd var 14 Mk., naar det skulde forbruges til Brændevin. Men som Aarene svandt, blev vist det Embede, at være Consumtionsforvalter for Kongen, et ringere og mindre indtægtsgivende Embede, end det tidligere var. Regeringen fastsatte nu saa store Beløb i Afgift, at ingen turde binde an med Embedet. Vi finder saaledes, at der ikke indkommer noget Tilbud om Forpagtningen for 3-Aaret 1773—76. Regeringen tilbyder da, under Skrivelse af 7 September 1772, Magistraten, eller enkelte eller flere af dens Medlemmer, i Forening med Byens Borgere at overtage denne Forpagtning for 11.350 Rd. aarlig. Raadstuemødet resulterede i, at ingen vilde have denne Forpagtning. Efter nogle Dages Forløb indgaar der et Tilbud fra 16 Borgere, at de i Forening vil overtage Forpagtningen, men de stillede saadanne ekstra Fordringer, at Staten ikke vilde gaa med til dette. Samme Aar den 11 November afholdes der da Auktion over Consumtionsafgiften i Helsingør, og højestbydende blev Købmand Carstens Meulengracht, med 12.010 Rd. Den 15 Oktober 1778 udgaar der fra Regeringen en Forordning om, at den selv ønsker at overtage Consumtionen. Regeringen forlanger da gennem Stiftamtmanden en Fortegnelse af Helsingør Magistrat over Byens Consumtionsboder med samtlige deres Inventar. Vi ser heraf hvor disse Porte laa i nævnte Aar nemlig, Svingelport, Strand- eller

Toldbodport, Ny Kirkegaardsport, Røde Mølle og endelig Møllmøllen. Boder og Kontorer var lejede af Forpagteren, Portene tilhørte Byen og Inventaret var Forpagterens. Dette vurderedes af ham til 39 Rd.

Nu er det Staten, der har Forpagtningen indtil Aaret 1850, da saavel Byporte som Afgiften helt ophævedes. Vi har nu om end i spredte Træk gengivet enkelte Billeder fra Consumtionstidens første indtil dens sidste Dage og derved samtidig givet vore Læsere et Indblik i Byens, ja i samtlige Købstæders Forhold indenfor denne Art af Bylivet. Der rørte sig jo ved de gamle Bymure et rigt og mangefarvet Liv, i Særdeleshed naar Bønderne skulde til Torvs med deres Varer, og alle skulde ind ad den samme Port.

Den nuværende Toldbygning ligger ved Havnepladsen og er opført i Aaret 1901. Paa noget af dens Grund laa den forrige Toldbod, der var et lille historisk Hus, der forhen havde været Gæstgivergaard eller Ølbod. Ved Færgelejet har Toldvæsenet sit Visitations Hus, og her findes tillige Kontorer for Statspolitiet.

Toldinspektør er NIELS M. CHRISTENSEN, R. af D., Toldkasserer er JENS MØLLER, R. af D., Toldkontrolører er E. WEHMEYER og PETER PECHEUR, Toldpakhusformand er CHR. HAMMER.

NIELS CHR. MARIUS CHRISTENSEN, Toldinspektør, R. af D.

f. 10 December 1864 i Viborg, g. 1888 med Dagmar Eskildsen. Ansat ved Toldvæsenet 1877, siden 1923 Toldinspektør i Helsingør.

JENS VRIGSTED MØLLER,
Toldkasserer

f. 21 December 1861 paa Øen Egholm, S. af Proprietær O. M. og Hustru Cicel f. Nielsen, ugift. Ansat som Kontorist ved Toldvæsenet i Skelskør 1880, privat Fuldmægtig hos Toldforvalteren i Aarhus 1883, ansat ved Københavns Toldvæsen Revisionen 1884, Fuldmægtig 1903, Toldkasserer i Helsingør 1914.

PETER SØRENSEN PECHEUR,
Toldkontrolør

f. 27 Februar 1873 i Tem ved Silkeborg, S. af Smedemester Iver Sørensen og Hustru Maren f. Pedersdatter, g. 1903 med Fanny Emalia Carstens. Ansat 1890 ved Toldvæsenet som Kontorist, 1896 Løjtnant, 1902 Assistent i Struer, 1905 Assistent i København, 1919 Kontrolør i Slagelse, siden 1923 Kontrolør i Helsingør.

EMANUEL CHRISTOFFER WEHMEYER,
Toldkontrolør

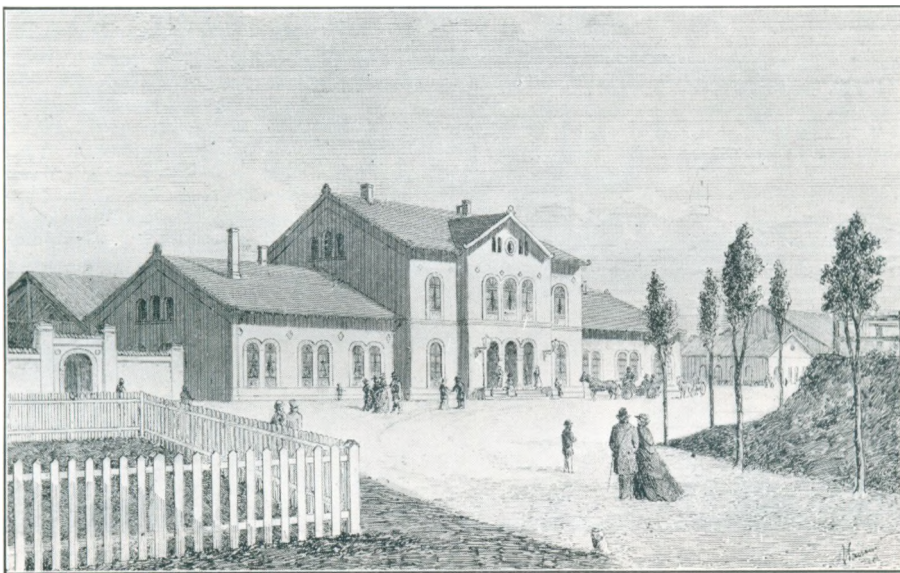
f. 13 Marts 1873 i Vejle, S. af Vinhandler W. W. og Hustru Julie f. Juhler, g. 1910 med Mimi Kjær. Ansat ved Toldvæsenet 1888 som Kontorist i København, Assistent 1900 i Frederikshavn, Assistent 1902 i København, Assistent 1907 i Thisted, Assistent 1911 i Esbjerg, Assistent 1917 i København, kgl. Bestalling 1908, Kontrolør i Gedser 1922 siden 1924 Kontrolør i Helsingør.

CHRISTIAN PHILLIP HAMMER,
Toldpakhusformand

f. 30 Marts 1868 i Helsingør, S. af Arbejdsmand E. V. H. og Hustru Ane f. Larsen, g. første Gang med Sofie Petersen (død 1896), g. anden Gang 1899 med Anna Marie Petersen. Ansat ved Helsingør Toldsted 1891 som Toldbuddrager, 1904 Formand for Draggerselskabet, 1915 statsansat som Toldpakhusmester i Helsingør.

STATSJERNBANEN SAMT ØRESUNDSFARTEN, der jo i eet danner Samfærdselsmidlerne mellem Byer og Lande nu i vore Dage, vil vi i nedenstaaende Linier forsøge at skildre i korte Træk saaledes, som disse Institutioner har udviklet sig gennem Tiderne. Vi har under Hillerød Købstad kort fortalt om Jernbanens Anlæggelse og vil derfor undlade denne Gentagelse her, men henvise til dette Afsnit under Hillerød By. Vi vil nu i Korthed dvæle ved forrige Tiders Samfærdselsmidler, hvad enten disse var paa Land eller paa Vand. Som det er vore Læsere bekendt fra andre Afsnit om Helsingør By, var denne i længst forsvundne Tider, i Lighed med vore andre Købstæder, omgærdet af Bymure, der for Helsingørs Vedkommende gik helt ned til Stranden og senere til Havnen, som jo var Samlingsstedet for al Trafik, saavel Udførsel som Indførsel. Trafikken paa Vandet var paa de Tider overladt det saakaldte Færgelav, og før dettes Oprettelse var det Færgemænd, der havde denne Indtægtskilde. Disse Færgemænd har lige fra de tidligste Tider i Byens Historie betydet og haft en ikke saa lille Plads. Det betød meget at have gode Overfærdselsmidler over Sundet, og disse kom sikkert ogsaa ofte til Nytte ved

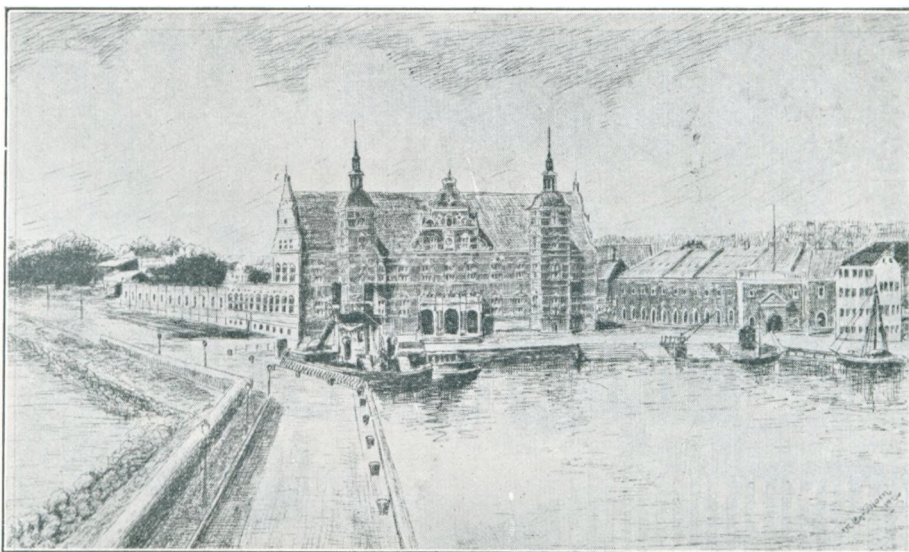

Helsingørs første Banegaard.

Øresundstolden. Første Gang vi ser disse Færgemænd benævnt under et Lav, er i Aaret 1685, idet de den 12 Maj fik deres første „Laugsartikler“. Lavet bestod paa dette Tidspunkt af 100 Færgemænd, hvilket var et ikke ringe Tal paa de Tider. Lavet havde dog ikke, som man maaske vilde tro, saa gode Tider, idet det ofte var udsat for haard og næsten umenneskelig Kritik, men man maa vel ogsaa sige, at Færgemændene ikke alle var lige saa gode, som de burde være. Det Utaal af Retssager, der er ført med disse, bærer Vidende herom. Saaledes ser vi, at der i Aaret 1689, i en Beretning til Amtmanden under Dato 29 August, klages over, at der er for faa Færgemænd, idet der, grundet paa den store Trafik, stadig mangler Folk og Fartøjer til de fremmede og forbisejlende Skibes Afbenyttelse. Denne Klage undskyldes med, at mange Folk er afgaaet til Hæren til Flaadens Brug, og en stor Del findes optaget af Requisition til kongelig Tjeneste ved de kgl. Kornmagasiner ved Ud- og Indskibning.

Det har dog sikkert ikke været noget misundelsesværdigt Arbejde at være Færgemand. Saaledes ses af en Klage fra Færgemand Lars Ejlersen, indgivet den 8 Maj 1702, følgende: „vi faa saaledes kun 3 Skilling for at sætte et Menneske i Land fra et Skib, saa det er jo ikke at undres over, at flere Færgemænd og Fæргеkarle tog Hyre i Sundet paa ankomne

hollandske Orlogsskibe“. Paa det Tidspunkt fandtes i Byen ikke et ordentlig Skib til at fare paa Udlandet med. I Aaret 1704 ejede Byen kun 12 mindre Fartøjer, fra 1—8 Læsters Drægtighed. De svære Aar fra Pestens Dage havde sat sit Præg paa Byen for lange Tider, og saaledes ogsaa paa Færgemateriellet. Dette bestod i Aaret 1746 af nogle faa Yachter paa 1—2—4 Læsters Drægtighed og alle byggede i Byen. Det hedder dog i en senere Beskrivelse, at de ikke med Rette kan bære Navn af Skibe. Det maa antages, at Færgelavets Materiale var lige saa ringe, dog ser vi ved Kongebesøget den 16 August 1766, at samme Lav stillede med 17 store Fartøjer, med tilhørende Bugserbaade og ca. 50 Robaade, til Raadighed ved Overfarten over Sundet af de kgl. Bagager, og saa vidt vides ejedes disse Fartøjer af Færgemændene. Det samlede Materiale indenfor Lavet noteres i 1789 at være: 22 Færgebaade, 84 Robaade og 46 to Mands Joller, og det synes, som om disse ejedes af 13 Færgemænd. Det kunde saaledes se ud, som om Lavet paa det Tidspunkt kun talte 13 Medlemmer, hvortil kom en stor Del Færgekarle.

Helsingørs nuværende Stationsbygning.

Saaledes er da Forholdene gennem flere Aarhundreder, ja lige op til det 19 Aarhundrede. Vi behøver ikke at komme mere end trekvart Sekel tilbage i Tiden, før vi møder Færgelavet. Paa Landjorden var det Vognmændene, der herskede naar det gjalt Trafik og Samfærdsel, mellem Byerne. Hertil kom den faste Deligence, der jo væsenlig besørgede Post- og finere Persontransport, og ikke at forglemme, at langt den overvejende Del af Befolkningen vandrede paa sine Ben, trods Vej og Vejlængde. Disse Vognmænd havde ogsaa deres eget Lav og vaagede nøje over, at ingen greb ind i deres Næring. Naar vi uvilkaarlig tænker paa vore Veje, saaledes som de findes i vort Aarhundrede, kan der, muligen i Forhold til den Trafik der er paa disse, rettes Klage over dem, men i Sammenligning med Vejene i forrige Aarhundrede, er vore nuværende Veje og Gader upaaklagelige. Vi tænker her særlig paa Helsingør Kommunes Veje og Gader, der i de sidste 25 Aar er saa moderniserede, som tænkes kan. Dog saaledes er det jo gaet i de fleste af vore Købstæder.

Dampmaskinens Opfindelse og dermed Lokomotivets Indførelse og Jernbanernes Anlæggelse har vi jo tidligere beskrevet og vil derfor indskrænke os til her at gengive den Befaling, der udstedtes i Anledning af Banens Aabning. Vi vil dog forinden bemærke, at paa de Tider, da Banen anlagdes, herskede der stor Spænding, idet man var ganske

CIRCULAIRE

TIL OVERMASKINMESTEREN

- BANEINGENIEUREN
- DRIFTSINSPECTEUREN
- PREMIERLIEUTENANT HOSKJÆR
- LIEUTENANT LIND
- SAMTLIGE STATIONER
- TOGPERSONALET

Følgende Tog skulle afgaa til Helsingør forinden Driftens Begyndelse: Fredag den 3die d. M. Kl. 1 Eftermiddag til Helsingør, Retur Aften Kl. 8. Mandag den 6te d. M. Kl. 10 Formiddag til Helsingør, Retur om Eftermiddagen.

Onsdagen den 8 Juni d. A. vil den festlige Aabning af Jernbanen fra København til Helsingør finde Sted i Overværelse af Deres Majestæter Kongen og Dronningen.

Et Extratog afgaar til Helsingør Kl. 8 Formiddag og forbliver i Helsingør indtil den 9de d. M., da det returnerer som Persontog. Festtoget er bestemt til afgaae fra Klampenborgstationen paa Københavns nye Banegaard Kl. 11¹/₂. Da det er uvist, hvorvidt det vil komme til at afgaae præcist, og hvorvidt det vil kunne passere Lyngby Station forinden Afgangstiden for det ordinale Tog derfra Kl. 12 Middag, skal dette Tog bemeldte Dag først afgaae til København Kl. 1 Eftm. I ethvert Fald skal dette Tog rangeres paa 2det Spor, at Hovedsporet er frit for Festtoget, og tilbageholdes paa Lyngby Station indtil Festtoget er ankommet.

Det vil afhænge af Hs. Majestæt Kongens nærmere Bestemmelse, ved hvilke Stationer Festtoget skal standse, men det antages ikkun at ville holde ved Lyngby, Holte, Hillerød og Fredensborg Stationer. Imidlertid skal alt være i Orden paa samtlige Stationer til Togets Modtagelse.

Stationsbygningerne og den indre afhegnede Deel af Banegaardene skulle holdes afspærrede for alle Uvedkommende, og ingen andre gives Adgang hertil end berettigede Autoriteter og de, der er forsynede med de af Bestyrelsen udstedte Indbydelseskort til Festen. Stationsforstanderne skulle henvende sig til Stedernes Politimestre med Anmodning om Assistance til Opnaaelse af dette Formaal og ere bemyndigede til paa Selskabets Regning at leje det Extramandskab, som er fornødent i denne Anledning.

Det Ydre af Stationsbygningerne skal paa passende Maade smykkes med Grønt, Flag og deslige. Stationsforstanderne bemyndiges til at afholde de i denne Anledning fornødne Udgifter af Selskabets Kasse.

Tiden, da Toget vil returnere, kan ikke nøje bestemmes, men antages at ville blive Kl. 7—9 Eftm. Det er ikke sandsynligt, at Toget paa Retouren vil standse andre Steder, end hvor det maatte være fornødent at lade Maskinen indtage Vand, nemlig ved Hillerød eller Holte Station, men samtlige Stationer skulle dog holdes belyste og i Orden til at modtage Toget, hvorfor Uvedkommende skulle holdes borte fra Stationen ligesom om Formiddagen. Saafremt Toget ankommer til Lyngby, Gentofte, Hellerup eller Københavns Stationer paa den Tid, da noget andet Tog er paa Stationerne, skulle disse bringes over paa Sidespor, saaledes at Extratog kan passere paa Hovedsporet uden at standse. Saafremt Banen ikke paa denne Maade kan gøres ryddelig for Toget, skal der hejse Stopsignalet og Extratog bringes til Standsning. Stationsforstanderne er saaledes ansvarlige for Togets Sikkerhed.

Der vil blive holdt Reservemaskine for Toget baade paa Københavns og Helsingørs Stationer, og særlig Opmærksomhed maa henledes paa de telegraphiske Meddelelser, som maatte blive givne.

Angaaende Togets Sammensætning, Betjening m. m. ville de fornødne Ordre blive givne af Driftsinspecteuren.

Directionen for de sjællandske Jernbaner

den 1ste Juni 1864.

ROTHE

administrerende Directeur.

ukendt med Begrebet „Lokomotiv“, hvilket Beretningen tydelig tilkendegiver gennem Befalingens Ordlyd. Banegaarden laa ikke der, hvor den nu ligger, nej saa langt kom Toget ikke ind til Byen. Den laa, eller rettere sagt, den ligger, for den findes endnu, derude ved Skolen, og den bruges som Bolig for Rektor. Hele dette Terræn ved Havnen var jo dengang tildels optaget af Havneplads samt af private Bebyggelser, og paa det Tidspunkt fandtes endnu ikke den nuværende vidunderlige Sti langs Stranden. Her var nærmest flad Strand, og paa den Plads, hvor nu Banegaarden ligger, var nogle Pakhuse. Ude fra Trækbanen, der hvor den første Stationsbygning ligger, og ned til Havnen, havde man en Bane, eller rettere Vogne, som trak Gods o. lign. til Havnen. Naar vi betragter den gamle Banegaardsbygning, kan vi ikke andet end blive imponerende, for naar vi tager i Betragtning, at denne byggedes i Pioneraarene, da staar den dog den Dag i Dag som et mønsterværdigt Minde om Banens første Aar. Stationen laa her til Aaret 1891, da den nuværende pompøse Stationsbygning toges i Brug. Nogle siger, at denne Bygning er den smukkeste af alle vore Provincesstationer, og det er sikkert ogsaa rigtigt. Den tager sig unægtelig fornem ud, naar man kommer til Helsingør ad Søvejen. Dens smukke Rosenborgstil virker her ved de aabne Udsigter ret imponerende, og dens Portal og indre Hal

er jo skønne. Om Bygningen er særlig praktisk til sit Formaal, er der vist delte Meninger om. Ikke mange Aar efter, at Banen var indviet under store Festligheder, begyndte Skibsfarten saa smaat at bære hen imod Dampskibsfart. Denne Bevægelse tog stærkest fat i Aarene omkring 1870, og i denne Forbindelse var det, at Overfarten mellem Danmark og Sverrig kom igang. Det er de danske Statsbaner, der besørger Overfarten Helsingør—Helsingborg. Til denne Overfart benyttes to Færger.

Ved Anløbsstedet i Helsingør er der Toldvisitationssted. Dette er af ny Dato, idet det gamle brændte i Aaret 1928.

Helsingør har gennem Aarene haft følgende Stationsforstandere: fra 1 Juni 1864 til 30 April 1887 Justitsraad Ejler Lund, R. af D. p. p., fra 1887 til 30 September 1902 Artur Victor Harald Baumann, fra 1902 til 28 Februar 1923 Kaptajn Peder Frederik Christian Blichfeldt, R. af D. p. p. og siden da nuværende Stationsforstander CHR. WILKEN.

Foruden Stationsforstanderen er der til Banen knyttet følgende Personale: 4 Kontrolører, 14 Assisterer, 1 Lokomotivmester, 1 Overbanemester, 1 Godsekspeditor, 1 Rangermester, endvidere under Godsekspeditionen: 2 Assisterer, 1 Kontorist, 2 Overpakmestre og 2 Portører. Under Maskintjenesten er der 19 Lokomotivførere, 14 Fyrbødere, 6 Arbejdere, 28 Overportørere og 48 Portørere. Ved Færgen er 3 Kaptajner.

CHR. F. M. WILKEN,
Stationsforstander, Fi. H. R.

f. 21 September 1865 i Asperup, S. af Oversergent H. J. M. W. og Hustru Karen Kirstine f. Hansen, g. 1891 med Hanne Cecilie Osterwaldt. Ansat ved D. S. B. 1883, Assistent 1884, Overassistent i Aarhus 1901, Stationsforstander i Lunderskov 1912, siden 1923 Stationsforstander i Helsingør.

EJNAR OLAF MØLLER,
Kaptajn

f. 9 August 1886 i Fredericia, S. af Skibsfører Thomas M. og Hustru Nathalia f. Trolle, g. 1893 med Rosa Schwabe. Sejlet med Georg Stage, Koffardi, Reservelejtant, Styrmand ved det nu ophævede Selskab København, 1892 ved Oddersund, 1905 Styrmand af 2 Klasse, 1920 Styrmand af 1 Klasse,

Medlem af Sø- og Handelsretten, Medlem af Helsingør Havneraad, Medlem og Medstifter af Landsforeningen Dansk Marineforening.

VILHELM CARL ROTWITT,
Kaptajn

f. 24 November 1870 i Lystrup, S. af Proprietær Fritz R. og Hustru Ida f. Holstein, g. 1915 med Laura Tach. Norsk Styrmandseksamen 1892, Dansk Styrmandseksamen 1898, ansat ved D. S. B. 1899 som Aspirant, ved Lille Bælt 1902—05, ved Helsingør 1905, Styrmand i Korsør 1908, Styrmand af 1 Klasse 1914, Korsør—Nyborg, Korsør—Kiel 1914, Reservefører i Oddersund fra 1915—18, Reservefører ved Helsingør—Helsingborg 1918, siden 1919 Skibsfører af 2 Klasse samme Rute, Medlem af Sø- og Handelsretten.

mand af 1 Klasse 1914, Korsør—Nyborg, Korsør—Kiel 1914, Reservefører i Oddersund fra 1915—18, Reservefører ved Helsingør—Helsingborg 1918, siden 1919 Skibsfører af 2 Klasse samme Rute, Medlem af Sø- og Handelsretten.

JOHANNES ALBERT KISBY,
Kaptajn

f. 11 Februar 1881 i Marstal, S. af Skibsfører Johan L. K. og Hustru Agnes Hedvig f. Hansen, g. 1905 med Hermine Margrethe Rasmussen. Styrmandseksamen 1900, Sejlet paa Koffardi, ansat ved D. S. B. 1906 som Aspirant, Styrmand 1908, Skibsfører 1924.

LUDVIG PEDER ESKILDSSEN,
Kontrolør

f. 29 Juli 1880 i Lejre, S. af kgl. Jæger Ernst E. og Hustru Caroline f. Pedersen, g. 1904 med Olga Nielsen. Ansat ved D. S. B. som Elev 1897, Assistent 1898, Kontrolør paa Østerbro 1925, siden 1927 Kontrolør i Helsingør, Revisor i Landmandsbankens Helsingør Afdeling siden 1918.

HANS OLUF NICOLAI LARSEN,
Kontrolør

f. 3 Oktober 1878 i København, S. af Husejer Jørgen L. og Hustru Maren f. Christiansen, g. med Dagmar Jørgensen. Ansat ved D. S. B. 1896 som Elev, Assistent 1898, Kontrolør 1924, Medlem af Ligningskommissionen siden 1929.

AAGE ADOLF LEISNER,
Kontrolør

f. 15 Februar 1875 i København, S. af Tapetserer J. A. L. og Hustru Adamine f. Struer, g. 1901 med Nicoline Bertelsen. Ansat ved D. S. B. som Elev 1891, Assistent 1894, Overassistent 1916, Formand for Helsingør Brugsforening siden 1914, Tjeneste ved Helsingør Str. siden 1919, Kontrolør af 1 Grad 1924.

CARL PETER OLSEN,
Overbanemester

f. 28 September 1864 i Val-søllille, S. af Bryggeriarbejder Jens O. og Hustru Jensine f. Hansen, g. første Gang med Karen O. (død 1900), g. anden Gang 1902 med Sofie Roulund. Ansat ved D. S. B. som Tegner 1895, Elev paa Teknisk Skole 1884, Lærer ved Teknisk Skole 1893—1918, Overbanemester siden 1897.

JOHAN PETER SCHOLLERT,
Lokomotivmester

f. 24 Januar 1871 i Aarhus, S. af Magasinformand ved D. S. B. M. Pedersen og Hustru Anna f. Schollert, g. 1895 med Marie Magdalene Voss. Ansat ved D. S. B. 1895 som Maskinarbejder, Lokomotivfyrbøder 1896, Lokomotivfører 1905, Lokomotivmester af 2 Grad 1910, Lokomotivmester af 1 Grad

1920, Næstformand i nogle Perioder i Radikal Venstre Forening.

VALDEMAR DYBVANG,
Rangermester

f. 5 November 1866 i Mære-bjerg ved Holstebro, S. af Ledvogter Jens Andersen Damgaard og Hustru Ane Marie f. Jensen, g. 1890 med Mætte Cecillie Pedersen. Ansat ved D. S. B. 1882, Portør 1887, Konduktør 1892, Rangerformand 1897, Rangermester 1919, Formand for Dansk Jernbaneforening 2

Kreds fra 1917—27, Hovedbestyrelsesmedlem i Dansk Jernbaneforening fra 1917—27.

POSTVÆSENET I KØBSTADEN HELSINGØR var i forrige Tider, før Jernbanernes Anlæggelse, i Lighed med det, der fandtes i Landets andre Købstæder. Det maa dog fremhæves, at i visse Perioder var det betydelig mere omfattende, idet Helsingør paa Grund af Øresundstolden, havde en Del større Handelsfirmaer end andre Byer. Vi har under Hillerød Købstad kortelig fortalt om de vigtigste Begivenheder indenfor Postvæsenet og skal derfor ikke her komme ind paa disse, men i faa Linier forsøge at gengive enkelte Tidens Perioder indenfor netop Helsingørs Postvæsen.

I sin Vorden blev Postforbindelsen med Omverdenen besørget ved ridende Post, og saa vidt vi kan skønne, træffer vi ikke kørende Post før Aarene omkring 1720. Derimod kan vi fremdrage en lille Tragedie, der fortæller os lidt om Postforbindelsen i og omkring 1720. I nævnte Aar dør den Mand, der besørgede den svenske ridende Post, og ved den Disput, der opstaar mellem Helsingørs Magistrat og den svenske Resident, om Skifte efter ham, erfarer man, at den afdøde for at befordre Posten havde den ikke ubetydelige Sum af 1200 Rdl. En rigtig pæn Skilling paa de Tider. Der eksisterede jo nok det saakaldte „Vognmandsflag“, men dette skulde jo egentlig ikke besørges Posten, og dog kan mangen en Overlevering sige os, at dette ogsaa her tog en væsentlig Andel. Dette Lav var, saa vidt vi ved, ophævet i Aarene omkring 1760, og det vides, at det var ophævet, fordi dets gamle Medlemmer enten var døde eller frivilligt udtraadte, og ingen nye Medlemmer var traadt i deres Sted. Den 3 December i Aaret 1784 udkommer der da et nyt Reskript, hvorved et nyt Vognmandslav befales oprettet i Helsingør. Lavet skulde have 16 Postvogne og 16 Par Heste, og videre hedder det i denne Befaling . . . . saafremt der blandt dem af Byens Borgere, der med Hensyn til Næringsdrift og som Ejere af Heste og Vogne bedst egnede sig til at indtræde i Lauget, ikke fandtes det fornødne Antal, der frivilligt vil gøre dette, var det da Magistraten overdraget ved Valg blandt Borgerne at supplere Tallet. Vi finder senere i samme Anledning en hel Række Retssager angaaende denne Postrute.

I Aarene omkring 1790 kommer da den første egentlige Diligence i Gang mellem København og Helsingør.

Ved Postvæsenets Overgang til Staten og Frimærkesystemets Indførelse i Aaret 1851, ved Lokalpostbudenes Tjeneste, der tog sin Begyndelse i Slutningen af 1860, samt ved Oprettelsen af Poststationer, kommer vi da Postvæsenet saa nær, som det er i vore Tider. Helsingør har, saa vidt vi ved, haft eget Poststed siden 1720. Dette har gennem Tiderne været de utroligste Steder, alt efter hvor Postmesterens Gaard laa. Den nuværende Postbygning ligger lige ved Jernbanestationen og dens Leder er Postmester H. DREYER. Under Posthuset hører 7 Postbrevsamlingssteder samt et Personale paa op mod 80 Personer.

HANNIBAL DREYER, Postmester, R. af D., p. p.,

Udenlandsk Orden: S. Kr. 3.

f. 14 Januar 1868 i København, S. af Kaptajn i Flaaden G. H. N. D. og Hustru f. Qvistgaard, g. 1900 med Anna Teilmann Geelmuyden, D. af Udgiver og Ejer af Bergens Adresseavis, cand. phil. T. G. Ansat ved Postvæsenet 1886, Postekspedient 1893, Fuldmægtig ved Overpostmesterembedet i København 1914, Vicegeneralpostdirektør i Siam 1916–21, Postmester i København 1921, i Helsingør siden 1924, Medlem af Bestyrelsen for Menam Motor Boat Company i Bangkok fra 1918–21, Medlem af Bestyrelsen og Sekretær i Alliance Francaise, Helsingør Afd., Kasserer i Helsingør Afdelingen af Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse, Suppleant Revisor i Det kgl. danske geografiske Selskab.

HANS PEDER PEDERSEN,
Overpostpakmester

f. 21 November 1869 i Roskilde, S. af Arbejdsmand H. P. P. og Hustru Johanne Margrethe f. Hansen, g. 1924 med Ingeborg Nielsen. Ansat ved Postvæsenet som Bud 1897, siden 1918 Overpostpakmester, Formand for Grundejerforeningen siden 1917, do. for Jernbanefunktionærernes Byggeforening siden 1909.

PETER MARTIN PETERSEN,
Overpostbud

f. 5 Maj 1872 i Kirke Esbønderup, S. af Insidder Lars P. og Hustru Hanne Marie f. Hansen, g. 1895 med Anna Johanne Andresen. Ansat ved Postvæsenet siden Juni 1900.

HELSINGØR BRANDVÆSENS Ordning er baseret paa Lov af 21 Marts 1873 om Brandvæsenerne i Købstæderne, samt Brandvedtægt for Helsingør Købstad af 16 April 1928.

I Helsingør, som i de fleste af Landets andre Købstæder, er Brandvæsenets Udvikling gaaet jævnt frem, følgende Tidens Krav, saaledes at man før 1898 ser et mægtigt Opbud af Borgere ile til Sprøjtehuset, naar Kirkeklokkerne klemte i Taarnet paa St. Olai Kirke, idet en der anbragt rød Fane — om Natten rød Lygte — angav, i hvilken Retning Branden var. De, hvis Hjem laa i den af Taarnvægteren angivne Retning, havde forfærdelig travlt, de andre mindre; angav de rungende Dobbeltslag, at Branden var paa Landet, gav man sig endog særdeles god Tid; man ventede gerne, indtil Mutter havde faaet smurt en forsvarlig Smørrebrødspakke til at staa imod med, inden man begav sig ud paa en Expedition, som man ingen Interesse havde af, ingen Ting fik for og ønskede derhen, hvor Peberet gror. Men var man saa endelig samlet i Sprøjtehuset, gik de forskellige Korps under stort Skrig og Skraal og fulgt af mange drøje Vittigheder til Brandstedet. *Brandkorpsets* Brandsvende medførte Sprøjter og Slinger, *Nedbrydningskorpset* Brandhager og andet Nedbrydningsværktøj, og *Ordenskorpset*, der saa svært drabeligt ud med sine Trædunkesabler, forsøgte under Politimesterens Ledelse at holde Publikum i tilbørlig Afstand og at skaffe Plads for Vandkørerne, der med deres Sluffer bragte Vand til Sprøjternes Vandlæggere. Den hele By var paa Benene, og omtrent den halve sat i Aktivitet med Brandslukningen paa den ene eller anden Maade. Ingen undtagen de brandlidte tog Sagen videre alvorligt, de, der ifølge Udskrivningerne stod i Brandrullerne, bandte over at skulde være der, og alle de andre morede sig kosteligt over den almindelige „Sjov i Gaden“.

Efterhaanden som Byen udviklede sig, blev disse middelalderlige Forhold imidlertid ganske uholdbare, og i 1896 begyndte man paa en Reorganisation af Brandvæsenet, saaledes at dette i 1898 kom ind i mere tidssvarende Former. Brandkorpset, der stod under Kommando af Brandinspektøren, Murermester V. Plum, kom til at bestaa af 1 Vicebrandinspektør 1 Assistent, 1 Sprøjtefører og 25 Brandsvende. Disse Folk var alle lønnet med en fast aarlig Gage og forpligtet til ikke uden Tilladelse at forlade Byen. Der blev anbragt elektriske Alarmklokker i deres Hjem, saaledes at de kunde alarmeres uden, at man gennem Klemten med Kirkeklokkerne satte den ganske By i Effekt. De blev forsynet med Uniformer og godt indøvet i Betjeningen af Materiellet, der blev moderniseret. De gamle, i Tran indsmurte, Læderslanger blev erstattet af moderne Hampselanger, der opstilledes Brandhaner paa passende Steder i Byen, anskaffedes en stor, mekanisk Redningsstige og afsluttedes Kontrakt med en bestemt Vognmand om at levere Heste til Fremførelsen af Sprøjterne. Samtidig anskaffede Helsingør Statshavn en moderne Dampsprøjte fra Ludwigsberg i Sverige. Dampsprøjten blev Helsingørs Stolthed, thi udover nogle faa store Byer var der ikke andre Provinsbyer, der var i Besiddelse af et saadant Ildslukningsapparat. Denne Reorganisation bragte med et Slag Helsingør Brandvæsen frem imellem de førende i Landet, og Folk kom rejsende fra fjern og nær for at studere Organisationen. Reorganisationen kostede c. 6.000 Kr.

Denne Ordning blev uforandret staaende indtil 1912, hvor man ved Indførelsen af en ny Brandvedtægt indskrænkede Brandsvendenes Antal til 20 og helt afskaffede Reservens Pligtmandskab. Dette havde man nemlig ikke turdet gøre ved Omordningen i 1898. Dengang havde man ikke ment, at 25 Mand kunde erstatte det store Borgeropbud, men havde beholdt en betydelig Reserve, som kunde tilkaldes ved større Katastrofer. Tiden havde imidlertid vist, at denne Reserve ikke var nødvendig, og man gik nu med til Ophævelsen. Brandkommissionen skrev i sin Betænkning om dette Forhold saaledes: „Da den af det tjenestepligtige Mandskab bestaaende Reserve faktisk i længere Tid ikke har været benyttet og Udskrivningen af Mandskabet til Reserven paa en aarlig Session end ikke har fundet Sted, foreslaas det, at Brandkorpset fremtidig alene skal bestaa af lønnet Mandskab“.

Byens Udgifter til Brandvæsenet beløber sig i denne Periode til en Gennemsnitssum

af 4—5000 Kr. aarlig, hvilket i de følgende Aar, under og efter Krigen, stiger til c. 12.000 Kr. aarlig.

Den 1 April 1924 trak Brandinspektør Plum sig tilbage og afløstes af Kaptajn A. Krieger, der fik den Opgave at modernisere Brandvæsenet, saa det svarede til Nutidens Fordringer. Efter mange, besværlige Forhandlinger, bl. a. med Nabokommunen Tikjøb om fælles Brandvæsen for de to Kommuner, hvilket ikke førte til noget Resultat, lykkedes det at faa gennemført en ny Brandvedtægt i 1928, i hvilken man, som den første Købstad i Landet, gaar over til, at lade Grundejernes Pligt til at holde visse Brandredskaber paa deres Ejendomme afløse af en mindre aarlig Afgift (2—4 Kr.) til Brandvæsenet. Der var herved skabt en økonomisk Basis for en Reorganisation af Brandmateriellet.

Som det saa ofte gaar spillede Skæbnen Brandvæsenet et Puds, idet Byen den 10 November 1928 oplevede en af sine største Brande, der lagde den gamle, smukke Christine Mølle med tilhørende, maleriske Møllegaard i Aske, 5 Dage før det nye, moderne Automobilmateriels Ankomst; men den gamle Dampsprøjte fik en værdig Sortie.

Den 15 November 1928 blev Automobiliseringen af Købstadens Brandvæsen gennemført. Organisationen er nu saaledes: Brandkorpset bestaar af 1 Brandinspektør, 1 Vicebrandinspektør, 3 Assisterter, 1 Depotmester, 2 Chauffører, 3 Reservechauffører og 20 Brandmænd. Der er fast Chaufførvagt, medens Resten af Mandskabet maa tilkaldes ved Ringesignaler, men da man fortrinsvis ansætter indendørs Haandværkere med Arbejdssted i Brandstationens umiddelbare Nærhed, er man naet til, at Brandvæsenet er paa Pletten i den indre By c. 4 Min. efter indgaet Alarm, medens Ambulancen, der er underlagt Brandvæsenet, kan rykke ud 1 Min. efter, at den er kaldt. Til sin Raadighed har Korpset: 2 Motorsprøjter, 1 Udrykningsvogn, 1 autotrukken Redningsstige, 2400 m Slange, samt alt moderne Udstyr, saasom Skumslukkere, Iltapparater, Nødbelysning, Asbestdragter m. m. I Forbindelse med Ambulancen haves Pulmotor. Desuden raader Brandvæsenet over en passende Beholdning af Presenninger til Beskyttelse af de brandlidtes Ejendele mod nedtrængende Vand. Brandvæsenet koster nu c. 19.000 Kr. om Aaret.

AXEL KRIEGER, Brandinspektør

f. 21 April 1888 i København, S. af Kammerherre O. J. K. og Hustru Henrica f. Bjerregaard, g. 1912 med Alba Krieger, D. af Oberstløjtnant I. D. E. Schlierning og Hustru M. f. Løve. Sekondløjtnant ved Fæstningsartilleriet 1907, Premierløjtnant ved 2 Regiment paa Kronborg 1910, Lærer ved Fodfolkets Kornetskole paa Kronborg 1917—19, Kaptajn ved 2 Regiment paa Kronborg 1921, udtraadt af aktiv Tjeneste 1923, arbejdet ved Dansk Røde Kors, Krigsfangeafdeling 1915—18, Revlsor i Landmandsbankens Helsingør Afdeling 1912, Sekretær i Helsingør Sundhedskommission og Lærer ved Helsingør Tekniske Skole 1923, Brandinspektør i Helsingør 1924, Formand for Nordsjællandske Brandinspektørers Sammenslutning 1930, Min-

detegn for Dansk Krigsfangehjælp 1919, Preussisk Røde Kors Medaille III Klasse 1920, Østrigske Røde Kors Ærestegn med Krigsdekoration 1922, Medlem af Bestyrelsen i Dansk Brandinspektørforening og Redaktør af Brandfare og Brandværn 1930.

AXEL LILLEBALLE, Fabrikant, Vicebrandinspektør

f. 3 Maj 1896. Ansat som Assistent i Helsingør Brandkorps 1925, forfremmet til Vicebrandinspektør 1929, Indehaver af Cementvarefabriken „Helsingør“, Helsingør Jernstøberis Udsalg og Hørsholm Gibs og Betonstøberi.

HELSINGØR RETS- OG POLITIVÆSEN, gennem Tiderne er vel nok et af de mest interessante „Væsener“, vi har i Byens Historie, idet der jo inden for dansk Retsvæsen er sket ganske forbausende store Omvæltninger og Forbedringer i de seneste Tider. Vi behøver ikke at gaa saa forfærdelig mange Aar tilbage i Tiden for at spore de Forhold, der i vor Bedste- og Olderforældres Tid, herskede indenfor dansk Retsvæsen; men vender vi os endnu et Aarhundrede længere tilbage, ja, da grues vi ved de Forhold, der herskede indenfor dette „Væsen“, og dog var det paa de Tider intet at regne mod endnu ældre. Vi tænker her paa Middelalderens Torturredskaber og Fangehuller, de var af en saadan Beskaffenhed, at vi nu i dette Aarhundrede uvilkaarlig siger: er det muligt?

Vi har i de forskellige Afsnit af denne Købstads korte, historiske Resume berørt forskellige Retssager samt disses Forløb. Vi mener ikke i nogen Retning, at der er blevet gjort nogen Uret, som burde have haft Ret, men vi fremfører disse forskellige Billeder, for derfor at give vore Læsere et tydeligere Billede af de forskellige Tidens Retsforhandlinger og Domafsigelser, og Læseren vil, ved Sammenligning med Nutidens Retspleje, derved lettere faa det rette Billede af disse Institutioner. Tænk blot paa Nutiden, vore moderne Fængsler, vore store moderne Politigaarde og Stationer rundt om i Landet, vore forskellige opdragende Anstalter for unge, uerfarne og uvidende, der er kommet paa Afveje.

Helsingør Raadhus ligger paa Stengade og har, saa vidt vi kan skønne, alle Dage ligget paa denne Plads. Saaledes, som Bygningen nu fremtræder, hører den Nutiden til, idet dens omdannede Lokaler samt Tilbygninger, saasom Politibygningen og Dommerkontorene, er af nyere Dato. I Aaret 1560, nogle mener det var 1561, brændte Raadhuset, og et nyt blev opført samme Sted. Raad- og Arresthuset er opført i Aarene 1854–55. Bygningen skal have kostet ca. 100.000 Kr. at opføre. Tinghuset er som sagt bygget i Forbindelse med Raadhuset, men vender ud mod Slagtertorvet og er opført i Aaret 1907 og blev, ved Retsplejeordningen af 1919, inddraget til Politistation. Umiddelbart herefter opførtes da Dommerkontorerne i egen Bygning, der ogsaa ligger ud til Slagtertorvet. Raadhuset var jo tilfulde Byens Hus. Her var Raadstuen, Byfogedens Kontorer, Arresterne m. m. Den ældste Beskrivelse, som vi finder om dette Raadhus Indretning er fra Aaret 1736, og i denne ser vi, at Bygningen var i to Stokværk og noget over 50 Alen lang; oven over Porten fandtes Raadhussalen. Paa Portens ene Side laa en gammel Fangekælder, paa den anden Side et Stutteri samt Bolig for Underfogeden og endelig en Stue til Bytinget samt Byskriverens Residents. Hertil kom de forskellige Kamre til Arkiver, et Værelse til „De 16 Borgeres Samling“ og endelig en Arrest. Disse sidstnævnte var i andet Stokværk.

For at give vore Læsere forskellige Indtryk af de svundne Tidens Liv i Helsingør, vil vi i de efterfølgende Linier skildre forskellige større og mindre Episoder, der gennem Tiderne har været udspillet i Byen, og som alle hører ind under Politi- og Retsvæsenet. Disse Episoder giver os samtidig et levende Billede af Fortidens Maade at behandle den Slags Sager paa. Skildringerne er fra M. C. Arnholtz Bidrag til Helsingør Bys Historie.

I Oktober Maaned 1686 overfaldt en Soldat en Bysborger og mishandlede ham, saa hans Liv svævede i største Fare. Magistraten greb ind og lod Soldaten sætte i Byarrest, hvilket vi vel synes var ganske naturligt, men hvad skete? Fra General-Commisariatet for Landetaten modtog samme Magistrat en meget alvorlig Irettesættelse, fordi denne havde indsat Soldaten i Arrest uden at aftage ham hans Mundering, samt Ordre til uopholdelig at lade ham løs. Soldaten nægtede imidlertid at forlade Arresten, og det endte med, at Magistraten formelig maatte købe ham dertil.

Det kunde dog tyde paa, at Politiet i Byen paa nysnævnte Tid ikke har været af det bedste. Dengang var Søren Katholm Byfoged, og Magistraten klagede i flere Anledninger over samme Byfoged. Saa vidt gik det, at man fra Magistratens Side, den 26 Juli 1686, maatte give Bоргerskabet Ordre til, at bortskaffe de udenfor deres Døre og Porte etablerede Møddinger, der var saa store, at de i flere Læs ikke kunde bortkøres. Samtidig faar

Underfogeden Ordre til at udpante 8 Skl. hos hver Borger, der haver mere end et Læs Møj liggende for sin Dør. Allerede samme Aar vederfares der Byens Betjente bedre Løn og Kaar.

Vi skal nævne et andet Billede fra den Tids Retspleje: „I August 1682 gik en Underofficer ind i Byens Førsteborgmesters Hus og lod et Pant bortføre for en Assignation fra Regimentskvartermesteren, hvilket dog ved Kammerkollegiets Resolution var hævet. Borgmesteren turde ikke gøre Modstand, og Underofficeren paadrog sig hverken Straf eller Irettesættelse“. Aaret 1755 fremviser et noget smukkere Billede af Byens Forhold med Hensyn til Retssikkerheden, idet der den 20 Marts angives, at der til Byens egne Deliquentomkostninger for Tyverisager i det forgangne Aar, kun er benyttet 3 Rdl. 1 Mk. 9 Sk.

Kom man til Helsingør, enten ad Søvejen eller ad Landevejen, var det første, der mødte de rejsende, Byens Executionspladser, Galge og Stejler. Den fornemste af disse Henrettelsespladser var Galgen paa Stejlebakken. Ude ved Kronborg havde man ogsaa en saadan Executionsplads, til Brug for de Militærforbrydere, der blev dømt til denne. Fra „Arilds Tid“ havde den staaet paa Grønnehave, vi finder den kaldet snart „Justits“ og snart „Vippegalgen“. Efter Henrettelsen hængte man som oftets Forbryderens Lig paa Stejle. Naar vi fremfører disse barbariske Henrettelsesmaader og deres saa fremtrædende Plads, er det for at vise, at saaledes mente man i de Tider bedst at fremhæve Lovlydighed, ved til Skræk og Advarsel at have dem saa synlig som mulig. Ikke alene for Byens egne Indvaanere, men ogsaa for de fremmede, som maatte komme til Bys. Bymurene, Portene og Vagterne fortalte jo tydeligt, at man var i en By, der var rede til at forsvare sig og hævde sine Rettigheder.

Helsingør Politikorps er egentlig af ret ny Dato. Ganske vist havde Byen det saakaldte Ordenspoliti, men det er sikkert først efter Ordningen af 1919, at vore Politikorps ude omkring i Købstæderne bliver de velorganiserede Korps, de nu er. Efter Ordningen af 1919 tæller Korpset i Helsingør: 3 Overbetjente, 13 Betjente og 10 Landbetjente; Statspolitiet bestaar af en Kriminalassistent, 1 Overbetjent og 5 Betjente. Dette besørger Færgetenesten. Under Politikredsen henhører Hørsholm og Fredensborg Distrikter, med Kontorer i disse Byer. Alle hører under 6 Rets- og Politikreds.

Dommer er E. OLRIK, R. af D., DM., p. p. Politimester er K. PETRI. Dommerfuldmægtige er R. SØRENSEN og M. HERLØW. Politifuldmægtig er F. ANDRESEN.

ELIAS OLRIK, Dommer, R. af D., DM., p. p.

f. 2 December 1885 i Dalby F., S. af Sognepræst Vilh. O. og Hustru Ellsa f. Møller, ugift. Student fra Odense, cand. theol. 1909, Lærer for Kronprins Frederik og Prins Knud fra 1909—14, cand. jur. 1917, Sekretær i Justitsministeriet fra 1917—20, Amtmand over Færøerne 1920, Dommer i Helsingør Købstad med Kronborg østre Birk, Hellebæk og Hørsholm Birk siden 1929, Sekretær ved den skandinaviske Familieretskommission fra 1919—20, Formand for Bankraadet for Føroya banki 1920—29.

MARTIN PETER HERLØW, Dommerfuldmægtig

f. 29 December 1870, S. af Købmand M. H. og Hustru Johanne f. Lauritzen, g. 1900 med Petra Christine Eggert. Assistent i Holbæk fra 1892—98, Borgmesterfuldmægtig fra 1898—1900, siden 1900 Dommerfuldmægtig i 6 Retskreds, Medlem af Tilsynsraadet for Helsingør og Omegns Sparekasse, Medlem af Menighedsraadet i St. Olaj Sogn.

KNUD VALDEMAR PETRI, Politimester

f. 23 Juli 1876 i Halsted, S. af afd. Herredsfuldmægtig P. i Roskilde og Hustru Anna Marie Hedvig f. Neergaard, g. 1911 med Clara Marie Neve. Cand. jur. 1900, Byfoged i Slagelse 1900, Herredsfuldmægtig i Roskilde fra 1909—12, do. i Lejre Herred fra 1912—19, siden 1919 Politimester i Helsingør, Medlem af Inspektionen ved Helsingør Kloster (Almene Hospital), Bestyrelsesmedlem i Musikforeningen, Politimesterforeningens Repræsentant i Dansk Brandværnskommission.

H. S. MARQUARDT FRITS ANDRESEN, Politifuldmægtig

f. 11 Juli 1892 i Dalby, S. af Proprietær P. E. A. og Hustru Andrea f. Petersen, g. 1926 med Agnethe Boserup. Student 1911, cand. jur. 1919, Politifuldmægtig i Helsingør siden 1 Oktober 1919.

RICHARDT ARNOLD OLE SØRENSEN,
Dommerfuldmægtig

f. 9 Maj 1892 i Kolding, S. af Købmand Ole S. og Hustru Emma, f. Ferslev, g. 1921 med Edel Neesbye, D. af Stabssergent N. Cand. jur. 1919, Sekretær i Østre Landsret fra 1919—22, i Handelsministeriet fra 1920—22, Dommerfuldmægtig i Helsingør siden Maj 1922, Revisor i Helsingør og Omegns Bank.

OLE JULIUS HANSEN,
Arrestforvarer

f. 8 Maj 1878 i Pedersborg, S. af Gaardejer Peder H. og Hustru Maren Sofie f. Olsdatter, g. 1905 med Emilie Petersen. Ansat ved Politiet som Betjent 1903, Overbetjent 1920, Arrestforvarer siden 1 April 1925, Repræsentant for Forsikringselskabet National.

CLEMENT OLESEN WESTERGAARD, Kriminalassistent, DM.

f. 26 Maj 1879 i Ryde Sogn, S. af Gaardejer Niels O. og Hustru Mariane f. Clementsen g. 1 Gang 1909 med Marie Christine Jørgensen, (død 1921), g. 2 Gang 1924 med Martha Marie Jensen. Ansat ved Københavns Politi 1905—09, Civilbetjent fra 1909—11, siden 1911 ansat ved Statspolitiet i Aars, siden 1914 i Helsingør, Overbetjent siden 1919, Kriminalassistent siden 1921, Medstifter af og Formand for Jydsk Forening, Formand for Helsingør og Omegns Radioklub, Bestyrelsesmedlem i D. F. B. i Helsingør.

ØRESUNDS OG HELSINGØRS SYGEHOSPITAL er et af de ældste Sygehuse, vi har her i Landet, idet det har sin Oprindelse fra 1790, men forinden vi beskriver dette Sygehus' Historie, vil vi kort forsøge at skildre de Forhold, man havde i Helsingør Købstad med Hensyn til Varetagelse eller Behandling af de Syge. I denne Forbindelse bedes Læseren erindre, at Helsingør, Aarhundrede efter Aarhundrede, var besværet af store militære Indkvarteringer, ligesom Byen, før Øresundstoldens Ophævelse, vel nok var den af vore Købstæder, hvori der herskede det travleste Forretningsliv, og hvor alle Nationaliteter bogstavelig talt mødtes, dels ved Toldeftersyn, dels for at proviantere.

I Tiderne før det 17 Aarhundrede lod vore Købstæder, og ikke mindst Helsingør, meget tilbage at ønske med Hensyn til Sundheds- og Renlighedsbegreber, hvilket vi løselig har berørt under Vandværkets Historie, og andet Steds vil vi nærmere skildre disse Forhold. Naar der i de kommende Linier omtales Hospital, da er dette ikke som egentlig Sygehus, men som Hospital med Fundats, det vil sige Institutioner oprettede i velgørende Øjemed til at varetage og husvare Værkbrudne og Fattige, og som Regel var disse Hospitaller fra før Reformationen i Tilknytning til Klostrene.

I Midten af det 17 Aarhundrede finder vi intet som helst Spor af Sygehus eller lignende, ej heller Sygestuer for Militæret; men i Aaret 1644 finder vi, at Kommandanten paa Kronborg Hendrich Ulrick Gyldenløwe befaler, at de mest syge Soldater skulde modtages paa Helsingør Hospital. Denne Befaling udstedtes paa Grund af den usædvanlige svære Sygdom, der i dette Aar huserede i Garnisonen. Det var ikke nok, at man havde Omsorg for Soldaternes Sygdom ved at anskaffe Husrum til dem, men man bragte dem ogsaa Lægehjælp, idet man allerede Aaret før havde tilladt Barber Gottfried Frølich at nedsætte sig i Helsingør, og at være fri for alle Skatter og Skyld samt for Byens Byrder. Dertil skænkede man ham en aarlig Løn af Et Hundrede Daler, imod at han forpligtede sig til at soignere og hjælpe de syge af Kronborg Garnison. Lægekunsten

var paa den Tid aldeles forsømt i Helsingør; men det skete dog, at Doktorer ansattes i Byen, og vi finder saaledes, at den hæderlige og højlærde Doktor Daniel Prottens i Aaret 1675 blev udnævnt til Stadsfysikus i Helsingør.

Vi er nu naaet ind i et nyt Aarhundrede, men de sanitære Forhold er ikke synderlig forandrede, hvilket den store Dødelighed blandt Befolkningen viser. Pesten rasede paa dette Tidspunkt ude omkring i andre Lande, men endnu var vi herhjemme forskaanet for den. I Aaret 1710, i Februar Maaned, gives der ved kongelig Befaling Byen Ordre til at modtage 200 Syge fra Armeen i Skaane, og disse blev alle indkvarterede i de Fattiges Hus. Inden man fik set sig om, var Antallet af Syge steget til op imod 600, og mange Gaarde maatte tages i Brug til Opholdssted for disse. Et saa stort Antal Syge bragte Skræk blandt de i Forvejen trykkede Borgere i Byen, og hertil kom yderligere flere Tilfælde af smitsomme Sygdomme. Fra Hovedstaden blev der sendt 4 Kirurger til Helsingør som Distriktslæger, og man foranstaltede alle tænkelige Sikringer mod Smitte, og Byen var da ogsaa hidtil undgaaet Sotten. I August Maaned 1710 ophæver man de foranstaltede Spærringer for udenlandske Skibe, men disse maa kort efter atter træde i Kraft, idet man ansaa Prøjsen, Pommern, Estland og en Del svenske Stæder som befængte med Sotten. Trods alle tænkelige Foranstaltninger opdagede man i Slutningen af November Maaned 3 Lig af Fattige, der laa i et Hus ude paa Lappen. Man antog disse for at være døde af Hunger, men ved nærmere Undersøgelse fandtes der endnu 3 døde i et andet Hus, og inden Aarets Udgang blev 43 Mennesker begravede, og en stor Del Soldater nedlagdes paa Kirkegaarden uden nogle Ceremonier, dog kunde man ikke tillægge Pesten Skylden for disse Dødsfald.

Nytaarsmorgen straaede mangt et Øje ubekymret og lidet anende, at det nye Aar skulde bringe den frygtelige Pest, som allerede den 2 Januar krævede sine første Ofre. Alle Forholdsregler blev tagne. Byens Porte lukkedes saaledes at Indkomst i Byen bogstavelig talt umuliggjordes. Hunde, Katte, Høns og Ænder slagtedes for ikke at viderebringe Smitten, og Kvæget skulde holdes inde. Kort sagt, man iagttog atter alle Forberedelser. Dette foraarsagede, at man ifølge Indberetning af 9 Marts, kun fandt faa smittede Huse i Byen, saaledes et paa Strandgade og et paa Stengade, i hvert af disse var to døde Mennesker, derimod var der i Brøndstræde 12 Døde og i Sudergade 13 Døde ialt fra 6 Huse. Den 14 April anmelder Sundhedskommissionen til Politie- og Commerce-Collegiet, at man ikke længere kunde anse Byen for smittet, men at man stadig bør anvende al Forsigtighed. Ved de forskellige Byporte ansattes en Mand, der skulde eksaminere enhver, som vilde ind i Byen, og han havde Ordre til at tilbagevise Personer, som kom fra Hornbæk, Horneby og Stenstrup, idet Sygdommen rasede disse Steder. Trods dette tiltog Dødeligheden saa stærkt, at det under Dødsstraf blev forbudt nogen som helst at rejse fra Helsingør til København, eller andet Steds i Landet, uden at have Sundhedspas. Den 4 Maj, altsaa kun fire Dage efter førnævnte Paabud, blev det helt forbudt at rejse. Den 25 Maj afspærredes Byen helt af Militær, men trods disse store og for Byen besværlige Sikkerhedsforanstaltninger, tiltog Dødeligheden bestandigt. Den 8 Juni ophævedes al Skolegang i Byen og ingen Discipel maatte forlade sit Hjem. Samme Maaned blev al Consumtionsafgift indtil videre eftergivet, og Magistraten befalede at udkøre og opbrænde de af smitsom Sygdom bortdøde Soldaters Mundering og Klædningsstykker. Under den 13 Juni udstedes der Befaling til, at Kronborg helt skal isoleres fra Byen, og i den Anledning udtraadte Oberstløjtnant Molkte af Sundhedskommissionen. Denne Kommission holdt da sine fremtidige Møder paa Raadstuen og bestod af Borgmester Garben, Viceborgmester Hvid, Raadmand Farenhusen og Viceraadmændene Riegels og Bramm. Under samme Dato ansattes der et Antal Vognmænd, der kaldtes Gadegniere, til at udføre og bortkøre de afdøde Fattiglig. Paa den Tid var nu Pesten ogsaa udbrudt i København, og herfra søgte man Pestdragere fra Helsingør.

Under Vandværkets Historie har vi fortalt om den Karakter, der herskede indenfor Datidens Militær, og disse lader sig under de værende Forhold intet mangle. Vi kan saaledes fremføre: Man havde indenfor Linien en bestemt Plads til Torv for de indespærrede, hvor saavel Byens Borgere som den militære Lejr søgte deres Levnedsmidler, men her ved Torvet var det aldeles forbudt Byens Indbyggere Adgang, før Soldaterne havde udsøgt, hvad de vilde have. Man kan sikkert tænke sig, at under disse vanskelige Forhold, var det ikke store Ting, et saadant Torv kunde byde paa, saa man forstaar tilfulde Borgernes Klage, naar det lidet, der fandtes paa Torvet, først raseredes af Militæret. Klagen medførte, at det blev forbudt Lejren at have Samkvem med Byen, men ikke sjældent blev Smitten bragt ved Besøg i Huse eller Telte og især ved Fruentimre, som aflagte Besøg i Lejren eller modtog Besøg af Soldaterne, og ofte maatte disse Fruentimre for slige Besøg bøde med deres Liv.

Pesten naaede nu i August Maaned sit højeste, saaledes var der fra den 1 til den 7 August over et Hundrede døde Mennesker i St. Olai Menighed, og i samme Uge døde der 30 Mennesker i St. Mariæ Menighed. Heri er iberegnet de Syge fra Kronborg, der jo straks afsendtes derfra til Sygekvarteret i Byen. Den 19 August meddeler Magistraten Kommandanten paa Kronborg, at Byen ikke oftere modtager Syge fra Fæstningen, samt at der af de sidst modtagne 12 Patienter, endnu henligger en Død paa Vejen, og at han endnu ikke er begravet. Sygdommen begyndte nu at aftage, men den havde ogsaa kostet omtrent $\frac{1}{3}$ af Købstadens Befolkning. Saaledes 1227 Ofre i St. Olai Menighed og 582 i Skt. Mariæ Menighed. Paa den Tid kan man næppe sætte Byens Indbyggerantal højere end til 5500. Sotten rasede mest blandt de lavere Klasser.

Vi har nu skildret hvilke Forhold Købstaden levede under i det ulykkelige Aar 1711—12, ikke fordi dette har nogen egentlig Berøring med Øresunds og Helsingørs Sygehospital, men fordi dette Sorgens Aar klart fortalte, hvor haardt tiltrængt ordnede sanitære Forhold var.

Den Befrielse som den overstaaede Pest medførte faar sit rette Billede i Pastor Andreas Vøldikes Nytaarsprædiken i St. Olai Kirke, som vi kan citere efter Kirkebogen:

Saa mange var de svundne Aars Døde, som Morderengelen efter Guds Befaling, til Straf for vore Misgerninger, med sin tunge Haand bortrev. Hellige Gud, Retfærdige Dommer, vore Synder have forskyldt ikke blot disse din Vredes Straffedomme, men endogsaa langt haardere. See dog, du Menneskeslægtens store Forbarmer, ikke alene hen til vore Overtrædelser, men til din elskelige Søn Jesu Christi Fortjeneste, ved hvilken de fulgyldige Løsepenge er betalt for vore Synder. Vi bede dig, at du for hans Vunders Skyld vil læge vore Saar, forlade os vore Synder, aflade fra din Vrede, saa vi kunde bedre os og i Naade afvende, at vi uden Frygt skulde have modtaget denne Revselse. Med Glæde modtage vi dog nu de aabenbare Beviser paa din faderlige Barmhjertighed, formedelst hvilken saa og formedelst vor eneste Frelsers Forbøn, du nu synes at have ladet det hævnende Sværd drage sig tilbage i Balgen. Hold ved, milde Fader, med at forbarme dig over de Syge, at trøste de plagede, at oprejse de nedslagne og at vende din Vrede til fuld Naade og Velsignelse for Jesu Christi, Vorherres Skyld.

Amen.

Lad da nu dette Aar 1712 ved Guds Godhed træde frem godt og lykkeligt, ja glædeligere end det der nu er tilbagelagt, gør det for din Miskundheds Skyld, Fader, at der dog maa blive en Levning tilbage iblandt os, der kunde være Vidner ikke mindre om din Barmhjertighed end om din Retfærdighed, og lad ikke alle fortæres i din Vredes Flammehav. Men dem, som dit Raad i dette Aar vil føre over fra Forkærlighedens Land til Evighedens, lad dem, Herre, indgaae til din Salighed. Selv berede du ved din Hellig Aands Naade alle vore Hjerter saaledes, at naar Dødstimen kommer, vi da rensede fra Synden ved Jesu Døds Kraft med Glæde og saligt Haab kunde føres bort fra denne Verdens Sorger, og indgaae til evig Fred hos dig i Himmelen.

Amen. Amen.

Helsingør faar da i Aaret 1764 sit første publique Sygehus i Stjernegade, nu Nr. 28. Oprettelsen af dette skyldes sikkert de Vanskeligheder, der var ved at skaffe Plads til de mange Syge, der paa den Tid fandtes indenfor Militæret; for som det fremgaar af Skrifter fra den Tid, syntes det, som om Byens almindelige Mening var den, at et saadant Sygehus jo kun var nødvendigt for Soldater og Gamle og Værkbrudne samt Fattige og Husvilde, idet alle andre Klasser jo havde deres Hjem. Egentlig maa vi jo kalde dette Sygehus for Militærets, idet det i Aaret 1801 helt optages af dette. Senere udvides det ved at tage Jægergaarden i Besiddelse til Sygehus og udelukkende for Soldaterne. Jægergaarden eller Husargaarden, som den ogsaa kaldtes, ligger i Sudergade Nr. 13.

Øresunds og Helsingørs Sygehospitals Oprettelse skyldes i væsentlig Grad Direktøren ved Øresunds Toldkammer, Geheimeraad Numsen. Den kgl. Approbation blev givet samme Aar som Stiftelsen, nemlig 1795. Midlerne til Hospitalets Oprettelse og Bygningernes Opførelse skaffedes dels ved private Bidrag, dels ved Øresundstoldkammerets saakaldte Fattigkasse. Denne Kasses Tilblivelse skyldtes nærmest fremmede Skibsførere, som gennem Aarene havde passeret Sundet. Hospitalet kostede ca. 18.000 Rdl., og den 1 Marts 1796 kunde det tages i Brug. Der var Aaret i Forvejen afsluttet en af Kanceliet approberet Overenskomst mellem Hospitalets Direktion og Byens Styrelse, hvori Hospitalet forpligtede sig til, imod en aarlig Betaling af 100 Rdl. samt Ret til at skære 80 Læs Tørv i Byens Moser, at modtage tre af Byens Fattige og sørge for deres Forplejning, med andre Ord noget af en Fattiggaard. Ved en senere Overenskomst mellem førnævnte Myndigheder og Hospitalet af 17 November 1797, forpligtede Hospitalet sig til at stille 40 Senge til Raadighed for Jægerkorpsets Syge, samt yde disse fuld Forplejning, Lys, Brændsel m. m. mod en Betaling af 450 Rdl. aarlig. Denne Overenskomst findes approberet af Kanceliet den 17 Februar 1798. I Begyndelsen af det næste Aarhundrede nedlagdes de to føromtaltte Sygehuse, idet Øresunds og Helsingørs Sygehospital havde indvilliget i at modtage alle de Syge fra Garnisonen.

Som Følge deraf blev Pladsen for lille, og det blev nødvendigt at udvide Hospitalet. Paa en tilstødende Sidegrund lod man da opføre nye Bygninger, som blev indrettet med hensigtsmæssigt Inventar og lignende. Disse nye Bygninger og Inventar beløb sig til ca. 12.000 Rdl. Samtidig maatte Myndighederne forhøje Betalingen fra 450 til 900 Rdl. aarligt, for Overenskomsten for Senge og Forplejning til Jægerkorpset.

Nedlæggelsen af de føromtaltte Sygehuse sker i Aaret 1819, og det sidst omtalte nyopførte Sygehus bliver da for Soldaterne og de Fattige, medens Byens Borgere helt beslaglægger det i Aaret 1795 opførte Sygehus.

Vi er nu naaet til Midten af det 19 Aarhundrede ved Sundtoldens Ophævelse, da sker der det, at Byen faar Øresunds og Helsingørs Hospital som Gave fra Toldvæsenet, og samtidig overgaar det i Aaret 1819 opførte Sygehus helt til Militæret. Fattigsygehusets Inventar overflyttes til det i Aaret 1795 opførte Sygehus. Iøvrigt blev der til Øresunds-sygehuset, i Aaret 1853—54, opført en særskilt Lazarebygning, der kunde rumme 50—60 Syge. Medicineren Niels Klem havde, i Aaret 1847, formaaet Toldkammeret til at lade opføre et Epidemihus. Samme Niels Klem virkede foruden ved sin Lægegerning for mange almenyttige Formaal.

Ved Militærets Forflyttelse fra Byen overgaar den i Aaret 1819 opførte Bygning til Kommunen, der lader den indrette som en Slags Husvildebolig. Denne frembyder nu i vore Dage et sørgeligt og forfaldent Syn, men der er saavidt vides Planer fremme om at indlemme denne Bygning i Sygehuset, idet der tiltrænges en Udvidelse, tiltrods for at en saadan fandt Sted i Begyndelsen af vort Aarhundrede.

Øresundshospitalet, som det nu fremtræder, er et i alle Maader moderne og tidsvarende Sygehus med alle vor Tids moderne Indretninger. Dets daglige Drift og Regnskabsførelse ledes af en Inspektør.

AAGE SENNELS,
Overlæge

f. 16 August 1890 i Odense, S. af Postmester C. S. og Hustru Caroline f. Bredal. Student fra Borgerdydskolen 1908, med. Eksamen 1915, Reservelæge ved Amtssygehuset i Viborg 1916—17, ved Hald Lasaretlejr 1917, forskellige Hverv blandt Krigsfanger under Dansk og Britisk Røde Kors 1918—19,

klinisk Assistent ved Rigshospitalets kirurgiske Afd. D 1918—20, Reservekirurg ved Viborg Amtssygehus 1920—21, ved Sønderborg Statshospital 1921—22, Studierejser (kirurgi, Røntgen og Radium) til Erlangen, Wien, Oslo og Stockholm 1921 og 1922, Reservekirurg ved Aarhus Kommunehospital 1922—26, kst. Leder af Aarhus Kommunehospitals Røntgen- og Lysafdeling, samt af Radiumstationen for Jylland 1922—23, Overlæge ved Øresundshospitalet i Helsingør fra 1926, Medlem af Studenterraadet 1912, Formand for den kristne Medicinerkreds 1913—15, Medlem af Bestyrelsen for Musikforeningen i Helsingør 1928.

GILBERT HANSEN,
Læge

f. 26 August 1870 i Helsingør, S. af Kancelliraad C. Volkmann H. og Hustru Bertha f. Jørgensen, g. 1904 med Ingeborg Jørgensen, D. af Lægeforvalter paa den kgl. Porcelænsfabrik A. J. Student 1889 i Sorø, med. Eksamen 1897, Hospitalstjeneste, Kommunehospitalet samt Blegdamshospitalet, Amanuensis

hos Stadsfysikus Møller i Helsingør, konstituerende Stadsfysikus, Overtog 1899 Stadsfysikus Møllers Embede samt Praksis.

INGER EGENSE,
Oversygeplejerske,

f. 5 November 1893 i Korsør, D. af Maskinmester Frederik E. og Hustru Selma f. Lindeløff. Uddannet som Sygeplejerske paa Korsør Hospital 1917—20, Assistent samme Sted 1920, siden 1926 Oversygeplejerske i Helsingør.

SOPHUS CLAUDIUS LARSEN,
Læge

f. 14 Juni 1872 i Helsingør, S. af Manufakturhandler Lauritz L. og Hustru Karen Sofie f. Petersen. Student 1889 i Helsingør, med. Eksamen 1895, Reservelæge ved Københavns Garnisonshospital 1896—98, Kandidat ved Københavns Amtssygehus 1898—99, Kandidat ved kongelig Frederiks Hospital 1899—

1901, Assistent ved Københavns Kommunehospital (Øre-, Næse- og Halsklinik) 1899—1901, Praksis i Helsingør fra 1901, Reservelæge i Hæren 1903—05, Reservelæge ved Øresundshospitalet i Helsingør 1906—07, Korpslæge i Hæren 1910, Overlæge 1914, Afsked 1923, dekoreret med Mindetegn for dansk Krigsfangehjælp 1919, Læge ved Helsingørs kommunale Alderdomshjem fra 1921.

SVEND EMIL KRAGELUND,
Læge

f. 15 December 1895 i Hobro, S. af Dr. med. A. C. K. og Hustru Cecille Mathilde f. Rasmussen, ugift. Student i Sorø 1913, med. Eksamen 1922, Hospitalstjeneste paa Randers Amtssygehus 1918, Boserup Sanatorium 1919, Middelfart Sindssygehospital 1922, Haderslev Sygehus 1922—23, Kommunehospitalet 1923, Næstved Sygehus 1923—25, Almindelig Hospital 1925—26, Øresundshospitalet 1926—27, siden 1927 praktiserende Læge i Helsingør, Jernbanelæge siden 1927.

SIGTRYGGUR KALDAN,
Læge

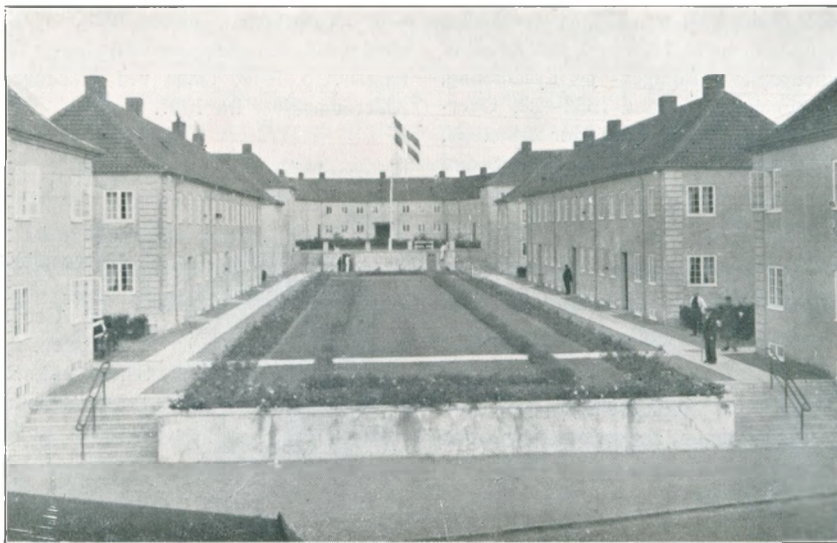

f. 10 Juni 1889 i Reykjavik, S. af Fisker Eiríkur Thorkeðsson og Hustru Margrethe f. Gudmundsdatter, g. 1928 med Agnete Petersen, cand. mag., D. af Uhrmager N. P., Helsingør. Student 1910 i Reykjavik, med. Eksamen 1917 i København, Hospitalstjeneste i Faxe, Aarhus, Bispebjerg og Helsingør, praktiserende Læge i Helsingør siden 1920, Jernbanelæge siden 1922.

MARIE ANDERSEN, Oversygeplejerske

f. 22 September 1880 i Boeslunde, D. af Gaardejer Jens A. og Hustru Caroline f. Hansen. Uddannet Sygeplejerske paa Sorø Amtssygehus 1905—08, Assistent paa Faxe Sygehus 1908—10, privat Praksis 1910—12, Oversygeplejerske paa Helsingør Hospital siden 1912.

ALDERDOMSSTIFTELSEN VED GURREVEJEN er den største i sin Art indenfor Danmarks Provinsbyer. Ganske vist findes der indenfor vore Provinsbyer baade store og smukke, velindrettede Alderdomshjem og Stiftelser, men ingen som tilnærmelsesvis kan maale sig med Alderdomsstiftelsen i Helsingør, der i Opførelsessum kostede 1 Mill. 775.000 Kr., og foruden denne Stiftelse har Kommunen yderligere een til, der ligger ved Trækbanen, og som er beregnet for syge- og svagelige. Ovennævnte Stiftelse er opført i Aarene 1919—21, saaledes at den første Afdeling af dette omfattende Kompleks fuldførtes i 1920 og indeholder 55 Lejligheder. Det andet Kompleks, der fuldførtes 1921, indeholder

Alderdomsstiftelsen ved Gurrevejen.

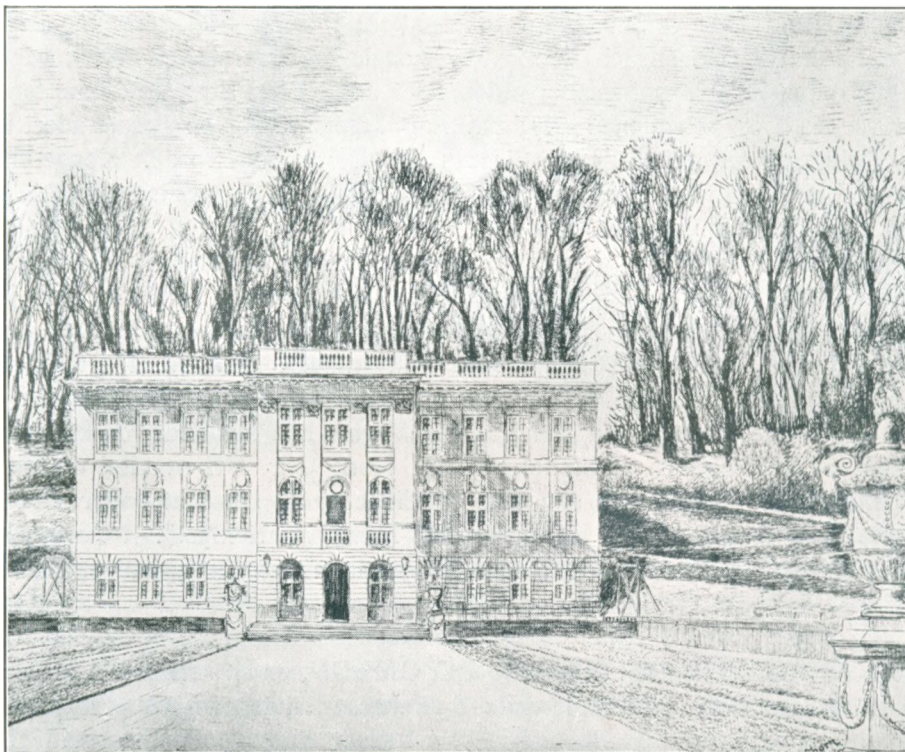
95 Lejligheder, saaledes at der ialt findes 150 Lejligheder, der alle bestaar af 2 Værelser med tilhørende Køkken samt Kælderrum. Lejlighederne udlejes til Aldersrentenydere, for en Leje af 120 Kr. aarlig, og hele Komplekset er udlejet. Kun faa Steder finder vi, blandt vore Købstæder, en saadan Hensyntagen til Byens Gamle, som her i Helsingør. For Beskueren er Stiftelsen ikke alene et storstilet Bygningsværk, hvori alt det Indre findes velindrettet og tager al Hensyn til Beboernes Bekvemmeligheder, men ogsaa uden-dørs er der draget Omsorg for smukke Omgivelser. Saaledes omgærdes hele Komplekset af et Haveanlæg, og mellem Pavillonerne findes ogsaa Haver, og Bygningskompleksets Midte er smukt beplantet. Stiftelsen tjener ikke alene til Gavn for dens Beboere, men ogsaa som et Forbillede for andre Byer, det være sig i Indland eller Udland, og ofte besøges den af udenlandske Autoriteter. Bygningerne er tegnede og opførte af Arkitekt Poul Holsøe, København.

HANS CHR. CHRISTENSEN, Vicevært

f. 5 Januar 1878 i Mørdrup, S. af Arbejdsmand Martin C. og Hustru Ellen Regine f. Hansen, g. 1904 med Hansigne Hansen. Inkassator ved Kommunen siden 1918, Vicevært ved Alderdomsstiftelsen paa Gurrevej.

MARIENLYST SLOT ligger tæt udenfor Helsingør ved Nordre Strandvej; eller man gaar ad Marienlyst Alle og da lige ind i Parken foran Slottet. Marienlyst Slot er berømt for sin smukke Beliggenhed og den vidunderlige skønne Udsigt, der er fra Bakken, som hæver sig bag Slottet. Paa denne Bakke er det, at Hamlets Minde findes. Dette laa indtil Aaret 1924 i Hjørnet af det Anlæg som findes paa Bakken. Hamlets Minde bestod da af en Gravsætning eller vel nærmest af en stor Hob Sten, blandet med Slagger samt meget andet Affald. Utallige er de Turister, der gennem Tiderne har valfartet hertil (muligen i den Tro at her laa Prins Hamlet begravet). I Aaret 1924 sløjfede man den før omtalte Stensætning og satte i dennes Sted en anelig Granitsten, formet som en Kiste, paa hvis Sider der findes Billedhuggerarbejde udført af Billedhugger, Professor Utzon Frank. Nu i Aaret 1930 har man flyttet denne Mindesten over paa en Plads bag Slottet.

Marienlyst Slot.

Slottet er opført, hvor det tidligere Graabrødre Kloster laa; dette er formentlig nedrevet først i det 16 Aarhundrede. Nær dets Sted laa Lundegaard, lige Nord for denne Gaard laa Lundehave, ogsaa kaldet Kronborg Have. Haven har sikkert hørt til Kronborg, da den stod i umiddelbar Forbindelse med dette Slot. Lundegaard var omkring 1650 kgl. Majestæts Stald, og der siges, her at have været mange skønne Heste, som plejedes og holdtes og paa den beskikkede Ridebane exerceredes, berides og afrettedes. Her er det, at Kong Fr. II i 1580 lader Lystslottet opføre. Slottet kaldtes dengang for kgl. Majestæts Lysthus i Lundehave. Haven strakte sig fra før omskrevne Bakke ned til Stranden og var omgærdet af en høj Mur, denne Mur er den samme, som i vore Dage omgiver Anlægget foran Slottet.

Ejendommelig er dette Lystslot, i sin treetages Renæssancebygning, saa meget afvigende fra Kronborg, der, skønt bygget i samme Periode, dog ikke nær viser os Renæssancestilen i saa fremskreden Form, idet Kronborg og Frederiksborg ligesom Chr. IV'

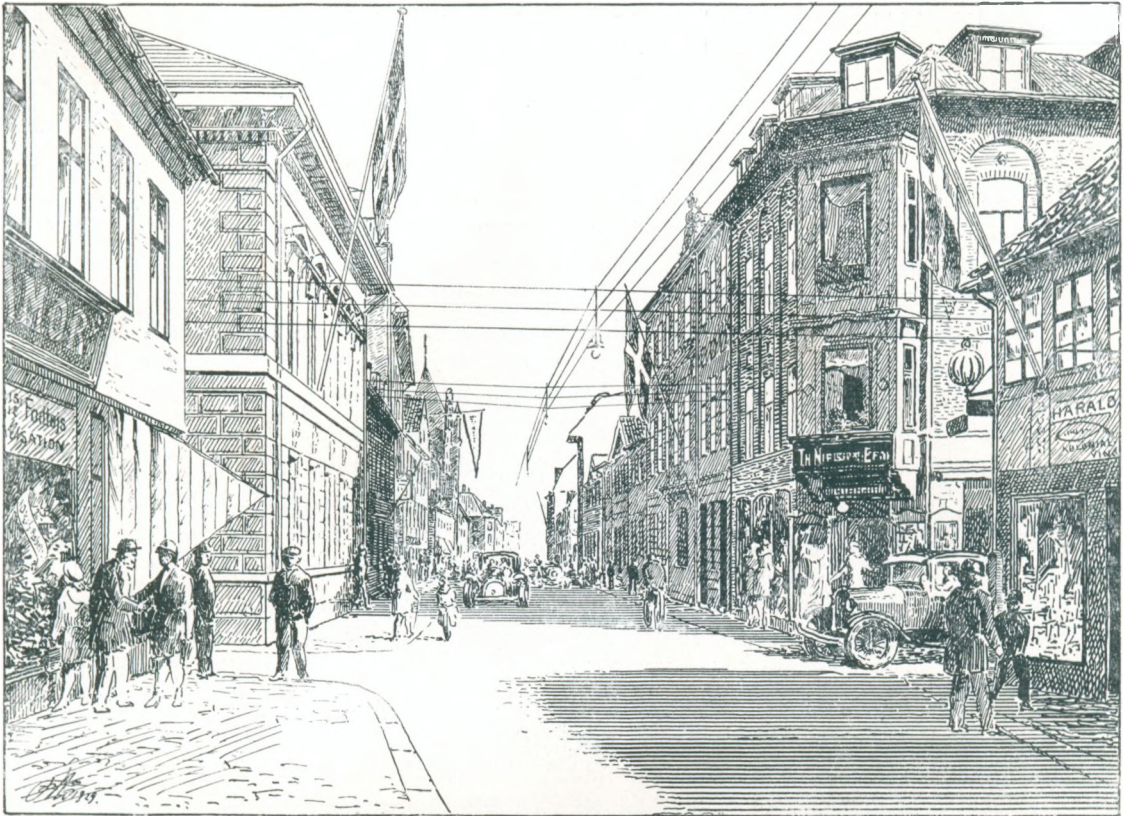

andre Bygninger maa betegnes som „den gotiske Renæssance“. Bygningen er rejst umiddelbart op ad Bakken, halvt gravet ind i denne, saaledes at der var Indgang fra Bakken til andet Stokværk og ligeledes til tredje Stokværk, men hertil benyttes dog en lille Bro. Foran havde Bygningen i sine to nederste Stokværk Altaner med aabne søjlebaarne Arkader, mellem disse var der i andet Stokværk sat Balustregelænder i Lighed med det Gelænder, der sad paa Taget. Taget var fladt og benyttedes som Udsigt. De rundbuede Arkader blev baaret af slanke Granitsøjler, i begge før omtalte Stokværk. Nu er disse Søjler erstattet med svære kantede, murede Fundamenter, som har medført, at Arkaderne, der før var brede, nu er smalle, og i andet Stokværk er de nu tilsatte med Vindrier, medens der i det nederste Stokværk er en aaben Buegang. Slottets Inddeling har sikkert været saaledes: i nederste Stokværk et Rustkammer (det var almindelig, at der ved større Lystslotte fandtes et saadant) tilmed, da der mellem Haven og Lundegaard var en Rendebane. Dette Rum blev senere brugt til Køkken; i første Stokværk var Dronningens Kammer, dette havde Udgang til den aabne Loggia, og øverste Stokværk var Kongens Kammer, der optog hele Bygningens Bredde, idet der i dette Stokværk ikke fandtes Loggia. Taget var fladt og belagt med Bly; omkring Taget var der en Balustrade. Kamrenes Vægge var beklædt med grønt Klæde, ligesaa alle Bænke og Borde. Kongens Kammer havde hvælvet Loft. Under Svenskekrigen blev Lystslottet slemt medtaget, idet de aftog Blytaget og ødelagde Spareværket.

Omkring Aarene 1680 blev Lystslottet underkastet en omfattende Restaurering, ligeledes omkring 1730. I Aaret 1751 sælges Slottet til Justitsraad, Toldkæmner J. G. Putscher, i Aaret 1758 kommer det i Overhofmarskal A. G. Moltkes Eje, han lader det i Aaret 1761 ombygge eller rettere udvide med Tilbygninger, saaledes at det fik sin nuværende Skikkelse, ligesaa tillagde han Slottet 5 tilstødende Jordlodder. Det var dog ikke til sig selv, han købte Slottet, men paa Kongens Vegne, han handlede, og kort efter Tronskiftet træder da Overtagelsen af Slottet i Kraft. Kong Chr. VII overlod derefter i Aaret 1767 hele Slottet og Anlægget med alle dets Herligheder til sin Stedmoder Enkedronning Juliane Marie, som da gav Slottet sit nuværende Navn „Marienlyst“. I Aaret 1857 kommer det i Helsingør Kommunes Eje, som da udleiede det til Marienlyst Søbadeanstalt.

SPAREKASSEN FOR HELSINGØR OG OMEGN, er en selvejende Institution, idet den hører til de saakaldte selvsupplerende Sparekasser, hvis øverste Bestyrelse (nu Tilsynsraadet) under ministeriel Godkendelse selv vælger sine Medlemmer med Undtagelse af et, der vælges af vedkommende Ministerium. Den er Byens ældste Pengeinstitut.

Efter forudgaaet Erhvervelse af allerhøjeste Bevillinger af 22 April og 6 Juni 1829, ifølge hvilke dens Kontrabøger kunde udstedes paa ustempet Papir, og de ifølge samme indestaende Midler ikke belægges med Arrest eller Beslag, stiftedes Sparekassen den 1 Oktober s. A. af 10 Embedsmænd og Borgere i Helsingør med dennes daværende Borgmester, Etatsraad Stenfeldt, i Spidsen, hvorefter den under højst beskedne Forhold, i et den overladt Lokale i Byens gamle Raadhus, begyndte sin Virksomhed, hvis Hovedformaal, som det i den af Stifterne udsendte Indbydelse hedder, skulde være „at modtage, opbevare og forrente de smaa Summer, som de vindskibelige i de arbejdende og tjenende Klasser kunde lægge til Side“. Da Helsingør By i Midten af forrige Aarhundrede fik sit nye Raadhus, fortsatte Sparekassen sin Virksomhed i dette, men efterhaanden som Sparernes Antal og dermed Kassens Forretninger voksede, blev ogsaa Lokalerne her for indskrænkede, hvorfor dens Bestyrelse i Aaret 1882 erhvervede den Ejendom paa Byens Hovedgade (Stengade), hvor dens nuværende smukke Bygning ligger, opført af Arkitekt, Professor Klein, og hvor Sparekassen siden 1883 har været tilhuse, og efterhaanden (trods en generøs Afstaaelse af en Del af Bygningen til Stjernegades Udvidelse i 1890) faaet

Sparekassens nuværende Bygning paa Stengade.

indrettet baade stilfulde og hyggelige Lokaler, fuldt ud svarende til dens under senere og mere moderne Forhold stadig voksende Virksomhed.

Sparekassen, der som selvejende Institution ikke skulde betale hverken Aktionærer eller Garanter noget Udbytte, har derfor i Tidernes Løb været i Stand til af sit Overskud at støtte adskillige filantropiske Formaal og havde ifølge det for 1929—30 udsendte Regnskab 10.817 Sparere med et samlet Spareindskud til Beløb af 7.726.821 Kr. 82 Øre, og dens Reservefond andrager 552.258 Kr. 45 Øre. Af dens Midler var udlånt mod Underpant i Landejendomme 1.218.361 Kr. 78 Øre, og mod Underpant i Købstadsejendomme 2.333.525 Kr. 63 Øre, medens Resten af dens Udlaan var til Kommuner, mod Kommuners Garanti samt mod Haandpant og Selvskyldnerkaution. Overskudet for nævnte Regnskabsaar androg 64.849 Kr. 77 Øre. — Ifølge den nugældende Sparekasselov af 4 Oktober 1919 bestyres Sparekassen af et Tilsynsraad paa 7 Medlemmer, hvis Formand p. t. er Sagfører SKJOLD-MADSEN, samt en af Tilsynsraadet og under Ansvar overfor dette antaget Direktør, p. t. A. DAHL, der tillige forestaar Kassens Bogholderi.

SKJOLD-MADSEN, Sagfører, Sparekasseformand, R. af D.

f. 18 April 1856 i Helsingør, S. af Fattigvæsensinspektør, Kancelliraad H. N. B. M. og Hustru Charlotte Wilhelmine f. Brandt, g. med Anna Frederikke Kirstine Hertel. Sagfører i Helsingør 1881, beskikket til Udførelse af offentlige og beneficerede Sager 1896, Medlem af Helsingør Ligningskommission 1883—86, af Helsingør Byraad 1897—1903, Formand for Skatteraadet for Helsingør Skattekrede 1903—12 og for Bestyrelsen for Sparekassen for Helsingør og Omegn siden 1907, Medlem af Købstædernes alm. Brandforsikrings Repræsentantskab siden 1904 og af dets Kontroludvalg siden 1923, Medlem af Værgeraadet for Helsingør St. Olai Sogn 1906—14, Ridder af Dannebrog 1929, Medlem af Bestyrelsen for Østifternes Sparekassers Centralforening og af Repræsentantskabet for Landsforeningen af større Sparekasser i Danmark 1929.

KURANSTALTEN „MONTEBELLO“ er først stiftet i Aaret 1915, saa den har ikke mange Aar bag sig; men før vi begynder Skildringen af dennes Historie, vil vi kortelig fortælle om Egnen og Stedet, hvor Montebello fik sin Beliggenhed.

Vi har paa de foregaaende Sider oprullet Billede efter Billede af selve Helsingør Bys Historie, men nu i dette Afsnit tager vi uden for Byen. Der er næppe nogen Del af vort Land, der frembyder en saadan Skønhed som Nordsjælland; Øresund, i Baggrunden den svenske Kyst, og ind i Landet de dejlige Skove, det bølgende Landskab, vekslende med større og mindre Indsøer, og hele dette pragtfulde Panorama tager sin Begyndelse lige udenfor Købstaden, enten vi saa begiver os mod Nord, Syd eller Vest. Her, ikke 2 km fra Helsingør, paa et bakkeliggende Landskab, laa *Kronborg Ladegaard*, der i Aaret 1668 kom i Kongens Eje, og som da blev indrettet som Ladegaard under Kronborg. Naar Gaarden egentlig er bygget, er ikke nemt at sige, men meget tyder paa, at den har ligget der, længe før Kongen bragte den under Kronen. Den blev ikke blot benyttet som Ladegaard og Avlsgaard, men ogsaa som en kgl. Lystgaard, eller snarere Landsted. Kongen havde jo i Forvejen Marienlyst med dens smukke Park, beliggende lige ved Kronborg, men han opholdt sig ofte paa Kronborg Ladegaard, enten naar han var paa Jagtture, eller ogsaa naar han kom med mindre Følge og vilde være ubemærket. De Bygninger, som Ladegaarden bestod af, da Kongen overtog den, var opførte 1663 eller deromkring, af Lensmanden paa Kronborg. Selve Bygningerne og deres Udstyr var i al Tarvelighed og ikke særlig beregnede for helaarlig Beboelse, derimod var Haveanlægget særdeles fornemt og smukt, med flere Løvsalysthuse med Borde og Bænke, og til Herskabernes Forlystelse fandtes der en „Klodsbane“ samt flere andre lignende Spil.

Ladegaardens første Forpagter var Hans Rostgaard, fra 1668—70 og atter igen fra 1681—84. Han blev begravet i St. Olai Kirke i Helsingør, og hans Slægt satte et Epitafium over ham. Dettes Maleri gengiver ham selv og hans to Hustruer. Han skænkede

A/S. Kuranstalten „Montebello“,

i 1685, ved Testamente af samme Aar, 200 Rdl. til St. Olai Kirke. Den næste, der faar Ladegaarden i Forpagtning, er en Slægtning af førnævnte Rostgaard, nemlig Jens R., der tillige var Amtsforvalter. Den sidste Forpagter er Englænderen Robert Laybourne, fra 1775—94, idet Kongen sidstnævnte Aar sælger Gaarden til Helsingørkøbmanden Arthur Howden, og siden da har den været i privat Eje. Den har naturligvis været paa mange forskellige Hænder, og blandt dens Ejere var flere Kæmnerer ved Øresundstoldkammeret. Paa den Tid, da Baron Lucas v. Bretton var Besidder af Gaarden (1835—42), nedbrændte saa godt som det hele, og det skete den 5 Marts 1840. Efter denne Brand solgte han Hovedparcellen, der

Kronborg Ladegaard.

var paa 100 Tdr. Land, under Navn af Kronborg Ladegaard, til Proprietær Agier, som da lod opføre en ny Avlsgaard, der er den nuværende Kronborg Ladegaard. Den lille Parcel, der var paa 14 Tdr. Land, blev i Brettons Eje, og paa denne opførte han en smuk Bygning, som han i Aaret 1841 ved kgl. Deklaration af 16 Decbr. faar Bevilling til at kalde „Montebello“. Denne eksisterer tildels endnu og er en Del af Kuranstaltens nuværende Hovedbygning. Avlsgaarden var altsaa Landejendom, medens Montebello forblev som Lystejendom, der da i Aaret 1915 overgik til A/S. Kuranstalten Montebello. To Aar efter købtes Kronborg Ladegaard, der ligeledes lagdes ind under Kuranstalten. Straks efter, at Bygningerne var overgaaede til Kuranstalt, foretoges der en ret omfattende Ombygning af disse, saaledes at de blev tjenlige til deres nuværende Formaal. Da Kuranstalten begyndte, havde den Plads til ca. 60 Patienter, men ret hurtigt foretoges der Tilbygninger, og sidst den nye store Vestfløj, og den kan nu tage op til 100 Patienter. Kuranstaltens omfattende Kompleks bestaar nu af 4 Bygninger, der alle indbyrdes er forbundne med hinanden ved lukkede Passager. Disse fire Bygninger rummer alt indenfor Kuranstaltens Lokalteter til Patienternes Bekvemmelighed og Vederkvædelse. Udenom ligger der Boliger for Overlæge, Funktionærer m. fl. Om hele det omfattende Bygningskompleks ligger der en ca. 22 Tdr. Land stor Park, der med sin Fred og i sin Skønhed, med de smaa gamle Fiskedamme og de herlige Udsigtssteder er som en Perle om det smukke store Anlæg.

Aktieselskabet Kuranstalten Montebellos Formand er Direktør CARL JESSEN, Overlæge er Dr. med. ERIK FABER, og Inspektør er Kaptajn N. E. VOLKERSEN.

CARL JESSEN, Direktør

f. 20 September 1872 i Haderslev, S. af Købmand, senere Grosserer i København M. J. og Hustru f. Grün, g. 1906 med Hermine Margrethe Augusta Cardien, D. af Murermester C. Uddannet ved Handel, Bank og Assurance i Ind- og Udland, selvstændig Agenturforretning 1897, Generalagent for Livsforsikringsselskabet „Dan“ fra 1899—1913 og derefter Medlem af „Dan“s Likvidationskomité, Generalagent for Ulykkesforsikringsselskabet „London“ indtil 1905, siden 1905 Medstifter og Direktør for Forsikrings-Aktieselskabet „National“, Medlem af Assurandør Societetets Komité, Medlem af Fællesudvalget af danske Tariforganisationer indenfor Forsikringsvæsenet, Medlem af Bestyrelserne for: Forsikringsbiblioteket, Akts. Livsforsikringsselskabet „Dannebrog“, Akts. Assurandørernes Hus; Formand i Bestyrelserne for: Akts. Københavns Lampe- og Lysekronfabrik, Kuranstalten Montebello og Forsikringsaktieselskabet „Terra“.

ERIK FABER, Dr. med. Overlæge

f. 15 Juni 1869 i Odense, S. af Adjunkt C. G. V. F. og Hustru Bertha f. Bruun Muus, g. med Alma Olsen, D. af Dampskibsexpeditør O. Student 1887, med. Eks. 1894, konst. Fysikus i Thorshavn 1896—97, Reservelæge ved Blegdamshospitalet 1899—1903, ved Frederiks Hospital fra 1903—06, Dr. med. 1903,

Overlæge ved Silkeborg Vandkuranstalt 1906—15, Bade- læge ved Rigshospitalet 1910—16, Overlæge ved Kuranstalten Montebello fra 1916, Medlem af Bestyrelsen for Badeanstalten „København“, Formand for Dansk Fysiurgisk Selskab.

N. E. VOLKERSEN, Kaptajn og Inspektør

f. 27 December 1877 i Helsingør, S. af afdøde Oberstløjtnant F. D. V. og Hustru Alvine f. Svendsen, g. med Lilli Sørensen, D. af afdøde Proprietær C. F. S. (Forfatteren Peter Kronborg). Farmaceutisk Kandidat 1900, paa Sekondløjtnantskolen fra 1901—02, Løjtnant af Reserven 1913, Kaptajn 1916, Inspektør for Kuranstalten Montebello 1919.

NORDSJÆLLANDS CENTRALBIBLIOTEK er oprettet i Aaret 1924 og har til Huse i det gamle saakaldte „Karmeliterhus“ ved siden af og noget foran Mariakirken i St. Annagade. Bygningen er hovedsagelig opført i det 16 Aarhundrede, som Bolig for forskellige Adelsmænd, men overgik til Helsingør Kommune, der anvendte den til Fattighus gennem tre Hundrede Aar. Faldefærdig, som den var, blev den restaureret i Begyndelsen af dette Aarhundrede, og i 1910 blev der indrettet Bibliotekslokaler i Stuen til Hestemøllestræde, her var dog saa snævert, mørkt og daarlig Luft, at Biblioteket, da det i 1924 under Navn af „Nordsjællands Centralbibliotek“ skulde tage Virksomheden op som Amtsbibliotek for Frederiksborg Amt, maatte flyttes, saavel med Udlaan som Læsesal, op paa første Sal, hvor der er langt lysere og bedre Plads, omend ikke helt tidssvarende. Her, saavel som i Magasinet, findes nu en Bogsamling paa 17.937 Bind, hvoraf 775 er Haandbøger, og endvidere fremlægges ca. 50 Aviser og Tidsskrifter i Læsesalen, der er frit tilgængelig for alle, ligesom enhver Person, der er over 40 Aar, i Frederiksborg Amt gratis kan laane Bøger. Her udfoldes nu daglig en omfattende Biblioteksvirksomhed, idet 4249 Laanere i 1929—30 har laant 96.373 Bind, hvoraf 15.893 Bind gik til Amtet. Samtidig besøgte Læsesalen af 17.113 Personer.

Biblioteket udfører tillige forskellige Biblioteksarbejder for Amtets mindre Biblioteker, ligesom det i videst mulig Udstrækning søger Samarbejde med Skoler, Studiekredse og forskellige Oplysningsinstitutioner.

DE DANSKE FORSVARSBRØDRE FOR HELSINGØR OG OMEGN stiftedes den 4 Januar 1887, og af de Mænd, der var med til at stifte den, lever nu kun en, nemlig Vognmand NIELSEN. Selskabet stiftedes ved en Sammenkomst, der fandt Sted i Aaret 1886, og hvortil var mødt en Del af Byens Borgere, alle var de gamle Soldater, der nærede Interesse for Fædrelandet. Mødet afholdtes i „Melsækken“, Navnet paa et Mødelokale, der dengang laa paa Stengade No. 1. Selskabets Formaal er at samle alle de danske Mænd, der har tjent under Fanerne, uanset hvilken Hærafdeling de har tilhørt, at virke som en Hjælper for Selskabets Medlemmer ved Sygdom og Begravelse samt at yde trængende Brødre mindre Laan paa rimelige Betingelser og endelig ikke mindst at bevare og fremme Interessen og Kærligheden til vort gamle Fædreland. Selskabets første Formand var Møllermester P. Christensen, han virkede i denne Stilling indtil 1891, i hvilket Aar Selskabet valgte Bogtrykker L. H. Andersen til Formand. Selskabet havde i de første Aar nogle svære Tider, idet der syntes at være, om man maa sige Fødselsvanskeligheder, og det kneb med at samle Brødrene til de forskellige selskabelige Sammenkomster, hvorimod der var god Tilslutning til Syge- og Begravelseshjælpen. Ved det nye Formandsvalg bedredes dog Forholdene, og de kommende Aar gaar Selskabet stadig frem, saaledes at man snart naaede et Medlemstal paa over 300, men atter syntes det, som om Selskabet kommer ind i en Stagnationsperiode, og i Aaret 1920 afgaar Bogtrykker L. H. Andersen som Formand. Han havde da virket som Formand i næsten 30 Aar, og Selskabet skylder ham megen Tak for det Arbejde, han udførte i de mange Aar. Hans Stedfortræder bliver da Selskabets Kasserer Slagtermester R. H. PUGGAARD, der havde virket som Kasserer siden 1912. Atter kommer der Fremgang for Selskabet, og i Aaret 1922 indtræder Selskabet under de samvirkende Forsvarsbrødre i Danmark.

Man havde i Byen en Vaabenbroderforening, men dens Medlemmer er nu helt ud-døde. Denne Forening havde gennem Aarene, hver 25 Juli, den Skik at nedlægge Kranse paa Krigergravene paa Byens Kirkegaard, og denne Skik optog nu De Danske Forsvarsbrødre. Man samledes udenfor Kirkegaarden paa nævnte Dag og drog med Faner og Musik derind og nedlagde først Kranse paa den danske Krigergrav og dernæst paa den franske, og der holdtes en Tale ved hver af disse Grave. Denne Skik holdes stadig. Man har faaet Tilladelse til at opstille en Flagstang paa den danske Grav paa Kirkegaarden. I 1928 paabegyndte man Afholdelse af en Fest paa Dybbølsdagen, og det er Meningen at fortsætte hermed hvert Aar. Festen afholdes i Industriforeningens Lokaler og havde det første Aar samlet ca. 1000 Mennesker.

Selskabets nuværende Kapital udgør ca. 3500 Kr. I de forløbne Aar har Selskabet udbetalt i Syge- og Begravelseshjælp samt Hjælp til nødlidende Brødre ca. 65.000 Kr. Det har nu 335 Medlemmer.

Selskabets Bestyrelse bestaar af: Slagtermester R. H. PUGGAARD, Formand; Købmand OTTO HANSEN, Næstformand; Overofficiant PETERSEN, Sekretær; Restauratør KAJ JENSEN; Købmand A. JENSEN; Købmand JØRGEN CHEMNITZ og Kriminalassistent WESTERGAARD.

RUDOLF HANS PUGGAARD, Slagtermester

f. 15 November 1888 i Ribe, S. af Skrædermester Chr. Christoffersen og Hustru Dorthea f. Hansen, g. 1912 med Agnete Schormann, D. af Gaardejer S. i Herning. Etablerede Ostehandel i Helsingør i 1911, overtog Slagterforretning i 1924, Kasserer i D. F. B. fra 1912—20, Formand siden da, Medstifter og Næstformand i Jydsk Forening, Næstformand i 2 Kredse af De samvirkende danske Forsvarsbrødre.

F. L. C. A. H. PETERSEN, Overofficiant

f. 29 Juni 1880 i Fredericia. Indtraadte i Militærtjeneste 1902, udnævnt til Sergent 1904, Oversergent 1920, Overofficiant 1923, gennemgaaet Hærens Gymnastikskole og afgik derfra som Gymnastiklærer 1907, ansat ved Garnisonen i Fredericia indtil 1923, fortsat til Fodfolkets Kornetskole paa Kronborg og beklæder endnu Stillingen som Skolens Regnskabsfører og Skriver, virket som privat Gymnastiklærer i Fredericia Gymnastikforening fra 1907—23, Medlem af Bestyrelsen for Selskabet „De danske Forsvarsbrødre“ for Helsingør og Omegn, og fungerer nu som Sekretær.

HELSINGØR OG OMEGNS UPOLITISKE RADIOKLUB staar under Landsforeningen De danske upolitiske Radioklubber, hvortil den vælger sin Repræsentant. Foreningen i Helsingør stiftedes i Aaret 1929 og har ca. 270 Medlemmer. Dens Opgave bestaar i at varetage de mange Lytteres Interesser samt ved fælles Hjælp at fremme denne Del indenfor moderne Radio. Det er jo ikke meget, vi kan fortælle om denne Forening, der jo kun har virket i saa kort Tid, men det kan have stor Interesse for vore Efterkommere, at de engang kan se tilbage, at da Radioen var i sin Vorden, havde man Øje for at gøre den saa fuldkommen som mulig og at skabe et saa godt Radioprogram, som tænkeligt var. Det Program, Foreningen arbejder for, lader sig paa ingen Maade berøre af politiske Bevægelser. Radioen giver jo daglig Landet over Tusinde og atter Tusinde underholdende og belærende Udsendelser.

Helsingør Foreningens Formand er Kriminalassistent CLEMENT WESTERGAARD, dens Næstformand er Fabrikant MARIUS PETERSEN og Værkfører PETERSEN er Kasserer.

MARIUS PETERSEN, Fabrikant

f. 27 Oktober 1873 i Vindinge, S. af Parcellist Niels P. og Hustru Johanne f. Bundgaard, g. 1898 med Karen Marie Hansen. Etablerede sig i 1916 ved Overtagelsen af Helsingør Trævarefabrik, der er grundlagt 1904 af Lars Jørgensen; Næstformand i Helsingør og Omegns upolitiske Radioklub, Sekretær i Odd-Fellow Logen „Hamlet“.

JYDSK FORENING i Helsingør stiftedes i Aaret 1916 den 25 Oktober med det Formaal at bevare det jyske Sprog og Interessen for Jylland, samt at virke som selskabelig Forening. Denne Forening har i Aaret 1930 et Medlemstal, der andrager ca. 230. Af Foreningens Stiftere skal her nævnes: afd. Restauratør Thomsen, Redaktør J. M. Welsch, Slagtermester R. H. Puggaard samt Kriminalassistent CLEMENT WESTERGAARD, der er Foreningens nuværende Formand. Slagtermester R. H. PUGGAARD er dens Næstformand og Bogbindermester J. M. MIKKELSEN er Kasserer.

JACOB MICHAEL MIKKELSEN, Bogbindermester

f. 26 Oktober 1885 i Løsning ved Horsens, S. af Stationsbud Morten M. og Hustru Nicoline f. Jacobsen, g. 1912 med Frida Olga Martha Budel. Efter mangeaarigt Ophold i Tyskland etablerede M. sig i Helsingør 1911, Medstifter og Kasserer i Jydsk Forening i Helsingør siden 1919.

HELSINGØR BRUGSFORENING har sin Oprindelse fra Aaret 1904, idet den stiftedes i dette Aar under Navnet „Jernbaneetatens Fællesindkøbsforening“, men efter fire Aars Virksomhed overgik den til at blive almindelig Brugsforening, hvori alle Bysborgere kunde optages. I Aaret 1919 overgik den til Arbejdernes Fællesorganisation, men efter faa Aars Virksomhed her under, overgik den atter til den gamle Ledelse, der siden da har varetaget dens Interesser

Foruden Hovedudsalget findes der 3 Filialer i Byens Udkanter.

Foreningens Formand er Kontrolør AA. A. LEISNER. De fire Uddelere er: C. BANK, J. N. LUNDORFF, GUNNAR LINDSTRØM og POUL OLSEN.

J. N. LUNDORFF, Uddeler

f. 20 August 1897 i Solbjerg, S. af Muremester L. og Hustru Maren f. Dinesen, g. 1926 med Agnes Larsen. Kommis i Fiolgade 1921, Uddeler paa Lappen fra 1925—26, Uddeler paa Rosenkildevej siden 1926.

GUNNAR LINDSTRØM,
Uddeler

f. 14 Maj 1904 i Helsingør, S. af Smed C. L. og Hustru Kristine f. Jensen, ugift. Kommis i Fiolgade 1919, Uddeler paa Esromvej siden 1926.

POUL OLSEN,
Uddeler

f. 13 September 1909 i Helsingør, S. af Arbejdsmand N. P. O. og Hustru Martine f. Jensen, ugift. Kommis i Fiolgade 1923. Uddeler paa Lappen siden 1928.

RØDE KORS HELSINGØR AFDELING stiftedes den 3 Marts 1916 som en selvstændig Afdeling indenfor Landsforeningen „Dansk Røde Kors“. Foreningens Formaal er at bidrage til Hjælp og Omsorg for syge og saarede, saavel i Tilfælde af Ulykker i det civile Liv, som i Tilfælde af Krig. Dette er, saa kort det end lyder, Foreningens Formaal, men for at kunde naa at fyldestgøre dette, der jo spænder over alt, hvad vi kan tænke os en barmhjertig Samaritan udfører, lader Foreningen Medlemmerne uddanne til Nødhjælpstjeneste, hvilket sker ved Afholdelse af Samariterkursus. Desuden lader Foreningen afholde Kursus for unge Piger og unge Mødre til Hjælp og Vejledning i Børnepleje, og ikke nok hermed, men Foreningen har ogsaa oprettet et Depot, hvor nødstedte Patienter efter Lægens Anvisning kan faa udleveret de for ham nødvendige Rekvisiter, saasom Linned, Luftpuder, Varmepuder og lignende.

Da Foreningen stiftedes i 1916 vandt den i fuldt Maal Helsingørborgernes Tilslutning, og den kunde saaledes i Løbet af forholdsvis kort Tid notere et Medlemstal paa 1400. Omkring Aarene 1922—23 syntes det, som om Interessen i nogen Grad svigtede, eller det laa muligen i den daværende Ledelses mindre interesserede Forvaltning; hvilke af disse Dele, der var Skyld i Foreningens meget stærke Tilbagegang, skal vi lade være

usagt, det kan dog ikke beklages nok, at en Forening med en saa god Start og med det Formaal: ikke alene til Byens Borgeres men til hele Menneskehedens Bedste, saaledes gik tilbage. Det er dog atter indenfor de enkelte Kredse blevet klart, at man maa søge igen at tilvejebringe den gode Standard, som Foreningen havde i Tilblivelsesaaret. Den nu i 1930 valgte Bestyrelse, hvis Formand er Nitter NIELS JENSEN, har da ogsaa sat sig dette som sit første Maal. Man har saaledes atter optaget Afholdelsen af Kursus, og Tilslutningen hertil har været særdeles god. Det vilde være ønskeligt, om Foreningen atter kunde tilbagevinde sit gamle Medlemstal.

NIELS JENSEN, Nitter

f. 6 August 1885 i Helsingør, S. af Nittermester I. P. J. og Hustru Johanne f. Petersen, g. 1924 med Lilly Knudsen. Formand for „Røde Kors“ Helsingør Afdeling.

SPORTSFORENINGER eller saadanne Foreninger, der gennem en eller anden Art Sport eller Øvelse saasom Skytteforeninger, Gymnastikforeninger og lignende, det som vi nu kalder for *Idræt*, var jo i forrige Tider ikke saa almindelige, som nu i vore Tider. Sandsynligvis har dér i Helsingør været ikke saa faa saadanne Foreninger eller Klubber, der dog for det meste har ført en ret tvivlsom og kortvarig Tilværelse, idet vi maa huske, at man for 25 Aar siden ikke var nær saa sportsinteresseret, som vi er nu. De Foreninger, der tidligere har været, vil vi forbigaa og holde os til de, der nu findes, og kortelig her beskrive nogle af disse.

DE DANSKE SKYTTEFORENINGERS 27 KREDS I HELSINGØR er vel nok en af de ældste Sportsklubber i denne By. Den har sin Oprindelse fra Aaret 1864 eller lige umiddelbart efter den ulykkelige Krig. Egentlig kunde den ikke betragtes som Forening, idet den kun bestod af en mindre Sammenslutning af Byens Borgere, der ikke havde noget egentligt fast Program ej heller Love eller lignende. Man samlede paa Søn- og Helligdage for at opøve sig i Skydning, og saaledes levede Kredsen indtil Aarene omkring 1880, da man dannede en Forening og indlemmede Skytteforeningen heri. Samtidig oprettedes der en Gymnastikforening, eller om man vil kalde det en Afdeling for Gymnastik, indenfor Skytteforeningen. Vi finder saaledes, at Foreningens første Faneplade bærer Aarstallet 1884, men den har yderligere gennem Tiderne erhvervet sig et ikke helt lille Antal af saadanne Plader. Om Foreningens Stiftelse kan vi ikke fortælle noget, idet alle Papirer fra den Tid er forsvundne, men det er rimeligvis Kaptajn Fjeldgaard, der er dens egentlige Stifter. Som Tiderne gaar ophører Foreningen med at drive Gymnastik, saaledes at den nu udelukkende helliger sig Skydning. Dens Baner ligger ved Teglstrup Hegn, og disse ejes af Militæret, men Foreningen har ministeriel Tilladelse til at benytte Banerne alle Søn- og Helligdage. Foreningens nuværende Formand er pens. Stabssergent C. A. CHRISTENSEN, der har siddet i Foreningens Bestyrelse siden 1898 og været dens Formand siden 1919. De øvrige Medlemmer af Bestyrelsen er: Kaptajn V. C. ROTWITT, Skomager CH. HANSEN, Købmand J. QUIST CHRISTENSEN, Forpagter H. TOEGAARD-JENSEN, Kriminalbetjent KNUDSEN og Havnearbejder H. P. PEDERSEN.

CARL ANTON CHRISTENSEN,
Stabssergent, DM.

f. 6 September 1866 i Maarum, S. af Skovfoged N. Chr. og Hustru Karen f. Hansen, g. 1890 med Karoline Hansine Christiansen. Rekrut 1886, Korporal 1887, Sergent 1888, Oversergent 1903, Stabssergent 1911, Afsked 1921, Bestyrelsesmedlem i Skyttekredsen siden 1898, Formand fra 1919, Tildelt 16 Aars Hæders-tegn.

JENS QUIST CHRISTENSEN,
Købmand

f. 26 April 1882 i Holsterbro, S. af Slagtermester Peder Chr. i Faaborg og Hustru Johanne f. Iversen, g. 1916 med Astrid Christensen. I Manufaktur-lære hos Vett & Wessel i Faaborg fra 1896—1902, Forretningsfører for Firmaet Anthon Christensen i Aarhus fra 1914—24, Afdelingschef i „Standard“ i København fra 1924—26, etablerede sig i Helsingør 1926, Bestyrelsesmedlem i Skytteforeningen siden 1927, Medstifter af Faaborg Roklub.

HELSINGØR ROKLUB er den næste, vi vil fortælle lidt om, og det er med denne som med saa mange andre lignende, at man ikke aner, naar den egentlig er stiftet. Det maa dog antages, at den er af langt ældre Dato, end vi maaske tænker os, thi det er usandsynligt, at denne Sport ikke skulde have været drevet i mange Aar, naar vi regner med den ideelle Beliggenhed, som Byen har ved Øresund. Det er muligt, at Roning ikke har været drevet her under foreningsmæssige Former i ældre Tider. Vi finder, at den saakaldte gamle Forening er ophævet i 1906, og samtidig bliver den nuværende stiftet, Blandt dens Stiftere nævnes særlig Brygger Heise, der var dens første Formand.

Roklubben har gennem Aarene arbejdet sig godt fremad, men dens Medlemstal er dog for ringe, naar det tages i Betragtning, hvor mange unge Mennesker, der findes i Byen og alene paa Skibsværftet. Den har et efter Forholdene udmærket Materiale. Spadserer man ad Strandstien og ud ad søndre Strandvej kommer man lige ind i Klubbens Bygning.

HELSINGØR SVØMMEKLUB er af ganske ny Dato, idet den stiftedes den 26 Maj 1926. Blandt dens Stiftere nævnes Slagtermester Th. Kolding, Skomager C. Andersen og ikke at forglemme Bokseren C. O. Fahrenheitz. Klubben holder til paa den kommunale Badeanstalt, hvor den har faaet overdraget et lille Hus til sit Brug. Den har i enkelte Sæsoner haft et meget stort Medlemstal, saaledes en Gang over 200. Dens faste Medlemstal overgaar dog ikke 50. Svømmeundervisningen ledes af Gymnastiklærer N. J. RASMUSSEN, og Dameholdet ledes af Fru BERTRAM. Gennem de faa Aar Klubben har eksisteret, har den deltaget i forskellige Konkurrencer med særdeles gode Resultater. Særlig har den udmærket sig ved Øresundssvømningen og ved Karrebæksminde i 10 km Svømning. Foreningens Formand er Bogtrykker HARRY ANDERSEN.

HARRY ANDERSEN, Bogtrykker

f. 24 Juni 1907 i Helsingør, S. af Bogtrykker V. A. J. A. og Hustru Henriette f. Hansen, ugift. Bestyrelsesmedlem i Helsingør Svømmeklub siden 1927, Formand for samme siden 1929.

HANS PETER MARKUS HANSEN,
Dyrlæge

f. 21 September 1872 i København, S. af fhv. Restauratør J. H. og Hustru K. f. Jensen, g. 1904 med Gerda Anna W. Kaufmann, død 1926. Dyrlægeeksamen 1894, Assistent i Silkeborg fra 1894—95, i Nykøbing F. fra 1895—96, prakt. Dyrlæge i Helsingør siden 1897, Tilsynsførende ved Import og Export over

Helsingør siden 1903, Medlem af Sundhedskommissionen fra 1905—20, Censor i medicinsk Klinik for større Husdyr ved Landbohøjskolen.

HANS HANSEN,
Stadsdyrlæge

f. 27 September 1885, S. af Mejerist H. H. og Hustru Karen Marie f. Rasmussen, g. 1911 med Margrethe Sørensen. Demit. 1909, Assistent ved Roskilde Svineslagteri 1910, privat Praksis 1910—14, Stadsdyrlæge i Helsingør 1914, Formand for Menighedsraadet i Skt. Olai Sogn, Kirkevæрге for samme Kirke,

Formand for Sygekassenævnet, Medlem af Voldgiftretten angaaende Handel med Husdyr 1917.

PEDER LARSEN,
Overmontør

f. 10 December 1876 i Aalsgaard, S. af Ingeniør Carl L. og Hustru Caroline f. Olsen, g. med Hilma Charlotte Jacobsen. Siden 1927 Kasserer ved Helsingør alm. Syge- og Begravelseskasse, Næstformand i Ligningskommissionen siden 1913, Kasserer i Socialdemokratisk Forening siden 1913, Med-

lem af Hovedbestyrelsen for de danske Købstæders Ligningskommissioner.

VALDEMAR RAVNKILDE,
Sagfører

f. 8 Juni 1865 i Saksøbing, S. af Borgmester, By- og Herredsfoged R. og Hustru Margrethe f. Bruun, g. 1917 med Inez Levin (død 1923). Eks. Jurist 1890, Fuldmægtig i Aalborg fra 1890—93, i Aarhus fra 1893—95, Sagførerbestalling 1895, praktiseret i Helsingør siden 1895, beskikket i offentlige og benificerede Sager.

JØRGEN FRIIS,
Stationsforstander

f. 7 August 1894 i Vamdrup, S. af Portør O. A. F. og Hustru Maren f. Langvard, g. 1923 med Gudrun Jensen. Ansat som Elev ved Helsingør-Hornbæk-Gilleleje Banen 1911, Stationsforstander 1919, konst. Driftsbestyrer siden 1928.

PETER LAURITS OLSEN,
Skorstensfejermester

f. 20 Marts 1849 i Køge, S. af Tømrer Vilh. O. og Hustru Maren f. Nielsdatter, g. 1876 med Anna Strube (død 1922). Aut. Skorstensfejermester i Helsingør siden 1878, Formand for Skorstensfejermesterforeningen i 6 Aar.

JOHANNE LOUISE MARIE HYLL, Forstanderinde

f. 12 December 1873 i København, D. af Billedskærer C. Hyllested og Hustru Petrea f. Juel, g. 1924 med Tegnelærer og Maler Jul. Hyll. Ansat ved Helsingør Telefon-Central 1 Juni 1895, ved K. T. A. S. 1896, Leder af Centralen i Helsingør siden 1903.

PETER VALDEMAR SVENDSEN,
Købmand, Skibsmægler, Konsul

f. 16 Juli 1869 i Helsingør, S. af afdøde Hans S. og Hustru Laurine f. Mortensen, g. 1893 med Andrea Petersen. Ansat i Firmaet K. F. Marstrands Eftf. i 1884, overtog dette, der er grundlagt 1833, i 1906, overtog i 1922 Chr. Schierbecks senere Eftf., dette Firma er grundlagt 1760, siden 1920 portugisisk Vice-

konsul, Bestyrelsesmedlem i Handelstandsforeningen og i Hjælpeforeningen for helsingørske Handlende, Fabrikanter m. fl., Medlem af Handels- og Søretten, og af Tilsynsraadet i Sparekassen for Helsingør og Omegn.

PETER CHR. MARIUS ANDERSRN,
Grosserer, Konsul

f. 10 April 1869 i Ørholm, S, af Masklnmester Peter A. og Hustru Flora f. Schiellerup, g. 1905 med Johanne Eriksen, D. af Købmand E. i Helsingør. Ansat i Firmaet Wright & Svendsen 1895, optaget i samme 1916, Eneindehaver siden 1927, siden 1918 kgl. Nederlansk Konsul, Raadsmedlem i Foreningen

af fremmede Magters Konsuler, Bestyrelsesmedlem i Handelstandsforeningen og i Eckhardtske Stiftelse, Medlem af Søretten, Medlem af Censorudvalget ved Handelskolemedhjælpereksamen for Sjælland og Lolland Falster.

FREDERIKSSUND

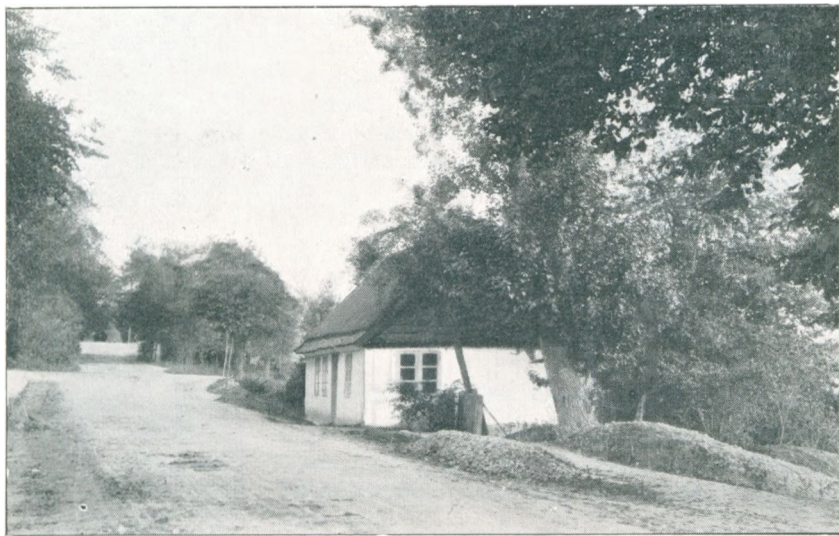

Frederikssund

DE fleste af vore Købstæder skriver sig fra Middelalderen, idet de i det 13, 14 eller 15 Aarhundrede af Kongen modtog de Rettigheder, der gjorde dem til Købstæder, efterat de — maaske gennem Aarhundreder — havde været Landsbyer eller Fiskerlejer. Ved den nye Tids Frembrud havde Størsteparten af disse Byer gennemlevet en lang Udvikling, havde haft Fremgangstider og Modgangstider og havde — selvfølgelig i ulige Grad — vundet Fæste, saa at der rundt i Landet havde dannet sig en Borgerstand, der stod skarpt adskilt fra Adelen paa den ene Side og Bønderne paa den anden. Men de senere Aarhundreder har ogsaa blandt os set nye Købstadssamfund danne sig; paa Steder, hvor Ploven og Harven tidligere gik, er der nu brolagte Gader med elektrisk Lys og Butiker; hvor der før laa et enkelt Hus, er der — ligeledes i de senere Tider — vokset Bysamfund frem, som — hvad Indbyggertallet angaar — stundom langt overgaar mange af de gamle Bysamfund. Og undertiden er det sket meget brat og hurtigt. Dette er saaledes i særlig Grad Tilfældet med Esbjerg, der derfor ogsaa er bleven kaldt Danmarks Chicago.

Til de Byer, der først er blevet til i den nyere Tid, hører Frederikssund. Alene Navnet vidner derom. Vi har i vort Land 3 Byer, der er opkaldt efter Konger, som hed Frederik: Frederikssund (efter Fr. III), Frederiksværk (efter Fr. V) og Frederikshavn (efter Fr. VI), foruden Fredericia, der ogsaa har sit Navn efter Fr. III: Fredericia urbs o: den af Frederik anlagte By; forøvrigt hed den oprindelig (til 1664) Frederiksodde.

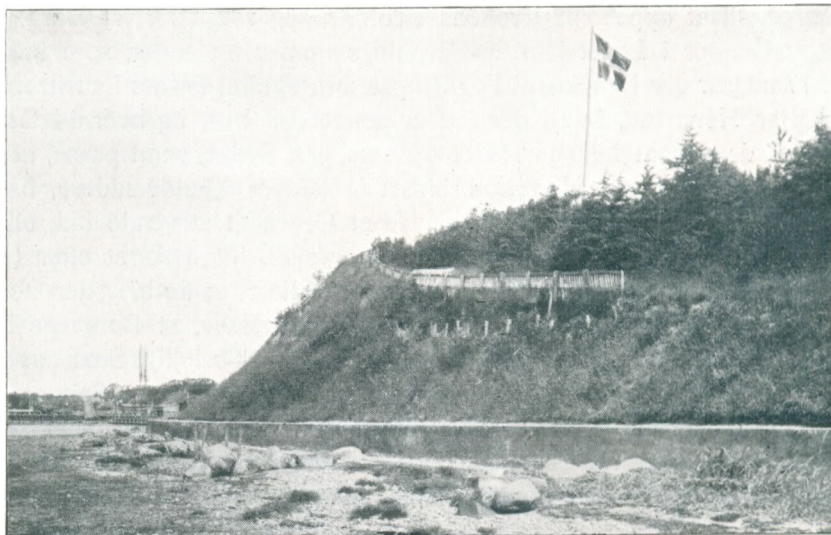
Men der, hvor Frederikssund nu ligger, fandtes tidligere en By, Udesundby, og et Færgested, Sundby Færge, som vi ofte hører omtalt gennem det 16 og 17 Aarhundrede, og som fik særlig Betydning, da dette Færgested 1578 blev Ladeplads for Købstaden Slangstrup. Som det vil fremgaa af det følgende, er Frederikssund — i hvert Fald paa sin Vis — at betragte som et Barn af Slangstrup, til hvilken By den ogsaa gennem lange Tider (lige til 1809) var knyttet, og der kan derfor intet siges til, at der her — som en Indledning — hidsættes nogle faa Ord om den gamle Købstad i Nordsjællands Midte. Naar man giver en Livsskildring af en Person, finder man det som Regel i høj Grad paa sin Plads først at dvæle ved Forældrene; ligervis skal vi her standse — men ganske kort — ved Moderen: Slangstrup, inden vi gaar over til Datteren: Frederikssund.

Færgevejen.

Der er ingen Tvivl om, at adskillige lever i den Tro, at som Fordelingen af Land og Vand er i vore Dage, saaledes har den været til alle Tider. Og dette er dog ganske forkert. Tværtimod er Tilfældet det, at mange Steder, hvor der nu er Land, har der tidligere været Vand og omvendt, og vi behøver ikke at gaa til saa fjærne Tidsrum som det,

da Forbindelsen mellem Sverige og Danmark afbrødes og Øresund blev til. I sin Tid har der saaledes lidt Nord for Frederikssund strakt sig en Arm af Roskilde Fjord ind i Landet, der hvor nu Græse Mølleaa løber, og ved denne Arm voksede Slangerup i længst henrundne Dage frem. Den blev altsaa en af Landets Søstæder.

Kalvø Anlæg.

Hvornaar den blev til, ved man ikke, og dens ældste Historie kender man intet til; men den har sikkert været en af Landets ældste og en af Nordsjællands vigtigste Byer. Erik Ejegod blev født her 1056 og skænkede den senere en Kirke, til hvilken han sørgede for, at der kom kostbare og betydningsfulde Relikvier (en Splint af Christi Kors og et Ben af den hellige Nikolaus). Rimeligvis er den midt i det 12 Aarhundrede bleven Købstad, og ved Slutningen af dette Aarhundrede var der i Slangerup et Nonnekloster, indviet til vor Frue og den hellige Nikolaus, hvad der vidner om Byens Betydning. Klosteret bestod en Tid lang efter Reformationen, men skænkedes af Fr. II til Borgerne, idet et af dets Stenhuse skulde omdannes til Raadhus, medens Klosterkirken skulde være Sognekirke. Godt en Snes Aar senere (1588) byggedes en ny Kirke, og 1670 var baade Kloster og Klosterkirke nedrevne.

Men efterhaanden tilstoppedes Armen fra Roskilde Fjord, hvad der naturligvis medførte, at Byen tabte i Betydning og lidt efter lidt gik tilbage. Vel søgte Indbyggerne at hæmme Tilbagegangen ved i endnu højere Grad at gøre Brug af Sundby Færgе, men det viste sig umuligt i det lange Løb at bevare Handelen for sig selv, og man maatte med Bekymring se, at den mere og mere gled over til Sundby Færgested. Dette laa ved Roskilde Fjords snævraste Løb, og vi hører det nævnt allerede 1562, da Kongen giver Lensmanden i Odense, Frans Brockenhus, Befaling til at lade indskibe alt det Gods, som Peiter Bommel, der havde faaet Livsbrev paa Kroen ved Frederiksborg Slot, vilde have med sig og lade Skibet løbe ind for Nybe Aa eller Sundby Færgе med Godset. Og i de følgende Aar hører vi stadig Sundby Færgе nævnt, særlig naar der forestaar Arbejder paa Frederiksborg, da alle Materialer eller i hvert Fald Størsteparten deraf fragtes til Sundby Færgе og derfra transporteres paa Bøndervogne — engang saaledes paa ikke mindre end 200 Bøndervogne — til Frederiksborg. Gennemblader man Kancelliets Brevbøger, som indeholder de kongelige Skrivelser, der Aar efter andet er udgaaet, støder vi atter og atter paa Sundby Færgе. 1567 faar Landsdommeren i Sjælland, Bjørn Andersen, Ordre til at lade alle Husene paa Skioldenes nedbryde, undtagen Stenhuset. Han skal lade den nedbrudte Lade føre til Sundby Færgе og befale Mads Skeel, Foged paa Abrahamstrup (nuv. Jægerspris) at lade den lægge ved Færgehuset og passe vel paa den, indtil Kongen sender Bud efter den. 6 Aar senere, ¹¹/₄ 1573, skrives der til Lensmanden paa Frederiksborg, at da Jep Skrifer i Gierløf, som har haft Befalingen paa Toldstedet ved Sundby Færgе, nu er død, skal han i Stedet indsætte en forstandig Mand, der bor i Nærheden af Sundby

Færge, til at oppebære Kronens Rettighed og sørge for, at Borgerne i Slangerup og Kronens Bønder i Lenet kan faa Bygningstømmer og andet, som indføres der, til Købs. ^{14/5} 1577 udgaar der Befaling til Fogden paa Dragsholm, Frantz Lauritzen, om hver Uge at sende 30 Par Høns hid, indtil der ialt er sendt 100 Par, og hver 14 Dag sende 10 gode Øksne hid af dem, som han har ladet opsætte paa Foder, samt paase, at de, der bliver staaende, bliver røgtede vel. Han skal hidsende alle de Gældvæddere, han har, og sørge for, at den Havre, som han tidligere har faaet Ordre til at sende hid, bliver indskibet og ført til Sundby Færge, hvis det ikke allerede er sket. Men Aaret efter (1578) blev, om man saa maa sige, et Mærkeaar i Sundby Færges Historie; da blev den nemlig ligefrem Ladeplads for Slangerup. ^{14/5} 1578 udgik der et aabent Brev, at Borgerne i Slangerup maa indtage en Plads, 80 Alen lang og 80 Alen bred paa et belejligt Sted paa Strandbakken ved Udesundby og der lade bygge en Bod til at opbevare deres Salt og andet Gods i, indtil de kan hente det til Byen; Kongen forbeholder sig dog, hvis det skulde vise sig, at denne Tilladelse i nogen Maade kan skade Bønderne, at gøre Forandring. De omkringboende Bønder maa ikke paa nogen Maade forhindres i at købe af de fremmede, forsaavidt det

Torvet omkring Aarhundredeskiftet.

er tilladt efter Recessen, og Borgerne i Slangerup skal sælge det Salt, de lægger op, til en rimelig Pris, saa Bønderne kan faa det til samme Køb som i Helsingør og andre Købstæder.

Det vil føre for vidt at give en Skildring af Handelsomsætningen -- hvis det overhovedet kan lade sig gøre -- ved Sundby Færge frem gennem Tiderne, men et Par enkelte Punkter kan vi ikke lade være med at fremdrage, da de formentlig kan have Interesse for Stedets Beboere. Saaledes træffer vi fra 1585 (^{25/4}) en Befaling til Lensmanden paa Ribershus, Albret Friis, om til Brug ved Udspisningen (∴ Bispisningen) paa Frederiksborg Slot i det næste Aar med det første at sende 60.000 Flyndere, 60.000 Hvillinger, 150 Vorder Kabliav, 50 Snese Rokker, 6 Tdr. Sund og Mave og 4 Læster saltede Hvillinger med Skib til Sundby Færge. Det giver os et lille Indblik i, hvad den kongelige Husholdning krævede. Men naar Kongen saaledes som Herre paa Frederiksborg stod i stadig Forbindelse med Sundby Færge gennem de mange Transporter, der fandt Sted til ham og hans Arbejder, er det jo ikke saa underligt, at Kongen ogsaa paa forskellig Maade søgte at komme Forholdene ved Sundby Færge til Hjælp. Saaledes melder han 1585, at han vil lade lave en Skibsbro ved Sundby Færge til at opskibe det Gods paa, som indføres der enten til Kongen eller andre, og giver Ordre til, at der skal hugges saa meget og saa stort Tømmer, som er nødvendigt, i Kronens Skove til Abrahamstrup, og 2 Aar efter udgaar der Befaling til at

samle Sten, Jærn og hvad andet, man kan faa, til Brug for det Kornhus ved Sundby Færge, som Kongen vil have bygget. Ogsaa et lille Indblik i Forholdene ved Sundby Færge faar man, naar man hører, at der ^{15/5} 1594 udgik Missive til Lensmanden paa Koldinghus, Caspar Markdaner: „Da en Kumpan, ved Navn Frants N., der for nogen Tid siden har ihjelstukket to af Kongens Baadsmænd i Sundby Færgehus i Sjælland, formenes at opholde sig i Kolding eller i Koldinghus Len, skal han straks med største Flid lade søge efter ham, lade ham fængsle og straks sende ham velforvaret til Københavns Slot“.

Vi har foran set, at Lensmanden paa Riberhus skulde sende forskellige store Partier Fisk til Frederiksborg Slot over Sundby Færge; senere kan man se, at Havre sendes fra Antvorskov, vel over Skibsholm Havn, til Sundby Færge; 1613 hører vi, at 2000 Tdr. Havre skal sendes fra Malmøhus Len til Sundby Færge, ligesom der nogle Aar senere føres Havre fra Ystad sammestedshen.

Af det foregaaende vil det tilstrækkelig tydeligt fremgaa, at dette Færgested var en stærkt benyttet Ud- og Indskibningsplads i Nordsjælland, og det varede da ikke ret længe, før Borgerne i Slangerup — eller en Del af dem — fandt, at det var unødigt Møje at

Byens ældste Huse.

transportere Varerne fra Færgestedet op til Byen — det drejede sig om 1 Mils Vej — og derfor foretrak at bryde deres Teltpæle op og slaa sig ned ved Sundby. Men dette fremkaldte Klager. Man krævede, at de atter skulde vende tilbage og drive deres Handel og Haandværk i Moderbyen. Men trods Klagerne lod det sig ikke ændre, det saa meget desto mindre, som allerede Byens Borgmester og flere af de mest ansete Borgere var flyttet ned til Havnebyen.

Ogsaa paa et andet Punkt rejstes der Klager. Sagen var den, at de fra Slangerup udflyttede stadig have følt sig nødsaget til at søge deres gamle Sognekirke i Slangerup, idet de altsaa fremdeles betragtede sig som hørende denne By til. Men i Midten af det 17 Aarhundrede viste det sig, at der var mindre Tilbøjelighed til at søge til det gamle Sted, idet man stræbte efter at faa Lov til at benytte den umiddelbart ved Sundby Færge liggende Udesundby Kirke. Dette kunde den daværende Sognepræst i Slangerup, Søren Povlsen Gotlænder, ikke finde sig i, og han indgik derfor til Kongen med en Klage, der mandede ud i, at der skulde gives Beboerne ved Sundby Færge Befaling til at flytte tilbage. Dette Paalæg blev dog ikke givet, men derimod fik de at vide, at de havde at regne Mester Søren som deres Sognepræst og at svare ham, hvad der tilkom ham. Da de havde svært ved at bøje sig derfor og søgte at unddrage Sognepræsten i Slangerup den ham tilkommende Rettighed, sagsøgte denne dem, og ved en Højesteretsdom af ^{17/9} 1666 udtaltes det ud-

trykkelig, at de ogsaa fremdeles skulde agtes som henhørende under Slangerup Sogn. Senere dukkede Sagen op paany, og Beboerne ved Sundby Færge havde, som sagt, svært ved at bøje sig. Omtrent samtidig, i 1665, tillagde Fr. III dem forøvrigt Bevilling til at drive Købstadsnæring i samme Maalestok som Slangerup, idet disse to Købstæder dog skulde have samme Magistrat, og ved samme Lejlighed fik Sundby Færge Navnet Frederikssund, saa man paa en Maade kan betragte dette Aar som Frederikssunds Fødselsaar. I de næste 150 Aar, fra 1665 til 1809, omtales de to Købstæder altid officielt som Købstæderne Slangerup-Frederikssund. Uden at kunne gaa ind paa en nærmere Udredning af Forholdet mellem de to Byer, skal her blot nævnes, at efterhaanden flyttede flere og flere fra Slangerup til Frederikssund og slog sig ned der som Næringsdrivende; vi støder ned gennem Tiderne paa Andragender saa fra en, saa fra en anden om at maatte inddrage Jord af Kronens Gods til derpaa at udvide deres Bygninger, ligesom snart en, snart en anden fik Privilegium paa Handel og Haandværk af forskellig Art. Derved opstod der en Række Næringsdrivende,

Kirken, i Baggrunden det ny Alderdomshjem.

der hver for sig levede paa Privilegier. Og som Frederikssund voksede, dalede Slangerup; baade i Indbyggertal og Velstand. „Den ene Købmandsforretning efter den anden sank ned til at blive en lille Bod. Brændevinsbrænderier blev nedlagt. Haandværkerne blev ikke andet end Fuskere, der for at opretholde Livet maatte paatage sig Daglejerarbejde“. Hvad de kirkelige Forhold angik, bevaredes den hidtidige Tilstand til ind i den anden Fjerdedel af det 18 Aarhundrede. Engang i 1730erne havde nogle Børn, der skulde døbes i Slangerup, paa Vejen til og fra Kirke lidt saa meget af Kulde, at de blev syge og døde, og dette blev, om man saa maa sige, Draaben, der fik Bægeret til at flyde over. Frederikssundernes Taalmodighed var nu til Ende, og 1744 blev Byen henlagt til Udesundby Kirke, i Stedet for som tidligere til Slangerup Kirke.

Forholdet mellem Slangerup og Frederikssund var da stadig det, at de havde Magistrat d. v. s. Byfoged tilfælles, og han havde sin Bolig i Slangerup. Ogsaa var det de samme Taksererborgere, der satte Indbyggerne i de to Byer i Skat, men 1768 blev man enige om, at Slangerup skulde udrede $\frac{3}{5}$ og Frederikssund $\frac{2}{5}$ af alle Skatter, og hvad der iøvrigt skulde paalignes, en Bestemmelse, der ikke kunde andet end tynde paa den gamle Købstad. Omtrent fra samme Tid staar der at læse i Pontoppidans Danske Atlas om Frede-

rikssund: Imidlertid er samme ikkun liden og ej folkerigere end mangan Landsbye, men Husene nye og temmelig vel bygte. Den bedste Handel falder paa Norge, hvor Kornvarer henføres og Trælast, Tjære eller andet tages tilbage samt føres paa mindre Fartøjer længere op i Isefjordens Vande, hvilke oven for Fridrichs-Sund ere flakkere for større Skibe. Henimod Aaret 1770 udgik der en Forordning om en bedre Indretning af Consumptionen for de to Byer, særligt med Henblik paa Handelen med Brændevin. Som Følge deraf blev der henlagt visse Distrikter paa den østlige Side af Roskilde Fjord til Frederikssund, og disse toges altsaa fra Slangerup Opland. Alt pegede i det hele taget i Retning af, at Slangerups Dage som Købstad var talt; den kunde ikke bestaa i Konkurrencen med Frederikssund, og 1809 ophævedes den som særegen Købstadskommune, og Frederikssund fik sin egen Byfoged. Men Folketallet her var kun ringe; saaledes fandtes der 1801 kun 262 Indbyggere i Byen, og det tog kun langsomt til. Gennem mere end den første Halvdel af det 19 Aarhundrede levede Frederikssund sit rolige, stille og ensformige Liv, som i fordums Dage; ingen betydningsfulde Begivenheder er knyttet til denne By, og ingen større Forandringer fandt Sted. Men 1867 indlemmedes Størstedelen af Udesundby Landsby under Frederikssund Købstad, og det følgende Aar aabnedes Pontonbroen over Roskilde Fjord, Kronprins Frederiks Bro kaldet, hvilket i en ikke ringe Grad har bidraget til Byens Fremvækst (den sidste Folketælling viser et Indbyggertal paa 3117) og Anlægget af Frederikssundbanen, der aabnedes 1879, ligesom Forbedringen og Uddybningen af Havnen har ogsaa medvirket hertil.

EMIL RETOFT, Borgmester, Lærer

f. 4 Juli 1894, S. af Husmand Mads Andersen og Hustru Margrethe, g. 1927 med Gudrun Jørgensen, D. af Kommuelærer J. i Frederikssund. Gaaet i Kommuneskole, fra 14—19 Aar beskæftiget ved Landbrug, Fabriksvirksomhed samt tilfældigt Arbejde, dimmitteret fra Vordingborg Seminarium 1918, derefter forskellige Vikarater, Lindknud, Tesdorpsvej Jagttagelseshjem, Kalundborg, Rødovre, Usserød og Lyngby—Taarbæk, fast Ansættelse i Frederikssund fra 1 Maj 1921, indtraadte i Byraadet 1925, p. t. Borgmester, Næstformand i Frederikssund Skattekreds, Medlem af Havneudvalget, Formand for Frederikssund Amts- og Bysygehus, Formand for den socialdemokratiske Partiforening, Næstformand for Kredsstyrelsen, Socialdemokratiets Kandidat i Hillerødkredsen ved Folketingsvalget 24 April 1929.

Medlemmer af Frederikssund Byraad er: Muremester ANDERS CHR. ANDERSEN; Postbud H. P. HANSEN; Skolebestyrer KRISTIAN HATT; Redaktør JENS KOSTRUP; Sagfører RICHARD KNUDSEN; Slakteriarbejder OLUF PEDERSEN; Bager EMIL RASMUSSEN; Redaktør LYKKE SIMONSEN; Lærer VALDEMAR STENBERDT; Overlæge JOHANNES USSING.

Byraadssekretær er Kæmner P. MATHISEN.

FREDERIKSSUND KIRKE ligger helt i Udkanten af Byen, og den var, som tidligere beskrevet, i sin første Oprindelse Kirke for Udesundby. Selve den gamle Kirkebygning er fra romansk Tid og helt opført af Kampesten. Det nuværende sengotiske Taarn samt Vaabehuset er senere Tilbygninger og opførte af Munkesten. I Taarnets to takkede Gavle er en Række Arkader, hvoraf de fleste deles af en Pil, medens den midterste Arkade er uden Brydning, men har en Cirkel over sig. Trappegavlen adskilles fra det øvrige Taarn ved en Række saadanne Cirkler, og lignende danner flere Steder Murprydelser. Kirken er sikkert først blevet overhælvvet i Middelalderens Slutning. Paa den nordre Side er der, antagelig dengang Frederikssund blev henlagt til Udesundby Kirke, tilbygget en ret stor Bygning, der dog maa siges at være særdeles smagløs. Den er af gule Mursten og virker uheldig sammen med den ellers saa smukke gamle Bygning. Den virker nærmest som et Pakhus og er helt blottet for Kirkens øvrige Stilart. I Slutningen af

Frederikssund Kirkes Indre.

forrige Aarhundrede underkastedes Kirken en Restaurering, og samtidig opførtes det tilbyggede Apsis.

Kirkens Indre virker ikke særlig pompøst, de høje Hvælvinger staar hvidkalkede og har sikkert aldrig været udstyrede med nogen Art Dekoration. Det smukkeste i Kirken er dens Prædikestol, der antagelig er fra Aarene omkring 1650. I Felterne er der staaende, evangelistiske Figurer, der er indrammede i smukke Arkader, sirligt og skønt udskaarne. Ligeledes er der paa Søjlerne, der danner Skillerum mellem Felterne, sat udskaarne Figurer. Over Stolen hænger en Himmel med forskellige udskaarne Ornament.

Kirken blev i 1899 skænket til Byen af Partikulier Agerlin paa Betingelse af, at Byen, saalænge han og Hustru levede, ydede dem et aarligt Vederlag. Kirkegaarden, der ligger omkring Kirken, er i den allernyeste Tid udvidet mod Øst, og ved Aarhundredskiftet blev der opført et Ligkapel.

HAVNEN OG PONTONBROEN „KRONPRINS FREDERIKS BRO“ vil vi skildre i samme Billede, idet disse jo begge har deres Andel i Byens Udvikling, og begge berører Trafikken paa og over Vandet. Frederikssunds aller første Bebyggelse skete ved Vandet

ved den Ladeplads, som Kong Fr. II skænkede de Slangerupborgere i Aaret 1578. Vi ved, at samme Konge benyttede dette Anløbssted meget, idet store Mængder af det Materiale, som skulde bruges til Frederiksborg Slot, førtes over Sundby Færg, som Anløbsstedet dengang kaldtes. Noget egentlig Havneanlæg har dette sikkert ikke været, i hvert Tilfælde ikke saaledes, som vi i vore Dage tænker os en Havn, idet vi maa erindre, at man i de Tider ikke var i Besiddelse af de tekniske Hjælpemidler, som vi nu besidder, og heller ikke havde Sans for et saadant Anlæg. (Vi henviser her Læseren til Helsingør Havns Historie.)

I Aaret 1585 lader Kongen Besejlingsforholdene forbedre ved at opføre en Skibsbro her. Om Frederikssund som Ladeplads for Slangerup har vi fortalt i andre Linier, og vi

Den gamle Trækfærg.

vil derfor kun her skildre Havnen og dens forbedrede Forhold gennem Tiderne. Ved denne Skibsbro voksede der hurtigt en hel lille Bydel op, idet de Slangerup Købmænd paa Trods af alle Love byggede sig store Huse og Gaarde her ved Broen. Handel og Vandel tog Fart, og Stridigheder om Ret eller ikke Ret til at handle her førtes i mange og lange Aar, alt paa Grund af den føromtalte Skibsbro. Dens Betydning op igennem det 17 Aarhundrede voksede mere og mere efterhaanden, som Isefjorden blev vanskeligere og vanskeligere at besejle mod Syd, hvorved de Roskildeborgere desmere benyttede Skibsbroen. Isefjordens Usejlbarehed medførte tillige, at Roskilde By i Aaret 1634 fik Kongens officielle Tilladelse til at bruge „Sundby Ladested“, som om det var deres eget, og saaledes blev ogsaa denne ringe Havn Ladeplads for Roskilde. Dette medførte, at der hurtigt blev et efter de Tider kolosalt Røre her ved Sundby Ladested. Man handlede og købslog som aldrig før, og det paa Trods af alle Love. Varetilførslen her var virkelig ret betydelig, hvilket ses af, at Kong Fr. III i Aaret 1652 bestemmer, at Tolderen skal have 40 Rdl. aarlig i Løn. Befolkningen voksede samtidig betydelig i Antal, og ikke saa faa Aar efter er det, at Købstadsprivilegiet kommer.

Handelen ad Søvejen bliver dog ringere og ringere, og i Aaret 1750 finder vi, at Byen kun ejer 1 Yacht paa 5 Læster, og i Aaret 1774 har den ikke et eneste Skib, men der befragtes med nogle Roskildeborgere en Del Skibe, der gik til Norge og Jylland. Det synes da, som om Driftigheden helt havde forladt Byens Borgere, der lod Broen forfalde, saa man maatte losse og lade paa Pramme, hvilket var en saare besværlig Maade. Vi kommer nu atter et Aarhundrede frem i Tiden, hvor Landets Pengevæsen begyndte at komme paa Fode, og Virketringen begyndte at røre paa sig, og Borgerskabet i Frederikssund tog nu for Alvor Tanken op om en Havn. Dette i Forbindelse med den nye Tidsaand, der saa stærkt gjorde sig gældende i Kong Chr. VIII' første Regeringstid, gav det Resultat, at man med Statsstøtte i Aaret 1842 begyndte at opføre en ny Skibsbro, og samtidig sattes der fuld Kraft paa at faa Havnen i brugbar Stand igen. I Aaret 1849 og i de følgende Aar udvidedes Anlægget stærkt, og Indbyggertallet er i 1860 steget til 800, hvilket utvivlsomt skyldes Havnens Udvidelser, men vel ogsaa den nye Næringslov af 1857 har sin Andel deri. Nu var Transporten ad Søvejen i direkte Linie forbundet med Transporten ad Landevejen. Vi kommer helt ind i det næste Aarhundrede førend, der sker noget bemærkelsesværdigt ved Havnen, men i 1904 foretages der nogle mindre Forbedringer og Udvidelser af denne. Havnen, saaledes som den nu fremtræder, bestaar af et Havnebassin med en Dybde paa indtil 3,8 m, og et Omfang fra Nord til Syd paa ca. 120 m og fra Øst til Vest paa ca. 60 m. Indsejlingen er ca. 23 m bred og ligger mod Vest, og i denne Retning er den omgivet af 2 Bølgeskærme, der dels er af Træ dels af Sten. Mod Nord ligger 3 Isbrydere. En Pælebro, udfyldt med Kampesten, danner Skille- rum, mellem Nord og Sydhavn. Her er ligeledes en Baadehavn med en Dybde af ca. 4 m. Selve Havnepladsarealet udgør ca. 6200 m². Ved Jernbanens Anlæggelse i Aaret 1879 førtes der Spor ned til Havnen.

Kronprins Frederiks Bro anlagdes i Aaret 1869 og aabnedes den 3 Juni samme Aar. Den kostede ca. 140.000 Kr. og var indtil Aaret 1888 Byens Ejendom, men overgik i sidstnævnte Aar til Amtet. Samtidig hermed ophørte Betalingen af Bropenge, der gennem de tidligere Aar gennemsnitlig havde andraget ca. 12.000 Kr. aarlig. Før Broens Anlæggelse besørgede en Trækfærge Forbindelsen, saa man forstaar sikkert, at Broens Anlæggelse havde den allerstørste Betydning for Købstaden, der jo havde sit bedste Opland paa Horns Herred, hvor Godset Abrahamstrup, det senere Jægerspris, laa. Broen er en Pontonbro, hvoraf selve Pontonen er 141 m lang, medens Broens samlede Længde med Dæmningerne er knapt 600 m. I Aaret 1918 blev Dæmningerne udvidede til en Bredde af 11,5 m, og samtidig forsynede med et Rækværk af Granitsten, der er forbundne med Jernstænger. Paa den ene Side af Roskilde Fjord, ovre paa Horns Herred, ligger den gamle Færgegaard, der ejes af Jægerspris. Den er nu en Del ombygget, idet den oprindeligt kun havde et Stokværk, men som den nu er, er den i sine Omgivelser et malerisk Bygningsværk, der betager de mange Turister, der paa deres Vej til Jægerspris skal her forbi. Paa den anden Side af Fjorden ligger Frederikssund, ogsaa her møder Øjet en køn gammel Bygning, der dog i de sidste halvthundrede Aar er undergaaet store Forandringer. Saa langt vi kender tilbage, har her altid været en Kro, dog ikke kgl. privilegeret, men nærmere betegnet et Sted, hvor man gerne gjorde „Holdt“ ovenpaa Trækturen over Fjorden. Stedet havde tidligere et Landbrug, men dette er forlængst solgt. Ved Aarhundredeskiftet forandredes det til udpræget Sommerhotel, idet den daværende Ejer J. Engelbrecht lader Fløjen ned mod Fjorden omdanne til Gæsteværelser. Her var forhen Udhus med tilhørende Laderum. Faa Aar efter overgaar Bygningen til den nuværende Ejer (Fru Lyng), og atter sker der Forandring med Bygningerne, idet disse faar den Skikkelse, som de har den Dag i Dag. Stedet kendes i vore Dage under Strandhotellet „Bi Lidt“.

Frederikssundsbaadene var kendte fra gammel Tid som velsejlende og gode Fiskefartøjer, men Fremstillingen af disse i større Format blev først paabegyndt sidst i forrige

Frederikssunds Skibsværft.

Aarhundrede ved Brødrene Andersens Skibs- og Baadebyggeri, og det var særlig, da Glødehovedmotoren fandt Anvendelse som Drivkraft i Fiskefartøjer, og mest da Island, fra at drive sit Torskefiskeri med mindre Robaade, gik over til større Fiskerbaade med Motorkraft, at der kom Fart i Baadebyggeriet i Frederikssund, hvorfra der i dette Aarhundredes første 30 Aar er leveret en stor Del af Islands og Færøernes Fiskerbaade fra en Størrelse af 5 og indtil 150 Tons, saaledes kan Skibsværftet nu i 1930 slutte Kontrakt om Nybygning Nr. 645. Størstedelen af disse Fartøjer er leverede til det islandske og færøiske Fiskeri.

Skibsværftet var indtil 1918 i Brødrene Andersens Eje, men solgtes dette Aar til Aktieselskabet Frederikssund Skibsværft, som i Efterkrigsaaene byggede store Skibe. Skibsværftet likviderede 1924 og købtes tilbage af den ældste af de tidligere Ejere og drives nu fremdeles som Frederikssund Skibsværft ved KRISTIAN ANDERSEN og virker som ovenfor nævnt samt med Fremstilling og Salg af Skibsbygningsmateriale. Skibsværftet beskæftiger sædvanligvis 40—55 Arbejdere.

KØBENHAVN—FREDERIKSSUND JERNBANE er den, der efter Kong Fr. II' Broanlæggelse har betydet mest i Købstadens bymæssige Anlæggelse. Anlæggelsen af denne Bane blev, ved Lov af Maj 1873, overdraget det sjællandske Jernbaneselskab, paa Betingelse af, at denne Bane skulde udgaa fra et Punkt paa Nordbanen. Dette blev dog, ved Lov af 24 Maj 1875, ændret til Frederiksberg Station. Man kunde nu paabegynde Banens Anlæggelse. Man undres over, at der skulde 2 Aar til at bestemme Banens Udgangspunkt, men i Lighed med vore andre Baners Anlæggelse staar denne heller ikke tilbage med Hensyn til aarelange Forhandlinger. Endelig den 17 Juni 1879 kunde man aabne Banens Drift, og det næstfølgende Aar overgik den til Staten, ifølge Lov af 2 Juli

1880. — Tilslutningen af den midtsjællandske Bane til Frederikssund, efter den vedtagne Plan, forudsatte en Flytning af Frederikssund Jernbanestation, idet Tilbageføring af Hvalsø-Togene paa det samme Spor til og fra den gamle Station vilde være uundgaaeligt, om denne vedvarende skulde anvendes.

Pladsen for den nye Station var valgt Vest for det gamle Stationsanlæg, og da dette krævede store Opfyldningsarbejder, var Arbejdet kalkuleret at vilde koste noget over 1 Million Kr. Da der imidlertid blev fremsat Ønske om at nedbringe Udgifterne til det mindst mulige, omarbejdedes den vedtagne Plan saaledes, at der opnaaedes en Besparelse paa omkring 700.000 Kr., hvad der naturligvis ikke var muligt, uden at hele Anlægget prægedes deraf. Den gamle Stationsbygningens første Sal maatte fremdeles anvendes til Bolig for Stationsforstanderen og til Tjenesteværelser, medens Stueetagen lejedes ud til privat Virksomhed.

I Efteraaret 1928 var den nye Station færdig og toges i Brug den 17 Novbr., samtidig blev Kontorerne i den gamle Stationsbygning rømmede, og det gamle Stationsomraade anvendes nu som Godsstation og til Depot for henstaaende Togstammer.

Frederikssund Station har haft følgende Stationsforstandere: Frederik Carl Chr. Høgermann, R. af D., fra 1 Juni 1879 til 30 April 1917, Georg Wilhelm Staun fra 1 Maj 1917 til 1 Februar 1922, Jens Jensen Høgdal fra 1 Maj 1922 til 28 Februar 1930 og siden da nuværende Forstander ROBERT JULIUS OLSEN.

ROBERT JULIUS OLSEN, Stationsforstander

f. 25 Januar 1870 i København. Ansat ved D. S. B. den 15 August 1885, har været Assistent paa København, Næstved, Holte og Orehoved Stationer samt i Trafikchefens Kontor, Overassistent i 3 Trafikkreds i Aarhus fra 1 Juni 1911, Fuldmægtig i 5 Trafikkreds i København fra 1 Maj 1914, Stationsforstander i Vedde fra 1 August 1922, do. i Vørslev fra 1 Januar 1926, do. i Frederikssund siden 1 Marts 1930, har i 14 Aar været Næstformand i Dansk ornithologisk Forening og er Medlem af Udvalget for Danmarks zoolografiske Undersøgelser.

POSTVÆSENET I FREDERIKSSUND KØBSTAD er lig det, der findes i de fleste andre af vore Købstæder. Vi har allerede under Hillerød beskrevet Postvæsenet udførligt, dets Oprettelse, Indførelsen af Frimærkeporto, der fandt Sted i Aaret 1851, og Postvæsenets Overgang til Staten, der skete samtidig. Paa samme Tidspunkt er det ligeledes, at vore forskellige Købstæder faar lokale Postmestre. Der havde længe før dette Tidspunkt været kgl. privilegerede Postmestre, der foruden denne Stilling ogsaa drev en eller anden Virksomhed, særlig var Kromænd favoriserede. Grunden hertil var den, at disse var Indehavere af de kgl. privilegerede Kroer, hvor Deligencer og Fragtvoogne fra hele Egnen mødtes.

Posten paa denne Egn gik væsentlig over Slangerup, og vi antager, at Frederikssund først omkring 1800 fik egen kgl. privilegeret Postmester. Købstadens nuværende Posthus er opført i Aaret 1895 af daværende Postmester Winge, der opførte det som privat Ejendom, men solgte det i 1914 til Postdirektoratet for 24.000 Kr.

Det kan synes, som om Frederikssund Postdistrikt er lille, men det er det absolut ikke. Der hører et forbavsende stort Distrikt dertil, idet det samlede Omraade tæller 8 Postekspeditioner, nemlig: Femhøj, Kagstrup, Oppesundby, Ølstykke, Stenløse, Viksøe, Maaløv og Gandløse.

Det samlede Personale, foruden Postmesteren, bestaar af: 3 Assisterter, 1 Overpakmester, 1 Pakmester, 19 Postbude, 3 Bypostbude og 5 Landpostbude.

OTTO FREDERIK GEORG PETERSEN,
Postmester

f. 5 Februar 1873 i København, S. af Telegrafist V. P. og Hustru f. Berg, g. 1903 med Ella Holm, D. af Hof-tapetserer H. Ansat ved Telegrafvæsenet 29 April 1889, Assistent ved samme 1 April 1895, Overtelegrafist 1 Juli 1916, Telegrafbestyrer i Nakskov 1 Septbr. 1926, Postmester i Frederikssund siden 1 April 1928.

JOHANNES NICOLAJ RASMUSSEN,
Overpakmester

f. 6 September 1889 i Nykøbing F., S. af Overpostbud R. R. og Hustru Anna Sophie f. Danefærd, g. 1914 med Olga Victoria Sofie Rasmussen. Ansat ved Postvæsenet i Nykøbing F. i 1919, Overpakmester i Frederikssund siden 1 Januar 1929.

FREDERIKSSUND TOLDSTED har, siden Jernbanens Anlæggelse i Aaret 1879, haft sine Kontorer i Banens Godsekspeditionsbygning og har stadig til Huse i det, som nu kaldes den gamle Banegaard. Inden Toldvæsenet naaede saa vidt som til Aaret 1879, har det allerede sin egen, lange historiske Udvikling. Vi ved jo alle, at Told og Toldafgifter ikke er nogen ny Opfindelse, men en Skat, som gennem Aarhundreder har hvilet over Landet, omend under forskellige Former. Consumtionsafgiften oprettedes i Aaret 1671 og forblev til 1850. Denne Afgift opkrævedes ved Byens Porte, hvor Acciseboderne laa, og var en Afgift for alle indførte Varer i Købstaden. Det maa antages, at Frederikssund straks efter, at den fik Købstadsprivilegier, da ogsaa fik Acciseafgift. I Aaret 1665 faar Købstaden Toldstedsret, og vi finder, at denne Ret allerede i Aarene 1562—73 er givet „Sundby Færge“. Der fandtes 2 Acciseboder i Byen, og den ene af disse finder vi endnu i vore Dage særdeles velbevaret, omend en Del forandret. Den ligger lige ved Siden af den gamle Toldbod, helt for Enden af Hovedgaden. Den anden Bod laa i stik modsat Retning. Bymur eller andet Gærde findes ingen Steder omtalt angaaende denne By. Det er ligeledes rimeligt, at Acciseafgiften her har været afbrudt i forskellige Perioder under de stadige Kampe med Slangerup, angaaende Købstadsrettigheder m. m.

Toldboden og dennes endnu bevarede gamle Hus ved Håvnen har ganske vist intet med Acciseafgiften at gøre, men her erlægges dog ogsaa Afgift for indførte Varer, omend dette gælder Varer indførte fra Udlandet, og Afgiften herfor tilfalder Staten. Saavel Told som Consumtionsstederne var i tidligere Tider forpagtede ud til de højstbydende, der da maatte afregne med Staten. Som nævnt, ophævedes i Aaret 1850 alle Acciseboder, og Indførsel ved Bymure og Porte kontroleredes ikke mere. Købstæderne blev frie Handelsstæder, og vort Toldvæsen, saaledes som vi nu kender det, blev det eneste tilbageværende „Væsen“, som krævede Afgift for Indførsel. Ogsaa Toldvæsenet er gennem Tiderne betydelig forandret og udvidet, ikke alene i Kundskab, som Følge af de mangeartede Varer og disses forskellige Afgiftsskalaer, men ogsaa ved Underlæggelse af helt andre Afgifter og Skatter.

Frederikssund Toldsted omfatter nu Strækningen paa begge Sider af Roskilde Fjord, mod Øst Værbro Aa, mod Syd Kysten ud for Ølsted, mod Vest Torpe Ladeplads og mod Nord Kulhuse og fortsættes da paa Isefjordssiden til Rendebæk. Personalet er: Toldforvalter CHR. ANDERSEN, 1 Assistent, 1 Medhjælper, 1 Elev og 1 Toldbetjent samt 1 Opsynsmand i Kulhus.

CHR. ANDERSEN, Toldforvalter

f. 4 December 1876 i Kerteminde, S. af Vejmand A. A. og Hustru Karen f. Madsen, g. 1903 med Johanne Sørensen. Ansat ved Toldvæsenet 1895, Assistent 1909, Toldforvalter i Frederikssund siden 1923.

Frederikssund Amtssygehus.

AMTSSYGEHUSET I FREDERIKSSUND paabegyndtes i Aaret 1870 og toges i Brug i Aaret 1871 og var beregnet som Sygehus for Frederikssund Købstad og Landdistrikt samt for Slangerup, Slangerup Landsogn, Slagslunde og Strø Sogne. Fra Aaret 1809, i hvilket Frederikssund bliver selvstændig Købstad, og indtil nævnte Aar 1870 har Byen intet Sygehus haft, og der er følgelig intet at oplyse angaaende saadanne Institutioner i de ca. 65 Aar, som ligger der imellem. — Da Sygehuset toges i Brug, kunde det rumme 35 Patienter, og det synes maaske, set med Nutids Øjne, at være noget lidt, men efter Datidens Forhold var det et ikke ringe Sygehus og maa endda betegnes som ret anseeligt. Det viste sig dog ret snart her, som i mangfoldige Tilfælde fra andre Købstæder, at man havde været noget for sparsom med Hospitalsbygningens Størrelse. Man havde ikke regnet med den Tilstrømning, der vilde

komme; men som sagt, man indsaa snart, at det var nødvendigt at udvide, og i Aaret 1900 foretog man den første Udvidelse, idet man opførte en Epidemibygning. Der hængaar knapt 10 Aar, og man udvider atter med nye Bygninger; der følger nu flere mindre Udvidelser, og vi naar til Aaret 1926, da den sidste store Udvidelse finder Sted ved Opførelsen af den store Sidefløj, saaledes at Sygehuset nu kan tage 90 Patienter. Sygehuset, saaledes som det nu fremtræder, er i sit Indre absolut tidssvarende og moderne indrettet. Sygehusets Overlæge er JOH. USSING, og det har en Funktionærstab paa ca. 40 Personer.

FREDERIKSSUND RAAD-, TING- OG ARRESTHUS er ikke af gammel Dato, og dette staar i Forbindelse med, at Købstaden jo egentlig, som saadan, først begynder at blive selvstændig i Begyndelsen af det 18 Aarhundrede. Slangerup nedlægges helt som Købstad i Aaret 1809, og først da dette sker, bliver Frederikssund, i administrativ Henseende, en selvstændig By. Byen havde dengang 267 Indbyggere. Trods dette synes det, som om Byen har levet sit stille og rolige Liv, med kun liden Tilvækst, saaledes viser Aarene 1801—40 en Tilvækst paa kun 100 Personer. Vi kunde fristes til at sige, at Byen stod helt i Stampe. Ganske vist havde dens nye Værdighed som helt selvstændig Købstad sat noget Liv i Borgerskabet, og man havde i Aaret 1824 udvidet Byens Omraade ved Køb af en Grund, Matr. Nr. 4, i Udesundby, saaledes at Byen ved disse Arealer kom til at strække sig helt ud mod Udesundby. Her udlægges da Byens Torv, der er udformet som en Halvcirkel, vendende ud mod Hovedgaden, og dette, saavel som Byens

Net af Gader og Veje, synes anlagt med en forbavsende Fremsynethed. Midt i Cirkelens Periferi placeredes Raadhuset, saa udmærket betonende Midtaksen i det samlede Anlæg. Vi kan her i samme Forbindelse fremføre, at man fremsynet nok gav de til begge Sider for Raadhuset liggende Parceller nogenlunde ens Facadebredde, saa man derved skabte Muligheden for en ensartet Bebyggelse af Torvets Halvcirkel. Raadhuset opførtes i Aaret 1839, og det var meget stærkt paakrævet, at Byen fik sit eget Admini-

Politimesterboligen.

strationshus. Dette Raadhus, der saaledes var det første af denne Art, som Købstaden fik, var en virkelig smuk og i Forhold til Byens andre Huse i en meget monumental Arkitektur. Stilen var nærmest Empirearkitektur, og midt i dens Facade var et storladent og stærkt betonende Dørparti. Bygningen var i et Stokværk.

Selve Rets- og Politivæsenets Historie former sig jo her meget lig Hillerød og Helsingør Rets- og Politivæsen, dog ikke tilnærmelsesvis saa righoldigt paa forskellige Billeder; hvilket kommer af den unge Alder Frederikssund har i Sammenligning med før nævnte Købstæder.

Til Ordenens og Roens Opretholdelse var det paa nævnte Tider rigeligt med 2 Vægttere, men vi maa ogsaa erindre, at saa sent som i 1850 var der ikke mere end 620 Indbyggere i Byen. Byens Beliggenhed gjorde jo ogsaa sit til, at der ikke blev Tale om saa stor en Invasion af fremmede, som i mange andre Købstæder.

De forskellige retslige Sager ordnedes af Byfogeden samt dennes Byskriver, som begge havde deres Kontorer paa Raadhuset. Her var ogsaa enkelte Arrestere. Saaledes gaar da Aar efter Aar, indtil vi naar Aaret 1887, da opføres det nye Raadhus, efter Tegning af Arkitekt F. C. C. Hansen. Her faar nu saavel By som Ret og Politi sine Lokaler, og efter Retsplejeloven af 1919 indgaar Købstaden under 8 Politikreds med en Politimester, der stationeres i Frederiksværk.

Paa Matrikelnummeret lige op til Raadhuset laa en lille Bygning i et Stokværk, som benyttedes til Skole (den gamle Borgerskole eller private Realskole). Denne Bygning erhvervede Kommunen, og i de seneste Aar indrettedes her et nyt Raadhus eller Administrationsbygning. Der tilbyggedes Hovedfløjen en Etage, (i denne Fløj var tidligere Lærerbolig) ligeledes tilbyggedes der Skolestuefløjen en Etage. Her fik da Dommeren og hans Medhjælper deres Kontorer, og i øverste Etage fik Politimesteren og Statspolitiet Kontorer. Endelig opførtes der paa den gamle Skolegaards Plads en Bygning til Bolig for Politimesteren, der siden 1928 havde sit Hovedsæde i Frederikssund, medens Frederiksværk blev Bikontor. I det gamle Raadhus forblev da Retslokaler m. m., og i Stueetagen det kommunale Politi.

Det stationære Politi tæller 1 Overbetjent og 3 Betjente; det øvrige Personale under Politiet bestaar af 1 Kriminalbetjent og 2 Betjente, der er stationeret i Frederiksværk, samt Landbetjente i Ølstykke, Vinderød og Lyngerup. Saaledes har Ordningen været siden 1 Oktober 1928. Retsvæsenet, der hører under 10 Retskreds, har som før nævnt Lokaler i den forhenværende Skole og Retslokaler paa Tinghuset.

Dommer i Frederikssund er P. E. HOLSØE og Politimester er AXEL TH. HARCK.

PETER EMIL HOLSØE,
Dommer, R. af D.

f. 4 September 1864 i København, S. af Arkitekt N. P. Chr. H. og Hustru Emilie f. Klantz. Student fra Borgerdydskolen paa Christianshavn 1881, cand. jur. 1886, Assistent i Overformynderiet 1 April s. A., udnævnt til Fuldmægtig sammesteds Juni 1888, Byfoged og Byskriver i Randers September 1907,

Byfoged i Frederikshavn og Herredsfoged i Horns Herred samt Borgmester i Frederikshavn December 1912, udnævnt til Dommer i 10 Retskreds 1919.

AXEL TH. HARCK,
Politimester

f. 21 November 1874 i Varde, S. af Bankdirektør, Sagfører A. H. og Hustru Ottilie f. Bloch, g. 1911 med Margrethe Windfeld-Hansen, D. af Bankdirektør W. H. Student (privat dimit.) 1895, cand. jur. 1905, Fuldmægtig ved Nørhald Herred 1905, ved Ribe Herred 1909, i Grenaa 1910, Politifuldmægtig i Tønder

1923, Politimester i Frederikssund Købstad 1927, Formand for Frederikssund private Mellem- og Realskole siden 1 September 1928.

KRISTIAN TILSTED BAADSGAARD,
Dommerfuldmægtig

f. 30 Januar 1881 i Febersted, S. af Gaardejer Anders B. og Hustru Dorthea f. Christensen, g. 1909 med Anna Holm, D. af Gaardejer M. N. H. Eksamineret Jurist 1910, Dommerfuldmægtig i Frederikssund siden 1911.

JENS CARL JENSEN,
Arrestforvarer

f. 18 Juni 1875 i Birkende, S. af fhv. Vejer og Maaler Anders Chr. J. i Odense og Hustru Amalie Augusta f. Stephansen, g. 1906 med Josophine Besnier. Gymnastiklærer i Odense fra 1904—08, kommunal Betjent i Kerteminde fra 1908—19, Kriminalbetjent sammesteds fra 1919—24, do. i Hillerød, fra 1924 i Frederikssund.

SKOLEVÆSENET, som er fælles for Frederikssund Købstad og Udesundby Landdistrikt, bestod, ifølge Skoleplan fra 1874, af en Betalingsskole med Fællesundervisning for Drengene og Piger samt en Friskole for Drengene og en Friskole for Piger. I 1886 nedlagdes Betalingsskolen, og Friskolen udvidedes til at omfatte alle de skolepligtige Børn. Der indrettedes en Drengeskole og en Pigeskole, hver paa 3 Klasser, Drengeskolen paa Torvet og Pigeskolen i Skolegade. Desuden oprettedes en Pøgeskole med Fællesundervisning for Børn i Alderen 7—9 Aar. Lærerpersonalet kom til at bestaa af en Førstelærer, der tillige fungerede som Inspektør for samtlige Skoler og fik kongelig Udnævnelse, en Andenlærer, der tillige fungerede som Kantor og Kordegn, en Tredielærer og 2 Lærere. Til Inspektør kaldtes, den 18 Januar 1887, Th. Rudkjøbing, tidligere Lærer i Kerteminde. Efterhaanden som Børneantallet voksede, blev Pladsmangelen følelig, men man hjalp sig foreløbig med at leje Lokaler i Teknisk Skole. Omsider skred Byraadet til i Aaret 1903 at opføre en fuldt moderne Skolebygning i Frederiksborggade. Denne Bygning indeholder 11 Klasseværelser, Lærer- og Lærerindeværelser, Badeanstalt i Kælderen samt Bolig for Skolebetjenten m. m. Der byggedes desuden i Skolens umiddelbare Nærhed Embedsbolig for Inspektøren. Den tidligere Drengeskole paa Torvet omdannedes til Administrationsbygning for Byraadet. Den nye Skole, som benævnes Frederikssund Børnerskole, kom til at omfatte 6 Dreng- og 6 Pigeklasser, der efterhaanden omdannedes til 12 Fællesklasser. Den 1 Oktober 1913 søgte Inspektør Rudkjøbing sin Afsked paa Grund af Alder, og han efterfulgtes den 1 November af Lærer ved Slagelse Børnerskole, E. Mengel-Christensen, der udnævntes til Overlærer. I 1914 oprettedes en 7 Klasse.

Skolen havde i 1914: 346 Elever og i 1930: 304 Elever. Lærerpersonalet bestaar for Tiden (den 1 Juli 1930) af: 1 Overlærer, 4 fastansatte Lærere, 4 fastansatte Lærerinder og 2 Timelærere. Den 1 April 1925 udskiltes Stillingen som Kantor og Kordegn fra Lærerstillingen.

Skolebestyrer Kr. Hatt.

FREDERIKSSUND REALSKOLE blev oprettet i Aaret 1889 og begyndte sin Virksomhed 2 November nævnte Aar i den Ejendom i Jernbanegade, som i mange Aar havde været beboet af Tandlæge Bobjærg.

Frederikssund offentlige Skolevæsen var dengang lige blevet omdannet. Tidligere havde Byen haft en Betalingsskole og en Friskole, men i 1887 var Betalingsskolen blevet nedlagt som saadan, og den kommunale Skole bestod derefter af en Drengeskole (paa Torvet, hvor nu Raadhuset ligger) og en Pigeskole. Da Betalingsskolen havde givet Undervisning i fremmede Sprog og Matematik, følte det som et Savn, at den kommunale Skole efter den nye Ordning ikke gav nogen som helst videregaaende Undervisning. Et Forsøg paa at føje Realklassen til Borgereskolen, som Kommunens Skole som Regel kaldtes, fik saa stærk Modstand, at Planen derom maatte opgives. Frederikssund havde

paa den Tid foruden den kommunale Skole en Del smaa private Skoler, i Almindelighed kaldet „Pigeskoler“. En Realskole var blevet forsøgt oprettet midt i Firserne af en Lærer Christiansen, men denne blev af Mangel paa Tilslutning ikke ført videre frem. Savnet af en Realskole, hvorfra der kunde tages Præliminæreksamen, følte haardt af mange Forældre, der nok ønskede deres Børn saa god en Undervisning som muligt, men ikke havde Raad til at sende dem bort fra Hjemmet. Under disse Forhold modnedes Tanken om at oprette en privat Skole, og den realiseredes. Den ny Skole kaldtes efter Bestyrerinden „Frk. Monrads Pigeinstitut“, fordi den havde flest Piger (18 Piger 5 Dreng). Navnet Realskole fik Skolen først 1892. I 1893 fratraadte Frk. Monrad Ledelsen af Skolen, som overgik til cand. mag. KR. HATT. I de følgende Aar vokser Skolens Elevantal ret betydeligt, og da der blev for lidt Plads i den hidtil benyttede Skolebygning, opførtes i 1896 paa Lundevej en ny Skolebygning med tilhørende Gymnastiksal. I 1896 afholdt Skolen for første Gang almindelig Forberedelseksamen. I 1903 gik Skolen over til den ny Skoleform, Mellem-skole med Realklasse,

Frederikssund Realskole.

og siden 1907 har Skolen afholdt baade Mellemskole- og Realeksamen. I Aarene indtil 1904 havde Skolen trange økonomiske Kaar at virke under, fordi Elevantallet var for ringe. Efterhaanden forsvandt Privatskolerne, hvis Elever hovedsagelig gik ind i Realskolen. I 1905 havde Skolen 90 Elever, men Aaret efter 136. I 1923 var Elevantallet naaet til ca. 200, nu i Aaret 1930 har Skolen naaet sit højeste Elevantal, nemlig 230. Skolen har 4 Forberedelsesklasser og 1 Realklasse. Den har dimmitteret 60 Elever til almindelig Forberedelseseksamen og 474 til Mellemskoleeksamen. I 1905 omdannedes Bestyrerboligen i Skolebygningen til Klasseværelser, nogle Aar senere tiltoges en Lejlighed i Skolebygningen for en ugift Lærer. En særlig Bestyrerbolig blev opført i Aaret 1905, og Skolebygningen blev i Sommeren 1930 udvidet ved Opførelse af en Tilbygning indeholdende 4 store Klasseværelser og nyt Lokale til Undervisningen i Naturhistorie og Fysik.

Skolen har siden Oprettelsen været drevet af en Forældrekreds med et vekslende kommunalt Tilskud og med Støtte fra Amt, Sparekasse og Bank. Skolebestyrelsens nuværende Formand er Politimester A. TH. HÆRCK (siden 1918), og Bestyreren er cand. mag. KR. HATT (siden 1893).

FREDERIKSSUND OG OMEGNS BANK. I Aaret 1907 forespurgte en af de københavnske Banker Overretssagfører O. Nøkkentved, om han mente det sandsynligt, at man i Frederikssund vilde starte en lokal Bank, da den paagældende københavnske Bank ellers vilde oprette en Filial i Byen, der var den næstsidste Købstad i Danmark, der endnu ikke havde et Bankkontor.

Overretssagfører Nøkkentved, der var en stor Lokalpatriot og en Mand, der nød stor Agtelse og Anseelse baade i By og paa Land, mente da, at Tidspunktet var kommet, da Frederikssund maatte have sin egen Bank. Paa et Møde, der afholdtes paa A. C. Petersens Hotel i Forsommeren 1907, vedtoges det da at starte en Bank, Frederikssund og Omegns Bank, med en Aktiekapital paa 100.000 Kr. Tegningen gik imidlertid saa glat, at man besluttede at fastsætte Aktiekapitalen til 125.000 Kr., og ogsaa dette Beløb blev overtegnet. Bankens førte Direktion kom til at bestaa af Overretssagfører O. Nøkkentved, Formand; Købmand P. Holten Lange, Næstformand; Overretssagfører A. H. Suhr og Apotheker Bergmann. Formand for Bankraadet blev Direktør Fr. L. Sieck. Som bankteknisk Leder antoges Bogholder S. Brinck, der i 1916 blev administrerende Direktør. Paa dette Tidspunkt blev ogsaa Bankens Bestyrelsesforhold omordnede, saaledes at Ledelsen kom til at bestaa af et Bankraad, hvis Formand blev Købmand Axel B. Lange, en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, nemlig Købmand P. Holten Lange, Sagfører Rich. Knudsen og Direktør Fr. L. Sieck, samt den administrerende Direktør, og det var en god Ordning, idet den paa en Maade var forud for sin Tid. Den i 1930 vedtagne Banklov forudsætter nemlig en Ordning af en Banks Ledelse, som den findes i Frederikssund og Omegns Bank.

Bankens Aktiekapital forhøjedes i 1917 til 250.000 Kr. og i 1919 til 500.000 Kr. Bankens samlede Reserver var den 31 December 1929 ca. 560.000 Kr.

FREDERIKSSUND KØBSTAD har blandt sit Borgerskab en Del forskellige Foreninger, dels som faglige, dels som Sports og selskabelige Foreninger. Sportsforeningerne er vel nok de, der er rigest repræsenterede. Vi skal kun kortelig beskrive nogle af disse nedenfor.

FREDERIKSSUND SEJLKLUB stiftedes i Aaret 1913, og efter faa Aars Virke erhvervede den et ret stort Antal passive Medlemmer, men det maa siges, at det kunde tyde paa, at man helt havde opgivet selve Sporten, den herlige Sejlsport, til Fordel for Udflugter, der ganske vist i de fleste Tilfælde foregik pr. Baad. Det var mere og mere blevet en selskabelig Forening.

I Aaret 1921 sker der da en Rekonstruering af Foreningen, der til Hovedformaal havde at gøre Foreningen til „Sejlsportsforening“, hvilket er lykkedes over al Forventning, endda særdeles vel. Naar vi nu i vore Dage kommer ned til Havnen, ser vi denne helt optaget af Sejlbaade, stadig ses paa Sommerdage en livlig Fart paa Fjorden, og Foreningen har deltaget i flere større Kapsejladser. Vi nævner her Isefjords Kapsejladsen. Foreningen afholder iøvrigt selv Kapsejladser. Blandt Foreningens Stiftere nævnes Brofoged Jensen og Murermester Kaspersen. Foreningen syntes at være den, der er i bedst Drift for Tiden. Dens Formand er Isenkræmmer E. RODE.

ERIK TH. RODE, Isenkræmmer

f. 27 Maj 1885 i Karlskrona, S. af Bestyrer B. Th. R. og Hustru Marie f. Jensen, g. 1910 med Karen Brandt. Etablerede sig i Frederikssund 1915 ved Overtagelsen af W. Madsens Firma, der grundlagdes i Aaret 1890, siden 1927 Formand for Frederikssund Sejlklub.

OLUF C. V. JENSEN, Prokurist

f. 14 Februar 1899 i Frederikssund, S. af Lods C. O. J. og Hustru Christine Julie f. Jørgensen, g. 1929 med Agnes Julie Nielsen. Medlem af Frederikssund Sejlklub siden 1921, Bestyrelsesmedlem siden 1926.

FREDERIKSSUND ROKLUB er stiftet i Aaret 1908 og har i de seneste Aar faaet opført en smuk Bygning til Klubhus. Dette er opført af Foreningens Medlemmer i deres Fritid. Klubben har 30 aktive Medlemmer, og dens Materiale er ret godt. Dens Formand er AXEL LUND PEDERSEN, Modelsnedker, f. 18 Februar 1893. Siden 1921 Medlem af Klubben og Formand siden 1928.

ATLET-KLUBBEN „FALKEN“ er af nyere Dato, idet den oprettedes den 25 Marts i Aaret 1926. Den har før været underlagt Idrætsforeningen. Dens Formand er Politibetjent V. NIELSEN.

FREDERIKSSUND IDRÆTSFORENING er den ældste af Sportsforeningerne og har sine Baner nede ved Dyrskuepladsen bag Byens Anlæg, men om denne maa desværre siges, at den syntes at være sin Opløsning nær.

Uden Tvivl var det af ikke saa ringe Betydning for Byens Sportsforeninger om de i nogen bedre Grad kunde holde sammen, idet de sikkert derved kunde erhverve en større Position og Anerkendelse indenfor Borgerskabet, men det er jo desværre ligesaaan i adskillige andre Købstæder.

C. HØEG LORENTZEN,
Overretssagfører

f. 27 Februar 1873 paa Brahetrolleborg, Fyn, S. af Godsinspektør, Kancelliraad Lorentz P. L. og Hustru Maja E. f. Cramer, g. med Vilhelmine (Wille) f. Lassen D. af afdøde Godsforvalter L., Basnæs. Student fra Odense Latinskole 1892, cand. jur. 1900, Fuldmægtig hos Overretssagfører Holsøe i Hel-

singør samme Aar, do. hos Overretssagfører Buhl og Jacoby i Randers, Godsinspektør paa Brahetrolleborg, overtog den af afdøde Overretssagfører Alexis Suhr dreвне Sagførerforretning i Frederikssund, Sagførerbestalling 1904, Bestalling som Overretssagfører 1909, Justitsministeriets Sagfører i beneficerede Straffesager.

AUGUST JAGEMANN HOLM,
Skibsmægler

f. 29 November 1871 i Ruds Vedby, S. af Proprietær A. H. og Hustru Laura f. Jensen, g. 1923 med Amalie Nørby. Begyndte som Sømand, tog Styrmandseksamen 1897 og sejlede i D. F. D. S., navnlig Passagerruten København—New York, Skibskaptajn fra 1906 hos Holm og Wonsild, i England fra

1914—16, i Amerika (New York og Buffalo) fra 1916—20, tog her amerikansk Skibsførereksamen, ansat i Rederiet Suenson og Jespersen 1920, Mæglereksamen 1922 i København og ansat som edsvoren Mægler dersteds, i 1926 byttet denne Skibsmæglerbestalling i Frederikssund.

V. ARFFMANN,
Overretssagfører

f. 30 April 1879 i Faaborg, S. af prkt. Læge A. T. A. og Hustru Elisabeth f. Linne-mann, D. af Generalmajor L., g. 1916 med Ellen Margrethe Ring, D. af Hovedbogholder ved Statsbanerne C. V. R. Student fra Schneekloths Skole i København 1897, cand. jur. 1905, Fuldmægtig og Amtsrevisor for

Lolland Falsters Stiftsamt 1907, Overretssagfører i København 1913, Overligningskommissær og Overretssagfører i Frederikssund 1916, Formand for Frederikssund Værgeraad 1926.

STEPHAN VILHELM BARCHALIA,
Kredslæge

f. 19 November 1884 i Endebore, S. af Distriktslæge Ludvig Peder B. og Hustru Hulda Cicilie f. Petersen, g. 1915 med Regina Guldager. Student fra Sorø Akademi 1902, medicinsk Eksamen 1910, Kandidat paa følgende Hospitaler: Finsens, Kommunehospitalet, Blegdams-hospitalet, Frederiksberg Ho-

spital m. fl., Embedslæge Eksamen 1920, praktiserende Distriktslæge paa Grønland fra 1912—13 og fra 1914—22, siden 1922 Kredslæge i Frederikssund.

ALFRED HANS NIELSEN,
Apoteker

f. 21 Juni 1869 i Jyderup, S. af Købmand Rasmus N. og Hustru Mette f. Hansen, g. 1894 med Amanda Kirstine Elisabeth Hansen. Discipel paa Bogense Apotek fra 1885—89, Medhjælpereksamen 1889, Kandidat 1891, Apoteker i Frederiksværk 1903, solgte dette 1904, Apoteker i Rønne fra 1907—12, siden 1917 Apoteker i Frederikssund.

EJGIL PERBØLL,
Amtsforsvalter

f. 20 September 1884 paa Sejro, S. af Sognepræst P. E. T. Olsen og Hustru f. Christensen, g. med Cara Marguerite P., D. af afdøde Fabrikant V. G. F. Soldath og Hustru f. Gemynthe. Student (Frederiksborg) 1903, cand. jur. 1910, Byfogedfuldmægtig i Fredericia fra 1910—11, Sagførerfuldmægtig i København fra 1911—13, Sekretær i Finansministeriet og samtidig ansat i Østifternes Kreditforening fra 1913—25, Overretssagførerbestalling 1918, Amtsforsvalter i Frederikssund fra 1926.

FREDERIKSVÆRK

Frederiksværk

HVIS den efterfølgende Skildring af Frederiksværk skulde affattes paa samme Vis som de øvrige Købstadsbeskrivelser i dette Værk, vilde der ikke være meget at sige. Den Plan, der er fulgt, er at skildre den enkelte Bys Historie ned gennem Tiderne, men saa at sige udelukkende holde sig til det — undertiden lange — Tidsrum, da Byen har været Købstad. De fleste af dem skriver sig fra Oldtid eller Middelalder og har altsaa adskillige Aarhundreder paa Bagen, men i Aar, da disse Linier skrives, (1930), har Frederiksværk end ikke kunnet fejre sit 25-aarige Jubilæum som Købstad. Det var først efter mange forgæves Anstrengelser fra Beboernes Side, at det endelig ved Lov af $\frac{5}{3}$ 1907 blev bestemt, at „Frederiksværk Kommune oprettes til Købstad fra den 1 April 1907 at regne“, og det er jo da klart, at der ikke kan være meget at sige, om den i det korte Spand af Aar, der er rundet siden da. Men det er ikke ensbetydende med, at Stedet Frederiksværks Historie ikke strækker sig meget længere tilbage i Tiden. Det er netop i disse Aaringer 200 Aar, siden de første Arbejder iværksattes, som skulde føre Oplomstringen af Frederiksværk med sig, og det er derfor naturligt, at man her tager sit Udgangspunkt fra disse. Interessant vilde det i og for sig være at begynde med de store Forandringer med Hensyn til Fordeling af Land og Vand, som har fundet Sted her i forhistoriske Tider, men det vil let kunne føre denne Skildring for vidt, og vi skal derfor indskrænke os til at sige, at da Flyvesandet, der har spillet en stor Rolle her som paa Vestkysten af Jylland og i andre Dele af Landet, havde tilstoppet ikke alene den Forbindelse, der i sin Tid fandtes fra Arresø direkte ud i Kattegat, men ogsaa senere det Udløb, som Arresø havde til Isefjord, og dette medførte, at Arresø jævnlige gik over sine Bredder og oversvømmede større og mindre Aarealer til Skade for Beboerne, fattede Fr. IV den Beslutning, at der skulde graves en Kanal sønden for Vinderød lige mod Vest, og dette Arbejde blev da udført i Aarene 1717—19 af danske Soldater, en Tid forstærkede med 100 svenske Fanger. Efter at Arbejdet var fuldendt, viste det sig, at de frygtede Oversvømmelser ophørte, og man bestemte, at man vilde benytte Vandkraften, drage Nytte af den, og derfor oprettedes der 1728 en Agatslibemølle, der vistnok begyndte sin Virksomhed Aaret efter, men allerede nedlagdes kort efter Chr. VI' Død (1746). Saa laa Møllen hen nogle Aar, men 1751 overlodes den tilligemed et større Stykke Land ved Aaen til en Franskmand Etienne Jandin de Peyrembert, for at han kunde indrette den til et Kanonværk.

Aaen i Byen.

Johan Fr. Classen.

Men skønt han fik store Gaver og Forskud, gik det ikke for ham, saa han 5 Aar efter (1756) maatte forlade Landet med en Gæld til Staten paa 50.000 Rdl., foruden at han skyldte forskellige private større og mindre Summer. Det var altsaa to mislykkede Forsøg med at udnytte Vandkraften, og det kunde se ud, som det hele var forgæves. Da traadte de Mænd til, som skulde redde Foretagendet, Etatsraad Just Fabritius og Kancelliraad, senere Generalmajor Joh. Fr. Classen. Fr. V overdrog dem i Juli 1756 Kanonværket, som det stadig kaldtes, for at de her skulde indrette et Krudtværk, som de, med Kongens Tilladelse, gav Navnet Frederiksværk, og dermed begynder Stedets egentlige Historie.

De to nye Ejere omgikkes med store Planer. De vilde ikke nøjes med, at der skulde være Krudtværk, men anlagde ogsaa Kanonstøberi, fremkom med Forslag om Ankersmedie

og Valseværk og ønskede derfor betydelige Udvidelser af det, der fra første Færd var overladt dem, hvad Rentekammeret dog ikke kunde gaa ind paa. Men trods Afslaget voksede og trivedes Værkerne, hvortil naturligvis især det bidrog, at alle de store Leverancer af Krudt og Kanoner til Staten overdroges disse, ligesom Ejerne paa anden Maade — f. Eks. i Forholdet til de omkringboende Bønder — i høj Grad begunstigedes, endogsaa saaledes, at man med Rette kunde sige, at Frederiksværk var stillet udenfor Lands Lov og Ret. 1760 traadte Fabritius ud af Kompagniskabet, og ved en kongelig Resolution overtog Kongen Aaret efter Frederiksværk som sin Ejendom for 130.000 Rdl. Men dette medførte ikke nogen Forringelse for Classens Vedkommende, tværtimod; han skulde stadig have Overtilsynet ved Værket og fik egentlig i alt Eneraadighed over det ved den Udtalelse i den kongelige Resolution, at „vi have intet derimod, . . . at han dermed efter sit eget Behag maa skalte og valte, som han vil, og følgelig bygge dertil, hvad han lyster“. Det er derfor ogsaa ganske rigtigt, naar der er bleven sagt: „Classen overleverede det, og Classen modtog det, Frederiksværk var og blev Classen“. Gang paa Gang føjedes der nye, for Classen gunstige, Bestemmelser til. Saaledes sluttedes der 1764 Kontrakt med Værket om, at der aarlig skulde leveres til Militæret Krudt, Kanoner, Mørsere og Hautbitser samt Artillerimateriel til et Beløb af omtrent 70.000 Rdl., men desuden tilstodes der til Værkets Vedligeholdelse og Udvidelse aarlig omtrent 50.000 Rdl. Der blev slaet en Streg over alt, hvad Classen skyldte Staten, og der skulde endda udbetales ham over 100.000 Rdl. som Afgørelse af hans Mellemværende med den. Men der var ogsaa Grund til at

støtte Foretagendet, for der arbejdedes med Iver, Energi og Fremsyn; nye Planer blev iværksat, mange Bygninger blev opført, og hvor der før kun havde været nogle faa Bønder, var der nu vokset en Virksomhed frem, der krævede flere Hundrede Menneskers Arbejdskraft og gav Brødet til adskillige Munde.

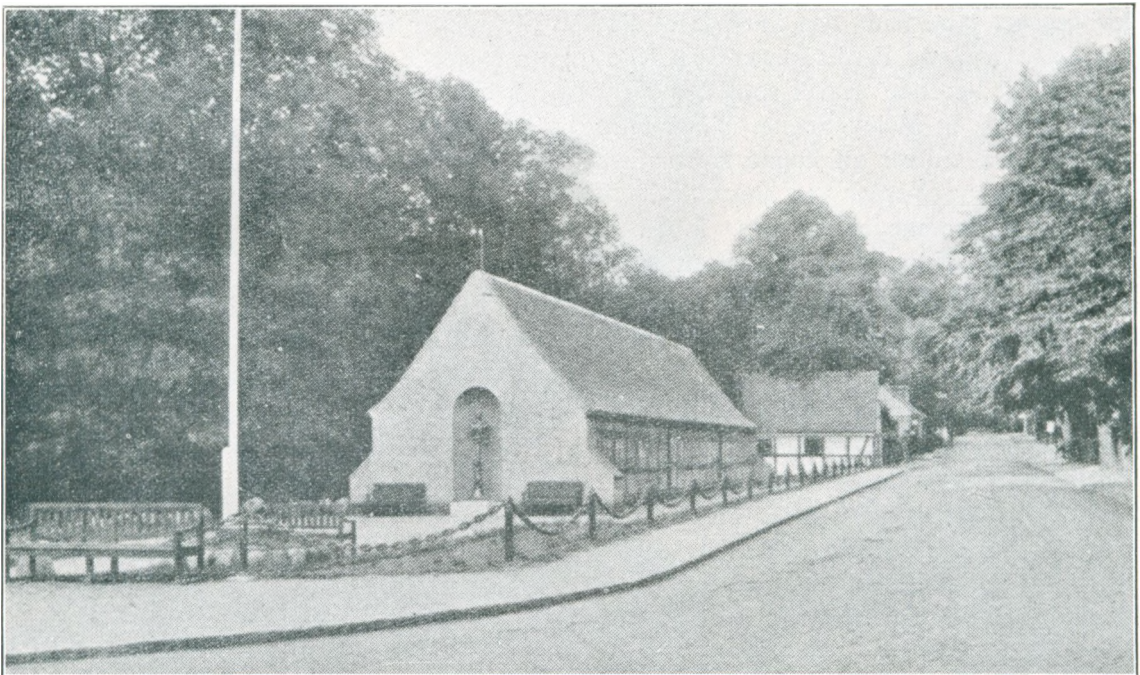
Men til Trods for, at Classen nu var stillet saa gunstigt, som man kunde tænke sig, søgte han at komme endnu videre, og 1767 sluttedes der med ham en Kontrakt, som fik kgl. Stadfæstelse, og i Følge hvilken Frederiksværk fra $\frac{1}{1}$ 1769 kvit og frit skulde overdrages Classen til evig Arv og Eje, og allerede fra $\frac{1}{1}$ 1768 skulde Kronborg Geværfabrik overlades ham paa ligesaa gunstige Vilkaar. Endelig skulde han have Ret og Pligt til gennem 30 Aar at levere bestemte Mængder Krudt, Kanoner og Geværer m. m. mod et aarligt Vederlag af 120.000 Rdl. Denne for Staten ugunstige, for Classen ovenud gunstige Beslutning faldt imidlertid de nye Magthavere for Brystet, og — efter Forslag af den kendte Jurist, Henrik Stampe, — maatte Classen, skønt han fandt, det var en Uret, der blev begaaet mod ham, gaa ind paa at slaa en Streg over de nys erhvervede Rettigheder og i det Sted *købe* Frederiksværk med de derpaa staaende Huse, Bygninger, Indretninger og alt dertil hørende saavel som det dertil (1764) henlagte Bøndergods i Kregome, Vinderød, Torup og Melby Sogne, ialt af Htk. ca. 800 Tdr for den lave Pris af 100.000 Rdl., hvad vel nok enhver vil kunne indrømme, at det var, især naar man betænker, at der i Classens Bestyrelsesaar var anvendt 300.000 Rdl. til Udvidelser af den ene eller anden Art. Og Virksomheden trivedes. I Aarene fra 1757—93 støbtes ikke mindre end 1912 Metalkanoner, Mørsere og Haubitser. Alene til Aaret 1772 leveredes 900 Stykker Skyts, 3.300.000 Pund Krudt og 200.000 Jærnbomber og Granater m. m. Som bekendt var det i de Tider, navnlig under den nordamerikanske Frihedskrig, gunstige Forhold for vor

Inspektørboligen paa „Frederiksværk“.

Handel, og Classen benyttede sig deraf; han var nemlig ikke blot en dygtig Fabrikant, men ogsaa et udpræget Forretningstalent, og da der, som nævnt, vistes ham stor Imødekommenhed fra Regeringens Side, blomstrede Fabrikkerne, hvad der selvfølgelig kom Stedet og Egnen til Gode. Som Arbejdsherre var han haard, og heller ikke hans Bønder havde det godt under ham. Han saa mere paa Fabrikkens — og sin egen — Fordel end paa sine undergivnes, men alligevel siges det, at han havde en ikke ringe Evne til at vinde dem, der under hans store Virksomhed kom til at staa ham nærmere og var hans egentlige Støtter under Arbejdet. En særlig Iver og Foretagsomhed viste han ved at lade det sandede Terræn omkring Værkerne og Kanalerne, som han lod grave, beplante. Derved skaffede han sig Træ nok til Krudtmøllerne, dæmmede op for Sandflugt, hindrede Sandet i at skride ud i Aaen og Kanalerne og tilvejebragte et herligt Læbælte for Byen, og de dejlige Skove, som nu omgiver Frederiksværk, og de mange Alléer vil bestandig

Classens Mindesmærke.

staa som et af de varigste og smukkeste Minder om hans Virksomhed. Ogsaa som Landmand udførte han et betydeligt Arbejde og oprettede af en Del af sine store Besiddelser Hovedgaarden Arresødal i Vinderød Sogn og Grønnæssegaard i Torup Sogn.

Da Classen døde barnløs (1792) — han havde først indgaaet Ægteskab, da han var 58 Aar gammel — havde han gennem sit Testamente oprettet det Fideicommis, der bærer hans Navn, men havde dog frataget Frederiksværk, der efter hans Bestemmelse skulde overgaa til Kronprins Frederik, den senere Fr. VI' Svigerfader, Landgrev Carl af Hessen, mod at han aarlig svarede til Fideicommiset 7000 Rdl. Der var meget at tage fat paa. Baade Byen og Fabrikkerne havde lidt en Del i Classens sidste Tid, ja var endogsaa for en Del kommen i Forfald, Bønderne og Værkets Beboere var meget forarmede, Broer, Sluser og Vandledninger trængte til Reparation, Vejene og mange af Bygningerne var meget medtagne, men i Løbet af faa Aar havde Tilstanden ændret sig, saa at Beboernes hele Forfatning bedredes overordentlig. Og samtidig kom der nyt Liv i Virksomheden, Arbejdernes Antal øgedes, ikke mindre end 32 Bygninger rejste sig i de faa Aar, Landgreven sad inde med Værket, en Mængde Haandværkere af forskellig Art (Garver og

Skomager, Hattemager og Naalemager, Kunstsmid og Bogbinder m. fl.) hidkaldtes, men trods den tilsyneladende Fremgang, skabtes der efterhaanden et betydeligt Underskud, 1804 indsaa Landgreven, at han var kørt fast, idet Gælden nu overgik Ejendommens Værdi, og afgav det derfor til sin Svigerson, Kronprins Frederik.

Ved Overdragelsen vurderedes den samlede Ejendom til 690.000 Rdl., en Sum, som ikke paa nogen Maade kunde forrentes. Den Administration, der udnævntes for at forestaa baade Værket og Godset, søgte at hjælpe det paa Fode, og i en Indberetning fra 1809 kunde det siges, at der nu var tilvejebragt taalelig god Balance, og at Underskudet, 6000 Rdl., væsentlig skyldtes Opførelsen af to nye Skoler, men kort efter maatte Staten, der havde gjort store Bestillinger paa Værket, meddele, at den af Mangel paa Penge var ude af Stand til at betale videre Fordringer. Det var et haardt Slag, da det ikke nemt lod sig gøre at lægge Virksomheden om, og Følgen blev da ogsaa, at Maskinerne i de

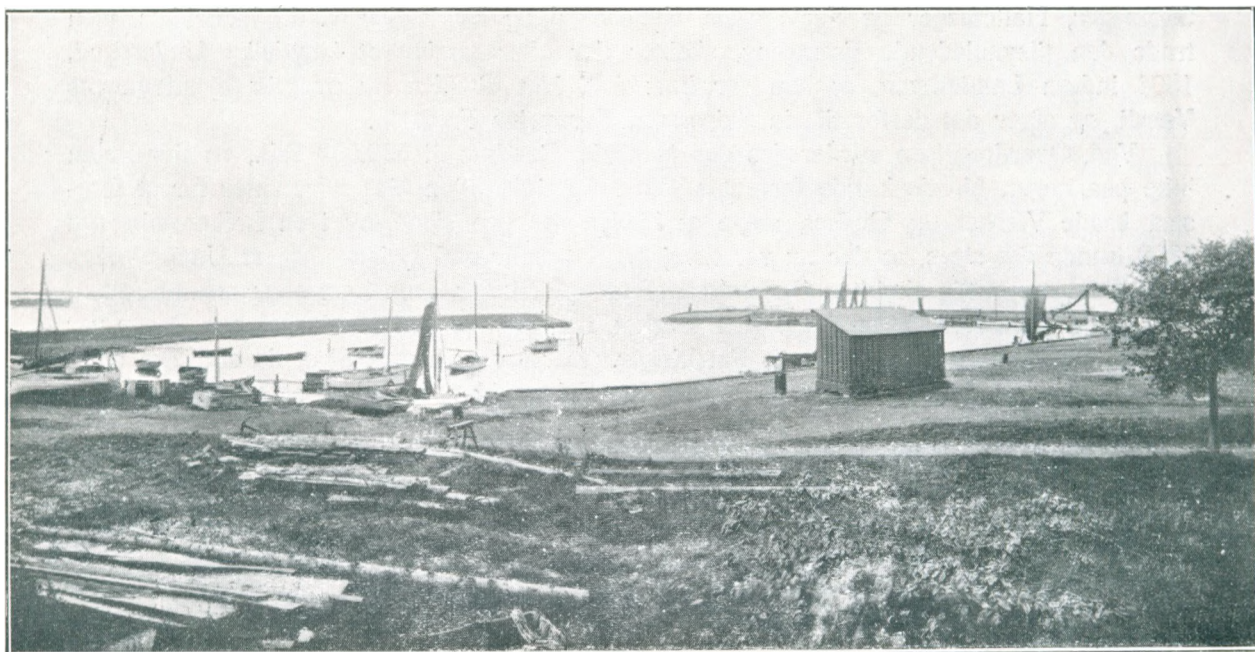

Udsigt fra Norske Bakke.

følgende Aar nærmest stod stille, medens Godset, som alle Landbrug i de Dage, trivedes. Dog var der nogle Aar, hvor det af Landgrev Carl anlagte Valseværk havde helt godt at bestille, idet det kom til at arbejde for Mønten med Tilvirkning af Kobberplader til Pengestykker. Men da Staten ikke saa sig i Stand til at aftage Vaaben og Krudt til Militæret, var der intet andet at gøre end at gaa over til at forarbejde almindelige Handelsvarer. Det vil imidlertid føre for vidt at gaa nærmere ind paa Enkeltheder; her skal blot siges, at den ledende Kraft lige fra 1794 til 1830 var Oberst Eilert Peter Tscherning, den senere Krigsministers Fader, der udførte et stort og energisk Arbejde baade i de trange Tider og senere, da det lysnede noget. Vistnok var Værket (i Aarene op mod 1830) langt fra, hvad det havde været, men dog var der igen Liv og Virksomhed, Værkstederne havde faaet noget at bestille, og det var dygtigt Arbejde, der præsteredes. Ved Driftighed og Tarvelighed havde mange arbejdet sig frem til jævn Velstand, der hvor Fædrene trykkedes af Gæld, og Drikfældigheden havde tabt sig.

Da Kong Fr. VI døde (1839), ønskede hans Arvinger ikke at overtage Frederiksværk, og den naturlige Ordning vilde da være, om det overgik til Staten. Imidlertid hengik

Havnen.

der flere Aar, inden man naaede til en endelig Afgørelse, og først 1846 blev Etablissementet overtaget som et Aktiv for Statsgældskassens Regning. 1854 nedsattes en ny Kommission, der forberedte et Forslag om, at alle Bygninger — med Undtagelse af Krudtværket med tilhørende Huse og Grunde — skulde afhændes, og dette Forslag blev — med enkelte Ændringer — Lov, stadfæstet af Kongen $\frac{4}{5}$ 1856. Det følgende Aar afhændedes da Fabrikkerne til Fabrikejer Anker Heegaard, der tiltraadte dem $\frac{1}{1}$ 1858, medens Krudtværket bevaredes som Statsejendom og gik over til Landmilitæretaten. Allerede tidligere var Fæstegodset blevet solgt til Selvejendom 1854—55, ligesom Arresødal blev solgt 1855 og Grønnæsegaard 1859.

Inden disse forskellige Handeler fandt Sted, var Frederiksværk bleven udskilt fra Kregome-Vinderød Kommune og havde taget Sæde blandt Landets Handelspladser, hvorved Styrelsen blev lagt i Hænderne paa en Kommunalbestyrelse med Birkedommeren som Formand. Og der var nok at tage fat paa for denne. „Da Staten skilte sig af med Frederiksværk“, skriver Byens sidste Historieskriver, Overlærer Carl Christensen, „blev den unge Kommune stillet paa bar Bund, uden Havn, uden Kirke, uden ordentlige Bygninger til Skole, Sygehus eller Fattighus og uden Grund til at bygge saadanne paa, uden en ordentlig Gadestrækning, uden Kloakledninger eller Fortove nogensteds. Alt hvad Staten kunde bringe i Penge, blev bragt i Penge til Fordel for Statskassen, uden Hensyn til den By og til den Befolkning, der havde tilvejebragt Værdierne. — Der maatte gaa Generationer, før Byen ved egen Hjælp kunde komme nogenlunde paa Højde med andre lignende Kommuner“. Men at dette Maal er naaet, vil de følgende Blade godtgøre. Nu ejer den baade Kirke og Skole, baade Posthus og Jernbanestation, baade Sygehus og „De gamles Hjem“, baade Havn og Vand-, Gas- og Elektricitetsværk, og om alle disse Institutioner vil der blive talt nedenfor.

Derfor skal vi indskrænke os til, idet vi atter gør Brug af Carl Christensens „Frederiksværk“, at tilføje nogle Linier om Livet i Byen i Midten af forrige Aarhundrede, altsaa netop paa den Tid, da Frederiksværk blev Handelsplads, og de første Aartier derefter. Naturligvis formede det sig i alt væsentligt som i andre smaa Provinsbyer. „Her har været jævn Tilfredshed med et tarveligt Udkomme. De faa, der besad virkelig Vel-

stand, satté sig ikke i Spidsen for et taabeligt Kapløb i overdaadig Livsførelse. — Om Sommeren har et idyllisk Præg hvilet over Byen i endnu højere Grad end nu. Om Vinteren i Mørke og „regnrigt Vejr“ har her været slemt at færdes. Gaderne var oprindelig forsynede med Grøfter paa begge Sider, og det er ikke saa mange Aar siden, de sidste Grøfter forsvandt. Man vadede i Skarn til Anklernerne. En eneste Lygte, der stod ved Tinghuset, skulde endnu i Aarhundredets Midte oplyse hele Byen. Det var en Olielygte. I 1852 tilbød et Par Borgere at skænke en Lygte, naar Kommunen vilde passe den og forsyne den med Olie. Kommunalbestyrelsen tilbød i sit Svar — det omvendte. I 1855 gik man over til Tran. Et Par Aar efter maatte Beboerne i Valseværksgade selv anskaffe Lygte og Lygtepæl. . . . Alt dette giver et ganske godt Billede af Byen ved Aarhundredets Midte og en Tid derefter.

Da Koleraen kom hertil, fik man travlt med at køre Skarnet fra Gaderne. Skidenfærdigheden var mange Steder stor, . . . Afløbsforholdene var daarlige, Husene var gennemgaaende lave og fugtige, og den fattigere Del af Befolkningen var trængt sammen i smaa Lejligheder. I Svenskerækken har der været 12 Lejligheder.

Befolkningen var delt i tre Samfundslag: „Arbejdere, Mestere paa Værkerne og Haandværkerne og endelig Embedsmændene. Selskabeligt Samvær mellem Borgerskab og Arbejdere forekom sjælden. Foreningsliv kendtes ikke og Sammenkomster, der gik ud paa, at Folk skulde more sig, næsten lige saa lidt“.

Men Tiderne ændrede sig for Frederiksværk, som for det øvrige Land, og 1907 blev den, som nævnt, Købstad. Siden da har den yderligere udviklet sig, men naturligvis hører den stadig — som den altid har hørt — til Landets mindste. Det er Kanalen fra Arresøen og Classens Virksomhed, der har fremkaldt den; havde disse to Faktorer ikke været medvirkende, vilde der sikkert aldrig være kommen til at ligge nogen By her.

LAVE J. BRAM, Borgmester, Redaktør

f. 5 Marts 1873 i Kolding, S. af Ejendomskommissionær J. L. B. I Tømrerlære og Elev paa Kolding tekniske Skole fra 1877—91, arbejdede derefter som Tømrersvend dels her hjemme og dels i Udlandet, til han i 1896 vendte tilbage til sin Fødeby, Formand for Tømrernes Fagforening i Kolding fra 1898—1908, Medlem af Tømrerforbundets Hovedbestyrelse og af Voldgiftsretten fra 1900—08, Formand for Fællesorganisationen i Kolding fra 1901—08, Medlem af Værgeraadet og af Bestyrelsen for „Børnenes Vel“, Redaktør af „Nordsjællands Socialdemokrat“ i Frederiksværk siden 1908, Formand for social Forening og for Kredsorganisationen i Frederiksværk-kredsen, Formand for Fællesorganisationen fra 1911—28, Folketingskandidat og

Suppleant til Landstinget siden 1918, Medlem af Byraadet siden 1913, Næstformand siden 1920, Formand for Foreningen „Dansk Arbejde“, Medlem af Hillerød—Frederiksværkbanens Repræsentantskab, Medlem af Repræsentantskabet for Banken for Frederiksværk og Omegn, Formand for Frederiksværk Sygehus, Borgmester siden 1929.

Medlemmer af Frederiksværk Byraad er: Redaktør, Borgmester LAVE J. BRAM, Formand; Købmand AAGE CHRISTENSEN; Snedkermester H. P. CHRISTENSEN; Distriktsmontør O. CHR. HANSEN; Maskinist H. J. HOUMANN; Kioskejer TH. JENSEN; Kaptajn A. E. JØRGENSEN; Typograf A. S. NIELSEN og Ølhandler A. C. VESTER.

FREDERIKSVÆRK SOM SELVSTÆNDIG KOMMUNE paabegynder sin Historie ved Loven om Salget af Statens Ejendomme, det skal dog her siges, at Frederiksværk alt i mange Tider havde haft egne Ordninger adskilt fra Vinderød Landsogn, saaledes havde man her i Frederiksværk eget Fattigvæsen, eget Skolevæsen, hvortil Indbyggerne maatte bidrage sit i Form af Skatter eller Afgifter, men alle andre Væsener saasom Brandvæsen, Opretholdelse af Vægter og Politi, Vedligeholdelse af Veje og lignende Udgifter paahvilede ikke Byens Borgere, men udrededes af Kanonværket.

Om Skolen i hin Tider, vil vi nærmere beskrive andet Sted, derimod skal der tales om et andet Væsen, som var eget for Frederiksværk. Fattigvæsenet vil det paa dette Sted være paa sin Plads at dvæle kortelig ved, om end det ikke er de bedste og lyseste Billeder, dette Væsen gengiver os. Det viser os, at man i nu længst forsvundne Dage ogsaa her i Frederiksværk havde Øje for Hjælp til de fattige og husarme Sjæle. Begge ovennævnte Væsener har sikkert sit Udspring fra den Oplysningens humane Tankegang, der fandtes paa Carl af Hessens Tid. Ved Reglement af 4 April 1798 ordnedes Fattigvæsenet som en Forsørgelsesanstalt for Fattige og Syge, denne Anstalt var dog særlig for Enker og faderløse Børn.

Den 11 Marts 1848 nedsattes Udvalget, der skulde fremkomme med Forslag til Ordning af de kommunale Forhold, med Amtmanden i Spidsen.

Nu opstod der store Meningsforskelligheder med Hensyn til Begrebet Land- eller Købstadskommune, hvilket sidste jo vanskeligt kunne lade sig gøre, da Byen hverken havde Kæmner eller Borgerne Rettigheder som Næringsdrivende, hvortil kom, at de alle boede som Lejere i Kanonværkets Ejendomme.

Den endelige Kommunalbestyrelse vedtoges da at skulde bestaa af den stedlige Betjent samt 6 valgte Medlemmer, som en Kommunalrepræsentation, og, indtil de fleste af de kongelige Ejendomme var overgaaet til private Ejere, af Inspektøren ved Værkerne. Saavel Skolebygningen som Fattighuset blev overladt til den nystiftede Kommune. Tinghuset, der var opført i Aaret 1797, var foruden at være Arresthus tillige Bolig for Birke-dommeren. Udgifterne til dettes Vedligeholdelse samt Lønning til Politibetjent og Arrestforvarer paalignedes sammen med de omkringværende Nabo Sogneforstandskaber, men dette var Frederiksværk ikke tilfreds med. De vilde have, at ogsaa denne Bygning blev Kommunens Eje. I den Strid der derved opstod, maatte Kommunen dog trække det korteste Straa. Det havde længe været tiltrængt, at Kommunen fik nyt Ting- og Arresthus, og i Marts 1861 approberede Frederiksborg Amt dets Opførelse efter de indgivne Tegninger. Det kan her samtidig siges, at man fandt denne nye Bygnings Indre god, men det Ydre mente man vanskeligt kunne være simplere og styggere, det er dette Ting- og Arresthus, som Byen har den Dag i Dag.

ANKER HEEGAARDS FABRIKKER i Frederiksværk er igennem nu snart et Aarhundrede nøje knyttet til Byens Opvækst, og paa dette Omraade overgaas den kun af Krudtfabrikken. Det er ikke Tanken her at beskrive denne Virksomheds forskelligeartede Fabrikationer, men som et Led i Frederiksværks Historie at drage forskellige Billeder frem fra de Tider, der kom efter, at Krudtfabrikken og Kanonværket var overladt til Anker Heegaard. Der er allerede andetsteds fortalt om Frederiksværks Opkomst og om General Classens Virkefelt heroppe og om hans Grundlæggelse af Fabriksbyen. I et gammelt Skrift, om Generalmajor Classen som den egentlige Grundlægger af det frederiksværkske Etablissement, siges det, at „de højeste og værdigste Efterkommere vilde vist med Iver søge at bringe det endnu ufuldkomne eller manglende til større Fuldkommenhed, hvis Belønning bliver en udødelig Ære og Ros, allerhelst naar enhver arbejdende Haand eller Familie for sin Stræbsomhed og Flid ser Velstand hos sig blomstre“. Med Vendingen

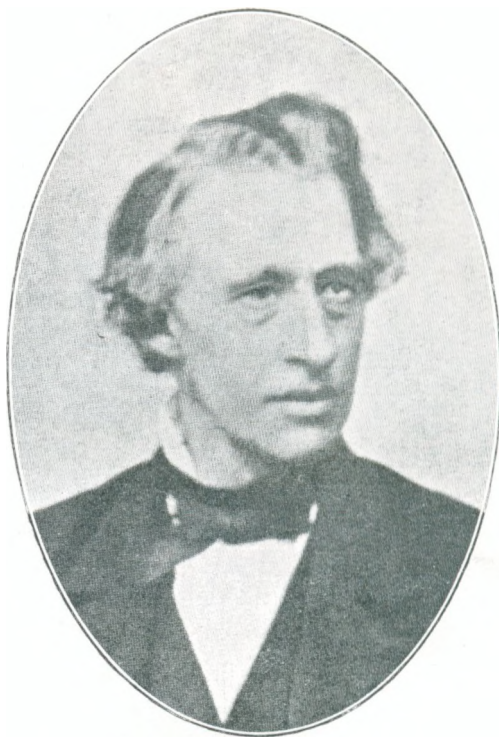
„de højeste og værdigste Efterkommere“ siger Skribenten sikkert til fyrstelige Personer, hvis Navne havde Forbindelse med Frederiksværk. Det Navn, der imidlertid fik varig Tilknytning til denne Industriby ved Roskilde Fjord og ved Arresøens Udløb, blev Anker Heegaard.

Forfærdigelsen af smedede Kanoner begyndte i Aaret 1750 i Frederiksværk, og i Aaret 1756 blev Værket af Kong Fr. V overdraget til Etatsraad Just Fabritsius og daværende Kancelliraad Johan Frederik Classen, og her begynder Byens, Kanonværkets og Krudtværkets egentlige Historie og som Følge deraf ogsaa Heegaards, der Hundrede Aar efter rykker ind i det gamle Fabriksanlæg. Det var i Oktober Maaned 1857, at der blev afholdt den tredje og sidste Auktion over Statens Støberier og Maskinfabrikker i Frederiksværk. Anker Heegaard fik Hammerslag for et Bud paa 118.000 Rdl. De Ejendomme, der tilfaldt Anker Heegaard for denne Betaling var følgende: Jern- og Metalstøberiet, Magasiner, Ud-huse, Slibemøller, Kontorbygning og Assistentbolig med Have m. m. Den 1 Januar 1858

overtog den nye Ejer Værket, men efter at have foretaget nogle grundige Undersøgelser, viste det sig, at der i mangt og meget ikke fandtes, hvad der skulde være i Henhold til Salgskontrakten. Der indlededes Forhandlinger desangaaende med Finansministeriet, og disse resulterede i, at Heegaard fik den gamle Melmølle med tilliggende Grundstykke samt Inspektørboligen. (I denne Bygning var det at Politikeren A. F. Tscherning fødtes den 12 December 1795. Han blev den senere Krigsminister i Martsministeriet i det højst mærkværdige Aar 1848.)

Frederiksværk blev da et paa de Tider ret enestaaende Sted blandt de danske Provinser, idet den betegnes som ene og alene at bestaa af Industri- og Fabriksflid. Vi skal imidlertid ikke her komme nærmere ind paa de mangeartede Maskiner og Varer, der er fremstillet her gennem Tiderne, omend enkelte af disse nok var berettigede til at indgaa i Historien. Billedet af Frederiksværk paa de Tider, da Værket overgaar fra Stat til privat Eje, var saare malerisk og lutter Idyl. Der var op imod 730 Indbyggere, og dette Tal siger os, at der ikke fandtes synderlig mange Huse. Ved Norske Bakke laa den ældgamle Kro og Gæstgiversted, nu Hotel Frederiksværk, ved dens Side laa Inspektørboligen, nu findes mellem disse to den smukke Sparekassebygning. Længere henne ligger Jernstøberiet og Maskinværkstederne, og herefter følger Fabrikens Indgang med den hyggelige lille Portnerbolig og endelig Tinghuset; lige overfor dette var den gamle Arsenalbygning, og Pladsen mellem alt dette var Byens Torv, der nu er omdannet til det skønne og smukt anlagte Byanlæg. Af saadanne Anlæg findes der ikke saa faa i Frederiksværk, og de medvirker til at gøre den lille Købstad til et yndet og søgt Udflugtssted for Turister.

Vi kan ikke lade være med at gøre en Sammenligning mellem Frederiksværk for knapt 75 Aar siden og i vore Dage, thi ikke alene Haandværket, men ogsaa Industrien har gennemgaaet store Forandringer, og dette er ligeledes Tilfældet med Heegaard og Krudtfabrikken, samt de andre i Byen værende mindre Virksomheder.

Anker Heegaard.

Hovedvejen gennem Fabrikkens Grund, til højre den gamle Smedie og det gamle Maskinværksted

Imellem Værket og Fjorden strakte der sig en tung og flad Strandbred, der afgav en fortræffelig Udsigt over de høje Banker og Skoven, der omgiver Byen. Her er nu bygget Skole og Bibliotek m. m. Havnen, som anlagdes i Aaret 1865—66 af Heegaards Fabrikker, var paa de Tider en enestaaende Seværdighed og betød meget for Værftet. Der kom ofte Turister med Isefjordsdampskibet, og Posten kom samme Vej. Havnen ejes nu af A/S. Anker Heegaards Fabrikker, som faar alle sine Raamaterialer pr. Skib, ligesom ogsaa Varer som Cement, Gødningskalk, Salpeter osv. til Byens Handlende kommer ad Søvejen.

FREDERIKSVÆRK SKOLEVÆSEN. Det ligger i Sagens Natur, at Frederiksværk Skolevæsen maa være af forholdsvis ny Dato. Før I. F. Classens Tid var der kun bygget tre Huse, hvori der var eller kan have været Beboelse, Classen har sikkert virket paa Værket i flere Aar, inden der var saa mange Beboere paa Værkets Grund, at der blev Trang til en Skole og et selvstændigt Skolevæsen.

De Efterretninger, vi har fra den Tid, kunde tyde paa, at Classen ikke har haft nogen særlig Interesse for Skolesagen, for der findes kun meget sparsomme Notater om Stedets Skolevæsen. Det berettes, at i Huset Nr. 72, der laa ved Siden af det gamle Bødkerværksted paa Markedspladsen, skal der have været en Skrive- og Regneskole, og at der i Nr. 20 paa det vestlige Hjørne af Strandgade og Valseværksstræde har været Læse- og Skriveskole, og at der i Aaret 1793 var Læse- og Skriveskole i Nr. 21 paa Hjørnet af Strandgade og Allegade.

Af Beskrivelsen til J. G. Wincklers Kort over Frederiksværk fremgaar det, at der allerede i Aaret 1786 var Læse- og Regneskole ved sidstnævnte Sted. Deraf ser man, at

Skolens Anbringelse de to andre Steder ligger forud for 1786. Endelig synes det at fremgaa, at Navnene Skrive- og Regneskole, Læse- og Skriveskole har været forskellige Betegnelser, og at det har udtalt, hvilken Opgave Skolen har stillet sig. Dog er det sikkert, at der ogsaa har været undervist i Religion.

Angaaende dette Skolevæsen skriver Inspektør E. T. Tscherning den 1 Oktober 1830. Skolevæsenet var aldeles forsømt paa Classens Tid. Vel gaves her en Skole, men Lokalet var yderst slet, og Læreren endnu værre, det var en uvidende drukken Person, som snarere var Børnenes Nar end deres Lærer, og som kun var slet aflagt.

Hassler indsaa denne væsentlige Fejl og afhjalp den ved at antage daværende Student Sørensen, senere Løjtnant i Frederiksværks frivillige Korps, til Lærer, ligeledes lod han bygge et Lokale til Skolen. En efter de Tider særdeles god Skoleplan indførtes, og saaledes gaar da Aarene til 1818, da Skolen lægges fra sin egen Bestyrelse ind under Amtsdirektionen, samme Aar blev Nr. 85 i Skolegade indrettet til Skole. Børnene fra den nuværende Markjord overførtes fra Bregerød til Frederiksværk Skole. Mange af de i Skoleplanerne fremførte Tanker er helt igennem originale fremsatte Tanker, saa moderne, at man skulde tro, de tilhørte en langt nyere Tid, hvis ikke Stilens gammeldags Vendinger mindede om Sjette Frederiks Dage. I Aaret 1842 deltes Skolevæsenet i en Almueskole og en borgerlig Realskole, i Aaret 1863 nedlagdes Realskolen, og Skolen blev siden da Borgerskole, hvilket Navn den iøvrigt har baaret siden 1852. I Aaret 1892 blev Titlen for Skolens Leder Overlærer. I 1915 affattedes der en Plan med det Maal for Øje, at Børnene kunde forlade Skolen med Borgerskoleeksamen. I Aaret 1906 oprettedes et Børnebibliotek (nu med ca. 1100 Bind), et senere oprettet Lærebibliotek har over 200 Bind. I Aaret 1919 oprettedes der Aftenskole, denne drives af Stat og Kommune i For- ening, og 1920 indrettedes en Kogeskole. Skolebygningen, som Frederiksværk nu har, er opført i Aaret 1893, men er i Aaret 1930 blevet delvis ombygget og udstyret med moderne Lokaler til Haandgøring, Køkkenskole og Sløjd. Skolens Overlærer er CARL CHRISTENSEN

FORBEREDELSESSKOLEN TIL STATS- OG REALSKOLEN er den mindste og den sidste i Rækken af Byens Skoler, og ikke mindre paaskønnelsesværdig end de to nysomtalte Sko-

ler; her optages jo kun de mindre Elever, som skal forberedes til Optagelse paa andre højere Skoler. Skolen ledes af Frk. ANNA ELISABETH RINGSTED, der gennem Tiden har virket som Lærerinde i Byen, snart ved egen Privatskole snart under Realskolen og har siden 1924 virket ved Forberedelsesskolen.

Kost- og Realskolen.

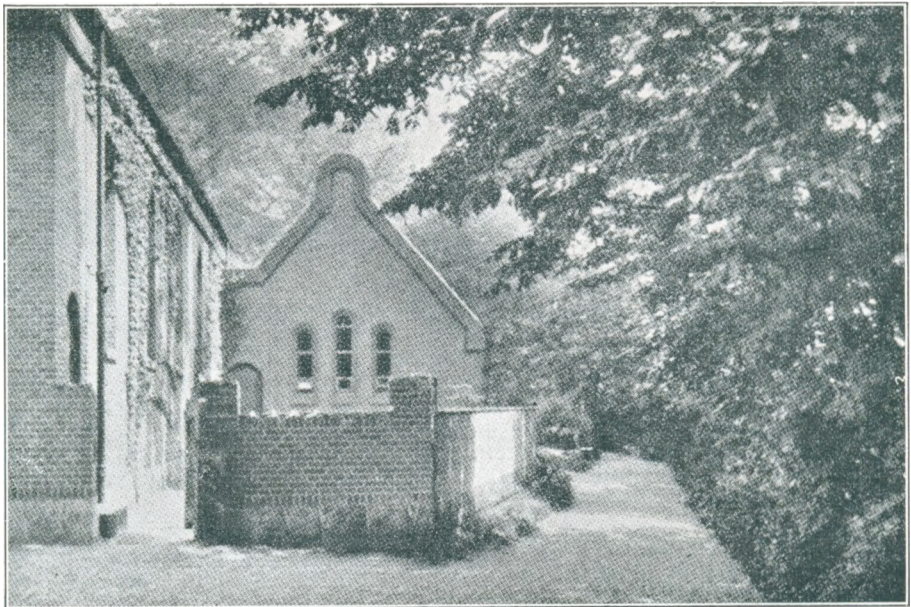

Dagligstuen i Kost- og Realskolen.

KOST- OG REALSKOLEN i Frederiksværk ejes af forhenværende Seminariefors­tander O. PETERSEN. Som allerede fortalt havde Frederiksværk forhen en Realskole; saavidt vi kan skønne, er denne Realskole oprettet i Aaret 1913, men i Aaret 1919 over­toges den af O. PETERSEN og omdannedes til Kost- og Realskole, saaledes at der kan optages 25 Elever som Kostskoleelever, der undervises sammen med de øvrige Elever. Kostskolen er ikke egentlig at betragte som en saadan, men nærmest som et Hjem, idet Eleverne færdes frit om i Skolen, den store og velindrettede Dagligstue er Samlingsstedet for Eleverne, her samles de om Forstanderen, der har stillet hele sit Hjem aabent for Eleverne. Bygningen, hvori Skolen har til Huse, er opført i Aaret 1913 og ligger ved Norske Bakke og Statsskoven. Her i de smukke Omgivelser er der et sundt og roligt Sted for en Skole. Elevernes Værelser er ret store og lyse. Paa enkelte Værelser bor 3 Elever sammen ellers i Almindelighed 2 Elever. Skolen er ikke en Drengeskole, men tager baade Piger og Dreng­e i alle Aldre, den er inddelt i 4 Underklasser og 5 Real­klasser. Ved Skolen virker foruden Forstanderen 3 Lærere og 2 Lærerinder.

FREDERIKSVÆRK KIRKE. I kirkelig Henseende danner Frederiksværk eet Sogn med Kregome og Vinderød. I tidligere Tider laa Præstegaarden i Kregome, og Beboerne i den lille Fabriksby søgte til Vinderød Kirke, da der i Byen ikke fandtes nogen Kirke ej heller noget andet Bedehus, hvor Gudstjenester kunde holdes. Allerede under Chr. VIII kom Tanken frem om, at Frederiksværk burde have sin egen Kirke; og man hen­vendte sig til Kongen med Andragende derom og fremhævede, at Fabriksstedet nærmede sig stærkt til at blive en Købstad. Atter i Aaret 1847 sker der en Henvendelse til Rente­kammeret og atter igen i Aaret 1857, da Lyngby—Ølsted Sognekald var ledigt, anmodede man Kultusministeriet om, at der ved Besættelse af Kaldet maatte blive taget fornøden

Forbehold med muligen senere Omlægning af Sognene for Øje. Der førtes dog i de kommende Aar stadige Forhandlinger om Opførelsen af en Kirkebygning, men egentlig faar disse Forhandlinger først rigtig Støtte, da Menighedsraadet med dets Formand J. L. C. Mønster i Spidsen tager

Frederiksværk Kirke.

sig af Sagen, idet T. N. Brendstrup tilbød at skænke 25.000 Kr. til en Kirke. Kommunen tilbød at give 8000 Kr. til Hjælp til Opførelsen af en Kirke samt at yde et fornødent aarligt Tilskud til Kirkens Vedligeholdelse og Drift. En Komité havde indsamlet ca. 34.000 Kr., og endelig fik man et Statstilskud paa 33.500 Kr. Arkitekt S. Lemche gav Tegningen til Kirken, hvorefter man lod den opføre. Byggesummen androg ca. 79.000 Kr. Kirken fik Plads paa den gamle Markedsplads med sine skønne Omgivelser, og vanskeligt kunde der vel være funden nogen smukkere Plads for Kirkens Beliggenhed end her. Smukt, noget tilbage mellem de smukke Træer langs med Aaen, ligger den med sit Taarn ragende højt op over Træernes Krone. Ser man Billedet oppe fra en af Bankerne ved Krudtmagasinerne, er det særligt skønt at skue dette slanke smukke Spir, der, naar man staar ved Kirken, i nogen Grad synes at true med at overvælde Beskueren med Nedstyrtning. I Aaret 1911 var Bygningen færdig og blev indviet samme Aar.

TING- OG ARRESTHUSET er, som før nævnt, opført i Aaret 1861. Birkeret blev tillagt Frederiksværk ved Kontrakt af 20 Oktober 1764 sammen med Kregome, Melby og Thorup Sogne. Denne Birkeret var meget begrænset og havde vel ikke synderligt meget paa sig før Arresødal oprettedes som Hovedgaard, da omordnedes Birkeretten, ifølge Reskript af 1773, saaledes at Birkedommeren ved Kronborg Rytterdistrikts Birk, mod en billig aarlig Løn, paa Frederiksværk afsagde alle Domme i Sager, der vedkom Arbejderne, Værket samt Politiets og Justitsens Administration ved de frederiksværkske Indretninger. I Aaret 1797 udskiltes Melby, Kregome og Vinderød Sogne til en særlig Jurisdirektion, men Skiftevæsenet forblev under Birkedommeren, indtil det i Aaret 1820 lagdes under Godsforvalteren, og her forblev det, til den jorddrotlige Skiftejurisdirektion ophævedes ved Lov af 23 April 1850. Den første Birkedommer i Halsnæs og Frederiksværk Birk blev Kancellisekretær Hans Leierdahl Nansen, der var en Ætling af den berømte Borgmester og Bedstefader til Fridthjof Nansen. Hans Eftermand blev Overkrigskommissær Peter Budde, død 1831, der afløstes af S. Chr. Hjort, der afgik 1846. Indtil 1854 er Embedet besat af en konstitueret Birkedommer, men 1854 besættes det af Kammerjunker L. V.

Serene de Acgueria, der afløstes af Chr. Iversen Hvalsø Møller, der efter Ansøgning afskedigedes 1901, og Embedet besattes af E. B. Larsen. Ved Retsplejeomordningen af 1919 indtraf de nuværende Forhold, med Dommer og Politimester bosatte i Frederikssund.

Postmester H. P. Hansen.

POSTVÆSENET var omkring Aaret 1870 næsten det eneste Befordringsmiddel man havde med Omverdenen i Frederiksværk, og dette var man ikke særlig tilfreds med. Postvognen var ikke blot trættende at sidde i, men særdeles ubekvem og tillige fuld af Træk og Kulde. En anden Befordring var Dampskibet paa Isefjorden, men heller ikke dette var man særlig tilfreds med. Selve Posttjenesten var underlagt en Postmester, der havde Kontor i sin egen private Bygning, og først i Aaret 1920 faar Byen et eget Posthus, opført af Postetaten. De fleste husker sikkert endnu Posthuset i Strandgade i Villa „Jælva“, hvor Postmester Thorsen residerede. Han døde i Aaret 1930, men var allerede i Aaret 1927 afgaaet som Postmester.

Hans Efterfølger blev HANS PEDER HANSEN, f. 11 Januar 1871 i Kættinge. Ansat i Nysted i Aaret 1885, Postmester i Glumsø 1919, Postmester i Frederiksværk siden 1927. Under Poststedet hører: Kregome, Ølsted, Melby, Dyssehoved, Lynæs og Hundested Postekspeditioner samt Hundested og Lynæs Telegrafekspeditioner. Personalet bestaar af: 15 Landpostbude, 2 Bypostbude, 1 Kontrolør, 2 Assisterter og 1 Pakmester.

JERNBANEN. Det var dette Maal, man havde sat sig som Middel til Befordringen af Sammenkomsten med Omverdenen. Allerede i Aaret 1861 er der Tanker fremme om dette, men om denne Banes Historie henvises til Afsnittet under Hillerød Købstad (Side 73). Frederiksværk ydede et Tilskud paa 40.000 Kr. til Banen, og i Aaret 1897, som alt forhen beskrevet, aabnedes Banen. Senere er den forlænget til Hundested, men ogsaa herom ses i førnævnte Afsnit (Side 74).

TOLDVÆSENET har fra sin aller første Tid haft til Huse samme Sted, hvor det nuværende Toldsted ligger, dog blev i Aaret 1895 det gamle Toldsted nedrevet, og den nuværende Bygning opført. Det gamle Toldsted var ikke alene hyggeligt i sine Omgivelser, men ogsaa typisk i sin Byggemaade, men desværre kunde dets Bygning ikke længere bruges til sit Øjemed. Under Toldstedet hører Hundested og Lynæs. Det samlede Personale andrager: 3 Assisterter, 1 Toldbetjent og 1 Elev.

ANDERS CASSIAS, Stationsforstander

f. 23 Juni 1888 i Nørre Neble, S. af Farver H. A. C. og Hustru Christiane f. Nielsen, g. 1917 med Thurvi Lind Hansen. Ansat ved Varde—Nørre Neble Bane som Elev 1904, Assistent ved Hillerød—Frederiksværk Banen 1907, Overassistent s. St. 1919, Stationsforstander i Frederiksværk siden 1925.

FRITS HOLST, Toldforvalter

f. 20 Oktober 1876 i Nyborg, S. af Kaptajn V. H. og Hustru H. f. Graae, g. 1904 med Clara Hvid. Ansat i Toldvæsenet 1893, Assistent i Esbjerg 1908, Toldforvalter i Struer fra 1922—29, Toldforvalter i Frederiksværk siden 1929, Skovkasserer for Statens Skovdistrikt.

Amtssygehuset i Frederiksværk.

Det nuværende Sygehus er opført i Aarene 1911—12 og taget i Brug i November 1912, men er udvidet i Aarene 1921—23. Arkitekt Holck i Hillerød har givet Tegning til Sygehuset og har ledet dets Opførelse. Sengeantallet er i den kirurgisk-medicinske Afdeling 30 og i den epidemiske 10. Den daglige Middelbelægning har i de sidste Aar været ca. 40 Patienter. Sygehuset, som er ualmindeligt smukt beliggende i naturskønne Omgivelser, er moderne indrettet og har overalt Ry for at være et af vore smukkeste Provinssygehuse. Det er forsynet med moderne Røntgeninstallation. Dets Overlæge er R. ØSTERBY, dets Regnskabsfører er A. TVERMOSE og Afdelingssygeplejerske er MARGRETHE NIELSEN IVERSEN, der er født den 5 November 1893 i Mellerup og uddannet paa Frederiksværk Amtssygehus i 1922, siden 1928 Afdelingssygeplejerske samme Sted.

RUDOLPH ØSTERBY,
Overlæge

f. 17 November 1871 i København. Har været Sygehuslæge i Frederiksværk siden 1915, Læge ved „Arresødal“ og „Skjoldborg“, Byrådsmedlem fra 1917—21.

ALFRED TVERMOSE,
Kasserer og Regnskabsfører

f. 31 Juli 1878 i København, S. af Togfører ved D. S. B. M. C. Sørensen og Hustru Laura f. Kirchheim, g. 1914 med Karen Houmann. Udnævnt af Justitsministeriet til aut. Revisor, Kasserer og Regnskabsfører ved Amtssygehuset siden 1925.

FREDERIKSVÆRK KOMMUNALE VÆRKER. Paa de Tider, da Frederiksværk blev en selvstændig Kommune med egne kommunale Rettigheder og Raad, fandtes der ikke noget som helst svarende til det, vi nu i vore Dage kalder kommunale Værker, Gas-, Vand- og Elektricitetsværker, og af gode Grunde, man havde endnu ikke opfundet hverken Gas eller Elektricitet, derimod havde man jo Vand fra Naturen. Man havde i mange andre Stæder særskilte Vandkompagnier, der havde til Opgave at sørge for, at Byens Indbyggere blev forsynet med Vand, om end dette Vand jo i mangt og meget ikke tilnærmelsesvis kunde maale sig med vort nu saa herlige Drikkevand, men ogsaa paa dette Omraade var Byen her aldeles blottet. Ved det gamle Raadhus stod en Tranlampe, det var Byens eneste Belysning. Som man ser af gamle Beretninger, har det ikke været Byens stærke Side at drage Omsorg for blot nogenlunde Belysning af Veje eller Steder. Nogen Fremgang var at spore ved de i Aaret 1870 anskaffede Petroleumslygter, en paa Hjørnet af Skolegade og en paa Hjørnet af Gæthusgade, de gamle Olielygter blev samtidig omdannet til Stenolielygter, og i Aaret 1875 omdannedes samtlige Gadelygter til Rundbrændere. Vandforsyningen var ikke stort bedre, saaledes erfarer vi fra gamle Overleveringer, at man i Aaret 1869 nær var gaaet helt tør med Vand. Gadepumpen ud for Skolen var næsten udtømt, og det kunde synes, som om denne Pumpe var den bedste, der dengang fandtes. Vi kommer helt op i vort Aarhundrede, før der gøres noget rigtigt ved disse ret væsentlige Punkter. I Aaret 1902 fremkommer der Forslag om et Gasværk, men man mente, at Byen var for lille til et saadant, og Forslaget blev da foreløbig lagt til Side; atter i Aaret 1904 kommer der Planer frem om dette Værk, men denne Gang i Forbindelse med et Vandværk samt en Ordning af Kloakforholdene. Ved et Møde i Aaret 1905 var dette Forslag blevet udvidet til ogsaa at omfatte et Belysningsvæsen, og endelig den 5 Maj 1905 bestemtes det at opføre et Vand-, Gas- og Elektricitetsværk samt hertil at laane 250.000 Kr. Værkerne paabegyndtes og var færdige omkring Aaret 1908. De ligger samlede i et stort Kompleks paa Strandvejen og hører under samme Ledelse.

FREDERIKSVÆRK BIBLIOTEK er oprettet i Aaret 1903 som privat Læseselskab og overgik sammen med Arbejderforeningens Bibliotek til Kommunen i Aaret 1914. I Aaret 1923 foretoges en Omændring, hvorefter Bøgerne inddeltes i 2 Grupper: Faglitteratur og Skønlitteratur, og Decimalsystemet indførtes, ved samme Lejlighed kasseredes et stort Antal ubrugelige Bøger. I 1926 udvidedes Lokalerne, og der indrettedes Læsestue. Biblioteket tæller (Marts 1930) 3040 Bind, heraf Skønlitteratur 2013 Bind. I Haandbog-samlingen findes 99 Bind. Udlaanet var i Aaret 1929—30 6796 Bind (Faglitteratur 2171 Bind og Skønlitteratur 4625 Bind). Regnskabets Balance var samme Aar 4435. Statstilskudet var 1540 Kr. Biblioteket forestaas af Bibliotekar Fru K. TVERMOSE.

I Frederiksværk findes desuden en Børnebogsamling med Udlaan paa Borgerskolen. Bogsamlingen tæller 1060 Bind, og der har været et Udlaan paa 3821 Bind. Endvidere findes paa Borgerskolen en Lærerbogsamling paa 240 Bind.

TISVILDE—FREDERIKSVÆRKS STATSSKOVDISTRIKT spænder over et Areal paa 2613 ha og omfatter Tisvilde Hegn som det ældste samt de Classenske Besiddelser omfattende Skovene ved Arresødal og Grønnesøgaard, som i Aaret 1847 overgik fra Kronens til Statens Eje. Medens Adserbo Plantage købtes omkring 1880. Denne var plantet af Egnens Bønder og overgik til Staten ved fornævnte Køb. Skoven ved Lyngby er fra Arrilds Tid kgl. Besiddelse og overgik til Statseje i samme Periode. Denne Skov bestaar for Størstedelens Vedkommende af gammel Bøgeskov, medens Skovene omkring

Frederiksværk hovedsagelig bestaar af forskellige Arter Løvtræer saasom Birk, Bøg, Elm og Eg. Denne Skovdel er saare skøn i sin Natur, afvekslende med Bakkepartier, Skrænter og mindre Søer, ligeledes findes der her i dette Distrikt ret ejendommelige og knudrede Eksemplarer af de nys anførte Træarter, der fremtryller fantastiske Billeder og Partier. Hegnet ved Tisvilde, kaldet Tisvilde Hegn, bestaar af Fyr- og Granskov og blev plantet af Staten for at hindre Sandflugten, der paa noget nær 3000 ha truedes med at lægges øde af denne. Den sidste i Rækken af Skove hørende til Distriktet er Adserbo Plantage. Om Sandflugten og dens Ødelæggelser, vil vi ikke fortælle her, men vil beskrive disse under Holbo Herreds Afsnit.

J. O. FABRICIUS, Skovrider

f. 15 September 1887 i Magleby paa Langeland, S. af Forpagter O. F. og Hustru Kristine Nielsen, g. 1920 med Komtesse Ida Augusta Schulin. Forstkandidat 1909, kgl. udnævnt Skovrider ved Frederiksværk—Tisvilde Skovdistrikt 1920.

F. J. LARSEN, Skovfoged

f. 5 September 1871 i Magleby-Stevns, S. af Skovfoged Jørgen L. og Hustru Johanne Frederiksen, g. 1895 med Maren Pedersen. Uddannet ved Maarum Statsdistrikt, Skovfoged ved Ussinggaard, 1895—1901, Skovfoged ved 3 Kronborg Distrikt 1901—08, Bornholm Distrikt 1908—17, i Tisvilde Hegns Nordre Part siden 1917.

J. LØJSTRUP, Skovfoged

f. 22 Marts 1894 i Æbeltoft, S. af Købmand Søren L. og Hustru Ane Christiansen, g. 1921 med Elna Jensen. Uddannet paa Holstenshus og Gunderslevholm, Skovfoged ved Aresødal Skovpart 1923.

P. JENSEN, Skovfoged

f. 2 Juli 1873 i Foring, S. af Skovfoged Laurits J. og Hustru Karen Mikkelsen, g. 1912 med Eline Rasmussen. Uddannet ved Stenderup Statsdistrikt, ansat ved Statskovvæsenet 1905, Skovfoged ved Aresødal Skovpart 1911, ved Adserbo Skovpart siden 1914.

C. V. BALSLOW, Skovfoged

f. 11 Oktober 1871 paa Bornholm, S. af Skovrider B., g. 1903 med Alma Sørensen. Skovfoged ved Tisvilde Hegns Søndre Skovpart siden 1921.

Frederiksværk Sparekasse.

SPAREKASSEN FOR FREDERIKSVÆRK & OMEGN er den 18 i Rækken af Landets over 500 Sparekasser, hvilket siger os, at Tanken om at oprette en saadan i denne By forholdsvis tidlig har meldt sig. Alle-rede tidligere havde der ved Krudtmøllen og ved Værket været en Sparekasse, i hvilken Værkets Arbejdere kunde indsætte deres Penge til For-

valtning og til en liden, Rente. Denne Sparekasse administreredes af Værkets Ledere, hvilket kan ses af en Beretning om Værket og dets Administration i Aaret 1825.

Den Mand, der kom med Forstaaelse og Evne til at vække Interesse for Sagen og gennemføre Opgaven, var daværende Inspektør ved Frederiksværk, Kaptajn Carl Gunder Dalberg, der senere ophøjedes til Major. Hans Medhjælper ved Sparekassens Oprettelse og senere Trivsel var Bogholder Niels Chr. Tøyberg. Efter at have foretaget Undersøgelser og indsamlet Oplysninger fra andre her i Landet eksisterende Sparekasser og efter at have faaet Administrationen for Frederiksværk Gods Anderkendelse og Bistand ved en saadan Kasses Oprettelse ansøgte man det kgl. Rentekammer og det kgl. danske Kancelli om Tilladelse til Oprettelse af Sparekassen. Den 30 December 1835 modtog Sparekassen da den kgl. Bevilling til sin Oprettelse, og efter at der var afholdt endnu nogle Møder, paa hvilke alt vedrørende Kassens Grundlæggelse blev vedtaget, besluttedes det at lade Kassen aabne Lørdag den 7 Maj 1836.

Den nyoprettede Sparekasse fik Kontorer i Statens Kontor paa Fabriken og forblev her indtil Aaret 1858, i hvilket Aar Fabriken overgik til privat Eje. Sparekassen flyttede derefter sine Lokaler til Gæstgivergaarden, indtil den i Aaret 1875 flyttede ind i sin egen Bygning paa Torvet.

Sparekassens første Dag viser et Indskud paa 110 Rdl., der var indsat af 14 forskellige Indskydere. De to første Indskud skyldes to Børn af Guldsmid Agerlin i Frederiksværk.

Som nævnt fik Sparekassen sin egen Bygning paa Torvet. Bygningen kostede tillige med Grunden ca. 34.000 Kr. Den 3 Maj 1876 toges den nye Bygning i Brug, og samtidig blev Kontordagene mere tidssvarende, men først i Aaret 1903 opnaaede den at faa daglig Kontortid. Omkring Aaret 1870 begyndte man paa Udlaan af Sparekassens Midler. Aaret 1875 udviser et Udlaan paa 46.000 Kr., i Aaret 1895 udlaanes der 50.000 Kr., i 1900 ca. 100.000 Kr. og i 1910 ca. 600.000 Kr. I 1910 oprettedes der en Afdeling i Hundested.

ANDELSSELSKABET ELEKTRICITETSFORSYNINGEN FOR FREDERIKSVÆRK OG OMEGN stiftedes i Aaret 1925, og Anledningen var den, at der i visse Kredse arbejdedes hen paa at faa oprettet et Lavspændingsværk ved Lynæs. Dette vilde sikkert have foraarsaget, at det meste af Strø Herred var blevet afskaaret fra at faa Strøm fra

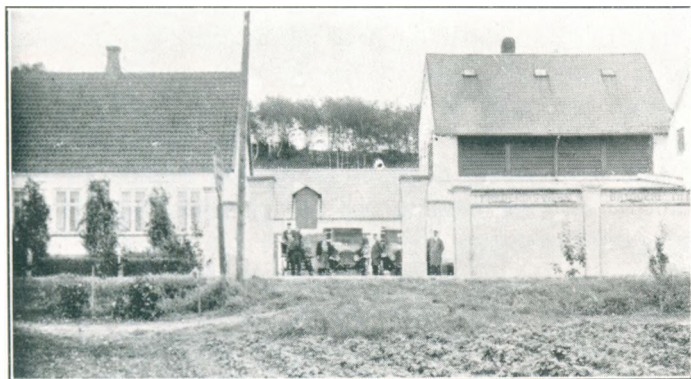
Højspændingsværket. Det var da Selskabets Opgave og Formaal at forsyne hele Oplandet omkring Frederiksværk med Strøm. Selskabet er Ejer af alt Materiel saasom Transformatorer, Ledninger og lign. og faar hele sit Strømforbrug fra Nordsjællands Højspændingsværk. Faa Maaneder efter, at der var taget fat paa Anlægget, kunde der aabnes for Strømmen. Siden Selskabets Oprettelse har Gaardejer M. H. BENDTSEN været dets Formand.

M. H. BENDTSEN, Gaardejer

f. 25 Januar 1884 paa Frederikssund Møllegaard, S. af Gaardejer Jens B. og Hustru Ane f. Rasmussen, g. 1908 med Anna Caroline Lerche. Siden 1925 Formand for Andelselskabet Elektricitetsforsyningen for Frederiksværk og Omegn.

ANDELSMEJERIET „GODTHAAB“ stiftedes den 19 Oktober 1894 med Møller Drejer som Formand, Mejeriet fik ret hurtig samlet en god Del Andelsleverandører og fik ligeledes ved sine gode Behandlinger af Mælken god Afsætning, nu tæller Mejeriet ca. 200 Leverandører. I Aaret 1910 udvidedes Mejeriet, saaledes at Bestyrerlejligheden indtoges til Mejerihallen, og ny Beboelse opførtes. Siden 1910 har nuværende Bestyrer JULIUS CHRISTIANSEN virket ved Mejeriet, han er uddannet paa Midsjællands Herregaardsmejeri og har været Bestyrer af Grønnesøgaard Mejeri, nu Hundested Mejeri.

Frederiksværk Bryggeri.

FREDERIKSVÆRK BRYGGERI ligger paa den gamle Brænderigaards Jorde, Mtr. Nr. 871. I Aaret 1906 byggedes der ny Bryggeribygning, men gennem de mange Aar, Bryggeriet har været her, har det gentagne Gange maatte udvide og forbedre sine Lokaler, saaledes at det nu staar med helt moderne Hjælpemidler. Saavidt vides begyndte Bryggeriet i Aaret 1870 i Tilknytning til Brænderiet. I 1922 købtes det

af den nuværende Ejer, Bryggeriejer AXEL JENSEN, f. 1887 i Bjørnehoved. Bryggeriejer JENSEN kom til Frederiksværk i Aaret 1912 og havde først Bryggeriet i Forpagtning i ca. 5 Aar.

FREDERIKSVÆRK HAANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENING stiftedes den 26 Marts 1888, og blandt de Personer, der særlig virkede for denne Forenings Oprettelse, maa her nævnes Agent Nielsen, som ogsaa var dens første Formand. Det var under smaa Kaar, Foreningen begyndte. I Aaret 1894 blev Skomagermester Tollerup Formand, og Foreningen begynder samtidig at vokse betydeligt, man havde allerede ved Starten paa-

begyndt Skoleundervisning for Haandværkerlærlinge, og Lokalerne hertil lejede man i et Hus paa Strandgade, Lejen betalte Anker Heegaards Fabrikker. Saaledes gik det til Aaret 1899, da man for Alvor tog Sagen op om en egen Skolebygning, og ved Hjælp af Stat og Kommune lykkedes det da at faa rejst den tekniske Skole, der indviedes 1905. Skolen forvaltes af Haandværker- og Industriforeningen med dennes Formand som Forstander. Nuværende Formand er Værkmester FR. BILLE-HANSEN, der siden 1927 har beklædt denne Post. Af de øvrige Formænd, der gennem Tiderne har virket her, skal nævnes Agent Nielsen fra 1888—94 og Karetmager P. Jensen fra 1921—27.

FREDERIKSVÆRK IDRÆTSFORENING stiftedes i Aaret 1918; der havde dog længe før den Tid været en Idrætsforening, men Indre Forhold, saasom Mangel paa aktive Medlemmer, forårsagede, at man maatte ophæve Foreningen, der da atter opstod i sin nuværende Skikkelse i Aaret 1918. Den tæller ca. 450 Medlemmer og driver Fri Idræt, Fodbold og Gymnastik for Damer. Dens nuværende Formand er RICHARD FRIIS, f. 1 November 1903 i Frederiksværk, S. af Manufakturhandler Vilhelm Friis.

HORNS HERRED

Herredet er Amtets trediemindste. Dets samlede Jordareal udgør ca. 19.100 ha, heraf er ca. 2000 ha optaget af Skove, ca. 200 ha optages af Søer og Moser, og ret store Engstrækninger forefindes rundt om i Herredet.

Herredet bestaar af en Halvø, der skyder sig ud mellem Isefjord og Roskildefjord, dertil kommer nogle mindre Øer og Holme. Mod Syd grænser det til Voldborg Herred i Københavns Amt. Herredets Længde er fra Nord til Syd henved 27 km, medens dets Bredde er skiftende fra 4 km til 14 km. Den sydlige Del af Herredet har ret højtliggende, men dog ikke meget bakkede Jorde, og det maa siges, at disse er af god Beskaffenhed, medens Jordene mod Nord er langt ringere, tildels sandede og nærmest lave, naar da undtages det meget stærkt bakkede Terræn ved Færgelunden og dens nærmeste Omgivelser. Det samlede Indbyggerantal var i Aaret 1800: 5216, i Begyndelsen af det næste Aarhundrede er dette Tal omtrent 8200. I Herredet ligger Sognene: Vellerup, Ferslev, Krogstrup, Kyndby, Skibby, Skuldelev, Selsø, Gerlev og Draaby samt den lille Ø Ourø, der danner eget Sogn.

Horns Herred blev først ved kgl. Resolution af 2 September 1808 inddraget i Frederiksborg Amt, i de allerældste Tider var det ifølge Kong Valdemars Jordebog Sjællands Medelsyssel og kaldtes for Hornshæreth, senere bliver det Len under Abrahamstrup, dette Len deltes i Aaret 1660 saaledes, at de to nordligste Sogne, nemlig Gerlev og Draaby, blev Jægerspris Amt, medens de øvrige Sogne blev Abrahamstrup Amt. Jægerspris Amt lagdes i Aaret 1681 ind under Frederiksborg Amt, medens Abrahamstrup Amt i Aaret 1675 blev lagt under Roskilde Amt, og som før nævnt lagdes ogsaa dette Amt til Frederiksborg Amt, saaledes som vi nu i vore Dage finder det.

Horns Herred er vel nok et af de i Landet værende Herreder, der er rigest paa Minder fra Oldtiden, dette fremgaar til dels af Herredets Form og Beliggenhed ved Vandet, der udgjorde en fortræffelig Boplads i Oldtiden, ja allerede i den ældre Stenalder var dette særdeles rigt paa Bopladser, vi maa her indskyde, at den nordlige Del af Amtet paa de Tider var som smaa Øer. Dette gjorde sig ogsaa gældende ved Selsø. Her langs Kysterne fandtes utallige saadanne Bopladser, om disse Tidens Bopladser vidner de mange Fund af Skaldynger m. m., der er gjort her.

Vi kommer ind i den yngre Stenalder, Bebyggelserne har bredt sig videre ind i Landet og efterladt sig et stort Antal Grave; saaledes findes der langt over 100 Stengrave fra dette Kulturafsnit. Nu nærmer vi os Broncealderen, og fra denne Tidsalder bærer den Tids Gravhøje, der op imod 700 i Tal ligger spredt om i Herredet, et enestaaende Minde om Oldtidens Bopladser og Begravelsespladser. Disse Oldtidsminder forekommer mest i Ferslev og Draaby Sogne, men ogsaa i de andre Sogne forekommer der enkelte, medens Ourø synes helt at mangle saadanne Minder; ikke nok med at der i denne Del af Landet findes saa store Tal paa Gravhøje og Stenhøje, men disse hører tillige til de betydeligste og ejendommeligste, der overhovedet kendes i vort Land. Jernalderen giver dog mærkelig nok ikke særlig mange Minder, idet der kun foreligger ret faa Fund fra denne Tidsalder. Denne Halvø, der er saa rig paa Minder fra den første Oldtid, var saa sent som i Aaret 1220 saa godt som helt bevokset med Skov; vi finder i nævnte Aar dette kaldet den store Skov ved Hornsved, ja, saa sent som i Aaret 1570 nævnes det endnu og hører da under Krongodset.

Litt.: Trap Danmark. Indberetn. til Nationalmus. o. antikv. Undersøgelser, af Henry Petersen og J. B. Løffler, 1873—74.

FERSLEV—VELLERUP SOGNE danner een Kommune med Sognene Ferslev og Vellerup og med sidstnævnte som Anneks. Ferslev Sogn har Tingsted i Frederikssund og hører under denne Bys Rets- og Politikreds, Roskilde Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 2600 ha, medens Kommunens samlede Areal er ca. 2920 ha. I Aaret 1800 var Indbyggertallet i Ferslev Sogn 826 og samlet i hele Kommunen var det 980. I Aaret 1900 var dette Tal forøget til 1100 i Ferslev Sogn og i begge Sogne til noget over 1260.

Ferslev Sogn omgives af Annekssognet og grænser til Isefjorden, Kyndby, Krogstrup og Skibby Sogne og til Københavns Amt, paa hvilken Strækning Aaen danner Gænseskillet. Rundt om i Sognet ligger flere store Bakker, og fra disse er der en vid Udsigt over Landskabet, der her brydes af de mange Plantager af Fyr og Gran, og helt ude ved Kysten ligger den gamle Skov „Sommerskov“. Jordene er gennemgaaende lette, men dog ret muldrige.

I Sognet ligger Landsbyerne: Ferslev, som i Middelalderen kaldtes for Førsløffmægler, med Kirke, Præstegaard, Skole og nogle Andelsinstitutioner; Vejleby, der i det 12 Aarhundrede kaldtes for Wæythleby, med Skole; Venslev, med Skole og en Del af Røgerup, (Resten ligger i Skibby Sogn) samt Rendebæk, der dog kun er en Samling af mindre Huse. Her er Overfarten til Øen „Ourø“.

Vellerup Sogn, der som før nævnt er Anneks til Ferslev, er et meget lille Sogn, og dets Areal er ikke stort større end 300 ha. Sognet hører til de samme Kredse som Hovedsognet, men har eget Sognefogeddistrikt. Dets samlede Jordareal udgør 316 ha. I Aaret 1800 var Indbyggertallet 135, og i Aaret 1900 var det kun steget med 9.

Sognet grænser til Hovedsognet samt Isefjorden og Københavns Amt, her danner Aaen Grænselinien. Jordene er mod Nord meget højtliggende, men er ellers lig Hovedsognets Jorde.

I Sognet ligger Landsbyen Vellerup, der i Aaret 1190 kaldtes Wæthlæthorp. Den har Kirke og et Hospital, der er skænket af O. Krabbe til Egholm, dette er stiftet 1713 for 8 svage og husarme Sjæle. Hospitalet udvidedes i 1741 af Ivar Rosenkrantz.

Af nuværende større Gaarde i Kommunen findes Fagerhult Gaard, der hører under Stamhuset Egholm, samt Lergaard og Nakkedamsgaard.

I Venslev har der ligget en anselig Hovedgaard, der i Aaret 1364 solgtes af sin Ejer Folmer Clausen, men siden har man ikke hørt noget til denne Gaard. Ferslevlille er en By, som omtales omkring Aaret 1330, men som nu helt er forsvundet. Noget Nordøst for Byen, paa Røgerup Mark, har man under Pløjning truffet paa Hustomter af en hel By, og her skal efter Sigende have ligget en Landsby ved Navn Ulstrup, hvis Beboere er uddøde under den store Pest. Af Hylleholm Slot, som ogsaa har ligget her i længst forsvundne Tider, har man fundet Bygningsrester, da man opfyldte Hylleholm Mose.

I Vellerup By skal Hovedgaarden Vellerupgaard have ligget, lige tæt ved Gadekæret og mod Nord. Gaarden blev, saa vidt vides, nedbrudt i det 17 Aarhundrede. Endnu kan man ved Gravning spore Tomten af denne gamle Gaard, hvortil vi ved at Bo Herlufsen skrev sig i Aaret 1443.

I Kommunen har der været overordentlig mange Gravhøje, saaledes vides det, at der har været over 150 Gravhøje i Ferslev Sogn, men langt den største Part af disse er nu sløjfede. Der findes dog endnu en lille Del af disse Oldtidsmindesmærker, og disse er nu fredede. Saaledes ligger der under Venslev flere Langdysser og Gravkamre, 4 Høje, der omslutter Jættestuer, samt 7 andre anselige Høje. Nord for Ferslev findes der en meget ejendommelig Skibssætning, der var ret ødelagt, men nu er fredet. I Annekssognet er der ikke saa mange Oldtidsminder, men bevaret er Kirkehøj og Sandhøj. Begge disse Sogne var jo ifølge deres Beliggenhed særdeles vel egnede til Bebyggelse for vore For-

fædre fra Oldtiden, idet her, som i Gerlev—Draaby, baade fandtes Vand og Skov, og dertil kom, at de laa temmelig godt skjulte.

Ferslev Kirke er selvejende. Den er fra den romanske Tid og opført af Fraadsten med et lige afstukket Kor, der senere i Middelalderen ombyggedes, saaledes at det fik sin nuværende østre Gavlf med de smukke Blindinger. Taarnet saavel som Hvælvingerne er ogsaa fra denne Byggeperiode. Man har fundet Spor af middelalderlige Kalkdekorationer ovenover Hvælvingerne, særlig paa Muren over Korbuen. Disse Malerier er sikkert fra Kirkens første Tid. Kirken blev i 1866 restaureret. Af dens Indre er kun Altertavlen bemærkelsesværdig, den er fra Chr. IV' Tid.

Vellerup Kirke er ogsaa selvejende og er fra samme Tid som Ferslev Kirke. Vellerup Kirke er opført af Fraadsten blandet med Kampesten. Korbuen, der er høj og slank, har Kridtstens Kragebaand. Ret tidligt er Kirken blevet udvidet, og samtidig er Hvælvingerne indbygget og Vaabehuset tilbygget. Taarnet er opført i Aaret 1862. Altertavlen er ret ny, medens Prædikestolen bærer Aarstallet 1640 og Krafternes og Bannernes Vaaben. Dens ejendommelige Barokudseende er ganske kønt. Paa Kirkens Loft ligger der et mærkeligt Krucifiks, antagelig fra Aaret 1200.

Ved Rendebæk er Udskibningsstedet til Ourø, saaledes at Øens Beboer ad denne Vej kom til Frederikssund, og i tidligere Tider var her en ret livlig Trafik, men efter at de forskellige Rets- og Folketingskredse er lagt ind under Holbæk ophørte Trafikken tildels. Kroen, der ligger ved Rendebæk, er kgl. privilegeret.

Skolen i Vejleby er opført i Aaret 1870 og blev i Aaret 1900 udvidet. Den er 2- klasset og har siden 1917 haft H. F. LARSEN som Lærer.

Ferslev—Vellerup Andelsmejeri stiftedes i Aaret 1889 og begyndte sin Virksomhed den 21 September samme Aar. Det er gentagne Gange udvidet ved Tilbygninger. Brugsforeningen af samme Navn er oprettet i Aaret 1883, faa Aar efter Starten erhvervede den en Bygning i Ferslev By, og her har Foreningen siden haft Sæde. Ogsaa her er flere Gange foretaget Udvidelser.

Sognefoged i Ferslev Sogn er CHR. ANDERSEN og i Vellerup Sogn Gaardejer P. J. PETERSEN, Vejleby.

Sogneraadets Medlemmer er: Musiker O. ANDERSEN, Vejleby, Formand; Parcellist CHR. JØRGENSEN, Ferslev; Gaardejer VALDEMAR LARSEN, Venslev; Parcellist N. P. MIKKESEN, Venslev; Parcellist NIELS NIELSEN, Ferslev; Tømrer C. OLSEN, Vejleby; Parcellist JENS OLSEN, Venslev; Parcellist N. P. RASMUSSEN, Ferslev; Gaardejer CARL TOLLERSEN, Vellerup.

PEDER JØRGEN PEDERSEN,
Sognefoged, Gaardejer

f. 8 December 1865 i Vindinge, S. af Gaardejer Jørgen P. og Hustru Ane Katrine f. Hansdatter, g. 1892 med Anna Kirstine Børgesen. Overtog i Aaret 1892 Tornhøjgaard efter sin Svigerfader, Sognefoged siden 1922, Sogneraadsmlem fra 1903—09 og fra 1917—25, Repræsentant for Bondestandens Sparekasse.

AUGUSTA OLSEN,
Distriktsjordemoder

f. i Ausborg i Baden, D. af Hattefabrikant P. Winther og Hustru Franæiska f. Wiss, g. 1924 med G. Olsen. Uddannet paa Jordemoderskolen 1923, siden 1923 Distriktsjordemoder i Ferslev—Vellerup.

KYNDBY—KROGSTRUP SOGNE danner een Kommune med Sognene Kyndby og Krogstrup, med sidstnævnte som Anneks. Kyndby Sogn har Tingsted i Frederikssund, hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Roskilde Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 930 ha. Kommunens samlede Areal er ca. 2656 ha. Indbyggertallet var i Aaret 1800: 300, samlet i begge Sogne var det samme Aar ca. 720, i

Aaret 1900 var dette Tal vokset til 330 i Kyndby Sogn, i begge Sogne var det tæt op imod 1000, og dette Tal passer i vore Dage.

Kyndby Sogn omgives af Anneksognet samt Ferslev Sogn og Isefjorden. Dets Jorde er temmelig bakkede, højtliggende og muldsandede, ved Stranden er der, særlig ved Kyndby, høje Skrænter, og den er særdeles søgt af Badegæster.

I Sognet ligger Landsbyen Kyndby, med Kirke, Præstegaard og Skole.

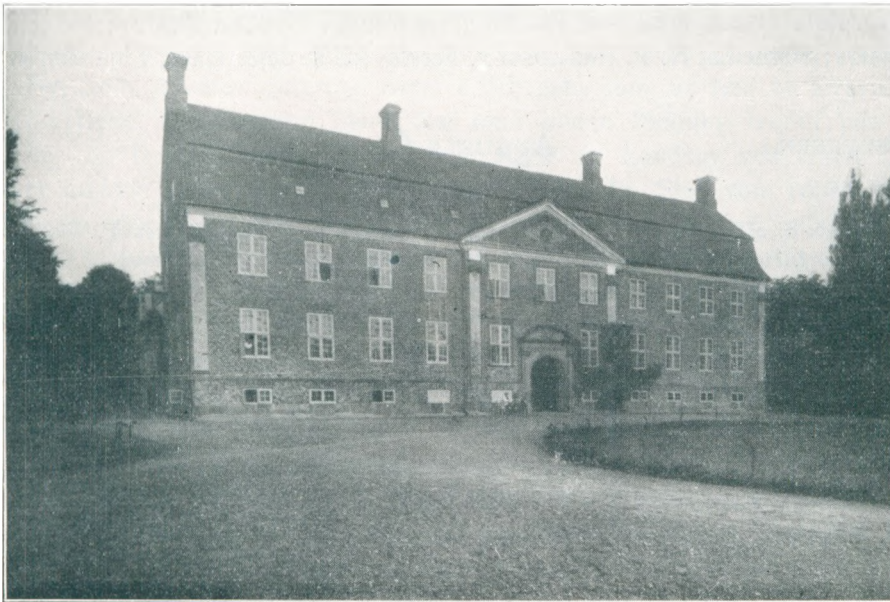
Krogstrup Sogn er som før nævnt Anneks til Kyndby og hører under de samme Kredse som Hovedsognet, dets samlede Jordareal er ca. 1726 ha med et Indbyggertal, der i Aaret 1800 var 419, i Aaret 1900 var dette Tal 650.

Sognet grænser til Hovedsognet samt Sognene Gerlev, Skuldelev, Skibby og Ferslev samt Isefjorden. Dets Jorde nærmer sig stærkt samme Beskaffenhed som Hovedsognets, ligeledes er der noget bakket. Her findes ogsaa en Del Skov, der hører under Godset Svanholm.

I Sognet ligger Landsbyerne: Dalby; Ordrup, med Skole, noget Syd for Ordrup ligger Krogstrup Kirke, i Aaret 1214 kaldet Crocstorp; Onsved og en Del af Lyngerup, hvis ældgamle Benævnelse var Liungethorp. I Sognet ligger Hovedgaarden Svanholm, dens Jorde strækker sig ind i begge Sogne, hvis Bøndergods deles i disse to Sogne samt i Ferslev Sogn. Godsets samlede Areal er ca. 728 ha. Af andre større Gaarde i Sognet findes Hovedgaarden Overberg med ca. 260 ha og Hovedgaarden Pagterold med ca. 125 ha samt Avlsgaarden Storegaarden i Skuldelev Sogn med ca. 210 ha.

Ved Kyndby Kirke har der i længst forsvundne Tider ligget en Hovedgaard eller et Herresæde ved Navn Kyndbyholm eller Kindholm; paa Gaardens Tomt ses endnu Rester af dens Fundamenter bestaaende af Kampesten; endnu er der tydelige Spor af Voldgravene, der omgav denne Borg. Man har gjort flere Fund her af Munkesten og mange af disse Sten var glaserede. Herresædet har været i den sjællandske Adelslægt Krags Eje. Under Grevens Fejde er Gaarden blevet stærkt ødelagt, men er dog atter igen opbygget. I Aaret 1624 bliver den tilskødet til Svanholm, og vistnok i Aaret 1660 nedbrænder Gaarden aldeles, hvorefter man intet hører om den, udover at dens Marker endnu kaldes for Kindholmsmarken. Endnu en anden Herregaard maa have ligget her i Sognet, thi vi finder at Henrik Skyttes Enke Margrethe, i Aaret 1402 skænker sin Hovedgaard

til Sorø Kloster. Som før omtalt ligger Kirken Syd for Ordrup, her mellem denne By og Kirken har i forrige Tider ligget en By kaldet Krogstrup, dens Beboere skal, efter hvad der overleveres os, være døde i de frygtelige Pestaar, og dens Huse Tid efter anden være lagt øde, og nu er den helt forsvun-

Svanholm.

den. Indtil Aaret 1450 var Krogstrup Sogn Hovedsognet. Svanholm i sin nuværende Skikkelse er fra Aaret 1744, og blev bygget af Staldmester senere Gehejmerraad Ad. Andr. v. der Lyhne. Han købte ved Auktion Godset Svanholm med Overberg m. m. for 40.000 Rdl. Det var den berygtede Chr. v. Arenstorff, der paa den Maade paa Grund af Fattigdom maatte skille sig ved Godset, han var Bønderne en meget streng Herre, og endnu gaar der Rygter om hans Strenghed og grusomme Behandling af Godsets Bønder. I den nuværende Hovedbygning nordre Sidefløj ses Rester af en sengotisk Bygning nedre Partier, her er en Sten indmuret bærende et Relief af Treenigheden samt Navnene Eges Bille og Sophie Krumdige 1549. Stenen har forhen været anbragt over Porten i den gamle Hovedbygning Svanholm, der da ejedes af Kronprins Frederik, senere Kong Fr. V, som solgte den til Jonas Jørgensen, Forpagter paa Vemmøtofte.

Den første Besidder paa Svanholm, vi finder nævnt, er Niels Knudsen. Fra 1454 til det 17 Aarhundrede forbliver den da i Torben Bille til Allinge Slægts Eje.

Kong Fr. V har Svanholm fra 1745—48. I vore Dage er den i Hofjægermester, Baron Bille-Brahes Besiddelse. Overbergs Hovedbygning er opført i Aaret 1760 af Adelsmanden Svanenskjold, en Søn af førnævnte Forpagter J. Jørgensen. Saa vidt vides er denne Gaard i Aaret 1675 blevet oprettet som Hovedgaard ved kgl. Tilladelse, men om denne og Gaarden Pagterold vides saare lidt. I Aaret 1914 solgtes Overberg til Chr. Fode, og Pagterold solgtes i Aaret 1901 til C. Kuhnel.

I Kyndby Sogn finder vi 6 Oldtidsmindesmærker bevarede, her har dog i sin Tid været op mod 70 saadanne Mindesmærker, dels Høje, dels Stengrave. De bevarede Høje er: Store-Avlebakke, Hugshøj, Hvilehøj og Maglehøj, og dertil kommer to Langdysser Vest for Hvilehøj. Ligeledes har der i Krogstrup Sogn været utallige Gravhøje og Stendysser, noget Syd for Ordrup ligger en Jættestue, ved Dalby ligger en anden Jættestue, der sikkert er den ældste, som er bevaret her i Landet. Den bestaar af 2 Kamre og er ca. 30 m lang. Bavnehøj, Galbakke og Julianehøj er gamle Gravhøje, disse er de eneste bevarede. Paa Ordrup Mark ligger en fredet Bautasten.

Kyndby og Krogstrup Kirker er begge selvejende og er fra samme Periode. Kyndby Kirke opførtes af Fraadsten og bestod kun af et lille Skib samt Kor, dette, saavel som næsten hele Skibet, var prydet med saa mange Kalkdekorationer, at det næsten grænsede til Overdaadighed. Nu er der kun nogle enkelte Rester tilbage siddende ovenover de senere indbyggede Hvælvinger. Ligeledes var de gamle Vinduer i deres Smige rigt prydede med Kalkdekorationer, manende de kirkesøgende til Fromhed. Ret tidlig i Kirkens Historie er den blevet ombygget og Skibet forlænget, men først i den gotiske Tid blev den forsynet med Hvælvinger, og Skibet blev atter forlænget samt det nuværende opbygget. Saa sent som i det 19 Aarhundrede er Taarnet med dets Trappehus opført. Fra Renæssancetiden finder vi Prædikestolen og Sandstensdøbefonten. Paa sidstnævntes Relieffer ser vi Christi Liv samt Billernes og Skramernes Vaaben. I Kirken findes en middelalderlig Ligsten lagt over Jep. Jensen, Ravenstrup og hans Hustru, begge til Kyndbyholm samt en Marmortavle sat over Præsten Axel Ursin, der døde 1770.

Krogstrup Kirke, der forhen var Hovedkirke og i Middelalderen Herredskirke, er nu Annéks. Den er ligesom Kyndby Kirke opført i romansk Tid med Fraadstens-Skraakantsokkel. Korets udvendige Bygning er prydet med smukke Lisener, der forbindes ved sirlige Rundbuer. I det 15 Aarhundrede er Kirken blevet forlænget mod Vest, den nye Gavl har faaet meget smukke Blindinger, og fra samme Tid er Kirkens Hvælvinger. Taarnet er tilbygget senere og atter i Aaret 1614 ombygget. I det tilføjede Sakristi fandtes endnu i forrige Aarhundrede et ældgammelt opmuret Alter. Alterbordet er opført af Fraadsten, og herpaa er en Tavle, rigt udskaaren fra Chr. IV' Tid. Prædikestolen, der ogsaa er et Snitværksarbejde, er fra Aaret 1633. Paa Korbuen er indmuret to Ligsten sat over Esge Bille og Ane Bille, begge Børn af Peder Bille til Svanholm og Fru Birgitte

Rosenkrantz til Vallø. Under Kirkens Taarn har været Begravelse for førnævnte Jonas Jørgensen.

Kommunen har to Sognefogeddistrikter og Sognefogederne er Rentier A. L. PETERSEN, Dalby og Gaardejer A. JENSEN, Kyndby.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer C. NIELSEN, Dalby, Formand; Gaardejer I. ANDERSEN, Onsved; Parcellist P. ANDERSEN, Kyndby; Parcellist CHR. CHRISTENSEN, Kyndby; Parcellist H. I. HANSEN, Dalby; Gaardejer C. LARSEN, Krogstrup; Gaardejer N. LARSEN, Kyndby; Proprietær KYNELL, Pagterold og Parcellist L. P. PEDERSEN, Dalby.

Menighedsraadets og Værgeraadets Formand er Pastor EGERUP, Hjælpekassens Formand er Gaardejer I. ANDERSEN, Onsved.

A. L. PETERSEN, Sognefoged

f. 28 August 1857 i Tørslev, S. af Parcellist P. Nielsen og Hustru Kirsten f. Andersen, g. 1885 med Kirsten Villadsen. Sognefoged siden 1 April 1910, Branddirektør i Østflernes Brandforsikring, Distriktsformand for Holbæk m. fl. Amters Brandforsikring, Repræsentant for Bondestandens Sparekasse.

SØREN MICHAEL PETERSEN, Landbetjent, DM.

f. 20 Oktober 1872 i Hørby, S. af Gaardejer, Sognefoged Jens P. og Hustru Kirstine f. Sørensen, g. 1899 med Anna Elisabeth Pedersen. Ansat ved Københavns Politil 1895, Landbetjent i Lyngerup siden 1899.

K. P. RINGDAHL, Stationsmester

f. 22 April 1874 i Hornum, S. af Thue R. og Hustru Marie f. Pedersen, g. 1901 med Bolette Christiansen. Ansat ved D. S. B. 1899, Stationsmester i Hammersholt, Stationsmester i Krogstrup siden 1928.

HANS PEDER HANSEN, Førstelærer

f. 6 November 1893 i Kirke-Sonnerup, S. af Husmand P. R. H. og Hustru Ane f. Carlsen, g. 1919 med Valborg Andersen. Dimitteret 1916 fra Blaagaard Seminarium, Andenlærer i Vejringe paa Falster 1919, Førstelærer i Krogstrup siden 1924.

SKIBBY SOGN danner en egen Sognekommune med Tingsted i Frederikssund og hører under sammes Rets- og Politikreds, Roskilde Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 1480 ha. Indbyggertallet var i Aaret 1800: 518, medens det i Aaret 1900 var ca. 800, nu i Aaret 1930 er dette Tal tæt ved 1000.

Sognet omgives af Roskildefjord og grænser tillige til Københavns Amt samt til Selsø, Skuldelev, Krogstrup og Ferslev Sogne, alle i Horns Herred. Jordene er en Del bakkede eller bølgede, men ret muldrige og frugtbare.

Ved Bonderup ligger Gravhøjen „Store Høj“ en ret anselig Gravhøj fra Stenalderen, der har dog været adskillige flere Minder fra Oldtiden i dette Sogn, men de er saa godt som alle sløjfede og overpløjede. I det 13 Aarhundrede findes Skibby at være kaldt for en Købstad. Her ved Skibby gjorde man i Aaret 1822 et meget rigt Fund af Mønter,

idet der blev opløjet over 1300 Sølvmonter, der antages at have ligget i Jorden siden Svend Estridsens Dage.

I Sognet ligger Landsbyen Skibby, der paa den Tid, hvor den antages at have været en mindre Købstad, hed Skybii, den har Skole, Præstegaard Apotek samt Andelsmejeri og en Forsørgelsesanstalt, oprettet i Aaret 1869, for Horns Herred, med Plads til ca. 100 og Statens Optagelseshjem for Værgeraadsbørn; samt Manderup; Bonderup og en Del af Røgerup og Skibby

Den gamle Skole, med Kirken i Baggrunden.

Old og Bonderup Old, der dog kun er mindre Samlinger af Gaarde og Huse. Af større Gaarde findes Lindegaard hørende under Krabbesholm, Hanghøjgaard og Storehøjgaard.

Kirken, der tilhører Stamhuset Egholm, er den anseligste af de i Herredet værende Kirker, den er antagelig opført omkring Aaret 1100 og bygget af Fraadsten. Koret, saavel som Skibet, havde fladt Bjælkeloft, men i det 14 Aarhundrede er dette blevet erstattet med Hvælvinger, først i Koret og senere i Skibet; til Støtte for disse Hvælvinger, blev der opført en Række Piller midt ned gennem Skibet. I Aaret 1700 skal Taarnet være blevet ombygget af Otto Krabbe, eller maaske først dengang bygget til Kirken. I Kirkens Indre findes, hvad der har stor Værdi, Kalkmalerier, der i Aaret 1855 opdagedes og istandsattes; det var Museumsinspektør Vorsaae, der foranstaltede denne Istandsættelse. Billederne er meget svage i Tegningen, men har kulturhistorisk Betydning; de er antagelig malede i det 14 Aarhundrede. Billederne i Koret forestiller Lidelseshistorien, Mariæ Bebudelse, Dommedag, Dødens Triumf og St. Mortens Legende; rundt om Korbuen er en Frise af Drager. Apsisens Halvkuppelhvælving er et stort Maleri „Kristus i Højsædet“ omkranset af en Glorie, herunder svæver de 4 Evangelisters vingede Symboler, alt fremstillet paa en dyb blaa Grund. Under dette er en bred Frise af Løver, Drager og Fugle. I Skibet findes den gamle Altertavle fra Aaret 1600 opstillet. I Taarnhvælvingen hænger et Epitafium over Præsten Peder Gødessøn, død 1751; her findes desuden en Del Ligsten og Rester af saadanne; i Koret ligger en Ligsten over Præsten Peder Sørensen Bagge. I Koret fandt man, i Aaret 1650, i Væggen den mærkelige Krønike fra Reformationstiden, „Skibbykrøniken“, dens Forfatter var Katolicismens Talsmand P. Helgesen.

Litt.: H. F. Rørdam, Historiske Samlinger og Studier. Om Kalkmalerierne se J. Kornerup 1868 og M. Pedersen 1887, begge i Aarb. f. n. Oldk.

Skolen i Skibby kan føres langt tilbage i Tiden, idet der sikkert har været en Klosterskole og senere en af de saakaldte „Danske Skoler“, og vel nok først ved den nye Skoleordning omkring Aaret 1814 er den blevet til den Skole, vi nu kender. Den bibeholdt, indtil Aaret 1870, de gamle Former med eet Lærerembede, fik da Andenlærerembede, og ved Aarhundredeskiftet oprettedes der en privat Realskole i Skibby.

Denne findes dog snart efter at være blevet ophævet, og i den allernyeste Tid at være sammenlagt med Kommuneskolen, der opførtes i Aaret 1923. Den nye Skoleordning blev da 5-klasset, med 2 Lærere og 1 Lærerinde.

Skibby nye Skole.

Skibby Optagelseshjem oprettedes i Aaret 1918, og det har til Formaal at modtage unge Mennesker i Alderen 14—18 Aar, der er under Værgeraadsforsorg, for gennem et kortvarigt Ophold at iagttage deres Karakter, Evner, Anlæg og Forhold for at kunne bedømme, hvorledes den endelige Anbringelse bør være. — Hjemmet kan optage indtil 26,

men det maa siges, at der saa godt som altid er betydelig flere. Der findes Skole, Gartneri og Landbrug. I en særlig Bygning findes Elevernes Opholdsstuer, der er saaledes, at hver Elev har sit Værelse. I de allersejeste Aar er Hjemmet udvidet og forbedret indvendig. Skibby Statsoptagelseshjem er det eneste, vi har her i Landet, som er i Statens Eje.

Skibby Optagelseshjem.

Ved Hjemmet virker foruden Forstanderen en Lærer, en landbrugskyndig Lærer og en Gartner. Forstander er P. C. J. PETERSEN.

Optagelseshjemmet „Manderup Søgaard“ begyndte sin Virksomhed med at optage Elever fra Stats-Optagelseshjemmet, nemlig de som ønskede at lære Landvæsen. I Aaret 1927 blev Hjemmet statsanerkendt, saaledes at der maatte optages 8 Elever, disse bor paa Gaarden og deltager i dennes daglige Drift, der ledes af en landbrugskyndig Forvalter. Hjemmet har sin Oprindelse fra, at man paa Stats-Optagelseshjemmet mente, at det var gavnligt med et saadan udpræget Hjem for de unge, der vilde gaa denne Vej, og dels fordi der var for lille Plads paa Optagelseshjemmet. Hjemmet ejes af Gaardejer og Forstander A. P. LARSEN, der ligeledes leder og driver det.

A. P. LARSEN,
Gaardejer og Forstander

f. 20 Maj 1888 i Skuldelev, S. af Sognefoged Chrf. Larsen, DM., og Hustru Ingeborg f. Jensen, g. 1912 med Karla Margrete Hansen. Købte i 1912 Manderup-Søgaard, der siden 1927 har været statsanerkendt Optagelseshjem.

P. CHR. JUL. PETERSEN,
Forstander

f. 12 April 1883 i Bindslev, S. af Muremester J. Chr. P. og Hustru Kirstine f. Christensen, g. 1918 med Kirstine Petersen. Dimitteret fra Nørre Nissum Seminarium 1905, Lærer ved Thorsminde og Bovling samt ved Optagelseshjemmet „Roskilde Hvilte“, Forstander for Skibby Optagelseshjem 1918, Medlem af Børnesagens Fællesraad fra 1920—28, Medlem af Skolekommissionen siden 1928, Medlem af Frederiksborg Amts Værgeraadfor­enings Bestyrelse 1925, Sogneraadmedlem fra 1925—29.

Apoteker A. W. Hey.

Skibby Apotek grundlagdes den 28 Februar 1878. Dets Historie er i korte Træk saaledes. Fra den ret tætbefolkede Egn i og omkring Skibby samt fra den nordlige Del af Lejre Herred havde Befolkningen gentagende Gange andraget Autoriteterne om at faa et Apotek. Ved kgl. Resolution af 25 November 1876 blev der givet Tilladelse til Oprettelsen af et Apotek. Cand. pharm. L. S. Kinck erholdt da den 9 April 1877 Bevilling til at anlægge og drive Apotek i Skibby. Der fandtes ikke nogen Bygning i Skibby, der var egnet til Apotek, og førnævnte Apoteker lod da opføre en Bygning til dette Brug med alle til et Apotek hørende Lokaler, og den 29 Febr. 1878 aabnedes Apoteket for Publikum. Kinck døde 1884, og hans

Enke førte da Apoteket videre med en Bestyrer, den sidste af disse Bestyrere, Victor A. v. Mehren, overtog Apoteket 1919, da han modtog kgl. Bevilling til selv at drive Apotek. I Aaret 1927 overtoges Apoteket af nuværende Ejer AKSEL WRISBERG HEY.

Skibby Andelsmejeri oprettedes i Aaret 1904, og som den egentlige Stifter af dette nævnes Gaardejer Niels Rasmus Jensen, Manderup. Han blev den første Formand og virkede som saadan til 1915, siden har det ret ofte skiftet Formand. I Aaret 1927 indlagdes nyt Køleanlæg, men ellers staar Mejeriet, som da det opførtes i 1904. Nuværende Formand er Gaardejer RASMUS ANDERSEN, Bonderup. Bestyrer er H. O. LARSEN.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer ANDREAS HANSEN, Ventegaard, Formand; Maler L. ANDERSEN, Skibby; Gaardejer RASMUS ANDERSEN, Bonderup; Tømrer N. P. NIELSEN, Skibby; Postbud L. PEDERSEN, Skibby; Parcellist E. RASMUSSEN, Vente og Dyrlæge THAMDRUP, Skibby. — Hjelpekassens Formand er Sognefoged FR. JOHANNESSEN, Skibby. Menighedsraadets Formand er Sognepræst O. GROES-PEDERSEN. Værgeraadets Formand er Forstander J. PEDERSEN.

JENS LAURENTIUS NOER,
Førstelærer

f. 10 August 1888 i Ejby, S. af Fisker Markus Pedersen N. og Hustru Ane Kirstine f. Andersen, g. 1913 med Karen Thrane. Dimitteret fra Jonstrup Seminarium 1909, Andenlærer i Karise 1910—13, Førstelærer i Sneslev, 1913—22, Førstelærer i Skibby siden 1922.

HANS OTTO LARSEN,
Mejeribestyrer

f. 26 Oktober 1895 i Fensmark Sogn. S. af Gaardejer Niels L. fra Kalkerup og Hustru Anna f. Larsen, g. 1927 med Gerda Elisabeth Jensen. Paa Dalum Mejeriskole fra 1920—21, Bestyrer paa Skibby Andelsmejeri siden 1923.

SKULDELEV—SELSØ SOGNE danner een Kommune med Sognene Skuldelev og Selsø, med sidstnævnte som Anneks. Skuldelev Sogn har Tingsted i Frederikssund, hører under sammes Rets- og Politikreds, Roskilde Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 1645 ha, Kommunens samlede Jordareal er 3574 ha. Indbyggertallet var i Aaret 1800: 527, samlet i begge Sogne var det samme Aar 1022. I Aaret 1900 var dette Tal forøget til 700 i Skuldelev Sogn, og i begge Sogne var det noget over 1400, hvilket Tal til Dato paa det nærmeste passer. Kommunen er inddelt i to Sognefogeddistrikter.

Skuldelev Sogn omgives af Annekssognet samt Krogstrup, Gerlev og Skibby Sogne og grænser tillige til Roskilde Fjord. Jordene er mod Nord og Vest ret sumpede, idet de her overflydes af Aaen, der langs sine Bredder har meget sumpet Engbund, i Øst og Syd ligger Moserne Koholms og Hov Mose, Jordene er gode, næsten helt flade. Mod Syd ligger der en vidtstrakt Bakke og mod Øst et naturskønt Bakkeparti.

I Sognet ligger Landsbyerne: Skuldelev, som i Middelalderen kaldtes for Sculdaleef, med Kirke, Præstegaard, Skole, Brugsforening og Mølle; Onsved, dog kun en mindre Del af denne, i Aaret 1085 hed denne By Othense; Koholm, der dog ikke kan kaldes nogen By, men kun en Samling af Huse.

Selsø Sogn, der som før nævnt er Anneks til Skuldelev, hører til de samme Kredse som Hovedsognet, men er eget Sognefogeddistrikt. Dets samlede Jordareal er ca. 1262 ha. Indbyggertallet var i Aaret 1800: 495, i Aaret 1900 var dette Tal steget til 714.

Sognet grænser til Hovedsognet samt Skibby Sogn og Roskilde Fjord. Dets Jorde er temmelig lavtliggende, men gode og muldede, i Midten af Sognet findes et ret omfangsrigt Bakkeparti, hvorfra der er en vid Udsigt; man kan se helt til Roskilde ud over Bakker, Skove, Fjord og Engstrækninger. I Sognet har ligget den ret store Sø „Selsø“, der i nogle Aar var udtørret, men nu atter er Sø, omend en Del formindsket. Til Sognet hører Eskildsø, der er ca. 135 ha stor, samt enkelte mindre Øer og Holme i Roskilde Fjord.

I Sognet ligger Landsbyerne: Østby, med Skole, Andelsmejeri, Brugsforening og Vandværk; Sønderby, i Aaret 1299 benævnt som Sundarby, med Skole, Brugsforening og Vandværk; Bredvig Gaarde; Stubbene og Hellesøe, der kun er en Samling af Gaarde og Huse.

Af større Gaarde ligger i Kommunen, under Skuldelev, Avlsgaarden Torp Ladegaard, forhen under Stamhuset Selsø, hertil hørte 10 Huse samt 25 ha Skovareal; Brødaksegaard og Toftegaard; under Selsø Sogn ligger Hovedgaarden Selsø, tilhørende Stamhuset Selsø med Fideikommisgodset Lindholm og Bognæs i Københavns Amt, samt Eskildsø Ladegaard.

I Skuldelev Sogn har ligget en Hovedgaard, Torpegaard, opstaaet ved den sammenlagte Landsby Torup eller Tarup. Første Gang, vi finder denne Gaard nævnt, er i Aaret 1559. I Aaret 1669 skal den være skødet til Erik Kragh til Bramminge, der ogsaa ejede Selsø, og saaledes forenet med denne under Navn „Torp-Ladegaard“. I det 15 Aarhundrede nævnes der en større Gaard i Skuldelev, der i flere Slægtled har tilhørt en Æt, som førte Godov-Slægtens Vaaben. I 1408 skriver Jens Esbernsen de Skuldelouæ sig til Skuldelev, og 1477 skriver Væbneren Bo Lis sig til den. Paa „Bjerrene“ har der ligget en anselig Borg kaldet Haldsborg. En nu nedlagt Landsby ved Navn Esmendorp har ligget i Skuldelev Sogn.

St. Olafskilde er en stensat Kildebrønd omgivet af høje Træer, den ligger mod Syd i Skuldelev Sogn; hertil valfartede i sin Tid Folk for at søge Helbredelse; endnu i det 19 Aarhundrede afholdtes der her St. Hans Marked. Paa Bakkekammen nær herved findes „St. Olafskaaret“, hvor Sagnet fortæller om Troldkvinden, der spottede den helige St. Olaf, hvorfor han satte Stævnen af sit Skib mod Land og derved skar en dyb Kløft ind i Landet, og Troldkvinden blev forvandlet til en Sten paa Skrænten.

Af Oldtidsmindesmærker ligger der ved Onsved en 3-kamret Langdysse; her paa dette flade Markland laa oprindelig 4 ret tæt sammenlagte Høje, omsluttende anselige Stengrave. Mod Nord i Sogneskillet staar en ret velbevaret Runddysse; der vides at have været flere af saadanne Minder fra Oldtiden, men de er nu sløjfede. I Skibby ligger paa Sønderby Mark en meget anselig Runddysse, som er den eneste af flere her liggende Dysser, der er bevaret; tæt herved ligger den ejendommelige aflange ret anselige Elmehøj, som omslutter et Gravkammer, og ikke ret langt herfra ligger en dobbelt Jættestue. Bavneshøj paa Toppen af en Banke er en af de faa bevarede Gravhøje. Ogsaa Fund af Boplads, Skaldynger o. l. er gjort her i Sognet, der fortæller om Beboelser i de allertidligste Tider, og der har rundt i Sognet været flere af saadanne Minder fra vore Forfædres tidligste Tider, men de er nu saa godt som alle ødelagte eller sløjfede. Naar der her er saa rige Fund af Minder, ligger det i, at Egnen i fordums Dage var særdeles vel egnet for Bosættelser for vore Forfædre, de rige Skove, Vandet, der helt omkransede Landet, gjorde, at her var rigeligt Udbytte til Livets Ophold. I længst forsvundne Tider var Selsø Sogn en Ø, idet der gik et Sund imellem Selsø og Hov Mose langs med Bankerne, der skiller Torps Marker med Skuldelev Sogn. Her i Sundet laa flere Holme, paa en af disse er det, at Torpegaard ligger. I Aaret 1370 skal der have ligget en By her, Vesterby eller Vestby, vi finder saaledes i Aaret 1685, at Erik Kragh til Selsø har ladet Degneboligen i den liden By Vestby nedbryde. Byen maa have ligget lige ved Kirken, noget Nord for denne, thi der har man fundet Murbrokker.

I længst forsvundne Tider har der ligget et Kloster paa Øen Eskildsø, antagelig stiftet i det 12 Aarhundredes Begyndelse. Nu er selve Klosteret forsvundet, men af Klosterkirken er ret betydelige Ruiner endnu tilbage. Af de Bygningsfundamenter, man har fundet og udmaalt, viser det sig, at denne Kirkebygning maa have været ret anselig. Den var opført af Fraadsten, og dens Mure har været 1 m tykke. Klosteret skal i Aaret 1175 være blevet flyttet til Tjæreby Sogn, da det ret stærkt truedes af Havet, der brød længere og længere ind; en anden Grund til dets Ophævelse var den vanskelige Forbindelse med Omverdenen, Transport af Proviant m. m.

Sagnet fortæller, at det skal have været Ærkebisp Eskild, der grundlagde dette Kloster 1134—37, da han var Styre af Roskilde Stift, dette er dog sikkert kun forbundet med den Tradition, der knytter sig til Navnet „Eskildsø“, Klosteret grundlagdes og stiftedes af Augustinerordenen. Absalon forsøgte at genoprette Ordenslivet, der paa det Tidspunkt var helt forladt.

Skuldelev Kirke er en romansk Fraadstensbygning. Af den oprindelige Bygning ses endnu i vore Dage den i Koret ret ejendommelige flade Fraadstenschvælvning, helt uden Krydsribber, ligeledes findes der Spor af smaa rundbuede Vinduer paa Skibets Nordside. I Slutningen af Middelalderen er Kirken blevet ombygget, Skibet er forlænget noget mod Vest, og det ret store Taarn med Kamgavlene opført; ligeledes er der paa denne Tid indbygget Hvælvinger, og Vaabehuset er opført; det blev dog ombygget i Aaret 1778. I Kirkens Indre findes den fra Aaret 1620 saa rigt udskaarne og smykkede Prædikestol. Denne er et ret enestaende smukt Snitværksarbejde, antagelig udført i Roskilde. Fra ældgammel Tid findes der nogle enkelte Stolestader med Niels Rosenkrantz og Fru Birthe Skeels Fædre- og Mødrene-Vaabener samt Aarstallet 1686. Over Korbuen fandtes indtil Aaret 1873 et ejendommeligt udskaaret Krucifiks, antagelig fra Aar 1200. I førnævnte Aar blev det indsendt til Nationalmuseet. Enkelte Ligsten findes i Kirken, saaledes ligger der i Koret en Mindetavle over Præsten Cort P. Hvalsøe, død 1682, en anden Tavle af Sandsten over Provst H. Chr. Holten, død 1873, samt en Trætavle over Præsten Peder Nielsen Alsøe, død 1753. Kirken er selvejende.

Selsø Kirke har oprindelig været en Rundbygning med et indvendig Tværmaal paa ca. 12 m. Mod Øst i Skibets Væg ved Korbuen ses endnu en svag Runding af den oprindelige Kirkebygning fra det 12 Aarhundrede, opført af Fraadsten og Kampesten for

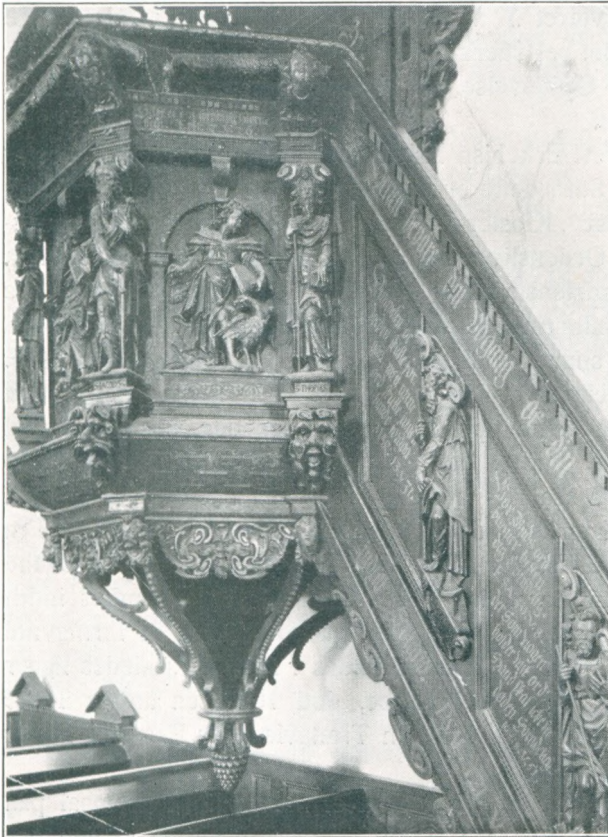

Selsø Kirke.

den ældste Dels vedkommende. Ved Gravninger i Aaret 1895 fandtes der ved Skibet et stort Stykke fast Kampestensgrund af en halvrund Form, denne kunde følges ind i Kirken og yder da Bevis for, at denne har været en Rundkirke i sin første Skikkelse. Kirken

har undergaaet store Forandringer, der vistnok ret tidligt er foretaget, idet den skal have været næsten helt ødelagt af en Brand. Det næsten helt cirkulære Apsis er alene af Fraadsten, medens den øvrige Del, undtagen Taarnet, er af Kampesten iblandet Fraadsten. Kirkens Indre er smukkere end Landsbykirker i Almindelighed; saaledes adskilles Koret fra Skibet ved en Skranke, som blev opstillet i Aaret 1680. Høje slanke Søjler fører op til Skrankens Topstykker, her staar opstillet Statuetter af Evangelisterne, antagelig udført i Aaret 1690, her bag ved ses Altertavlen, der ligeledes er særdeles smukt udført i et næsten overdaadigt Billedskærerarbejde; i Tavlen ses Ulfeldternes Vaaben helt oppe i det pragtfulde Topstykke. Vi gaar fra Koret ned gennem Skibet og standser ved Prædikestolen, der ogsaa er af ældgammel Dato, den bærer Aars-tallet 1637; ogsaa denne er enestaaende for en Landsbykirke. Opgangen til Prædikestolen har en smuk udskaaen Egetræsdør, der rager højt op; paa

Prædikestolen i Selsø Kirke.

Frontispicen ses Universitetets Vaaben, samt store Statuetter i Lighed med Statuetterne over Korsranken. Selve Stolen er rigt udskaaret med en ikke mindre overdaadig udskaaren Himmel med sirlige Figurer, blandet med ejendommelige Ornamentter, der omkranser Felter, hvori bibelske Figurer danner Midterpartier, disse er adskilte af Figurer, der danner Søjler. Felterne langs Trappen adskilles ligeledes af Figurer, alle er det forskellige bibelske Gengivelser.

I Skibet har man tidligere fundet Rester af Kalkmalerier, disse er dog atter overhvidtede. Under Koret havde Familien Normand til Selsø deres Begravelse, den er nu tilmuret. Kirken tilhører Universitetet.

Hovedgaarden Selsø tilhørte i Middelalderen Roskilde Bispestol, og skal dengang have ligget noget Syd for Kirken. De første Byggearbejder, vi ved noget rigtigt om her ved Selsø, er de i Aarene 1560 paabegyndte Arbejder af Corfitz Ulfeldt, antagelig er det kort før hans Tid at Gaarden flyttes til sin nuværende Plads. Til sine Byggearbejder har han benyttet Sten fra Sortebrødre Klosteret i Roskilde. Hovedbygningen havde oprindelig et Trappetaarn midt paa Facaden; denne Bygning skal have været en af Landets første Renæssancebygninger. Selve Borggaardsvoldstedet værnedes af Spærremure med Taarne eller Runddele paa Hjørnerne, og ud for Broen stod et Porthus. Da C. L. v. Plessen i Aaret 1721 bliver Ejer af Godset, lader han det ombygge, saaledes at Hovedbygningen samt Porthuset i alt væsentlig bliver, som det nu staar. De gamle Voldgrave er forlængst udtørrede og tilgroede. I Hovedbygningen skal findes et Maleri af en Kvinde med Blod paa Hænderne, i et Sidekammer en Seng, hvorpaa findes Blod paa Hovedgærdet, Sagnet fortæller, at den afbillede Kvinde dræbte sin Mand og kastede Liget ud af det nu tilmurede Vindue, dette Sagn er dog sikkert helt uhjemlet. Selsø tilhører Stamhuset Selsø, dets nuværende Besidder er Greve C. G. V. Selsø-Plessen.

Sognets Skolevæsen findes inddelt med Skole i Skuldelev og i Østby samt Sønderby. Naar Skoleundervisningen i Sognene har taget sin Begyndelse, kan vi ikke med Sikkerhed konstatere, men givet er det, at der allerede ved Skoleordningen af 1814 fandtes Skoler i Sognet; saaledes laa der Skolen i Sønderby, som opførtes i Aaret 1806, hvilket Tidspunkt vi maa regne for Skolens egentlige Begyndelse, muligen har der i Lighed med andre Sogne været Degneskole. Denne Skole har sikkert haft til Huse i det Degnsted, der af Erik Kragh blev nedrevet i Aaret 1685. Skolen i Sønderby bruges endnu i vore Dage. I 1884 nedlagdes det ene Lærerebede i Sønderby, og i Østby opførtes en Skole, med eet Lærerebede. Saaledes findes Ordningen i Selsø Sogn at være helt op til Aaret 1921, da man lod oprette en Forskole i Sønderby, denne Skoles Bygning blev dog først færdig i Aaret 1922. I den mellemliggende Tid havde Skolen Lokaler i et lejet Sted. Skolen i Skuldelev er uden Tvivl fra samme Periode som Skolen i Sønderby, dens nuværende Bygning er fra den allernyeste Tid.

EJNER HANSEN, Førstelærer

f. 23 Maj 1898 i Tommerup, S. af Snedker S. H. og Hustru Ane Katrine Hansen, g. 1928 med Hedvig Hansen. Dmitteret fra Blaagaards Seminarium 1919, Andenlærer ved Hagested Skole 1922—27, Enelærer i Thurebylille, 1927—29, Førstelærer i Skuldelev siden 1929.

CHR. HVID SIMONSEN, Førstelærer

f. 14 April 1884 i Nimtofte, S. af Landpost Niels S. og Hustru Else Marie f. Christensen, g. 1913 med Mary Michaela Kofoed. Dmitteret fra Odense Seminarium 1910, Enelærer ved Nylarss Skole paa Bornholm 1913, Førstelærer ved Sønderby Skole siden 1921.

AUGUST NIELSEN,
Enelærer

f. 9 Juni 1870 i Binderup, S. af Gaardejer Martin N. og Hustru Anna f. Hansen, g. 1902 med Marie Madsen. Dimitteret fra Vordingborg Seminarium 1893, Enelærer i Østby siden 1895.

FRIDA MARGRETHE HANSEN,
Lærerinde

f. 3 Juni 1885 i Nøddebo, D. af Skovfoged A. E. H. og Hustru Jørgine f. Jørgensen. Dimitteret fra Femmers Kvindeseminarium 1915, ved Børnehjemmet „Godthaabs Skole“ Frederiksberg 1916—20, siden 1920 Lærerinde ved Sønderby Skole.

Af Andelsinstitutioner i Sognet findes Brugsforeninger i følgende Byer: Skuldelev, oprettet i Aaret 1884; Selsø, oprettet i Aaret 1893 og endelig i Sønderby, oprettet i Aaret 1913. Andelsmejeriet Sct. Olafs Kilde, beliggende i Selsø Sogn nær ved omskrevne Sct. Olafs Kilde. Mejeriet stiftedes i Aaret 1895 og begyndte sin Virksomhed samme Aar. Opførelsen af Mejeriet kostede 20.000 Kr. Med dette Anlæg klarede man sig til Aaret 1927, da der blev foretaget omfattende Ombygninger og Moderniseringer til et Beløb af ca. 118.000 Kr., saaledes at Mejeriet nu fremtræder i fuldt ud tidssvarende Skikkelse. Dets første Formand var Gaardejer Ole Larsen, og nuværende Formand er Gaardejer HANS CHRISTENSEN, Stenledgaarden, der siden 1923 har beklædt denne Stilling. Tallet paa Andelshavere andrager noget over 150. Bestyrer af Mejeriet er siden 1905 TH. SØRENSEN, f. 16 September 1883 i Hvidbjærg, S. af Gaardejer S. S. og Hustru Ane f. Svenningsen, g. 1908 med Chirstine Margrethe Pedersen. Uddannet paa Ladelund Mejeriskole fra 1902—03. — Sognefoged i Skuldelev er CHR. LARSEN; i Selsø N. P. PEDERSEN. Sognepræst i Selsø er THR. AMBY.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer L. CHR. LARSEN, Skuldelev; Pens. Politibetjent R. BENDTSEN, Skuldelev; Proprietær HANSEN, Skuldelev; Gaardejer P. HANSEN, Østby; Husejer FR. IVERSEN, Skuldelev; Gaardejer J. JENSEN, Sønderby; Husmand C. LARSEN, Østby Mark; Parcellist J. SØRENSEN, Selsø Mark; Parcellist J. NIELSEN, Onsved Mark. — Menighedsraadets Formand er Proprietær TORP-LADEGAARD. Hjælpekassens Formand er Tømrer J. O. JENSEN, Skuldelev. Værgeraadets Formand er Pens. Politibetjent R. BENDTSEN, Skuldelev.

CARL CHRISTIAN OLSEN, Dyrslæge

f. 8 September 1894 i Hillerød, S. af Bagermester J. F. O. og Hustru Marie Petrea f. Hansen, g. 1920 med Mary Østerby. Dyrslægeeksamen 1919, Assistent i Vordingborg 1919, praktiserende Dyrslæge i Frederiksværk siden 1920, kontrollerende Dyrslæge ved Kødkontrollen i Kregome—Vinderød Kommune samt Melby Kommune.

NIELS PETER LARSEN, Dyrslæge

f. 22 September 1886 i Hillerød, S. af Restauratør Fr. L. og Hustru Karen Katrine f. Hansen, g. 1912 med Emmy Hansen. Dyrslægeeksamen 1914, Assistent i Nykøbing F. 1914, praktiserende i Frederiksværk 1914, Overtog Dyrslæge Lybys Praksis 1918, praktiserende Dyrslæge i Nykøbing F. 1919, Dyrslæge i Frederiksværk 1921, Dyrslæge ved Kommunens Kødkontrol 1922, Dyrslæge for Olsted og Thorup Sogne, Dyrslæge ved de militære Lejre i Melby og Aresødal.

**C. L. HANSEN TOLLERUP,
Skomagermester**

f. 9 September 1846 i Frederiksværk, S. af Skomager H. T. og Hustru Rebækka f. Lecht, g. 1874 med Laura Hansen. Overtog Faderens Forretning 1874, stiftet 1830, Byrådsmedlem fra 1879—1906, Formand for Haandværker- og Industriforeningen fra 1894—1921, Medlem af Forligskommissionen, Formand for Svendeprovekommissionen, Formand for Frederiksværk Arbejderforening fra 1879—1908.

**CATHRINE M. A. E. B. SCHMIDT,
Tandlæge**

f. 25 Januar 1886 i Vaar ved Nibe, D. af Proprietær Benedictus Petersen og Hustru f. Busch, g. 1913 med Aa. A. B. S. (død 1926). Bosat paa Java til 1926, Tandlægeeksamen 1910, Assistent i Viborg 1911, praktiserende Tandlæge i Hobro 1913, praktiserende Tandlæge i Frederiksværk siden 1926.

GERLEV—DRAABY SOGNE danner een Kommune med sidstnævnte som Anneks. Gerlev Sogn har Tingsted i Frederikssund, hører under Frederikssunds Rets- og Politikreds, Frederikssund Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 1851 ha. Kommunens samlede Jordareal er ca. 6900 ha. Indbyggerantallet i Gerlev Sogn var i Aaret 1800: 635, og samlet i begge Sogne var det samme Aar ca. 1600. I Aaret 1900 var Indbyggerantallet i Gerlev steget til 820 og i begge Sogne tilsammen til tæt op imod 3000, hvilke Tal til Dato paa det nærmeste passer.

Gerlev Sogn omgives af Anneks-Sognet samt Krogstrup og Skuldelev Sogne, det grænser tillige til Roskilde Fjord og Isefjorden. Jordene er ret lavtliggende og tildels sandmuldede, men ret frugtbare. I Sognet findes en Del Skov samt nogle mindre Moser.

I Sognet ligger Landsbyerne: Gerlev, der i Aaret 1280 findes benævnt som Gierthaelef, med Kirke, Præstegaard og Forskole; Tørlev og en Del af Lyngerup, hvori der ligger et Andelsmejeri; Landerslev, der i Aaret 1354 kaldes for Landersløff, med Forskole, medens Hovedskolen ligger ved Femhøj Station og er Centralskole. Af større Gaarde findes: Egelundsgaard, der hører under Kong Fr. 7' Stiftelse; Druedal og endelig den smukke Færgegaard, der hører under Jægerspris Gods.

Færgegaarden, saaledes som den nu ser ud, er ikke saa gammel, idet den blev ombygget i Slutningen af forrige Aarhundrede og paasat et Stokværk. Før denne Tid var den som en almindelig stor Bondegaard i et Stokværk og med tilbyggede Udhuse. Her var paa Trækfærgens Tid, da Broen endnu ikke eksisterede, en livlig og stadig Trafik. Bygningen var dengang ikke saa malerisk som nu, idet de to taarnagtige Fremspring ved Gavlene giver Bygningen et eget fornemt Præg. Den paamaledede røde Farve, set paa Baggrund af den grønne Skov, giver et særlig pragtfuldt Skue. Naar man samtidig tager i Betragtning, at denne Bygning er opført som Tjenestebolig for Færgemanden, maa man sige, at den til sit Formaal er yderst pompøs. Dens Indre bestaar af store og rummelige Stuer, og efter den Tids Byggemaade fremtræder disse særlig fornemt. Vi maa imidlertid erindre, at denne Bygning ofte blev brugt til at huse de høje Herskaber, thi naar disse havde overstaaet Overfarten, var her et passende Sted at hvile, før Rejsen fortsattes til

Jægerspris. — Draaby Sogn, der som før nævnt er Anneks til Gerlev, hører under de samme Kredse som Hovedsognet. Dets samlede Jordareal er ca. 5043 ha, med et Indbyggerantal, der i Aaret 1800 var 940, medens det et Aarhundrede senere var ca. 2100.

Sognet grænser mod Syd til Hovedsognet og omgærdes paa de andre Sider af Roskilde Fjord og Isefjorden. Det er det tredje største Sogn i Amtet og optager Halvøens nordligste Spids. Er dette Sogn end det største i Arealomraade, er det til Gengæld det mindst frugtbare. Dets nordligste Jorde er lette Sandjorde bestaaende af den saakaldte „Huljord“, som menes at være opstaaet ved, at Landet ved dets Hævning er blevet forladt af Vandet. Ned Syd paa er der dog noget bedre Jorde, idet disse er ret lermuldede. Langs hele Kysten, paa Isefjordssiden, er der ganske blottet for Skove, idet Landskabet her er ganske nøgent, hedeagtigt og bakket, men mod Roskilde Fjord ligger der store Skovstrækninger, der optager over en Fjerdedel af det samlede Sogneareal. Disse Skove

Kronprins Frederiks Bro.

hører under Jægerspris Gods og er Nordskoven med de 1000-aarige Ege, Kohave, Slotshegnet, Langvads Plantage og Færgelunden samt flere mindre Skovstrækninger.

I Sognet ligger Landsbyerne: Over Draaby, der i 1390 nævnes som Kirkedraaby, med Kirke og Fattighus; Neder Draaby, der saa sent som i Aaret 1330 findes benævnt som Draughby; Jægerspris By med Slottet af samme Navn samt Kong Fr. VII' Stiftelse. Byen har Skole, flere Handlende, Haandværkere samt en Sommerlejr for Artilleriet. I den nordvestlige Del af Sognet ligger der spredt et ret stort Antal af Gaarde og Huse, der under eet kaldes for Skoven, her findes Kirke, Skole, Præstebolig og Andelsmejeri. Yderst paa Halvøens Nordspids ligger Kulhuse, hvis Navn skyldes et Kulbrænderi, der anlagdes her af Kong Chr. IV, her er tillige Overfart til Halsnæs. I Sognet ligger K. F. U. M.s samt F. D. F.s Sommerkoloni „Jomsborg“, der er opført af Arkitekt H. Tornøe, der i mange Aar var Formand for F. D. F.; og det kan i denne Forbindelse nævnes, at han var dette Drengforbunds Stifter. Tillige ligger her i Sognet en Del større Gaarde, der alle hører under Jægerspris Gods.

Faa Steder her paa Sjælland, er saa rige paa Minder fra Oldtiden, som denne nordlige Del af Horns Herred. Vi finder saaledes i Gerlev Sogn en hel Mængde Gravhøje, der er mere eller mindre velbevarede. Kong Fr. VII har udgravet flere af disse, men

ogsaa en stor Del af dem er med Tiden ødelagte eller sløjfede. I Færgelunden ligger der op imod 15 saadanne Høje, og paa en Mark Nord for Landerslev har der været en Gruppe paa 18 Gravhøje fra Broncealderen, men disse er nu alle ødelagte og overpløjede. Mod Syd ligger den ret anselige Høj „Vihøj“, og i samme By findes ogsaa en Langdysse og et

Jættestuen ved Fasangaarden.

Dyssekammer, den saakaldte „Møllehøjdyse“. Modsat ligger en Høj, der omslutter to Jættestuer. Vender vi os til Draaby Sogn, da møder der os et Billede, som vi aldrig tidligere har set, for her er Tallet paa saadanne Oldtidsmindesmærker ganske forbavsende stort. Der siges at have været over 220 Oldtidsmindesmærker her i det nordligste Horns Herred. Hele den nordlige Del var i de ældste Tider, ja helt tilbage til Stenalderen, skilt fra den øvrige Del af Landet ved Sundet, der brød ind her, saaledes at dette var en Ø. Vandet havde skaaret sig ind over de lave Jorde mellem Seksgaarde og Troldegaard. Ude i Sundet laa nogle Holme, hvor al Slags Fuglevildt holdt til. Saadanne Omgivelser i Forbindelse med de store Skovstrækninger, der dengang optog saa godt som hele Arealet, var velegnede og som skabte for Oldtidens Bebyggelser. Om disse ældgamle Bopladser vidner de Fund, der her er gjort af Skaldynger, men ogsaa i den yngre Stenalder var her en vigtig Beboelsesplads, særlig i den nordvestlige Del. Langs Kysten ud mod Fjorden har man fundet en Mængde Stengrave og Gravhøje, hvoraf endnu nogle er bevarede og fredede. Saaledes Dyssekammeret ved Hjortegaarde, der omslutes af en stor Høj. Denne Jættestue er ret anselig. Her ligger tillige 3 andre Høje, der omslutter Gravkamre, og ved Skaaninggaard ligger 7 saadanne Høje, og ved Troldegaard ligger 6 lignende samt en ret anselig Høj, der omslutter 2 Jættestuer. Ogsaa i Skovene ved Jægerspris ligger der en stor Del Gravhøje og Dysser, men om disse vil vi fortælle i de kommende Linier.

Jægerspris er et Navn, hvortil der knytter sig rige Minder, ikke blot til Slottet, hvor Kong Fr. VII og hans Gemalinde, Lensgrevinden af Danner boede, og i hvis Omegn de færdedes blandt Bønder og Borgerskab, og med hvem de samledes til Sommerfester o. l., men ogsaa i tidligere Tider, da Jægerspris var Krongodset „Abrahamstrup“, og, som vi har nævnt, i Oldtiden, da vore hedenske Forgængere levede deres Liv her i de store Skove, men ogsaa for de senere Slægter staar Jægerspris som noget ganske enestaaende i Mindernes Række. Her mener vi ikke blot Slottet Jægerspris eller Skoven ved og om Jægerspris, men det hele, Skov, Slot, Oldtidsminder, ja hele den vidunderlige Natur heroppe paa Horns Herred. Og ikke mindst de Minder, der af mange af den danske kvindelige Befolkning er hjembragt fra deres Ophold, som Børn, paa Stiftelsen. Hertil kommer de Indtryk, som 3 er fæstede hos alle de Medlemmer, af K. F. U. M.s og F. D. F.s

En tusindaarig Ege.

Feriekolonier, som Aar efter Aar har ferieret her, og endelig den Skare af Turister, som stedse kommer til denne Egn. Alle, der har været her, er vist enige om, at her er vidunderligt, og de hjembringer sikkert alle skønne Minder herfra, hvad enten Opholdet har varet Timer, Uger, Maaneder eller Aar. Jægerspris byder et saadant Væld af Skønhed, at den sent glemmes.

Nordskoven eller Jægerspris Skove, under hvilket Navn vi bedst kender dem, er saa fredfyldte og skaansomt bevarede, at man faar Indtryk af at være usigelig langt borte fra Nutiden, naar man færdes i disse. Nordskoven, der bestaar af den Skov, der kaldes „Fællesskoven“, der er 640 ha stor, samt Studehave Skov, der er paa 520 ha, er den ejendommeligste og som før sagt den skønneste af vort Lands Skove. Dette ligger i den vekslende Træbestand, de mange Mosedrag og den saa hyppigt forekommende rige Vegetation af Bregner og andet grønt, hertil kommer, at der findes ret betydelige Partier af gammel Skov bevaret, hvor de knudrede Bøge fortæller om hine Tiders rige Skovbestand. Ved Mosedragene er der mod Øst nyere Skov bestaaende af Stødskuds El, Bøge og Ege samt maleriske Hængebøge og ved Siden heraf Naaetræer og Birk. Selve Jordbunden er gennemgaaende mager men lidt federe ned mod Dyrnæsgaarden. I de senere Tider er der paa Louiseholms Jorde beplantet saaledes, at Nordskoven kommer i Forbindelse med den sydlige Kohave Skov. I denne og i Nordskoven ligger der en stor Del Gravhøje og Stengrave, af hvilke enkelte er granskede og udgravede af Kong Fr. VII. I Nordskoven findes ogsaa de 1000-aarige Ege, som staar paa Moserne. Her er Kongegeen, der maaler ca. 15 m i Omfang, Storkeegen, der naar ca. 10,5 m og endelig Snoegen paa ca. 10 m. Den sidste er sikkert den yngste, men synes tillige at være den skønneste. Kongegeen er nu i vor Tid stærkt medtaget; saaledes er dens enorme Stamme nu delt i to Dele, og meget af dens fordums Pragt er borte. Alle 3 Træer bærer stolt Kronen og

det grønne Løv. Færgelunden, der er ca. 168 ha stor, har en Masse dejlige Steder og Udsigtpunkter, bl. a. Kignæs. Her er flere ejendommelige Bakkedrag, der fremtryller de skønneste Billeder. Her var det den berømte Navnebøg stod, der blev fædet i 1895. Paa et Bakkedrag ved Færgegaarden ligger den kgl. Thepavillon. Spredt i Skoven ligger der ca. 10 Gravhøje. Kohave Skov er paa ca. 160 ha, Slotshegnet paa ca. 116 ha, Langvad Plantage paa 12 ha, Isefjord Plantagen paa ca. 64 ha og Hovnæsbanken paa ca. 10 ha.

VAGN HOLSTEIN, Skovrider, Godsinspektør

f. 4 Oktober 1889, S. af Proprietær V. H. og Hustru f. Ammitzbøll, g. 1917 med Ingeborg Gram, D. af Raadsformand Dr. phil. I. P. Gram og Hustru f. Sørensen. Student fra Birkerød Kostskole 1908, Forstkandidat 1914, værnepligtig Løjtnant 1915, Assistent hos Skovtaxator Mourier 1915—17, selvstændig Skovtaxator 1918—20, Skovrider og Godsforvalter paa Einsidelsborg Gods 1920—28, ansat i nuværende Stilling siden 1929.

BENDT GAD SIMONSEN, Skovfoged

f. 18 Januar 1877 paa Ruggaard i Veflinge, S. af Jægermester, Godsejer C. S. og Hustru Fanny f. Gad, g. 1925 med Olga Petersen. Lærebrev fra Skovrider Sten paa Bornholm, Distriktsjæger paa Bornholms Statsskovdistrikt fra 1896—98, Skovrider paa Vosnæsgaard fra 1899—1903, do. paa Søgaard

i Sønderjylland fra 1906—15, konst. kgl. Skovopsynsmand ved Tvedehus Buderupholm Distrikt 1915, Skovfoged i Studehave under Jægerspris siden 1 November 1915.

PEDER CHRISTIAN PETERSEN, Skovfoged

f. 24 Juli 1878 i Fællesskoven, S. af Skovløber Jens P. og Hustru Jensine Margrethe f. Petersen, g. 1904 med Karen Kirstine Jørgensen. Lært under Skovrider Bløk, Hareskov, Skovfoged i Færgelunden siden 1 April 1906.

Slotshegnet og Slotshaven omslutter Jægerspris Slot, der før 1677 kaldtes Abrahamstrup. Her findes talrige Minder fra Oldtiden, og ligeledes har her Kong Fr. VII foretaget flere Udgravninger og Undersøgelser. Længe før den Tid var man begyndt paa saadanne Undersøgelser og havde anlagt Slotshegnets Spadserestier m. m. Det var i Aaret 1744, at Kronprins Frederik, den senere Kong Fr. V, paabegyndte sine Arbejder og Forskninger. Under Vejarbejdet var det, at man stødte paa en stor Kæmpehøj. Denne Høj vilde man antagelig omdanne til et Lystanlæg, og der blev derfor afstukket Trappetrin opad Højens Sider. Under dette Arbejde stødte man imidlertid paa nogle Lerkar, der indeholdt brændte Ben og en Del Smaasager af Bronze, og ved fortsat Gravning fandt man da selve Gravkammeret, som den Dag i Dag kaldes for „Jættestuen“. Kammeret er ca. 4 m langt og 2 m bredt og saa højt, at man næsten kan gaa oprejst derinde. Til Kammeret førte en ca. 6 m lang Gang. Man fandt her en Del Stensager samt nogle Knogler. Kronprinsen lod sætte en Støtte paa Højen med en Inskription forfattet af Hofpræsten E. Pontoppidan. Den latinske Indskrift er oversat saalydende: „Denne Grav, som fromme, hedenske Forfædre for mere end 800 Aar siden anlagte til et Hvilested for 4 afdøde Ben og dækkede med mægtige Stensætninger, blev i Juni 1744 af fromme Hænder igen aabnet og prydet med denne Mindesten efter Befaling af Hs. kgl. Højhed Kronprins Frederik, Arving til

Forfædrenes Rige og Dyder, Folkets Haab, Hæder og Lyst“. Som den dengang anlagdes og udgravedes staaer den den Dag i Dag. I Aaret 1776 blev der udgravet flere saadanne Høje, og disse blev underkastet Undersøgelse. Den største var „Monses Høj“, som Arveprinsen lod omdanne til et monumentalt Anlæg, der foruden at være Vidnesbyrd om hans Kærlighed til Fædrelandets Historie skulde være et Minde om hans Moder, Dronning Juliane Marie. Højen kaldes „Julianehøjen“, til Minde om den bedste Moder. Rundt paa Højen rejstes 7 Stenstøtter af norsk Marmor, til Minde om de 7 hedenske Konger, Skjold, Frode, Dan-Mykillati, Harald Hilleland, Gorm den Gamle, Harald Haarfager og Vittekind. Selve Gravkammeret er næsten 8 m langt og mandshøjt og afstives af Cementlag. Den oprindelige Indgang til Gravkammeret blev ikke udgravet, men der blev aabnet en Indgang i den sydlige Ende. Herfra og hen til Slottet anlagdes en bred Alle af Egetræer.

Faa Aar efter fatter Arveprinsen den Plan at danne et Pantheon ved Jægerspris for berømte Danske, Nordmænd og Holstenere i Form af Mindestøtter for disse Berømtheder. Støtterne er udførte i Marmor og tegnede af J. Wiedwelt og blev opstillede i Slotshaven og i Hegnet i Aarene fra 1778—82. Ialt er der 54 saadanne Mindestøtter, hvor imellem flere ikke er uden kunstnerisk Værdi, men mange af disse berømte Personligheder er nu sikkert ukendte af det menige Folk. Navnene paa disse mange Berømtheder er, paa de i Slotshegnet staaende 43 Støtter, følgende: paa een Støtte Navnene paa Bisperne Ansgar, Luther, Bugenhagen, Ove Bille, Hans Gaas og Peder Svave, endvidere Svend Estridsens Søn Benedikt, Saxo, Niels Ebbesen, Ivar Lykke, Feltherre, Hans Tausen, Peder Palladius, Biskop og Rigsmarsken Tyge Krabbe. Paa en Støtte, hvor der er afbildet Sværd og en Sejerskrans, læses Peder Skram, Herluf Trolle og Birgitte Gøye, paa en anden Støtte findes Daniel Rantzau, Mogens Heinesen, Niels Kaas, Chr. Friis til Borreby, Chr. Friis til Kragerup og Kansler Joh. Friis til Hesselager. Af andre Navne findes der Holger Rosenkrantz til Rosenholm, Arrild Huitfeldt, Ole Worm, der var Oldgransker, Jesper Brochmand, Biskop, Rigsadmiral Ove Gjedde, Borgmester Hans Nansen, Christoffer Gabel, Hans Svane, Biskop Ulrich Christian Gyldenløve, Kong Chr. IV' Søn og Feltmarskal Hans Schack. Paa en Sten Præsten H. Gerner, Lorentz Tuxen, O. Stenwinkel, Jens Lassen, berømt fra Københavns Forsvar i 1658, Hans Rostgaard og dennes Hustru Kirsten Pedersdatter. Paa en Støtte Lægen Casper Bartholin, hans Søn Thomas B. ogsaa Læge og dennes Søn Thomas B. Følgende 3 paa en Sten, General Poul Vendelbo Løvenørn, Admiral Cort Adler og Henrik Holck, kejserlig Feltmarskal. Følgende Navne findes ligeledes 3 og 3 paa hver Sten, H. Fr. v. Schaneweide, H. V. Meerheim, Ulrik Fr. Gyldenløve Løvenhjem, Kong Fr. III' Søn Peder Coldbjørnsen og dennes Hustru Anna, Ivar Huitfeldt, Chr. Thomesen Sehested, Generaladmiralløjtnant Fr. Danneberg, Samsøe, Hans Egede, Henrik Gerner og Gertrud Rask, samt Skovrider Niels Lembak. Paa en Sten findes Islænderne Thormod Torfæus, Arngrim Jonsson og Arne Magnusson. De Lærdes Sten med følgende Navne: Gerhard Schiønning, J. Langebæk, Hans Gram, Erik Pontoppidan og Peder Reesen. Digternes Sten med følgende 5 Navne: Anders Arrebo, A. Bording, Th. Kingo, Chr. Tullin og Johs. Evald. I Selve Slotshaven staaer 11 Støtter med følgende Personligheders Navne: Absalon, Niels Juel, Holberg, Tordenskjold, Thyge Brahe, J. E. H. Bernstorff, Snorre Sturlesøn, Mogens Gøye, Johan Rantzau, H. G. Schimmelmänn og Feltherre Ferd. af Braunschweig.

Krongodset Abrahamstrup, det senere Jægerspris, har, saavidt vides, i umindelige Tider hørt til Kronen. Første Gang det særligt fremtræder i Historien er i Aaret 1318, hvor der fortælles, at Kong Erik Menveds Dronning, Ingeborg, paa Rejsen fra Abrahamstrup væltede med sin Vogn, og ved denne Ulykke blev hendes Søn, der kun var noget over 1 Aar gammel, dræbt. Han var Kongeparrets eneste levende Barn. Ulykken greb Dronningen saa stærkt, at hun indtraadte i Sct. Clara Kloster i Roskilde og døde her

Aaret efter. En anden Beretning vil fortælle, at det var Erik Menved, der i sin Vrede over det skete indsatte hende i Klosteret.

Abrahamstrup med tilhørende Jordegods var i lange Tider pantsat til Wardeberg og Paskedag, men i Aaret 1382 indløstes det af Dronning Margrethe. Den nordre Fløj i Slottets nuværende midterste Del er Rester af det gamle Abrahamstrup, og man har her fundet Spor af middelalderlige spidsbuede Vinduer, og at Abrahamstrup var som en befæstet Gaard med Voldgrave. Det er sikkert saaledes, at den gamle Bygning kun har været i et Stokværk og først senere har faaet sin Paabygning. Lige overfor nys omskrevne Bygning lod Kong Chr. IV opføre en Portbygning i to Stokværk, og ligeledes lod han Trappetaarnet bygge. Prins Carl, en Søn af Kong Chr. V, lod i Aaret 1722 Slottet betydelig restaurere, og Kronprins Christian, den senere Kong Chr. VI, lod en Fløj

Jægerspris.

opføre mod Øst, der forenede de to daværende Fløje. Endelig lod Kong Fr. V som Kronprins føromtalt nordre Fløj forlænge med en høj Bygning i to Stokværk, mod Fløjens vestre Ende. De to Taarne paa den søndre Fløj er ogsaa hans Værk. Saaledes blev den indre Gaard omsluttet af disse tre Hovedfløje, men var aaben ud til Forgaarden mod Syd, og selve Slottet var indtil den nyeste Tid omgivet af Grave. I den forreste Gaard er Slottet omgærdet af de gamle Bygninger, der benyttedes af Tjenerskabet, paa den ene Side, medens der paa de andre Sider ligger de langt senere opførte Bygninger, der tjener til Stiftelsens Brug. Der ligger dog endnu et lille Hus, som Rest fra de gamle Længer, der ogsaa paa den anden Side gærdede Slotsgaarden, og hvori forhen var Stalde og Avlsbygninger. Disse Bygninger stod til langt op i Tiderne og er først nedrevne i den nyere Tid. Da Dronning Margrethe indløste Pantet for Slottet, var Landet fattigt og Hofkets Pengesager ikke i bedste Forfatning, thi faa Aar efter maa man atter pantsætte Abrahamstrup og ikke nok med det, men hele Horns Herred. I Slutningen af det 14 Aarhundrede indløstes Pantet af en Hermann Flemming, og han indsætter Sylvester Nielsen af Løve

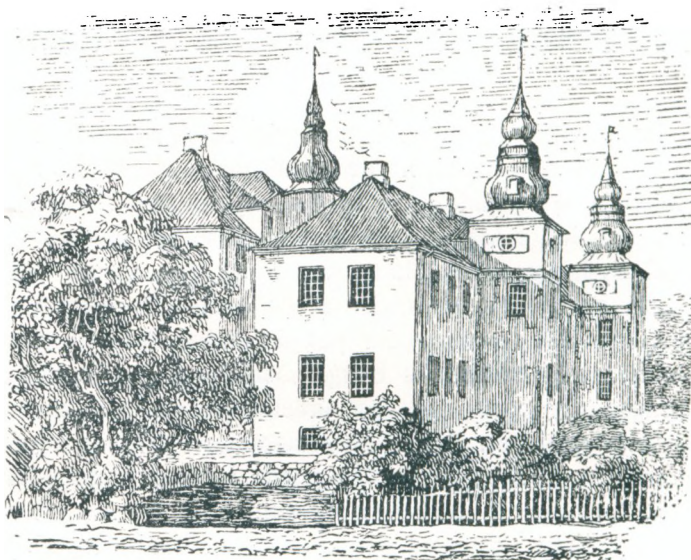

Exteriør af Slottet omkring 1800.

Fornyelse i Aaret 1677, ophævedes disse Bestemmelser. Slottet antog samtidig Navnet Jægerspris. Under Hahns Ejerperiode forbedredes Slottet betydeligt, og nye Avlsbygninger opførtes. Han fik Skyld for at være en streng Herre og krævede meget Arbejde af Bønderne. Straks efter at Kongen, ved sidste Skøde, havde solgt Godset, fortrød han det, og han indledte Forhandlinger om at købe det tilbage til en langt højere Pris, end den han havde solgt det til. Omkring Aaret 1689 overdrages Jægerspris til Kronprins Frederik, den senere Kong Fr. IV, der da i Aaret 1703 giver baade Gaard og Gods til sin Broder Prins Carl. Ved Kronprinsens Giftermaal med Prinsesse Louise blev det bestemt, at Jægerspris skulde være Sommeropholdssted for det unge Hof. I Aaret 1745 giver Kong Fr. V Jægerspris til sin Dronning Louise, og ved hendes Død overgaar det til Kongens anden Hustru Dronning Juliane Marie, der afgav det i 1759. Under Kong Fr. V opnaaede Jægerspris et Opsving og naaede vel nok sit Højdepunkt ved Stutterierne heroppe. Disse nedlagdes dog vistnok i Aaret 1769. Arveprins Frederik, gift med Sophie Frederikke, Kong Chr. VII' Halvbroder, fik i Aaret 1773 Jægerspris Gaard og Gods som Gave af Kongen. Under ham var det, at Slottet og Egnen her blev bekendt for den store Almenhed. Om hans mange Arbejder og Udgravninger af Gravhøje er alt fortalt. Han kom Bondestanden til Hjælp og indførte mange gode Reforme. I Aaret 1797 overlod han Godset til Kronen og fik et betydeligt Vederlag derfor. Nu hengaar der en Tid, hvor Slottet ligger upaaagtet og forsømt hen, men under Kong Chr. VIII kommer der atter nyt Liv heroppe. Hans Interesse for dette medførte, at han lod det istandsætte, og Anlæggene, der var en Del forfaldne, blev opriskede; men først da Kong Fr. VII kommer hertil, blusser Livet atter op i sin fulde

som Foged paa Godset. I Begyndelsen af det 16 Aarhundrede er Torben Bille Foged paa Abrahamstrup, og under hans Periode som Foged gæstedes Godset hyppigt af Kong Hans Torben Bille, der var gift med Edel Jernskæg; var paa Godset i 9 Aar, nemlig fra 1503—12. Af Lensmænd til Abrahamstrup kendes: Fikke van Vitzen 1419, Peder Jensen 1428, Torben Bille 1453—1465 og hans Enke Sidsel Lunge, der forblev paa Godset til 1469. I Aaret 1673 blev Abrahamstrup overdraget til Overjægermester V. Joachim Hahn for 6000 Rdl., men paa visse Betingelser, og med visse Rettigheder, som Kongen forbeholdt sig, saasom Staldrum og Værelse staaende til hans Disposition i Jagttiden. Ved Skødets

Jægerspris i Aaret 1810.

Glans, saavel paa som om Slottet. Kongen købte Slottet af Staten for 600.000 Rdl., men det meste af Fæstegodset var den Gang frasolgt. Kongen og hans Gemalinde, Lensgrevinde Danner, opholdt sig meget her, og de prydede Slottet i flere Henseender og oprettede Avlsgaarden Louiseholm og tilkøbte Egelund. Ved Kongens Død i 1863 tilfaldt Godset Lensgrevinde Danner, der indtil sin Død i 1874 med stor Pietet vaagede over Kongens Minde. Hun lod lige efter Kongens Død opstille en Marmorbuste af ham, og selv ligger hun begravet i en aaben Gravhøj i Haven, hvor man den Dag i Dag bag Metalgitteret kan se den smukke Marmorsarkofag. Om det Liv der rørte sig her paa Jægerspris Slot, i de Aar Kongen og Grevinden var her, er der fortalt saa ofte, og det vil føre for vidt her at paabegynde en Skildring derom, men den udstrakte Pietet, som Grevinden viste overfor sin højtelskede Gemals Minde, kunde vel siges at være sket Fyldest ved hendes storladne og fornemme Gave til det danske Folk ved Oprettelsen af Kong Fr. VII' Stiftelse.

Kong Fr. VII' Stiftelse, der nu gennem mere end et halvt Aarhundrede har ydet sin opofrende Gerning for mangen lille Pige, hvor mange danske Kvinder har været som en Moder for disse Børn og derigennem givet sig selv til dette Arbejde, kan ikke beskrives fyldestgørende paa de faa Linier, vi her har Plads til. Skulde dette gøres, vilde det tage en hel Bog for sig, thi denne Stiftelses Historie er saare rig og interessant paa Billeder, og vi maa derfor nøjes med at fremdrage enkelte Billeder, der er udtaget af Stiftelsens Jubilæumsskrift, der er forfattet af Forstander A. T. Høy.

Indledningen til Fundatsen for Kong Fr. VII' Stiftelse for hjælpeløse og forladte Pigebørn, især af Almuen, fik kgl. Konfirmation den 23 Maj 1874 og lyder saaledes: „Jeg undertegnede Louise Christine, Lensgrevinde af Danner, højsalig Kong Frederik den Syvendes Enke, har ledet af det Ønske at stifte et varigt Minde om min højtelskede Gemal Hans Majestæt Kong Frederik den Syvende, og om den Kærlighed og Omhu, hvormed højsalig Kongen omfattede selv den fattigste og mest hjælpeløse af sine Undersaatter, besluttet at grundlægge en Stiftelse, hvis Bestemmelse skal være under Navn „Kong Frederik den Syvendes Stiftelse for hjælpeløse og forladte Pigebørn, især af Almuen, oprettet af Louise Christine, Lensgrevinde af Danner“ at yde fattige og ulykkelige Pigebørn Ophold, Undervisning, Opdragelse og Uddannelse til dygtige Tjenestepiger samtidig med, at Jægerspris Ejendom og navnlig Slottet med dets Omgivelser altid sikres de Minder, som dertil knytte sig, værdig Vedligeholdelse“.

Større Mærkedage i Velgørenhedens Historie her til Lands findes vel næppe, end denne Dag hin 30 Oktober 1873 da Lensgrevinde Danner gav som Gave Jægerspris Slot og Gods og alt, hvad dertil hørte, samt en Kapital paa 4—5 Millioner Kroner til Oprettelse af Stiftelsen. Hverken før eller siden har man i vort Land, ej heller i de andre nordiske Riger, faaet en saa storstilet Gave af en enkelt Person, men Gaven var jo rigtignok ogsaa givet til Minde om Kong Fr. VII.

Grevinde Danner ønskede ikke et Torneroseslot, hvor alt var stille og Idyl, men et Slot og et Hjem der genlød af glade Barnestemmer, hvor Børnenes Sang og Latter kunde runge ud over Jægerspris, hun ønskede et levende Monument, og kommer vi ud til Stiftelsen, ja, da maa vi sande, at dette er sket Fyldest.

Efter de mange svære Tider, de mange ikke alle lige skaansomme Angreb, Folkesnakken og andet Ondt, opnaaede man dog endelig et System for en omfattende Børneopdragelse. Vi maa huske paa, dengang havde man intet som helst sidestillet at lære af, man havde aldrig, hverken her eller i de andre nordiske Riger, haft et Hjem af en saadan Art, saa omfattende, saa altomspændende, thi Hjemmet var for Pigebørn i Alderen fra 2—8 Aar. Man besluttede sig til Hjem-Systemet, saaledes at der opførtes flere Bygninger, der saa var enkelte Hjem i det store Hjem, hvert med sine Husholdninger, sine egne Stuer, Haver m. m. Her var Plejemoderen Hjemmets 15 til 18 Pigers Moder. I denne

Forbindelse kunde fremføres utallige kærlige Breve fra Børn til Plejemoder, der viser hvorledes disse Pigebørn, selv op i Alderen, mindes Hjemmet i Jægerspris og glædes ved dette Minde, ligesom det ogsaa i Sorgens Dage har været de samme Børn til Trøst.

I Aaret 1876 stod de første Bygninger færdige til Stiftelsens Brug, og snart følger der flere efter. Hver Bygning danner sit eget Hjem. Ved Stiftelsen er Skole med Lærer og Lærerinde, og der findes Sygeplejerske og Læge.

Kommer man til Jægerspris, forekommer det een, at disse mange Bygninger virker lidt triste, men se indenfor, og man faar straks et helt andet Indtryk. Det er Hjem ved Hjem, alle forskellig prægede, alt efter Hjemmets Plejemoder. Man aner ikke, at man er paa en Stiftelse, idet intet vidner derom, men det er, som om man var paa Besøg i et privat Hjem, hvor der er 12—15 Børn, og hvor Husmoderen utrættelig vaager over Hjemmets Pryd og Orden. Vi mindes fra et saadant Besøg, en lille sød Pige, der laa inde i Dagligstuen og tumlede med en Katteskilling, medens 2 større Piger var travlt beskæftiget med at hjælpe Plejemoderen med at tilberede Middagen. Ganske som i et andet Hjem, hvor de større og tildels mindre Børn maa give deres Moder en Haandsrækning.

De til Kong Fr. VII' Stiftelse hørende faste Ejendomme er foruden Jægerspris Slot og de til Børnehjemmene knyttede Bygninger følgende: Jægerspris Hovedgaard paa 347 ha Ager og 66 ha Eng; Forpagtergaardene Christiansminde 330 ha Ager og 29 ha Eng; Louiseholm 124 ha Ager og 22 ha Eng; Englundsgaarden 104 ha Ager og Eng; Færgegaarden 13 ha Ager og 4 ha Eng; Jægerspris Mølle 19 ha Ager; Dyrnæs 18 ha Ager og 27 ha Eng; Ejendommen Østre Strandhus paa 13 ha Ager og Eng; en Ø i Roskilde Fjord Øxneholm paa 19 ha Eng; Jægerspris Gæstgiveri og 16 Huse, som dels benyttes som Arbejderboliger til Forpagtergaardene, dels til Udlejning.

Stiftelsens Skovareal er følgende: Færgelunden med 1 Opsynsmandsbolig og 1 Skovløbersted, stor 179.72 ha; Slotshegnet med 1 Skovfogedsted, stor 120.86 ha; Kohaven med 1 Skovriddergaard, 1 Skovløbersted og 1 Arbejderbolig, stor 121.52 ha; Nordskoven, deraf Studehaven med 1 Skovfogedbolig, 2 Skovløberboliger og 1 Arbejderbolig samt Fællesskoven med 1 Skovfogedbolig, 3 Skovløberboliger og 1 Arbejderbolig, stor 1267.89 ha; Langerød Plantage med 1 Opsynsmandsbolig, stor 1230 ha og andre Smaaskove og Plantager paa ialt 9238 ha.

Kong Fr. VII' Stiftelse har en Bestyrelse der bestaar af: Højesteretssagfører, Kammeradvokat VAGN AAGESEN, K., DM., p. p.; Direktør Dr. med. og jur. THORVALD MADSEN, K., DM., p. p. og Dr. phil. og theol. LAUST MOLTESEN, K., p. p.

Stiftelsens Leder er siden 1910 Forstander cand. theol. A. T. HØY, R. af D.; dens Overlærer er siden 1915 cand. theol. M. GREVE; dens Læge er siden 1908 E. HØEG.

Litt.: Kong Fr. VII' Stiftelse 1874—1924, ved Forstander A. T. Høy. C. F. Wegener, Historisk Efterretning om Abrahamstrup 2 Bind. 1855—56. Frederiksborg Amts Aarbog 1911, V. Christensen, Landsbyen, Skoven.

ANDERS THEODOR HØY, Forstander, R. af D.

f. 22 September 1864 paa Pindsminde, S. af Justitsraad Otto H. (død 1910) og Hustru f. Pind (død 1907), ugift. Student (Randers) 1883, cand. theol. 1889, Førstelærer ved det kgl. Opfostringshus 1891, Ejer af Pindsminde ved Randers 1907, Forstander for Jægerspris Opdragelsesanstalt (Kong Fr. VII' Stiftelse) 1910, Senior i Studenterforeningen fra 1891—92, ledende Senior 1907—08 og Formand for Repræsentantskabet sammesteds fra 1908—10, Revisor i Foreningen „To Løver“, Formand i Bestyrelsen for St. Blichers Studenterlegat, Formand for Sønderjydsk Forening for Frederikssund og Omegn og for Lokalkomitéen for Frederikssund—Jægerspris under Danmarks Naturfredningsforening, Næstformand i Turistforeningen for Frederikssund—Jægerspris. Har skrevet: Det kgl. Opfostringshus gennem halvandet Hundrede Aar (1903), Kong Fr. VII' Stiftelse paa Jægerspris gennem halvtredsindtyve Aar (1924).

NIELS MICHAEL GREVE, Overlærer

f. 6 April 1880 i Middelfart, S. af Garver J. F. G. Cand. theol. 1910, ansat ved Kong Fr. VII' Stiftelse som Lærer 1910, og siden 1915 Overlærer.

EILER HØEG, Læge

f. 11 Juli 1880 paa Store Rodegaard i Dalby Sogn, S. af Landinspektør, Godsforvalter V. G. G. H. og Hustru Signe f. Læssøe, g. 1907 med Eva C. Baadsgaard. Student fra Herlufsholm 1898, Kandidat 1905, Uddannelse paa forskellige Hospitaler fra 1905—08, praktiserende Læge under Jægerspris siden 1908.

OLUF CHR. OLSEN, Bogholder, Kasserer,

f. 13 September 1864 i København, S. af Viktualiehandler C. O. Ansat som Kontorlist hos Højesteretsadvokat Nellemann 1879, siden 1895 ansat ved Kong Fr. VII' Stiftelse, Kasserer og Bogholder paa Godset »Jægerspris«.

M. F. HAXTHAUSEN, Forstassistent, Skovfoged, Baron

f. 7 September 1860 i København, S. af Baron C. M. H. og Hustru Octavia f. Tommerup, g. 1900 med Ellen Strøm. Forstkandidat 1885, Assistent i Vemmetofte fra 1885—88, ansat ved Kong Fr. VII' Stiftelse som Assistent og Skovfoged siden 1888.

AAGE GEORG CARLSEN RUGH, Fuldmægtig

f. 12 Oktober 1891 i Korsør, S. af Inspektør Chr. R., g. 1921 med Elisabeth Mynster Fischer, D. af Postmester F. Jægerspris. Bankuddannet Landmandsbanken, ansat ved Kong Fr. VII' Stiftelse som Fuldmægtig siden 1914.

JOHANNES HASSELRIIS, Slotsgartner

f. 30 August 1876 i Lung-holm, S. af Slotsgartner P. J. H. og Hustru Maren Kirstine f. Madsen, g. 1900 med Emma Frantzen. Slotsgartner ved Jægerspris siden 1908.

HARRIET NIELSEN, Oldfrue

f. 7 November 1869 i Viborg, D. af Politimester Niels N. og Hustru Emma f. Wildau. Ansat ved Kong Fr. VII' Stiftelse som Børnehavelærerinde fra 1904—11, Plejemoder paa Gammel Bakkehus Skoleafdeling fra 1911—16, Oldfrue paa Stiftelsen siden 1916.

JOHANNE JAKOBSEN, Plejemoder

f. 19 April 1872 i Aarhus. Ansat ved Stiftelsen som Plejemoder paa Afdeling 2 siden 1904.

CHRISTINE RASMUSSEN, Plejemoder

f. 6 Februar 1894 i Marstal. Ansat ved Stiftelsen som Assistent 1918, Plejemoder paa Afdeling 8 siden 1926.

INGER NIELSEN, Plejemoder

f. 6 August 1883 i Bjergby ved Hjørring. Uddannet Husholdningslærerinde fra „Ankerhus“ ved Sorø, Ansat paa Stiftelsen som Plejemoder paa Afdeling 5 siden 1917.

MAJA JACOBSEN, Plejemoder

f. 3 September 1875 i Aarhus. Ansat ved Stiftelsen som Plejemoder paa Afdeling 1 siden 1908.

JOHANNE WÆNG JENSEN, Plejemoder

f. 9. September 1876 i København. Assistent ved Stiftelsen paa Afdeling 8 1902, Plejemoder paa Afdeling 4 siden 1909.

ANNA MARIE ANDERSEN, Plejemoder

f. 6 November 1876 i Aarhus. Ansat ved Stiftelsen som Assistent 1899, Plejemoder paa Afdeling 10 siden 1908.

MARIE THOMSEN, Plejemoder

f. 20 Oktober 1892 i Lunde. Ansat ved Stiftelsen som Plejemoder paa Afdeling 13 siden 1925.

PETRA SIMONSEN, Plejemoder

f. 16 Marts 1901 i Thise Sogn. Uddannet Friskolelærerinde, ansat ved Stiftelsen som Plejemoder paa Afdeling 19 siden 1927.

ANNA KRISTINE BENDIXSEN, Plejemoder

f. 12 Januar 1888 i Nykirke ved Vejle. Uddannet paa Spædbørnehjemmet og Kvindehjemmet i Læssøgade, Børnehaveuddannelse, ansat ved Stiftelsen som Assistent 1914, Plejemoder paa Afdeling 7 siden 1916.

KAROLINE JENSEN, Plejemoder

f. 4 Maj 1883 i Aarhus. Plejebarn paa Stiftelsen, Assistent 1912, Plejemoder paa Afdeling 9 siden 1921.

GUDRUN TEJSEN, Plejemoder

f. 1 April 1885 i Nørre Næraa. Ansat ved Stiftelsen som Assistent 1906, Børnehavelærerinde og Plejemodervikar fra 1911—14, Plejemoder paa Afdeling 17 siden 1914.

THYRA LARSEN, Børnehavelærerinde

f. 7 Maj 1893 paa Frederiksberg. Dimitteret 1922 fra Frøbells Seminarium, ansat ved forskellige Børnehaver i København, ansat ved Stiftelsen siden 1928.

LINE ANDERSEN, Direktrice

f. 24 December 1872 i Ølsted. Ansat ved Stiftelsen som Direktrice ved Syskolen siden 1912.

HELGA HOUBY, Lærerinde

f. 31 Marts 1905 i Kongsted. Dimitteret fra Haslev Seminarium 1929, ansat ved Stiftelsen siden 1929.

INGE SMITH, Lærerinde

f. 4 November 1905 i Stenlille. Dimitteret 1928 fra Frk. Zahles Skole, ansat ved Stiftelsen fra 1929—30.

CHRISTIANE MUNKSGAARD, Sygeplejerske

f. 7 Oktober 1877 i Vandborg ved Lemvig, D. af Gaardejer Ekild M. og Hustru Kirstine f. Houliind. Uddannet paa Varde Sygehus, 1½ Aar Foreningssygeplejerske i Børgense, 3½ Aar Oversygeplejerske paa Farsø Sygehus, Sygeplejerske paa Stiftelsen siden 1916.

JULIE ESKESEN, Bestyrerinde

f. 27 Juni 1905 i Birkerød. Uddannet Husholdningslærerinde hos Fru Birgitte Berg Nielsen, ansat som Bestyrerinde paa Husholdningsskolen paa Stiftelsen siden 1926.

**GERTRUD MARIE HANSEN,
Plejemoder**

f. 27 April 1882 i Fangel. Ansat som Assistent ved Stiftelsen 1918, Plejemoder siden 1921.

**OLINE ANDERSEN,
Vaskeribestyrerinde**

f. 15 Januar 1879 i Overdraaby. Ansat ved Stiftelsen som Vaskeribestyrerinde siden 1926.

**LUDVIG A. H. PETERSEN,
Maskinmester**

f. 5 Maj 1876 i Kongstrup, S. af Mejeribestyrer senere Bødkermester Edv. P. og Hustru f. Larsen af Munkholm, g. 1921 med Louise Frederikke Jensen, D. af Gaard- og Møllejejer Fr. J. og Hustru f. Bjerregaard, Strø. Forskelligartet Uddannelse, derefter sejlet i flere Aar, Maskinmestercertifikat i England, ansat ved Stiftelsen som Maskinmester siden 1914.

Gerlev Kirke er opført af Kampesten med enkelte Fraadsten og er i romansk Stil. Kirken bestaar af Skib med Kor og Taarn, hvilke ikke er tilbyggede senere, men stammer fra Kirkens Opførelse. Sakristiet og Vaabehuset er derimod tilbygget i den senere Middelalder, disse er af Munkesten. Aar 1500 blev Kirken en Del ombygget, idet Skibets og Korets søndre Mure blev nedrevet og trukket længere mod Syd, hvilket skete for at gøre selve Kirkerummet bredere. Muren, der fandtes mellem Skib og Kor, blev nedrevet, og man indsatte Hvælvinger i det derved fremkomne Rum. Man foretog ogsaa en Ombygning af Taarnet, dog saaledes, at dets Nordside er uforandret. Senere tilbyggedes der Kirken en Korsfløj med fladt Loft. Altertavlen er skænket af Fr. Urne til Bregentved i Aaret 1631. Arenfeldternes og Urnernes Vaabner findes gengivet paa Altertavlen i Træskærerarbejder. Døbefonten og Prædikestolen stammer fra omkring Aar 1600.

Kirken i Draaby, der er fra samme Tid, er helt opført af Kampesten, kun Vinduesindfatningerne og Buerne er af Fraadsten. Tidligt i Middelalderen er der tilbygget Kirken et Taarn, hvis østre Del hviler paa to fritstaaende Piller; ved denne Lejlighed er Skibet forlænget, ligesom man samtidig indbyggede Hvælvinger. Sidebygningen mod Nord er først tilbygget i en langt nyere Tid. Altertavlen og Prædikestolen er fra Kong Chr. IV' Tid. Aar 1888 fandt man nogle Kalkmalerier i Kirken, der sikkert stammer fra omkring Aar 1450. I Skibets mellemste Hvælving findes et Maleri, forestillende Marie Bebudelse, Jesu Fødsel og de hellige tre Konger, der tilbeder Jesusbarnet. Paa den østlige Hvælving er malet Laurentius den Hellige, der var Kirkens Værne-Helgen, tillige ses hele Legendens om ham. Skovkirken, der er opført i romansk Stil, med Skib og Kor med fladt Loft, er af ret ny Dato, idet den er opført Aar 1897.

Det kommunale Skolevæsen i Draaby, saaledes som vi kender det i vore Dage, er af ret ny Dato, idet de fleste af Bygningerne er opførte i dette Aarhundrede. Det er ikke saadan at forstaa, at der først fandtes Skole her i det 20 Aarhundrede. Skolen i Skoven i Draaby Sogn findes saaledes at eksistere allerede Aar 1870. Om nu denne Skole har været den første Skole her, kan ikke med Sikkerhed siges, selvom det nok har været Tilfældet. Den Slags Skole, der muligvis tidligere har været, har nok nærmere været at betegne som en Art „Degneskole“, der paa disse Tider var ret almindelig. Undervisningen foregik da hos den stedlige Degn, eller denne tog fra By til By og holdt Skole, d. v. s. gav Undervisning. Aar 1906 lod Kommunen opføre det nuværende Skolehus, medens det tidligere solgtes og benyttes som Parcelsted med Jordlod, der er den gamle Skolelod, Seksgaarde Skole, der tidligere kaldtes Slagelsegaarde. Alle Matrikler bærer endnu sidstnævnte Betegnelse. Seksgaarde Skole er opført Aar 1866 og staar idag, som den stod dengang; den er grundmuret og med Straatag. Efter Datidens Skoleforhold, maa denne Bygning siges at have været særdeles god. Endnu en Skole her i Sognet er Skolen i Koplerne, der er opført Aar 1892. Grunden til at man opførte denne Skole, maa i første Række søges deri, at man nu tog mere Hensyn til Afstande end tidligere. Hvor der boede flere Mennesker, søgte man at rejse en Skole. De tre nævnte Skoler er alle 2-klassede. Den sidste Skole i Sognet er derimod 4-klasset og opført Aar 1909, som Afløser

Femhøj Skole.

for den gamle Skole i Krabbedam ved Jægerspris, der nok er opført omkring Aar 1760. Sidstnævnte Skole er vel nok den ældste Skole i Sognet. Der findes i vore Dage i Skolen Forskole og Hovedskole i samme Bygning, samt Beboelseslejlighed til Forskolelærerinden. Førstelæreren bor derimod i en Bygning for sig.

CHRISTIAN SOFUS HANSEN,
Enelærer

f. 7 April 1887 i Ulse, S. af Vægter L. C. H. og Hustru Ane Sofie f. Petersen, g. 1921 med Ellen B. E. Rasmussen. Dmitteret fra Haslev 1918, vikarieret i Holme-Olstrup Skole, i Skoven Skole og Testrup Skole, fast ansat i Testrup Skole som Andenlærer 1920, siden 1921 Enelærer ved Skoven Skole i Gerlev—Draaby.

HELGE PETERSEN,
Lærer

f. 16 December 1897 i Kagerup, S. af Førstelærer A. P. P. og Hustru Signe f Svegaard. Dmitteret fra Jonstrup Seminarium 1922, Andenlærer i Skuldelev fra 1923—29, siden 1929 Enelærer i Koplernes Skole.

I Gerlev Sogn begyndte man Aar 1906 en Omordning af Skolevæsenet, saaledes at man opførte en Skolebygning i Femhøj, der jo ligger midt i Sognet. Denne nye Skole blev en Centralskole, og man nedlagde helt de andre i Sognet værende Skoler. Da den nye Skole blev indviet Aar 1907 oprettede man Forskoler beliggende i Gerlev og Landerslev.

FREDERIK K. LARSEN, Førstelærer

f. 20 Marts 1873 i Draaby, S. af Skrædder N. R. L. og Hustru Frederikke f. Nielsen, g. 1898 med Inger Christensen. Dimitteret 1892, Andenlærer fra 1893—94, Ene-lærer fra 1894—1907, siden 1907 Førstelærer ved Femhøj Skole.

NIELS DENGSOA JENSEN, Andenlærer

f. 29 Oktober 1890 i Gulev Sogn, S. af Carl J. J. og Hustru Severin f. Dengsøa, ugift. Dimitteret 1914 fra Rannum Seminarium, siden 1919 Andenlærer ved Femhøj Skole.

I Kommunen ligger forskellige Andelsforetagender, saaledes i Lyngerup: Hornsherred Andelsmejeri, i Skoven: Skovens Andelsmejeri. Der findes foruden en Brugsforening saavel i Skoven, som i Jægerspris.

Af ovennævnte Andelsmejerier er Hornsherred Andelsmejeri det ældste, idet det er opført Aar 1888 ved Sammenslutning af Egnens Beboere. Den 3 Oktbr. nævnte Aar, stod Mejeriet færdigt og aabnede da straks. Om dette Mejeri skal i korte Træk fortælles følgende: Indtil Aar 1927

klarede man sig med den oprindelig opførte Bygning, idet man stadig anskaffede tidsvarende Maskiner og Elektricitetsværk, hvilket sidste stadig anvendes. Man anskaffede tillige et Køleanlæg, der installeredes Aar 1910. I Aaret 1927 maatte man da opgive den gamle Bygning, der indrettedes til Beboelse, og man gik til at opføre den smukke og velindrettede Bygning, der bruges idag. Denne Bygning kostede ca. 230.000 Kr. at opføre og indrette. Et lille Billede af Driften faar man, naar man ved, at der i Aaret 1929 blev indvejet ikke mindre end henved 6 Mill. kg Mælk. Mejeriets Bestyrer var fra Aar 1888—1922 Chr. Høj, fra Aar 1922—30 Bestyrer Gamstrup og siden 1930 nuværende Bestyrer EMANUEL HOLST PETERSEN. Af Formænd har der været Gaardejer Jens Andersen, Tørslev, fra 1888—1910, Gaardejer Niels I. Larsen, Elmedal, fra 1910—30 og siden 1930 nuværende Formand Gaardejer NIELS MORTENSEN, Tørslev.

NIELS MORTENSEN, Gaardejer

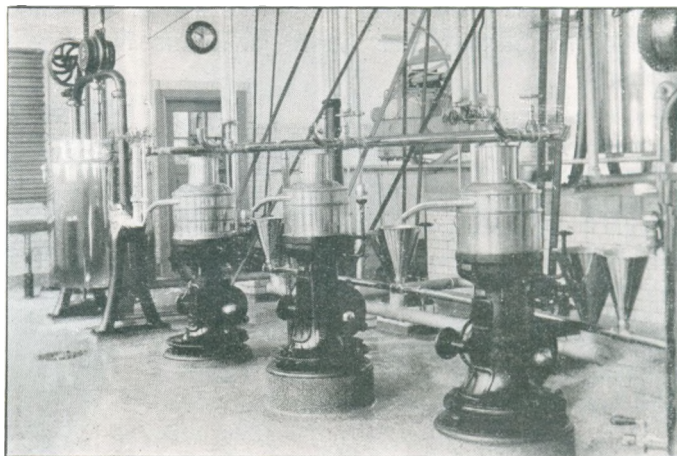

f. 25 September 1892 paa Elmegaard i Tørslev. S. af Gaardejer N. P. M. og Hustru Johanne M. H. f. Hansen, g. 1916 med Jacoba C. Nielsen. Overtog Fædrengaarden 1928, Formand for Hornsherred Andelsmejeri.

EM. HOLST PETERSEN, Mejeribestyrer

f. 10 September 1901 i Horsyll, S. af Landmand R. P. P. og Hustru Mathilde f. Holst, g. 1928 med Marie Larsen. Paa Dalum Mejeriskole fra 1925—26, Førstemejerist paa Hornsherred Andelsmejeri 1928, siden 1930 Bestyrer af dette

Interiør fra Hornsherred Andelsmejeri.

Skovens Andelsmejeri er oprettet 1892 og aabnede for Driften samme Aar. Den Bygning, man da opførte, er den samme som nu, dog er ogsaa her foretaget forskellige Udvidelser, men ikke af saa omfattende Art, som nævnt under før omtalte Mejeri. Gennem Tiderne har der her været følgende Formænd: Gaardejer P. Hansen, Seksgaard, fra 1892—1904; Parcellist H. P. Hansen, Skoven, fra 1904—14; siden da nuværende Formand Gaardejer MATHISEN, Kulhusgaarden. Mejeribestyrer er OLUF LARSEN, der har fungeret her siden 1912.

Skovens Brugsforening stiftedes i Aaret 1920 og straks efter Stiftelsen købtes en Ejendom, beliggende i Skoven By, for 16.000 Kr. Ombygningen af denne til Brugsforeningens Uddelersted kostede 8000 Kr. Til Ejendommen hører 10 Tdr. Land Jord, som er forpagtet ud; desuden findes der indrettet et Mølleri, som ogsaa er bortforpagtet. Den er en af de faa Foreninger i sin Art, der er finansieret af sine egne Medlemmer. Siden Foreningens Stiftelse har Gaardejer HANS NIELSEN, Skovsøgaarden, fungeret som dens Formand.

HANS NIELSEN, Gaardejer

LAURITS JENSEN, Uddeler

f. 25 December 1902 i Horne ved Varde, S. af Parcellist Jens J. og Hustru Kirstine f. Jensen, ugift. Siden 1927 Uddeler ved Skovens Brugsforening.

f. 17 April 1875 paa Skovsøgaard, S. af Chr. N. og Hustru Sofie H. f. Olsen, g. 1899 med Marie Christensen.

Overtog Fædrenegaarden 1901, der gennem flere Generationer har været i Slægtens Eje, Formand for Skovens Brugsforening siden 1920

Brugsforeningen i Jægerspris er oprettet i Aaret 1921 og aabnede sit Udsalg samme Aar. Straks efter Stiftelsen erhvervede man en Bygning af Gartner Møller, Jægerspris, til Foreningens Brug. Foreningen er gennem de senere Aar vokset ret betydeligt, saa man i Aaret 1930 har maattet foretage en ret væsentlig Ombygning ved at give den gamle Bygning en Forlængelse samt en Etage. Her bliver da Beboelse, medens hele Stueetagen forbliver til Forretningslokaler. Siden Foreningens Stiftelse har Skovløber Lars Hansen været dens Formand, indtil Aaret 1930, da nuværende Formand Skolebetjent CHR. PETERSEN afløste ham.

S. SØRENSEN, Uddeler

f. 25 November 1888 i Oustrup, S. af Skomager H. Chr. S. og Hustru Maren f. Christensen, g. 1928 med Anna Inger Hansen Uddeler i Røgen Brugsforening, Uddeler i Gjesing Brugsforening, Uddeler i Ladager Brugsforening, siden 1924 Uddeler i Jægerspris Brugsforening.

CHRISTEN PETERSEN, Skolebetjent

f. 10 Maj 1882 i Vellerup, S. af Træskomand Niels P. og Hustru Juliane f. Christensen, g. 1903 med Kamilla Nielsen. Skolebetjent ved Kong Fr. VII' Stiftelse fra 1908, Kasserer for Gerlev-Draaby Sygekasse fra 1928, siden 1930 Formand for Jægerspris Brugsforening.

Kommunens Fattighus, der forhen laa ved Gerlev Mark, nedbrændte i Aaret 1925, og man opførte da det nuværende Fattighus ved Vejen mellem Over-Draaby og Jægerspris. I Kommunen findes ikke noget Alderdomshjem.

Sogneraadets Medlemmer er: Møller H. SIMONSEN, Lyngerup, Formand; Gaardejer S. CHRISTENSEN, Kulhus; Murer HANS HANSEN, Gerlev; Parcellist OLE HANSEN, Skoven; Fisker EJLER HANSEN, Skoven; Postbud JOHANSEN, Neder-Draaby; Skrædermester KNUDSEN, Over-Draaby; Gaardejer NIELS JØRGEN LARSEN, Lyngerup; Parcellist ALBERT OLSEN, Over-Draaby; Møller PEDERSEN, Jægerspris og Parcellist Lars P. PEDERSEN, Skoven.

Hjælpekassens Formand er Sognefoged P. JACOBSEN, Neder-Draaby. Formand for Menighedsraadet er Sognepræst JOST NIELSEN, Gerlev. Værgeraadets Formand er Læge EILER HØEG, Jægerspris.

**CHRISTEN LARSEN,
Gaardejer, Sognefoged**

f. 6 Januar 1869, S. af Gaardejer Hans P. L. og Hustru Dorthea f. Christensen, g. 1909 med Dorthea Jensen. Overtog Fædrenegaarden 1905, Sognefoged siden 1903.

**KARL PETERSEN,
Gaardejer**

f. 21 April 1884 i Lyngerup, S. af Gaardejer Hans P. P. og Hustru Ellen M. f. Nielsen, g. 1911 med Marie Jensen. Bestyrer for Hornsherred Landboforening, Dommer for Tyre ved Hornsherred Landboforenings Lokalskue, Bestyrelsesmedlem i Frederiksborg Amts Planteavlssforening, Bestyrelsesmedlem i

Frederiksborg Amts Kvægavlerforening, Bestyrelsesmedlem i Venstre Vælgerforening, Vurderingsmand i Østifternes Brandforsikring, Medlem af Skovens Mejeri siden 1928.

**INGER JOENSEN,
Distriktsjordemoder**

f. 17 August 1891 i Suderø paa Færøerne, D. af Murermester M. J. og Hustru Anna Sofie f. Danielsen, ugift. Paa Jordemoderskolen 1919, Reservejordemoder i Aarhus fra 1924—25, Distriktsjordemoder i Suderø fra 1919—23, siden 1925 Distriktsjordemoder i Jægerspris.

**SOPHIE PETERSEN,
Stationsbestyrerinde og Postexpeditør**

f. 14 Juni 1884 i Syv, D. af Baneformand P. Buch og Hustru Kirsten f. Andersen, g. 1907 med Banenæstformand Alfred P. Siden 1929 Stationsbestyrerinde paa Femhøj Station.

ORØ SOGN danner en egen Sognekommune med Tingsted i Holbæk, hører under samme Bys Rets- og Politikreds, Roskilde Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 1543 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 400, medens det i Aaret 1900 er naaet til over det dobbelte, nemlig 812.

Sognet bestaar af Øen Orø, der i det 13 Aarhundrede findes benævnt som Warthærøe, samt nogle smaa Holme Lindholm, Eskensholm, Ronø og Langø, der alle ligger i Isefjorden mellem Horns Herred og Tudsens i Holbæk Amt. Jordene er bakkede men ikke videre højtliggende, afvekslende ler- og sandmuldede.

I Sognet ligger Landsbyerne: Bybjerg, med Kirke, Skole, Præstegaard, forskellige Andelsforetagender og Købmandshandeler samt et Børnehjem, som oprettedes i Aaret 1900 af Foreningen til vildfarne Børns Redning; Gamløse; Næsby, med Skole og Dampskibsbroen, og paa Østkysten findes Østre Færge og Snave Færge.

I Sognet vides ikke af nogen Mindesmærker fra Stenalderen, derimod er der fundet adskillige og endnu bevarede enkelte Gravhøje fra Broncealderen. Paa Øens Sydøstside skal have ligget den gamle Røverborg „Børreklak“, men der er intet Spor af denne fordums Røverhule tilbage. Det var Røverhøvdingen Børre, der her holdt til. Paa Stenbjerg Aas har ligget en Borg, omgivet af store Volde og Grave, „Dronning Margrethes Slot“. Man har ved Gravninger fundet forskellige Fundamenter af Bygningen, der sikkert har været opført af raa Kampesten blandet med Kalk-Strandgrus. I Midten af forrige Aarhundrede fandt man her et Guldrelikviekors fra Tiden omkring Svend Estridsens Leveaar.

Kirken er antagelig fra Midten af det 12 Aarhundrede, den er dog ganske kort før Reformationen ombygget noget; samtidig er der tilbygget den et lille Taarn. Hvælvingerne ogsaa er fra denne Periode. Den opringelige Bygning var opført af raa Kamp og bestod af Skib med tilhørende lige afstukket Kor, der bærer Spor af middelalderlige Vinduer med en ganske svag Tilspidsning. Over dette Kor ligger et groft udskåret Krucifiks fra det 15 Aarhundrede. Et ældgammelt Træbillede findes i Kirken, det forestiller Madonna med Jesusbarnet; Prædikestolen er fra Aaret 1633 og er meget smuk i sine Udskæringer.

STRØ HERRED

Herredet er det næstmindste af de i Amtet liggende Herreder. Dets samlede Jordareal er ca. 21.000 ha, hvoraf Arresø optager ca. 2280 ha, medens mindre Søer og Moser udgør ca. 600 ha. Det grænser op til Lynge—Frederiksborg Herred og Holbo Herred, fra hvilket sidste det skilles ved Arresø. Desuden begrænses det af Roskilde Fjord, Isefjord og Kattegat. Dets Udstrækning fra Vest til Øst er ca. 23 km, fra Nord til Syd ca. 20 km. Med Hensyn til Skov er dette Herred ikke videre rigt, og hvad Frugtbarheden angaar, maa det vist betegnes som hele Amtets mest ufrugtbare Del, der gaar herved 14 $\frac{1}{4}$ Td. Land paa 1 Td. Hartk. Antallet af Indbyggere var i Aaret 1800 ca. 6668, medregnet Frederiksværk, i Aaret 1901 var dette Tal steget til 10.599, idet Frederiksværk ikke medregnes. I gejstlig Henseende danner Herredet Provsti med Holbo Herred. Købstaden Frederiksværk ligger i dette Herred, desuden Sognene Toverup (Thorup), Melby, Kregme og Vinderød, der danner een Kommune, videre Ølsted, Ll. Lyngby, Strø, Skævinge, Alsønderup samt Tjæreby.

I gamle Dage saa Herredet ganske anderledes ud end i vore Dage; saaledes var det f. Eks. i Stenalderen delt ved et Sund, der foraarsagede, at Halsnæs laa skilt fra det øvrige Herred; ligeledes strakte sig et Sund ind mellem Toverup og Torpemagle, der delte det i to Øer med mindre Holme. Man forstaar, at netop en saadan Natur var velegnet til Bopladser paa sin Tid. Der er gjort ikke ganske faa og ret rige Fund fra Stenalderen heroppe. Med Tiden er Bebyggelsen rykket længere ind i Landet, hvilket Stengrave og Oldsager, man har fundet, vidner om. I Broncealderen finder vi Befolkningen endnu længere inde i Landet, der hvor dette begynder at hæve sig. Man har fundet flere Gravhøje fra sidstnævnte Tidsalder, dog ikke i den østlige Del, hvilket tyder paa, at denne Del ikke har været beboet, antagelig paa Grund af de sumpede og stærkt skovklædte Strækninger.

Saavidt vides, var Strø, Lynge og Jørlunde Herreder i Middelalderen, ja endog indtil efter Reformationen, sammenlagte til Try Herred (Thryggæ Hæræths); Herredet hørte dengang til Østersyssel. Senere indgik det i Frederiksborg Len og siden 1660 i Frederiksborg Amt.

Litt.: Trap Danmark, 4 Udgave. H. Knudsen, Danmark i Middelalderen. Frederiksborg Amts Historiske Samfund, Aargang 1916.

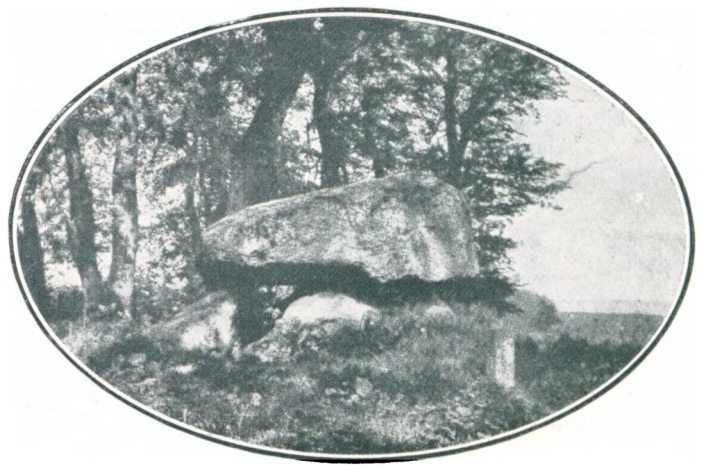
Klintebakken.

THORUP SOGN, ogsaa kaldet Toverup, danner en egen Sognekommune med Tingsted i Frederiksværk, det hører under Frederikssund Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtsdistrikt (Hillerød), Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skattekreds og Frederiksværk Skyldkreds og Amtets 4 Folketællingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 3070 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 ca. 1020, i Aaret 1900 ca. 1800, hvilket sidste Tal i Aaret 1930 er gaaet op til ca. 3200. — Sognet omfatter den

yderste Del af Halvøen Halsnæs og grænser saaledes op til Isefjord og Kattegat, mod Land til Melby Sogn. Jordene er temmeligt bakkede, og ved Hald Spodsbjerg falder de stærkt og stejlt mod Kysten og danner smukke, naturskønne Skrænter, fra hvilke man har en meget smuk Udsigt over hele Halsnæs og over til Hornsherred og Odsherred. Ellers kan siges, at Jordene er middelgode. Skovene Ullerup og Grønnæsse hører under Tisvilde—Frederiksværk Skovdistrikt. (Se under Frederiksværk Kommune).

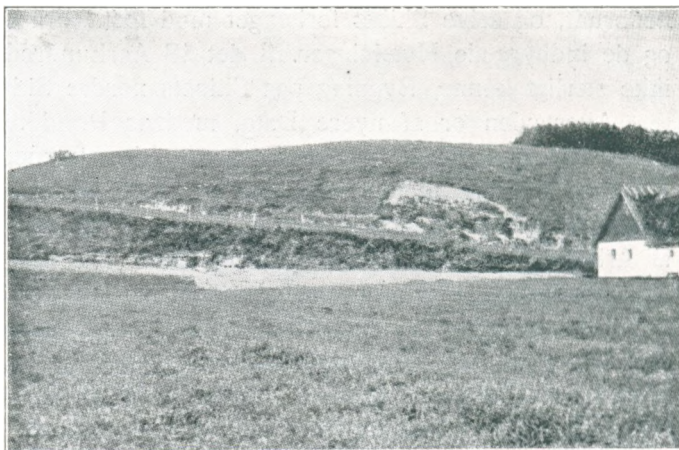
I Sognet ligger Landsbyerne Toverup eller Thorup (I Aaret 1300 kaldet Towæthorp), med Kirke, Præstegaard, Skole, Jernbanestation (Dyssekilde), Kro og Andelsmejeri, Hald, Sverkildstrup (I det 14 Aarhundrede kaldet Suærkestorph), Ellinge, Torpemagle (I det 12 Aarhundrede kaldet Thumethorp, senere Torupmagle), Ullerup, Sølager, Ll. Carlsminde, St. Carlsminde og endelig Lynæs. De sidste fem er dog kun at betragte som Fiskerlejer. Lynæs har en ret stor Bebyggelse med Anneks-Kirke og Havn. St. Carlsminde har Skole. Fiskerlejet Hundested, der, siden Banen forlængedes derud til, har haft en stor Udvikling, har Skole, Havn, Kro, flere Badepensionater, Toldsted, Jernbanestation, Lodsstation m. m. Fiskerlejerne Kikhavn og Nøddebohuse skal ogsaa nævnes, ligesom Jernbaneholdepladserne i Vibehus og Østerbjerg. Ellers bør det store Fyr ved Spodsbjerg, ligesom Hovedgaardene Grønnæsse, Kongsgaard og Tupholmgaard nævnes.

I Sognet har der ligget, og ligger der ikke saa faa Minder fra Tiden for den første Bebyggelse her. Man har fundet de saakaldte „Køkkenmøddinger“, hvoraf een ligger i Højbjerg Bakke; Sager, der her blev fundne, er bragt til Nationalmuseet, medens selve „Møddingen“ endnu i Dag er tilgængelig. Denne Køkkenmødding stammer fra den ældste Stenalder. Minder fra senere Tider har man i særligt rigt Maal fundet i det høje Terrain ved Torpemagle og Sverkildstrup. Man siger, der skal have ligget opmod 40 Gravhøje, hvilke dog saa godt som alle er ødelagte eller pløjet op. Af Stengrave har man ogsaa fundet flere. Selve Halvøen skal ifølge Kong

Dyssekammeret.

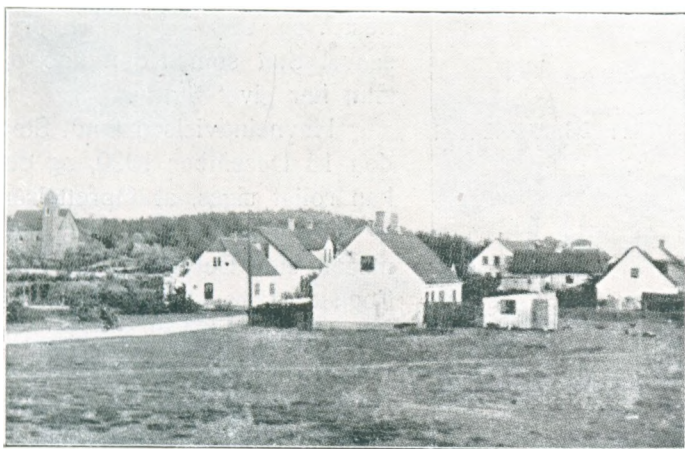
Valdemars Jordebog have tilhørt „Hals juxta Ysør“. Kongsgaard stammer sikkert fra denne Tid, idet man har fundet Bygningsrester, der iøvrigt lader formode, at Gaarden dengang var omgivet af Vand. Ellers ved vi om Gaarden, at den i Aaret 1520 blev forlenet til Laurids Iversen „Serling“. Paa Halsnæs ejede Bisperne meget Gods. Kong Valdemar lod opføre et lille Kapel, en Badstue m. m., samt flere Huse, alt tilhørende Bispem i Roskilde. Disse Bygninger skal senere være nedrevet af en kgl.

Køkkenmødding.

Lensmand, dog meget imod Bispens Ønske og Vilje. Der skal, i den tidligste Middelalder, have ligget Hovedgaarden „Thowethorp“, der paa denne Tid nævnes at tilhøre en Væbner, vistnok Jep. Jepsen eller Jensen. Ellers vides kun om Gaarden, at den bestod af 9 Gaarde og en Vejr mølle i Toverup, hvilke i Aaret 1560 mageskiftedes til Kong Fr. II med Hovedgaarden „Braade“, senere kaldet Holsteinborg, ved Skelskør. Af selve Gaarden er der i vore Dage intet tilbage, kun har man fra Tid til anden fundet Bygningsrester. — Ved St. Carlsminde har man fundet Kilden „Boeskilde“ og ved Rensning af den flere gamle Mønter etc., hvilket stærkt tyder paa, at den i sin Tid har været betragtet som en undergørende og hellig Kilde. Rorup Mose har Navn efter en By, der i gamle Dage skal have ligget der; Byen skal have bestaaet af ialt 8 Huse, hvoraf 5 benævnes som have værende Gaarde; Aar 1660 er det sidste Gang, man hører noget om den. Endnu en By, kaldet Fornerup, skal have ligget her i Sognet, bestaaende af 2 Gaarde og nogle Huse. Byen skal være nedlagt i det 17 Aarhundrede. Endelig skal nævnes „Majstenen“, der skal have ligget ved Ullerup, hvor Bønderne samlede sig med deres Fører. — Med Hensyn til Grønnæssegaard skal blot nævnes, at J. Fr. Classen i Aaret 1776 gjorde den til Hovedgaard og opførte en Hovedbygning. Senere er den dog ombygget; den var i Statens Eje indtil Aaret 1859.

Af den oprindelige Kirke i Thorup er kun Skibets Sydmur bevaret, med nogle smaa,

Parti fra Lynæs med Kirken.

rundbuede Vinduer; i et af disse har man fundet et Kalkmaleri, forestillende den hellige Sct. Olav og en Kriger. Den oprindelige Bygning var opført af Kampesten og stammer antagelig fra den romanske Tid. Allerede paa denne Tid skal Kirken være udvidet med en bred Bue mod Vest, hvor der antagelig ogsaa har været et Taarn. Man formoder, at Skolen, paa hvilken det nuværende Taarn hviler, er Rester af denne Del. Først i den allerseneste Middelalder er der igen foretaget Ombygninger, hvorved Koret blev

nedbrudt, og selve Skibet forlænget mod Øst. Fra denne Tid stammer Taarnet, Sakristiet og de indbyggede Hvælvinger. I det 18 Aarhundrede blev der tilbygget Kirken den store, ikke særligt kønne, Bygning paa Skibets nordre Side.

Altretavlen er af nyere Dato, medens Prædikestolen stammer fra Chr. IV' Tid. I selve Kirken findes en Del velbevarede Ligsten, medens der paa Kirkegaarden skal have ligget en Gravhøj, kaldet „Tinghøj“. Denne Kirke er blandt de 4 Domænekirker, der er underlagt Frederikssund Amtstue. Kirken i Lynæs er opført i Aaret 1901, efter Tegning af Arkitekt A. Clemmensen, i kløvet Kamp.

Hundested Havn er, saaledes som vi nu kender den, af ret ny Dato. Efter hvad man ved, forsøgte man allerede i Aaret 1862 at anlægge en Havn i Hundested, simpelthen ved at sænke nogle Kasser fyldt med Sten, der efterhaanden dannede en Slags Mole, uden at man dog kunde kalde Resultatet en Havn. Bassiner eller saa var der naturligvis ikke Tale om. I Slutningen af det 17 Aarhundrede bygger man en fast Bro med enkelte Molehoveder, eller Kløer, men om dette Anlæg vides egentlig intet andet, end at man støder paa det, da man gør Forsøg paa en Havneanlæggelse i Aaret 1882. Hele det gamle Anlæg var saa godt som tilsandet. I Aaret 1892 fremkommer der Forslag om Anlæggelse af en Øhavn, og Arbejdet paabegyndtes i Aaret 1893. I Aaret 1902 anlægges en Bedding. Forbindelsen med Øhavnen var da en Træbro, der i Aaret 1907 erstattedes med en ny Bro. Der hængaar hele 8 Aar, i hvilke Hundested By stadig tager til i Vækst. Man forhandler om Anlæggelse af en tidssvarende Havn, men det bliver ved Forhandlingerne. Først i Aaret 1916 kommer de Planer til Udførelse, man i saa lange Tider havde arbejdet for. Selve Havnen er nok en af de ejendommeligste Havne vi har, idet den er en Øhavn, siden 1916 bygget udenom den gamle Havn, med 3 Tilkørselsbroer, der er sideløbende; den er ogsaa den største Havn, der er i privat Eje. Interessentselskabet, der ejer den, har helt Skøde paa den. Dette Selskab bestaar af ca. 300 Medlemmer med Købmand A. WARRER som Formand. — Havnen bestaar af en Forhavn og en Inderhavn, idet der er bygget to lange Ydermoler udenom den gamle Havn (fra Aar 1893), der er uddybet. Vandstanden er altid konstant. Den samlede Molelængde er ikke mindre end 1500 m.

Da Frederiksværkbanen, i H. t. Bevilling af 10 Juni 1914 og iflg. Lov af 27 Maj 1908, forlængedes til Hundested og aabnedes i Aaret 1916, betød dette naturligvis et Opsving yderligere for Byen, og i 1927 maatte man forlænge Sporet ned til selve Havnen, hvor Banen anlagde sin Bro, dog med Tilskud fra Havnen. Forlængelsen af Banen fra Frederiksværk herud kostede ca. 710.000 Kr., medens Havnen, der har en Dybde af

ca. 14 Fod, kan siges at have kostet ca. 900.000 Kr., hvortil saavel Stat som Kommune og Amt har givet Støtte.

Havneindvielsen fandt Sted den 15 December 1920, og det kan roligt siges, at Oprettelsen af Hundested Havn har haft megen stor Betydning for hele Sognet. Ikke alene i Sommer-tiden, hvor Livet i det hyggelige Fiskerleje pulserer stærkest, men ogsaa i Vintertiden, hvor Havnen altid er isfri, er der Liv og Røre.

I Aaret 1927 blev Ruten

Hundested Havn.

Rørvig--Hundested aabnet, først med Dampfærgeren „Rigeø“, senere indsattes ogsaa Motorfærgeren „Korshage“. Det lille uænsede Fiskerleje Hundested blev, uden at man egentlig mærkede det, til Byen Hundested. Udviklingen ses bedst ved nogle enkelte Tal: I Aaret 1893 fandtes i Hundested ca. 80 Fiskere, i Aaret 1915 er Tallet paa Folk, der er beskæftiget ved Fiskeriet, steget til 175, og nu i vore Dage er Tallet noget nær 400. I den seneste Tid er der oprettet en Kulimport ved Havnen med Oplagsplads til ca. 25.000 Tons Kul. Det er Entreprenørfirmaet Bengt Andersen & Søn, der har bygget Hundested Havn.

En anden Havn i Hundesteds Nærhed er Lynæs Havn, der har en Dybde af ca. 10 Fod, Indløbets Bredde er 20 m, Havnepladsen er ca. 3000 m², dens samlede Bolværklængde er ca. 47 m med en Molelængde af 380 m.

Den eneste Havn, der har Lodsstation, er nu Hundested, idet Rørvig Lodseri er nedlagt i Aaret 1926.

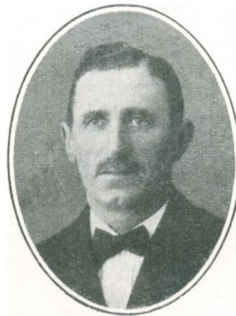
ALFRED WARRER,
Købmand

f. 12 Marts 1882 i Nordby paa Fanø, S. af Kaptajn Jacob W. og Hustru Maren f. Hansen, g. 1907 med Emilie Andersen. Forretningsbestyrer i Hundested til 1913, Købmand fra 1913. Formand for Havnebestyrelsen fra 1915, Medlem af Bankraadet for Frederiksværk og Omegns Bank fra 1919, Repræsentant for Dansk Købmands

H'A. fra 1925, Amsraadsmedlem siden 1928.

JENS ERIK NIELSEN,
Lodsformand

f. 21 Oktober 1879 i Hundested, S. af Lods Anthon N. og Hustru Dorthe Marie f. Jensen, g. 1901 med Maren Kirstine Andersen. Ansat som Lods 1910, Lodsformand siden 1926.

CARL OTTO BRANNING,
Stationsforstander

f. 3 Juni 1886 i Faarevejle, S. af Brevsamler L. P. Larsen og Hustru Bodil Kirstine f. Pedersen, g. 1918 med Ellen Torne Andersen. Ansat ved Odsherredsbanen 1907, ved Kallehavebanen 1910, nu Stationsforstander i Hundested.

CHR. CONRADSEN,
Sognefoged

f. 12 Oktober 1897 i Uglerup, S. af Arbejdsmand Hans C. og Hustru Laurente f. Jensen, g. 1920 med Christine Jørgensen. Sognefoged siden 1925.

RASMUS MADSEN,
Havnefoged

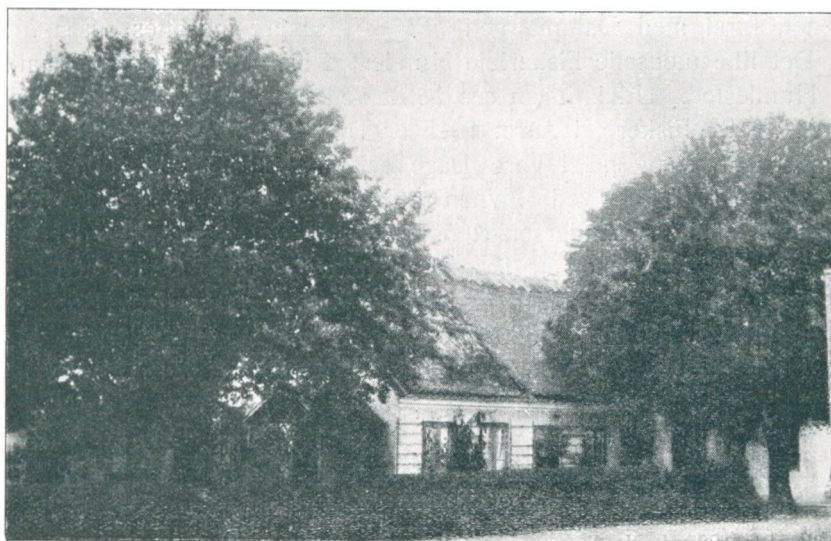

f. 19 Maj 1890 i Lynæs, S. af Baadebygger P. M. og Hustru Ane f. Rasmussen, g. 1926 med Helga Nielsen. Havnefoged i Lynæs siden 1919.

ASTRID JØRGENSEN,
Stationsbestyrer

f. 6 April 1904 i Evedrup, D. af Fodermester Chr. Petersen og Hustru Malvida f. Carlsen, g. 1923 med Godsagent Vilh. Jørgensen. Ansat ved Dyssekilde Station siden 1929.

Den gamle Skole i St. Carlsminde.

Skolen i Store Carlsminde er opført Aaret 1802 af Prins Carl af Hessen, men nedlagdes som Skole i Aar 1924, idet den overgik til privat Eje og frededes. Ved Nedlæggelse af denne Skole, oprettedes i Hundested en Centralskole med Forskole i St. Carlsminde. Skolebygningen i Hundested er opført i Aaret 1918.

Skolen i Thorup, der egentlig var en

af de gamle Rytterskoler, solgtes ligeledes til privat Brug, og en ny Skole oprettedes ved Skellet mellem Tommerup og Thorup. Den gamle Rytterskole ligger i Torpemagle.

H. S. SNEUM, Førstelærer

f. 27 December 1883 i Sneum, g. 1909 med Anna Jensen. Dimit. fra Ribe 1905, Førstelærer i Hundested siden 1924.

AGNES LARSEN,
Lærerinde

f. 9 December 1896 i Bjæverskov, D. af Gaardejer Chr. L. og Hustru Maren Madsen. Dimit. fra Haslev i 1917, ansat ved Gælsted private Skole i 1918, siden 1919 Lærerinde ved Hundested Skole.

GUDRUN SVEDSTRUP,
Lærerinde

D. af Johan S. og Hustru Sofie f. Jørgensen. Ansat ved St. Carlsminde Skole siden 1930.

Hundested Mejeri blev anlagt i Aaret 1915 og laa oprindelig paa Grønnæssegaard. Efterhaanden som Hundested voksede op, flyttedes Mejeriet hertil. Det er paa private Hænder og ejes af P. LAURSEN. — Andelsmejeriet Halsnæs oprettedes i Aaret 1890, men er dog senere ombygget og moderniseret. Lige siden dets Oprettelse har det været ledet af nuværende Bestyrer C. RASMUSSEN.

Sognet inddeles i to Sognefogeddistrikter med Sognefoged CHR. CONRADSEN i Hundested og Sognefoged LARS N. AMORSEN i Thorup.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer LARS JØRGENSEN, Hald, Formand; Fisker H. CHR. FREDERIKSEN, Lynæs; Købmand F. JENSEN, Hundested; Gaardejer P. JØRGENSEN, Uglerup; Gaardejer CHR. JØRGENSEN, Ellinge; Gasværksbestyrer E. NIELSEN, Lynæs; Fisker CHR. NIELSEN, Lynæs; Murer A. NIELSEN, Nøddebo Hus; Gaardejer A. OLSEN, Thorup; Togfører A. PEDERSEN, Hundested og Skipper CHR. PETERSEN, Hundested.

Menighedsraadets og Værgeraadets Formand er Pastor STENFELDT MATHIASSEN. Hjælpekassens Formand er Fru Købmand A. WARRER, Hundested.

JENS ALFRED VINGE, Bankbestyrer

f. 19 December 1901 i Sønder Bork, S. af Gaardejer P. C. M. V. og Hustru Karen f. Jensen, g. 1923 med Kamma Hansen. Kontorist i Banken for Brørup og Omegn 1916, i Banken for Frederiksværk og Omegn 1920 og Bestyrer for denne Banks Afdeling i Hundested siden 1925.

MELBY SOGN danner egen Sognekommune og hører under de samme Kredse som Thorup Kommune. Sognets samlede Jordareal er ca. 1200 ha.

Sognet omgives af Vinderød, Toverup samt Tibirke Sogne (Holbo Herred); tillige grænser det til Roskilde Fjord og Kattegat. Jordene er i den vestlige Del af Sognet meget bakkede; her ligger Lindebjerg og de saakaldte Hyllinge Bjerge, Den store gamle Flyvesandstrækning er nu beplantet. Her ligger den noget over 550 ha store Adserboplan- tage, hørende til Tisvilde—Frederiksværk Skovdistrikt. Langs Kysten ved Kattegat og ved Roskilde Fjord strækker der sig lange dels lave, dels bakkede Klinterækker og ind- digede Engstrækninger. Jordene maa siges at være de daarligste i Herredet. Ned mod Adserbo ligger nu store Villa-Bebyggelser. I Sognet ligger Landsbyerne Melby, der i det 14 Aarhundrede findes nævnt som Myæthælbye, med Kirke, Præstegaard, Skole med Forskole, Jernbanestation samt Missionshus og Forsamlingshus. Tollerup, i det 12 Aar- hundrede kaldet Tollthort. Evetoft, der i Slutningen af det 14 Aarhundrede hedder Ævætoft, med Skole. Haagendrup. Fiskerlejerne Hanehoved og Liseleje, der sikkert er anlagte af C. Fr. Classen. Adserbo, med Skole. Adserbo Præstelod, Melby Præstelod, Møllevang og Ørkesholm; disse sidste fire er dog kun spredte Bebyggelser. Ved Adserbo er Hærens Skydeplads samt Baraklejr; tillige ligger her en Feriekoloni for københavnske Kommuneskolebørn.

Paa Højdedragene øst og nord for Melby har i forrige Tider ligget en Række Gravhøje, ret anselige, saaledes laa der 6—7 Høje øst for Melby, af disse er 5 fredede; en lignende Gruppe laa nord for Melby, men denne er helt forsvunden. Spredt paa Markerne ved Tollerup har ligget flere saadanne Høje, men betydeligt mindre. Der har ogsaa været enkelte Stengrave, men nu i vore Dage er disse saa godt som alle forsvundne.

Kirken, der tilhører Staten, er i første Oprindelse fra romansk Tid og opført af Kampesten iblandet Kvadre af Sand- og Kridtsten, men i Middelalderens Slutning er Kirken vistnok betydeligt ombygget; saaledes vides det, at den blev forlænget mod Vest. Koret, der før var for sig selv, blev nu sammenbygget med Skibet. Saavel Taarn som Sakristi og Vaabehus er ogsaa fra denne Periode. Alle disse Bygningsforetagender

udførtes af Munkesten og i gotisk Stil. Altertavlen er fra det 19 Aarhundrede, medens Prædikestolen bærer Aarstal fra Chr. IV' Dage. I Kirken hænger nogle Epitafier, saa-aaledes eet, opsat i Aaret 1639. I Vaabenhuset er opsat nogle ældgamle Ligsten. Paa Kirkens Hvælvinger blev i Aaret 1905 afdækket en rig Dekoration, hovedsagelig bestaaende af Blomster og Blade; antagelig stammer denne Loftsdekoration fra Aarene omkring 1600. Som Ligkapel bruges den gamle Kirkelade, denne ligger noget vest for Kirken og bærer de, for denne Egn saa karakteristiske Blindingsdekorationer. Kirken hører under de 4 Domænekirker, der er underlagt Frederikssund Amtstue.

Melby Skole var i sin Oprindelse en Rytterskole og blev i Aaret 1907 erstattet med den nuværende Skolebygning. Den gamle Bygning er overgaaet til privat Eje.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer R. J. OLSEN, Evetofte, Formand; Parcellist H. P. ANDERSEN, Adserbo; Vognmand AA. ANDERSEN, Melby; Gaardejer J. E. JENSEN, Melby; Banearbejder C. LARSEN, Melby; Gaardejer H. PEDERSEN, Tollerup; Fisker J. PETERSEN, Liseleje. Sognepræst er TH. HOLME, Sognefoged er Gaardejer H. J. HANSEN, Evetofte.

HANS JØRGENSEN,
Baneformand

f. 19 Juli 1892 i Melby, S. af Musiker P. J. og Hustru Inger f. Pedersen, g. 1919 med Maren Hansine Hansen. Baneformand siden 1919.

MAREN HANSINE JØRGENSEN,
Ekspeditrice

f. 26 Juni 1890 i Skævinge, D. af Parcellist Ole Hansen og Hustru Birthe f. Hansen, g. 1919 med Baneformand H. Jørgensen. Siden 1924 Ekspeditrice paa Melby Station.

KREGME—VINDERØD SOGNE danner een Sognekommune med to Sognefoged-distrikter. Kregme er Hovedsognet og Vinderød Anneks; begge Sogne hører under de samme Kredse som Thorup Sogn. Sognets samlede Jordareal er ca. 2975 ha. Kommunens samlede Areal udgør ca. 4205 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 760; samlet i hele Kommunen var dette 1116. I Aaret 1900 var dette Tal 860 i Kregme, i begge Sogne noget over 1400, nu er det ca. 1700.

Kregme Sogn omgives af Ølsted Sogn samt Annekssognet og grænser tillige til Roskilde Fjord og Arresø. Af denne hører ca. 1500 ha til Kregme Sogn. Jordene er meget bakkede, og langs Fjorden falder de brat ned mod denne; de er temmelig lette og frugtbare. Mindre Skove findes ved Avderød og Sonnerup. Avderød skyder sig som en Halvø ud i Arresø, fra Høje Maglehøj, Højbjerg, Norske Bakke og Donkebakke er der en prægtig Udsigt ud over det smukke og naturskønne Landskab. Langs Strandbakkerne er der nu i de sidste Tider udstykket til adskillige Villabebyggelser, der dog særlig ved Kregme Station har taget stort Opsving.

I Sognet ligger Landsbyen Kregme, tidligere kaldet Kregome. Det ældgamle Navn Crækøml afløstes i det 14 Aarhundrede af Kræghom. Kregme udtales Kræjme og synes absolut at passe bedre ind i denne Egns Udtale end det tidligere „Kregome“. Byen har Kirke, Skole, Jernbanestation og Brugsforening, der er oprettet 1910. Lille Kregme er opstaaet som Udflytterby. Avderød og Brederød, i det 14 Aarhundrede kaldet for Bredthærøth, har Skole og Brugsforening, oprettet i Aaret 1916. Sonnerup og Carlsgave, en Samling af Huse, laa tidligere under Vinderød. Paa Bakkerne ved Fjorden ligger Hærens Krudttaarne, der er 7 i Tallet.

Vinderød Sogn er, som før nævnt, Anneks til Kregme og hører under samme Kredse som dette. Sognets samlede Areal er ca. 1230 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 356, i Aaret 1900: var dette Tal 535, nu er det stærkt op mod 600.

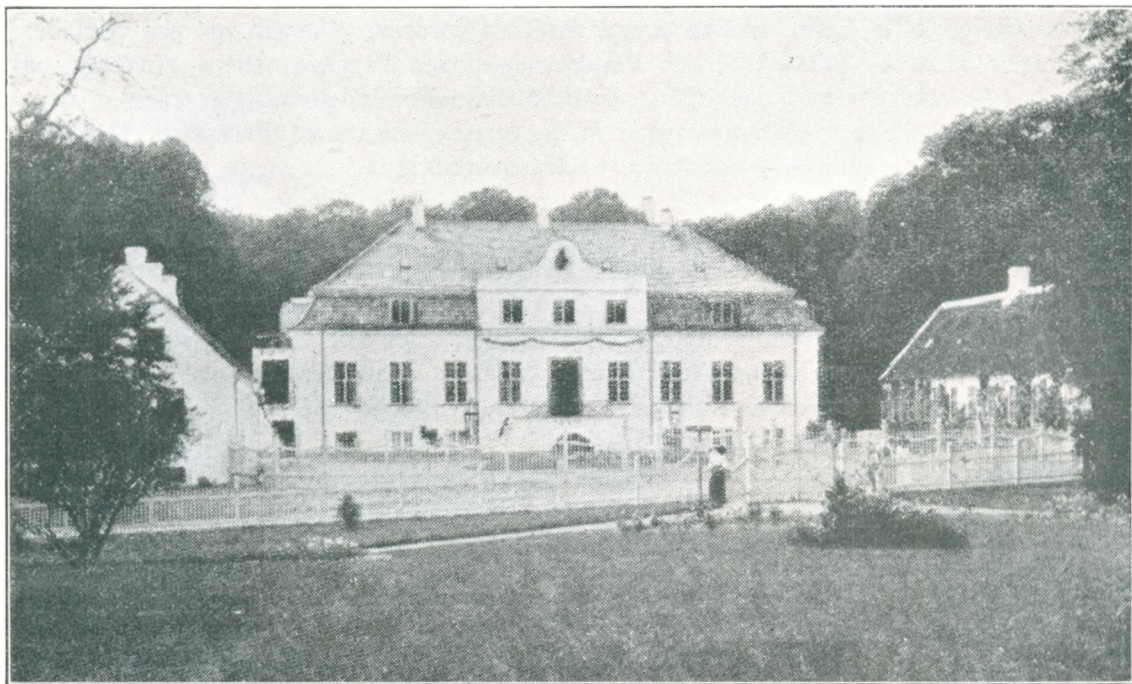
Sognet omgives af Hovedsognet, samt grænser til Melby, Tibirke Sogn i Holbo

Herred og endelig til Arresø og Roskilde Fjord. Af Arresø hører ca. 415 ha til Sognet, der nærmest er som et Højdedrag, der sænker sig mod Søen og Engdragene, samt de mod Nord liggende Sand- og Hedestrækninger. Jordene er meget lette og sandmuldede.

I Sognet ligger Landsbyerne Vinderød, som vi i det 14 Aarhundredes Slutning finder nævnt som Winderuth, med Kirke og Skole. Kassemose og endelig, dog ikke som Landsbyer, men som Samlinger af Huse, Vinderød Skov og Aasebro. I Sognet ligger Arresødal, tilhørende det Classenske Fideikommis. Endelig skal nævnes Overdrevet ved Melby, Sandkroen og Skovlyst ved Frederiksværk.

Under Kregme Sogn findes enkelte Stengrave og en ret stor Del Gravhøje fra Broncealderen. Saaledes ligger her Maglehøj og tæt herved en Række paa 5–7 mindre Høje. Ved Sonnerup ligger 3 ret anseelige Høje, hørende til en Række saadanne Mindesmærker paa ca. 10 ialt. Under Kregme ligger, ud mod Fjorden, et noget lignende Antal Høje. I Vinderød Sogn har man gjort rige Fund af Mindesmærker fra Stenalderen, saaledes er der ved Kassemose og ved Arrenakke Bakke fundet Skalddynger og Køkkenmøddinger fra den ældste Stenalder; i disses Nærhed skal have ligget en Række paa 7 Høje, der nu alle er overpløjede eller paa anden Maade lagt øde.

I længst forsvundne Dage skal der paa Donkebakke have ligget Slottet „Dronningholm“. Voldstedet om dette gamle Slot er forlængst væk. Efter hvad der overleveres os, skal dette have været helt omkranset af Arresø. Borgpladsen maa have været ca. 70 m i Tværmaal; paa dennes sydvestlige Udkant findes en ubetydelig Murlevning. I vore Dage er Voldstedet omgivet af Mose. Slottet, der blev bygget af Kong Valdemar Sejer til Ære for Dronning Dagmar, skal atter være blevet nedrevet, og dets Materiale været anvendt til Fredensborg Slot. Vi ved, at Poul Huitfeldt i Aaret 1557 fik Kongebrev paa at maatte tage Sten og Tømmer fra det forfaldne Hus for dermed at bygge Kronens afbrændte Mølle i Dronningholms Len op; dog maatte han holde Sten og Tømmer i Beredskab til et Lysthus, om Kongen vilde have et Hus der til Bolig for sig. I Aaret 1342 skal Valdemar Atterdag have forlenet Dronningholm til Albrecht Moltke. I Aaret 1397 skal Dronningholm samt alt Gods være overgaaet til Dronning Margrethe, hvorefter Bisp

Arresødal.

Det Classenske Monument.

Peder af Roskilde i nogle Aar har haft Godset. Nu følger en Del forskellige Ejere og Besiddere indtil Aarene omkring 1650, da det atter overgaar til Kronen og blev lagt under Københavns Len.

Arresø, i forrige Tider nævnt som Aruæsig, er Danmarks største Indsø, den spænder over 4100 ha og er henved 41 km i Omkreds. Den ligger ca. 3 m over Isefjordens Vandstand, men har vist kun en ringe Dybde. Arresø har været i Forbindelse med Kattegat engang ved et Sund, der løb over Adserbo Overdrev. Kattegat var paa de Tider i Forbindelse med Roskilde Fjord ved Vanddragene over Engene mellem Vinderød og Melby, men Flyvesandet stoppede i Tidernes Løb disse Forbindelser, og der opstod flere Gange Oversvømmelser, der foraarsagede Ødelæggelser langs med Arresøens Bredder, indtil da endelig Kanalen ved Frederiksværk blev gravet.

Arresødal er oprettet i Aaret 1775 af Generalmajor C. Fr. Classen som Hovedgaard. Han lod Hovedbygningen opføre i nyklassisk Stil. Efter hans Død overgik Arresødal til Landgreven af Hessen og blev senere Statsejendom, men atter i Aaret 1855 solgte Staten Gaarden til privat Eje; endelig i Aaret 1884 erhvervede det Classenske Fideikommis Godset. I Aaret 1908 blev den gamle Bygning erstattet af den nuværende Hovedbygning, der er en tro Copi af den oprindelige Hovedbygning. I Aaret 1890 indrettes det til Rekonvalescenthjem for ubemidlede Kvinder.

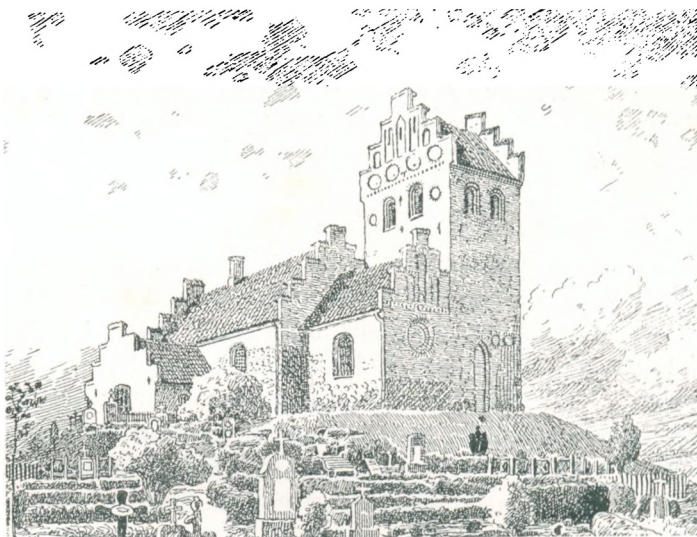

HELGA BECH JACOBSEN f. DUE, Forstanderinde

f. 6 Juli 1886 i Nejlinge, D. af Enelærer O. E. Due og Hustru Luise f. Larsen, g. 1911 med Beck Jacobsen, død 1917. Uddannet Sygeplejerske paa Bispebjerg Hospital, ved Røde Kors i 4 Aar, siden 1925 Forstanderinde ved Arresødal Rekonvalescenthjem.

Kregme Kirke tilhører Staten og er en romansk Kampestensbygning, der ligger højt paa et Bakke- drag. Den er i den senere Middelalder en Del ombygget. Prædikestolen er fra det 17 Aarhundrede. Altertavlen er fra en nyere Tid. I Koret ses Rester af et middelalderligt Kalkmaleri, der fortæller om Barne- mordet i Bethlehem. I Vaaben- husets Væg ses en Gravsten fra omkring Aaret 1300, og der ligger en Gravsten i Korets Gulv, der dog er fra Aaret 1616, nedlagt over Præsten Hermann Jørgensen Lipper.

Kregme Kirke.

(Efter Trap).

Kirken i Vinderød er opført i Aaret 1884 af Det Classenske Fideikommis og tilhører dette. Den gamle Kirke var ret lille og brøstfældig og blev i Aaret 1893 nedrevet. Den nuværende Kirke er opført efter Tegning af Ove Pedersen og er i gotisk Stil med spidsbuede Hvælvinger samt Taarn med højt Spir. I Taarnet hænger de gamle Klokker, der har meget smukke og klangfulde Toner. Den ældste af disse er fra Aaret 1494. I det ved Skibets Nordside liggende lille Kapel, der er overdækket af en Halvkuppel, staar det pragtfulde Wiedewelske Gravmonument over Generalmajor Joh. Fr. Classen. Monumentet er udført efter Broderens Udkast. I Kirken ses en Mindetavle over den her begravede Gehejmekonferensraad Peder Hersleb Classen, død 1886. Paa Kirkegaarden ses et Granit-Gravminde sat over Legatstifteren Knud Arnt Larsen, død 1865.

Kirken er blandt de 4 Domænekirker, der er underlagt Amtstuen i Frederikssund.

Den ved kgl. Privilegium oprettede Kro, „Sandkroen“, laa oprindelig i Melby, men da Sandflugten helt standsede Færdselen ad denne Vej, flyttedes Kroen i Aaret 1700 til sin nuværende Plads paa Helsinge Vejen. I dens Nærhed ligger de ret beskedne Ruiner af Adserbo Slot, som tilhørte Biskop Absalon. Fra disse Ruiner er der hentet Bygningsmateriale til Sandkroen. — Om Skolerne i Bredderød og Vinderød vides, at førstnævnte

er Rytterskole. Dens nuværende Bygning opførtes i Aaret 1892. Vinderød Skole byggedes af Classen i Aaret 1792, dens nuværende Bygning er fra Aaret 1902. — Sognefoged i Vinderød er LAURIDS JENSEN, Vinderød, i Kregme. L. RASMUSSEN, Kregme.

Sogneraadets Medlemmer er: Sognefoged L. JENSEN, Vinderød, Formand; Maskinarbejder O. HANSEN, Vinderød; Gaardejer J. JØRGENSEN, Kassepose; Arbejdsmand P. JØRGENSEN, Arresødal; Gaardejer H. JENSEN, Auderød; Fabrikarbejder

Vinderød Kirke.

N. JENSEN LARSEN, Vinderød; Gaardejer P. PEDERSEN, Kassepose; Arbejdsmand V. PEDERSEN, Sørup; Husmand P. H. PEDERSEN, Dunke.

Værgeraadets Formand er Maskinarbejder O. HANSEN, Vinderød; Hjelpekassens Formand er Krudtværksarbejder L. MORTENSEN, Arresødal; Menighedsraadets Formand er Pastor TØRSLEV.

TJÆREBY SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød. Det hører under denne Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt og Lægekreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds og Amtets 3 Folketingskreds.

Sognet omgives af Alsønderup Sogn, der i kirkelig Henseende er Anneks til Tjæreby; det grænser tillige op til Lille Lyngby og Skævinge Sogne og til Nørre-Herlev Sogn i Lyng—Frederiksborg Herred. Jordene er ret lavtliggende og er mest opstaaede ved Tørlæggelse af Sør og Moser og Moseengstrækninger, der i tidligere Tider optog næsten hele Sognet. Sognearealet er nu ca. 1552 ha, hvoraf ca. 35 ha optages af Moser og Vandarealer, medens ca. 20 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 517, i Aaret 1900 1100, i Aaret 1916 1150, og nu i Aaret 1930 tæt ved de 1200.

Foruden de ovenfor omtalte Tørlæggelser af Sognets Jorde skal nævnes, at dette Sogn i Middelalderen var betydeligt større, men senere fratoges Sognet store Dele, hvoraf Frederiksborg Slotsogn dannedes.

I Sognet ligger Landsbyerne Tjæreby, der i Aaret 1170 kaldtes for Tyerbye, med Kirke og Præstegaard; Harløse, der i sidstnævnte Aar findes skrevet som Hatheløsæ, med Skole, Jernbanestation m. m.; Ullerød, med Skole, flere Fællesforeninger og Brugsforeninger og Højskole, der er oprettet i Aaret 1897. I vore Dage er Ullerød vokset stærkt og maa nærmest betragtes som en lille Villaby til Hillerød, med sin Forstadsbebyggelse. I Sognet ligger foruden disse Landsbyer, Ebberholtsvang Huse, der er opstaaet paa Jorde, der tidligere tilhørte Stutterimarken. Endelig findes da Ebberholtsdam Huse, opstaaet paa de Strækninger, der fremkom ved Udtørring af Søen, der tidligere laa her.

Om Fortidsbebyggelse er der intet andet, der minder, end de enkelte Stengrave, der ligger nær Harløse og sikkert stammer fra Stenalderens første Tid. Jordforholdene har sikkert ikke været egnede for den efterfølgende Tids Beboere, og først i den senere Oldtid synes der her at komme Bebyggelse. Gaar vi frem i Tiden, til Middelalderens Dage, til Aarene omkring 1170, træffer vi Minder fra hine Tider. Da laa her det store og meget anselige Kloster, kaldet „Æbelholt“. Dette Kloster har sin egen interessante Historie, som det vilde føre for vidt at komme nærmere ind paa her. Saavidt vides, var dette Augustiner-Kloster anlagt allerede i Begyndelsen af det 12 Aarhundrede af de saakaldte regelbundne Kanniker af Augustiner-Ordenen, dog ikke i dette Sogn, men derimod paa Øen „Eskildsø“ i Roskilde Fjord. Saa først i Slutningen af det 12 Aarhundrede er Klosteret af Abbed Wilhelm flyttet til Tjæreby Sogn.

Om selve Bygningerne til Klosteret ved vi ikke meget, da de allerede i Aaret 1561 blev revet delvis ned; forskellige Akter vil dog vide at fortælle os, at det dengang kun var Kirken der blev revet ned, hvilket dog er lidet sandsynligt. Det er uden Tvivl gaaet her, som saa mange andre Steder paa de Tider, at der altid var Brug for godt Bygningsmateriale, sikkert er det nok, som der fortælles andre Steder, at store Dele af Klosterbygningerne blev revet ned, for at finde Anvendelse ved det da paabegyndte Frederiksborg Slot. Der fandtes dog saa sent som i Aaret 1743 endnu betydelige Murrester af det gamle Kloster.

Da Klosteret flyttedes fra Eskildsø til sin nye Plads, maatte det nøjes med en Kirke af Træ, og først i Aaret 1210 synes det, efter Optegnelser, at fremgaa, at Kirken stod færdigbygget i Sten. — Klosterets store Velstand skyldtes først og fremmest Abbed Wilhelm, der ved Absalons Hjælp forøgede Klosterets Godser. Absalon selv skal forresten

have givet store Pengemidler til Klosteret, baade paa Eskildsø og i Æbelholt. Han bortgav desuden betydeligt Jordegods og skænkede Klosteret Tjæreby Kirke og hele Tjæreby, samt Kirken i Freerslev og Jyllinge, ligesom nogle Gaarde af Jyllinge, Gundsømagle, Sønderby og Gerstrup. Endvidere bortgav han Bispetiende af Annisse, Helsing, Kregme og Alsønderup Sogne. Det var jo mægtige Værdier, Klosteret paa denne Maade modtog, og disse skulde endog forøges ved Abbed Wilhelms Død, idet han ophøjedes til Helgen ved sin Død i Aaret 1203. Han blev en Helgen med et ualmindeligt Helgenry. Kannikerne lod udføre Vidunderkure ved Hjælp af en Tand fra Abbeden, fortælles der. Tilstømningen til Klosteret var mægtig, alle skulde til Abbed Wilhelms Grav, der indtil Aaret 1238 fandtes i den førømtalte Trækirke ved Klosteret; Indtægterne forøgedes herved og yderligere modtoges nu Gaver fra Halland, København og Roskilde. Man vil forstaa, at mange stod uforstaaende overfor den Kendsgerning, at Klosteret, trods al Rigdom, i Aaret 1324 stod som forgældet. Grunden til Gælden synes at skulle søges i dette, at Klosteret daglig skulde sørge for henvend 100 Menneskers Ophold. Trods Gæld og takket være stadig indkomne Gaver fra alle Kanter, holdt Klosteret sig dog oppe, selv da Reformationen holdt sit Indtog, og man mente, at nu var Klosterets store Tid forbi; det holdt sig og bevarede sin Autoritet lige til Aaret 1560. Fra og med dette Aar kan det siges, at Klosterets Magtsdage var forbi. Kirken blev revet ned, de forskellige Jordegodser var paa dette Tidspunkt allerede tillagt andre Godser eller underlagt Kronen; den nærmest liggende Klosterjord underlagdes Hillerødsholm. Paa denne Maade splittedes da det gamle mægtige Kloster og glemtes lidt efter lidt. Godset spredtes for alle Vinde, og Bygningerne jævnedes med Jorden.

Tjæreby Sognekirke er bygget i det 12 Aarhundrede af Kampesten og i romansk Stil. Senere er den ombygget, og Hvælvinger og Vaabenhus hidrører saaledes fra den senere Middelalder. Lige til det 17 Aarhundrede fandtes der i Kirken et Billede af den ovenfor omtalte Abbed Wilhelm, der, lige til det blev fjernet, blev tilbedt og dyrket af Almuen. Det var Biskop Resen, der befalede, at Billedet skulde nedtages, og hermed forsvandt det sidste Minde om Abbed Wilhelm.

CARL JENSEN, Sognefoged

f. 15 December 1873 paa Vanggaard, S. af Gaardejer Lars J. og Hustru Marie f. Petersen, g. 1901 med Ellen Andersen. Overtog Fædrengaarden 1902, Sognefoged siden 1926, Kirkevæрге siden 1929.

AXEL ANDERSEN, Lærer

f. 11 Februar 1879 i Jungshoved. Dimit. fra Skaarup 1900, fra 1901—06 som Andenlærer i Ørslev, siden da Enelærer ved Ullerød Skole, Organist i Tjæreby Kirke.

Harløse gamle Skole nedlagdes i Aaret 1902. Den nuværende Skole, der er 4-klasset, ligger ved Harløse Station; den har 1 Lærer og 1 Lærerinde.

Skolen i Ullerød oprettedes i Aaret 1886. Før denne Tid maatte Børnene søge Skolen i Gadevang, da der i Ullerød ingen Skole fandtes. Skolen oprettedes som 2-klasset, og siden 1906 har nuværende Lærer A. ANDERSEN virket her.

I Aaret 1890 grundlagdes her et Teglværk, kaldet „Sofienborg“, hvis Ejer var daværende Ejer af „Sofienborg“. Senere solgtes dette Foretagende til nuværende Ejere, nemlig Frederiksholms Teglværker.

Af Andelsforetagender findes der her i Sognet to, nemlig Brugsforeningen i Tjæreby, oprettet Aar 1893, og Brugsforeningen i Ullerød, oprettet Aar 1906; begge Foreninger har egen Bygning.

Ullerød Skole.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer SØREN LARSEN, Formand; Parcellist CARL ANDERSEN, Ebbholtvang; Postbud GEORG JØRGENSEN, Frersvang; Gartner CARL LARSEN, Ullerød; Slagteri-arbejder C. OLSEN, Ullerød; Gaardejer NIELS HANSEN, Ullerød og Parcellist TH. ANDERSEN, Harløse. — Sognefoged er Gaardejer CARL JENSEN, Vanggaard; Sognepræst er F. CHRISTIANSEN; Hjælpekassens Formand er Parcellist JENS JENSEN, Tjæreby; Værgeraadets Formand er Parcellist A. P. ANDERSEN, Frersvang.

ALSØNDERUP SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød. Det hører under Tjæreby Sogn, i kirkelig Henseende, til hvilket sidste Sogn det er Anneks. Ellers hører det under de samme Kredse som Hovedsognet, dog med den Undtagelse, at det hører til Amtets 2 Folketingskreds. Dets samlede Jordareal udgør ca. 1911 ha; heraf optages af Moser og Vandarealer ca. 115 ha, medens næsten 160 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 640, i Aaret 1900 1050; i Aaret 1915 er dette gaet ned til 875.

Sognet grænser til Tjæreby, Ll. Lyngby og Annisse Sogne, til Helsinge, Maarum, Nøddebo, Sogne i Holbo Herred, tillige til Frederiksborg Slotssogn i Lyngge—Frederiksborg Herred og endelig, paa en kortere Strækning, til Arresø. Jordene, der er temmelig bakkede eller bølgefornede, er alle ret gode. Mellem Arresø og Byen Alsønderup ligger Skoven Nejede Vesterskov, der hører under Nøddebo Skovdistrikt. Langs Aaen Pøle ligger der store Engstrækninger.

Landsbyen Alsønderup, der, første Gang vi træffer paa den, i Aaret 1200, kaldes for Alexanderthorp, har Skole, Kirke m. m., ligger i dette Sogn og desuden ligger følgende Byer: Tulstrup med Skole, Nejede, der i ovennævnte Aar kaldes Næveth, Brendstrup med Skole. Videre ligger der nogle Smaabebyggelser som Alsønderup Ore, Brendstrup Ore og Strødamhuse.

Tulstrup gamle Rytterskole.

Med Hensyn til Minder fra de tidligere Tider, da er dette Sogn fattigt paa saadanne, selvom der ved Nejede ligger Rester af en Runddysse og en Jættestue og i Vesterskov nogle enkelte Høje.

Indtil Aaret 1561 var Alsønderup et eget Pastorat, da det blev underlagt Tjæreby Sogn. Sognet var indtil da betydeligt større, idet Gadevangshuse og Teglgårdshuse hørte til det; disse blev senere underlagt Nøddebo Sogn. Nogle Ejendomme af Tipperup og Kagerup Huse underlagdes i 1901 Maarum Sogn; samme Aar underlagdes Husene i Pibemølle—Helsingø Sogn. — Indtil Aaret 1688 findes der i Sognet at have ligget en By ved Navn Togerup, Resterne af denne skal være Taagerupgaard.

Om der før den Kirke, der nu ligger i Sognet, har ligget en Kirke, skal vi lade usagt, dog tyder meget derpaa. Den Kirke, der nu ligger i Sognet, er opført af røde Munkesten i den senere Middelalder. Skibet og Koret er ud i eet Stykke, men er dog sikkert bygget om efter Reformationen. Taarnet, der er ret anseligt, er tilbygget i en sengotisk Periode. Saavel Altertavlen som Prædikestolen skriver sig fra Chr. IV' Dage. En gammel Granitdøbefont, der nu findes i Kirken, har sikkert ikke staaet der altid, men er tilbragt Kirken engang, hvorfra ved man ikke.

De to Skoler i Sognet, er Skolen i Tulstrup og Skolen i Brendstrup. Skolevæsenet i dette Sogn stammer sikkert fra Rytterskolernes Tid. Disse Rytterskoler var en af de bedste Tanker, som Kong Fr. IV førte ud i Livet; de kom til at betyde langt mere for Datidens Skolevæsen i al Almindelighed, end egentlig tænkt var. Selve Skolen i Tulstrup var en saadan Rytterskole; den brændte i Aaret 1885, men opførtes atter. Der er næppe Tvivl om, at denne Skole var den første i Sognet. Den første Lærer, vi kender Navnet paa, var Lerche, der var ved Skolen i Aaret 1790. Han magtede ikke Arbejdet alene og fik en Hjælpe lærer, nemlig N. P. Fjeldstrup Guldbrandsen, der virkede ved Skolen i hele 40 Aar. Medens han er ved Skolen, oprettes et fast Andenlærer-Embede. Han tager sin Afsked og efterfølges af Lærer Jørgen Jensen, der er ved Skolen, da denne brænder i Aaret 1885. Efter Branden nedlægges Andenlærer-Embedet, og der oprettes en Skole i Brendstrup.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer H. P. JENSEN, Formand; Sognefoged P. PEDERSEN, Nejede; Gaardejer J. P. TRUELSEN, Alsønderup; Karetmager NIELS NIELSEN, Alsønderup; Parcellist CHR. PEDERSEN, Overdrevet. — Menighedsraadets Formand er Sognepræst CHRISTIANSEN, Tjæreby; Værgeraadets Formand er Lærer KIRKEGAARD, Brendstrup; Hjælpekassens Formand er Gaardejer CHR. ANDERSEN, Møllehøj; Sognefoged er Gaardejer P. PEDERSEN, Nejede.

ØLSTED SOGN danner egen Sognekommune, der hører under de samme Kredse som Lille Lyngby. Det har Tingsted i Frederiksværk og hører under samme Købstads Skattekreds; det er i kirkelig Henseende Anneks til Ll. Lyngby Sogn. Dets samlede Jordareal er ca. 1717 ha, hvoraf ca. 80 ha optages af Vandarealer, saasom Moser etc. og ca. 12 ha af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 600, i Aaret 1900 685, i Aaret 1915 775. I Aaret 1850 var det oppe paa nær de 900.

Kirken og Skolen i Ølsted.

Sognet grænser til Ll. Lyngby, Skævinge, Kregme og Strø Sogne samt til Sigerslev Vester Sogn i Lyngge—Frederiksborg Herred og endelig til Roskilde Fjord og Arresø. Jordene er ned mod Fjorden meget bakkede; mod Nord og Sydøst derimod lavere med flere Engstrækninger, hvorigennem Havelseaa løber og danner Grænseskillet paa et langt Stykke; de maa siges, gennemgaaende, at være gode og frugtbare.

I Sognet ligger Landsbyerne Ølsted, i Aaret 1348 kaldet Ølstæthæ, med Kirke, Skole, Forsamlingshus, Jernbanestation, Andelsmejeri, Brugsforening samt flere mindre og større Virksomheder, hvoraf særlig bemærkes Kalksandstensfabriken; Grimstrup med Jernbaneholdeplads; Store Havelse; Lille Havelse med Skole, der ligger midt imellem St. og Ll. Havelse; endelig findes Ubberup Huse, der dog kun er en Samling Huse.

Det synes, som om dette Sogn i Oldtiden har været stærkt befolket; de mange Gravhøje, der her er fundet, vidner herom. Der ligger paa Højdedraget fra Lundebakke til Vibjerg henved 20 Gravhøje, hvoraf kun en enkelt er fredet; ved Ølsted By, i det ret høje Terræn, ligger ogsaa enkelte Høje. Ved Ll. Havelse ligger 7 Høje i Række, og ved St. Havelse ligger 2 meget smukke Høje, der begge er fredede. Der har ligget langt flere Gravhøje i dette Sogn, men disse er forlængst lagt øde.

Ifølge Pontoppidan's danske Atlas skal der ved Kapelskov have ligget et Kapel, af hvilket man i sin Tid har fundet Rester. Dette Kapel skal have hørt under Klosteret i Tjæreby Sogn „Æbeltoft“. Ligeledes skal der have været en hellig Kilde paa Marken ved St. Havelse. Denne Kilde skal have haft helbredende Virkning og skal være bleven besøgt af Syge, der søgte Lægedom, helt op til Slutningen af forrige Aarhundrede. Det siges dog, at Kildens undergørende Virkninger kun viste sig ved Sct. Hans-Tide.

I Begyndelsen af det 14 Aarhundrede nævnes der en Gaard som „Hovedgaard“. Gaarden var i Slutningen af nævnte Aarhundrede i Væbneren Morten Jensen's Besiddelse, og om ham fortæller en Kæmpevisse, at han bortførte sin Brud fra Klosteret i Roskilde, hvorfor han blev lyst i Band; for at blive løst herfra maatte han give sin Gaard i Havelse til Sct. Lucii Kirke. Videre fortælles der om hans Brud, at hun var ond, men saare skøn og med gyldent Haar. Naar han festede med sine Venner, vilde han saa ofte tage hendes Hoved for Haarets Skyld. Engang da Morten var paa Jagt, klippede hun hele sit smukke Haar af og hængte det i Lysekronen, idet hun sagde til Morten, da han i lystigt Lune kom hjem, at nu kunde han altid se paa Haaret. Efter Mortens Død gik hun atter i Kloster.

Ølsted Kirke er oprindelig opført i den romanske Tid, med svære Kampesten og hist og her Fraad- og Kridtsten. Den første Kirkebygning er nok allerede i den tidlige

Udsigt over Ølsted By.

Middelalder blevet ombygget og gjort større, medens de spidsbuede Hvælvinger og Korets Forlængelse mod Øst sikkert først er tilbygget senere. Først omkring Aar 1600 blev Taarnet tilbygget. Man har afdækket nogle Kalkdekorationer, der fortæller, at Kirken i Aaret 1529, paa Allehelgenes Dag, er blevet genindviet. Saavel Altertavlen som Prædikestolen er rigt udskaaret i Højrenæssancestil. I Koret, paa den nordre Væg, findes en lille Altertavle, hidrørende fra Aaret 1550, samt en Ligsten og en

Mindetavle, sat over Præsten Chr. Pedersen Colding, død 1615. I den førømtalte Kalkdekoration ses en Kvinde, der sikkert skal være Adelsfruen Lene Viffert, der i Aaret 1553 fik Livsbrev paa Hovedgaarden Havelse.

Stationsmester
K. V. Petersen.

Ølsted Station opstod ved Jernbanens Anlæggelse (se Side 73) og omkring denne Station opstod saa selve Byen Ølsted. I Aaret 1907 anlagdes tæt ved Stationen en Kalksandstensfabrik, der fik anlagt Sidespor fra Banen til Fabriken. Ved Stationen har der været forskellige Forstandere, den nuværende er Stationsmester K. V. PETERSEN, f. i Langebæk 21 April 1899, S. af Stationsmester J. P. og Hustru Karen f. Jensen, g. 1928 med Dagny Petersen. Ansat ved Kallehavebanen i 1915, Assistent i 1917, flyttet til Hundested 1918 og siden 1924 Stationsmester ved Ølsted Station.

Af Andelsforetagender i Sognet skal nævnes Mejeriet „Kildebæk“, der er grundlagt i Aaret 1890 og begyndte Driften den 15 November s. A. Selve Bygningerne har kostet ca. 16.000 Kr. Dets første Formand var Gaardejer Ole Petersen i St. Havelse, dets nuværende Formand er Gaardejer PEDER MADSEN NIELSEN. I sit Ydre er Mejeriet uforandret, hvorimod det indadtil har gennemgaaet flere Forandringer i Form af Moderniseringer m. m. Der er nu ca. 165 Andelshavere.

Et andet Andelsforetagende er Brugsforeningen for Ølsted og Omegn, der er stiftet i Aaret 1907 og aabnede samme Aar i December i en nyopført Bygning. Denne Brugsforening fik en god og sund Start og kunde allerede i Aaret 1916 lægge en Filial i St. Havelse. Det nuværende Medlemsantal er over 300. Foreningens nuværende Formand er Gaardejer P. J. PEDERSEN.

PEDER MADSEN NIELSEN, Gaardejer

f. 6 Oktober 1873 paa Thors-højgaard i St. Havelse, S. af Gaardejer A. N. og Hustru Ane Marie Pedersdatter, ugift. Overtog i 1907 Fædrengaarden, der har været i Slægtens Eje siden 1787, siden 1928 Formand for Ølsted Andelsmejeri, Medlem af Tilsynsraadet for Frederikssund Sparekasse.

P. J. PEDERSEN, Gaardejer

f. 24 August 1884 i Jannerup, S. af Gaardejer J. P. og Hustru Helene f. Madsen, g. 1909 med Maren Margrethe Hansen. Siden 1927 Formand for Ølsted og Omegns Brugsforening.

Sognet har to Skoler, hvoraf den ene ligger i Ølsted. Denne Skole blev i Aaret 1928 udviet med en Forskole. Den anden Skole ligger i St. Havelse og er 2-klasset. Lærer ved Ølsted Skole er K. V. ANDERSEN, f. 3 December 1872 i Uggerløse; ved Forskolen virker Forskolelærerinde EDITH OLSEN, f. 8 December 1896 i København, D. af Mejeribestyrer O. Dimit. 1926 fra Odense Forskoleseminarium, siden 1928 ved Ølsted Skole.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer P. NIELSEN, Ll. Havelse, Formand; Gaardejer S. SYLVERT, Ll. Havelse; Parcellist T. JØRGENSEN, Ll. Havelse; Arbejdsmand GREVIN, Ølsted; Gaardejer G. NIELSEN, Ubberup; Gaardejer CHR. ANDERSEN, Store Havelse; Gaardejer J. NIELSEN, Ølsted. Sognefoged er Gaardejer A. HANSEN, Ll. Havelse; Hjælpekassens Formand er Parcellist MORTEN MORTENSEN, Store Havelse; Værgeraadets Formand er Mejeribestyrer WILLUMSEN, Ølsted; Menighedsraadets Formand er Gaardejer HANS M. SØRENSEN, Ølsted.

LILLE LYNGBY SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød, det hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt og Lægekreds, Hillerød Skattekreds, Frederiksværk Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Dets samlede Jordareal er 3259 ha, hvoraf Vandarealer, saasom Moser etc. optager ca. 1171 ha, medens 50 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 747, i Aaret 1900 963, og nu er Tallet noget mindre.

Sognet ligger ved Arresøens sydlige Bredder; af selve Søen hører henved 1635 ha til Sognet, der iøvrigt grænser op til Alsønderup, Tjæreby og Skævinge Sogne. Landet her er gennemgaaende lavt og jævnt, og langt den overvejende Del af Jordene er sandmuldede. Ved Arresø ligger den store Lyngby Mose, og mod Vest ligger flere mindre Moser. Af Skov findes kun Lyngby Skov, der hører under Tisvilde—Frederiksværk Skovdistrikt. Et meget søgt Sted i Sognet er Næsset, der er skovklædt og ligger ved Søen. Dette Næs kaldes almindeligvis „Bjerget“, og man har herfra den skønneste Udsigt over Arresø og de Landskaber, der ligger omkring denne.

I Sognet ligger Landsbyerne Lille Lyngby, der i det 14 Aarhundrede kaldtes for Lyngby littæ; Byen ligger ved Arresø og har Kirke, med Præstegaard; Store Lyngby, der har Skole, Kro m. m.; Melløse, der i det 13 Aarhundrede kaldtes for Mædhæløesæ, med Skole, Forsamlingshus, Missionssal og Andelsmejeriet „Egholm“. Endvidere findes der følgende Steder, der dog kun er Samlinger af Huse, nemlig Ebberholtsdam, Kappel-skov, Haseje og Jungen.

At der i dette Sogn i svundne Tider har været en rig Beboelse, siger de mange Gravhøje og Dysser os, der har ligget her. Af disse Grave og Dysser er i vore Dage kun ganske enkelte tilbage. De andre er i Tidens Løb nedpløjede, og sikkert er Materiale fra dem, som f. Eks. Sten, brugt som Bygningsmateriale igen, selvom den gamle Sætning siger: „Hvo som bygge sit Hus af Stene fra Dyssekamre, bygger et Ufredens Hus“. Tæt ved Melløse ligger Gravhøjen „Hanebjerg“, og ikke langt herfra findes en Gruppe paa 6 ret anselige Høje. Der har dog i Sognet ligget langt over 50 saadanne Minder fra Oldtiden, og naar Beboelsen i dette Sogn i Oldtiden har været saa stor, skyldes det Egnens Natur; Arresø var jo dengang langt større, end den er nu, og den havde ogsaa Forbindelse med Fjorden.

I Lille Lyngby skal have ligget en Hovedgaard, om hvilken man ved, at den i Aaret 1400 tilhørte en Jens Jepsen. Antagelig er Gaarden omkring Aar 1500 overgaaet til Kronen. Man har ved den nuværende „Grønholmgaard“ fundet flere Bygningsrester, der sikkert stammer fra omtalte Hovedgaard.

Lille Lyngby Kirke ligger meget smukt ved Kanten af den Brink, der falder brat ned til Søen. Bygningen, der er af romansk Oprindelse, er opført af Kampesten. Formen af Kirkebygningen kan sikkert henføres til Tiden kort efter Reformationens Indførelse, medens Kirkespiret, i Pyramideform, først er bygget i det 18 Aarhundrede.

Altertavlen, der er et meget smukt Billedskærerarbejde, kan, ligesom Prædikestolen, føres tilbage til det 16 Aarhundrede.

Landsbyen, eller Husene omkring Kirken, har i Tidernes Løb været udsat for alvorlige Ildebrande, saaledes nedbrændte i Aaret 1797 den gamle Præstegaard til Grunden. I Aaret 1807 og i Aaret 1846 galede den røde Hane atter her, sidste Gang brændte ogsaa Kirkens Bøger.

Sognefoged er Gaardejer HANS ANDERSEN, Ll. Lyngby.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer L. P. HANSEN, Melløse, Formand; Gaardejer M. OLSEN, Melløse; Gaardejer P. NIELSEN, St. Lyngby; Forpagter K. SKYUM, St. Lyngby; Smedemester O. H. JENSEN, St. Lyngby; Parcellist H. DIDRIKSEN, St. Lyngby og Parcel-list H. P. HANSEN, St. Lyngby.

STRØ SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød og hører under samme Kredse som Ll. Lyngby Sogn. Dets samlede Jordareal er ca. 1431 ha. Heraf optages 9 ha af Moser og lignende Vandarealer, medens ca. 4 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1880 525, i Aaret 1900 539 og i Aaret 1915 noget over 600. Idag er det ca. 650.

Sognet er omgivet af Ølsted og Skævinge Sogne og grænser ogsaa til Sigerslev, Græse og Slangerup Landsogne i Lyngse—Frederiksborg Herred. Midt gennem Sognet gaar et langstrakt, meget stort Bakkedrag, der kaldes for „Strø Bjerg“. Flere Steder falder dette Bakkedrag meget brat af og danner stejle Skrænter. I Midten af Bakkedraget gennemskæres det af en Kløft, kaldet „Skaaret“. Fra det højeste Punkt paa Bakkekammen er der en vid Udsigt over det omliggende Landskab, ja, man kan se helt til Grib Skov, Arresø og Fjorden. Med Hensyn til Skove, da findes der ret faa i dette Sogn.

I Sognet ligger Landsbyen Strø, der i Aaret 1400 benævnes som Strømaglæ, den har Kirke med Præstegaard. Desuden findes Sigerslevøster med Skole, der er opført Aar 1912, Forsamlingshus, opført Aar 1894 og Andelsmejeri. Endelig er der Strøllille.

Af de ca. 7--8 Oldtidsmindesmærker, i Form af Høje etc., er der næsten intet tilbage, de er alle sløfede eller overpløjede. De har ligget langs Strø Bjerg. Flere Stengrave skal desuden have ligget spredt i Sognet.

I Skøde fra Aar 1250 fortælles om et Gods eller Hovedgaard, der skal have ligget i Sognet; Skødet var underskrevet af Petruss Esbernsson og udstedt af Tække Nielsson. Ifølge dette er Godset skænket som Gave til Æbeltoft Kloster.

Sognet hørte i de Tider under det kgl. Rytterdistrikt. Dets Kirke stammer fra den romanske Tid og er opført af Kampesten; hist og her ses dog Fraadsten. Den er gennem Tiderne ombygget, og f. Eks. ved vi, at Rundingen ved Koret ligefrem styrtede ned i Aaret 1738. Sognepræsten Christopher Jensen Ledø omtaler dette og berømmer ved denne Lejlighed Kong Chr. VI, for den Omhu han altid havde for Kirken. Han skriver saaledes: „Som Vidne kan fremføres Kirkerne i København, Vallø, Fredensborg og min Kirke i Strø, hvor Korrundingen styrtede ned ved højlys Dag den 19 Juli 1738, men som nu, ved Kongens Naade, atter er opbygget“. Ret ejendommelig virker det, at man Aaret før har undersøgt Kirken og lader føre til Protokollen: „Efter den ifjord gjorte Besigtigelse befandtes Kirken i god Stand, og intet Brist kunde fornemmes, men da siden den østre Gavlfaldt sammen, og Sakristiet stod for Fald, er til Kirken udset Haandværkere og Materialer, for at kunne oprette den store Skade“. De Efterretninger, man har, tyder paa, at denne Reparation var ret stor.

Litt.: Historisk Samfunds Aarbog 1916. Bjørn Kornerup, Bidrag til Strø Kirkes Historie.

I Strø By ligger en meget gammel Lade, kaldet Kirkeladen, der stammer fra før Aar 1600. Præstegaarden, der laa herved, nedbrændte i Aaret 1803. I den omtalte Kirkelade oprettedes der i Aaret 1652 en Skole som Degneskole, men i Aaret 1724 faar Sognet sin Rytterskole, og den Bygning, hvor denne Skole havde til Huse, benyttedes indtil den nuværende Skolebygning opførtes. Oprindeligt havde man en saakaldt Skoleholder, der virkede indtil Aar 1803, siden kaldtes denne for Lærer og Kirkesanger. Vi kender følgende Lærere ved denne Skole: Henrik Alberg fra 1724—34, Anton Digh fra 1734—40, Morten Pedersen fra 1740—47, Jørgen Friss fra 1747—59, Bjørn Nordstjerne fra 1759—62, Jens Laugemarck fra 1767—68, Ole Gildberg fra 1768—98, Ferdinand K. V. Røber fra 1798—1803. De omtalte var alle saakaldte Skoleholdere, men nu begynder Rækken af Lærere, nemlig: Fra 1803—49 førømtalte Røber, fra 1849—79 Niels Holger Callesen, fra 1879—1917 Markus Jensen, fra 1917—21 L. Ankjær-Jensen og siden nuværende Lærer P. A. ANDERSEN.

Andelsmejeriet i Sigerslev er grundlagt den 2 April 1888. Selve Opførelsen kostede

Afbygger J. Rasmussen.

ca. 7570 Kr., hvortil kommer Maskinerne til en Værdi af ca. 7500 Kr. Mejeriets første Formand var Gaardejer Peder Bjerregaard, Sigerslev-Øster. Forskellige Mænd fra Sognet har gennem Tiderne beklædt denne Stilling, og Mejeriets nuværende Formand er Afbygger JØRGEN RASMUSSEN, f. 9 Februar 1888 i Sigerslev-Øster. Mejeriet har gennem Tiderne naturligvis anskaffet Maskiner svarende til Tiden, ligesom man har foretaget Udvidelser.

Et andet Andelsforetagende skal her nævnes, nemlig Brugsforeningen, der stiftedes Aar 1884 og begyndte sin Virksomhed samme Aar, den 26 Juni. Foreningens Formand er Gaardejer P. NIELSEN.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer H. P. HANSEN, Strø, Formand; Gaardejer S. HANSEN, Strø; Tømrer A. CHRISTIANSEN, Strø; Statshusmand O. OLSEN, Strøllille; Parcellist F. NIELSEN, Sigerslev-Øster; Parcellist J. HANSEN, Sigerslev-Øster; Parcellist J. JENSEN, Sigerslev-Øster; Husmand V. ANDERSEN, Strø; Gaardejer A. SYLVEST ANDERSEN, Sigerslev-Øster.

Sognefoged er A. HANSEN, Strø; Formand for Menighedsraadet er Pastor VULF MØLLER; Formand for Vægeraadet er Lærer P. ANDERSEN; Formand for Hjælpekassen er Gaardejer N. LARSEN, Sigerslev-Øster.

SKÆVINGE SOGN danner een Sognekommune med Gørløse Sogn i Lyng—Frederiksborg Herred, der er Anneks. Det har Tingsted i Hillerød og hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, samt under Frederiksborg Amtstue-Distrikt, Frederiksborg Lægekreds, Frederikssund Skattekreds, Frederiksværk Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Dets samlede Jordareal er ca. 990 ha, hvoraf ca. 28 ha optages af Moser etc., af Skov findes i hele Sognet kun ca. 1 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 360, i Aaret 1900 490 og i Aaret 1915 ca. 600.

Sognet omgives af Annekssognet Gørløse i Lyng—Frederiksborg Herred og grænser tillige til Tjæreby Sogn, Ll. Lyngby Sogn og Strø Sogn. Jordene maa i al Almindelighed siges at være frugtbare. I den sydlige Del løber Havelse Aa, der her danner Grænse-skellet. De to eneste Bakker i Sognet er Brunebjerg og Skovbakken, fra hvilke man har en meget smuk Udsigt over det kønne Landskab.

I Sognet ligger Landsbyen Skævinge, der i Aar 1400 kaldes for Skæbingæ, med Kirke, Præstegaard, Skole, Mølle og adskillige Handlende, samt Brugsforening, der oprettedes i Aaret 1911. Endvidere findes der Jernbanestationen, der byggedes ved Anlæggelse af Hillerød—Frederiksværk Banen (se under denne Bane, Side 73, under Hillerød Købstad).

A. CHR. H. MØLGAARD PETERSEN, Stationsforstander

f. 27 December 1891 i Thurø, S. af Styrmand V. L. P. og Hustru Anna Frederiksen, g. 1918 med Augusta Bruun. Elev ved Langelandsbanen 1911, Assistent ved Frederiksværk 1916, Stationsmester i Ølsted 1918, siden 1924 Stationsforstander i Skævinge.

MAGDALENE JACOBSEN, Distriktsjordemoder

f. 7 December 1884 i Skive, D. af Maskinmester Sund og Hustru f. Astrup, g. 1901 med Tømrer E. J. Jordemoderskolen 1911, Distriktsjordemoder i Ferslev—Vellerup 1911—13, i Jægerspris 1913—21 og i Skævinge siden 1921.

Hvad Skolevæsenet angaar, da stammer dette fra Rytterskolernes Oprettelse. Selve Skolebygningen er den samme, naar undtages Tilbygningerne i Aarenes Løb. Foruden den gamle Skolebygning blev dog en ny Bygning opført i Aaret 1901, i hvilken Forskolen holder til. Skolen er 4-klasset. I Hovedskolen er et Bibliotek med ca. 2000 Bind, dette stiftedes Aar 1870.

Kirken bestod oprindelig af et lille, kort Skib og et lige afstukket Kor. Den er opført af Kampesten og Kridtsten og er i romansk Stil. I en tidlig gotisk Tid udvidedes Skibet mod Vest. Omkring Fr. II' Regeringsaar er Taarnet tilbygget, hvorimod Vaabenhuset sikkert stammer fra en tidligere Periode. I Taarnet findes nogle Blindingsdekorationer, der meget ligner de Dekorationer, der findes i Slingerup Kirke. Saa sent som i det 18 Aarhundrede er der til Kirken bygget det mod Nord liggende Sakristi, ligesom den rundbuede Portal paa Sydsiden sikkert hidrører fra denne Tid. Loftet er fladt og af svært Tømmer, kun i Koret findes en svag Halvbue, som et hvælvet Loft. Man finder nogle bevarede Kalkmalerier, der sikkert kan føres tilbage til Tiden omkring Aar 1500, de blev først fundet Aar 1889. Altertavlen og Billederne paa denne er af ret ny Dato, medens Prædikestolen kan føres tilbage til Aar 1600; denne sidste er meget sirligt udført med mange Udskæringer; rundt om Stolen, i de smaa Arkader, ses Apostelfigurer.

Der synes i Oldtiden ikke at have været megen Bebyggelse her i Sognet, hvilket de faa Gravhøje, man har fundet, tyder paa. Der er gjort et Fund af et Skibsanker ved Skævinge Mølle, ved Aaen, der nu danner Grænseskel; dette kunde tyde paa, at der dengang var et Farvand her, der tillod Sejlskibe at komme ind. Der er ogsaa fundet Murrester, hvilket kunde tyde paa, at der har ligget en Borg, der nok har været omgivet af Vand. Vi ved dog intet om denne Borg, der sikkert under Grevens Fejde er ødelagt og jævnet med Jorden.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer J. CHR. JENSEN, Gørløse, Formand; Tømrer N. P. BENTSEN, Gørløse; Gaardejer M. H. MORTENSEN, Gørløse; Læge MOLTVED, Skævinge; Afbygger H. HANSEN, Skævinge; Gaardejer E. SØRENSEN, Skævinge; Arbejdsmand F. MADSEN, Skævinge; Afbygger H. NIELSEN, Skævinge; Gaardejer L. JØRGENSEN, Skævinge.

Sognefoged er Gaardejer LAURITS SØRENSEN, Skævinge; Menighedsraadets Formand er Sognepræst WEST, Skævinge; Værgeraadets Formand er Husejer V. MORTENSEN, Gørløse; Hjælpekassens Formand er Murer P. JØRGENSEN, Skævinge.

ØLSTYKKE HERRED

Ølstykke Herred er det sydligste og mindste af de i Amtet liggende Herreder. Dets samlede Jordareal udgør ca. 11.415 ha, hvoraf ca. 250 ha optages af Moser og lignende, medens noget over 1000 ha optages af Skov.

Herredet grænser mod Nord til Lynges—Frederiksborg Herred, mod Vest til Roskilde Fjord og mod Syd til Gammel-Roskilde Amt, Sømme og Smørum Herreder, hvor Værebro Aa danner Skellet. Endelig grænser det til Lynges—Kronborg Herred. Jordene er særdeles gode, hvilket dog særligt maa fremhæves for den vestlige Del af Herredet.

Indbyggerantallet var i Aaret 1800 3484, i Aaret 1900 5500 og i Aaret 1915 5765.

Naar man tager i Betragtning, at dette Herreds Areal ikke er særligt stort, er det ganske forbavsende, hvor mange Minder om Fortiden det har givet os. Særlig i den vestlige Del, langs Fjorden, har man gjort mange Fund, der kan føres tilbage til Stenalderen og videre frem gennem Tiderne. Af samtlige Fund i dette Herred, er vel nok de to Trediedele gjort i den vestlige Del. Der er her fundet Stenhøje, Gravdysser, Redskaber, Rester af Skaldynger og Køkkenmøddinger og lignende. Alt dette kan føres tilbage til den tidligste Stenalder. Men ogsaa fra Bronzealderen og Jernalderen har man gjort rige Fund.

Man regner med, at der i Herredet har været noget over 200 Gravhøje, hvoraf dog 10 Jættestuer. Af Langdysser har der været ca. 50, der saa godt som alle har ligget længere inde i Landet, omkring Stenløse og Farum Sogne.

I Middelalderen kaldtes Herredet for „Jurlunde“ eller „Jørlunde“ og hørte til Landets Østersyssel. Dets Grænse mod Nord var dengang Græse Mølleaa. I Aaret 1562 lagdes dog Jørlunde—Oppe Sundby og Ude Sundby ind under Frederiksborg Amt, ved hvilken Lejlighed Herredet fik sit nuværende Navn. Dengang laa Farum, Slaglunde og Ganløse Sogne under Københavns Amt, og først i Aaret 1800 blev de, ved kgl. Reskript, den 1 Juli, underlagt Frederiksborg Amt, Ølstykke Sogn.

Litt.: Trap, Danmark. A. P. Andersen, Tryherred „Fra Frederiksborg Amt 1909“. Frederiksborg Amts Historiske Samfund, Aarboeg 1914—20.

ØLSTYKKE SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Frederikssund. Det hører under de samme Kredse som Snostrup Sogn. Dets samlede Areal er ca. 1785 ha, hvoraf over 90 ha optages af Moser etc., medens kun ca. 8 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 505, i Aaret 1900 879, og i Dag er det over 1000.

Sognet grænser op til Snostrup, Stenløse og Slagslunde Sogne og tillige til Lyng—Frederiksborg Herred og Københavns Amt, hvor Værebros Aa danner Skellet. Jordene i dette Sogn er overvejende gode. I Sognet findes to „Bjerger“, nemlig „Maglehøj“, der er ca. 37 m højt og som ligger ved Ølstykke, og „Maglebjerg“, der ligger ved Værebros Aa. Fra disse to Høje har man en vid Udsigt over det omkringliggende Land. Udsigten bliver saa meget bedre, fordi saa godt som ingen Træbevoksning hindrer den. Tæt ved Ølstykke Stationsby ligger Ølstykke Mose, der i vore Dage, for store Dele, er tørlagt og beplantet med Birk, der nu danner en Art Folkepark i Sognet.

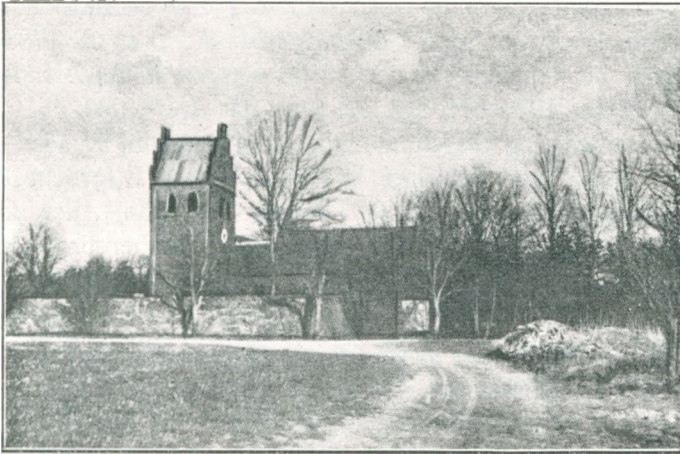
I Sognet ligger Landsbyen Ølstykke, der i Aaret 1370 findes benævnt som „Ølstikkæ“, den har Skole, Kirke og Præstegaard. Stationsbyen Ølstykke, der først opstod ved Frederikssunds-Banens Anlæggelse, (ang. denne Bane se Side 197--98). Inden Banen kom, var der, hvor Byen nu ligger, saa godt som ingen Bebyggelse, og den førømtalte Mose strakte sig over dette Areal. Straks da Banen var aabnet, ja, allerede medens den blev anlagt, voksede Stationsbyen op og talte i Aaret 1900 170 Indbyggere, Aaret 1915 ca. 250. Byen ligger paa Udlejre Grunde, og dens nordligste Del hører under Jørlunde Sogn. Der findes Vandværk, Brugsforening, Cementstøberi m. m. Endelig findes der Udlejre med Andelsmejeriet „Langager“ og Svedstrup med Skole. Til sidst kan nævnes Ølstykke Lyng, der dog kun er en Samling Huse.

At komme nærmere ind paa Enkelthederne i Udlejre By's Historie vil føre for vidt, men Byen er en Omtale værd af flere Grunde, og vi skal omtale forskelligt, der maa have Interesse. I Udlejre har der i længst forsvundne Tider været langt mere Bebyggelse, end man straks kunde tro. Nyere Undersøgelser her har godtgjort, at det rimeligvis er fra Udlejre vore sagnhistoriske Minder stammer. Der har været Kongsgaard i Udlejre, som saa mange andre Steder, men Byen har ikke været en almindelig Kongeby; der knytter sig større Ting til den. Oldtidens mange Gudetempler skal have ligget her, saaledes f. Eks. Templet for Guden Ull, der var Skønhedens og Styrkens Gud. Byens Navn skal staa i Forbindelse med Gudens Navn. Det menes, at Byen engang har heddet Lejre, men herom skal vi ikke udtale os med Sikkerhed. Det er altsaa muligt, at det er Udlejre i Ølstykke Sogn og ikke Lejre ved Roskilde, der er det sagnhistoriske Lejre. Her holdt de navnkundige Skjoldunger til, herfra var det, de gjorde deres berømmelige Togter, hvad enten nu disse gik over Østersøen til Sverige, eller til Kongesædet i Jællinge.

Udlejre skal altsaa dengang have været en Slags „Sjællands Hovedstad“. Byen laa jo godt efter Datidens Forhold, den dannede et godt og sikkert Tilflugtssted, Fjorden strakte sig herind med sine skovbevoksede Kystlinier, Jordene var gode og frugtbare. Saxo fortæller, at Rolf Krake residerede i Lejre omkring Aaret 580. Hans Søster Skuld boede paa den anden Side af Fjorden. Hun skal have grundlagt

Gadeparti i Ølstykke.

Ølstykke Kirke.

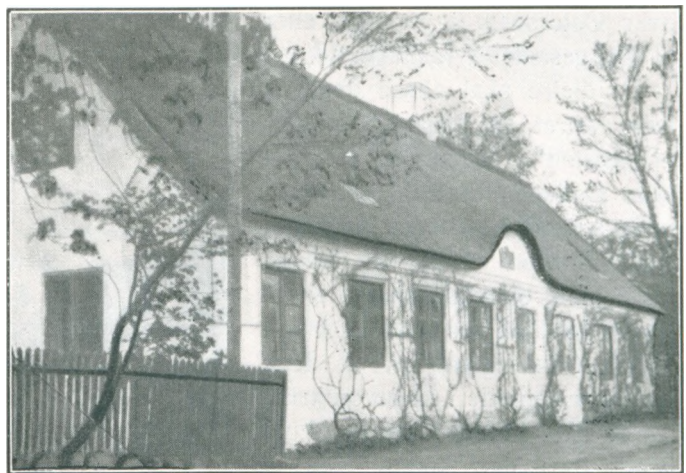
Skuldelev i Horns Herred. Hun blev gift med Svenskekongen Hjarvad, der kom i Krig med Rolf. Han skal have overfaldet Rolf og hans Mænd, og Skuld skal have hjulpet ham. Som Tak herfor blev hun, da hun var taget tilfange, dræbt.

Saxo fortæller ogsaa, om hvorledes Kong Frode, da han døde, blev balsameret, og hans Lig blev sat i Bærestol og baaret rundt i Riget, for at Befolkningen i de underkuede Landsdele ikke skulde falde fra, naar de erfarede Kongens Død. Da hans Død

ikke længere kunde skjules, begravede man ham ved Værebro. Saaledes er Sagnet opstaaet, at Frode Fredegod ligger begravet i den store Høj ved Værebro, kaldet „Frodes Høj“. Der er ikke fundet nogen Grav i Højen, men der menes at have staaet en Stendysse paa Højens Top. Da Kongen skulde begraves, har man sikkert ikke begravet ham et tilfældigt Sted, men ført hans Lig til det Sted, hvor det hørte hjemme, nemlig til Værebro-Udlejre. Saaledes bekræftes da yderligere Tanken om, at Udlejre er det historiske Lejre. Man har fra denne Tid fundet adskillige Grave i Sognet, saasom Haragershøj, Hængehøj, Tinghøj og Maglehøj, der antagelig alle har staaet over Gravkamre.

Kongsgaarden i Ølstykke Sogn laa der, hvor nu Gjellestensaard ligger, dog laa den, før Udskiftningen i Aaret 1787, i selve Udlejre By. Paa de Tider laa Gaardene samlede nogle Stykker, med Marker uden om. En Konge skal have beboet nævnte Gaard og have ligget i idelig Strid med sine Naboer, og fra hans blodige Kampe skal de mange Navne paa Gravhøje, der ligger spredt over Udlejre Mark, stamme. Senere anvendtes Gaarden som „Jagthus“ for Kongerne. Kong Fr. II skal omkring Aar 1560 have oprettet flere saadanne Jagtgaarde eller Jagtuse. Aar 1583 overgaar den kgl. Jagtgaard til Niels Glam-bæk, som Fæstegaard; Aar 1621 bliver den Birkefogedgaard og høre da op med at være Jagtgaard. Paa den Tid bebøes Gaarden af Birkefoged Henning Hansen, der dør Aar 1645. I de efterfølgende 300 Aar har Gaarden haft mange Ejere. Det vil dog føre for langt, at komme ind paa disse Ejeres kortere eller længere Tid paa Gaarden.

Sognekirken ligger i Ølstykke By og er opført som en romansk Kampestensbygning. Af den oprindelige Bygning er der ikke meget tilbage, kun mod Nord et lille Parti med et nu tilmuret rundbuet Vindue. Allerede i Midlaldren er der foretaget Ombygninger, hvorved Skibet forlængedes mod Øst i hele sin Bredde; der anvendtes hertil Munkesten, der ogsaa fandt Anvendelse til Vaabenhus og Sakristi,

Ølstykke gamle Rytterskole.

der sikkert er fra samme Tid. Derimod synes det, som om Hvælvingerne i Kirkens Indre er indbyggede i forskellige Perioder, dog alle stammende fra Middelalderen. Taarnet menes at være bygget i Middelalderens første Tid, det stod til Aar 1867, i hvilket Aar det nuværende Taarn opførtes.

Det store Kirkerum er prydet med den meget smukke, rigt udskaarne og forgyldte Altertavle, hvis Midte dannes af fritstaaende, udskaarne Figurer, der fremstiller Kristus paa Korset, Opstandelsen, Himmelfarten o. l. Antagelig er denne Altertavle fra Aar 1650. Prædikestolen er ogsaa et smukt Stykke Renaissance-Arbejde. I Koret ses to Marmor-tavler med Aarstallene 1694 og 1769, der er sat over to Prælater ved Kirken.

I Ølstykke ligger den over 200 Aar gamle Skole, der tidligere var Rytterskole. Denne Skole var den første egentlige Skole i Sognet og hidrører fra Aar 1721. Skolen bruges stadig, men naturligvis er den smukke gamle Bygning gennem Tiderne blevet restaureret, og man har ogsaa maattet bygge til. Der holdes i den gamle Skole Hovedskole for Ølstykke By, medens Forskolen har sin egen Bygning siden 1901. Sognets anden Skole ligger i Svedstrup og er opført Aar 1806.

Ølstykke Bibliotek er af gammel Dato. Det kan ikke med Sikkerhed konstateres, naar det er grundlagt, dets Historie kan kun følges tilbage til Aar 1881. Den 27 Juli nævnte Aar samledes Brugsforeningsbestyrelsen med Bestyrelsen for den daværende Læsekreds. Man slutter dette Møde med at vedtage, at Brugsforeningen overtager den forhaandenværende Bogbestand og fører Biblioteket videre. Det synes, som om Uddeleren i Brugsforeningen allerede inden dette Møde har haft med Bogudlaan og lignende at gøre, idet han, foruden at være Uddeler, ogsaa var Bibliotekar. Aar 1892 ændres dog dette Forhold, idet Bogsamlingen overdrages Husmand Mogens P. Jensen, der da faar det Hverv at skulle være Bibliotekar. Kort efter er det Husmand Niels Peder Larsen, der faar

Hvervet som Bibliotekar. Han bor lige overfor Brugsforeningen, hvor Bogsamlingen saa forbliver indtil Aar 1914. Oprindelig var det kun Brugsforeningens Medlemmer, der kunde laane Bøger, men i Aaret 1914 overgaar Biblioteket til at blive offentligt Bibliotek, saaledes at alle i Sognet faar Adgang til det. Samtidig reorganiseres Samlingen. Ved den nye Ordning opnaedes saavel Kommune- som Statstilskud. Hele denne Nyordning synes at skyldes Lærer ANDREAS NICOLAI HOLM, f. 22 November 1873 i København, Frederiksberg, S. af J. Jensen og Hustru Inger Marie f. Nielsen, g. 1903 med Johanne Nielsen. Dimit. fra Blaagaards Seminarium, siden 1907 Ene-lærer i Svedstrup, Bibliotekar og Medlem af Ølstykke Biblioteks Bestyrelse, Medlem af Sogneraadet fra 1916—17 og fra 1921—29,

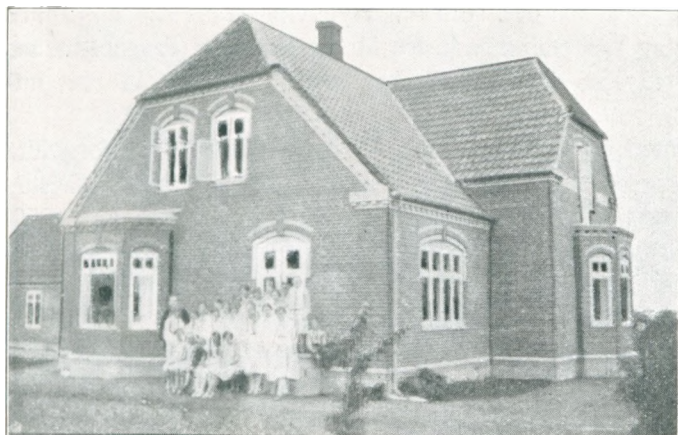
A. N. Holm, Lærer.

Medlem af Historisk Samfunds Bestyrelse, Frederiksborg Amt, Medlem af Bestyrelsen for Amtets Skolebiblioteksforening og af Hovedbestyrelsen for Danmarks Biblioteksforening m. m. Lærer Holm lagde et stort Arbejde i at organisere og registrere Sognets Bibliotek, hvis Bogsamling nu tæller over 3000 Bind.

Siden Aarhundredeskiftet er der i Ølstykke By sket store Forandringer. De gamle hyggelige Landsbyforhold har maattet vige for Tidens Modernisering indenfor alle Omraader; Gader og Veje er anlagt, saaledes at disse blev tidssvarende; Kommunen har i Aaret 1905 faaet Vandværk. Naar Vandværket nævnes, kan dette ikke ske uden ogsaa at nævne afdøde Sognefoged J. P. Hansen, der var Sjælen i dette Foretagende, og som gav Byen den Grund, hvor Brønde og Vandtaarn nu ligger. Senere fik man saa oprettet Elektricitetsværk, der nu skal overgaa til Nordsjællands Elektricitetsværk. Da Banen lagdes, oprettedes en Kro i selve Ølstykke. Der havde ligget en Kro ved Værebros Aa, men den blev da nedlagt ved Aarhundredeskiftet.

Husholdningsskolen ved Ølstykke Station er af ret ny Dato, idet den begyndte sin

Ølstykke Husholdningsskole.

1888 og igangsat s. A. den 13 November. I Begyndelsen havde man 40 Andelshavere, nu er der ca. 150. Ølstykke Brugsforening er stiftet Aar 1900 og begyndte samme Aar, den 15 August. Begyndelsen skete under smaa Forhold, i smaa Lokaler, og i Aaret 1906 maatte man søge større Lokaler. Man byggede eget Hus, i hvilket „Pakhusforeningen“ havde Lokaler indtil Aar 1912. Man maatte da inddrage disse Lokaler, og hvad der ellers var udlejet. Foreningens nuværende Formand er Gaardejer HANS POULSEN, Ørnebjerggaard. Uddeler er S. PEDERSEN.

Pakhusforeningen H. L. V. er stiftet Aar 1903 af Hjølunde, Langager og Vigens Mejerier. Foreningens Formand er Gaardejer N. SVENDSEN, Spærrestrup. Som ovenfor omtalt, havde Foreningen i lange Tider Lokaler i Brugsforeningen. Nu har man Lokaler hos nuværende Uddeler, Møllejejer O. POULSEN, Ølstykke Station.

Avlscentret „Ny Toftegaard“ er en Aflægger af det gamle „Stutteri“ paa Hillerødsholm, der jo i sin Oprindelse havde til Huse paa Esrum Kloster. I Aaret 1900 blev Centret oprettet paa Hillerødsholm, herfra flyttedes det i en kort Periode til Baunegaard i Slangerup, og herfra til Gammel Toftegaard i Ølstykke. Endelig i Aaret 1912 til „Ny Toftegaard“, hvis Ejer er Sognefoged HANS JENSEN, som har stillet alle Bygningerne gratis til Centrets Raadighed, dog saaledes, at dette skal vedligeholde Bygningerne. Der er dog i de seneste Tider sket flere Forbedringer herude, til Gavn for Sagens Fremme. Ialt er der under Centret ca. 250 Medlemmer spredt over hele Sjælland. Formand har siden 1926 været Gaardejer, Branddirektør HANS RASMUSSEN, Svedstrup.

Sogneraadets Medlemmer er: L. P. PETERSEN, Formand; Sognefoged H. J. HANSEN, Udlejre; Gaardejer CHR. JENSEN, Udlejre; Gaardejer M. NIELSEN, Ølstykke; Gaardejer A. JENSEN, Ølstykke; Lærer A. HOLM, Svedstrup og Gaardejer HANS HANSEN, Svedstrup. Menighedsraadets Formand er Provst BECHER.

SOFUS PEDERSEN, Uddeler

f. 4 Oktober 1897 i Enslev Sogn. Uddeler ved Brugsforeningen i Hauborg 1919, i Baltum 1924, i Ølstykke 1926.

OLUF POULSEN, Møllejejer, Løjtnant

f. 6 Oktober 1902 i Ølstykke, S. af Gaardejer H. P. og Hustru Kirstine f. Pedersen, g. 1930 med Karen Andersen. Købte Ølstykke Mølle i 1929, Pakhusforeningens Uddeler siden 1929.

P. MYGIND LARSEN,
Landpolitibetjent

f. 21 Marts 1895. Ansat ved Københavns Politi 1 Novbr. 1919, i Frederikssund 1 September 1920, i Ølstykke 1 April 1925.

HANS RASMUSSEN,
Gaardejer, Branddirektør

f. 27 August 1884 i Rørbæk, S. af Gaardejer L. R. og Hustru Kristine f. Olsen, g. 1910 med Elisabeth Pedersen. Branddirektør siden 1923, Formand for Hesteavlscetret siden 1926.

SNOSTRUP SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Frederikssund. Det hører under denne Købstads Rets- og Politikreds. Politimesteren bor dog i Frederiksværk. Endvidere hører det under Frederiksborg Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skattekreds og Skyldkreds og Amtets 3 Folketingskreds.

Dets samlede Jordareal er ca. 976 ha, hvoraf ca. 15 ha. optages af Moser og lign., medens kun ca. 10 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 313, i Aaret 1900 432 og idag ca. 450.

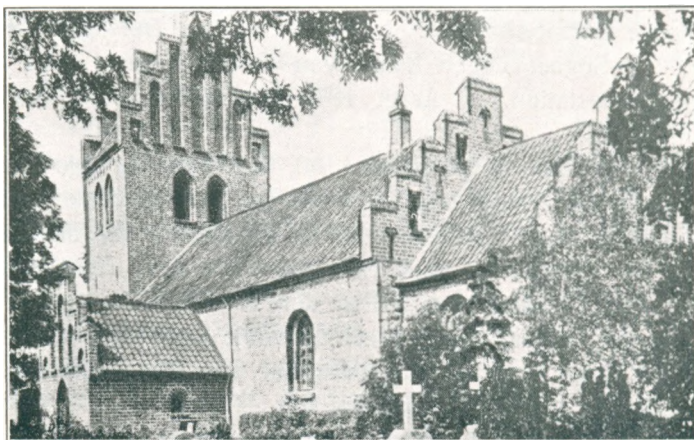
Det omgives af Jørlunde og Oppe Sundby Sogne i Lyng—Frederiksborg Herred, grænser tillige til Københavns Amt og Ølstykke Sogn. Jordene er gode og ret jævne, dog med Undtagelse af Jordene i dets Midte, der er mere bakkede.

Af Landsbyer ligger der i Sognet Snostrup, i Aar 1300 benævnt som „Snalstorp“, med Kirke og Præstegaard; St. Rørbæk med Skole og endelig Ll. Rørbæk.

Af særlig Interesse skal nævnes Gravhøjen „Møllehøj“, der ligger ved Skellet mellem St. Rørbæk og Udlejre Marken. I forrige Aarhundrede udgravede man den og afdækkede en meget anelig Jættestue, der havde en Længde af ca. 7 m og en Højde af 2 m; Bredden varierede fra 2 til 3 m. Denne Jættestue er en af de største, der er fundet her paa Egnen. Foruden denne Høj har der her i Sognet ligget flere lignende, men disse er for den største Del ødelagte og sløjfede, enkelte Dysser og Høje findes dog endnu bevarede.

Kirken, der ejes af Sognet, er i romansk Stil, opført af Kampesten. Oprindeligt havde den et lige afstukket Kor med smaa rundbuede Vinduer, hvoraf endnu enkelte findes paa Skibets Nordside, disse er dog nu tilmurede. Ogsaa den gamle Dør, der ses paa Nord-siden, med tilhuggede Kalksten i Dørbuen, er nu tilmuret.

Allerede i en tidlig gotisk Tid er Kirken ombygget og gjort større; der er dengang ogsaa indbygget Hvælvinger. Alertavlen er af ret ny Dato, hvorimod Prædikestolen kan føres tilbage til Kong Chr. IV' Dage. I en Niche i Skibets Nordvæg staar en Kristusfigur, der stammer fra Tiden før Reformationen. Denne Figur er det eneste Minde her fra nævnte Tid. Fra Tiden omkring det 17 Aarhundrede er der bevaret

Snostrup Kirke.

enkelte Ligsten, sat over Prælater, der har virket ved Kirken. — Skolen i Store Rørbæk er den eneste Skole i Sognet. Den hører til Rækken af de saakaldte Rytterskoler og har, i Lighed med de fleste Rytterskoler, i Tidens Løb gennemgaaet forskellige Ombygninger.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer CARL JENSEN, Rosendahl, St. Rørbæk, Formand; Tømrer JENS CHR. PEDERSEN, Ll. Rørbæk; Parcellist ANDERS H. ANDERSEN, St. Rørbæk; Gaardejer JOHAN PEDERSEN, St. Rørbæk og Postekspedient SØRENSEN, St. Rørbæk. Sognefoged er Gaardejer J. P. JENSEN, St. Rørbæk. Menighedsraadets Formand er Pastor GRØNVOLD, Snostrup; Værgeraadets Formand er ogsaa Pastor GRØNVOLD; Hjælpekassens Formand er Fru CARL HANSEN, Ll. Rørbæk.

STENLØSE—VEKSØ SOGNE danner een Sognekommune med to Sognefoged-distrikter. Stenløse er Hovedsognet, og Veksø er Anneks. Begge Sogne hører under de samme Kredse som Ølstykke Sogn. Sognets samlede Jordareal er ca. 2356 ha, heraf optages over 78 ha af Moser eller andre Vandarealer, ca. 5 ha optages af Skov. Kommunens samlede Areal udgør ca. 4138 ha, af dette optages, samlet i begge Sogne, ca. 135 ha af Moser og lignende, medens ca. 8 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 846; samlet i hele Kommunen var dette 1094. I Aaret 1900 var det forøget til 1200 i Stenløse Sogn, i begge Sogne til 1585. I Aaret 1915 var Tallet i Stenløse Sogn steget til 1246, i begge Sogne var det samme Aar 1635, ved dette Tal staar det endnu.

Stenløse Sogn omgives af Annekssognet samt Ganløse, Slagslunde og Ølstykke Sogne, det grænser tillige til Københavns Amt; her danner Engstrækningerne langs Værebros Aa Skillelinien. Jordene er ret gode, dog temmeligt bakkede og saagodt som skovløse. Ganske enkelte Steder er der i Jordene forekommet Skrivekridt. Af Søer ligger der i Sognet den lille Fugle Sø.

I Sognet ligger Landsbyerne Stenløse, der i Aaret 1260 findes benævnt som „Stenløsamaglæ“, med Kirke og Præstegaard, Skole, Forskole og Andelsmejeri, Jernbaneholdeplads, Gæstgiversted m. m.; Stenlille, i det 15 Aarhundrede kaldet „Stenløselidlæ“, med Skole; Søsøm med Skole m. m. og endelig Søsøm Østersø, der dog kun er en Samling Huse.

Veksø Sogn er, som før nævnt, Anneks til Stenløse og hører under de samme Kredse som dette. Sognets samlede Areal er ca. 782 ha, heraf optages ca. 60 af Moser og lign., af Skov optages ca. 2 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 247, i Aaret 1900 380 og i Aaret 1915 389, hvilket Tal ogsaa nu er gældende.

Sognet omgives af Hovedsognet og Københavns Amt, hvorfra det skilles ved Værebros Aa. Jordene er ganske gode, men i Helhed et meget bakket Terræn. Langs Aaen er der brede Engstrækninger. I Sognets sydlige Del ligger den lille Sø, Hove Sø, eller Løjet Sø.

I Sognet ligger Landsbyen Veksø, (Viksø) med Kirke, Skole, Kro, Vandværk og Jernbanestation. I Aaret 1918 har Københavns Kommune købt Gaardene Egedal og Maglehøj.

Der har været henved 50 Gravhøje og lige saa mange Stengrave spredt rundt i Kommunen, men langt den største Del af disse Oldtidsminder findes at have ligget i Stenløse Sogn. Desværre er de nu næsten alle sløjfede eller ødelagte, dog findes der hist og her enkelte ret godt bevarede Høje eller Stengrave. Der ligger under Søsøm et velbevaret Dyssekammer. Paa den ret høje Bakkeflade i Veksø Sogn, kaldet „Hulehøj“, har der forhen ligget flere Gravhøje og man har her afdækket en Jættestue med et ca. 6 m langt Kammer; ligeledes har der ved Løjet Sø været flere saadanne Høje, endnu findes en velbevaret Gravhøj her.

Indtil Aaret 1550 skal der have ligget et Kapel i Stenløse, indviet til den hellige Sct. „Morten“, men det blev i Aaret 1551 nedrevet af Kansler Anders Berby, der havde faaet kgl. Tilladelse til at nedbryde det og anvende Stenene til andet Brug. Ved Løjet Sø i

Bankens Rand ved Søen er der fundet Munkesten og Pæleværk. Det menes, at dette hidrører fra den Herregaard, der i sin Tid skal have ligget her, kaldet „Viksø Slot“. Dette Slot var til paa Dronning Margrethes Tid og tilhørte, saa vidt vi ved, Bo Dyre. Hans Datter ægtede Evert Moltke, der skrev sig til „Vegsø“; deres Datter Eline bragte Slottet til sin Ægtefælle Frederick Wardenberg, der senere solgte det til en Mand ved Navn Follert von Knope. Dennes Enke giftede sig med Johan Oxe, der omkring Aarene 1459—60 solgte Slottet til Kong Chr. I. Siden hører man intet om det.

Stenløse Kirke er bygget i romansk Stil af Kampesten. Af den oprindelige Kirkebygning er der ikke ret meget tilbage, dog ses f. Eks. endnu den meget smukke rundbuede Dør mod Nord. Saavel hvad det Indre, som hvad det Ydre angaar, er Kirken næsten ombygget. De Ombygninger, der har fundet Sted, synes at kunne føres helt tilbage til den tidligste Middelalder. Saaledes er konstateret, at Skibets Forlængelse mod Øst, afsluttet med den flade Gavlgavl, og de spidsbuede Hvælvinger, stammer fra denne Tid. Vaabehuset og Taarnet er fra omtrent samme Tid. Man har, over de indbyggede Hvælvinger, fundet svage Spor af Kalkdekorationer. Tilbygningen paa Kirkens nordre Side er af nyere Dato. Inde i selve Kirken lægger man særlig Mærke til den meget smukt udskaarne Altertavle, der i Snitarbejder gengiver forskellige bibelske Billeder, saasom Nadveren, Korsfæstelsen og Opstandelsen. Denne Altertavle stammer fra Aar 1663. Endnu ældre er Panelet, der omgiver Alterbordet, idet det antagelig stammer fra det 17 Aarhundrede og maaske fra en endnu tidligere Tid. Prædikestolen bærer Aarstallet 1595. I den førnævnte Træbygning findes en Trætavle, der minder om den store Brand, der i Aaret 1747 hærgede Stenløse By, ved hvilken store Dele af Byen lagdes i Aske. I Koret hænger en Mindetavle over Prælaten Joh. Eindexfontanus, der døde i Aaret 1711.

Kirken i Veksø var oprindelig en meget lille Kirke, opført i romansk Stil og af Kampesten, med tilbygget Kor og Korrunding; de to sidstnævnte er dog senere nedrevet, medens der er tilbygget et Apsis af røde Sten, der er direkte forbundet med Skibet. Taarnet og Vaabehuset er begge meget lave og stammer fra den senere Middelalder. I Kirken har kun Taarnet Hvælvinger. Altertavlen er yderst beskedent udført, der er ingen Udskræingsarbejde eller lignende, men kun et enkelt Billede, forestillende Kristus og indrammet i en Renæssance-Ramme. Prædikestolen stammer fra Chr. IV' Tid.

Om Skolevæsenet i Sognet kan siges, at dette, som alle andre Steder, har udviklet sig og fulgt med Tiden. Først fandtes kun Skolen i Stenløse og den i Søsum, hvilken sidste er en af de gamle Rytterskoler, stammende fra Aar 1721. Aar 1901 opførtes Skolen i Stenlille, Aar 1923 oprettedes Forskole i Søsum. Skolen i Veksø er opført Aar 1800, og man kan gaa ud fra, at der i Sognet ikke har været en Skole før dette Aar, og Børnene har da maattet søge Rytterskolen i Søsum. — I Stenløse By ligger Andelsmejeriet „Bastbro“, der er oprettet i Aaret 1890. Den oprindelige Bygning anvendes stadig. Formand for Mejeriet er nu Gaardejer ANDERS LARSEN, Stenlille.

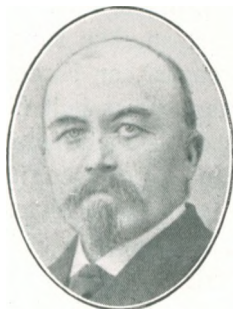
Stenløse og Stenlille Foderstofforening er stiftet den 24 September 1916. Foreningen har sine Lagre hos Sognefoged MØLLER HANSEN, der er Foreningens Uddeler. Man handler udelukkende med Øernes Andelselskab. Af Medlemmer er der noget over 100. Foreningens første Formand var Gaardejer F. S. Steffensen. Nuværende Formand er Gaardejer HENNING BEICHER, Stenløse.

Søsum og Omegns Brugsforening er stiftet den 22 November 1908, og aabnede den 1 Februar 1909 i en netop erhvervet Ejendom. Udsalgsstedet er i Dag samme Sted. Aar 1911 udvidede Foreningen sin Virksomhed, idet man oprettede eget Mølleri og Foderstoffdeling. Siden Foreningens Stiftelse har nuværende Formand Rentier N. P. POULSEN fungeret. Uddeler er HANS ANDERSEN.

Sogneraadets Medlemmer er: Gaardejer H. P. HANSEN, Stenløse, Formand; Lærer VISKUM, Stenløse; Portør CHRISTENSEN, Stenløse; Sognefoged H. C. HANSEN, Stenløse;

Parcellist JØRGEN HANSEN, Stenlille; Gaardejer CHR. JØRGENSEN, Søsøm; Parcellist NIELS NIELSEN, Søsøm; Slagter ANDERSEN, Veksø; Postbud CHRISTOFFERSEN, Veksø; Kommunekasserer er K. KNUDSEN, Stenløse; Menighedsraadets Formand er Pastor BLISSING, Stenløse; Vægeraadets Formand er Læge RASMUSSEN, Veksø; Hjælpekassens Formand er Parcellist J. P. JENSEN, Søsøm.

P. JENSEN, Stationsforstander

f. 27 April 1864 i Assingløse. Ansat ved D. S. B. i Aaret 1890, Portør 1892, Overportør 1900, Stationsmester v. Svane-møllen 1904, i Tingsted 1908, i Kauslunde 1914, i Stenløse 1919 og Stationsforstander samme Sted fra 1926.

N. P. BENTSEN, Stationsforstander

f. 27 Oktober 1868 i Virum ved Lyngby, S. af Gaardejer H. P. B. og Hustru Margrethe f. Nielsdatter. Ansat ved D. S. B. i Aaret 1885 som Elev, Assistent Aar 1889, Stationsforstander Aar 1916 i Knarreborg, i 1920 i Eskildstrup og siden 1928 i Veksø.

HENNING BEICHER, Gaardejer

f. 30 September 1870 i Slangerup, g. 1884 med Karen Marie Pedersen. Købte Aar 1884 Gaarden Ll. Barnekjær, Medlem af Bestyrelsen for Stenløse og Stenlille Foderstofforening siden Stiftelsen, Formand for samme Forening siden 1928.

HANS ANDERSEN, Uddeler

f. 5 Juli 1900 i København. Uddannet i Helsingør Brugsforening 1922—27, siden 1927 Uddeler ved Søsøm og Omegns Brugsforening.

SLAGSLUNDE—GANLØSE SOGNE danner een Sognekommune med to Sognekredse, hvoraf Slagslunde er Hovedsognet og Ganløse Anneks. Begge Sogne har Tingsted i Hillerød og hører under denne Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuekreds og Lægkreds, Frederikssund Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og Amtets 3 Folketingskreds. Dets samlede Jordareal er 974 ha, hvoraf over 25 ha optages af Moser og lignende, medens ca. 228 ha er Skov. Kommunens samlede Jordareal er ca. 3350 ha, heraf optages ialt 68 ha af Moser etc. og over 800 ha af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 360. Samlet i hele Kommunen var dette Tal 967. Aar 1900 var det forøget til 365 i Slagslunde Sogn og i begge Sogne til 1339. Aar 1915 var Tallet i Slagslunde Sogn 355, i begge Sogne 1354 og herved er det ogsaa nu.

Slagslunde Sogn omgives af Annekssognet og Stenløse-Ølstykke Sogne, men grænser tillige til Jørlunde og Uggeløse Sogne i Lyngø—Frederiksborg Herred. Jordene er lerede, men ret frugtbare. Nord i Sognet ligger den lille Bure Sø sammen med Slagslunde Skove, der er særlig kendte for de smukke Hængebøge. Ind mellem Skovene er Landskabet meget bakket, og der ligger spredt i Sognet flere mindre Tørvemoser.

Landsbyen Slagslunde ligger i Sognet. Denne kaldtes i det 13 Aarhundrede for Slarslundeæ. Den har Kirke, der er blandt de 4 Domænekirker, under Amtstuen i Frederikssund, Præstegaard, Skole og Forsamlingshus, hvilket sidste er opført Aar 1904. Der findes ogsaa Slagslunde Overdrev og Helledehuse, men disse kan kun betegnes som Samlinger af Huse. — Ganløse Sogn er, som allerede nævnt, Anneks til Slagslunde og hører under de samme Kredse som dette. Sognets samlede Areal er ca. 2380 ha, hvoraf 43 ha er

Moser eller lignende Vandarealer, medens næsten en Fjerdedel (576 ha) af Sognet er Skov. Disse Skove er Ganløse Ore og Ganløse Eget, der begge hører under Frederiksborg Skovdistrikt 2. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 607, i Aaret 1900 965 og i Aaret 1915 1003, ved hvilket sidste Tal det staar idag.

Parti fra Slagslunde Skov.

Det omgives af Hovedsognet og Stenløse, Farum Sogne, samt Uggeløse Sogn i Lynge—Frederiksborg

Herred; tillige grænser det til Københavns Amt. Naar lige undtages en ganske kort Strækning mod Nordvest, er Sognet omgivet af smaa Aaløb, der flere Steder er omgivet af Eng- og Mosestrækninger, hvilket særligt er Tilfældet i den sydlige Del af Sognet, omkring den nu udtørrede Borup Sø. I Sognets Midte er Jordene ret bakkede, og her ligger, Nord for Ganløse, Bakken „Hundshøj“, hvorfra der er en smuk, vid Udsigt over Sognets Jorde.

I Sognet ligger Landsbyen Ganløse med Kirke, Skole, Kro og Andelsmejeri. Her laa endvidere, indtil Aaret 1895, Arbejdsanstalten for Slagslunde-Ganløse, Stenløse-Veksø, Lynge-Uggeløse og Farum Kommuner. Endvidere Landsbyen Knardrup, der i Aaret 1200 findes under Benævnelser „Knarretorp“, med Skole. Endelig findes Ganløse Bund, Nyvang med Skole, Ganløse Mørke, Hessel, Sortemose og Ganløse Ore, hvilke dog alle kun er Samlinger af Gaarde eller Huse.

Hvad Minder fra Oldtiden angaar, da findes der ikke mange her i Sognet, og de der findes er for største Delen ikke videre velbevarede. I Skoven ved Slagslunde er tre Grave fra Stenalderen, hvoraf „Mørkedyssen“ omslutter et Kammer med mægtige Sidesten. Ved Slagslunde findes flere Steder Rester af Langdysser og lignende Dysser. I Ganløse findes der, paa en Mark Sydøst for Byen, tre ret velbevarede Gravhøje. Disse sidstnævnte Høje er egentlig de eneste nogenlunde velbevarede Minder fra Oldtiden. I Slagslunde skal der i Middelalderen have ligget en Gaard, der sikkert har hørt til Roskilde Bispestol. Første Gang vi træffer paa den er i Aaret 1388, hvor den beboes af Tobjørn Gundersen. Aar 1536 bliver den Krongods, hvilket den er til Aar 1556, hvorefter vi intet mere hører til den.

Der hvor nu Knardrupgaard ligger, laa i det 12 Aarhundrede en Adelsborg, kaldet „Knarretorp“. Ordet „Knarre“ kommer uden Tvivl af Ordet Knor, der igen betyder Skib. Med andre Ord kunde dette tyde paa noget med Vand, hvilket igen faar een til at tænke paa, at Stedet har ligget ved Vandet. Den Dalsænkning, der gaar fra Knardrup vestpaa og løber ud til Roskilde Fjord sammen med Værebros Aa, kunde ogsaa godt tyde paa at have dannet et Vandløb i hine Tider, saaledes at Sejladsen har gaaet herigennem. Borgen har i saa Tilfælde selv ligget paa en Ø, kun forbundet med Land ved en Vindebro. Stedet har altsaa været egnet til Datidens Bebyggelse i særlig Grad, og selvom Borgen

ikke har været nogen særlig stor Borg, har dens Beboere til Gengæld hørt til de navnkundigste i vort Riges Historie. Den første Ejer, vi træffer paa, er Ebbe Skjalmsen, en Søn af Skjalm den Hvide. Han var Broder til Asker Ryg, Esbern Snares og Absalons Fader. Borgen har været Samlingssted for Landets mægtigste Mænd, og saavel Kongen, som Absalon har ofte haft deres Møder her. Aar 1286 inddrages Borgen under Kronen, hvilket sikkert staar i nær Forbindelse med Mordet paa Erik Klippinge i Finnerup i nævnte Aar. Blandt de Mænd, der landsforvistes og dømtes, var ogsaa de sidste af Sune-slægten paa Knarreborg.

Der findes ikke bevaret nogensomhelst Efterretning om Gaardens Skæbne i den Tid, den var underlagt Kronen, ej heller vides, hvem der har haft Gaard og Gods i Forlening; derimod vides, at Kongen gentagne Gange har opholdt sig paa Gaarden paa sine Rejser i Eggen. Da Kong Erik i Aaret 1308 udstedte sit Gavebrev til Æbelholt Kloster, opholdt han sig paa Knarreborg.

Da Kristoffer den Anden kom paa Tronen i Aaret 1319, overtog han, som Konge, Herligheden efter sin Broder Erik. Han beholdt Godset indtil han skænkede det til et Kloster. Man finder det maaske noget mærkeligt, at Kong Kristoffer, der ellers ikke var nogen særlig Ynder, hverken af Kirke eller Kloster, saaledes finder paa at danne et Kloster paa denne gamle Gaard. Men her maa vi huske paa, at hans Rige stod paa yderst svage Fødder omkring Aar 1325, og at det betragtedes som en særlig god Gerning at stifte et Kloster. Kongen havde Brug baade for Kirkens og Folkets Velvillie. Han følte ogsaa nok Trang til at raade Bod paa sine mange Synder ved at stifte Klosteret. Disse Bevæggrunde kommer tydeligt frem i et noget senere udstedt Brev, hvori der staar: „Kristoffer har grundet Klosteret i Ønske om ved en hellig Handling at forvandle jordiske Godser til himmelske, og timelige til evige, til hans egen Sjæls Frelse og Gudstjennestens Forøgelse“.

Knarreborg blev da ved Gavebrev, sikkert udstedt i Aaret 1324 eller 1325, givet til en Klosterorden, men denne er sikkert først i Aaret 1326 rykket ind paa Knarreborg.

Kong Kristoffer havde bestemt, at dette af ham stiftede Kloster tillige skulde være som et Minde om hans Tipoldefader, Valdemar den Store. Klosteret blev et Datterkloster til Sorø Kloster, et Cistercienserkloster. Cistercienserordenen var af fransk Oprindelse, og havde navnlig Ærkebisp Eskild at takke for sin store Udbredelse i Danmark. Det første Kloster, denne Orden fik, var i Skaane, „Herisvad“, men de mest kendte var dog Esrom og Sorø Kloster, stiftede af Valdemar den Store.

Cistercienserordenen var uden Tvivl den mest fremragende og tillige den mægtigste blandt Datidens forskellige Munkeordener. Dens Klosterliv var strængt, baade i aandelig Henseende og i Arbejde; Munkene maatte selv arbejde for Føden og dyrke den Jord, der hørte til Klosteret; deres Levemaade bar samme Præg af Strenghed, de maatte ikke nyde Kød eller Vin. De lod anlægge flere Fiskedamme ved Klosteret, og tør vi sikkert give disse Munke Æren af at have indført Dyrkningen af Grøntsager her i Landet.

Til Underhold for Abbeden, Munkene og de Personer, som skulde bebo Knardrup Kloster for der at tjene Gud, havde Kongen skænket, foruden selve Knardrup, Knardrup Mølle samt Søerne Kirkesø og Pugesø, Søsund Landsby, Skoven Søsund Lund og yderlig Østersø og Danesø.

I Begyndelsen af Aaret 1326 indleder da Klosteret sin Virksomhed med 40 Munke, der alle var kommen fra Klosteret i Sorø, men det samme Uheld, som fulgte med Kong Kristoffers Regering, ramte ogsaa hans Fromhedsgerning, for ikke engang Aaret ud fik Klosteret Lov at staa uantastet. Der herskede Uro overalt; i Maj Maaned 1326 havde man afsat Kongen og opsagt ham al Huldskab og Troskab. Kort efter havde man kaaret ny Konge. Paa Klosteret fejrede man netop Fest for den hellige Sct. Mikael paa „Mikkelsdag“, men midt under disse Fester bryder Hertug Barnum af Halland, med sine

Mænd ind i Klosteret, og uden at ænse Stedets Hellighed udjager han med Vold og Magt Abbed og Munke, der tager Flugten mod Sorø. Kort efter dette Overfald dør Hertug Barnum, og hans Enke, en Datter af Væbneren Peder Tygesen tager da Godset og Klosteret i sin Besiddelse.

Saa vel Pavestolen som Sorø Munkene gjorde alt, hvad der stod i deres Magt for at tilbagevinde Knardrup Kloster. De Mænd og de Personer, der havde ranet, havde taget, hvad der kunde tages; ganske rolig havde de tillagt sig Jorde eller andet uden Lov. Saaledes var da hele Grundvolden for Klosteret bogstaveligt talt fjernet, og der hengaar 17 Aar, i hvilke Klosteret er opløst. Aar 1343 vender Munkene tilbage til Kongsgaarden, og næsten 200 Aar forblev de her, indtil Reformationen gjorde en Ende paa vore mange Klostre.

Hvem der var den nye Stifter af Knardrup Kloster staar hen i det Uvisse, men man tør sikkert regne med, at det var Valdemar Atterdag, der af Ærbødighed for sin Faders Minde bragte Klosteret paa Fode igen. Det kom dog ikke til at bære sit gamle Navn, men kaldtes for „conventus regalis curia“, Kongsgaardens Kloster. Enkelte Gange i de følgende 100 Aar træffer vi Klosteret kaldet for „Marielklosteret i Knardrup“.

Selve Klosterets Gods var jo ikke stort, da Kong Kristoffer stiftede det, men efter at Valdemar Atterdag havde oprettet det, viser det sig, at dets Gods er betydelig forøget, ja vel næsten mere end fordoblet; thi det kgl. Gavebrev af 10 Juni 1539 udviser, at Klosteret og dets Godser bestaar af følgende: Knardrupgaard, Knardrup By, Mølle og Kirke samt Ganløse Kirke og hele Søsøm By, som da bestod af 30 Bøndergaarde; hertil kom i Lyng 4 Gaarde, i Gerlev i Horns Herred 9 Gaarde, i Smørum 2, i Hastrup 3, i Lønholt 4, i Dalby 3, i Taagerup 1, i Ødemark 2, i Ebberup 1, i Landersløff 1, i Jørlunde 1, i Sperrestrup 1, i Alrød 1 (sikkert Bloustrød), i Bastrup 3 og endelig i Borup 1. Altsaa har der dengang, 3 Aar efter Reformationens Indførelse, til dette Kloster hørt noget nær 70 Bøndergaarde.

Efter Reformationen overgik Klosteret til Kronen, og derfra overgik jo de fleste atter til Adelen, i Stedet for at de skulde komme Samfundet tilgode. Dette var dog ikke Tilfældet med Klosteret her; det forblev i Kronens Eje, indtil det af Kongen gives til Universitetet i København, hvilket lovformelig sker i Aaret 1539. I de faa Aar, det var under Universitetet, blev det meget forbedret, og der skete i det hele taget meget til Godsets Gavn. Aar 1561, i Juli Maaned, foretages et Mageskifte mellem Kronen og Godset. Det var den nys udkaarne Kong Frederik II, der ønskede at samle sine Godser og Jagtdistrikter i Nordsjælland. Helst vilde han have det hele underlagt Kronen, og ved Resolution af 7 Juni 1561 faar han da Knardrup Gaard og Gods, med Undtagelse af det Gods, der laa i Horns Herred, samt Ganløse Kirke, der den Dag i Dag tilhører Universitetet. I Stedet for Knardrup fik Universitetet Sct. Clara Kloster i Roskilde og Vallø By, da kaldet Valløe Bye, samt Damhussøen. Knap 2 Aar efter erhverver Kronen sig ved Køb Godserne i Horns Herred.

Da Knardrup Gaard og Gods i hele sin Udstrækning nu tilhørte Kronen, var der ikke Brug for de store Bygninger, og Tid efter anden blev de nedrevne og brugt til andre Bygninger eller til Udbedringer af saadanne. Saaledes forsvandt da saavel Adelsgaarden som Kongegaarden, Klosteret og Universitetsgaarden ud af Tilværelsen.

Litt.: Trap, Danmark. Ølstykke Herred. Historisk Samfunds Aarbog, Frederiksborg Amt 1914.

Slagslunde Kirke, der ligger paa et Bakkedrag, er sikkert fra det 12 Aarhundrede og ikke, som nogle mener, bygget Aar 1422, idet dette Aarstal snarere betegner det Aar, i hvilket en Ombygning fandt Sted. Af den oprindelige Kampestensbygning, der er i romansk Stil, er i vore Dage kun Sidemurene i selve Skibet bevarede. Vaabehuset og Taarnet, hvilket sidste er ret anseligt, stammer sikkert fra den senere Middelalder. Aar 1800 byg-

gede man den Del af Kirken til, der ligger mod Nord, medens Koret og Taggavlene paa Taarn og Vaabenhus kan føres tilbage til en nyere Tid. Prædikestolen er et Stykke Højrenæssancearbejde fra omkring Aar 1600. Kirken ejes af Staten.

Ganløse Kirke er ogsaa opført af Kampsten og i romansk Stil. I Modsætning til Slagslunde Kirke staar det meste af Ganløse Kirke i sin oprindelige Skikkelse, dog har man givet den en Murstensbeklædning. Taarnet er sikkert fra Aar 1583, medens det synes, som om Vaabenhuset først er tilbygget Aar 1634, idet der findes en Sandstensplade her med dette Aarstal og Universitetets Vaaben. Altertavlen er et meget smukt Stykke Renæssancearbejde, og Prædikestolen er et meget fint udført Stykke Snitarbejde fra Aar 1624. Under Lydhimlen ses ogsaa Universitetets Vaaben, og en Inskription paa en Stol fortæller, at denne er udført under Thomas Finckes Rektorat. I Skibet findes en Ligsten, sat over Ifver Pedersen, der døde Aar 1637, og dennes Søn Henrich Ifversen, der døde Aar 1629.

Kommunens Skolevæsen bestaar af Skolerne beliggende i Slagslunde, Ganløse, Knardrup og Nyvang. Af disse Skoler er Skolen i Slagslunde den ældste og hørte oprindeligt til Rytterskolernes Række. Selv om selve Bygningen gennem Tiderne har undergaaet forskellige Ombygninger, er det dog næsten den oprindelige Skolebygning, vi i Dag ser. Skolen i Ganløse er ligeledes en Rytterskole, men af nyere Dato end Skolen i Slagslunde. I Aaret 1922 opførte man en ny Skolebygning som Hovedskole, medens man flyttede den i Aaret 1919 paabegyndte Forskole, der havde haft tilhuse i et lejet Lokale, til den gamle Rytterskole. Aar 1901 opførte man Nyvang Skole paa Ganløse Ore, lige ved Nyvang Skov. Inden denne sidste Skole opførtes, gik Børnene fra Gadevang og Mørke i Skole i Farum og Ganløse Rytterskole. Til sidst er der da Skolen i Knardrup, der er opført Aar 1909. Alle de her nævnte Skoler er toklassede med Undtagelse af Skolen i Ganløse, der siden 1919 har været fireklasset.

Ganløse-Mørke Folkebibliotek stiftedes den 5 November 1925 med kgl. Skovfoged THOMSEN som Formand. Som Bibliotekar virker Lærer C. HANSEN fra Nyvang Skole. Senere er oprettet et Udlaan i Slagslunde, der har en Bogsamling paa ca. 400 Bind.

Ganløse Sogns Syge- og Begravelseskasse er stiftet Aar 1857 og, efter hvad man ved, er det daværende Husmand Ole Larsen og Peder Nielsen, der stiftede denne Sygekasse, der gennem Aarene har staaet paa egne Ben og klaret sig selv og de Fordringer, Medlemmerne har stillet til den. Aar 1911 blev Sygekassen statsanerkendt. Dens Medlemsantal er ca. 100.

CHR. HANSEN, Lærer

f. 3 September 1890 i Aaside. Dimt. 1911, siden 27 Januar 1921 Enelærer ved Skolen i Nyvang.

J. S. CHRISTENSEN, Skovfoged

f. 18 Juni 1876 i Nøddebo. Uddannet hos Skovrider Bang, Tisvilde—Frederiksværk Skovdistrikt fra 1893—96.

Knardrup Mejeri er af ret ny Dato, idet det er oprettet Aar 1923 af Mejeriejer R. Thøgersen, der købte de nuværende Bygninger af Bladudgiveren Carl Aller, der havde brugt disse til Kraftstation. Aar 1927 solgte han Mejeriet til den nuværende Ejer P. M. OLSEN. Mejeriet har nu 7 Andelshavere men faar desuden Mælk fra Damvad Mejeri; siden Op-

rettelsen af sidstnævnte Mejeri har det udelukkende været drevet som Andelsmejeri.

Andelsmejeriet „Damvad“ er stiftet Aar 1890 med ca. 55 Andelshavere, der samlet havde indtegnet ca. 500 Kreaturer. Den 1 November 1890 begyndte dette Mejeri sin Drift. Der har ved Mejeriet virket flere Bestyrere, ligesom Formandsposten ret hyppigt har skiftet Navn. I Aaret 1923 bestemte man sig til at bortforpagte Mejeriet. Inden denne Bortforpagtning byggede man saa

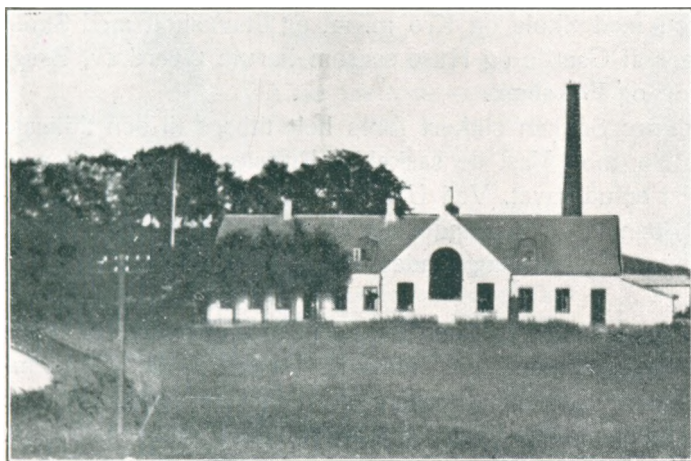
Knardrup Mejeri.

godt som hele Mejeriet om, nemlig i Aaret 1919, hvilket, tillige med nye Maskiner etc., ialt kostede henved 90.000 Kr. I Aarene fra 1919—23 brugtes Mejeriet udelukkende som Exportflødefabrik. Det var Mejerist Henningsen, der i Aaret 1923 fik Forpagtningen af Mejeriet, og han drev det, indtil Aaret 1926, ved Mælkesalg; 1926 overtoges Forpagtningen af Mejeriejer CHRISTENSEN, Middelfart, Mejeriejer BØJESEN, Kerteminde og Mejerist N. P. PEDERSEN, hvilken sidste har den daglige Drift af Mejeriet, der nu har henved 150 Leverandører.

Sygeplejeforeningen for Slagslunde—Ganløse er stiftet Aar 1890. Foreningen oprettholdes næsten helt ved egne Midler, modtager kun et mindre Tilskud fra Kommunen. Foreningens nuværende Formand er Bagermester NIELSEN, der har været Formand siden 1904. — Af andre Foreninger findes der i denne Kommune en Velgørenhedsforening, der er stiftet i Aaret 1890. Denne Forening er nærmest en Slags Underafdeling af ovennævnte Sygeplejeforening. Foreningens Formand er nu Gaardejer L. ANDERSEN, Lise-lund, Ganløse.

Sogneraadets Medlemmer er Gaardejer A. SEJER ANDERSEN, Ganløse; Gaardejer L. LUNDSAM, Ganløse; Gaardejer, Sognefoged RASMUS RASMUSSEN, Slagslunde; Gaardejer AUGUST PEDERSEN, Ganløse; Gaardejer N. SØRENSEN, Ganløse-Mørke; Gaardejer MEULEN-GRACHT, Slagslunde; Parcellist Fr. PEDERSEN, Ganløse-Mørke; Maskinmester SIMONSEN og

Motorpasser HENRIKSEN. Sognefoged i Ganløse er Gaardejer HAAGEN NIELSEN. Menighedsraadets og Værgeraadets Formand er Pastor P. PRIP, Slagslunde. Hjælpekassens Formand er Gaardejer J. P. JENSEN, Ganløse.

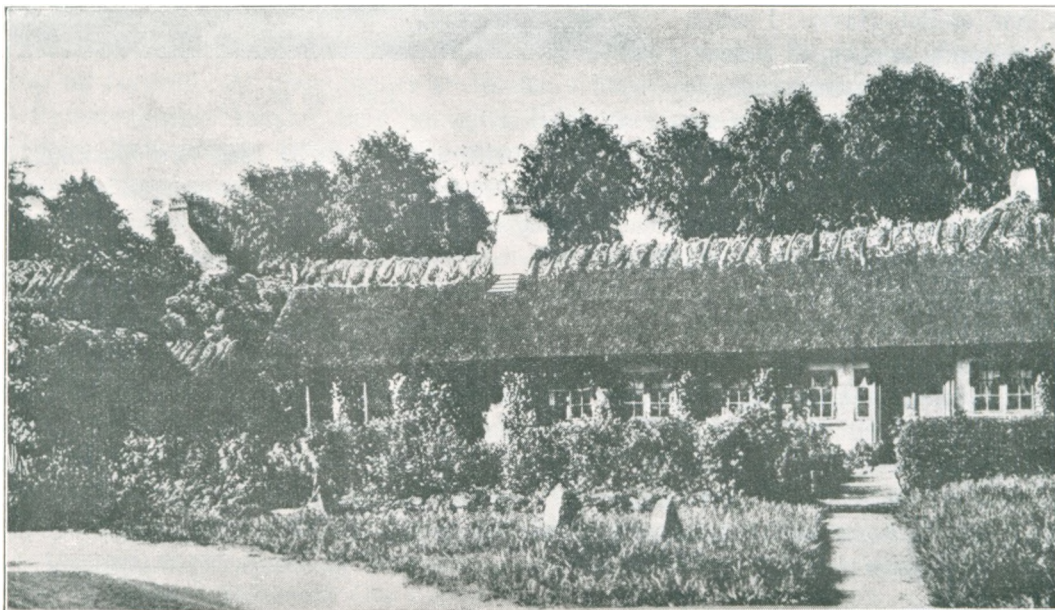

Andelsmejeriet „Damvad“.

FARUM SOGN danner egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød og hører iøvrigt under de samme Kredse som Slagslunde Sogn. Dets samlede Areal er ca. 2160 ha, hvoraf 200 ha optages af Moser etc., medens

ca. 215 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 600, i Aaret 1900 var dette Tal fordoblet; Aar 1915 var det 1376, og i Aaret 1930 1535.

Sognet er omgivet af Værløse Sogn i Københavns Amt, hvilket iøvrigt er Anneks til Farum Sogn; Grænsen her dannes af Farum og Fiskebæk Sø, af hvilke den første er ca. 110 ha stor og helt hører under Farum Sogn. Desuden grænser Sognet til Ganløse, Uggerløse, Lyngø, Bloustrød og Birkerød Sogne i Lyngø-Frederiksborg Herred samt paa en mindre Strækning til Furesø. Jordene er ret højtliggende, men kun af middelgod Bonitet. Farum Sø, der er omgivet af Skove, er præget af en sjælden Naturskønhed, hvilket har bevirket, at Egnen her hører til de yndede Udflugtssteder; især Aadalen østen for Søen, der danner Forbindelse mellem Farum Sø, Bure og Badstrup Sø, er sjældent smuk med sine stejle Skrænter, der næsten overalt er skovbevoksede. I denne Egn findes flere mindre Moser.

„Kaalundshuset“.

Foruden Farum Skov findes der i Sognet Farumgaards Skov, der dog nærmest maa betegnes som en Park, og Farum Lillevang, desuden en Del af Høveltevang.

I Sognet ligger Landsbyen Farum med Kirke, Præstegaard, Skoler, Apotek, Hoteller, Kro og Mejeri m. m. samt Bregnerød med Skole og Kro m. m. og Stavnholt med Skole og Mejeri. Endvidere findes Samlinger af Gaarde og Huse saasom Farum Overdrev, Bregnerød Overdrev, Stavnholt Overdrev og Fiskebæk.

Beboelsen omkring Farum- og Fure Sø kan sikkert føres helt tilbage til den tidligste Oldtid. Saaledes findes ved Farum Sø mod Vest de saakaldte Præstegaardsmarker med Gravhøjen „Gretteshøj“, der forlængst er udgravet. Ved Udgravningen fandt man en Jættestue. Ogsaa andre Steder i dette Sogn har man fundet saadanne Jættestuer og Dysser, der dog med Tiden helt er forsvundne. I Lillevang findes endnu en Række ganske godt bevarede Gravhøje.

Hvor Navnet „Farum“ egentlig stammer fra, er man ikke ganske klar over, idet nogle mener, at det kommer af „Far om“! Man skulde „fare“ omkring Furesøen, idet Gennemgangen ved Fiskebæk jo først kom senere. En anden Mening er, at Farums første Beboere var Udflyttere fra Nærum, hvilket skulde forstaas som „Det nære Hjem“, medens Farum skulde forstaas som „Det fjerne Hjem“. I meget gamle Dage, paa Valdemar Atterdags Tid, gik der en Hovedvej over Farum fra Hillerød til Roskilde. Selve Sognet hørte i sin

Tid under Københavns Amt, og dets Jorde var underlagt Rytterdistriktet. Ved Udskiftningen i Aaret 1766 skal der i Farum have ligget 18 Gaarde, og før denne Tid skal der have ligget en Hovedgaard, Farum Gaard, der tilhørte Roskilde Bispestol, men om denne Gaard skal vi fortælle senere.

Blandt de mange Veje, der i vore Dage findes i Farum By, er ogsaa „Kaalundsvej“. Ved denne Vej ligger endnu i vore Dage „Kaalundshuset“ med den gamle Bypost, fra hvilken man i

gamle Dage hentede Vandet til Byens Borgere. Huset selv og Vejen er opkaldt efter Digteren H. V. Kaalund, der mange Somre tilbragte sin Tid her.

Farum By, der altsaa i det 18 Aarhundredes Midte kun var en liden By med godt og vel 18 Gaarde, er nu en By med over 100 Gaarde og med over 1000 Indbyggere.

Slangerup Banen, der begyndte Driften i Aaret 1906 har selvsagt sin store Andel i Farum Bys Opvækst. Banen anlagdes som Privatbane, uden Statsunderstøttelse, og forsøgte, i Stedet for en eventuel Understøttelse, at danne en Slags „Jernbaneskyld“, saaledes, at der paa de fleste Ejendomme langs Banen lagdes en Deklaration, ifølge hvilken Banen skulde have 30 pCt. af den Værdiforøgelse Banens Anlæg var eller kunde blive Aarsag til paa vedkommende Ejendom, saafremt denne skulde sælges. I mange Tilfælde er denne Deklaration ophævet, og man er enedes om en Betaling een Gang for alle. Selve Deklarationen udløber i Aaret 1932. I seneste Tid har Oplandskommunerne sikret sig Aktiemajoriteten i Banen og derved faaet Overtaget i selve Ledelsen. Man haaber nu at kunne tage Kampen op mod de Farer, der truer de private Baner i Form af Rute- og Fragtautomobiler.

JENS PEDER JOHS. JESPERSEN,
Stationsforstander, Sogneraadformand

f. 6 September 1881 i Randbøl, S. af Kroejer J. J. og Hustru Trine f. Mosby, g. 1906 med Anna Nielsen. Ansat ved Vejle—Give Banen fra 1900—02, ved Kallehavebanen fra 1902—06, ved Slangerupbanen siden 1906, Stationsforstander i Farum siden 1 Juli 1910, Formand for Danske Privatbanefunktionærers Kautionsforening, Kasserer for Menighedsraadet, indvalgt i Sogneraadet 1921, Sogneraadskasserer 1921—29, Sogneraadformand siden 1 April 1929.

JENS LARSEN KJÆR,
Landpolitibetjent

f. 2 April 1897 i Thisted. Ansat som Politibetjent i Thisted By 1920, i Hillerød 1924, Landpolitibetjent i Gilleleje 1930, siden 1 Oktbr. 1930 i Farum.

Skolerne i Farum Sogn ligger i Farum, Bregnerød og Stavnsholt. Før i Tiden har der nok ligget en „Degneskole“ i Sognet, hvor den nye Farum Skole nu ligger; denne nye Skole er opført i Aaret 1901. Foruden den omtalte Degneskole, synes det, som om der ogsaa har ligget en Landsbyskole, „Den danske Skole“, i Farum By. Aaret 1721 byggedes der en af de saakaldte Rytterskoler i Farum, denne Bygning stod uforandret

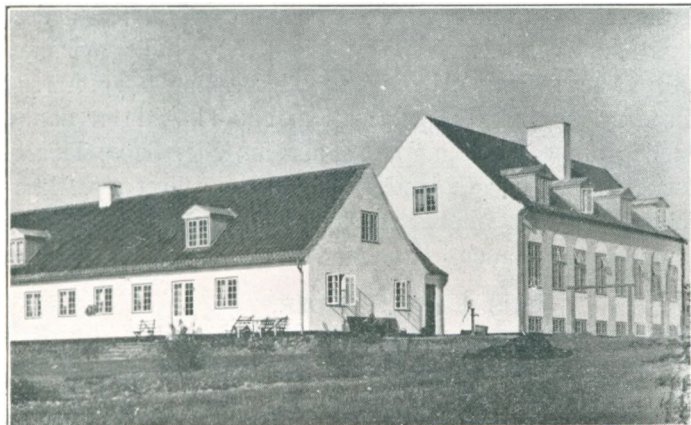
Den gamle Bystævneplads i Farum.

Den gamle Rytterskole.

opføre den smukke Centralskole i Farum. I denne Skole er det Meningen, at alle større Børn skal gaa, medens de mindreaarige skal søge Forskolerne. Det er Tanken med Tiden at nedlægge Skolen i Stavnholt helt.

Centralskolen i Farum.

„Farum Private Mellem- og Realskole“.

indtil Aaret 1874, i hvilket Aar man byggede nogle Fag til og inddrog det oprindelige Skolelokale til Lærerbolig. I Aaret 1901 udvidedes Skolevæsenet med en Folkeskole i Farum og Aar 1904 byggedes endelig Forskolen i Bregnerød. Inden disse Skoler oprettedes, grundede man en Skole i Stavnholt, antagelig Aar 1814; denne Skole laa, indtil Aar 1874 i selve Stavnholt By, men flyttedes da ud til Farum Overdrev. Aar 1924 lod Kommunen

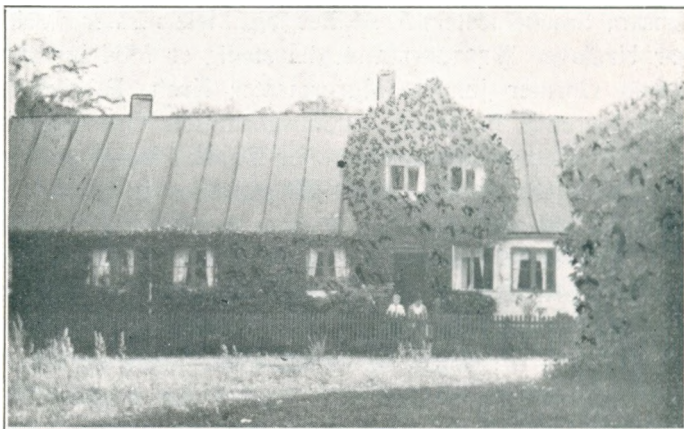
Farum Private Mellem- og Realskole oprettedes i Aaret 1857 af en Kreds af Borgere i Byen, dog ikke under dette Navn, men under Navnet „Farum højere Bondeskole“. Skolen havde dengang til Huse i en gammel Bygning i selve Byen. Man engagede Lærerne paa den Maade, at de ansattes af Sogneraadet, medens de betaltes med de Penge Forældrene betalte for deres Børn. Først i Aaret 1914 faar Skolen

C. Overgaard, Realskolebestyrer.

den Bygning, i hvilken den ogsaa residerer idag. I Aaret 1922 bliver Skolen til „Mellem- og Realskole“. En Forældrereds

ansætter nu en Bestyrer. I Aaret 1926 sælges hele Skolen til C. Overgaard, der driver den videre for egen Regning og indtil idag har foretaget forskellige Udvidelser og har moderniseret Skolen paa forskellig Maade. Foruden C. OVERGAARD virker der ved Skolen 5 Lærere og 1 Lærerinde. Elevtallene var i Aaret 1930 i Underskolen 29 Elever og i Mellem- og Realskolen ialt 87 Elever.

Rekonvalescenthjemmet „Grønnehus“.

Rekonvalescenthjemmet „Grønnehus“ har til Huse i Grønnehus, der gennem mange Slægtled tilhørte Familien Garde. Aaret 1925 omdannedes det til Rekonvalescenthjem. Bygningen er helt fra Aaret 1710 og opført af Bindingsværk med lerklinede Vægge. Omkring selve Huset ligger et gammelt og smukt Anlæg. Frøken GUNHILD LARSEN købte i førnævnte Aar hele Bygningen og oprettede Hjemmet med Plads til 6 Patienter, der hver har eget Værelse.

Rekonvalescenthjemmet „Willsbo“.

Rekonvalescenthjemmet „Willsbo“ tilhører den danske Diakonissestiftelse, der den 22 November

1928 aabnede det. Hjemmet er givet som Gave fra Direktør Wills Datter til Diakonissestiftelsen. Datteren døde før Faderen, der lod Datterens Testamente staa ved Magt, og saaledes fik Diakonissestiftelsen ikke alene Hjemmet, men ogsaa de Midler, der skulde til for at opretholde det. Paa Hjemmet er der Plads til 14 Patienter, der indlægges efter Ordre fra Overlægen ved Diakonissestiftelsen; dog kan der ogsaa indlægges enkelte andre Patienter paa Hjemmet.

Apoteket i Farum oprettedes den 10 Februar 1885 paa Bevilling til Anders Julius E. Simonsen, der var den første Apoteker i Farum, hans Efterfølger var Apoteker Vilhelm Charles Gamm. Ved kgl. Resolution af 16 November 1907 blev Apoteket Hjælpeapotek til Ballerup Apotek, for dog atter i Aaret 1918 at blive selvstændigt.

Teknisk Skole i Farum er af ret ny Dato, idet den stiftedes i Aaret 1922 af Malermester P. SPANGE, der var en ivrig Fortaler for Skolens Oprettelse, og som ved Hjælp af indsamlede Midler omsider fik den oprettet. Kommunen overlod Skolen Lokaler i Kommuneskolen. I Aaret 1924 var Skolen allerede vokset saa meget, at man kunde skride til at opføre en egen Bygning, og Skolen faar nu bl. a. Statsstilskud. Formand for Skolen er Malermester P. SPANGE. I Skoleudvalget sidder Tømrermester H. HANSEN og Snedkermester E. HANSEN.

Haandværkerforeningen for Farum og Omegn er stiftet 18 Januar 1890 af en Kreds af Haandværkere fra Byen og Oplandet. Blandt Stifterne skal nævnes: Skomager Ole

Jensen, Smedemester A. Møller og Malermester Wringler. Foreningens første Formand var Urmager WESTERGAARD, der stadig er Medlem af Foreningen. Senere fulgte som Formænd Gartner Jensen, Murermester Kraft, Fabrikant Dignesen, Malermester P. Spange og nuværende Formand Sadelmagermester CHR. BENTSEN. Aar 1895 kom Foreningen ind under Fællesrepræsentationen for Dansk Haandværk og Industri. Aar 1896 oprettede Foreningen en Sygekasse. Aar 1906 startedes en teknisk Skole, der dog atter gav op i Aaret 1909 for saa at begynde igen, som ovenfor nævnt, i Aaret 1922.

Turistforeningen for Slangerupbanens Opland bestaar af flere Lokalforeninger, hvis enkelte Formænd sidder i et Forretningsudvalg. For dette Forretningsudvalg er Formanden for den lokale Forening i Farum Formand. Gaardejer KARL LARSEN, Solvang, agiterede kraftigt for Turistsagen for at faa Folks Øjne op for de Naturskønheder, der findes langs med og omkring Slangerupbanen, og Foreningens Tilblivelse skyldes for en meget stor Del ham, selvom det Forhold, at Banens Aktiemajoritet som før sagt overtoges af de enkelte Kommuner, ogsaa i høj Grad har medvirket.

P. SPANGE, Malermester

f. 6 Marts 1875 i Slagelse, g. 1901 med Luise Kristine Hansen. Etabl. i Farum 1911, Formand for Teknisk Skole siden 1924.

KARL LARSEN, Gaardejer

f. 9 Juli 1881 i Farum, S. af Gaardejer Niels L. og Hustru Inger Marie f. Mathisen, g. 1907 med Inger Johanne Olsen. Overtog i Aaret 1905 Fædrenegaardens „Solvang“, Formand for Turistforeningen siden 1929, Kommunens Repræsentant i Slangerupbanens Bestyrelse.

Grundejerforeningen, der er stiftet den 6 Januar 1908, og som har Dyrlæge MEYER til Formand, skal ogsaa nævnes her. Foruden at varetage Grundejernes Interesser, har Foreningen udført et stort Arbejde med Hensyn til Byens Forskønnelse, ligesom den har deltaget i Forhandlingerne vedrørende Slangerupbanens Elektrificering. Ligeledes har Foreningen med Anlæggelse af Gader og Vejevæsen at gøre.

Af andre Foreninger skal nævnes Sygeplejerforeningen, der er stiftet i Aaret 1912 med Læge CASBERG som Formand. Endvidere Farum Arbejderforenings Sygekasse, der er stiftet Aar 1870 som en gensidig Understøttelsesforening for Medlemmer under Sygekassen.

Foreningen statsanerkendtes Aar 1905 og tæller nu over 550 Medlemmer.

Farum Kirke.

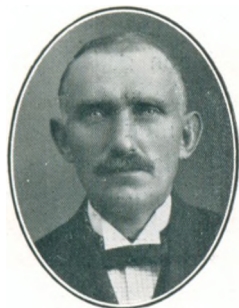
Bregnerød Kro findes nævnt allerede i Aaret 1700, beliggende ved den gamle Frederiksborg Landevej. Kroen hører til de kgl. privilegerede Kroer.

Farum Kirke er en romansk Kampestensbygning, hvor der dog forskellige Steder er anvendt Fraadsten, som f. Eks. i Vinduesrundingerne. Tidligt i Middelalderen er der tilbygget Kirken et Vaabenhus. Omkring Aaret 1870 foretoges en større Restaurering

af hele Bygningen. Af andre Tilbygninger i Tidens Løb kan nævnes Skibets Forlængelse mod Vest og Taarnet, ligesom de indbyggede Hvælvinger og en Forandring ved Korbuen. Ved Aarhundredeskiftet har man fundet og afdækket nogle gamle Kalkmalerier. Saavel Altertavle som Prædikestol er i Renæssancestil.

Frederiksborg 2 Skovdistrikt bestaar af følgende 8 Skove: Lystrup Skov ca. 190 ha, Uggeløse Skov 124 ha, Kragelund Skov 62 ha, Slagslunde Skov 257 ha, Ganløse Eged 150 ha, Ganløse Ore 428 ha, Telskelskov 37 ha og Farum Lillevang ca. 110 ha. Det samlede Skovareal er altsaa ca. 1368 ha, hvoraf Størstedelen er Bøgetræsbepantning, idet 986 ha er Bøg, 80 ha er beplantet med Eg, 185 ha med Naaetræer og Resten, ca. 22 ha, med forskellige Løvtræer. Ialt er af det samlede Frederiksborg 2 Skovdistrikt 1274 ha bevokset, medens 51 ha anvendes som Tjenestejord, og 15 ha optages af Moser, 7 ha er Eng, og Resten er Veje.

C. O. V. Hansen.
Skovfoged.

Siden 1 Juni 1910 har Skovfoged C. O. V. Hansen været ansat som Skovfoged her. Skovfoged Hansen har lært ved Hørsholm Distrikt i Aarene fra 1890—94. Han er født i Sonnerup den 26 November 1874 som Søn af Skovfoged Ole Hansen og Hustru f. Jacobsen, g. 1901 med Anna Jensen. Er Kasserer ved de kgl. danske Skovfoged og -Betjentes Forening.

Sogneraadets Medlemmer er: Stationsforstander J. P. J. JESPERSEN, Formand; Købmand G. JENSEN, Farum; Snedkermester Chr. MØLLER, Farum; Murer MADSEN, Farum; Portør HANSEN, Farum; Gaardejer N. HANSEN, Farum og Gartner CHRISTOFFERSEN, Bregnerød.

Hjælpekassens Formand er Gaardejer EJNER MATHISEN, Farum; Menighedsraadets Formand er Gaardejer CHR. NIELSEN, Farum, og Værgeraadets Formand er Sognefoged KNUD ERIKSEN, Farum.

LYNGE—FREDERIKSBORG HERRED

Lyng—Frederiksborg Herred er det tredje største, blandt de i Amtet værende Herreder, dets samlede Jordarealer udgør 19.101 ha, heraf optages af Skov ca. 2484 ha, af Moser og andre Vandarealer 525 ha og meget nær 135 ha ligger ubenyttet hen.

Mod Nord grænser Herredet til Strø og Holbo Herreder, mod Syd danner Ølstykke Herred Grænsen, mod Vest begrænses det af Roskilde Fjord og endelig mod Øst af Lyng-Kronborg Herred. Dets største Udstrækning er fra Vest til Øst ca. 22 km; med Hensyn til Frugtbarhed maa dette Herred betragtes som hørende til de bedste i Amtet.

Jordene er høje, meget bakkede, hvilket særlig gør sig gældende i den østlige Del af Herredet, men falder da meget stærkt af mod Vest ned mod Fjorden. De store Skovstrækninger, der findes i Herredet, samler sig dels i Herredets Midte og mod Nordøst; mange og store Moser ligger spredte om i Herredet, medens der egentlig ikke findes andre Vandarealer ej heller Aær. Det samlede Herredsareal frembyder mange skønne Egne, og Engstrækninger, indrammet mellem Skovene, i disse findes saare skønne Skovpletter og Engdrag.

Betragter vi Indbyggerantallet gennem de svundne Tider, viser det her i Herredet ret stor Fremgang, saaledes var det samlede Tal i Aaret 1800 6335, i Aaret 1900 var det steget til 9615. Den sidste Folketælling viser et Tal paa 11.260.

I gejstlig Henseende danner Herredet eet Provsti med Ølstykke og Horns Herred, herfra undtages dog Lillerød-Bloustrød og Gørløse Sogne. I Herredet ligger Købstæderne Hillerød og Frederikssund samt Sognene: Frederiksborg Slotssogn, Ude-Sundby Landdistrikt, Oppe-Sundby, Nørre-Herlev, Lillerød, Lyng, Slangerup, Slangerup Landsogn, Uggeløse, Uvelse, Gørløse, Græse, Sigerslev-Vester og endelig Hjølunde. I Slotssognet ligger Frederiksborg Slot, Perlen blandt de Slotte vi finder i Sjællands Indre (se Side 31), medens Kronborg jo tager Førsteprisen. Selve Slotssognet se Side 46.

Betragter vi de forholdsvis faa Oldtidsminder, der ligger spredte om i dette Herred, ja da falder den Tanke ligetil, at dette Herred i hine sene Tider ikke har været ret meget ej heller ret talrigt befolket, men dette passer aldeles ikke, thi der har nemlig i Oldtidens forskellige Perioder været megen Bebyggelse her i Herredet, men langt den største Del af de Oldtidsminder, der har været her, er forlængst sløjfet eller paa anden Maade lagt øde. Ikke alene disse Fortidsgrave vidner om en talrig Befolkning, men de mange og rige Fund, hidrørende fra Stenalderens ældste Perioder, der er gjort her i Herredet langs Kyststrækningerne, taler deres tavse Sprog om hine svundne Tider i vort Lands og Folks Historie; fra den yngre Stenalder findes der rundt om i Herredet flere Gravhøje, der dog alle væsentlig samler sig i Egnen om Lyng og Uggeløse Sogne. Men ogsaa den Tid vi kalder for Bronzealderen er rigt repræsenteret i Herredet, idet vi finder op mod 70 forskellige Høje, alle antagelig hidrørende fra nys nævnte Tid, Tallet paa Stengrave er vel noget lignende.

Lyng—Frederiksborg Herred hørte i Middelalderen til Sjællands Østersyssel og udgjorde eet Herred med Lyng—Kronborg Herred og dengang da kaldet for „Lyunghæreth“. Fra Tiden fra 1660—72 bestod Frederiksborg Amt kun af Strø Herred, Lyng-Frederiksborg Herred og en Del af Ølstykke Herred. I Aaret 1772 forenedes dette Amt med daværende Kronborg Amt, og endelig kom da vor nuværende Deling af Amtet, med Herredet som nysomtalt.

Litt.: Trap, Danmark. Frb. Amt Hist. Samf. Aarvog 1919—21—24.

SLANGERUP SOGN deles i to Kommuner, Bykommunen og Landsognet; det omgives af Uvelse Sogn, der er Anneks til Slangerup, samt grænser til Uggeløse, Hjørlande og Græse Sogne, og endelig til Sigerslev-Vester Sogn i Strø Herred. Sognet har Tingsted i Hillerød og hører til samme Købstads Rets og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Frederikssund Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og endelig Amtets 3 Folketingskreds. Sognets samlede Areal udgør ca. 1957 ha; heraf hører 893 ha til Bykommunen og Resten til Landsognet. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 711, og heraf hørte 336 under Bykommunen, i Aaret 1900 var Indbyggerantallet 1173, hvoraf 713 hørte under Bykommunen og Resten under Landsognet. I Aaret 1930 den 1. November var Indbyggerantallet i Bykommunen 1111.

Sognets Jorde er i det hele ret gode og meget ler- og sandmuldede; mod Syd ved Græse Mølleaa findes flere særdeles gode Tørvemoser; Sognets østlige Del, Slangerup Overdrev, og forresten Slangerups Aas med, maa betragtes som noget højere liggende og er temmelig bakkede. Af det samlede Sogneareal optages 39 ha af Moser eller anden Vandareal, medens der kun findes ca. 50 ha Skov, der udgøres af det mod Øst liggende Lystrup Hegn, der i alt væsentlig hører under Frederiksborg 2. Skovdistrikt. I Bykommunen findes kun Byen Slangerup.

Sogneraadets Medlemmer er: Uddeler M. P. JENSEN, Formand; Førstelærer SØREN HANSEN; Fru Læge E. HOFFMEYER; Jordbruger CHR. CHARSTENSEN; Jordbruger NIELS JENSEN; Murer E. KNUDSEN; Arbejdsmand M. P. RASMUSSEN; Hjælpekassens Formand er Karetmager M. BEICKE; Menighedsraadet og Værgeraadets Formand er Sognepræst HJØRLUND.

MADS PEDER JENSEN,
Sogneraadetsformand

f. 6 November 1891 i Møberg, Ringsted Amt, S. af Gaardejer J. J. og Hustru Kirstine f. Sandbæk, g. 1912 med Sigrild Madsen. Uddeler i Foderstofforeningen, Sogneraadetsformand siden 1929.

SØREN FRIIS SMITH,
Møller, Sognefoged

f. 26 Juli 1884 i Haugemølle, S. af Møller S. F. S., g. 1910 med Alberta Foersom. Forpagter af Slangerup Mølle 1910, siden 1920 Ejer af samme, Sognefoged siden 1929.

Jomfruklostret i Slangerup er oprettet af Cistercienserordenen, og dets Bygninger menes at have ligget paa den Karrè, der i vore Dage dannes af Skvaldergade og Klosterstræde. Af Bygningerne er der intet bevaret, men ved en Udgravning, der engang blev foretaget her, fandt man nogle Trækister, hvorfor man maa formode, at det er Klosterkirkegaarden, man stødte paa.

Klostret er antagelig grundlagt i Slutningen af det 12. Aarhundrede, men det lader sig ikke gøre med Bestemthed at fastslaa Tidspunktet nærmere, da der herom hersker delte Meninger. Efter nogles Mening er Klostret grundlagt paa Kong Eriks Tid, medens andre mener, at det har eksisteret allerede før hans Tid.

I Aaret 1187 har Klostret i hvert Fald eksisteret, idet man har fundet Breve fra Slangerup Kloster, der er dateret Aar 1187.

Om selve Klostret og det Liv, der rørte sig her, ved vi intet, da alle Dokumenter og Papirer vedrørende Klostret er brændt eller paa anden Maade ødelagt. Der er imidlertid i andre Klostre fundet Akter, der kan give os enkelte Billeder af Slangerupklostrets Hi-

storie. Saaledes ser man, at en Væbner Peder Oluffsen, der skriver sig til Kalværis (Karise), den 24. Marts 1261 skænker 15 Mark til Jomfruerne i Klostret. Endvidere kan man se, at Klostret i Aarene 1299, 1307 og 1341 af private Personer er betænkt med Gaver, ligesom der ogsaa fra Kongesædet er skænket Gaver til Klostret. Der har i Slangerup paa den Tid været en Kongebolig, men meget tyder paa, at denne har været ret lille, og det var derfor oftest Klostret, der afgav Bolig til Kongen, naar han gæstede Byen eller holdt Tinge. I December Maaned i det Herrens Aar 1311 udsteder Kong Erik Menved sit Beskyttelsesbrev for Slangerupklostret. I dette tager han „Jomfruerne og alt deres Gods, Hjon (Tyende), samt Klostrets Forsyngemand (Forstander) under sin Beskærmelse, saaledes at de vorde fri for alle Tynger, Besværinger, Beskatninger m. m., hvad der hører Kongen til; tillige at Klostret maa oppebære alle Bøder fra 40 Mark og derunder og endelig, at ingen af de kgl. Embedsmænd eller Fogeder i Slangerup maa gøre dem nogen Forfang i „Indgældæ“. Denne „Indgældæ“ betyder sikkert Torve-Øl-Slagter- eller Skomagergæld. Paa den Tid har Slangerup ikke været Købstad, og man ved, at Kong Valdemar i Aaret 1327 benævnedes Slangerups Indbyggere Landsbybeboere.

I Kong Valdemar Atterdags Regeringstid skete der store Forandringer indenfor Klostret, idet en meget højtstaaende Dame lader sig indskrive. Denne fornemme Dame var ingen mindre end en Datter af den svenske Kong Birger og hans Dronning Margrethe, der var Søster til Erik Menved. I den Anledning skænkede Valdemar Atterdag Klostret hele Slangerup By samt den kgl. Gaard Hjortholm og Sigerslevvester med Kirke. Endelig bestemmer han, at Klostret maa beholde alle de Friheder, det havde, mod at det forsyner Jomfru Agnethe og hendes Tjenestemøer for Livstid med alt, hvad der gøres Behov.

At en saa fornem Dame indskrev sig i Klostret medførte naturligvis, at det steg i Anseelse, og dets Jordegods forøgedes betydeligt i de nærmeste Aar. Allerede før Reformationen er Klostret overgaaet til Kronen, hvilket fremgaar af, at der ikke mere er Forstandere, hvorimod Kongen uddelte Livbreve derpaa. Et saadan er i Aaret 1517 udstedt til Dr. Bartram og Hustru, der for Livstid faar Forleningsbrev paa Slangerup samt det dertil hørende Gods, dog paa meget omfattende Betingelser. Den næste Lensmand, vi kender, er Otto Brochenhuus, der i Aaret 1523 faar Klostret paa samme Betingelser.

Atter i Aaret 1529 kommer der ny Lensmand; dette er Stenhuggermester Morthen Bussert og Hustru Bodil, der foruden det sædvanlige Jordegods ogsaa fik Sonnerup By og en Gaard i Kregome. Endvidere lød det i det kgl. Brev, skal de ikke være besværede i nogen Maade af kgl. Byrder og Tyng.

I Aaret 1553 begyndte man at udstykke Klostrets Godser; saaledes faar „Brevviser“ Hans Mortensen den 19. Juli 1553 Forleningsbrev paa Slangerup Kloster, der nu kaldtes Hørløsegaard. Samme Dag faar en Embedsmand paa Københavns Slot, Godtske Følgebrev til 13 Bønder i Ganløse, 15 i Vejenbrød, 11 i Brønsholm, 2 i Niverød, 7 i Bloustrød, 4 i Sonnerup og endelig til 1 Bonde i Kregome. Alle disse Bønder havde forhen tjent Klostret i Slangerup. Endvidere faar samme Dag Jacob Staldmester Forleningsbrev paa Strø og Skævinge By, medens selve Klostret underlagdes Jørgen Valchendorff. Klostrets Godser underlagdes Københavns Slot for største Partens Vedkommende, og det, der blev tilbage, blev i Aaret 1555 ved en Gave fra Kongen underlagt Københavns Universitet.

Endelig i Aaret 1573 ser det ud til, at Klostret og dets Kirke er tillagt Slangerup By, og det engang saa velhavende Slangerup Jomfrukloster blev dermed helt opløst.

Slangerup Kirke eller Sct. Michaeli Kirke, som den hed, fordi den var viet denne Helgen, føres langt tilbage i Historien; dog maa vi huske at Slangerup Kirke, saaledes som vi nu i vore Tider ser den, ikke stammer fra Middelalderen, men er bygget omkring Aarene 1580. Men før denne Kirkebygning, har der ligget en anden Kirkebygning, som efter alt at dømme allerede laa her da man i sin Tid paabegyndte Opførelsen af Klostret; sandsynligvis har denne Kirke været af Træ, og er først i det 11

Slangstrup Kirke.

Aarhundredes Slutning erstattet af Stenkirken. Ejendommelig nok er det, at om denne Stenkirke og om Trækirken vides der saa godt som intet. Først paa Frederik IIs Tid kommer der noget frem om denne Kirke, der da maa have været saa brøstfædig, at Slangstrupborgerne ansøgte Kongen om Hjælp til Reparation samt Udvidelse af Bygningen, men det hjalp dog kun lidt, for den fik stadig Lov til at staa, indtil man

i det høje Kancelli bestemte sig for, at der i Købstaden Slangstrup skulde bygges en ny Kirke; denne Kirkebygning stod da næsten fuldført ved Kong Frederiks Død.

I Aaret 1592 befalede Kong Christian IV Borgmesteren og Raadet udi Slangstrup „ . . at betale Hans v. Steenwinkel for den Kirke han haver bygt i Slangstrup“; men om dette nu er Betaling for Kirkebygningen, der blev paabegyndt under Frederik II eller, om der menes Betaling for andet Arbejde, der muligvis senere er blevet udført ved Kirken, kan ikke med Sikkerhed siges; vi formoder dog, at der menes Betaling for selve Kirkebygningen.

Den nye Kirkebygning opførtes paa samme Sted, hvor den tidligere Kirke laa, og man benyttede hele det oprindelige Taarnfundament, saaledes at Taarnet blev bygget paa det første, hvilket ses af Omridsene af de tidligere Lydhuller. Sandsynligvis er Taarnet blot gjort højere og forstærket med en Enstensmur. Ogsaa Munkestenene i Taarnets Gulv vidner om, at her stod den første Sct. Michaelis Stenkirke.

Kirken er i sin Helhed bygget af Munkesten, lagt i Munkeskifte. Langhuset bærer en ejendommelig Spidsgavl, og over Vaabehuset ses 3 Sandstensrelieffer eller Tavler og 1 Frise, der ogsaa er af Sandsten. Paa den midterste Tavle ses Kong Frederik IIs Navnetræk og Aarstallet 1588; paa den venstre Tavle ses det danske Rigsvaaben og Kongens Valgsprog:

„Mein Hofniin zu Gott alliin“. Endelig bærer den sidste Tavle Dronning Sofias Devise „Gott verlegt die sienen nicht“. Paa et senere Tidspunkt er dog Vaabehusets Gavl blevet ombygget.

Langhuset har paa Murens Yderside flere svære Stræbepiller, der tjener som Støtte for Hvælvingerne. Disse Hvælvinger deles i 5 Fag og er muret som Krydshvælvinger. Skibets Forbindelse med Taarnet er udført ved en ret anselig Bue med en Krydshvælving omtrent i Højde med Skibets øvrige Hvælvinger.

Kirkens Indre med Skibet og Koret giver med sine høje Hvælvinger, sine slanke, smukke, spidsbuede Vinduer, hvori ses Glasmalerier med Vaabenskjolde, de stærkt forgyldte Mindesmærker og Mindetavler, den rigt udskaarne Altertavle og de gamle Lysekroner Beskueren et smukt Indtryk af denne forhenværende Købstadskirke.

Koret er skilt fra Skibet ved et Egetræsærkværk, der sandsynligvis stammer fra Tiden omkring 1600; langs dette er der, mod Alteret, Stole, der i meget minder om Klerkestolene i Papismens Tid. To Søjler flankerer Indgangen til Koret og paa disse ses ud mod Skibet Lampetter, der bærer Aarstallet 1668, og under dem staar to gamle Kirkeblokke.

Altartavlen, der er overdaadig i sine Udskaerlinger og rigt forgyldt, stammer fra Aaret 1612 og skal være skænket Kirken af Joachim von Bülow til Ingelsted og hans Hustru Else Grubbe. Øverst paa Tavlen ses det danske og det brandenburgske Vaaben samt Kongens og Dronningens Navnetræk. Forneden ses Bülowernes og Grubbernes Vaaben, og mellem disse er anbragt Kristian IVs Navnetræk.

Billedet i Altartavlen er malet af Lucie Mandix, der var Digteren B. S. Ingemanns Hustru. Hun skal have malet flere Altartavler, der dog ikke synes at have nogen større kunstnerisk Værdi, hvorfor man ogsaa efter hendes Død har fjernet de fleste af dem. Man havde kun modtaget dem for ikke at støde hende eller Ingemann. Kun i Slangstrup Kirke har man beholdt dette Billede, der derved bliver ret interessant.

Altergelænderet er skænket af Ebbe Jenssøn og Hustru Anna Clausdatter, hvis Navnetræk man ser i Gitterlaagen. I Aaret 1621 skænkede „Jacob Grærsøn y Haave Mølle“ og Hustru Mergrete Søfrensdatter de to paa Alteret staaende Malmstager, der er ualmindelig store.

Biblen, der er udgivet i Aaret 1633, er skænket Kirken af Præsten Peder Friis' Kone Maren. I Vægskabene bag Alteret findes en gammel Alterbog, der er prydet med Sølvbeslag og flere gamle

Altærtæpper, hvorblandt et fra 1762 og et fra 1831; endvidere forskellige Knipplingstæpper m. m.

Bag Alteret hænger en Messehagel, der er saa gammel, at den berømte Thomas Kingo har baa-ret den, da han var Præst her. Der siges, at det er den samme Messehagel, der bruges den Dag i Dag. Der findes i Kirken en Mængde Gravsten, sat over Mænd, der paa en eller anden Maade har bidraget

Vaabenshuset.

Interiør fra Slangstrup Kirke.

Koret.

til Byens Udvikling. I Korets søndre Side findes den ældste Ligsten, der i Aaret 1558 er sat til Minde om Borgmesteren i Slangerup Wellum Jensen. Da Kirken er bygget i Aaret 1588, maa man antage, at Stenen er overført fra den tidligere Kirke.

En anden Sten er sat over Caspar Castorpf, der var Apoteker for Kong Frederik II og Kong Christian IV og døde i Aaret 1607. Ved Væggen mod Nord er der en Sten af gullandsk Sandsten; den var oprindelig lagt over Thomas Kingos Forældres Grav. Stenen har langs Siderne haft en Indskription, der fortalte om dette, men senere er den blevet benyttet som Gravsten over Præsten Peder Friis og dennes Hustru. Desuden ligger der her i Koret flere gamle Ligsten over mindre betydningsfulde Personer. Saa findes der paa Murene rundt om

Koret flere mere eller mindre overdaadige Epitafier, blandt andet et stort, dobbelt Epitafium, der er sat over Præsterne Willads Andersen Aalborg død 1637 og Søren Poulsen Jerdicher Gottlænder død 1688 samt dennes to Hustruer. Ligstenen over disse to Præster ligger bag Alteret. Lige inden for Tralværket hænger et Epitafium, der er opsat over Raadmand i København Hans Dahl og Præsterne Jens Mortensen Pilt og Christian Rasmussen Fabricius. De to Præsters Ligsten ligger under dette Epitafium. Her ligger endvidere en Gravsten med tysk Indskription over Hans Schrader.

Langs Korets søndre Væg staar Degnestolen, der er prydet med middelalderlige Snitværksarbejder. Her er saaledes gengivet Johannes Døberen og den hellige Antonius, der var Munkenes særlige Helgen og Patron. Ligeledes findes i Degnestolen et Messingfad med Kong Christian Vs Initialer. I Koret findes opbevaret nogle ældgamle Pengebakker eller Pengetavler, hvoraf særlig en er meget smuk; den er rigt udskåret og i indlagt Arbejde ses en Fremstilling af den gode Hyrde. Den er skænket af Kirkeværge Bøe Nielsen Møller og Maren Nielsdatter Gad. Langs Væggene i Skibet findes opsat flere Epitafier; saaledes et vest for Prædikestolen opsat over Borgmester Hans Mikkelsen, der døde i Aaret 1631.

Et andet over Jørgen van Friborg er formet som et mindre Krucifiks og lavet af Sandsten, der er rigt forgyldt. Verset under fortæller, at han er Kirkens Bygmester, idet der staar „denne Slangerups Tempels Bygningsmester“. Dette maa imidlertid være urigtigt, idet det er bevist, at Kirken er bygget af Hans von Steenwinkel, men det er jo muligt, at Friborg har medvirket ved Kirkens Opførelse.

Over Nedgangen til den saakaldte „Atkes Gravhvælving“ hænger et kunstnerisk set saare værdifuldt Epitafium over Borgmester Hans Atke og dennes Hustru. Epitafiet er opsat i Aaret 1675, før begge døde. Hans Atke døde i Aaret 1680, men hvornaar hans Hustru døde vides ikke. I Nærheden hænger et andet Epitafium, der er sat over Raadmand Jacob Claussøn. Af dette ser man, at Jacob Claussøn var gift med Kirsten Jørgensdatter i 53 Aar, til han døde i Aaret 1624; hun døde først i Aaret 1629. Deres eneste Arving Raadmand Søren Jenssøn og Hustru Anna Andridsdatter satte dette Epitafium den 3. August 1633. Endelig skal vi som det sidste af disse Epitafier nævne Afstøbningen af Thomas Kingos; Originalen hertil hænger i Fraugde Kirke.

Vi har nu omtalt Udsmykningen af Koret og Skibet, men ikke omtalt Prædikestolen og Stolestaderne m. m. Den førstnævnte er ligesom Altertavlen en Gave fra Joachim von Bülow; den er et rigt udskåret og farveprægtigt Renæssancearbejde. Figurernes viser de fire Evangelister og paa Trappen ses Giverens Vaaben, medens Kong Christian IV og Anna Katharinas Navnetræk findes paa Himmelen. Døbefonden er ogsaa et Træskærer-

Thomas Hansen Kingo,
* i Slangerup 15 December 1634. † 14 Oktober 1703.
Præst i Slangerup 1668—77.

arbejde, der hviler paa en Metal fod med Slægten Urnes Vaaben indgraveret samt Aarstallet 1634. Over Døbefonden er der i Aaret 1676 opsat en Himmel i Barok Stil; den er bekoftet af den før omtalte Hans Atke og Hustru. Lysekronerne er fra forskellig Tid, idet en er skænket i Aaret 1618 af Raadmand Jacob Clausson, en i Aaret 1726 af Peder Friis, en af Borgmester Hans Atke og endelig en i Koret af Kingo.

I Kirken hænger 5 Malerier; saa vidt vides er de 4 opsat i Aaret 1731, medens det ene skal være fra Aaret 1711. Motiverne er alle bibelske, saaledes Omskærelsen, der er givet af Købmand Claus Ebbesen, Marias Komme til Elisabeth, Nedtagelsen af Korset, Maria og Englene, der er skænket Kirken af Rektor Jørgen Ebbesen, Slangerup Latinskole. Malerierne er i Aaret 1910 blevet restaurerede af Maleren Valdemar Kongsdal.

Under saa godt som hele Kirken findes murede Hvælvinger, der er brugt som Gravkamre for mange af Slangerups Stormænd. Her findes saaledes det saakaldte Atkes Gravkammer.

Nedgangen til dette findes lige under Tralværket tæt ved Skibets søndre Væg. Her findes ogsaa Kingos Forældre begravede, men deres Gravkammer skal dog senere være blevet forstyrret af Præsten Peder Friis, der tog det i Besiddelse for sig og sin Slægt.

Gravkammerne er dog ikke mere tilgængelige, og de fleste af Kisterne er forlængst nedgravet paa Kirkegaarden. Paa Stolestaderne i Kirken findes forskellige gamle Navnetræk og Vaaben; saaledes baade Atkernes og Bülowernes. I den nyere Tid er der flere Gange foretaget Restaureringer af denne Kirke, der paa saa mange Maader minder om en svunden Stortid i Byens Historie; minder om, at Slangerup i over 600 Aar var en Købstad af ikke ringe Betydning. Kirken er det eneste, der er tilbage fra denne Tid.

Af Interesse er det vel ogsaa at se, hvilke Mænd der gennem Tiden har været kaldet til denne Kirke som Sognepræst; vi ved ifølge Listen bag Altertavlen omtrent, hvem der her har været ansat. Dog maa vi henvise til den af Lærer Alfred E. Nielsen særdeles udmærkede og klare Beskrivelse af Slangerup Kirke og dens Mænd.

Johan Tønder, kaldet 1536; Laurits Nielsen 1557, død 1591; Jens Mortensen Pilt 1591—95; Chr. Rasmussen Fabricius Smidt 1595, død 1615; Villads Andersen Aalborg 1629—37; Søren Poulsen Gottlænder fra 2 April 1637—68; Mag. Thomas Hansen Kingo, Dr. theol., fik Ventebrev paa Slangerup Kald 1665, kaldet 1668—77, blev da Biskop paa Fyn den 25 Februar 1677 og adlet 1679; Mag. Lorents Jacobsen Meulengracht 1677—83; Mag. Jens Jacobsen Damstrøm 1683—93; Peder Friis 1703—28; Peder Herlofsen Dalhof 1729—32; Ditlew Gotthard Caisen Zwergius 1732—57; Søren Kjerulff af Køng 1757—82; Nicolai Raben 1782—1811; Adolph Petersen 1811—14; Peter Hansen 1816—59; Vilhelm Carl Schousboe 1859—68; Hans Chr. W. Ebbesen 1869—80; Georg Severin Knæckenborg 1880—91; Harald Skovgaard 1893—1910; I Aaret 1910 blev da kaldet Christian Lynge, og vi er nu naaet saa nær vor Tid, at vi ikke skal berøre denne Navneliste mere.

Litt.: Trap Danmark. Lærer Alfred E. Nielsen, Beretning af 1916. Frederiksborg Amts Historiske Samfunds Aarvog 1909.

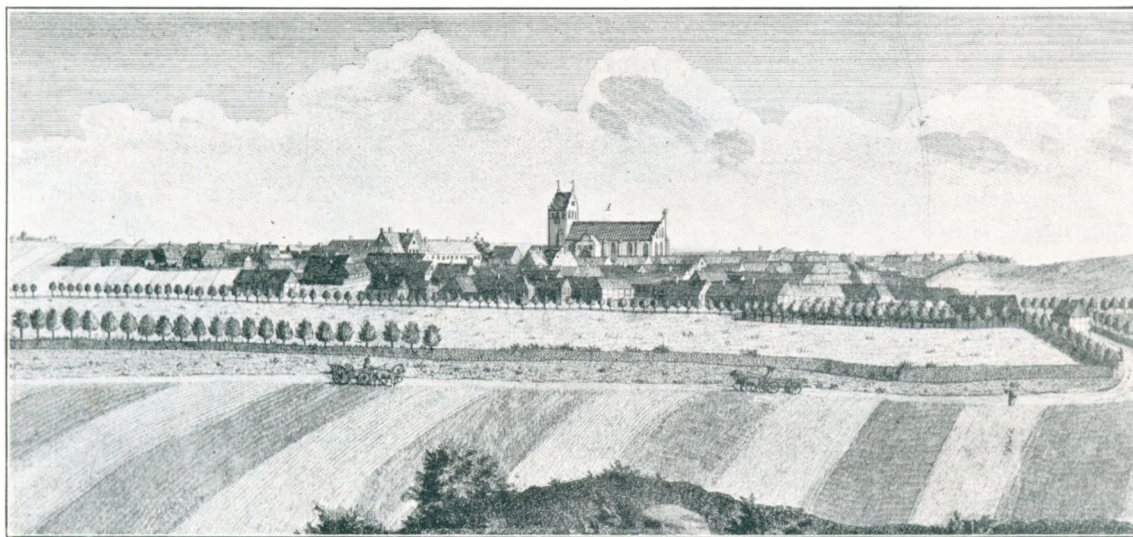

Slangerup mistede for over 100 Aar siden sine Købstadsprivilegier, og faa af vort Lands Købstæder har maattet døje saa megen Uret som denne Købstad, der Gang paa Gang maatte kæmpe mod Overmagten, og dog var den i sin Tid blandt vore mest anselige Købstæder. Desværre lader det sig ikke gøre at beskrive denne Bys Historie, saa godt som det kunde ønskes, thi det er gaet med denne By som med saa mange andre; forrige Tiders store Ildsvaader har til Dels ødelagt og fjernet alt, hvad der for Efterslægten kunde vidne om Stadens Historie. Saaledes galede den røde Hane i Slangerup i Aaret 1573, og mange af Byens Huse og Gaarde blev lagt øde; efter at man havde faaet Byen genopbygget, og et Par Aarhundreder var gaaet, opstod der atter i Aaret 1724 en stor Brand, der omtrent lagde Halvdelen af Byen i Aske. Vi ved, at der brændte over 57 Huse og Gaarde og derimellem ogsaa Byens Raadhus, hvorved mange Akter og Dokumenter gik tabt.

Men ogsaa efter at Købstadsrettighederne var frataget Byen, skulde den hærages af en alvorlig Ildsvaade, idet der den 6 Maj 1902 opstod Ild i et straatækt Hus, der laa i Kannikestræde. Ilden opstod midt paa Eftermiddagen, og efter hvad der berettes, gjorde man sig ikke særlig store Anstrængelser for at slukke Ilden, da Huset var saa gammelt og faldefærdigt, at det ikke syntes Ulejligheden værd, og det desuden var næsten stille Vejr. Det blæste imidlertid op, og Ilden fik fat i det nærmest liggende Hus, der ogsaa havde Straatag, og snart efter var flere Huse omsluttet af Ilden. Den gamle Præstegaard, der menes at være bygget af Kingo og laa, hvor nu Brugsforeningen ligger, blev ogsaa antændt og nedbrændte helt; den var dog paa den Tid ikke benyttet som Præstegaard, men var i Privatmands Eje. Endvidere brændte den gamle Skole, Købmandshandelen, Gæstgivergaarden og flere Huse og Gaarde. Man siger, at over $\frac{1}{4}$ af Byen blev ødelagt ved denne sidste store Ildebrand. Byen mistede paa den Maade en Mængde gamle Bygninger, hvad jo ogsaa vore Dages

Kort over Slangerup By og Sogn i 1813.

Købstaden Slangerup i 1755.

Slangerup

Byvaaben 1608

Slangerup vidner om. Vi har nu nævnt alle de sørgeligste Begivenheder i Slangerups Historie, og vi vil nu forsøge at gengive enkelte Billeder af dens Historie, fra den opstod som Købstad, og til den atter blev den fredelige og idylliske Landsby, vi kender.

Naar man ser bort fra den meget anselige Kirke, er der kun lidt, der minder eller vidner om, at Slangerup har været Købstad, og endda en af Landets ældste Købstæder, og vel nok paa det Tidspunkt den største Købstad i Nordsjælland, men hvorledes den er opstaaet og senere vokset op, derom vides der desværre kun lidt eller næsten intet. Man har ikke nogen Overlevering eller Akter at bygge paa. Man ved, at Erik Ejegod blev født i Slangerup i Aaret 1056, og Sagnet fortæller, at han blev født paa det Sted, hvor Kirkens Højalter kom til at staa. Han skal have bygget Kirken i Aarene omkring 1099 og 1100. Vi ved desuden, at der opstod et Kloster i Slangerup, men derom har vi allerede fortalt. Man mener, at Slangerup fik sine første Friheder af Erik Ejegod i Aaret 1100, ja man mener endogsaa, at det var denne Konge, der gav Byen Stadsret, men saavel paa dette som paa Købstadsfrihederne og Privilegierne er der intet Bevis. Det ældste Brev, som kan fortælle noget herom, er fra Aaret 1302 og er udstedt af Erik Menved; i dette Brev faar Slangerup lige Rettigheder med Købstaden Roskilde.

Men da Erik Ejegod kom hjem fra sin Pilgrimsfærd skænkede han Slangerup Kirke nogle Relikvier, der bestod af en lille Splint af Korset og Ben af den hellige Nicolaus. Vi maa antage, at disse Relikvier sikkert har trukket mange Mennesker til Byen, og det faa Aar efter opførte Kloster kunde tyde paa, at Byen allerede da har været at betragte som Købstad. Saa vidt man af de sparsomme Beretninger kan se, har denne Stad gennem hele Middelalderen været en meget livlig og blomstrende Købstad, der egentlig først efter Reformationen og da meget hurtigt gik tilbage til en almindelig Landsby.

Købstadens Tilblivelse maa ses paa Baggrund af, at det paa de Tider var den enkelte Person, som enten ved Rigdom eller politiske Sejre erhvervede sig en Høvdings Rettigheder og da inddrog saa meget Jordegods under sig, som han mente var tilstrækkeligt for sig og sin Slægt; dermed var Byernes Omraade til Dels afstukket; Bebyggelsen lagde man paa bedste Beskub. Senere inddrog man saa mere og mere Jordegods, efterhaanden som Slægten voksede. Heri skete der dog allerede paa Valdemarernes Tid store Forandringer, idet man paalagde anden Bygemaade og tillagde Byerne Vange og Aase; hver enkelt Gaard fik saa sin Del af de tilByen hørende

Kongensgade i Slutningen af det 19 Aarhundrede.

Aase. Det kunde saaledes enkelte Steder blive Tilfældet, at en Gaard havde 20 til 25 saadan Vange eller Aase liggende spredt rundt om Byen.

Denne Ordning bibeholdtes i over 500 Aar, men bortfaldt ved Udskiftningen. Paa samme Maade havde man ogsaa store Græsgange fælles, men dette Fællesskab affødte naturligvis utallige Trætter og Retssager. At dette ogsaa gjorde sig gældende for Slangerups Vedkommende, ser man af Overleveringer fra Klostret, thi dette var i mange Tider Rettersæde for slige Sager. Da Klostret ikke mere vilde tage sig af disse Sager, og man stadig maatte værne sine Interesser, oprettede man forskellige Love, der alle havde mere eller mindre omfangsrige og besværlige Bestemmelser. Saaledes oprettedes der i Aaret 1779 i Slangerup det saakaldte Oldermandslov, der skulde holde Hævd over, „at ingen misbrugte eller tog sig andre Rettigheder, end ham tilkom“ angaaende Jordforholdene.

I Aaret 1711 var der oprettet et Ligbærerlav, der findes at være læst paa Slangerup Byting, og som det hedder „lydelig læst paa Slangerup Bytinge Mandagen den anden November 1711“. Der blev oprettet utallige af den Slags Love, næsten et for hvert Haandværk, men de forsvandt helt i Midten af det 18 Aarhundrede. Næringsfriheden gjorde dem helt ubrugelige.

Købstaden udvikledes mere og mere, og da man naar hen i det 16 Aarhundrede, lader den anlægge et Skibssted ved Udesundby. Dette blev saa Ladeplads for Købstaden Slangerup (se Side 188), hvilket vi allerede under Afsnittet om Købstaden Frederikssund har beskrevet. En anden og ret væsentlig Ting gjorde sig paa den Tid gældende ved Byens Opvækst; det var de geografiske Forhold. Hele Egnen var jo vidt forskellig fra nu; der strakte sig saaledes en lang Tarm fra Frederikssund ind i Landet. Den havde sit Udløb ved Roskilde Fjord og løb paa de Steder, hvor nu Græse Mølleaa løber. Slangerup taltes paa den Maade i længst forsvundne Tider blandt Landets Søkøbstæder.

Ladepladsen ved Udesundby tog efterhaanden mere og mere af Handelen fra Slangerup, og det endte snart med, at man, trods mange forskellige Lovparagraffer, flyttede alle Handelshusene til Udesundby.

Allerede i Aaret 1600 syntes man dog at have haft Øje for denne Fare, der truede Byen, ved at Borgerne flyttede deres Huse til Udesundby, men det var da næsten for sent. Man kunde ikke forlange, at Borgerne skulde flytte tilbage til Moderbyen. Kort før var Borgmesteren sammen med de bedste af Byens Borgere flyttet til Udesundby og havde taget fast Bopæl der.

Ogsaa med Hensyn til Kirkeforholdene blev der Besværligheder, idet Slangerup Borgerne omkring Aar 1660 begyndte at bruge Kirken i Udesundby som deres Sognekirke. Paa den Tid var det som før nævnt Søren Poulsen Jerdicher Gottländer, der var Provst i Slangerup, og han indgav for Kongen Klage over dette Forhold. Beboerne i Udesundby fik en kgl. Henstilling, der imidlertid ikke hjalp meget, thi faa Aar efter bliver der ved Højsteretsdom paalagt dem at være det kgl. Brev efterretteligt.

Den Ret, der gennem Aarene havde vundet Hævd, at Slangerup Borgerne kunde ned sætte sig i Udesundby og der drive Købstadsnæring, blev mere og mere benyttet. Snart søgte en, snart en anden Borger om at erholde Privilegium paa at drive Handel og Haandværk i Udesundby, ligesom vi møder mange Andragender om at maatte indtage Jord af Kronens Gods. I Aaret 1665 giver Kong Frederik III Bevilling til Borgerne i de to Byer, at Slangerup Borgerne maa drive Købstadsnæring i Udesundby i samme Maalestok som i Slangerup. Endelig lyder det i den kgl. Bevilling, at begge disse Stæder skal have samme Magistrat m. m. Ved samme Lejlighed fik Udesundby Navnet Frederikssund.

Vi er nu naaet til en Tid, hvor de to Byer benævnes sammen som Købstæderne Slangerup—Frederikssund. Administrationen laa i Slangerup, hvor man havde Raadhuset, der paa den Tid var det tidligere Kloster, men alt det Borgerskab, der havde Betydning og Magt, boede i Frederikssund.

Slangstrup omkring 1895, set fra Roskildevej.

Aaret 1700 begynder, og i dette, der for Slangstrup Vedkommende maa betragtes som et Sorgens Aarhundrede, gik det mere og mere tilbage for Byen; Gang paa Gang høstede Frederikssund, der nu var dels større, dels rigere, flere og flere Fordele, kort sagt, man trak hver i sin Ende af Tovet, og dette maatte engang briste. Der hengaar dog hele dette Aarhundrede, før Bruddet kom. Det vil føre for vidt og vil desuden være vanskeligt at fremføre alle de enkelte Sager og Punkter, der i dette Aarhundrede førte til det endelige Brud mellem Byerne og til Slangstrup Tab af Købstadsrettighederne. Man havde i Slangstrup en Latin-Skole, oprettet i Aaret 1536; denne Skole maatte i Aaret 1736 nedlægges, her var det dog ikke Udesundby, der bar Skylden, men den lærde Skole i Hillerød, der mere og mere udvidedes, og blandt de af Slangstrup mest berømte, der søgte Skolen i Hillerød, var Thomas Kingo. Men som sagt, efter 200 Aars Forløb maatte Skolen i Slangstrup give op. Ogsaa indenfor Consumptionen blev der Splid, der atter førte til Nederlag for Slangstrup. Hertil kom da, at Sejladsen til Slangstrup blev mere og mere besværlig, ja, det har vel her været saaledes, at man kun kunde fare med Pramme. Endelig et sidste, som syntes at give Stødet til Adskillelsen og Nedlæggelsen af Købstaden Slangstrup, man skulde have et nyt Raad-, Ting- og Arresthus. Man havde allerede for længe siden, ved Branden, maatte forlade Klostrets Bygning, og paa Grund af de fattige Forhold, der herskede her efter denne Brand, havde man i 1804 maatte tage til Takke med et lille Hus, som siges at have været lidet egnet til sit Brug. Ganske vist viste Frederikssund sig altid villig til at hjælpe, men den var jo ogsaa rigere og havde de fleste Indbyggere, og hver Gang var det Slangstrup, som led Uret. Ogsaa nu ved Raadhusets Opførelse, idet det kom til at ligge i Frederikssund. Endelig kommer da det sidste i Købstadens Afsnit nemlig den paabegyndte Overvejelse om at nedlægge Købstaden Slangstrup som saadan. Denne Overvejelse er sikkert udsprunget af omtalte Raadhussag, idet Slangstrup havde hævdet ikke at have Raad til at bygge et saadant; paa den Tid sad som Byfoged i Slangstrup Rathenburg, der senere blev Birkedommer i Frederiksborg Birk, og det var hans Forslag, at Raadhuset skulde ligge i Frederikssund og da bekostes med Tilskud fra Staten og saaledes, at Jægerspris og Slangstrup blev tillagt Frederikssunds Birk og endelig,

at Købstaden Slangerup maatte blive nedlagt. Denne Henstilling kom i Aaret 1807 til Behandling i det kgl. Cancelli, og Resultatet blev: Købstaden udslettes mellem Landets Købstæder; dog er der en liden Trøst i denne Medfart, thi nævner Kong Frederik VI i sin Resolution om Nedlæggelsen af Købstaden gennem Cancelliets Indstilling, at Købstadens Nedlæggelse ikke maa betragtes som en Reduktion. Dette skete i Aaret 1809.

Det var i Enevældets Dage, at dette skete, og det er vel nok Grunden til, at de Slangerup Borgere fandt sig i Skæbnen. Byens tre Acciseboder blev solgt ved Auktion, der dog kun indbragte 100 Rdl. Stykket. Consumptionen blev lagt under Frederikssund; denne var ellers forpagtet for ca. 1500 Rdl. Der begyndte nu en anden Tilværelse for Byen; nu var den Landsby og talte ikke stort mere end 330 Indbyggere, men trods Uret og Ulykker er Slangerup dog gennem Tiderne atter vokset betydeligt.

Litt.: Trap Danmark. Frederiksborg Amts Historiske Samfund, Aarbo 1908—1909—1910.

Slangerup Skolevæsen, som det nu former sig, menes at have sit Udspring i Aaret 1839, men allerede 300 Aar tilbage i Tiden har der været Skole i Købstaden Slangerup. Vi ved nemlig, at der ved en Kirkeordonnans af 14 Juni bestemmes, at der „udi hver Kjøbstad i vort Rige skal være aleneste en Skole, og alle hine andre Pogeskoler, som her og der holdes, skulle afskaffes“. Muligt, og vel endda ret sandsynligt, er det, at der før den Tid, omkring Aaret 1539, har været enkelte Kirke- eller Klosterskoler her i Byen.

Saaledes fik Slangerup, der paa den Tid var en blomstrende Købstad, sin Skole, og da vi ikke med Sikkerhed tør sige, at der har været andre, regner vi, at Byens Skolehistorie begynder med denne. Skolen, der var en Latinskole, hvori der kun maatte undervises paa Latin, menes at have ligget i Kannikestræde, hvilket ogsaa fremgaar af den Byplan, Resen i Aaret 1677 lavede. Det er dog sandsynligt, at Skolen før den Tid har haft til Huse i Klosterbygningen. Paa samme Tid var der oprettet en Latinskole i Hillerød, og det syntes, som om Borgerne i Slangerup hellere lod deres Børn søge denne end deres egen Skole. I Aaret 1682 paatænkte det at nedlægge de latinske Skoler, men dette blev dog først Virkelighed i Aaret 1739, hvor det ved Lov befales at nedlægge ca. 30 af de bestaaende 58 Latinske Skoler. I Stedet skulde der oprettes de saakaldte „danske Skoler“. Blandt de 30 Skoler, der skulde nedlægges, var ogsaa Skolen i Slangerup. Denne syntes dog allerede i Aaret 1732 at være helt standset.

Den „danske Skole“ blev da oprettet, og daværende Provst Zwergius og Byfoged Joen Gad kæmpede med megen Iver for Skolesagen og skal have udført et stort Arbejde for Skolens økonomiske Kaar. Provstens Skoleordning bestod til Midten af forrige Aarhundrede. I Aaret 1907 nedbrændte denne gamle Skolebygning. Snart efter den „danske Skoles“ Oprettelse, opstod der rundt om i vore Købstæder en Mængde Privatskoler. Disse blomstrede særlig stærkt i det 19 Aarhundrede, og paa enkelte Tidspunkter var de endog de førende Skoler i Byerne. I Aaret 1839 kommer der en ny Skoleordning i Slangerup, idet Skolen udskilles fra Skolen i Kvinderup, og der bygges et nyt Skolehus i Kannikestræde.

Her forblev Skolen, der var 3-klasset, til Aaret 1900, da Kommunen lader opføre en ny og

Slangerup Skole.

haardt tiltrængt Skolebygning paa Grunden over for den gamle Præstegaard. Denne Bygning var dog nær nedbrændt ved den store Ildebrand, der ramte Slangerup i Aaret 1902. I Aaret 1921 maa Skolen udvides og blev da gjort 6-klasset, og saaledes er den stadig.

Af Lærere ved den „danske Skole“ kendes følgende: Niels Kindstrup Bang; Mogens Sølling; Peder Cappel kaldet 1773, forflyttet 1783; Morten Tauer kaldet 1783; S. Ibsen 1825—46; J. Chr. S. Betz 1846—83; Marius Chr. Betz 1884—1907; siden da overtog nuværende Førstelærer SØREN HANSEN Embedet.

Litt.: A. E. Nielsen, „Slangerup“ 1921.

SØREN HANSEN, Førstelærer

f. 15 August 1869 i Skærød, S. af Husmand Lars H. og Hustru Anna Justine Ingeborg f. Nielsen, g. 1909 med Marie Hansen. Dmitteret 1899 fra Johnstrup Seminarium, kaldet 1899 som 2den Lærer ved Slangerup Skole, siden 1907 Førstelærer, Medlem af Sogneraadet siden 1917.

Slangerup Landbrugsskole blev oprettet i Aaret 1913 paa den ældgamle Hovedgaard Højagergaard, dog saaledes, at denne Gaards Jorde, der i Aaret 1913 udgjorde noget over 300 Tdr. Land, blev udstykkede; tilbage blev sammen med Hovedbygningerne ca. 100 Tdr. Land. I disse Bygninger og med dette Areal paabegyndte da Skolen, idet man forstod, at det er til megen Gavn og Støtte baade for Skolen og Eleverne, at der hører et Landbrug til Skolen, saaledes at det ikke blot er i Teori, men ogsaa i Praksis, Eleverne faar Undervisning.

Hovedgaarden blev købt af Forstander Oluf Jensen for ca. 80,000 Kr. Bygningernes Omdannelse til Skolebrug er bekostet af den Hjælpekaptal, der blev tegnet blandt velvillige og forstaaende Landmænd i Nordsjælland; saaledes kan der nu huses indtil 40 Elever paa Skolen, der har Undervisningen delt i et 5 Maaneders Kursus, November til April, et Kursus November til Maj, altsaa 6 Maaneder, og endelig et 9 Maaneders Kursus for Kontrolassistenter. Ved Skolen virker følgende Lærere: Landbrugskandidat KNUD PETERSEN; Dyr læge C. FLINDT-LARSEN; Landbrugskandidat K. MIKKELSEN; Landbrugskandidat, Forstander og Ejer af Skolen O. JENSEN; Friskolelærer KNUD ANDERSEN, Hjørlande.

Slangerup Landbrugsskole.

OLUF JOHANNES JENSEN,
Landbrugskandidat, Forstander

f. 26 Marts 1885 i Ølstykke, S. af Ole J. og Hustru Maren f. Rasmussen, g. 1910 med Hansine Krag. Uddannet paa forskellige Skoler, undervist paa Højskoler og Landbrugsskoler m.m., siden 1913 Forstander og Ejer af Slangerup Landbrugsskole, Formand for Slangerup Foderstofforening siden 1915, Formand

for Frederiksborg Amts Landboforening siden 1925, Næstformand i Frederikssund Andelsslakteri, Næstformand i Øernes Andelsfoderstofforening, Formand for Slangerup Gødningsforening siden 1916, Formand for Udvalget for Driftslaaneforeningen i Frederiksborg Amt.

CARL HENRIK FLINDT-LARSEN,
Dyrlæge

f. 7 November 1874 i Slangerup, S. af Dyrlæge K. A. L. og Hustru Laura f. Kruse, g. 1909 med Agathe Skovgaard. Udgaaet fra Latinskolen 1892, Dyrlægeeksamen 1897, praktiserende Dyrlæge siden 1899, overtog Faderens Praksis 1903, Medlem af Sogneraadet 1916—24, Formand for Sundhedskommissionen 1905—15,

Medlem af Repræsentantskabet for Slangerup Banen, Lærer ved Slangerup Landbrugsskole siden 1913, kontrollerende Dyrlæge ved Kommunens Kødkontrol, Formand for Naturfredningsforeningen.

Slangerup Sogn og Landsogns Postvæsens første Tid taber sig helt i Historiens Mørke. Man ved ikke med Sikkerhed, hvornaar Slangerup blev Brevsamlingssted, men det har sikkert været paa et meget tidligt Tidspunkt, idet Slangerup jo tidligt var en stor By, hvorigennem Vejene gik saavel til Hillerød som til Udesundby Færgested. Ligeledes havde den en stor og livlig Handel med Roskilde By. At Postvæsenet i de Tider har staaet ret højt, kan man se af de høje Afgifter, Byen maatte betale. Man ved saaledes, at Byen i Aaret 1626 afgav 8 Kurantdaler til Postbudenes Underhold, medens paa samme Tid Købstaden Roskilde kun afgav 5 Kurantdaler. Slangerup var blandt de Byer, der paa den Tid benævnes som Bipost. I Aaret 1833 bliver Slangerup Postekspedition, og i Aaret 1902 bliver der oprettet Postkontor. Hvor Postkontoret eller Brevsamlingsstedet gennem Tiderne har ligget vides ikke med Sikkerhed, men sandsynligvis har Kroen og Rejseladen i mange Aar været Stedet. En Tid var der Postsamlingssted i Kongensgade, der hvor nu Ejendommen „Idels Minde“ ligger. Da Postmester Haunstrup kom til Slangerup, flyttedes Postkontoret til den gamle Præstegaard, og den 4 December 1927 blev de nuværende Lokaler paa Jernbanestationen taget i Brug.

ASGER ROBINSON ANGUS ROGERS, Postmester

f. 28 April 1876 i Roskilde, S. af Købmand Thomas R. og Hustru Anna Sophie Petrea Lønstrup, g. 1905 med Jeannette Bolette Margarethe Grove. Indtraadt i Postvæsenet 1 Oktober 1892 som Elev i Hørsholm, 1 April 1893 Assistent, i begge Tilfælde privat ansat, 1 September 1902 statsansat i Sæby, senere i København og Generaldirektoratet, 1 Oktober 1916—1 Oktober 1919 konstitueret Postmester i Esrom, 1 Juni 1923 Postkontrolør i Generaldirektoratet, 1 Juni 1927 Postmester i Slangerup.

HANS PETER CHRISTIANSEN, Postbud

f. 27 Maj 1889 i Slangerup, S. af Landpost F. O. Chr. og Hustru Anna Margrethe f. Larsen, g. 1917 med Karoline Kristine Petersen. Reservepostbud 1909—16, ansat 1 Januar 1917, Formand for Slangerup Radikale Venstre Forening, 1913 Medlem af Bestyrelsen for F. A. S. og G. 21 Kreds, Formand siden 1915,

1929 Medlem af Bestyrelsen for Slangerup By og Landsogns Sygekasse, Formand fra 1931.

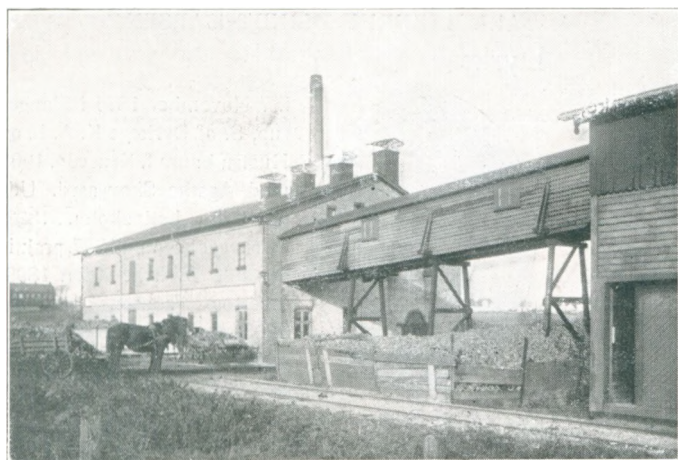

**JENS CHRISTIAN BJERREGAARD
POULSEN, Postbud**

f. 19 Juli 1892 i Lemvig, S. af Landpost P. P., g. 1919 med Jenny Hansen. Ansat ved Slangerup Postkontor 1920.

Tørreriet Skandia i Slangerup.

1½ Td. Land. Her ligger de store Lagerbygninger og Bygningen med Ovnene, hvor Roerne renses og tørres og gennemgaar forskellige andre Processer. I Roesæsonen beskæftiges her gennemgaaende 15 Mand, medens der den øvrige Del af Aaret kun beskæftiges et Par Mennesker. Dette lille Fabriksanlæg, der jo kun er en Filial af et langt større Anlæg, har siden 1917 haft C. A. DUPONT til Bestyrer.

Østræde er et lille Stræde, der fører fra Stationen til Kongensgade. Her ligger den gamle Møllergaard, tidligere Gæstgivergaard, kgl. privilegeret Kro og Brændevinsbrænderi. Gaarden er nu meget ombygget og er siden 1911 i Bagermester Fr. Niensens Eje, og han har her indrettet Bageri. Lige over for laa den gamle Rejselade, der blev nedrevet i Aarene omkring 1890. Da Skomagermester Fr. Jensen i Aaret 1911 byggede sin Ejendom her, stødte man ved Udgravningen af Grunden paa svære Egetræskloaker, der antagelig stammede fra det 17 Aarhundrede.

Udfor Kongensgade ligger Slangerup Mølle, der er bygget i Aaret 1860 af en Hestehandler Hansen, hvorfor Møllen ogsaa i mange Aar hed Hestemølle. Hele dette Areal var under Lundsgaarden Matr. Nr. 9, og bag dette strakte sig i sin Tid Aaen og Mølle-dammen helt op til Haugemølle, der senere blev kaldt Havemølle. Denne var, da den i Aaret 1912 blev nedrevet, i Møller S. F. Smiths Eje. Han købte saa den tidligere omtalte Slangerup Mølle, som han i Aaret 1920 afstod til sin Søn, Sognefoged S. F. Smith. I Brobæksgade, der strækker sig ned til Vejkrydset, hvor Roskilde- og Københavnsvejen deles, ligger Byens Elektricitetsværk. Dette er anlagt i Aaret 1914, men i Aaret 1921 forandret saaledes, at Strømmen nu faas gennem Nordsjællands Elektricitetsværk. Vi maa her ogsaa nævne Vandværket, der er et privat Anlæg, som ikke hele Byen er delagtig i.

I Brobæksgade ligger ogsaa Biografteateret og flere Forretninger. Kongensgade gaar forbi Kirken, Gæstgivergaarden, Skolen, Lægeboligen og Brugsforeningen, ligesom de fleste Handlende bor paa dette Stykke af Gaden, der løber ud i Hillerødvejen.

Slangerup Gæstgivergaard.

Betragter man Byens Gadebillede, som det former sig i vore Dage, ser man, at det uden Tvivl er langt mere omfattende, end det var selv i Slangerups Velmagtsdage. Tager man Banegaarden som Udgangspunkt og gaar gennem Byen, bemærker man først det lige bag Banegaarden beliggende Fabriksanlæg. Det er Tørreriet Skandia, der tilhører Kaffesurrogatfabriken af samme Navn i København. Det er bygget i Aaret 1916, og Anlægget optager hele Terrænet bag Jernbanestationen, vel nok nær ved

Gæstgivergaarden i Slangerup maa historisk set føres meget langt tilbage i Tiden, da den hører til de ældste kgl. privilegerede Kroer. Igennem Slangerup gik jo allerede i Middelalderen Vejen til Sundby Færge, og senere den af Beboerne i Roskilde meget benyttede Vej til Færgen. Det har sikkert ikke været nogen ringe Stilling at være kgl. privilegeret Kromand i de Tider. Der fortælles, at det var her paa „Herberget“ i Slangerup, at Kong Erik blev født. I Aaret 1578 gav Kong Frederik II Byen

„Trekanten“, med Kong Eriks Mindesten.

Skattefrihed i 10 Aar paa den Betingelse, at der fremtidig kun maa bygges af Tegl samt, at der i Slangerup skaffes Logement til Hoffet og til Hofstaldetaten. Man maa formode, at der her menes paa Kroen eller Gæstgiverstedet. Som tidligere nævnt ved vi, at Gæstgivergaarden blev liggende ved Kongsgadehjørnet til Aaret 1857, da den blev flyttet til sin nuværende Plads længere oppe i Gaden. Denne Gaard brændte i Aaret 1902 sammen med en Del andre Bygninger. Den er dog senere blevet genopført og er vel nok nu den mest monumentale Bygning i Byen. Her samles Byens og Omegnens Foreninger ved forskellige Lejligheder til Fester o. lign.

Hovedfærdselsaaren gennem Slangerup saavel til Hillerød som til Frederikssund er Kongsgade. Herfra har ogsaa Strandstræde, der løber til Frederikssund, sit Udspring. Hvor Kongsgade og Strandstræde deles, laa i forrige Tider en skøn og idyllisk Landsbyplads, hvis Midtpunkt var Mindestenen for Kong Erik. Den var sat til Minde om, at Kongen var født i Slangerup i Aaret 1056. Denne smukke Plads sløjfedes i Aaret 1921 for at give Plads for en ny Forretningsejendom, der blev bygget af Manufakturhandler P. Christensen. Lige overfor Gæstgivergaarden laa den gamle anelige Købmandsgaard, der hed Mørcks Gaard. Her var, indtil Begyndelsen af vort Aarhundrede, en ret anelig Købmandshandel, men ved den store Brand i Aaret 1902 nedbrændte Bygningerne helt. Efter Genopbyggelsen har flere forskellige Personer etableret sig her, indtil endelig Brødrene Nøjgaard i Aaret 1926 købte Forretningen og aabnede en Købmandshandel under Navnet

Købmandsgaarden, som den nu er.

Brd. Nøjgaard. Kort Tid efter etablerede de en Vognmandsforretning samme Sted. Denne og Købmandshandelen ejes nu af AAGE NØJGAARD, der er født den 4 December 1902 og FRODE NØJGAARD, der er født den 5 September 1904, begge af Uvelse. Denne Forretning er, bortset fra Brugsforeningen, den største i Byen. Fra Kongsgade udgaar det lille Stræde, Kannikestræde, hvor Brugsforeningens og Foderstofforeningens Bygninger ligger. Længere nede i Strædet ligger

Højgaard.

Distriktsjordemoderboligen, og lige over for denne ligger, paa den gamle Skolelegeplads, Klokkerboligen.

Gaar man ad Timianstræde, kommer man ud til Strandstræde, der er det ældste af alle Stræderne, og mellem det og Skvaldergade ligger det gamle Torv. Her staar nu Stenen til Minde om Kong Eriks Fødsel i Slangerup. Her blev der i sin Tid holdt de store Torve og Markedsdage, og her rundt om laa flere mindre Restaurationer eller

Beværtninger. Tæt her ved ligger Klosterstræde, hvor antagelig det omtalte Kloster har ligget. Strandstræde løber fra Kongensgade bag om Byen og munder ud i Frederikssundsvejen. Paa denne Vej ligger Præstegaarden, Dyrlægeboligen, Mejeriet, og længere ude laa Acciseboden. Denne Vej var i ældre Tider Hovedvejen til Sundby Færge. Vi mangler nu at nævne Mindestøtten over Thomas Kingo, der er rejst i Aaret 1883. Bag denne ligger en Ejendom, der tidligere har været i Louise Heibergs Eje. Senere blev den benyttet som Postkontor i den Tid, hvor M. K. Haunstrup var Postmester i Slangerup. Nu benyttes den som Telefoncentral og ejes af en Søn af den lige omtalte Postmester Haunstrup. Paa Hillerødvejen er der i de senere Tider opstaaet en Samling Villaer.

Det er kun faa Gaarde, der i vore Dage hører under Slangerup Bysogn, men de har dog alle bidraget væsentligt til Byens historiske Udvikling. Gaardenes Navne er: Slangerup Gaard, Lundsgaard, Kratgaarden, Søndagsvang, Hagerupgaard og Højgaard.

Vi har ofte i det tidligere Afsnit af Slangerups Historie mødt Navnet Lundsgaard. Den havde i sin Tid et ret stort Jordtilliggende, og store Dele af det nu bebyggede Slangerup By tilhørte denne Gaard. Den er dog i Tidens Løb udstykket og har nu kun 62 Tønder Land. Fra denne gamle, anselige Gaard er Højgaard udstykket, ligesom Slangerup Mølle og flere andre Bygninger er byggede paa Lundsgaards Jorde. Den har gennem Tiderne haft mange Ejere, og den nuværende Ejer er Gaardejer HANS THORVALD JENSEN, der er født den 9 Juli 1902 i Teersløse som Søn af Gaardejer Jens Chr. Jensen og dennes Hustru Karen f. Hansen. Gaardejer Hans Thorvald Jensen overtog Lundsgaard i Oktober Maaned 1930. Flere Gange er den gamle Gaard hærget af Ildebrande; saaledes nedbrændte Stuehuset i Slutningen af det forrige Aarhundrede, medens Udlængerne nedbrændte i vor Tid.

Højgaard er som omtalt udstykket fra Lundsgaard i Aaret 1906 af Lundsgaards daværende Ejer, Peder Larsen. Han udlagde Matr. Nr. 91 og byggede her den nuværende Gaard. Han tillagde den ligeledes flere Grunde af Markjordene, saaledes Matr. Nr. 13 a, 33, 34 og 35 a. Til

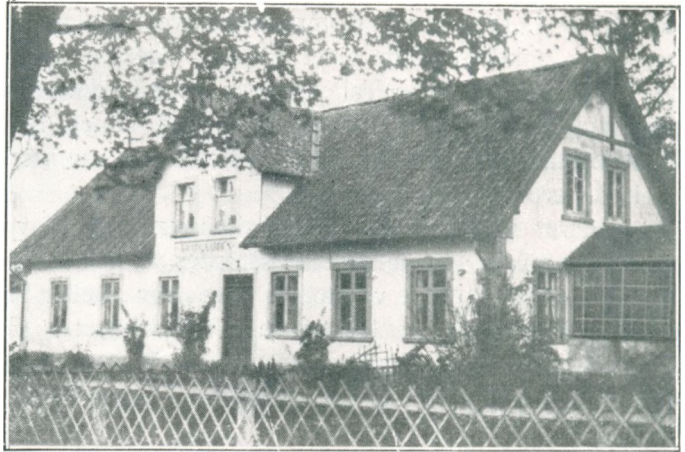

Søndagsvang.

Gaarden hører der nu 23 Tdr. Land. Da Højgaard stod færdig, flyttede han over paa denne og solgte saa Lundsgaard.

I Aaret 1913 købte Lars Andersen og Hustru Ane f. Pedersen, Højgaard. De havde tidligere haft Gaard i Lyngerup fra 1864 til 1892 og i Skibby fra 1893 til 1913. Faa Aar efter, at de havde overtaget Højgaard, afstod de denne til deres Sønner, OLUF LARSEN, der er født 18 Marts 1875 og HANS LARSEN, der er født 6 Oktober 1884, begge

Kratgaarden.

i Lyngerup. — Søndagsvang er den af Gaardene, der ved sit Navn fremkalder Minder fra hin fjerne Tid, da man endnu havde Fællesdrift. Før Udskiftningen laa der paa de Jorde, der nu hører under denne Gaard, nogle Vange eller store Græsmarker. Disse Vange var de saakaldte Søndagsvange, hvortil man om Søndagen førte Kreaturerne. Der hørte jo til hver By Markjorde, Vange og Enge, der efter Borgernes Overenskomst blev brugt enten til Græsgang eller Opdyrkning. Denne Vang blev imidlertid kun brugt om Søndagen til Byens Kvæg, saaledes at ogsaa de om Søndagen kunde faa det ekstra godt. Søndagsvang ligger paa Matr. No. 15 a og har et Jordtilliggende paa 18 Tdr. Land. Hvornaar Gaarden er bygget vides ikke med Sikkerhed, men antagelig er det allerede sket i det 17 Aarhundrede. Af Gaardens Ejere er den bedst kendte Hans Jacobsen, kaldet Spillemanden. Han har ladet alt væsentligt ved Gaarden ombygge og ogsaa nedrevet de Stengærder, der omgav Jordene. I Aaret 1904 overgik Gaarden ved Salg til den nuværende Ejer HANS PEDER HANSEN.

Den sidste af de Gaarde, der hører til Slingerup Bysogn, er „Kratgaarden“ paa Matr. No. 14 a og 14 e. Gaarden er paa ca. 62 Tdr. Land, og Navnet har den faaet efter det Krat, der her paa disse Jorde, før Udskiftningen, strakte sig helt op til Jordhøj. Gaarden skal have været Møllegaard og er meget gammel. Omkring Aaret 1790 kommer den i Dronning Margrethes Eje; hun skænker den til Æbelholt Kloster, og fra dette overgik den ved Reformationen til Kronen. Oprindeligt hørte der til denne Gaard betydelig større Jordarealer, men gennem Tiderne frasolgte der af Jordene; ligeledes deltes Gaard og Mølle. Nu ejes Gaarden af JENS KRAFT VOGELIUS STEENSTRUP, f. 23 Septbr. 1904 paa Quistgaard i Vejrum, S. af Proprt. Frants V. S. og Hustru Karen f. Bjerrum, g. 1928 med Inger f. Andersen Kjær. Gaarden har de sidste 25 Aar været paa mange Hænder, saaledes at den Tid efter anden er blevet en Del misrøgtet; nuværende Ejer arbejder paa at faa lagt Jordene i Kultur igen.

Haandværker- og Handelsforeningen for Slingerup og Omegn blev stiftet i Aaret 1918 af en Kreds af Haandværkere, og da kun som Haandværkerforening; den begyndte med ca. 35 Medlemmer. Foreningens første Formand blev Malermester J. Lindgreen, og gennem Tiderne har følgende Borgere af Slingerup beklædt dette Tillidshverv: Tømrermester L. Sørensen, Karetmager Beicher, Bagermester Fr. Nielsen, Smedemester Nielsen, Jordhøj, og siden 1929 nuværende Formand, Snedkermester E. Larsen. Efter at Foreningen i kort Tid havde eksisteret, optog man Planen om at danne en Skole som Aftenskole for Haandværkerlærlinge. Denne Skole paabegyndtes da i Aaret 1919, og Leder af Skolen blev Malermester J. Lindgreen. Skolen drives af Haandværkerforeningen, men har sin egen Styrelse, der bestaar af fhv. Snedkermester Hans Scheuer, Barbermester E. An-

dersen og J. Lindgreen. Kommunen giver Skolen gratis Lokale samt Lys og Varme og har tillige enkelte Gange givet Tilskud, ligesom Skolen faar Statstilskud. Den besøges af ca. 15 Elever, og dette Tal viser sig at være det gennemsnitlige Elevantal. Der undervises paa Skolen 5 Gange om Ugen, hver à 2 Timer. Lærerstanden bestaar af Malermestrene J. LINDHARD og AXEL ANDERSEN, der begge har været ved Skolen siden dens Oprettelse og har været Medstiftere deraf.

I Aaret 1927 fik Foreningen sit nuværende Navn, idet man udvidede Foreningen til ogsaa at omfatte Handelsfagene, saaledes at det ikke blot var Haandværket, men ogsaa Handlens Interesser, man varetog. I vore Dage tæller Foreningen ca. 55 Medlemmer, og dens nuværende Bestyrelse bestaar af Snedkermester E. LARSEN, Formand; Gartner HANS SCHEUER; Kasserer, Klokker FERDINAND NIELSEN; Skræddermester CH. CHRISTIANSEN og Barbermester E. ANDERSEN.

ANDERS EMIL LARSEN, Snedkermester

f. 25 Februar 1900 i Skævinge, S. af Gaardejer Ole L., g. 1927 med Agnes Jensen. Etableret i Slangerup 1926, Formand for Haandværker- og Handelsforeningen siden 1929.

AXEL ANDERSEN, Malermester

f. 18 August 1890 i Uvelse, S. af Gaardejer Peder A., g. 1914 med Marthine Jensen. Etableret i Slangerup 1915, Bestyrelsesmedlem i Haandværker- og Handelsforeningen i 2 Perioder, Medlem af Skolekommissionen 1925—29, Bestyrelsesmedlem i Brugsforeningen 1923—25, Lærer ved Skolen siden 1919, gennem-

gaaet flere Kursus, sidst Statens afsluttende Tegnelærerkursus.

FERDINAND NIELSEN, Klokker

f. 19 April 1878 i Thirsted, Lolland, g. 1903 med Marie Larsen fra Toftebjerg, Samsø. Klokker ved Slangerup Kirke siden 1907, etableret Slangerup Træskohandel i 1908, Bestyrelsesmedlem i Haandværker- og Handelsforeningen.

HANS SCHEUER, Gartner

f. 19 August 1883 i Nyborg, S. af Støbemester Andreas S., g. 1909 med Sophie Jørgensen. Etableret i København 1908 som Møbel- og Ligkistesnedker, i Slangerup 1911, oprettet Gartneri 1922, i flere Perioder Medlem af Haandværker- og Handelsforeningens Bestyrelse, Formand i en Periode, siden 1930 Kasserer.

EJNER ANDERSEN, Barbermester

f. 3 Juni 1897 i Frederikssund, S. af Slagterarbejder L. H. A., g. 1922 med Hedvig Mikkelsen. Etableret i Slangerup 1920, Bestyrelsesmedlem i Haandværker- og Handelsforeningen 1926—28, og siden 1930 i Slangerup Idrætsforening.

CHRISTIAN CHRISTIANSEN, Skræddermester

f. 2 April 1871 i Søndervelstrup, S. af Vejmand Søren Chr., g. 1905 med Maren Madsdatter. Etableret i Slangerup 1905, Bestyrelsesmedlem i Haandværker- og Handelsforeningen siden 1925.

Brugsforeningen i Slangerup blev stiftet den 13 November 1905 paa Initiativ af daværende Skorstenfejermester, nu Afbygger L. P. Larsen; man havde ganske vist dengang en Brugsforening i Hjølunde, men dette var ikke saa praktisk for Slangerup Beboerne, og derfor oprettedes Brugsforeningen her og begyndte under smaa Forhold med ca.

100 Medlemmer. Foreningens Formand blev ovennævnte L. P. L., der beklædte denne Stilling til Aaret 1922.

Straks efter, at man enedes om at starte Brugsforeningen, erhvervede man en Grund i Slangerup; det var Brandtomten af den gamle Præstegaard, bygget af Byens mest berømte Mand, Præsten Th. Kingo. Senere var denne Gaard i Gaardejer Lyders Eje, og efter at den i Aaret 1902 var nedbrændt, købte Brugsforeningen Grunden med de nedbrændte Rester, og lod paa denne historiske Grund Foreningens Ejendom opføre, men dog ikke helt saaledes, som vi ser den i vore Dage; den er gentagne Gange blevet udvidet med Tilbygninger og Pakhuse m. m. Det kostede Foreningen ca. 13,000 Kr. at bygge, dette Beløb er dog incl. Grund og Inventar m. m. Den lille beskedne Brugsforening er hurtigt blevet en stor Forretning med flere Afdelinger indenfor Forbrugsartikler. Foreningens nuværende Formand er Stationsforstander **BLANGSTED**.

LARS PEDER LARSEN, Afbygger

f. 29 Marts 1873 i Sabro, S. af Husmand Ole L., g. 1901 med Rubina Johansen. Savskærer i Slangerup 1900—1906, Skorstensfejermester 1906—17, Afbygger siden 1917, Medlem af Sogneraadet 1913—17, Medstifter af Husmandsforeningen og af Slangerup og Omegns Brugsforening, Formand for denne

fra 1905—12, Medstifter af Slangerup Landbrugsskole og den Landbrugsfaglige Aftenskole for unge Karle i 1930, Formand for Fredsforeningen.

HANS PETER CHRISTENSEN, Uddeler

f. 6 August 1899 i København, S. af Muremester L. A. Chr. Uddeler i Ejstrup ved Kolding 1 Juni 1923—1 Juli 24, i Ølstykke 1 Juli 1924—1 Oktober 26, siden 1 Oktober 1926 Uddeler i Slangerup, kommunal Revisor.

Slangerup Foderstofforening oprettedes i Aaret 1907 som en Indkøbsforretning i Tilslutning til Øernes Andelsf.; den begyndte med ca. 50 Andelshavere, men tæller nu over 150. Foreningens nuværende Formand er Skoleforstander, Landbrugskandidat O. JENSEN, der siden 1915 har beklædt denne Stilling; Foreningens Uddeler er Sogneraadetsformand M. P. JENSEN; Regnskabsfører er Assistent S. A. ROSMANN. Omsætningen var i Aaret 1929: 287,550,00 Kr.

Gødningsforeningen for Slangerup og Omegn stiftedes i Aaret 1916 paa Initiativ af Landbrugskandidat O. JENSEN, og er i Lighed med ovenstaaende Forening en Indkøbsforretning indenfor dette specielle Felt. Den staar i Tilknytning til Dansk Andels Gødningsforening. Slangerup-Foreningen tæller ca. 100 Medlemmer. Siden Stiftelsen har omtalte O. J. været Foreningens Formand; Uddeler og Regnskabsfører er den samme som i Foderstofforeningen. Omsætningen her var i Aaret 1929: 56,708,00 Kr.

S. A. ROSMANN, Assistent

f. 17 Juli 1901 i København, g. 1928 med Asta Blangsted. Elev 1 August 1918, siden 1922 i Slangerup, Assistent 1 August 1924, siden 1929 Regnskabsfører for Foderstof- og Gødningsforeningen.

Slangerup By og Landsogns Sygekasse er stiftet i Aaret 1870, men der er ikke meget at fortælle om den, da den har ført en ret stilfærdig Tilværelse. Senere er der i Forbindelse med Sygekassen oprettet en Begravelseskasse. Det er antagelig gaet denne Sygekasse ligesom flere andre, idet den først er vokset væsentligt i Medlemstal efter, at den i Aaret 1839 har faaet Statsanerkendelse.

Den 31 December 1929 var Medlemstallet 710 med en Kapital paa Kr. 10,537,56, medens Begravelseskassen talte 711 Medlemmer med en Kapital paa Kr. 5,508,94.

Blandt de Personer, der særlig har arbejdet for disse Kasser, maa nævnes fhv. Sognefoged H. P. Pedersen, der i over 20 Aar var Sygekassens Formand. Nu beklædes denne Stilling af Vejmand A. P. ELMVANG, medens Mejeriejer Wm. LOLL er Kasserer.

Sygeplejeforeningen for Slangerup By og Landsogn blev stiftet i Aaret 1914, den 15 April, med den Opgave at samle Medlemmer, der ved deres Kontingent muliggjorde en Sygeplejerskes Ophold i Sognet saaledes, at Indbyggerne altid kunde have en saadan Hjælp i Nærheden. Bolig for denne Sygeplejerske er i Jordhøj, og Foreningen tæller nu over 200 Medlemmer. Dens nuværende Formand er fhv. Gæstgiver V. SØRENSEN, medens Manufakturhandler CHRISTENSEN, „Skjold“, er Kasserer.

VILHELM SØRENSEN,
fhv. Gæstgiver

f. 10 Juli 1861 i Kirke Hel-
sing. Gæstgiver i Slangerup
fra 1 Maj 1907-15 Oktober 18,
Formand for Sygeplejefor-
eningen siden 1929.

WM. LOLL,
Mejeriejer

f. 27 December 1892 i Kø-
benhavn, g. 1921 med Val-
borg Larsen. Forpagter af
Mejeriets Udsalg 1913, Regn-
skabsfører for Mejeriet 1921—
29, etableret i Slangerup
siden 1929, Kasserer i Syge-
kassen 1928, Kasserer for
Vandværket siden 1926, i
Bestyrelsen 1924.

Musikforeningen i Slangerup er af ret ny Dato. Den er stiftet den 25 September 1924 med det Formaal at samle Medlemmerne til selskabelige Sammenkomster, hvor man kan faa Lejlighed til at nyde god Musik. Formaalet vandt straks Borgernes Interesse, og Foreningen maa vist betragtes som den bedste af underholdende Art i Sognet.

Siden Foreningens Oprettelse har Læge SVEND E. HOFFMEYER været Formand.

SVEND E. HOFFMEYER, Læge

f. 25 Februar 1886 i Grenaa, S. af Apoteker F. H. og Hustru f. Kjær, g. 1914 med cand. polyt. Elna Erichsen, D. af Handelsgartner H. E., Frederiksberg. Student fra Herlufsholm 1904, medicinsk Eksamen 1912, Reserve-læge ved Varde Sygehus 1912—13, Kandidat ved Bispebjerg Hospital 1913—14, ved Frederiksberg Hospital 1914—15, praktiserende Læge i Slangerup siden 1915, Formand for Sundhedskommissionen 1915—22, Medlem af Slangerup Banens Repræsentantskab 1915—20, Formand for Huslejenævnet 1919—21, Formand for Musikforeningen i Slangerup fra dens Stiftelse 1924, Medarbejderskab ved Politiken siden 1925, Medlem af Sogneraadet 1925—29, Formand for Studentersamfundet 1927—28, Formand for det radikale Venstres Organisation for Frederiksborg Amt fra 1929, Formand for Hillerødkredsens radikale Venstreforening 1930, Medlem af det radikale Partis Hovedbestyrelse 1930.

Gymnastikforeningen for Slangerup og Omegn er stiftet i Aaret 1920, men om denne Forenings Oprettelse mangler der helt Oplysninger; den syntes at være den eneste sportslige Forening, der findes i Byen og blev vistnok startet af den daværende Borgerforening, men er nu en selvstændig Forening, der har Dreng- og Pigehold samt et saakaldt gammel Mands Hold. Alt i alt tæller den over 150 Medlemmer. Dens Formand har siden 1928 været Gaardejer N. P. PEDERSEN, „Nygaard“.

Slangerup Foredragsforening er stiftet i Aaret 1900, den 13 Oktober, med Lærer C. Bagge som Formand. Den virkede udelukkende som Foredragsforening uden politisk Tilknytning, men er i de senere Aar gaaet en Del tilbage. Den tæller nu omtrent 150 Medlemmer, og den nuværende Formand er Manufakturhandler P. CHRISTENSEN „Skjold“.

Slangerup Underholdnings- og Hjælpeforening er stiftet i Aaret 1885 baade som selskabelig Forening og som en Art Sygekasse eller Hjælpeforening samt Begravelseskasse, idet den dog aldrig er bleven statsanerkendt. Foreningen var indtil for faa Aar siden en af de største i Sognet, der, foruden at have skaffet Medlemmerne mange gode Fornøjelser, har ydet Hjælp i Sygdomstilfælde og ved Begravelser. I de senere Aar virker den kun som Hjælpeforening og kaldes i daglig Tale Slangerup Hjælpeforening. Dens Medlemsantal er ikke mere end ca. 40, og heraf er den overvejende Del gamle Borgere. I en Aarrække var fhv. Sognefoged H. P. Pedersen Foreningens Formand, medens Urmager IMMANUEL RODIAN nu er baade Formand og Kasserer.

CARL IMMANUEL RODIAN, Urmager

f. 18 April 1869 i Vemmetofte, S. af Urmager I. R., g. 1892 med Mathilde Nielsen. Etableret i Slangerup 1892, mangeaarig Formand for Syge- og Begravelseskassen Slangerup Hjælpeforening, i 1922 overtaget Haandkøbs Udsalg for Frederikssund Apotek.

PEDER CHRISTENSEN, Manufakturhandler

f. 1 August 1869 i Sunds, S. af Landmand Christen Nielsen, g. 1896 med Kirstine Jensen. Etableret i Slangerup 1921, Formand for Foredragsforeningen, Kasserer i Sygeplejeforeningen.

JULIUS FREDERIK JENSEN, Skomagermester

f. 6 April 1880 i Vejen, S. af Skomagermester I. B. J., g. 1 Gang med A. Jensine Hansen, død 13 Juli 1923, g. 2 Gang 1924 med Gerda Elisabeth Hansen. Etableret i Slangerup 2 Februar 1904, flyttet til Møllegaarden 1905, byggede nuværende Ejendom her 1911.

FREDERIK NIELSEN, Bagermester

f. 1 Marts 1876 i Stenlille, S. af Skræddermester Chr. N., g. 1899 med Kristine Hansen. Etableret som Bagermester i København F. 1 August 1902, i Slangerup 1911, Bestyrelsesmedlem i Slangerup Haandværker- og Handelsforening i 4 Aar, Formand i 2 Aar.

HANS CARL NIELSEN, Cyklehandler

f. 11 Juni 1900 i København, S. af Bagermester Fr. N. og Hustru Kristine f. Hansen, g. 1921 med Regitze Nielsen. Etableret i Slangerup 1926 paa Torvebakken, opført egen Bygning med Værksteder 1930.

JENS PEDER HANSEN, Slagtermester

f. 24 Marts 1883 i Jordhøj, g. 1910 med Alvilda Hansen. Etableret i Slangerup 1910 som Slagtermester og Opkøber.

STEFAN HANSEN, Bagermester

f. 11 Juni 1889 i Frederikssund, S. af Bagermester Jens H. og Hustru Gerda Christine f. Larsen, g. 1919 med Agnes Larsen. Etableret i Slangerup 1917, købte Mariendals Bageri, ombyggede og udvidede dette. Bageriet er grundlagt 1909.

K. A. DUPONT,
Driftsbestyrer

f. 14 December 1880, S. af Peder Abraham D. og Hustru Maren f. Nielsen, g. 1910 med Johanne Chr. Pedersen. Uddannet ved Cikoretørrierne, egen Fabrik i Hedehusene 1912—15, siden 1917 Driftsbestyrer i Slangerup ved A/S. Skandia Kaffesurrogatfabrik, uddannet Maskinist.

AUGUST FREDERIK OLSEN,
Gæstgiver

f. 12 Juni 1876 i Annisse, S. af Bødkermester S. O. og Hustru Ane f. Nielsdatter, g. 1899 med Mary Frederikke Frandsen. Gæstgiver i Slangerup 1 December 1920—1 November 22, og siden 2 Oktober 1928, Ejer af Gørløv Hotel 1923—28, Formand for Holbæk Amts Beværterforening 1924—28, Næstformand

i Frederiksborg Amts Landbeværterforening i 2 Perloer og siden 1930.

HANS HANSEN,
Vognmand

f. 12 Juni 1875 i Skævinge, S. af Afbygger J. P. H. og Hustru Ane Katrine f. Adersen, g. 1906 med Christine Nielsen. Staldforpagter paa Slangerup Gæstgivergaard 1895—1916, etableret som Vognmand 1906.

OLUF HANSEN,
Smedemester

f. 17 August 1897 i Melløse, S. af Gaardejer Hans A. H. og Hustru Johanne f. Larsen, g. 1923 med Anna Olsen. Etableret i Slangerup 6 Marts 1924 i den gamle Smedie paa Kongensgade, Bestyrelsesmedlem i Slangerup Sygekasse siden 1928, i Slangerup Haandværker- og Handelsforening 1927—29.

ALFRED JØRGEN OTTO SØRENSEN,
Urmager og Guldsmed

f. 23 Maj 1893 i Nykøbing Mors, S. af Købmand Julius S. og Hustru Ane Kirstine f. Pedersen. Etableret i Slangerup 1 December 1921 i Strandstræde, uddannet i Nyborg.

HANS PEDER HANSEN,
Slagtermester

f. 13 November 1902 i Slangerup, S. af Slagtermester Lars H. og Hustru Karen Sophie f. Nielsen, g. 1930 med Rigmor Vedel f. Jørgensen. Overtog Faderens Forretning 1 Maj 1930, og flyttede denne til samme Sted, hvor Faderen i Aaret 1894 etablerede sig her i Slangerup.

ANDERS JOHANNES CHRISTOFFERSEN,
Blikkenslager, aut. Gas- og Vandmester

f. 31 August 1887 i Frederikssund, S. af Postbud Peder Chr. og Hustru Elisabeth f. Olsen, g. 1910 med Rigmor Larsen. Etableret i Frederikssund 1913, i Slangerup 1922, Formand for Slangerup Haandværker- og Handelsforening 1924—26.

ALMA LARSEN,
Distriktsjordemoder

f. 5 December 1874. Dimitteret fra Jordemoderskolen 1905, ansat som Reservejordemoder i Frederiksborg Amt i Sexgaarden ved Jægerspris fra 1 Oktober 1905—1 Januar 07, praktiserede derefter privat i København til 1908, fra 24 Juli 1908 Distriktsjordemoder i Slangerup.

SLANGERUP LANDSOGN danner egen Sognekommune, men er i kirkelig Henseende Anneks til Slangerup. Sognets samlede Jorde udgør ca. 1064 ha. Heraf optages 9 ha af Moser eller andet Vandareal, medens der af Skov ikke findes noget. Sognet hører under de samme Kredse som Hovedsognet. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 336; i 1900: 713; i 1929: 541.

I Sognet ligger Landsbyerne Jordhøj, Manderup, Kvinderup, Hørup, samt Lindebjærg, Ravnsbjærg og Tornebakke; disse 3 sidstnævnte Steder kan dog betragtes som Samlinger af Huse.

Slangerup Landsogns Sogneraad bestaar af Gaardejer HANS PETER LARSEN, Sandholm Formand; Gaardejer OLUF LARSEN, Kvinderup; Afbygger NIELS PEDER HANSEN, Kvinderup; Afbygger LAURITZ RASMUSSEN, Manderup; Afbygger SVEND NIELSEN, Manderup; Gaardejer SØREN NIELSEN, Jordhøj; Afbygger OLUF PEDERSEN, Hørup; Hjelpekassens Formand er Gaardejer JENS PEDER JENSEN, Kvinderup.

HANS PETER LARSEN,
Gaardejer, Sogneraadsformand

f. 30 Marts 1883 i Radbjerg-Væggerløse, S af Gaardejer J. P. L. og Hustru Margrethe f. Jensen, g. 1914 med Marie Mathilde Hansen. Købte i 1914 Sandholm, med 76 Td. Land, Medlem af Sogneraadet siden 1921, Formand siden 1923, Formand for Hjørlande Mejeri.

ANDERS JOHANSEN FRIIS,
Gaardejer, Sognefoged

f. 30 Marts 1872 i Reerslev, S. af Gaardejer Hans F. og Hustru Nicoline f. Andersen, g. 1897 med Caroline Svendsen. Købte Gaarden „Sørens Minde“ 1899, Medlem af Sogneraadet 1907—09, 1913—21, Sognefoged siden April 1921, Revisor i Slangerup Brugsforening siden 1917.

Betragter vi Sognets forskellige Matrikler, saaledes som de i vore Dage findes, er der jo betydelig flere Ejendomme nu, end der var for blot et Aarhundrede tilbage; af de oprindelige Hovedmatrikler findes der i Jordhøj følgende: Nr. 1 A. tilhørende Gaardejer Henrik Nielsen; Nr. 2 A. tilhørende Gaardejer Niels Vilhelmsen; Nr. 3 A. tilhørende Andreas Hansen; Nr. 4 A. Bannerhøj; Nr. 5 A. Hans Henriksen. Fra 5 A. er da senere udskilt en Matr. 5 C. tilhørende Søren Nielsen; saaledes var hele Udstykningen af denne Landsbys Jorde fra Udstykningstiden og indtil forrige Aarhundrede. Det maa dog nævnes, at hertillige ligger Matr. Nr. 6, der udgør en Del af Landbrugsskolen. De nævnte Ejere sidder nu som Besiddere; men der er i senere Tider udstykket fra ovennævnte Hovedmatrikler 21 andre Matr., der alle er mindre Jordbrug. Landsbyen Jordhøj, er opstaaet ved Udstykning af den i hin Tid her liggende Kongsgaard kaldet „Jordhøj“. Om denne Kongsgaard ved vi, at den har været Dronning Margrethes Eje. Men for længst er den oprindelige Hovedgaard nedrevet.

Manderup, opstod oprindeligt af Hovedgaarden „Manderupgaard“, men denne deltes i det 18 Aarhundrede til to Gaarde, Vester- og Øster-Manderup Gaarde; disse to Gaarde sammenlagdes da atter i Slutningen af forrige Aarhundrede til nuværende Manderupgaard med Jordtilliggende paa 125 Tdr. Land. Matr. Nr. 1 A. 1 C. 2 A., herunder hørende 3 Huse. Nu findes i alt foruden nysnævnte Matr. 8 Husmandssteder eller Afbyggergaarde; den største af disse er paa 23 Tdr. Land.

Omkring Aar 1690 begyndte man her hjemme den saakaldte Matrikulering, d. v. s. Inddeling af Jordene i Numre. Det blev dog vist først almindeligt ved Udskiftningen, der fandt Sted paa forskellige Tider efter de forskellige Godsejeres Forgodtbefindende. I Midten af det 18 Aarhundrede var vel nok alle de Gaarde, der hørte under Godserne, udskiftede eller overgivet til Arvefæstegaarde. Det var særlig i Tiden omkring 1770 til

Typisk Stuehus fra Aaret 1760, Vasebækgaard.

hørende Sogneraadsformand H. P. LARSEN, Nr. 7 a, Hyldegaard, tilhørende JENS PEDER JENSEN. Gennem Tiden er der fra disse Matrikler udstykket 17 mindre, der er tildelt Husmands- eller Afbyggersteder.

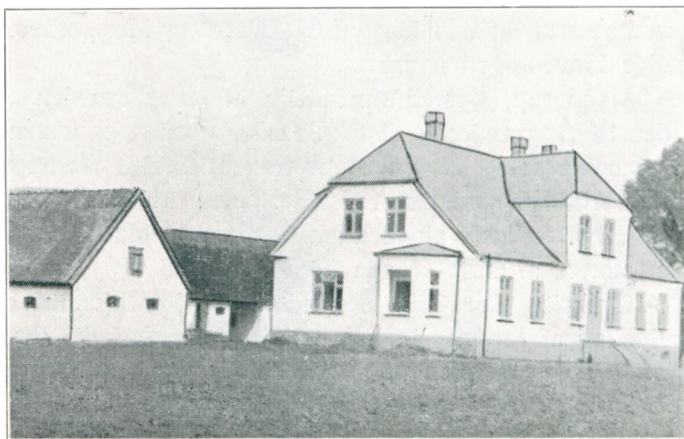
Vasebækgaard er paa 64 Tdr. Land og ligger paa Matr. Nr. 1. Den er af meget gammel Dato og havde et for denne Tid meget typisk Stuehus, der i Aaret 1923 blev erstattet af et nyt, der er bygget i Villastil. Gaardens Ejer har dog skænket en Del af Tømmeret fra den gamle historiske Stue til Museet i Hillerød. Saaledes Paneler, Karme og Vinduesrammer m. m.

Vi skal ikke her følge alle de Ejere, der gennem Tiderne har været paa denne Gaard, men begynde ved den Slægt, der nu ejer den.

I Aaret 1880 købte Jens Larsen og Hustru Ellen Margrethe f. Pedersen, Vasebækgaard af den daværende Ejer Andreas Olsen, og overdrog den i Aaret 1916 til Sønnen HANS OLUF LARSEN, der er født paa Vasebækgaard og gift Aar 1917 med Margrethe Sørensen. H. O. Larsen er siden 1921 Medlem af Sogneraadet.

Østerbjerggaard, der ligger paa Matr. Nr. 2 a, er paa 52½ Td. Land. Oprindeligt var Gaarden paa 73 Tdr. Land, men allerede kort efter Udskiftningen er de 27 Tdr. Land frasolgt. Af dette Areal oprettedes Gaarden Hyldegaard. Denne Deling af Jorden synes at skyldes Familieforhold. Senere blev der til Østerbjerg købt 6 Tdr. Land fra Bosemosegaard. Ogsaa Østerbjergs Stuehus stammer fra Udskiftningstiden. Det laa mod Nord med Møddingen helt ud til Vejen, saaledes som man gerne brugte det dengang. I Aaret 1875 brændte hele Gaarden efter et Lynnedslag, og samme Aar opførtes de endnu bestaaende Ladebygninger. Aaret efter byggedes Stuehuset, og i Aaret 1928 tilbyggedes der en Ladelænge.

Gaarden blev i Aaret 1871 solgt ved Tvangsauktion til Peder Madsen, og i Aaret 1912 overgik den til hans Svigersøn HANS PEDER PEDERSEN, der er født 18 Juli 1887 i Snodstrup som Søn af Gaardejer Ole P. og Hustru Marie f. Jørgensen. Han er gift 1912 med Anna Madsen. Medlem af Sogneraadet fra 1917—21.

Vasebækgaard, som den er nu.

80; at dette fandt Sted. Fra Matrikuleringen i Landsognet, har vi af de første Hovedmatrikler følgende 7 i Landsbyen Kvinderup: Nr. 1, Vasebækgaard, der nu tilhører OLUF LARSEN, Nr. 2 a, Østerbjerg, nu tilhørende HANS PEDERSEN, Nr. 3 a, Bosemosegaard, tilhørende AXEL HANSEN, Nr. 4 a, Brobjerggaard, tilhørende LARS NICOLAUSEN; fra denne er i Aaret 1839 Skolelodden udstykket som Nr. 4 h, Nr. 5 a, Stenggaard, tilhørende ANDERS BENTSEN, Nr. 6 a, Sandholm, til-

Bosemosegaard ligger paa Matr. Nr. 3 a og var som de andre Gaarde fra Begyndelsen paa 72 Tdr. Land, men i Aaret 1918 blev der frasolgt 3 Parceller paa ialt 32 Tdr. Land; det var Matr. Nr. 3 b, 3 c, 3 d.

Hyldegaard optager de Jorde, der blev udstykket fra Østerbjerg samt en mindre Parcel, Matr. Nr. 9 a og 13 Tdr. Land, der er udstykket fra Bosemosegaard, Matr. Nr. 3 d. Ialt har den et Jordtilliggende paa 40 Tdr. Land. Gaardens Bygninger er fra den

Tid, den blev oprettet, men de er i Krigens Tid blevet meget vanrøgtede. De ejedes en Tid af et Interessentskab, der i Aaret 1918 havde købt Gaarden af Lars Andreasens Enke. Den ældste Ejer, der kendes, er Peder Jensen, en Søn af Jens Pedersen til Østerbjerg. I Aaret 1919 købte den nuværende Ejer LARS NIELSEN Gaarden af C. Aa. Larsen, der kun havde haft Gaarden fra 1918—19. LARS NIELSEN er født 7 November 1892 i Bjæverskov som Søn af Landmand P. N. og Hustru Ane Marie f. Larsen, gift 1919 med Ane Marie Pedersen.

De fleste Gaarde i Sognet er udstykket i Aarene omkring 1790, og saaledes ogsaa Stengaarden, hvis Arvefæsteskode er fra 1793 og udstedt til Gaardmand Morten Larsen. Dengang laa Gaarden ved Vejen, der fører til Sandholm, men i Aaret 1878—79 flyttedes den til den nuværende Plads. Den ligger paa Matr. Nr. 5 a og har et Jordtilliggende paa 65½ Td. Land. Fra Morten Larsen overgik Gaarden til Svend Nielsen, hvorefter hans Søn, Hans Svendsen, arvede den. Den nuværende Ejer, der overtog Gaarden i Aaret 1907, er ANDERS SYLVEST BENTSEN. Han er Plejesøn af Hans Svendsen, og er født 21 September 1870, gift 1902 med Ane Kristine Madsen. Medlem af Sogneraadet 1917—29.

Da Gaarden i Aaret 1790 udstykkedes, havde den et Jordtilliggende paa 70 Tdr. og 5¾ Skp. Land samt 5 Tdr. Land Engdrag, beliggende helt ved Sognegrænsen. Disse er senere frasolgt.

Brobjerggaard ligger paa Matr. Nr. 4 a, og det er fra denne Gaards Jord, at Skoleloden er udlagt i Aaret 1839. Endvidere er der gennem Tiderne frasolgt 7 Parceller,

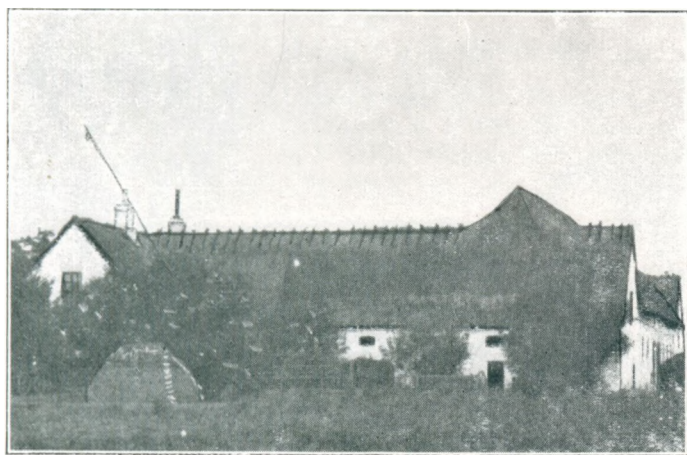
hvoraf de 2 er bebygget. Nu er Gaarden paa 30 Tdr. Land og ejes af LARS NICOLAUSEN.

Landsbyen Hørup har følgende Gaarde. Annebjerggaard, der ligger paa Matr. Nr. 2 a og er paa ca. 50 Tdr. Land. Den ældste kendte Ejer af denne Gaard er Anders Nielsen, der delte Gaarden mellem sine 3 Døtre. Den er antagelig bygget omkring 1850 og laa oprindeligt paa et Helle med Udsigt over Udlængerne.

Toftekildegaard, der ligger paa Matr. Nr. 3 a, var paa ca. 75

Østerbjerggaard.

Hyldegaard, set fra Øst.

Stengaard i Kvinderup By.

omkring Aar 1870, og dens Hovedbygning er opført i Aaret 1894. — Vejlegaard, der ligger paa Matr. Nr. 6a, var oprindelig paa 76 Tdr. Land. Den kom ved Udskiftningen i Christian Jensens Besiddelse, men han kom ret hurtigt i saa stor Gæld, at Slangstrup-Købmanden C. Jensen overtog Gaarden. Samme Købmand skal have taget flere Gaarde som Betaling for sit Tilgodehavende hos Bønderne. Da Købmanden var Jyde, kaldte man disse Gaarde for Jydegaaarde. Købmanden lod Gaarden udstykke, og i Aaret 1850 flyttedes Hovedgaarden til sin nuværende Plads.

Ortebæksgaard laa oprindelig i Slangstrup By lige bag den gamle Skole, men blev i Aaret 1831 udflyttet til sin nuværende Plads. Den var oprindelig paa 100 Tdr. Land, men deltes i Aaret 1846 mellem Ejerens to Sønner.

Haarkildegaard var paa Udskiftningstiden paa 73 Tdr. Land, medens den nu kun har 36. Den sidste Fæster af Gaarden var Lars Bentsen, hvis Enke i nogle Aar sad paa Gaarden. Derefter overgik den uden egentlig Ret til hendes Søn, der sad her til Aar 1834. I Aaret 1846 fik hans Enke ved Dom tilkendt Gaarden. Den ligger paa Matr. Nr. 8a.

Landsbyen Jordhøj har følgende ældgamle Matrikler: Nr. 1a, Jættehøjgaard, der nu er paa 43 Tdr. Land, medens den ved Udskiftningen var paa 96 Tdr. Land. I Aaret 1830 udstykkedes der fra Gaarden 2 Parceller. De i Aaret 1820 byggede Længer staar endnu.

Brentegaard, der ligger paa Matr. Nr. 2a, er paa 30 Tdr. Land og har siden 1911 været i NIELS VILHELMSSENS Besiddelse. Han er født 17 Oktober 1897 i Lyngø, S. af Gaardejer Anders V. og Hustru f. Larsen, g. 1910 med Karen B. Sylvest. Medlem af Sogneraadet 1917—21, Sogneformand for Landbygningernes Alm. Brandkasse, Dømer ved Dyrskuerne i Frederiksborg Amts Landboforening samt i Horns Herreds Landboforening, 1913 Vurderingsmand i Østifternes

N. Vilhelmsen.

sen, g. 1910 med Karen B. Sylvest. Medlem af Sogneraadet 1917—21, Sogneformand for Landbygningernes Alm. Brandkasse, Dømer ved Dyrskuerne i Frederiksborg Amts Landboforening samt i Horns Herreds Landboforening, 1913 Vurderingsmand i Østifternes

Brentegaard.

Tdr. Land, men straks efter Udskiftningen frasolgtes ca. 35 Tdr. Land.

Møllebjerggaard var ved Udskiftningen paa 88 Tdr. Land. Den ældste Ejer, vi kender her, var Søren Jensen, som i Aaret 1831 solgte Gaarden til Hans Andersen, der delte denne i to Dele. Den ene af disse Halvdele blev atter delt i to Gaarde. Den oprindelige Gaard er nedbrændt.

Hanstedgaard ligger paa Matr. Nr. 5a og er paa ca. 41 Tdr. Land. Den er sikkert udstykket

Landkreditkasse, 1917 Vurderingsformand i Landbygningernes Brandkasse samt 1926 i Landhypotekforeningen. I Aaret 1911 begyndte han at opdrætte Heste og har paa vore Dyrskuer til Dato erhvervet over 70 Præmier, heraf er langt den overvejende Del 1ste- og Ærespræmier. Fra Brentegaard er der gennem Tiderne udgaaet ikke saa faa racerene Hingste. Kraghøjgaard er paa 63 Tdr. Land og ligger paa Matr. Nr. 3a. Dens nuværende Stuebygning er fra Aar 1862. Bannerhøjgaard er paa 68

Kvinderup Skole.

Tdr. Land og ligger paa Matr. Nr. 4a. Den første Fæster, vi kender her, er Niels Pedersen fra Aaret 1696. I 1792 blev Gaarden arvefæstet til Niels Jørgensen, der lod den udflytte. Oprindelig var Gaarden paa 72 Tdr. Land, men der er senere frasolgt 9 Tdr. Land til Slangerup By. Den nuværende Stuebygning er fra Aaret 1840.

Staldhøjgaard laa oprindelig i Byen, men blev i Aaret 1864 udflyttet, Ejerne af denne Gaard kan følges lige fra Aaret 1600, og daværende Fæster var Christen Jyde; 1618 Turge Markusen; 1619—53 Peder Pedersøn; 1653—74 Søffren Nielssøn; 1674—84 Niels Tønesen; 1684—91 Anders Olesen; 1691—1701 Jens Pedersen; 1701—36 Jens Olesen; 1736—52 Jens Pedersen, og i dennes Slægt bliver Gaarden til Aaret 1785; Lars Andersen fra 1785—94; Niels Hansen fra 1794—1814. Han var den første Arvefæster, og hans Arvefæsteskode findes udstedt paa Kronprins Frederiks Fødselsdag 28 Januar 1796. Niels Nielsen 1814—51; Peder Nilausen 1851—62; Chr. Nilsen 1862—73; Henrik Mortensen 1873—93; Jørgen Pedersen 1893—1928; siden 1928 nuværende Ejer. I Aaret 1851 deltes Gaarden i to Dele, og den nye Gaard, der da byggedes, kaldtes Staldhøjgaard.

I Sognet ligger to Skoler, en i Kvinderup og en i Hørup; begge Skoler stammer fra Aaret 1839. Før den Tid søgte Børnene til Skolen i Slangerup By. Begge Skoler er nu 2-klassede med Enelærerembede. Skolen i Kvinderup blev i Aaret 1923 udvidet med eet Fag. Lærer ved Hørup Skole er siden 1924 OSCAR G. MADSEN, født 19 Marts 1885 i Horsens. Dimitteret 1908.

POUL OLUF TOFT PETERSEN, Enelærer

f. 13 Oktober 1895 i Fuglebjærg, S. af Læderhandler F. C. Petersen og Hustru Anna f. Olsen, g. 1921 med Ester Jørgensen. Dimitteret 1916 fra Gedved, Huslærer paa St. Djernæs i Thy 1917, ved Holsteinsminde 1919, ved Odde Sund Skole 1923, siden 1929 kaldet til Kvinderup Skole.

LYNGE-UGGELØSE SOGNE danner een Sognekommune med 2 Sognefogeddistrikter. Lyng Sogn er Hovedsognet og Uggeløse Anneks, men begge har Tingsted i Hillerød, hører under samme Købstads Politi- og Retskreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Frederikssund Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og Amtets 3 Folketingskreds.

Sogneenes samlede Jordareal udgør ca 4391 ha, hvoraf over 200 ha optages af Moser og andre Vandarealer, medens 430 ha optages af Skove.

Lynge Sogns Jordareal udgør 1984 ha, hvoraf 36 ha optages af Moser o. lign., medens ca 12 ha er Skov.

Indbyggerantallet var i Aaret 1800 626, i hele Kommunen var det 1326; i Aaret 1900 var det i Lynge Sogn 935, samlet i begge Sogne 1954; i Aaret 1930 er det samlede Indbyggerantal 2223.

Hovedsognet omgives af Annekssoget Uggeløse og grænser tillige til Uvelse, Nørre-Herlev og Lillerød Sogne og endelig til Farum Sogn i Lynge-Kronborg Herred. Sognets Jorde er ret gode og meget ler- og sandmuldede. De er paa sine Steder ret højtliggende, men falder meget af mod Nord; i Sognet udspringer Bavelse Aa, og af Landsbyer ligger der Lynge, der i Aarene omkring 1380 kaldtes for „Lyungæ“, med Kirke, Præstegaard, Skole, Andelsmejeri og Jernbanestation. Kollerød, i Aaret 1280 kaldet for „Kuldæruth“, med Skole; samt Lynge-Overdrev, der dog kun er en Samling af Huse og Gaarde.

Annekssoget Uggeløse grænser foruden til Hovedsognet Lynge til Uvelse, Slangerup og Jørlunde Sogne samt Slagslunde og Ganløse Sogne i Ølstykke Herred.

Sognets Jorde er ligesom Hovedsognets ret gode og temmelig ler- og sandmuldede. Det samlede Jordareal udgør over 2400 ha. Heraf er omtrent 425 ha optaget af Skove; disse er Uggeløse Hegn, Terkelskov og Krogenlund med de saakaldte „vrang Bøge“. De hører alle under Frederiksborg 2 Skovdistrikt. Landskabet er meget smukt og afvekslende med Skove og ret højt beliggende og bakkede Strækninger samt Søer. Af disse skal nævnes Bure Sø, der er 78 ha, og Badstrup Sø, der er ca. 33 ha. Desuden ligger der i Sognet flere Moser; ialt optages nær 170 ha af Vandarealer. Sognet hører under de samme Kredse som Hovedsognet og har Landsbyerne Uggeløse, med Kirke, Skole og Brugsforening; Vassingerød, med Skole, Teglværk og Jernbanestation; Badstrup, med Skole; Lindholm, der dog ikke kan kaldes en Landsby, idet der nu kun findes Gaarde, med Jernbanestation samt Høveltsvang og Hestevang, der kun er Samlinger af Huse og Gaarde.

Baade Lynge og Uggeløse Sogne har i Oldtiden sikkert været ikke saa lidt bebygget, og Forholdene har i hine Tider været helt anderledes, idet Skove og Søer sikkert har haft langt større Udstrækning end i vore Dage. Herom vidner de mange Tørvemoser, der findes spredt om i Kommunen.

I Lynge Sogn kan man se, at der har ligget omtrent 20 Gravhøje og næsten lige saa mange Stendysser. Af disse Oldtidsminder er der i vore Dage ikke synderlig meget tilbage; de enkelte Rester af Dysser, der ligger ved Lynge By, og et Par meget stærkt ødelagte Høje Nord for Lynge, er næsten alt, hvad der er tilbage her i Sognet. I Annekssoget er det næsten samme sørgelige Skæbne, der er overgaaet Oldtidsminderne, men der findes nogle faa forholdsvis godt bevarede Gravhøje. Den overvejende Del af disse

Badstrup Stenhus.

Oldtidsgrave, synes at have været Dysser og Stengrave, og der findes endnu 12 til 15 mere eller mindre ødelagte. I Aaret 1786 blev der fremgravet en Jættestue nær ved Badstrup Sø, og i et Mosedrag, kaldet „Brudevælte“ ved Fuglerup Gaard, har man fundet 6 meget sjældne Broncelurer.

Syd for Uggeløse Hegn laa i sin Tid Søen Langesø, der dog nu er helt udtørret, og man har her fundet et Voldsted, Bure Voldsted, hvis Volde har haft en ret anselig Højde. Man kan paa meget

gamle danske Atlas se, at der skal have ligget Bygninger, som sikkert stammer fra en befæstet Borg. Dette kunde tyde paa, at der i Søen maa have ligget en Ø.

Nord for Badstrup Sø ligger den ret ejendommelige Ruin, som hedder Badstrup Stenhus. Man mener, at dette har tilhørt og været Hjemstavn for Adelsmanden Ebbe de Bastetorp, der levede paa Kong Niels Tid. Ruinen bestaar af et rundt Taarn, der i indvendig Maal er ca. 9 m, med Mure,

Badstrup Stenhus.

der har en Tykkelse paa ca. 6 m. Disse kolossale Mure er paa Ydersiderne beklædte med Fraadstenskvadre, medens Murfylden er Kampesten, der er lagt i Kalk. Man har, ved de forskellige Udgravninger og Restaureringer af dette ejendommelige middelalderlige Bygningsværk, fundet en Mængde Mønter fra Tiden omkring Valdemar den Store.

Lynge Kirke er fra den romanske Tid, men af det oprindelige Kirkeanlæg er der i vore Dage ikke meget tilbage, idet Kirken vistnok allerede i den tidligere Middelalder blev udvidet ret betydeligt med Tilbygninger, der blev opført af Munkesten; disse Tilbygninger er Koret, Sakristiet og Vaabenhuset. I Kirkens Indre ses en spids Triumfbue, der forbinder Koret med Skibet, hvor der i Modsætning til Koret ikke er hvælvet Loft. Man har i Kirken fundet Kalkmalerier, der menes at stamme fra det 15 Aarhundrede; disse er afdækkede, saavel i Skibet som i Koret, og forestiller gammeltestamentlige Scener som Skabelsen og Syndefaldet. Kalkmalerierne blev restaurerede i Aaret 1906 af E. Rothe.

Kirken, der i sin første Oprindelse var af Kampe- og Fraadsten, fik som nævnt i Middelalderen nogle Tilbygninger af Munkesten, men i Aarene omkring 1870 maatte Kirken restaureres udvendig, idet Fraadstenene mange Steder var beskadigede og faldet ud; man erstattede disse tidliggotiske Fraadstenskvadre med Kampesten, ligesom man erstattede alle Fraadstensrundingerne med Rundinger af Munkesten.

Man kan ikke med Sikkerhed sige, om Kirken har haft noget Taarn før Tiden omkring Frederik V, men i Muren mellem Lydhullerne findes Aarstallet 1723, og dette er sikkert Aaret for Taarnets Opførelse. Det er bygget af Munkesten, der senere har faaet Cementpuds.

Saa vel Altertavlens Ramme, der er i stærk bruskarok Stil, som Prædikestolen er fra Chr. IV' Dage, medens Billedet i Altertavlen er fra Aaret 1868 og malet af Maleren A. Dorph. — I Koret har der staaet nogle Ligsten, sat over Præster, der har tjent ved

Uggeløse Kirke.

denne Kirke og ligger begravet her. Blandt disse Præster skal nævnes: Rasmus Larsen Wolsing, død 1633, og Hansen-Widfontanus, død 1760. Det paa Kirkegaarden opførte Kapel er bygget i Aaret 1919.

Uggeløse Kirke stammer fra samme Periode som Lynge Kirke, idet det dog ser ud, som om man ikke her har anvendt Fraadsten, men udelukkende Kampesten. Koret menes at være blevet ombygget i den tidligromanske Tid, medens Vaabenhuset og Sakristiet er

tilbygget i den gotiske Tid og ligger begge mod Syd. Paa samme Tid indbyggedes ogsaa Hvælvingerne i Kirken, og det synes, som om man samtidig har maattet forhøje Skibets Mure, idet der paa Kampestensmuren er lagt en Forhøjning af Munkesten; dette Materiale er ogsaa anvendt i Tilbygningerne samt i Taarnet, der ligesom Taarnet i Lyngse senere er pudset i Cement. Taarnet har været betydeligt større, end det nu er, men det vides ikke med Sikkerhed, hvornaar Forandringen har fundet Sted. Man ved, at det øverste af Taarnet i forrige Aarhundrede truede med at styrte ned, og man maa formode, at man ved den Lejlighed har taget den øverste Del helt ned. Selve Kirkerummet er meget spartansk; der findes ikke nogen Art af Dekoration eller Billedskærerkunst, hverken i Altertavlen eller Prædikestolen. Kort Tid efter Reformationen blev denne Kirke underlagt Helliggejsthuset i København og forblev herunder til Aaret 1570, da det underlagdes Lyngse Kirke.

P. D. JENSEN,
Parcellist, Sogneraadsformand

PETER JØRGENSEN,
Stationsmester

f. 16 Januar 1880 i Skævinge.
Sogneraadsformand siden 1917, Formand for Elektricitetsf. siden 1919, for Brugsforeningen 1917—22 og fra 1927, Formand for Frederiksborg Amts Stiftsllaanerforening fra 1927, Medlem af Lyngse Menighedsraad fra 1922, Medlem af Slangerupbanens Bestyrelse fra 1929, Medlem af Bestyrelsen for Landbo-

f. 6 August 1878 i Lyngse. Privatelev ved Hillerød—Frederiksværkbanen fra 1 Oktober 1904—1 Februar 1906, siden 1906 Stationsmester i Lyngse.

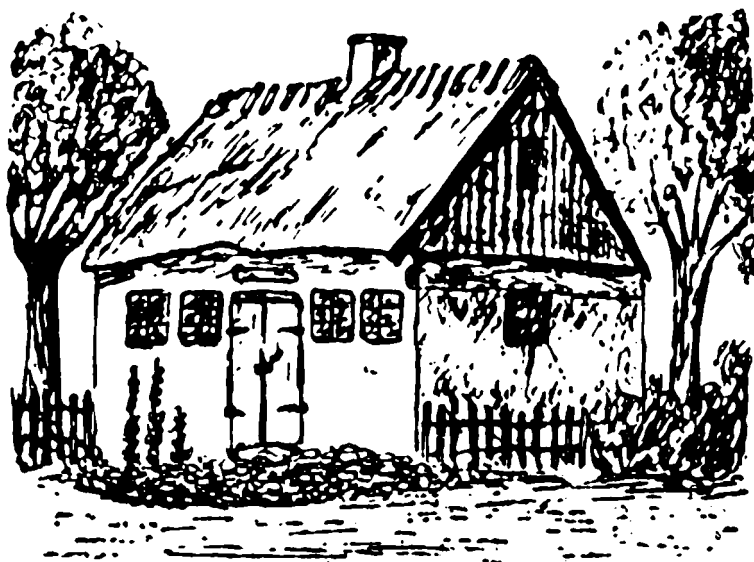
foreningernes Grisesalg i Frederiksborg Amt fra 1927, Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Husmandsforeninger i Frederiksborg Amt, det radikale Venstres Kandidat i Hillerødkredsen ved Valgene 1920—1929.

Om Lyngse og Uggeløse Sognes Skolevæsen vides intet, før de saakaldte Rytterskoleers Oprettelse, men da det var vedtaget at oprette den Slags Skoler, fik de to Sogne ogsaa en Rytterskole. Om disse Skoleers Oprettelse er der skrevet meget, og man tør sige, at Kong Frederik IV, der oprettede dem i sine sidste Regeringsaar, her traf en Foranstaltning, der blev uerstattelig ikke blot for Samtiden, men ogsaa for Eftertiden.

Sikkert blev intet andet af det Kong Frederik IV foranstaltede, af saa stor Betydning

for vort Folk, som disse Skoler. Ialt blev der oprettet 240 Rytterskoler spredt rundt om i de kongelige Rytterdistrikter. Tanken til disse Skoleers Oprettelse er kommet fra Justitsraad C. C. Bircherod og Kancelliraad Ole Pedersen, der den 20 Juli 1720 foreslog Kongen at indrette nogle Skoler i København, Frederiksborg og Kronborg Rytterdistrikter, da Kongen ejede saa godt som alt Jordegods her.

De foreslog Kongen, at udlægge Gadehuse til Skolelokaler og ansætte Skoleholdere. Disses Løn havde

En Skolebygning paa Landet før Rytterskoleernes Oprettelse.
(Store Toreje gamle Skole, Præstø Amt.)

man allerede paa dette Tidspunkt ansat til 20 Sletdalere om Aaret. Saaledes opstod da i korte Træk Rytterskolerne, der dog ikke straks kom til at træde ud i Virkeligheden som ovenfor beskrevet, men Tanken om Skolerne affødte Opførelsen af Skolehusene, og det blev nøje overvaaget, at de alle blev ens, og at een Skole ikke blev bedre end en anden.

Denne Anordning var udmærket, og navnlig naar man tager i Betragtning, hvor faa og elendige Datidens Skoler var.

Vi har her fremdraget et Billede af en saadan Skole; den er fra Præstø Amt og bygget i Aaret 1719.

Amtet her fik saaledes ca. 30 Rytterskoler spredt om i Sognene.

Kollerød og Uggeløse er blandt disse. Til Trods for det Gode, de var for Befolkningen, havde de ogsaa visse Mangler. Lærerlønnen var elendig, og den stakkels Skoleholder maatte dø af Sult, hvis han ikke havde andre Indtægter. Hertil kommer, at Skolegangen var elendig, og der var hyppig et meget daarligt Forhold mellem Skolen og Beboerne; det var ikke ualmindeligt, at Gaardmændenes Børn hørte til en Skole og Husmændenes i samme By til en anden Skole.

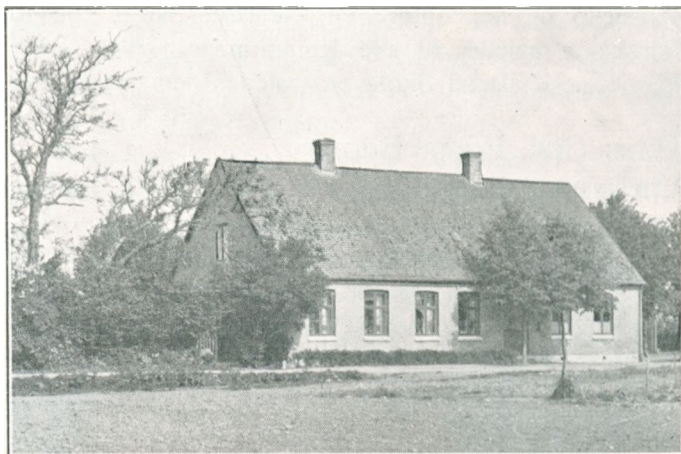
Saaledes gik Tiden, til den ny Skoleordning af 1739 træder i Kraft, for i Aaret 1814 at afløses af den mere kendte Skolereform.

Denne sidste bragte den største Reformation inden for Landsbyskolerne, men endnu saa sent, som i Aaret 1823, ser man, at enkelte Skoler endnu ikke har indført den nyere og strængere Skoleplan.

Vi har nævnt, at der var Skole i Kollerød og Uggeløse; begge fra Aaret 1721, og begge Rytterskoler. Man bruger endnu de oprindelige Skolebygninger, men de er restaurerede og har faaet flere Tilbygninger.

Skolen i Kollerød blev i Aaret 1877 næsten helt ombygget; kun Udhuset fra 1721 staar endnu. I Aaret 1877 lod Kommunen da opføre to Skoler, en i Lynge og en i Vassingerød. Skolen i Lynge er dog i Aaret 1910 erstattet med en ny Bygning, der er

opført efter Tegning af Arkitekt J. P. Tvede. Skolen i Vassingerød blev uforandret til 1915, da den udvidedes med en Forskole, der har til Huse i en selvstændig Bygning. Dette gælder ogsaa for Skolen i Uggeløse, der i Aaret 1922 lader opføre Forskolebygning. I begge disse Skoler havde man allerede i nogle Aar drevet Forskole i lejede Lokaler. Skoledistrikterne blev dog trods alt for store, og i Aaret 1900 maatte man da dele disse ved at lægge et Distrikt under

Skolen i Kollerød.

Lynge Skole.

Badstrup og her opføre en 2-klasset Skole. I Aaret 1915 blev der ogsaa her oprettet Forskole, saaledes at alle Kommunens Skoler, med Undtagelse af den i Kollerød, er 4-klassede. Kollerød Skole er saaledes den eneste, der ikke har Forskole.

HANS CHR. EJNAR BOGH,
Enelærer

f. 3 Oktober 1885 i Lillerød. Dimitteret fra Blaagaards Seminarium 1908, Andenlærer i Bloustrød 1 Juli 1908 til 1 Februar 1912, siden da Enelærer i Kollerød.

JOHS. CHRISTENSEN,
Førstelærer

f. 2 April 1868 paa Langeland. Dimitteret fra Vordingborg Seminarium 1891, Andenlærer i Humble 1891 til 1900, Enelærer i Glerup ved Hadsund 1900 til 1905, siden da Førstelærer i Vassingørød.

MARTHA MØLLER,
Forskolelærerinde

f. 24 Maj 1891 i Aabo, Finland. Dimitteret fra Københavns Forskoleseminarium 1912, Lærerinde i Hjørthede Skole 1912--15, siden 1915 Lærerinde i Badstrup.

KAREN MØLLER,
Forskolelærerinde

Dimitteret fra Københavns Forskoleseminarium 1909, Lærerinde ved Lyngø Forskole 1911, ved Vassingørød Forskole siden 1915.

J. M. P. ANDERSEN,
Førstelærer

f. 28 December 1866 i Egtved. Dimitteret fra Silkeborg 1895, Lærer i Uggeløse siden 1896.

VALDEMAR NIELSEN,
Førstelærer

f. 3 December 1877 i Snødde. Dimitteret fra Jonstrup 1898, Lærer i Badstrup siden 1910.

ASTRID MUNTER, Distriktsjordemoder

f. 9 Marts 1898 i Vordingborg. Uddannet paa Fødselsstiftelsen 1925, praktiserende i Helsingør 1926, Reservejordemoder i Hillerød 1926 til 1928, siden 1 Oktober 1928 Distriktsjordemoder for Lyngø—Uggeløse Distrikt.

Af Andelsinstitutioner i Kommunen nævnes her, Mejeriet „Baunedal“, stiftet i Aaret 1890 og paabegyndt Driften den 2 Januar 1891. Mejeribygningen kostede 4,400 Kr. og Montering af denne 7,800 Kr. I Aaret 1922 udvidede man saavel Bygningen som Inventaret, der i alt væsentlig blev nyanskaffet; denne Modernisering kostede ca. 76,000 Kr. Andelshavernes Tal er ca. 200. Mejeriets Formand har siden 1920 været Gaardejer F. HASSELAGER, Uvelse. Brugsforeningen for Lyngø—Uggeløse stiftedes i Aaret 1910 med Sognefoged Ole Pedersen som Formand. Denne Post har gennem Aarene været beklædt af Parcellist P. D. Jensen fra 1917—23, Gaardejer Anders Jensen 1923—27 og siden da atter P. D. JENSEN. Man lod straks ved Starten opføre egen Bygning, der kostede ca. 10,500 Kr., men denne Bygning viste sig snart at være for lille, og i Aaret 1920 udvidede Foreningen Bygningerne til det nuværende; dette kostede ca. 40,000 Kr.; I Aaret 1929 blev der tilbygget for ca. 2,500 Kr.

I Aaret 1921 fik Sognene ved en fælles Optræden og Organisation, hvis Formand var Parcellist P. D. Jensen, foranstaltet Tilførsel af Elektricitet, idet Ledningsnettet lagdes af Nordsjællands-Værket paa Beboernes Bekostning; der opstilledes to Transformatorer, og Sognene blev inddelt i to Kredse, hver med sin Transformator.

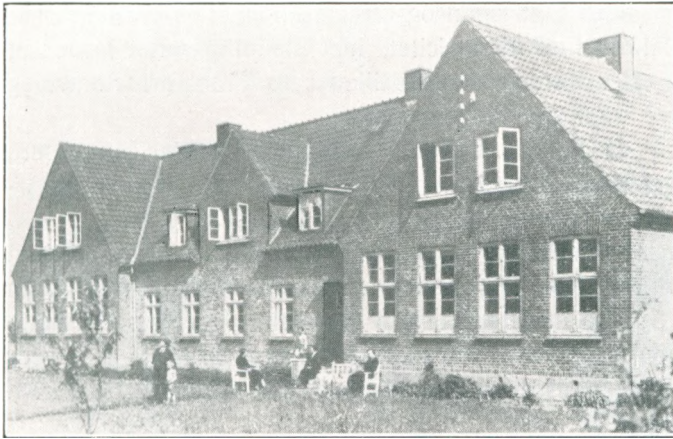
Sogneraadet bestaar af: Parcellist P. D. JENSEN, Lyngø, Formand; Gaardejer H. JENSEN, Lyngø; Forvalter ALFRED HANSEN, Uggeløse; Arbejdsmand J. P. SØRENSEN, Uggeløse; Afbygger A. JENSEN, Vassingerød; Afbygger P. BODILSEN, Badstrup; Gaardejer J. JØRGENSEN, Vassingerød; Afbygger L. OLSEN, Lyngø; Proprietær J. BENDTZEN, Kollerød; Arbejdsmand H. PEDERSEN, Høveltsvang; Afbygger M. ANDERSEN, Lyngø; Sognefoged for Lyngø Sogn er H. P. JENSEN, Lyngø; for Uggeløse Sogn Gaardejer ALFRED HANSEN, Uggeløse. Formand for Menighedsraadet er: Sognepræst JOHNS. BUGGE. Formand for Værgeraadet er Afbygger M. ANDREASEN, Lyngø. Formand for Hjælpekassen er Lærerinde Fru MØLLER, Vassingerød.

UVELSE SOGN danner egen Sognekommune og er i kirkelig Henseende Anneks til Slangerup, hvortil det blev lagt i Aaret 1555; det har Tingsted samme Sted som Hovedsognet og hører under de samme Kredse. Dets samlede Jordareal udgør 1188 ha, hvoraf 10 ha optages af Moser og andre Vandarealer, medens over 100 ha optages af Skov. Det grænser til Gørløse, Nørre-Herlev, Lyngø, Uggeløse samt Slangerup Sogn; dets Jorde er overvejende gode, lermuldede og temmelig højtliggende. Under Sognet hører en lille Del af Lystrup Hegn. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 440, i Aaret 1900: 429, nu er det 539.

I Sognet ligger Landsbyerne: Uvelse, der i Aarene omkring 1370 blev kaldt Vlæsø, med Kirke, Skole, Missionshus og Brugsforening. Lystrup, hvor Skovfogedboligen „Lystruplund“ ligger; endvidere ligger i Sognet Gaardene Lystrup, Højlundegaard og Tvindemose.

I Middelalderens første Tid var Sognet delt i to Dele, idet Lystrup udgjorde et selvstændigt Sogn med egen Kirke og et lille Kapel, antagelig Gravkapel for Lystrupgaard. Sognet nævnes selvstændigt allerede i Aaret 1370, og i Aaret 1583 skal en Anders Barby, antagelig Ejer af eller Lensmand paa Lystrupgaard, have faaet kgl. Tilladelse til at nedbryde Kapellet i Lystrup (muligvis selve Kirken) og bruge Stenene efter eget Behov. Man har paa Kirkebakken fundet mange Munkesten og ikke saa faa Skeletter, der vidner om den Begravelsesplads, der tidligere har ligget her. Om Lystrup vides, at den lige indtil Aaret 1660 var i Kronens Besiddelse, og at Borgmester Hans Nansen i nævnte Aar fik Gaarden som Betaling for sit Tilgodehavende hos Kongen. Men ogsaa Kong Frd. IV har ejet Gaarden, og det vides, at han solgte den til Stabsmajor Willart; i Begyndelsen af dette Aarhundrede brændte Gaarden helt til Grunden, og den nuværende Hovedbygning opførtes efter Tegning af Arkitekt G. B. Hagen, vist i Aaret 1906.

Uvelse Kirke er antagelig opført i Slutningen af det 12 Aarhundrede, og det ligger da nær at antage, at Opførelsen af Kirken staar i Forbindelse med Sammenlægningen af de to Sogne, Uvelse og Lystrup, idet Kirken i Lystrup paa den Tid har været saa forfalden, at man maatte bygge en ny Kirke; denne blev saa lagt i Uvelse. Kirkebygningen bestod dengang kun af en firkantet, aflang Grundplan med Taarn, Skib, Kor og til Slut den lille Korrunding. Bygningen skal dog for de øverste Stokværks vedkommende været forandret omkring Aaret 1600. Langs Skibets Mur er der lavet en meget smuk Frise dannet af Arkader, der er adskilte ved fine, sirlig udførte Søjler; ogsaa paa Kor og Apsis ses en smuk Rundbuefrise, hvor smukke Konsoller danner Bærestøtter, og endelig er den lille Korrunding inddelt i Felter ved fine, slanke Rundstave, der bærer smaa Kapitæler; i de derved skabte tre Felter var i sin Tid smaa runde Vinduer, der senere er tilmurede. Ligeledes har Kirken senere faaet tilbygget det mod Syd liggende Vaabenhus. I Aaret 1742 er der paa Nordsiden opført en Tilbygning, der saavel i Stil som Bygningsmaade adskiller sig fra den øvrige Kirkebygning. Kirkens Indre staar i Forbindelse med Taarnets underste Stokværk ved de her indbyggede tre høje rundbuede Arkader; de bæres af Munkestens-

Uvelse Skole, bygget 1925.

søjler med skønne Kapitæler. Taarnets Rum dækkes af en middelalderlig Krydshvælving. Altertavlen er i rig Barokstil fra Tiden omkring Chr. IV, medens Prædikestolen skriver sig fra Aaret 1600. I Korrundingen er der paa begge Sider smaa Nicher, der paa den katolske Tid var beregnede til særskilte Altre. — I Sognets Skolevæsens Historie er der ingen bemærkelsesværdige Perioder. Man formoder, at der før Rytterskolerens Indførelse slet ikke har været nogen Skole eller Undervisning i

dette og det gamle Lystrup Sogn. Uvelse fik saa en af disse Rytterskoler, der blev benyttet i over 200 Aar til Aaret 1925, da Kommunen solgte Skolehuset samt den til Skolen hørende Grund, med Undtagelse af det Stykke hvorpaa den nuværende Skole blev bygget. Denne gjorde man straks 4-klasset og indrettede Forskole, der ogsaa har til Huse i den nye Bygning.

AAGE CHRISTENSEN,
Førstelærer

f. 31 Marts 1889 i Ubby. Dimitteret 1912 fra Haslev, Lærer paa Haslev Højskole 1913—14. Militær 1914—19, Løjtnant 1915, Haslev Højskole 1919—26, Medforstander af Faarevejle Højskole 1926—30, siden 1930 Førstelærer i Uvelse, Medlem af K. F.

U. M's og K. F. U. K's Landsudvalg for Husflid.

**THYRA KONSTANTIA
P. JARL, Forskole-
lærerinde**

f. 8 December 1889 i Malmø. Dimitteret 1921 fra Silkeborg, Lærerinde i Ubberød 1921—25, siden 1925 i Uvelse.

Sogneraadet bestaar af: Gaardejer FR. HASSELAGER, Uvelse, Formand; Gaardejer SOFUS JENSEN, Uvelse; Gaardejer NIELS ANDERSEN, Uvelse; Afbygger OLE OLSEN, Uvelse; Gaardejer L. MORTENSEN, Lystrup; Statshusmand SOFUS FREDERIKSSEN, Lystrup; Sognefoged JØRGEN NIELSEN, Lystrup.

Værgeraadets Formand er Gaardejer G. PETERSEN, Uvelse. Hjælpekassens Formand er Gaardejer VILHELM ANDERSEN, Uvelse. Menighedsraadets Formand er Uddeler F. LARSEN, Uvelse.

I Aaret 1911 oprettedes der i Uvelse, af Frk. E. Larsen, et Børnehjem; det var oprindeligt tænkt som Spædbørnshjem og blev i 1913 statsanerkendt.

I Aaret 1881 oprettedes der i Sognet en Skytteforening, Frederiksborg Amts 10 Kreds; denne vandt hurtigt Borgernes Interesse og havde en Tid lang Tilgang fra de bedste Kredse, men maatte i 1916 standse, og der hengik nogle Aar, inden den atter opstod. Dette skete først i 1922 og til en Begyndelse kun som Salonskydekreds, indtil selve Kredsen genoprettedes i 1924. Dens nuværende Formand er Kommis AXEL OLSEN.

Af Andelsinstitutioner skal her nævnes Brugsforeningen, der er stiftet i Aaret 1906, med Gaardejer Chr. Christiansen, Uvelse, som første Formand. Straks efter Oprettelsen af Foreningen byggede man egen Bygning og aabnede Udsalget den 28 September 1906; Foreningens nuværende Formand er Gaardejer HANS MORTENSEN, der gennem flere Perioder har beklædt denne Stilling.

HANS JØRGENSEN,
Uddeler

f. 26 Juni 1892 i København.
Siden 1921 Uddeler i Uvelse
Brugsforening.

AXEL OLSEN,
Kommis

f. 12 Januar 1906 i Lystrup,
S. af Afbygger Ole P. O.,
Uvelse. Ansat i Uvelse
Brugsforening siden 1923,
Formand f. Skytteforeningen.

FREDERIKSBORG SLOTSSOGN, der danner egen Kommune, er allerede beskrevet paa Side 46—47. I Sognet ligger Frederiksborg Slot, der nu danner Rammen om „Det Nationalhistoriske Museum“. Dets Historie er beskrevet paa Side 48—54. Selve Frederiksborg Slots Historie, se Side 31—43.

LILLERØD SOGN danner egen Sognekommune, men er i kirkelig Henseende Anneks til Blovstrød Sogn i Lyngø Kronborg Herred. Sognet grænser til Lyngø og Nørre Herlev Sogne, og dets samlede Jordareal udgør 877 ha. Jordene er temmelig højtliggende og middelmaadige. I Sognet ligger en Del gode Tørvemoser; ca. 33 ha optages af Moser og andet Vandareal, medens ca. 130 ha optages af Skov, saaledes Tokkekøb Hegn og Brødeskov samt en stor Del af Ravnholt Skov.

I Sognet ligger Landsbyen Lillerød, hvis ældgamle Navn er „Litlæruth“, med Kirke, Skole, flere Savværker, og endelig Stationsbyen Lillerød med Jernbanestation. Af Børstingerød By ligger største Delen i Lillerød Sogn. Sognet danner egen Sognekommune med Tingsted i Hillerød, hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt og Lægekreds, Hillerød Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og endelig Amtets 3 Folketingskreds. Sognet havde i Aaret 1800: 300 Indbyggere, i Aaret 1900: 435, ved sidste Folketælling var dette Tal steget til 1180.

Sognekirken i Lillerød hidhører antagelig fra den tidlig romanske Tid; oprindelig var Kirken bygget helt af Kampesten, men skal i den senere Middelalder været tildels ombygget. I Aaret 1905—06 blev Taarnet saa godt som helt ombygget; i dette er atter ophængt de gamle Klokker, som siges at være støbt i Aaret 1517. I Aaret 1898 nedbrændte den gamle smukke Præstegaard, og den nuværende Præstebolig blev da bygget. Skolevæsenet i Lillerød kan ikke følges længere tilbage i Historien end til Aaret 1822, og før denne Tid har der sikkert ikke været afholdt fast Skole i Sognet, men Børnene er blevet undervist af en Skoleholder fra Blovstrød. Den gamle Skolebygning solgtes i Aaret 1910 og den nuværende opførtes af Kommunen.

Blandt de Andelsinstitutioner, der findes i Sognet, nævner vi her Brugsforeningen, stiftet 1916, Formand er Statshusmand R. E. SCHMIDT; Uddeler er CARL JENSEN.

Sogneraadet bestaar af: Gaardejer O. P. SVENDSEN, Formand; Portør V. HENRIKSEN; Tømrer V. PEDERSEN; Købmand H. P. HANSEN; Bankbestyrer M. CHRISTENSEN; Værkformand S. JOHANSEN; Pottemager A. HANSEN; Stolemager A. MIKKESEN, alle af Lillerød; Gaardejer V. CHRISTOFFERSEN, Børstingerød. Hjelpekassens Formand er Skrædder P. V. HANSEN, Lillerød. Menighedsraadets Formand er Pastor A. ANDERSEN, Blovstrød. Værgeraadets Formand er Pottemager J. P. Hansen. Sognefoged er Tømrer ANDERS PEDERSEN, Lillerød.

CARL JENSEN, Uddeler

f. 11 Juni 1887 i Ullerød. Uddeler ved St. Thorøje Brugsforening 1915—17, siden 1917 ved Lillerød Brugsforening.

Gørløse Kirke.

GØRLØSE SOGN danner een Kommune med Skævinge Sogn i Strø Herred som Hovedsogn og Gørløse som Anneks. Det har Tingsted i Hillerød og hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederikssund Skattekreds, Frederiksværk Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Dets samlede Jordareal er 1232 ha, hvoraf 16 ha optages af Moser og lignende Vandarealer, medens der saa godt som ikke findes Skov. Det grænser til Nørre Herlev,

Uvelse, Slangerup, Strø, Skævinge og Tjæreby Sogne i Strø Herred. Paa de tre Sider dannes Grænsen af Havelse ogsaa kaldet Borup Aa, og mod Syd grænser det paa et langt Stykke til Lystrup Hegn. Jordene er gode og særlig mod Nord ret muldrige, medens de mod Øst deles i flere store Engstrækninger. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 441, og i 1900: 523. Sognefoged er Gaardejer N. P. NIELSEN.

I Sognet ligger Landsbyerne: Gørløse, hvis ældgamle Benævnelse er Gyærløsæe, senere forandret til Gerløsæ, med Kirke, Skole og Forsamlingshus. Borup, tidligere Bothorp, med Mølle, Andelsmejeri, Teglværk og Jernbanestation, og endelig Kurreholm, der kun er en Samling af Huse. I Sognet har der ligget 7 Høje og et lignende Antal Dysser, men de fleste er for længst ødelagte. Det meste af Gørløse ejedes i Aarene omkring 1460 af Henrik Skarsoww, der var Forstander paa Slangerup Kloster og tillige Foged i det daværende Try Herred.

Gørløse Kirke var i sin Oprindelse helt af Kampesten, men af denne første Bygning er der nu kun Skibet tilbage. Koret, der var af samme Stenmateriale, skal i den senere Middelalder være blevet nedrevet og erstattet af et af Tegl opmuret Kor. Om denne Antagelse er rigtig er maaske tvivlsom, thi man finder i Koret endnu synlige Rester af de oprindelige smalle, rundbuede Vinduer, hvorfor man maa formode, at Koret kun er blevet delvis ommuret, eller at Teglstensmuren kun er en Art Forskalling. I to af de omtalte Vinduers Nicher er der fremdraget ældgamle Kalkmalerier antagelig fra Aar 1330, forestillende Maria Magdalene og Sct. Chatarina. Taarnet og Vaabehuset er antagelig tilbygget paa samme Tid som den omtalte Ombygning af Koret fandt Sted. Skibet er, efter at man har fremdraget Kalkmalerierne paa disse, et saare rigt og talende Billede af Renæssancetidens Dekorationskunst. Disse Malerier, der i Aaret 1887 blev fremdraget og istandsat af J. Kernerup, stammer sikkert fra Tiden omkring det 16 Aarhundredes Slutning. Man ser i Dekorationerne en Fremstilling af den hellige Sct. Christoffer, der bærer Jesusbarnet. Ikke alene Hvælvingerne har Malerier, men ogsaa Hvælvingsknapperne er i rige, brogede Farver med stiliserede Blomstermotiver. Midt i denne Farvepragt ses Prædike-

Gørløse Skole.

stolen, der er et meget smukt Snitværksarbejde i barok Stil med bibelske Figurer; ogsaa Altertavlen er i udpræget barok Stilart, men ikke saa overdaadigt udsmykket som Prædikestolen.

Sognets Skolevæsen stammer, saa langt vi kan komme tilbage, fra Rytterskolernes Oprettelse, og i denne forblev da Skolen til Aaret 1924, da man lod opføre den nuværende store smukke Bygning, hvor tillige Forskolen har til Huse. Denne Forskole stammer fra Aaret 1919 og virkede fra Begyndelsen i lejede Lokaler. Blandt de Lærere, der gennem Aarene har virket ved Skolen, skal som den første nævnes Andreas Wingaard 1722—39; hans Søn Mogens 1739—63; Fr. Vilhelm Erlandsen Berg 1763—1806; Lars Børgesen 1806—20; J. Nielsen Holm 1820—41; Mogens Pedersen 1841—57; C. F. Petersen 1857—83; Fr. August Petersen 1883—1921, og siden den nuværende Lærer G. V. LARSEN. Før Borup Andelsmejeri blev oprettet, var der i Byen et privat Mejeri, men i Aaret 1890, da man havde oprettet eller rettere vedtaget at oprette et Andelsmejeri, købte man det private Mejeri og benyttede denne Bygning til 1900, da man lod opføre en ny Bygning, der kostede ca. 32.000 Kr. Det fik sin Plads omtrent paa samme Sted som det tidligere Mejeri. I Aaret 1923 blev det forsynet med Køleanlæg m. m. Dets Formand er Gaardejer

Mejeribestyrer Bøjgaard.

SØREN HANSEN, Skævinge, og dets Bestyrer siden 1921 BØJGAARD.

NØRRE HERLEV SOGN danner en egen Sognekommune, men er i kirkelig Henseende Anneks til Hillerød Købstad og Frederiksborg Slotssogn, hører under de samme Kredse og har Tingsted samme Sted som Hovedsognet. Sognet grænser til Hovedsognet samt til Lyngby, Lillerød, Uvelse, Gørløse Sogne og endelig til Tjæreby Sogn i Strø Herred. Dets samlede Areal udgør ca. 2246 ha, og heraf optages næsten 400 ha af Statsskovene Freerslev Hegn og Brødeskov, begge hørende under Frederiksborg Skovdistrikt. Herved 50 ha optages af Moser og andet Vandareal. Disse Mosestrækninger ligger særlig i Sognets sydvestlige Del, saaledes den store Attemose helt ved Sognegrænsen til Gørløse Sogn. Jordene hæver sig meget mod Øst, men er i det store og hele jævne og ret sandmuldede. Sognets Indbyggerantal var i Aaret 1800: 876, i Aaret 1900: 900, og nu er det noget over 1000. I Sognet ligger Landsbyerne Nørre—Herlev med Kirke og Skole, Freerslev med Skole og Hammersholt med Skole og Teglværk, En lille Del af Landsbyen Børstingerød hører til Sognet. Af større Gaarde nævnes i Sognet Herlevgaard, Holmerødgaard og Kalholmgaard. Om Sognets Bebyggelse eller Befolkning i Oldtiden vidner de nu desværre saa ødelagte og faa Gravminder; saaledes ligger under Hammersholt By Tomterne af 4 sløjfede Høje og enkelte Langdysser, mod Nord i Sognet har der ligget paa Højdedraget en hel Række af Gravhøje fra Broncealderens Dage. Herlev — senere Nørre Herlev — hed i den katolske Tid „Herleuæ nørre“ og dannede i hin Tid et eget Sogn, hvis Jorde og Gaarde ejedes af Klosteret i Esrom. Freerslev By var ligeledes paa hin Tid et eget Sogn med egen Sognekirke, men i Aaret 1555 blev Kirken nedrevet. Dette Sogn ejedes dog ikke af Kirken eller af noget Kloster; dog synes det, som om Klostret i Æbelholt har ejet Jorde og Gaarde i Sognet. I Aaret 1555 udstedes det saakaldte „Klemmebrev“ for Sjællands Stift, og ifølge dette Brev blev Freerslev og Herlev Sogne sammenlagte til eet Sogn, kaldet Herlev Sogn, med egen Sognepræst. Saaledes forblev det da i 100 Aar indtil Aaret 1655, da der ved kgl. Resolution bestemmes, at Herlev Sogn lægges under Hillerød og Frederiksborg Sogne. Til trods for, at Sognet saaledes mistede Retten til at være eget Sogn i kirkelig Henseende, forblev dog Præstegaarden i Herlev stadig at være Mensalgods til Kaldet, indtil Gaarden i Aaret 1783 blev solgt og underlagt Herlevgaard.

Herlev Kirke er fra den romanske Tid, men som de fleste Kirker fra denne Periode i Bygningshistorien er ogsaa denne hovedsagelig bygget af Kampesten. Rundt om i Kirken findes flere pragtfulde Marmortavler til Minde om de Stormænd, der er begravet her. Saa-

ledes ses en Marmortavle over Admiral og Stiftamtmand Ulrik Kaas, der døde i Aaret 1746 paa sin Gaard ved Hillerød. Over Slotsprædikant Jørgen Mortensens Grav ligger der en stor Ligsten med Aarstallet 1583. En lignende Ligsten er lagt over Sognets sidste Sognepræst, Svenning Jensen, der døde Aar 1655. Endvidere findes der en Ligtavle over Joachim Christoffer Bylow til Rosenlund, der døde 1689. Af megen Interesse er Tavlen over den i Aaret 1612 afdøde Margrete Torlufsdatter. Hun var Præsten Mads Medelfarts anden Hustru. Mads Medelfart blev senere Biskop, og det var ham, der af Holger Rosenkrantz til Glimminge blev overfaldet i sin Bispegaard. For denne Brøde blev Rosenkrantz idømt en meget stor Bøde, der tilfaldt den lærde Skole i Hillerød. Altertavlens Rammé er meget smukt udskaaret og stammer sikkert fra Aar 1700. Prædikestolen bærer Aarstallet 1620. Selve Kirkebygningen er i Tidernes Løb ofte ombygget. Den største Ombygning fandt Sted i Slutningen af Middelalderen. Ved den Lejlighed blev Taarnet og Koret bygget, og Skibet blev forlænget.

GRÆSE—SIGERSLEV SOGNE danner een Sognekommune, med Græse som Hovedsogn og Sigerslev som Anneks sogn; begge Sogne har Tingsted i Frederikssund, hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Frederikssund Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Frederikssund Skatte- og Skyldkreds og endelig Amtets 2 Folketingskreds. Græse Sogns samlede Jordareal udgør ca. 693 ha; heraf optages $6\frac{1}{4}$ ha af Skov og Vand. Kommunens samlede Jordareal udgør 1274 ha, hvoraf ca. 11 ha optages af Moser og Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 280; samlet i hele Kommunen var det 460. I Aaret 1900 var Indbyggerantallet i Græse Sogn 330; samlet i hele Kommunen var det 530. Nu er det samlede Indbyggerantal ca. 600. Hovedsognet omgives af Anneks sognet Sigerslev samt grænser til Slangerup, Jørlunde, Ude-Sundby Sogne og endelig til Roskilde Fjord. Jordene er gode og muldrige; dog er de mod Vest temmelig sandede og meget bakkede. I Sognet ligger mod Syd „Dans Høj“, hvorfra der er vid Udsigt over Sognet og det omkringliggende Landskab. Endelig skal nævnes, at den sydlige Sognegrænse dannes af Græse Aa. I Sognet ligger Landsbyen Græse med Kirke, Skole og Præstegaard. Skolen er nyopført 1907, og den gamle Skolebygning bruges til kommunalt Mødelokale. Denne Skole ligger omtrent midtvejs mellem Græse og Sigerslev og er Kommunens eneste Skole. Endelig ligger i Sognet Tollemose en Samling af Gaarde og Græse Mølle, som er en Vandmølle. Anneks sognet Sigerslev omgives af Hovedsognet Græse og grænser tillige til Ølsted Sogn i Strø Herred samt til Roskilde Fjord. Havelse Aa danner Sognets nordvestlige Grænse, og her er Jordene meget lave, næsten som Engstrækninger, medens Sognets øvrige Jorde er lermuldede, gode og frugtbare. Sognets samlede Jordareal udgør ca. 581 ha. Heraf optages af Moser eller andet Vandareal ca. 5 ha og af Skov 7 ha. Sognets Indbyggerantal var i Aaret 1800: 180, i Aaret 1900: 190. I Sognet ligger Byen Sigerslev-Vester, der i Aaret 1250 kaldes for Syersløff Westræe, med Kirke og Andelsmejeri. Af Gaarde findes Skelbæksgaard med Arvefæstegaarden Stokkekildegaard samt Havelse Mølle.

Saa vel Græse som Sigerslev Sogne hører til de Steder her paa Sjælland, der allerede paa et meget tidligt Tidspunkt var befolkede. Herom vidner de mange Oltidsfund, der er gjort. Saaledes ligger der ved Havelse Mølle en nu næsten helt forsvunden Skaldyngge fra Stenalderen. Den hører til de første af den Art Fortidsminder, der her i Landet blev undersøgt. Ogsaa fra senere Tider er der her i Sognet flere Minder. Saaledes nogle ret velbevarede Gravhøje og Dysser. I Græse Sogn ligger nogle Langdysser og 2 Runddysser, medens der kendes over 20 Gravhøje. De fleste af disse er dog efterhaanden ødelagte. I Aaret 1903 foretoges der i Græse Sogn Undersøgelser og Udgravninger af den ældgamle Gaard Græsedede. Paa Bakken ved Græse Sø, der nu for længst er udtørret, fandt man Gaardens Fundamenter. Man fandt Murrester af et Taarn, der var bygget af Kampesten, og Rester af en Munkestensmur. Man ved, at Gaarden paa Kong Christian II' Tid, tilhørte den da

saa mægtige Ridder Jens Neb. Omkring Aarene 1560 skal Gaarden have tilhørt Herluf Trolle, og han skal sammen med Hillerødholm have mageskiftet Gaarden med Kong Fr. II. Man ved, at Borgerne i Slangerup i Aaret 1586 ved Kongebrev faar Tilladelse til at hente Sten ved Græse til Ombygningen af Slangerup Kirke. Muligvis har Græsede allerede da været i Forfald.

Græse Kirke er sikkert en tidliggotisk Teglstenskirke. I Aaret 1620 blev Kirken ombygget, Hvælvingerne og Taarnet stammer fra denne Tid. I Kirken findes en Degnestol fra Tiden omkring Aar 1570. Altertavlen er i Højrenæssancestil og stammer sikkert fra 1624. I Slutningen af forrige Aarhundrede afdækkedes der i Kirken nogle Kalkdekorationer fra Aaret 1400. De forestiller den hellige Sct. Laurentius Martyrdød. Disse Malerier er dog ikke restaurerede.

Kirken i Sigerslev er meget lille og opført i den romanske Tid af Kampesten. Endnu ses Spor af de oprindelige smaa Vinduer. Korbuen er meget smal og næsten halvrund. Altertavlen stammer fra Aaret 1600, og paa Alterbordets Forside ses ældgamle Foldeværksfyldinger. Kirken har ikke noget Taarn, men en lille Tagrytter med en Klokke fra Aaret 1400.

UDE-SUNDBY LANDDISTRIKT blev i Aaret 1867 underlagt Frederikssund Købstad; Distriktet bestod da af det gamle Ude-Sundby Sogn, der omkring det 13 Aarhundrede findes benævnt som Ydræ Sundby; om dette har vi fortalt dels under Købstaden Frederikssund og sidst under Slangerups Historie, idet Ude-Sundby jo var Ladeplads for denne paa den Tid ret store Købstad. Distriktet grænser til Græse, Jørlunde og Oppe-Sundby Sogne samt til Købstadsjordene hørende under Frederikssund. Ude-Sundby var indtil Aaret 1700 af langt større Omraade end nu, idet det var underlagt Sognet Sundbylille, som nu kaldes Jørlunde Sogn. I Distriktet ligger kun Byen Bonderup. Dets samlede Areal er 639 ha; af dette optages 8 ha af Moser og andre Vandarealer, og 2 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 482, i Aaret 1900: 145, nu i Aaret 1930 er der godt 400 Indbyggere. Distriktet har fælles Administration med Frederikssund, men har dog eget Distriktsraad, hvis Formand er Arbejdsmand J. JACOBSEN; Sognefoged er Gaardejer A. H. LARSEN.

OPPE-SUNDBY SOGN danner en egen Sognekommune, men er i kirkelig Henseende Anneks til Frederikssund; Sognet omgives af Købstaden Frederikssund, Ude-Sundby Landdistrikt og Jørlunde Sogn, grænser tillige til Snostrup Sogn i Ølstykke Herred og endelig til Roskilde Fjord. Dets samlede Jordareal udgør 920 ha; af dette optages ca. 20 ha af Moser og andet Vandareal, medens der ikke findes noget Skovareal, og endelig hører til Sognet den ca. 3 ha store Ø, Kølholm. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 284, i Aaret 1900: 425 og i Aaret 1930 ca. 600.

I Sognet ligger Landsbyen Oppe-Sundby med Kirke og Skole. Magleby, der i de senere Tider er taget stærkt til i Udvikling, med Andelsmejeri, og endelig Marbæk, som dog kun maa betragtes som en Samling af Huse. Sognet hører under de samme Kredse som Græse Sogn.

Af Oldtidsminder har der i Sognet ligget flere Grave og Høje, men af disse er der i vore Dage ikke stort tilbage. I det 14 Aarhundrede hørte langt det meste af Sognet under Roskilde Bispestol; Udskiftningen her i Sognet fandt Sted i Aaret 1789.

Kirken er af romansk Oprindelse og i den gotiske Tid stærkt ombygget. I Middelalderens Slutning er der atter foretaget Forandringer ved Kirken, og fra den Tid stammer Vaabenhuset og Sakristiet. Altertavlen skriver sig fra Christian IV' Tid.

Sogneraadet bestaar af: Gaardejer JØRGEN RASMUSSEN, Formand, Oppe-Sundby; Particulier MARIUS POULSEN; HANS LARSEN; Fyrbøder CHR. OLSEN; Gaardejer HANS RASMUSSEN, alle af Oppe-Sundby. Menighedsraadets Formand er Pastor JØRGENSEN, Frederikssund. Værgeraadets Formand er Forvalter NICOLAISEN, Oppe-Sundby. Hjælpekassens Formand er Gaardejer NIELS CHR. RAVN, Oppe-Sundby, og Sognefoged er N. S. NIELSEN, Oppe-Sundby.

Jørlunde Kirkes Indre.

JØRLUNDE SOGN danner een Sognekommune grænsende til Slangstrup, Græse, Oppe-Sundby Sogne samt til Ude-Sundby Landdistrikt; tillige til Snostrup, Ølstykke og Slagslunde Sogne i Ølstykke Herred. Dets samlede Jordareal udgør ca. 2410 ha. Af dette Areal optages ca. 75 ha af Moser eller andre Vandarealer, medens der af Skov kun findes ca. 3 ha. Jordene er ret frugtbare og meget sandmuldede.

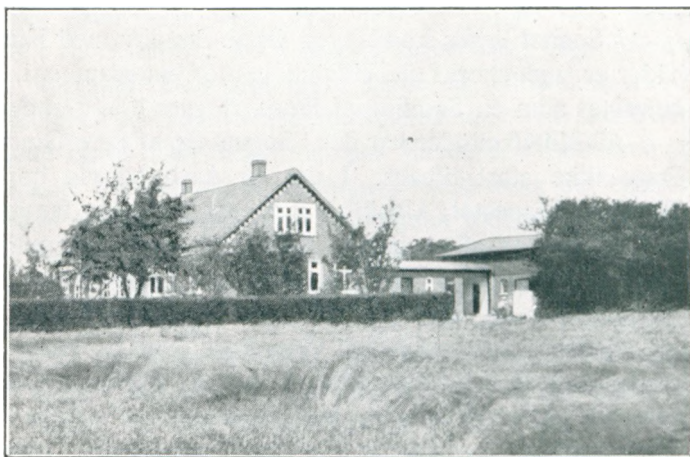
I Sognet ligger Landsbyerne Jørlunde, i Aaret 1370 benævnt som „Jurlundæ“, med Kirke, Valgmenighedskirke, Skole, bygget i Aaret 1917, flere Andelsinstitutioner samt Elektricitetsværk. Hagerup Skænkelsø med Skole, Sperrestrup, Sundbylille med Skole og endelig Holme, der dog kun maa betragtes som en Samling af Gaarde; tillige ligger en Del af Stationsbyen Ølstykke i Sognet.

Sognet danner een Kommune men deles i et nordre og et søndre Sognefoged-Distrikt. Sognet har Tingsted i Frederikssund og hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Jægerspris Lægekreds, Fre-

derikssund Skatte- og Skyldkreds og Amtets 3 Folketingskreds. Sognet havde i Aaret 1800 ca. 600 Indbyggere, i Aaret 1900 ca. 1000 Indbyggere, nu er dette Tal noget over 1100. — Jørlunde Sogn bestod i Oldtiden af flere mindre Øer eller Holme, idet Søerne Skænkelsø og Hagerup Sø afsatte en stor Del Vandløb, men i Tidernes Løb er disse Søer og Vandløb udtørrede; saaledes var da Sognet særlig egnet for Datidens Befolkning, hvilket vi kan se paa de mange Gravhøje, der har været og tildels findes endnu; her i Sognet er gjort mange og rige Oldtidsfund.

I Hagerup By har fordum ligget en Gaard eller rettere et Herresæde, Hagetorp, og det har sikkert været stærkt befæstet; første Gang denne Gaard omtales er i Aaret 1170, da en Datter af den mægtige Skjalm Hvide skænker Gaarden til Sorø Kloster. Sidst omtales den i Aaret 1561, da den skænkes til Domkirken i Roskilde.

Jørlunde Kirke er bygget i flere Perioder og paa flere forskellige Tider. Den er i sin første Oprindelse bygget af Fraadsten, og af det ældgamle Bygningsværk staar endnu tilbage Dele af Skibet. Men gennem Tiderne har denne Kirkebygning, som saa mange andre Landsbykirker, skiftet Udseende ved de mange forskellige Ombygninger eller Tilbygninger. I Aaret 1864 blev der i Kirken afdækket nogle smukke Kalkdekorationer. Særlig i Middelalderens Slutning er Kirken undergaaet mange og store Forandringer, og saavel Taarn som Hvælvinger og Vaabenhus m. m. hidrører fra denne Tid.

Børnehjemmet „Kana“.

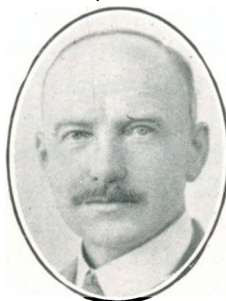
Jørlunde Sogneraad bestaar af: Proprietær NEVERMAND, Formand; Gaardejer J. P. JENSEN; Parcellist H. R. LARSEN; Smed A. JUHL; Gaardejer H. J. HANSEN; Skomager CHRISTIANSEN; Gaardejer M. LAURITSEN; Gaardejer J. PETERSEN; Tømrer V. NIELSEN. Sognefogeder er J. P. WILLUMSEN og J. P. JACOBSEN.

J. P. WILLUMSEN,
Sognefoged

f. 11 November 1859 i Gund-søllille, S. af Gaardejer Wil-lum Larsen og Hustru Karen f. Nielsen, g. 1886 med Ca-roline Rasmussen. Formand for Ølstykke Vandværk siden 1923, Sognefoged siden 1909.

JACOB VANGHØJ,
Gaardejer

f. 22 December 1880 i Rosted. Drev fra Aaret 1911 Gaarden „Gaskær“, Formand for Jør-lunde Brugsforening siden 1928.

Brugsforeningen i Jørlunde er stiftet 1885. I Aaret 1892 blev den gamle Bygning nedrevet og den nuværende Bygning opført. Senere er denne Bygning flere Gange ud-videt. Foreningens Formand er Gaardejer J. VANGHØJ, Uddeler er O. JENSEN, f. 12 No-vember 1896 i Sorø, siden 1919 Uddeler i Jørlunde Brugsforening.

Mads Andersen,
Forstander.

Børnehjemmet „Kana“ laa oprindelig i Charlottenlund, men i Aaret 1923 købtes Hjemmet af et Interessentskab, og dette lod Børnehjemmet udflytte til Jørlunde Sogn. Paa Hjemmet er der Plads til 20 Børn, der optages i Alderen 2—14 Aar. Hjemmets For-stander er MAD S ANDERSEN, f. 23 August 1900, Forstander for Børnehjemmet „Kana“ siden 1928.

Skytteforeningen i Jørlunde er Frederiksborg Amts 8 Kreds og er stiftet i Aaret 1863. I Vintermaanederne drives der Gymnastik. Siden Aaret 1930 er man gaaet over til Salonskydning, der drives rationelt. Foreningens Formand har siden 1915 været Gaardejer HANS WILLUMSEN. Foreningen tæller ca. 125 Medlemmer.

HOLBO HERRED

Holbo Herred er det næststørste af de i Frederiksborg Amt værende Herreder. Dets samlede Jordareal udgør ca. 31757 ha. Deraf optages ca. 2332 ha af forskellige Vandarealer og Moser m. m. Det grænser til Kattegat, hvilket siger os, at det er Amtets nordligste Herred, tillige til Øresund og endelig grænser det mod Syd til Lyngø—Kronborg Herred og Strø Herred; fra dette adskilles det paa en stor Strækning ved Arresø. Dets største Udstrækning fra Vest til Øst er ca. 25 km., fra Nord til Syd ikke over 20 km. Med Hensyn til Frugtbarhed maa Herredet betegnes som middelmaadig, gennemsnitlig gaar der 13 Tdr. Ld. paa 1 Td. Hrt. I Strø Herred gaar der gennemsnitlig 14 Td. Ld. paa 1 Td. Hrt. I Herredets sydlige Del er der flere Skove; disse, samt Skovene mod Nord, optager noget nær 7480 ha. Blandt Skovene er Gribskov den næsten alt omspændende. Ligesom det er rigt paa Skove, maa Herredet ogsaa betegnes som meget rigt paa Moser og Søer, saaledes hører den vestlige Del af Esromsø og den sydøstlige Del af Arresø til Herredet. Dets samlede Vandareal kan anslaaes til nær de 2400 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 7908, i Aaret 1900 var dette Tal omtrent fordoblet, nemlig 14000, i Aaret 1920 var det meget nær de 16000. I gejstlig Henseende danner det et Provsti med Strø Herred. I Herredet ligger Sognene Annisse, Ramløse, Tibirke, Vejby, Helsingø, Valby, Græsted, Maarum, Søborg, Gilleleje, Esbønderup og Nøddebo.

I fordums Dage har dette Herreds Jorde taget sig noget anderledes ud end nu. Saaledes var den Del af Arresø, der nu henhører til Herredet, en Del af Kattegat, eller rettere sagt en Fjord fra Kattegat. Ligeledes stod, i nu længst forsvundne Tider, Søborg Sø paa 2 Steder i Forbindelse med Kattegat og omsluttede en stor Ø. Allerede i den ældre Stenalder fortæller forskellige Fund, der er gjort, om Bebyggelser ved Arresøs Bredder samt ved Søborg Sø. Det syntes, som om der først i den yngre Stenalder har fundet mere almindelige Beboelser Sted, dels ved Bredderne og dels længere inde i Landet. Disse Stengrave synes her i Herredet at være meget store og i meget righoldigt Tal, og flere Steder er disse Oltidsgrave samlet i større eller mindre Grupper, men det kunde synes, som om Bebyggelsen ikke naaede længere end til Storskoven, idet de her liggende Sogne, Nøddebo, Esbønderup og Maarum, saa godt som ingen Oltidsminder har at fremvise; heller ikke i Broncealderen synes det at have være stort anderledes efter de Fund at dømme, der er gjort her i Herredet. Ja, det kunde endog synes, som om man i Broncealderen ikke kom saa langt mod Syd med Bebyggelserne som i Stenalderen. Hele den nordlige Del af Herredet er derimod saare rigt udstyret med Minder om hine svundne Dage, og her samler sig paa Højdedragene flere Gravhøje fra Broncealderen.

Herredet var i sin første Oprindelse en Del af Strø Herred, der dengang kaldtes „Holm“; dets Beboere kaldte man „Holmboere“. Sikkert er det vist først i Aaret 1285 blevet et særskilt Retsomraade og kaldes for Holmbo Herred. Vi ved, at Herredet havde Herredsting i Valby, og herom vidner ogsaa Galgebakken og Tingbakken, begge liggende ved Valby. Senere kom det under Frederiksborg Len og i Aaret 1660 under Kronborg Amt, der bestod af Holbo Herred, Kronborg Birk og Hørsholm Birk, men indgik i Frederiksborg Amt ved en Resolotion af 4 Sept. 1793. Amtet fik dog først sin nuværende Skikkelse i Aaret 1808.

Litt: Løfflers Indberetninger til Nationalmuseet 1885—86; Trap: Danmark.

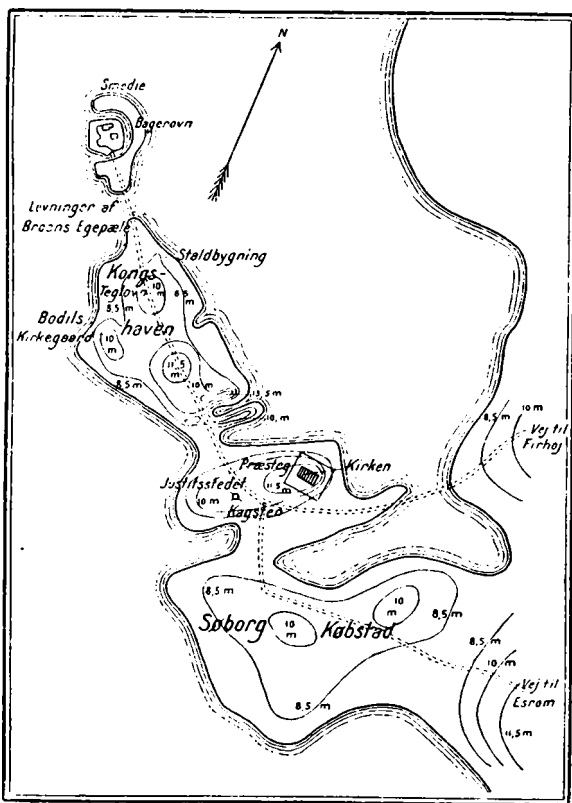
SØBORG-- GILLELEJE SOGNE danner een Sognekommune med Søborg som Hovedsogn og Gilleleje som Anneks, og de hører begge under samme Kredse med Tingsted i Helsing; hører under Kronborg vestre Birks Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Kommunens samlede Areal udgør ca. 3152 ha; heraf optages ca. 60 ha af Moser og lignende Vandarealer, medens ca. 30 ha optages af Skov. Det samlede Indbyggerantal var i Aaret 1800: 1063; i Aaret 1900: 2250; nu er dette Tal ca. 2862.

Søborg Sogn omgives af Annekssognet og grænser til Sundet, Græsted og Esbønderup Sogne. Saagodt som hele den østlige Grænse dannes af Esrom Kanal. Sognets Omraade er ca. 2683 ha, og dets Jorde er gennemgaaende flade og meget lerede. Mod Syd ligger den store, udtørrede Søborg Sø, og langs Nordkysten er der høje og ret stejle Klinter. I de senere Aar er der ved Stranden bygget en Mængde Sommervillaer. Mod Nord ligger „Hedsbjerg“, der er ca. 50 m. højt og Sognets eneste Højdedrag; fra dette er der en pragtfuld Udsigt over hele Sognet. Af Skov findes der ca. 23 ha og af Moser og andre Vandarealer ca. 50 ha.

I Sognet ligger Landsbyerne Søborg, der i Aaret 1231 kaldtes Syoburg, med Kirke, Præstegaard, Skole, Forsamlingshus samt Jernbaneholdeplads, Dragstrup med Skole, Ferlefirhøj med Jernbanestation, Brejnerød med Andelsmejeri, Hedsbjerg med Skole, Strandbørstrup-Munkerup med Kystsankatorium, opført 1909, og endelig Fjellenstrup, der hører under Gilleleje Sogn. Paa Klinteren ved Nakkehoved ligger Nakkehoved Fyr, der er bygget i Aaret 1898, idet der dog allerede fra 1772 har ligget et Kulfyrrer her.

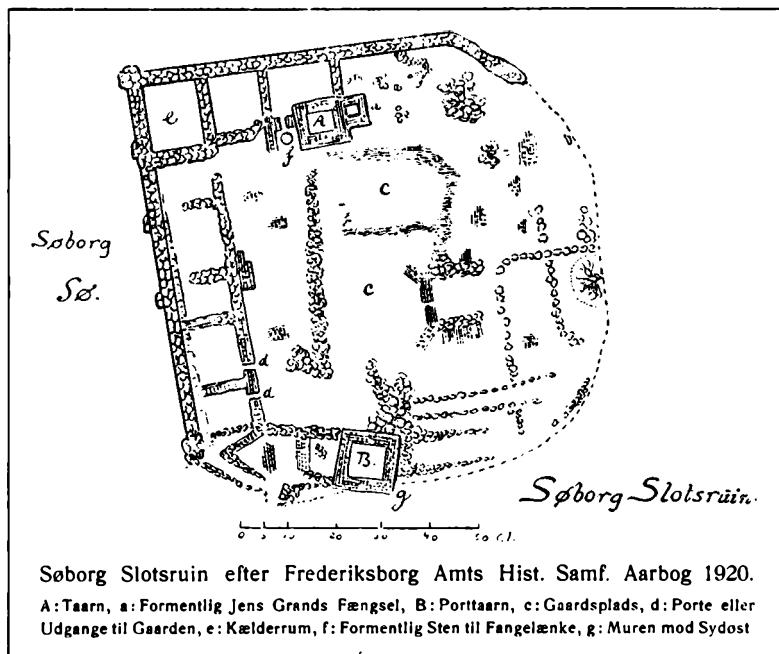
Gilleleje Sogns Omraade andrager ikke mere end ca. 469 ha; det grænser til Sundet og Søborg Sogn, og dets Jorde er gennemgaaende meget lette. Af Moser o. lign. optages ca. 13 ha, medens der af Skov kun findes ca. 6 ha. Ned mod Gilleleje sænker Bakke- draget sig fra det højtliggende Nakkehoved, men hæver sig atter op til Gilbjerg- hoved,

der er Sjællands nordligste Pynt; her bryder Havet ind med voldsom Kraft mod Bakkens Fod, medens der fra Toppen er en pragtfuld Udsigt langs Kysten til begge Sider og over til Sverige. — I Sognet ligger kun Byen Gilleleje, der i voré Dage er et mondænt Badested, med Kirke, Skole, Realskole, Missionshuse, flere Badehoteller, Jernbaneendestation for Gribskov- og Hornbæk-Gillelejebanen, Gas- og Vandværk, der er opført 1912—13, Rekreationshjemmet „Elim“, og endelig Anstalten Gilbjerggaard, der er oprettet 1888 til Uddannelse af unge Piger. Blandt de Gaarde, der ligger i Sognet, skal nævnes Blokshejgaard og Nellerup, der i den senere Tid er udstykket. Havnen, der ejes af et Havnelav, blev bygget i Aaret 1870, men led i Begyndelsen af vort Aarhundrede stor Skade ved en voldsom Storm. Den blev dog atter genopbygget og samtidig udvidet ved Hjælp fra Staten. I Aaret 1917 oprettede Selskabet Lysglimt et Rekonvalescenthjem. Det første Aars Antal af Rekonvalescenter var 60 og steg til 319 i 1928; i Aarene 1917—28 har Hjemmet ialt været besøgt af 1704 Rekonvalescenter.

Kort over Søborg Slot og By 1790.

Søborg Slot og Købstaden Søborg var i længst forsvundne Tider af stor Betydning i vort Land, men det, der er tilbage, er kun et daarligt Billede af denne Stads Storhed og Slottets Fornemhed. Den forhen store Købstad er nu kun en ringe og upaaagtet Landsby. Men i gamle Dage saa her ganske anderledes ud; Solen kastede sine Straaler ind over Bugten, der ved Gilleleje fra Kattegat strakte sine Arme ind mod Søborg. Skibe kunde her sejle ind og skjule sig langs Fjordens Bredder,

der var tæt skovbevoksede; et herligt, af Naturen skabt, Tilflugtssted for Datidens Vikinger, og denne Tid spores da ogsaa i de Fund, der ofte gøres her. Saltvandet har aflejret Mængder af Muslingeskaller o. lign., der overalt skimtes ved Pløjningen af Jorden. Fjordens Form var meget uregelmæssig og afgav mange Holme, Næs og Vige, hvor der baade i Sten- som i Broncealderen boede mange Mennesker, da Stedet var saa udmærket til Boplads; her var jo baade Skov, Vand, god Jord og vanskeligt for fjentligstillede Stammer at trænge ind. Længere mod Øst strakte sig paa den Tid en lang Havarm ind til Esrom; omtrent ved Hulerød bredte denne Arm sig som en Bugt, og her saavel som ved Søborg Sø laa Boplads ved Boplads. De mange underlige Stednavne her oppe vidner om hine hedenske Tider i vort Lands Historie. Saaledes saa da den Del af Herredet ud, og Fordelingen af Land og Vand var saadan til omtrent helt op i Middelalderen. Men da begyndte Landet at hæve sig; Fjorden blev adskilt fra Havet, og de mange Tilløb af Aær gjorde, at Vandet efterhaanden blev fersk, og der dannede sig en Sø. Paa den Tid, da Havet endnu gik her ind, laa der en Fæstning af Træ og Jord. Paa den senere Borg fandtes i Aaret 1600 en Indskrift, der fortæller, at „Aristoteles levede, og Alexander herskede, dengang Borgen Søborg anlagdes af Hedninger“. — Saxo fortæller, at der oppe i Søborg anlagdes en Borg paa en Holm i den Letriske Sump. Senere opstod her en Stad, „Staden i den Letriske Sump“. Borgen maa saaledes have ligget omgivet af Vand, der kaldes Letremose eller Letresø, hvilket betyder Teglmose eller Teglsø, og enkelte Steder synes det, som om Borgen ved Søborg blev kaldt Teglborg; antagelig fordi man paa de Tider begyndte at brænde Sten til Bygningsbrug, de saakaldte Munkesten. Paa Valdemar den Stores Tid tilhørte Søborg Slot Ærkebiskop Eskild, der i mange Aar laa i Fejde med Kongen. Det er dog muligt, at dette Slot eller den Borg, som Beretningerne her omtaler, ikke var Søborg, men Eskildholt, der laa længere mod Vest paa en anden Holm. Efter sit Nederlag maatte Biskoppen overlade Borg og By til Kongemagten. I Aaret 1177 var en Mand ved Navn Torbern Foged paa Søborg Slot. Valdemar den Store lod Borgen ombygge, saa den blev den stærkeste Fæstning i Danmark. Bag denne stærke Borg laa saa Byen Søborg godt dækket og skjult.

Ved Kong Eriks Død tog Christoffer Borgen i Besiddelse som Arv efter Faderen, og under denne Konges Regeringstid mistede Kongehuset Søborg Slot. Kong Christoffer var altid i Pengetrang, og i Aaret 1323 pantsatte han Slottet og Byen til den mægtige Adels-

mand Knud Porse. Under de haabløse Forhold, der da herskede i Landet, er ogsaa Søborg blevet belejret og ødelagt, og i Tidens Løb havde det mange forskellige Lensmænd og Ejere indtil Grevens Fejde, fra hvilken Tid alle Efterretninger om Slottet forsvinder. Man ved dog, at Kong Frederik II saa sent som i Aaret 1580 har opholdt sig paa Søborg Slot.

Købstaden Søborg synes ligesom Slottet at være blevet ringere og ringere, og i Aarene omkring 1550 er den slettet blandt Landets Købstæder og dens mange Bygninger som sunket i Jorden, idet flere Ildebrande hærgede Byen. I Aarene omkring 1652 findes den omtalt som en øde og forladt Købstad, og af Beretninger fra Aaret 1740 ses det, at Sognepræsten Wederkinch tilskrives Pontoppidan, at overalt hvor man graver, støder man paa Murrester. Af Lensmænd paa Valdemar den Stores Tid nævnes Thorbernus Castellanus de Siøburgh, og af de Lensmænd, vi ved Navn paa, følger da Poul Hvit 1271—86; Jesper Mogensen 1286—95; Tue Jacobsen 1295—99; Knud Porse og Hertuginde Ingeborg Ferke 1299—1354; Erik Sjællandsfar 1354—64; Jacob Nielsen 1364—69; Peder Okse 1369—1422; Folmer Knob 1422—51; Johan Okse 1451—65; dennes Søn Oluf Okse 1465—92; Aagesen Sparre 1492—1514; Knud Henriksen Sparre 1514—27; og efter ham blev Slottet vistnok underlagt Kronen. I Aaret 1850 lod Kong Frederik VII foretage store Undersøgelser af Ruinerne, og man fandt derved blandt andet Fundamenterne af de to Taarne A og B (se Grundplanen). I den nyere Tid er der atter foretaget forskellige Udgravninger af Nationalmuseet. Man fandt da flere Kælderrum, der var bygget af Kampesten, det kvadratiske Taarn (a) paa Slottets Østside afdækkedes endnu mere, og man fandt her Rester af svære Mure. I Slotsplanens sydlige Del fandtes endnu et Taarn (b) samt et mindre Taarn mod Øst. I Slutningen af det forrige Aarhundrede fandt man paa Præstegaardens Jorde nogle Bygningsrester, der sikkert stammer fra Byens Raadhus. I Oldtiden har denne Egn været ret stærkt bebygget, hvad de mange Fund saavel fra Stenalderen som Broncealderen vidner om. Der har her i Sognet ligget op mod 50 Gravhøje og Dysser. De fleste af disse samler sig paa Bakkefaldene ved Hedsbjerg og Firhøj. Det er kun faa af dem, der er bevaret til vore Dage.

Litt.: Trap: Danmark. Frederiksborg Amts Historiske Samfunds Aarvog 1920. V. Boye: Fund af Genstande fra Oldtiden og Middelalderen i og ved Søborg Sø, København 1882. C. F. Wegener: Om Udgravning af Asserbo og Søborg Ruiner o. s. v. i Ann. for n. Oldk. 1851.

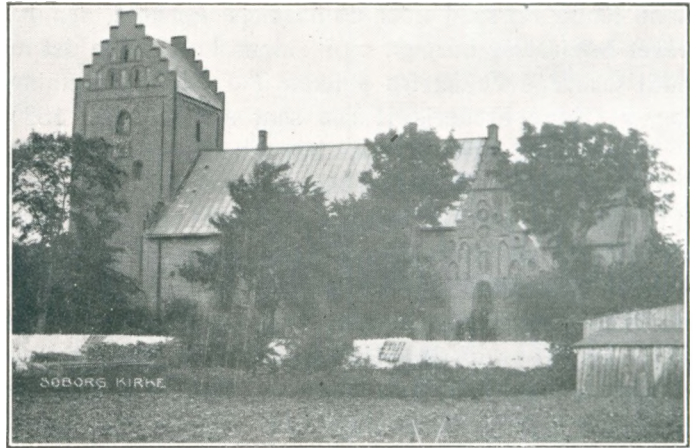
Søborg Sø, der i sin Tid strakte sig over store Dele af Sognets Areal, vel nok nær de 700 ha, begyndte man i Aaret 1790 at udtørre ved at grave en Kanal ud til Gilleleje, og derved lede Vandet ud fra Søen. Arbejdet med denne Udtørring skyldes sikkert Amtmand H. N. Arctander, der paa den Tid var Landinspektør, og Grunden til Udtørringen skyldes, at man her om Vinteren var udsat for store og ødelæggende Oversvømmelser af hele det omkring liggende Areal. Man naede saa vidt, at der kun blev en lille Sø tilbage, kaldet „Klaringen“, medens det øvrige Areal henlaa som Mose og Sump, men i Aaret 1858 afhændede Staten hele Søens Areal til daværende Hofjægermester Neergaard og Etatsraad L. N. Bregendahl. Denne blev i Aaret 1865 Eneejer, og ved hans Død i Aaret 1872 solgtes da Arealet til Grev Friis Friisenborg, der atter optog Arbejdet med Udtørringen. Endelig i Aaret 1915 solgte den daværende Ejer, en Datter

Gade i Søborg By.

af førnævnte Grev Friis, Baronesse Clara Blixen-Finicke, hele Arealet, over 600 ha, til Udstykningsforeningen for Sjællands og Fyens Stift for 803.750 Kr., og der blev da udstykket 237 Parceller.

Søborg Kirke er bygget af Munkesten og stammer antagelig fra det 12 Aarhundrede. Den var oprindelig Kirke for Købstaden Søborg. Dronning Margrethe lod den ombygge og forandre, blandt andet ved at opføre en Række Murstenssøjler langs Midten af Skibet; det store flade Loft fik

Søborg Kirke.

paa den Maade delte Hvælvinger. Dette foranledigede, at man maatte sænke de andre Buer i Kirken saaledes, at Korbuen og Taarnbuen fik samme Højde. Altertavlens Billede er fra Aaret 1843, medens Rammen er fra Frederik II's Tid. Prædikestolen er et smukt Stykke Højrenæssancearbejde. Der findes i Kirken et ældgammelt Vaabenmærke, der antagelig stammer fra Tiden omkring Aar 1400. Under dette Mærke staar Navnet Joh. Oltena.

Gilleleje Sogn, der som omtalt er Anneks til Søborg, er antagelig ikke ældre end fra Tiden omkring Reformationen. Oprindelsen til Navnet kendes ikke, og hvorvidt der i Middelalderen har eksisteret et Fiskerleje af dette Navn vides ikke. Der er i Sognet fundet ca. 12 til 14 Gravhøje, der alle laa paa Strækningen fra Gilleleje ned mod Nellerupgaard.

I Begyndelsen af det 16 Aarhundrede opstod der paa Nordsjællands Kyst mod Kattegat en hel Række Fiskerlejer. Man ved, at der i Gilleleje omkring Aar 1530 blev bygget et lille Kapel, hvorved Beboerne, der egentlig hørte til Søborg Kirke, ansatte deres egen Kapellan. Herover kom de naturligvis i Strid med Præsten i Søborg, og Kongen maatte til Slut mægle.

Fra Aar 1560 og senere træffer man meget ofte Navnet Gilleleje i Lensregnskaberne fra Kronborg, idet hele denne Del af Nordsjælland hørte under Kronen. I Aaret 1564 udskrives der Baadsmænd til Brug i Krigen mod Sverige, og her maatte Gilleleje stille 30 Mand, medens det øvrige Kronborg Len kun stillede 20 Mand, hvilket kunde tyde paa, at Fiskerlejet paa den Tid har været stærkt befolket.

Kort Tid efter havde Krig, Pest og Nød helt ødelagt Lejet, og der fandtes hverken Mandskab eller Skibe. Inden Udgangen af Aarhundredet var Fiskerlejet dog atter vokset, thi man ser i Jordebogen fra 1582, at der nu fandtes 70 Fiskerboliger. Denne pludselige Vækst skyldes sikkert Indvandring fra forskellige Steder, hvad ogsaa de fremmede Navne som Fynbo, Sagbo og Aabo kunde tyde paa.

Indbyggerantallet har saaledes gennem Tiderne svinget meget, indtil det i Midten af det 18 Aarhundrede voksede stærkt, ligesom de øvrige af Nordsjællands Fiskerlejer.

Gilleleje Kirke er som før omtalt bygget i Aaret 1556, men er senere blevet helt ombygget. Det er kun en lille Bygning med et lille Spir.

Litt.: Trap: Danmark. Th. B. Bang: Bidrag til Gillelejes Historie i „Fra Fredb. Amt“, 1917.

Kommunens Skolevæsen har Skolebygninger i Søborg, Dragstrup, Hedsbjerg og Gilleleje, hvor der foruden ogsaa er en Realskole. Skolen i Søborg er den ældste af de her nævnte Skoler. Den sidste af disse Skoler er Dragstrup Skole, der blev oprettet i Aaret 1900. -- Blandt de mange Andelsforeninger, der findes rundt om i Herredets Sogne, skal

vi her kun nævne Søborg Brugsforening, oprettet i Aaret 1885. Først i Aaret 1890 erhvervede Foreningen egen Bygning. Den nuværende Formand er H. P. HANSEN. Uddeler er HENRIK HANSEN.

Sogneraadet bestaar af: Gaardejer HANS HANSEN, Dragstrup; Lærer L. C. JENSEN, Gilleleje; Gaardejer HANS HANSEN, Firhøj; Uddeler HENRIK HANSEN, Søborg; Proprietær JOHANNES A. JØRGENSEN, Søborggaard; Fisker DITLEV ANDERSEN, Gilleleje; Tømrermester PEDER ANDERSEN, Gilleleje; Proprietær, cand. mag. A. HARTEL, Gilleleje; Fisker P. A. PETERSEN, Gilleleje; Købmand EVALD ANDERSEN, Gilleleje; Vandværksbestyrer FREDERIKSEN, Gilleleje; Sognefoged er LARS P. PEDERSEN.

FREDERIK ORLA-NIELSEN, Enelærer

f. 27 August 1880 i Gørlose, S. af Gaardejer Fr. N. og Hustru Birthe f. Olsen, g. 1927 med Anna Sørensen. Kaldet til Dragstrup Skole 1915, Formand for Sønderjydsk Forening for Græsted og Omegn, do. for Dansk Organist og Kantor Forenings 1ste Kreds, Organist i Søborg Kirke.

OLAF JULIUS HARDT, Dyrslæge

f. 15 November 1896 i Kristiania, S. af fhv. Skibsfører S. C. P. H. og Hustru f. Petersen, g. med Theresia Phillip. Dyrslægeeksamen 1920, Vikarstillinger her i Landet og Norge, deltaget i Kursus for Kød- og Mælkekontrol, konst. Kontrol-dyrslæge paa Bogense Svineslagteri, Praksis i Merløse fra 1922—26, siden 1926 i Gilleleje, Kontrol-dyrslæge ved Søborg-Gilleleje kommunale Kød- og Mælkekontrol. Sekretær i Gilleleje og Omegns Museumsforening.

HENRIK HANSEN, Uddeler

f. 24 August 1886 i Gevinge, S. af Gaardejer P. H. og Hustru Ane Margrethe f. Christensen, g. 1910 med Dorthea Christensen. Uddeler paa Samsø 1908—14, do. i Haslev 1914—17, i Blære 1917—19, siden da i Søborg, Medlem af Sogneraadet siden 1924,

LAURITZ JOHANSEN, Postinspektør

f. 1 August 1869 i Hornbæk, S. af Chr. J. og Hustru Nelle Marie f. Jensen, g. 1905 med Kirstine Larsen. Ansat ved Hornbæk St. 1906, ved Firhøj 1919, siden 1930 Postinspektør ved Firhøj St.

AXEL CHR. HARTEL, Proprietær

f. 1 Marts 1889 i København, g. 1 Januar 1916 med Signe Ella Gunhild Jensen, D. af kgl. Lods Carl J. og Hustru Laura. Student 1907, cand. mag. i Græsk, Latin og Tysk 1914, Lærer ved Karen Kjærs og Plockross Skoler 1913—15, Købmandsuddannelse hos Grosserer B. Stilling-Andersen, København, Prokurist hos samme 1916—21, købte i 1918 Bedsmosegaard pr. Gilleleje, 1923 mageskiftet med Nelle-ruggaard pr. Gilleleje, 1924 Bestyrelsesmedlem i Gilleleje Borgerforening, 1929 Medstifter af og i Bestyrelsen for Gilleleje Tekniske Skole, 1913—17 Redaktør af „Brevduebladet“, 1925 Formand for Gilleleje Venstreforening, 1926—28 Medlem af Menighedsraadet, fra 1926 Medlem af Gilleleje Folkebibliotheks Bestyrelse, 1928 Medlem af Søborg—Gilleleje Sogneraad (Venstre), ved Valget 1929 Venstres Kandidat i Køgekredsen.

BLISTRUP SOGN danner en egen Sognekommune med Tingsted i Helsingø og hører under Kronborg v. Birks Retskreds, Hillerød Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 2205 ha. Heraf optages af Moser og andre Vandarealer ca. 27 ha, og noget over 80 ha optages af Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 689; i Aaret 1900: 997; nu er det noget over 1100.

Sognet omgives af Græsted, Vejby og Valby Sogne samt grænser til Søborg Enklave og Kattegat. Jordene er temmelig bakkede, men ret frugtbare. I Sognets nordlige Del, hvor forhen Flyvesandet over Store Strækninger havde frembragt Heder og uopdyrkede Arealer, er nu smukke Beplantninger. Dette gør sig ogsaa gældende paa de ret stejle Skrænter ved Kysten; her er der i de seneste Tider opstaaet en vidtrækkende Villabebyggelse, der næsten ubrudt naar helt til Gilbjerghoved.

I Sognet ligger Landsbyerne Blistrup, der i Begyndelsen af det 14 Aarhundrede hed „Blysthorpp“. I Byen er der Kirke, Præstegaard, Skole, Andelsmejeri og Brugsforening, oprettet 24 Januar 1886. Endvidere Lydshøj, Bakkebjerg, Højelt, Hesselbjerg med Planteskole tilhørende Frederiksborg Amts Plantningsselskab, stiftet 12 April 1892, Udsholt, Smidstrup med Skole, Raageleje med flere Villabebyggelser og nu et søgt Badested, kaldet „Fiskerlejet Raageleje“, Kolsbæk.

Sognet har i den tidligste Oldtid været meget bebygget og særlig i Egnen fra Hesselbjerg ned mod Kolsbæk. Der har i tidligere Tid her ligget en lang Række Gravhøje, der sikkert alle var fra Tiden omkring Broncealderen. Af disse Oldtidsminder er der i vore Dage kun ganske faa tilbage. Der ligger den omtrent 7 m høje Banke ved Kolsbæk, der hedder Embedshøj. Herfra kan man se tre, ved Bakkebjerg liggende, ret anselige og velbevarede Høje. Vest for Smidstrup, hen mod Udsholt, har der ligget en Række paa henved 20, nu næsten ødelagte Høje. Ikke langt fra Ølshøjgaard ligger „Ølshøj“, der omslutter *en dobbelt Jættestue. I Udkanten af Valby Hegn ses en Række mærkelige Langdysser*, der næsten alle har 2 eller 3 Kamre. Ved Kurrebro og uden for Blistrup har der været nogle lignende Stengrave. I flere af de her omtalte Grave er der gjort rige Fund af Redskaber og Smykker fra Oldtiden.

Blistrup Kirke kan i sin Oprindelse sikkert føres tilbage til det 11 Aarhundrede, men at bestemme Tiden nærmere, lader sig ikke med Sikkerhed gøre. Fra Begyndelsen bestod Kirken kun af et lille Skib med et tilbygget Kor, og begge disse Bygninger var opført af Kampesten. Allerede i Begyndelsen af det 13 Aarhundrede er man begyndt at ombygge Kirken, og Taarnet stammer ogsaa fra denne Periode. Prædikestolen er fra Chr. IV' Tid, medens Altertavlen er fra Aaret 1830. Klokkerne menes at være støbt i Esrom Kloster i Aaret 1391.

Sogneraadet bestaar af: Købmand C. JENSEN, Udsholt, Formand; Gaardejer ANDERS P. NIELSEN, Udsholt; Parcellist OLE ANDERSEN, Smidstrup; Particulier HARALD HENRIKSEN, Højelt; Parcellist MAD S LARSEN, Højelt; Gaardejer ANDERS CHR. PEDERSEN, Kolsbæk; Muremester CARL ANDERSEN, Hesselbjerg. Formand for Menighedsraadet er Lærer ERIKSEN, Blistrup, for Værgeraadet Sognepræst BURIIS og for Hjælpekassen Gaardejer ALFRED ANDERSEN.

GRÆSTED—MAARUM SOGNE danner een Kommune med Græsted som Hovedsognet og Maarum som Annek. Græsted Sogn har Tingsted i Helsing, hører under Kronborg vestre Birk Retskreds, Hillerød Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kontor i Esrom, Frederiksborg Lægkreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 2670 ha. Kommunens samlede Areal er 4224 ha: Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 949, samlet i hele Kommunen var det samme Aar 1389, i Aaret 1900 var det steget til 2083 i Græsted og i begge Sogne til 2947, i Aaret 1920 var det samlede Indbyggerantal ca. 3310 og nu er det ca. 3452.

Græsted Sogn omgives af Annekssognet samt Søborg, Esbønderup, Valby og Blistrup Sogne og grænser paa et kort Areal til Kattegat. Hele Sognearealet er bakket med gode Jorde, der i sin Tid har været delvis skovbevoksede. Nu er ca. 100 ha optaget af Skov. Mod Vest ligger Græsted Hegn og en Del af Aggerbo Hegn, begge under Maarum Skovdistrikt. Mod Nord findes en skovløs Flade med gode og frugtbare Jorde. Langs Kysten

er der i de senere Tider bygget flere Sommervillaer, og vender vi os mod Øst, ser vi den store Banke, kaldet Turisthøjen. Fra denne er der en Udsigt af ganske ualmindelig smuk og afvekslende Art. Ca. 60 ha af Sognet optages af Moser og lignende Vandarealer.

I Sognet ligger Landsbyerne: Græsted, med Kirke, Præstegaard, Skole, Teknisk Skole, Forsamlingshus, Kro, Andelsmejeri, Alderdomshjem, Vandværk, Jernbanestation m. m. Alume, med Skole og Missionshus, opført 1196, Holt, Haagendrup, Tulstrup og Paarup med Jernbanestation, Strand, Esbønderup, Dønvælde og Stokkestrup.

Niels Larsen.

NIELS LARSEN, Sognefoged

f. 7 Oktober 1868 i Ejlstrop, S. af Lars L. og Hustru Marie Kristine f. Larsen. Sognefoged i Maarum siden 1909, Medlem af Nordsjællands Banks Bankraad, Sogneraadsmlem fra 1917—25, Kommunalrevisor siden 1925, Vurderingsmand i Østifternes Brandforsikring.

LARS JENSEN, Sognefoged, DM.

f. 15 April 1859 i Paarup, S. af Gaardejer Jens Andersen og Hustru Gunhild f. Madsen, g. 1889 med Hanne Marie Hansen, død 1926, Sognefoged i Græsted siden 1900, Medlem af Direktionen for Vestre Birks Sparekasse siden 1898, Ejendoms-skylds-Vurderingsmand fra 1913—18.

Om Sognets Bebyggelse i Oldtiden vidner de enkelte Grave og Dysser, der er fundet rundt om; der har vel været henved 15—20 forskellige Gravhøje og Stendysser, men de er nu saa godt som alle sløjfede. Fra Broncealderen er der her i Sognet i en Langdysse Jordhøjning fundet et Guldarmaand af enestaaende Størrelse.

Fra de Landsbyer, vi nylig nævnede, er der gennem Tiderne udflyttet en Del Gaarde, og der er derved opstaaet flere Samlinger af Gaarde eller Huse, saaledes Stederne: Aggebo Skovhuse, Græsted Skovhuse, Lopholm Huse, Pikkerhuse, Faksemose, Fredbo Overdrev og endelig Græsted Overdrev. Siden Jernbanens Anlæggelse til Græsted er der sket store Forandringer med selve Græsted By.

Den er nu en moderne Stationsby med mange smukke Villabeboelser, Handlende,

Haandværkere, Andelsinstitutioner m. m. — Naar vi tænker tilbage til den Tid, hvor der i hele

Sognet kun var ca. 1000 Indbyggere, er det en kolosal Udvikling, der er foregaaet blot til Begyndelsen af dette Aarhundrede,

hvor alene Græsted har 680 Indbyggere og henved 149 Huse og Gaarde.

Græsted gamle Præstegaard, nedrevet 1926.

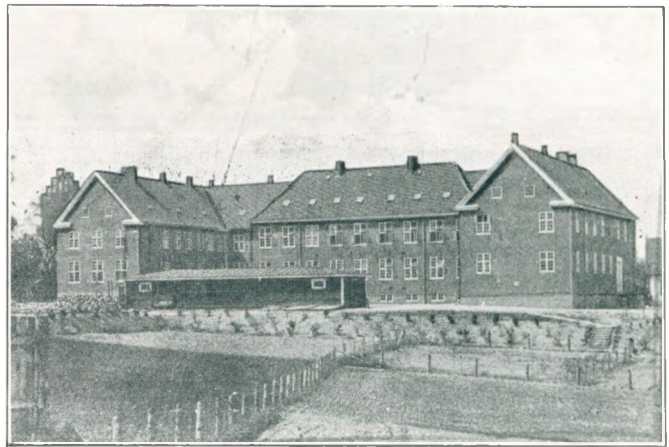

Markedspladsen med Kirken i Baggrunden.

Monumentet for Sognets faldne Krigere staar, et Juletræ. Murermester JENS ANDERSEN, der er født den 7 December 1886 i Vejby Tibirke, har siden 1921 været Borgerforenin-

gens Formand. — Græsted Kirke er antagelig fra tidlig romansk Tid, og endnu er Dele af den første Kirkebygning nogenlunde bevarede. I sin første Oprindelse havde Kirken ikke noget Taarn, ligesom der heller ikke fandtes Hvælvinger. Disse er først indbygget omkring det 15 Aarhundrede. Senere er Udvidelsen af selve Kirkerummet foregaaet, idet man først udvidede Skibet mod Vest. Endnu senere, men naar vides ikke med Sikkerhed, er Taarnet, der er ret anseligt, opført sammen med Vaabenhuset og Kapellet mod Nord. Endelig er Sakristiet tilbygget. Disse Tilbygninger er alle opførte af røde Munkesten i smuk gotisk Stil. Mellem Skibet og Koret er der i Buen rejst en barok Korsranke, paa hvilken et sengotisk Krucifiks er anbragt, og over den firkløverformede Døbefont findes et Snitværk fra Renæssancetiden, hvorpaa ses Hans Henrik Gyldenløves og Hustru Regitze Grubbes Vaabener. Altertavlen er malet af Th. Vegener i 1857 og forestiller Nadveren.

Græsted Kommuneskole.

Græsted Kro.

Rykker vi helt op til vore Dage, ser vi Byen med elektrisk Belysning af Gaderne, Gade- og Vejskilte, anlagte Spadserestier og til Dels gennemførte Kloakanlæg.

Alle disse Goder er imidlertid ikke alene fremkommen ved Kommunens Foranstaltning og Hjælp. Græsted Borgerforening, der er stiftet i Aaret 1903, har en meget væsentlig Andel deri.

Desuden sørger Foreningen for, at Byens Fattige ikke lider Nød; de opstiller hvert Aar ved Juletid paa „Trekanten“, hvor

Den nuværende anselige Skolebygning i Græsted By opførtes 1921—22 og afløste en af Fr. IV' Skoler.

Allerede før 1914 var det paatænkt at bygge en ny Skole, men Verdenskrigen kom og van-

skelligjorde Arbejdet, saa det maatte udsættes. Børneantallet steg stærkt, saa det blev nødvendigt at bygge en selvstændig Skolebygning for Forskolelærerinden og at leje Lokaler til 2 Klasser i Teknisk Skole i Græsted By. En ny Lærer ansattes i 1918, og Skolen havde da 3 Lærere og 2 Lærerinder. Men at have Skolens Klasser paa 3 forskellige Steder var i Længden uholdbart; Børneantallet steg stadigt, og Sogneraadet vedtog da at bygge den nye Skole, der indviedes den 13 Oktober 1922 og kostede ialt 331.000 Kr.

Der er i den store trefløjede Skolebygning indrettet 9 Klasseværelser, Gymnastiksal, Baderum med Brusebad til Børnene og Karbad til Skolens Personale, Kælderlokale til Skolekøkken, Loftsrum til Sløjdlokale, Skolekontor med brandfri Box, Lærerværelse, Lejlighed til Overlæreren og flere af Lærerne samt til Skolens Pedel.

Umiddelbart op til Skolegaarden ligger Skolens Sportsplads, der er 5460 m².

Fra 1 April 1930 er Græsted kommunale Skole en købstadsordnet Folke- og Realskole med 7 fortløbende Klassetrin i Folkeskolen og 4 i Realskolen, der afsluttes med almindelig Forberedelseseksamen. Børneantallet er for Tiden ca. 300, og Skolens Lærerpersonele bestaar af 1 Overlærer, 4 Lærere og 3 Lærerinder.

Alme Skole er sikkert ikke paabegyndt før omkring Aaret 1800, muligvis i Aaret 1814—15, og alt tyder paa, at Beboerne før den Tid var henvist til Skolen i Græsted. I Aaret 1923 er den gamle Landsbyskole afløst af en stor ny Skolebygning med Forskole.

C. TH. ROOS, Overlærer

f. 28 Februar 1887 i København, S. af Pakhusformand C. Roos og Hustru Anna f. Christensen, g. 1911 med Anna Herskind, D. af Landmand N. Herskind, Gedved. D. 1909 fra Haslev Seminarium, Tillægseksamen i Tysk og Engelsk, 8 af Statens korte Kursus og Aarskursus i Tysk, 1909—11 Læ-

rer i Bindlev, 1911—18 Realskole- og Seminarielærer i Neksø, 1918—20 Lærer ved Rønde Præliminær- og Artiumskursus, 1920—28 Lærer ved Gilleleje kommunale Realskole, 1928—30 Førstelærer i Græsted, fra 1 Juli 1930 Overlærer ved Græsted kommunale Realskole.

Græsted Kirkes Indre.

SIMON JOHS. NOMMESEN, Lærer

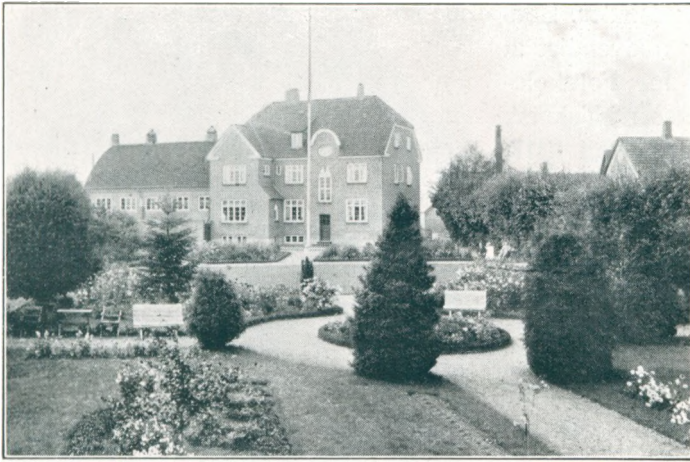
f. 26 November 1890 i Gundstrup, S. af Kolportør T. V. N. og Hustru Bodil f. Kristensen, g. 1922 med Else Larsen. Seminarist fra Haslev 1914, Andenlærer i Svinninge 1917—20, Lærer i Maarum siden 1920, Formand for Værgeraadet siden 1924, Kirkevæрге siden 1928, Kredsformand for Pleje-

hjemforeningen, Græsted Afdeling.

Alderdomshjemmet i Græsted er bygget i Aaret 1909—10. Det var egentlig opført som Ungdomshjem under K. F. U. M.s Ledelse, men dog saaledes, at andre ogsaa skulde kunne faa Adgang dertil.

Forskellige Stridigheder, som vi ikke her skal komme nærmere ind paa, gjorde, at Hjemmet med dets smukke Bygning og Haveanlæg ikke kom til at tjene det Formaal, for hvilket det var opført. Det henstod nu i nogen Tid ubenyttet, indtil der oprettedes et Pensionat; dette viste sig ret hurtigt ikke at kunde lade sig praktisere.

Alderdomshjemmet „Karlsminde“.

Endelig overgaar da Bygningen med tilhørende Haveanlæg i Aaret 1923 til Græsted-Maarum Kommune, der lod det indrette til Alderdomshjem ikke blot for egne Borgere, men ogsaa fra Esbønderup, Nøddebo, Helsinge, Vallerød samt Blistrup Sogn. — Hjemmet, hvis Bestyrerinde er Fru INGBORG LARSEN, har Plads til 20 Personer, dels enligstillede, dels Ægtepar.

Af Andelsinstitutioner findes der i Sognet Græsted Andelsmejeri samt Græsted Brugsfor-

ening. Mejeriet er stiftet i Aaret 1888 med ca. 90 Andelshavere; nu er Tallet ca. 300. Dets første Formand var Gaardejer Rasmus Nielsen, Fredbogaard, og den nuværende er Gaardejer JØRGEN NIELSEN, Odderholm. Brugsforeningen er stiftet i Aaret 1885 og tæller ca. 100 Medlemmer.

Græsted Postkontor er oprettet den 1 November 1885, idet der dog før den Tid og siden 1880 var Brevsamlingssted.

I Aaret 1888 oprettedes Bydistriktet, men først i 1909 blev det nuværende Posthus bygget. Før den Tid havde Postkontoret Lokaler paa Jernbanestationen. Foruden Postmesteren er der ved Græsted Posthus 1 Bypostbud og 5 Landpostbude. Den første Postmester hed Larsen og virkede til 1907, derefter von Wawren fra 1907—13, Koppel fra 1913—22, og endelig nuværende Postmester AAGE STAFF IBSEN.

AAGE STAFF IBSEN,
Postmester

f. 22 Juni 1866 i København,
S. af Postmester Fr. I. og
Hustru Poulina f. Staff.
Elev 1886, Postmester i
Græsted siden 1922.

HANS PEDER LARSEN,
Postbud

f. 13 Oktober 1873 i Græsted, S. af Lars Nielsen og Hustru Margrethe f. Sørensen, g. 1910 med Johanne Marie Larsen. Ansat ved Postvæsenet i Græsted siden 1907.

Græsted-Hillerødbanen er som tidligere omtalt anlagt i Aarene 1879—80; se herom under Afsnittet om Købstaden Hillerød, Side 72.

Græsted og Omegns Haandværker- og Industriforening er stiftet i Aaret 1890 paa Initiativ af Murer Niels Hansen og Lokomotivfører C. A. Jensen. Foreningens første Formand var Garver August Bach. Den nuværende Formand er Urmager RASMUSSEN, Græsted.

LAURITZ LARSEN,
Kommunesekretær

f. 4 Februar 1873 i Haagen-
drup, S. af Gaardejer A. L.
og Hustru Petronelle f. Chris-
tiansen, g. 1897 med Karen
Hansen.

**HANS PETER NEER-
TOFT,** Sagfører

f. 28 Marts 1874 paa Bornholm,
S. af Avisbruger H. Nielsen
og Hustru Bodil Kirstine f.
Petersen, g. 1904 med Dag-
mar von Motz. Lærereksa-
men 1893, Lærer i Asnæs
og Esbjerg til 1899, exam.
juris 1902, siden 1905 Sag-
fører i Græsted.

OLAF CHR. ROSTBØLL, Stationsforstander

f. 7 September 1895 i Odder, S. af Lærer R. R. og Hustru Kamilla Marle f. Eriksen, g. 1923 med Edel Ingwersen. Elev i Odder 1913, Assistent 1919, Stationsmester i Vejby 1924, Stationsforstander i Kagerup 1926, i Græsted siden 1929.

SOFIE SIVERTSEN, Distriktsjordemoder

f. 20 November 1877 i Slagelse, D. af Husejer Hans Rasmussen og Hustru Helene f. Schultz, g. 1897 med Lærer V. Sivertsen, død 1901. Dimit. fra Jordemoderskolen 1904, praktiserende i Ølstykke 1904—25, siden 1925 i Græsted-Maarum Kommune, siden 1915 Formand for Jordemoderforeningen for Frederiksborg Amt.

INGEBORG LARSEN, Bestyrerinde

f. 18 December 1883 i Helsingør, D. af Niels Kjærsgaard og Hustru Anna Johanne f. Poulsen, g. 1905 med Bygmester Larsen, død 1921 i Argentina. Siden 1923 Bestyrerinde paa Græsted—Maarum Alderdomshjem.

JOHAN LARSEN, Kroejer

f. 10 Oktober 1881 i Vejby, S. af Gaardejer, fhv. Folketingsmand L. L. og Hustru Karen f. Jensdatter, g. 1904 med Ane Jørgine Nielsen. Ejer af Græsted Kro siden 1918.

LAURITS ALFRED LARSEN, Savværksejer

f. 29 August 1886 i Græsted Overdrev, S. af Husmand A. M. L. og Hustru Ellen f. Hansen, g. 1918 med Hulda Ollvia Jørgensen.

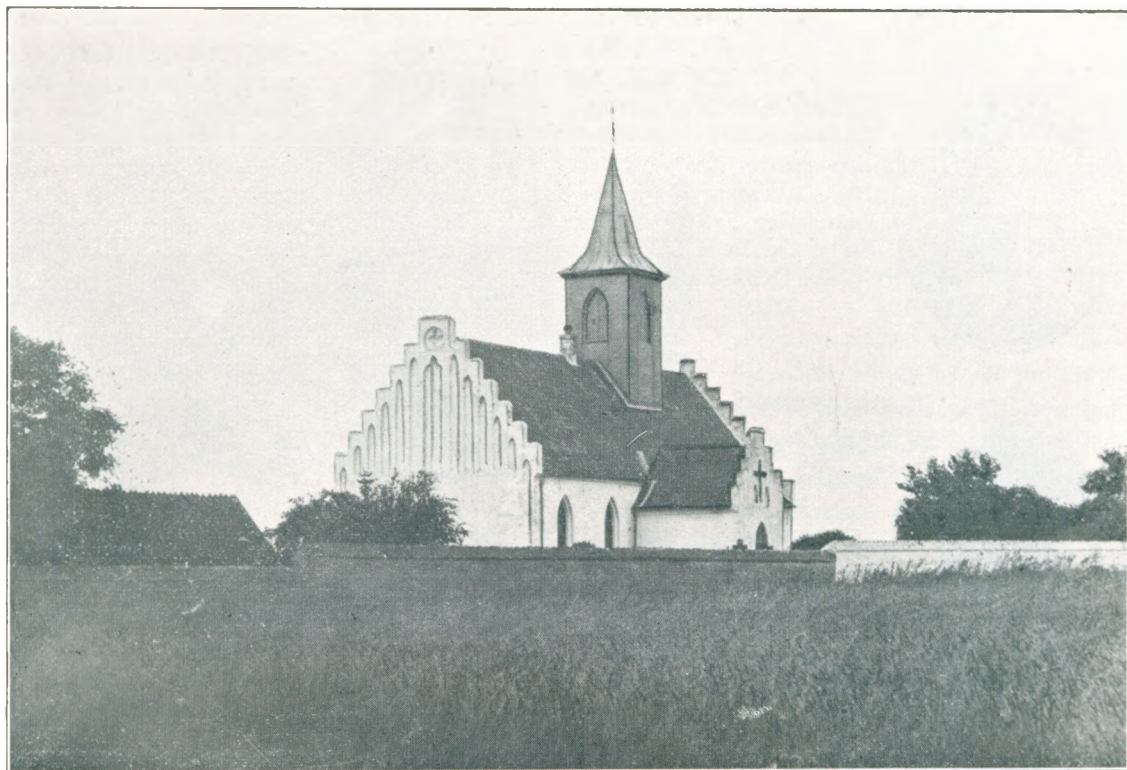
PETER DAHL, kgl. Skovfoged

f. 1876 i Kirkeværløse, S. af Møller K. P. og Hustru Bolline Andersen, g. 1904 med Marie Holt.

MAARUM SOGN danner een Sognekommune med Græsted som Hovedsogn; hører til de samme Kredse som dette, men har eget Menighedsraad og Sognepræst. Maarum Sogn omgives af Græsted, Valby og Helsing Sogne, tillige grænser det til Alsønderup Sogn i Strø Herred. Sognets Jorde er meget bakkede og af forskellig Beskaffenhed; næsten en Fjerdedel af det samlede Sogneareal optages af Skov, ligesom der findes flere Moser og Tørvemoser; ca. 25 ha er saaledes optaget af disse Vandarealer. Det samlede Sogneareal udgør ca. 1555 ha. Skovene hører under Maarum Skovdistrikt og kaldes: Tinghus Plantage, Harager Skov, ligesom en Del af Gribskov hører her til. Der findes rundt om i disse Skove flere meget gamle og smukke Ege.

Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 440; i Aaret 1900 var dette Tal næsten fordoblet, nu bor her ca. 1400. — I Sognet ligger Landsbyerne Maarum, der i Aaret 1231 kaldtes „Martheme“, med Kirke, Skole, Præstegaard, Skovriderbolig for Maarum Distrikt og Teglværk; Ejlstrup, i Aaret 1440 kaldet Eghelstorp, hvor der 1896 er opført et Missionshus, med Skole, Nellerød, Kagerup, i Aaret 1211 kaldet for Kaketorph, med Jernbanestation og Brugsforening; Maarum-Tinghuse, med Jernbanestationen „Maarum“ og Skov-Børstrup med Holdeplads. Af større Gaarde findes Duemosegaard og Bakkegaard. Der findes kun meget faa Minder fra Oldtiden. Fra Bronze og Jernalderen findes kun enkelte og stærkt ødelagte Stengrave. I Gribskov laa i forrige Tider en Samling af 5 Gaarde, Landsbyen

Maarum Kirke.

Trustrup; den er saavidt vides helt opløst omkring Aaret 1790, idet Gaardene, efterhaanden som Ejerne døde, blev inddraget til Skovbrug. I overnævnte Aar døde den sidste Bonde i Trustrup, og til Minde om ham rejstes der i Aaret 1912 en Mindesten paa Tomten, hvor hans Gaard stod. I Skovene, der her blev plantede omkring Aaret 1770, findes flere smukke Lærketræer paa over 30 m Højde.

Maarum Kirke var indtil Aaret 1896 Annekskirke til Græsted og fik først i Aaret 1900 oprettet eget Sognekald. Her har nuværende Domprovst ved Roskilde Domkirke, Skovgaard-Petersen, været Sognepræst i Aarene fra 1901—12. Kirkebygningen er fra romansk Tid og helt opført af Kampesten. Fra Begyndelsen havde Kirken intet Taarn, men i Christian IV's Regeringstid blev der paasat et lille Spir paa Rygningen af Skibet. I den aller-sidste Tid er der tilbygget Kirken et højt og ret anseligt Taarn, opført af røde Sten. Den meget smukke, udskaarne Prædikestol er antagelig fra Christian IV's Tid, medens Altertavlens Billede stammer fra Aaret 1843. Det forestiller Kristus, der velsigner de smaa Børn.

HARALD ROHLEDER, Sognepræst

f. 13 December 1887 i Kregme, S. af Lærer Søren Olsen og Hustru Augusta f. Rohleder, g. 1920 med Marie Elisabeth Stricker. Student fra Statsskolen i Hillerød 1907, Kandidat 1913, Præst i Søndervang ved Kolding 1914—18, Sognepræst i Maarum siden 1919, Kredsformand for K.F.U.M. og K.F.U.K. i Nordsjælland, Medlem af Magdalenehjemmets Bestyrelse, Formand for Maarum Menighedsraad.

Skolen i Maarum er en af de gamle Rytterskoler, og Bygningen gjorde Tjeneste lige til Aaret 1914, da den nuværende Skolebygning blev opført.

Gennem Sognet gaar Gribskovbanen med Sidebanen Kagerup—Helsingø med Knudepunkt i Kagerup, hvor Hillerød—Gillelejebanen afgiver Sidebanen til Helsingø. Desuden

ligger Maarum Station samt Holdepladsen Duemose her. Blandt de Andelsinstitutioner, der ligger i Sognet, nævnes her Maarum Brugsforening, der er Filial af Brugsforeningen i Helsinge.

Kathrine Dahl.

KATHRINE DAHL, Uddeler

f. 17 Januar 1884 i Erritsø, D. af Laurits D. og Hustru Karen f. Nielsen, Uddeler ved Maarum Brugsforening siden 1919.

MARGRETHE JENSEN, Stationsekspeditrice

f. 12 September 1884 i Birkerød, D. af Vejmand Rasmus Larsen og Hustru Kirstine f. Jørgensen, g. 1917 med Jens Jensen. Stationsekspeditrice i Paarup 1924—26, siden 1926 i Maarum.

Græsted—Maarum Sogneraad bestaar af: Gaardejer HANS LARSEN, Byagergaard, Formand; Murermester JENS ANDERSEN-FREDBO NIELSEN, Fredbogaard; Snedkersvend HANS CHRISTIANSEN, Græsted; Gaardejer RASMUS NIELSEN, Maarum; Parcellist EMIL NIELSEN, Græsted; Smedemester ANDERS NIELSEN, Maarum; Viktualiehandler CHR. JØRGENSEN, Græsted; Købmand L. ANDERSEN, Græsted; Gaardejer JOHANNES NIELSEN, Hagendrup; Parcellist HANS NIELSEN, Lopholm. Hjælpekassens Formand er Smed N. P. ANDERSEN, Græsted. Menighedsraadets Formand er Sognepræst W. CHRISTENSEN. Maarum Menighedsraads Formand er Sognepræst H. RØLEDER. Græsted Værgeraads Formand er Lærer S. J. NOMMESEN. Maarum Værgeraads Formand er JENS OLSEN, Maarum.

HELINGE OG VALBY SOGNE danner een Kommune med Valby Sogn som Anneks. Helsinge Sogn har Tingsted og hører under vestre Kronborg Birks Retskreds, Hillerød Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Hillerød Skattekreds, Frederiksværk Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 2346 ha; Kommunens samlede Areal er ca. 3924 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 900, og samlet i hele Kommunen var det i samme Aar 1325. I Aaret 1900 var dette Tal for Helsinge Sogns Vedkommende ca. 1650, og for hele Kommunen var det 2350. I selve Helsinge By bor der nu mellem 13—1400 Mennesker eller ca. Halvdelen af hele Sognets Indbyggerantal. Helsinge Sogn omgives af Annekssognet samt af Maarum, Vejby, Ramløse, Annisse og Alsønderup (der ligger i Strø Herred). Jordene er kun lidt bakkede og ret frugtbare. Af

Skove findes der Hegnet ved Højbjerg, der hører under Maarum Skovdistrikt. I Sognet ligger Landsbyerne Helsinge, Ammindrup, der i Aaret

1200 kaldtes for Amwtorp, Lavø, i det 15 Aarhundrede benævnt som Laghøwæ, Nejlinge, i det 13 Aarhundrede kaldet for Newlinghæ, men i næste Aarhundrede har skiftet Navn til

Gade i det gamle Helsinge.

Helsingø Apotek.

Nøthlinge, Højbjerg, tidligere kaldet for Høbyærgh, med Skole samt Jernbaneholdepladsen Højbjerg Hegn, Kæderup og endelig Helsingø Toftehuse, der dog nærmest er en Samling af Gaarde og Huse.

Valby Sogn er som før nævnt Anneks til Helsingø Sogn, men har eget Sognefogeddistrikt. Det hører under de samme Kredse som Hovedsognet, og dets samlede Jordareal er ca. 1578 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 415, og i Aaret 1900 ca.

700. — Valby Sogn omgives af Helsingø Sogn samt af Vejby, Blistrup, Græsted og Maarum Sogne. Dets Jorde er temmelig højtliggende og af middelgod Frugtbarhed. Til Sognet hører Valby og Aggerbo Hegn, der begge hører under Maarum Skovdistrikt.

I Sognet ligger Landsbyerne Valby med Kirke og Centralskole, Valby Huse, Sletelte, Hemmingstrup, Bannebjerg med Skole samt en Del af Mynge og Aggerbo.

Helsingø, der ogsaa kaldes for Kulsviernes Hovedstad, har oprindeligt været omgivet af Skov i langt større Udstrækning end nu. Højbjerg Hegn var indtil for 200 Aar siden i Forbindelse med, eller en Del af Gribskov, idet Strækningen over Ejlstrup og „Ryet“ er ryddet gammel Skov. For ca. 3–400 Aar siden var Helsingø mod Vest omgivet af Skov og Krat, og herom vidner Navne som Bryderupgaard, Skovgaard, Tofte, Skærød m. fl. Lige vest for Byen har vi Præstegaardens Overdrev, den saakaldte „Mølle-dam“, der nu er fortrinlig opdyrket Agerland.

Selve Helsingø var indtil for ca. 50 Aar siden kun en almindelig Landsby eller Bondeby. Ved Udskiftningen laa alle Bøndergaardene inde i Byen, men her, som andre Steder, er adskillige Gaarde efterhaanden flyttet ud fra Byen, saaledes at de nu ligger bekvemt for Jordens Drift. Adgangen til Helsingø By var i første Halvdel af forrige Aarhundrede langt fra bekvem, idet Landevejen til Hillerød eller, som det den Gang hed, „Frederiksborg“, gennem Kagerup og Gribskov først anlagdes i Aaret 1857.

Den oprindelige Samfærdselslinie til Sognene Nord for Arresø, den daværende vestlige Del af Kronborg Amt gik fra Frederiksborg (vgl. Majestæts Bolig) over Alsønderup, Højbjerg, Amminstrup og videre til Helene Kilde i Tisvilde, den saakaldte „Kildevej“. Fra denne Vej var der ved Amminstrup og Tofte Forbindelse til Helsingø. Det er betegnende, at der først ved Aar 1900 kom Skole i Helsingø, Kommuneskolen. Helsingø er vokset betydeligt i de sidste 40 Aar og især efter Banens Anlæg i Aaret 1897. Byen har, især efter at den blev Sæde for Dommer og Politi, vist sig at være en fortrinlig Handelsby. Der har ligeledes været en saadan Haandværkerstand, at Omegnens Beboere gerne har søgt den. Til Jurisdiktionen hører ialt 12 Sogne.

Hans Christf. Larsen.

HANS CHRISTOFFER LARSEN, Sognefoged og Lægdmand

f. 16 Oktober 1877 i Amminstrup, S. af Hjulmand A. L. og Hustru Ane Jensine f. Jensdatter. Sognefoged og Lægdmand siden 1921, Kasserer i Andelsmejeriet Skærød, Medlem af Menighedsraadet.

AXEL NIELSEN, Sogneraadsformand

f. 22 Marts 1876 i Seest ved Kolding, S. af Lærer N. og Hustru Hansine f. Hansen, g. 1903 med Ingefred Christiansen.

Helsinge Kirke er Stifts-Landsbykirke, og dens Oprindelse føres tilbage til Aaret 1100, da den opførtes af raa kløvet Kamp iblandet raa Kvadre af Ahl. I Aaret 1342 brændte Holstenerne Kirken, og ved denne Lejlighed indebrændte ikke saa faa Bønder, der havde søgt Tilflugt der. Kirkens ældste Parti var romansk. Der hengik

Helsinge Kirke.

nogle Aar, før Kirken atter genopbyggedes, og ved denne Lejlighed forlængedes Skibet med 11 Alen. Der hengaar atter nogle Aarhundreder, og vi kommer helt ind i det 15 Aarhundrede, før der atter sker noget omfattende ved Kirkens Bygninger. Taarnet opførtes da, og det maa siges at være ret anseligt. Samtidig blev der tilbygget et Vaabenhus og Sakristiet, der dog vistnok oprindeligt var bestemt som Gravkapel for Præsten Niels Spydstrup, der døde 1715. I Aarene omkring 1750 var Kirkens Tag delvis af Bly og Tegl, men paa nævnte Tidspunkt blev hele Bygningen belagt med Tegl, medens Taarnet fik Blytag. — Kirkens Indre er ikke i særlig Grad bemærkelsesværdig, thi her findes ikke, som i mange andre Landsbykirker, Minder om Egnens store Mænd. Altertavlen er malet i Aaret 1854 af Wegener og forestiller Kristus i Getsemane Have. Om Døbefonten fortælles der, at den oprindelig blev fundet i en Kostald paa Tollerupgaard. Over Historikeren, Reformatoren, tidligere Kannik i Lund, Christiern Pedersen, der døde i Helsinge Præstegaard i Aaret 1554, er der sat en Mindetavle. Tavlen opsattes i Aaret 1895 paa Bekostning af Statsraad Thor Lange i Moskva. Fra 1718—40 var Digteren Jørgen Pedersen Friis Præst her ved Kirken. Han skal efter Sigende have indgivet sin Ansøgning om Embedet, til Fr. IV, skrevet paa Vers og saalydende: „Hjælp naadigste Monark, nu gælder det at rime, lad Lykken træffe mig, thi nu i denne Time, er død i Helsinge en Præst, som kaldes Griis, gør Verset rimeligt saa hjælpes Jørgen Friis.

Kirkens nuværende Sognepræst er LARS SØREN LYG LARSEN, der er født den 24 Marts 1871 og har været ved Helsinge Kirke siden 1914.

JENS LAURITS GRAM, Dyrnlæge

f. 5 December 1872 i København, S. af Maleimester G. G. og Hustru K. f. Andersen, g. med Nanna Birck. Dyrnlægeeksamen 1894, siden 1897 praktiserende Dyrnlæge i Helsinge, siden 1904 Formand for Helsinge Elektricitets- og Vandværk, Dyrnlæge ved Kommunens Kødkontrol, Kirkeværge siden 1903, Medlem

af Direktionen for Nordsjællands Bank, Formand for Helsinge-Valby Sundhedskommission, Formand for Tisvilde Kysforsikring og Formand for Helsinge Tekniske Skole.

CHR. MADSEN, Klokker

f. 12 Februar 1870 i København, S. af Rebslager L. P. M. og Hustru Bodil Marie f. Christensen, g. 1899 med Kirsten Pedersen. Oplært v. Landvæsen, siden 1911 Klokker og Graver ved Helsinge Kirke.

Helsingør Raadhus.

I retslig Henseende hørte saa vidt vides Helsingør-Valby Sogne under det i det 13 Aarhundrede oprettede særlige Retsomraade, der kaldes Holmbo Herred. Første Gang, vi finder dette nævnt, er i Aaret 1285. I Aaret 1400 havde det Herredsting i Valby, og herom minder Galgebakken og Tingbakken os. I hine Tider var vort Retsvæsen jo ikke saa omfattende som nu. Paa Tinge og ved Herredsret gik man i de Tider meget primitivt til Værks, idet Herredsfogeden egentlig var den altbestemmende Person. I Slutningen af sidstnævnte Aar overgik Valbytinget til Frederiksborg Len og siden 1660 til det gamle Kronborg Amt. Senere ved Amtets nuværende Samling, blev Tingstedet for Kronborg østre og vestre Birk lagt i Esrom. I Aaret 1857 opførtes Ting- og Arresthuset i Helsingør, og her blev da Tingsted for Kronborg vestre Birk. Ved Retsplejeordningen af 1919 deltes Embedet, saaledes at Politivæsenet kom under Hillerød Politikreds med et oprettet Politikontor paa Tinghuset i Helsingør og med Arrestforvareren som Bestyrer. Samtidig fik Helsingør selvstændigt Dommerembede. I Raadhuset findes saaledes Dommerkontorer, Politikontorer, Arrestere og Sessionssted for Lægd. 135—146 af 1. Udskrivningskreds. Arresterne har Plads til 14 Arrestanter. I Bygningen er tillige Bolig for Arrestforvareren.

A. P. LARSEN, Dommer, R. af D.

f. 19 Januar 1871 i Korup, S. af Lærer P. L., g. 1907 med Ingrid Johanne Gether, D. af By- og Herredsfoged C. C. Rasmussen i Bogense. Student fra Odense 1890, cand. jur. 1897, Redaktør af Aalborg Stiftstidende fra 1898—1900, Herredsfuldmægtig i Bogense fra 1900—02, Redaktionssekretær ved Sorø Amtstidende 1903, Sagførerfuldmægtig i København 1904, Auditor i Hæren og Flaaden 1905, Borgmester og Byfoged i Ebletoft samt Herredsfoged i Mols og en Del af Sønder Herred 1917, Dommer samme Sted 1919, folkevalgt Borgmester fra 1919—21, Dommer i Kronborg vestre Birk 1927.

OLE MARIUS MAGNUSSEN, Arrestforvarer

f. 6 Marts 1873 i Taagerup S. af Smedemester O. M. og Hustru Karen f. Hansdatter, g. 1896 med Ane Kirstine Dorthea Jacobsen. Siden 1915 Arrestforvarer i Helsingør, Sogneraadsmlem, Medlem af Skoleudvalget, Formand for Værgeraadet, Formand for Kommunens Kasse og Regnskabsudvalg, Medlem af Menighedsraadet.

Helsinge Postvæsens Historie er unægtelig af meget interessant Oprindelse. Vi har af Helsingepostmesteren Hr. C. V. E. Starck faaet fortræffelige Oplysninger om dette „Væsens“ Tilblivelse og videre Udvikling. Vi behøver ikke at gaa saa forfærdelig langt tilbage i Tiden, knap nok 75 Aar, før vi støder paa det, som vi med vore Øjne vil kalde middelalderligt, idet det den 1. November 1930 er nøjagtig 70 Aar siden, det første officielle Postvæsen etableredes i Helsinge. Generaldirektoratet for Post- og Befordringsvæsenet overdrog den 1. November 1860 til en i Landsbyen boende Købmand, Chr. Dorch, Bestyrelsen af Helsinge Brevsamlingssted imod en kvartaarlig Godtgørelse af 7 Rd. 48 Sk. Den „postale“ Forbindelse med Omverdenen før nysnævnte Tidspunkt vedligeholdtes af en Kone, der kaldtes „Post Maren“. Hun vandrede to Gange ugentlig de to Mil gennem Gribskov og ned til Hillerød, hvor hun paa Postkontoret afleverede og modtog Postforsendelser; dog kun Breve og enkelte lokale Aviser. „Post Maren“ blev lønnet af Beboerne.

Grunden til Helsinge Post- og Brevsamlingssteds Oprettelse maa ses i, at der fra November 1860 oprettedes en forenet Brevpakke og Personpost mellem Helsingør og Frederiksværk. Denne Rute gik over Esrom—Helsinge—Ramløse, og afgik fra Helsingør Søndag, Onsdag og Fredag og fra Frederiksværk de andre Dage i Ugen. Brevsamlingsstederne i Esrom og Helsinge underlagdes Helsingør Postkontor, medens Ramløse sorterede under Frederiksværk Postekspedition. Der hengaar dog næsten 10 Aar, før der officielt foreligger noget om Postbude til Udbringelse af Post i Helsinge og dens Omegn. I Aaret 1870 bliver der af Postmesteren underskrevet Kontrakt med 5 Landposte. Det Kontormateriale, der af Postdirektoratet blev udleveret til Købmand Dorch, bestod af 2 Brevtasker med Laas mærkede henholdsvis Helsingør—Helsinge og Frederiksværk—Helsinge, en Brevkasse og en Skaalvægt med tilhørende Lodder. Førømtalte Bude afleverede og modtog Postforsendelserne paa Udvekslingsstederne, men om nogen direkte Ombæring af Postsager til Beboerne var der paa dette Tidspunkt ikke Tale, men faa Aar efter paabegynder Postvæsenet Ombæring til Adressaterne. Ved Aarhundredskiftet var Maalet naaet rundt om i Landet med direkte Aflevering af Postforsendelser til Adressaterne. Den 1. Juli 1867 forandredes Brevsamplingsstedet til Postekspedition udenfor Lønningsklasserne og fra 1. September 1870 til Postekspedition i 4. Lønningsklasse, og herved opnaaede den daværende Postmester Statsansættelse med en aarlig Gage af 400 Rdl. Paa dette Tidspunkt var Kontorist paa Birkerodmerkontoret Fr. V. Dohm Postmester, idet han i 1863 havde afløst Dorch. Ved denne Lejlighed flyttedes Postsamlingsstedet til Tinghuset, men i 1870 flyttedes det til et lille uanseligt Hus, der laa i den vestlige Del af Byen og kun indeholdt to smaa Lokaler. Vi er nu naaet ind i vort Aarhundrede og Helsinge Postekspedition er i Aaret 1889 blevet Postkontor. I Aaret 1903 dør Postmester Dohm, og hans Efterfølger bliver da Postekspedient ved de bevægelige Postkontorer Carl Christian Fr. Schielder. Nuværende Postmester STARCK har beklædt dette Embede siden 1922. En Menneskealder eller to er henrundne siden Postvæsenet i denne Del af Amtet paabegyndtes, og nu ser vi med Forbavselse, at dette Poststed har eget Hus med Beboelse for Postmesteren og et Personale paa over 20 Personer. Under Posthuset hører Postekspeditionerne i Kagerup, Tisvildeleje og i Vejby.

C. V. E. STARCK, Postmester

f. 3 Januar 1868. Indtraadt i Etaten ved Postkontoret i Fredensborg, Volontør 1885, Assistent 1886, Fuldmægtig 1888, Postekspedient i Storehedinge 1 Juni 1894, Postekspedient i Maribo 1 Juni 1898, fra 30 December 1905 til 2 April 1906 konstitueret Postmester i Maribo, fra 1 September 1906 Postmester i Herlufmagle, fra 1 Novem-

ber 1922 Postmester i Helsinge.

HANS OLSEN, fhv. Landpostbud

f. 2 Januar 1866 i Valby ved Helsinge, S. af Parcellist Niels O. og Hustru Bente f. Hansdatter. g. 1896 med Kristine Marie Jensen. Ansat ved Postvæsenet i Helsinge Juni 1897, tog sin Afsked i Maj 1930.

Kagerup—Helsinge Banen anlagdes i Aaret 1897 som Sidebane til Gribskovbanen og aabnedes for Driften den 16 Juni. I Aaret 1924 forlængedes Banen til Tisvilde. Kagerup—

W. F. W. Rohde.

Helsinge Banen er forpagtet af Gribskovbanen, medens Helsinge—Tisvilde Banen danner eget Selskab. Helsinge Jernbanestation har siden 1917 haft nuværende Forstander **WILLY FREDERIK WILLEMOES ROHDE**, der er f. 2 April 1880 i København, Søn af Toldkontrolør, Løjtnant R. og Hustru Rose f. Olsen-Andersen, g. med Olga f. Rohde. Ansat ved Frederiksværkbanen 1903, Elev i Helsinge 1905, Assistent samme Sted 1906, Stationsforstander siden 1917, kgl. Vejer og Maaler.

Helsinge Elektricitetsværk er stiftet den 21 Marts 1904. Man stillede sig i mange Kredse uforstaaende over for det nye Problem, som elektrisk Lys var. Man maa tage i Betragtning, at paa de Tider var der kun faa Stationsbyer, der havde Elektricitetsværk, og saa vidt

vides fandtes saadant kun i Vejen, Hammel og Hadsten. Interessentskabet Helsinge Elektricitetsværk stiftedes den 18 August 1903 med Dyrslæge Gram som Formand. Selskabet fik den 28 September 1903 af Sogne og Amtsraad Eneretsbevilling til Anlæg og Drift af et Elektricitetsværk i Helsinge. Den 21 Marts 1904 sattes Værket i Drift, og allerede samme Aar fremkom der Planer om at udvide det. Den 13 September 1904, altsaa ikke et halvt Aar efter Starten, vedtoges det at udvide Værket. Denne Udvidelse kalkuleredes til 20.000 Kr. Værket forsyner 5123 Lamper, ca. 60 Motorer og leverer Strøm til Byens Vandværk, der udelukkende drives ved Elektricitet. Værket tilhører ikke Kommunen, men Byens Borgere, og overgik, ifølge vedtagne Regler, i 1919 til samtlige Grundejere i Helsinge. Værkfører ved Værket er **CHRISTOFFER OLSEN**, der er født 14 September 1861 i Ramløse, som Søn af Arbejdsmand P. O., er ugift og har været ved Værket siden dets Oprettelse.

CARL V. EM. ROSENDAHL, Bagermester

f. 22 Oktober 1859 i Frederikssund, S. af Farver R. og Hustru Camilla f. Hall, g. 1903 med M. Christine Jørgensen.

Christoffer Olsen,
Værkfører.

Helsinge og Omegns Haandværker- og Industriforening er saa vidt vides stiftet den 16 Marts 1879, og denne Forening har sin Oprindelse fra de Haandværkere, der i Aarene omkring 1870 flyttede til Byen, der kun talte ca. 250 Indbyggere. Blandt andet oprettedes en Syge- og Begravelseskasse, der blev Oprindelsen til den nuværende Haandværker- og Industriforening. Sygekassen faldt dog ikke bort, men blev i Aaret 1902 udskilt som særskilt Forening og blev statsanerkendt. Den danner nu egen Kasse og har særskilt Bestyrelse. Medlemsantallet er ca. 300. Skrædermester **OLE RASMUSSEN**, der er Sygekassens Kasserer og har været det siden 1909, er f. 5 August 1871 i Alume i Græsted Sogn, og er Søn af Parcellist R. og Hustru Mette f. Olsen, g. 1901 med Laura Nielsen, død 1925. Etablerede sig i Helsinge i 1907, Kasserer i Hjælpekassen og ved Teknisk Skole. — Efter at Sygekassen var udskilt, virkede Foreningen videre med sine Planer. Man havde saaledes oprettet en Tegneskole, men under meget smaa Forhold. Der kom dog bedre Tider for denne Skole; der dannedes en Teknisk Skoleforening, som skulde varetage den økonomiske Ledelse af Skolen, der fik Lokaler i den nyopførte Kommuneskole. Ved Hjælp fra

O. Rasmussen,
Skrædermester.

Haandværkerforeningen, Banker, Sparekasser og Elektricitetsværk fik man dannet et Byggefond og tør nu gaa i Lag med at rejse en selvstændig Bygning til Teknisk Skole. Den skal ligge paa Nyvej paa en Grund, der er skænket af den gamle Helsingeborger, Købmand A. Dohn.

ANDREAS HENRY CHR. DOHN, Købmand   GEORG REITER JENSEN, Farvehandler

f. 27 Oktober 1859 i Roskilde, S. af Bødkermester Ludvig D. og Hustru Thora f. Gress, g. 1885 med Johanne Lindberg (død 1900). I Lære i Helsinge 1873, opholdt sig i Helsinge siden 1889, Sogneraadsmlem fra 1903 og i ca. 16 Aar, Medlem af Hilerød Skatteraad fra 1920, Formand for Nævningegrundlisten fra 1919.

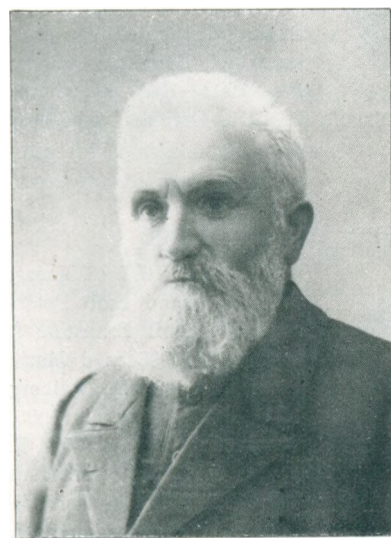

f. 9 Februar 1886 i Helsinge, S. af Malermester J., g. 1912 med Kirstine Pedersen. Formand for Helsinge og Omegns Haandværker- og Industriforening, Forstander for Teknisk Skole.

Andelsforeningen „Helsinge Brugsforening“ stiftedes den 2 Februar 1906, og vi tør sige, at det er enestaaende blandt saadanne Foreninger, at de begynder med saa faa Medlemmer, som denne gjorde. Der noteredes i Foreningens Protokol, at der var 5 Medlemmer, og deraf indgik de 3 i Bestyrelsen. Dette Tal voksede dog hurtigt, og inden Vinterens Forløb var der 20 Medlemmer. Man begyndte med Vareudlevering en Gang ugentlig, men som Tiden gik udvikledes Foreningen mere og mere, og den naaede snart saa vidt, at den fik egen Bygning. Denne udvidedes atter og atter, og i Aaret 1919 oprettedes der Filial i Maarum. Foreningens Udvikling ses bedst i Tal, den noterer nu en Omsætning af ca. 1³/₄ Million Kr. aarlig. Foreningens første Formand var Gaardejer R. Christensen, Ramløse, og nuværende Formand er Savværksejer H. P. HANSEN. Nuværende Uddeler har været ansat i Forretningen siden Oktober 1906. Uddeler JUST JACOBSEN WØIDEMANN er født den 7 Januar

J. Wøidemann, Uddeler.

R. Christensen, Ramløse.

J. Wøidemann, Uddeler. 1884 i Bjergelie, Søn af Husmand P. W. og Hustru Ane L. født Nielsen, g. 1907 med Hanne Wilhelmine Petersen. Medlem af Skolekommissionen. — Valby Kirke føres i sin ældste Del tilbage til det 12 Aarhundrede, men før den Tid skal der have ligget en Trækirke paa samme Sted. Den oprindelige Kirke skal være fra Knud den Stores Tid, men er nedbrændt. Den Kirke, der opførtes i det 12 Aarhundrede, byggedes af Sandsten fra Skaane. Vejlbys Kirke er bygget af samme Stenart, og saavidt vides er disse to Kirker de eneste her paa Sjælland, der er opførte af dette Materiale. Kirken bestaar af Skib med et lige afstukket Kor, der bærer Spor af smaa rundbuede Vinduer, samt en Portal paa Skibets nordre Side. Allerede i den tidligste Tid af Kirkens Afsnit er den blevet forlænget mod Vest. Af sent middelalderlige Tilføjelser er Taarnet og Vaabehuset. Hvælvingerne er sikkert ligeledes indbyggede i denne Periode. Af nyere Tid er det lille Materialhus ved Skibets Nordside. Saa vel Taarnet som Skibets Gavle er forsynet med Kamtakker. Prædikestolen skriver sig fra Chr. IV' Tid, medens Altertavlen sikkert er fra Aaret 1846 og fore-

Valby Kirke.

stiller Christus med Martha og Maria.

Døbefonten er af Granit og fra Aaret 1829. Orglet er opsat i Aaret 1920.

Kommunens Skoler er saaledes: I Helsing By er i Aaret 1912 opført den smukke og rummelige Centralskole, og da denne var opført, nedlagdes Nejlunge Skole, ligesom den gamle Rytterskole ved Amminstrup ogsaa nedlagdes.

Skolen i Højbjerg forblev. I Centralskolen i Helsing er der indrettet Lokaler for Kommunens Bibliotek, der tæller ca. 1400 Bind. Skolen i Valby er i sin første Oprindelse en af Rytterskolerne, men i 1912 indrettedes der Centralskole her ligesom i Helsing. Tirsdag den 14 Januar 1913 indviedes Skolen af Provst Gustav Barfod, Skævinge, og Onsdag den 15 Januar begyndte Undervisningen. Skolen ligger omtrent i Sognets Midte.

PETER DAHLMANN KLAUSEN,
Førstelærer

f. 30 November 1874 i Harte i Jylland, S. af Parcellist Rasmus C. og Hustru Marie Magdalene f. Dahlmann, g. 1897 med Karen Hansen Winther. Dimitteret fra Jellinge Seminarium 1894, Lærer i Fredericia fra 1898—99, i Valsølle fra 1899—1904, Formand for Højbjerg Foredragsforening, Bestyrelsesmedlem for Frederiksborg

Amts 6 Kreds Lærereforening, Revisor i Sparekassen for Kronborg vestre Birk, Medlem af Værgeraadet, Revisor i Helsing Brugsforening.

THEODOR ROSENIUS NICOLAISEN,
Førstelærer

f. 14 Juni 1874 i Lillerød, S. af Banevogter Ferdinand N. og Hustru Bodil f. Olsen, g. 1902 med Johanne Kristine Andersen. Dimitteret 1893 fra Vesterbro Seminarium, Realskolelærer i Fredensborg fra 1893—95, Andenlærer ved Bloustrød Skole fra 1895—1902, Ene-lærer ved Bannebjerg Skole fra 1902—13, Førstelærer

ved Valby Centralskole fra 1913, Organist ved Valby Kirke siden 1902.

V. HEINR. HANSEN WINTHÉR, Apoteker

f. 5 Marts 1859 i København, S. af Skomagemester W. og Hustru Anna f. Fischer. Discipel 1873, Medhjælper-eksamen 1877, Kandidat 1881, fra 1903—13 Apoteker i Flauenskjold i Jylland, fra 1914 Apoteker i Helsing.

NIELS HOLGER BØRGE, Læge

f. 6 Oktober 1877 i Aalborg, S. af Købmand Emil Petersen og Hustru Ernestine f. Mørup, g. 1908 med Marie Berg. Student fra Aalborg 1896, Embedseksamen 1905, Reservelæge i Nykøbing F. og paa Silkeborg Sanatorium fra 1905—07, praktiserende Læge i Helsing siden 1907.

KNUD ZAHLE,
Landsretssagfører

f. 22 April 1892 i Næstved, S. af Herredsfuldægtig Z. og Hustru f. Wismann, g. 1918 med Augusta Nielsen. Student fra Herlufsholm 1910, cand. jur. 1916, Fuldmægtig hos Sagfører Nielsen i Helsingø 1916, Kompagnon 1919, Eneindehaver af Firmaet 1924.

MAREN K. HANSEN,
fhv. Distriktsjoldem.

f. 8 Januar 1863 i Kulby ved Slagelse, D. af Vævermester Hans Henriksen. Jordemoder 1890 fra den gamle Fødselsstiftelse i København, praktiserende i Hillerød i 9 Aar, i Helsingø som Distriktsjordemoder siden 1 Januar 1899.

C. TH. J. JENSEN,
Malermester

f. 5 Januar 1847 i Frederiksværk, S. af Maskinmester Chr. J. og Hustru Karen f. Jørgensen, g. 1875 med Anna Laurentze Oline Dorthea Didrichsen (død 1925). Lært i Næstved, nedsat sig som Malermester i Helsingø 1874. Død d. 22 December 1930.

L. MIKKELSEN, Direktør

f. 18 April 1859 i Haunum, Jylland, S. af Gaardejer Erhardt Mikkelsen og Hustru Anna Elisabeth Larsen, g. 1883 med Marie Nielsen. Uddannet som Forstelev i Maarum Statsskovdistrikt 1878—79, videre Uddannelse hos Overførsteren paa Friisenborg 1880—82, Plantør paa Boller Skovdistrikt 1882—83, Skovfoged paa Friisenborg 1883—1909, siden 1908 Direktør for Kagerups Trævarefabrik, siden 1924 Direktør for Helsingø Trælshandel.

JENS LAURITS CHRISTIAN OLSEN,
Zoneleder

f. 8 Marts 1894 i Nejlunge, S. af Parcellist Lars Peder O. og Hustru Boline Marie f. Nielsen. Zoneleder siden 1927.

NIELS CARL JOHAN ROBERT NIELSEN,
Vejassistent

f. 10 December 1892 i Helsingør, S. af Stabssergent N. og Hustru Caroline Amalie f. Jensen, g. 1917 med Olga Kristine Sørensen. Officiant til 1926, Vejassistent i Helsingø siden 1926.

PETER JOHAN PETERSEN, Mejeriejer

f. 28 August 1885 i Tikøb Sogn, S. af O. P. og Hustru Ane Marie f. Larsen, g. 1918 med Mathilde Larsen. Lært paa Naurbjerg ved Køge, Mejerist paa Triføllum, Sønderbro, Nordenbro og Tullebølle, Bestyrer af Slangstrup Mejeri fra 1911—14, Ejer af Helsingø Mejeri siden 1914.

PEDER HANSEN, Dyrslæge

f. 15 Januar 1866 i Falsled paa Fyen, S. af Gaardejer Hans H. og Hustru Marie f. Pedersen, g. 1911 med Valborg Jensen. Dyrslægeeksamen 1893, praktiserende Dyrslæge i Helsingø siden 1893.

RAMLØSE-ANNISSE SOGNE danner en Kommune med Ramløse som Hovedsogn og Annisse som Anneks. Ramløse Sogn har Tingsted i Helsingø og hører under de samme Kredse som Helsingø-Valby Kommune. Sognets samlede Jordareal er ca. 2272 ha. Kommunens samlede Areal er 4374 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 600; samlet i hele Kommunen var det samme Aar 1218. I Aaret 1900 var det steget til 950 i Ramløse og i begge Kommuner til 1600. I Aaret 1920 var det samlede Indbyggerantal ca. 1525, og nu er det 1560.

Ramløse Sogn omgives af Annekssognet samt Helsingø, Valby og Tibirke Sogne og grænser tillige til Arresø. Jordene er temmelig højtliggende og godt lermuldede. I Terrænet ved Ramløse er der bakket, og her løber Ellemoseaa, der skaber et langstrakt Mose- og

Engdrag. I Sognet ligger Landsbyerne Ramløse, med Kirke, Præstegaard, Skole og Forsamlingshus m. m.; Aagerup, der i det 14. Aarhundrede kaldtes for Aghethorp; Taagerup, der i samme Aarhundrede kaldtes for Togethorp; Skærød med Skole, Andelsmejeri m. m., og endelig følgende Samlinger af Huse: Ramløse Bakker, Ramløse Søkrog, Ramløse Sand og Nordkrog Huse.

Annisse Sogn omgives af Hovedsognet samt Helsing Sogn og Alsønderup Sogn i Strø Herred og grænser tillige til Arresø, hvor ca. 630 ha af denne Sø hører til Annisse Sogn. Jordene er meget muldrike og smukt beliggende ned mod Arresø. Mod Øst er de mere sumpede, idet her findes Mose og Eng langs den saakaldte Bølleaa, der her danner Grænseskillet mellem Holbo og Strø Herreder. Sognets samlede Jordareal er ca. 2100 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 619. I Aaret 1900 var dette Tal steget til 646. Sognet

hører til de samme Kredse som Hovedsognet. I Sognet ligger Landsbyerne Annisse med Kirke, Skole og Forsamlingshus; Huseby, i Aaret 1223 kaldet for Husbiie; Hedebovækker, der dog kun kan betragtes som en Samling af Huse. Af større Gaarde ligger i dette Sogn Annissegaard, Petershvile, Pilegaard og Dalenborggaard.

JENS JØRGEN ANDERSEN, Sognefoged

f. 30 August 1854 i Skærød, S. af Gaardejer Anders Pedersen og Hustru Johanne f. Jørgensen, g. 1883 med Johanne Olsen (død 1886), g. 1888 med Margrethe Olsen (død 1906). Siden 1906 Sognefoged i Ramløse Sogn, siden 1903 Vurderingsmand i Kreditkassen for Landejendomme i Østifterne.

Faa af de i dette Herred liggende Sogne har været saa rigt paa Bebyggelser i Oldtiden som disse 2 Sogne, og langt den overvejende Del af disse Minder har ligget i Ramløse Sogn.

Ramløse Kirke er en romansk Kampestensbygning, bestaaende af Skib, Kor og Taarn. Hvælvingerne i Koret og Skibet er opført i senere Tider, og det lille Sakristi og Vaabenhuset er fra den senere Middelalder. Paa Kong Fr. III' Tid er Skibets vestlige Hvælvinger ommurede, og i Aaret 1657, da Taarnets øverste Del styrtede ned, blev den nuværende Overdel opbygget. Af Kirkens Indre er den smukke, rigt udskaarne Prædikestol, der antagelig er fra Chr. IV' Dage, særlig bemærkelsesværdig. Altertavlen er fra det forrige Aarhundrede. I Skibets Gulv ligger en Ligsten over Præsten Saxe Jensen, der døde 1651. Kirken tilhører Tiendeyderne.

Ramløse Kirke.

Annisse Kirke, der ligeledes tilhører Tiendeyderne, er sikkert af ældre Dato. Bygningens ældste Dele føres tilbage til den romanske Tid og har bestaaet af et kort Skib med et lille Kor, bygget af raa utilhuggede Kampestene. Saaledes har Kirken antagelig staaet i nogle Hundrede Aar, inden der foretages Ombygninger eller Tilbygninger. Vi er da kommet til Slutningen af Middelalderen, og paa denne Tid ombygges Kirken,

idet den indbygges, og det lille Vaabenhus mod Syd opføres. Sagnet fortæller, at der her, før Stenkirken blev bygget, laa en smuk Trækirke.

Prædikestolen, der antagelig er fra det 17 Aarhundrede, er noget af det ældste Inventar, der findes, dens Indlægning i sort og

Ramløse gamle Skole.

Guldtræ er ret ejendommelig. Endvidere maa nævnes Alterkalken, der før tilhørte Kirken i Ramløse. Den er skænket af Didrik Friis og Hustru Mette og er fra det 15 Aarhundrede.

I den katolske Tid laa der i Ramløse By en ret anselig Hovedgaard, der tilhørte Roskildebisperne. Af Hovedgaarden, som kaldtes Hovgaard, findes endnu Spor af Murbrokker og Munkesten.

Ved Annissegaard skyder der sig et Næs ud i Arresø, og her skal Hovgaard have ligget. Gaarden vides at have tilhørt Jakob Olafsen i Aaret 1292. I Aaret 1399 er den i Dronning Margrethes Eje, og den forblev som kgl. Len til Aaret 1511, da den underlagdes Københavns Len. Den nuværende Annissegaard er egentlig en Anneksgaard, der i Aaret 1795 udstykkedes fra Ramløse-Annisse Pastorat. En Ildebrand, der i Aaret 1859 hærgede hele Byen og ødelagde store Dele af denne, lagde ogsaa denne Gaard i Aske, hvorefter den nuværende Bygning opførtes.

Ramløse Skole er en af Fr. IV' Rytterskoler, og bygget af Bygmester Lauritz Eriksen. Skolens første Lærer var Carstensen, der efterfulgtes af Ramstad. Da Ramstad blev gammel og svag, overdrog han Skolen til Kløeve. Betegnelsen „overdrog“ viser, at Skoleholderen paa de Tider i mangt og meget var ret selvbestemmende. Kløeve døde 63 Aar gammel efter at have været Lærer i 40 Aar. Han efterlod sig en stor Formue. Hvor stor en Pædagog han var, vides ikke, men han var en energisk Person. Han kæmpede længe for at faa et Jordlod til Skolen, det lykkedes ham da ogsaa, og han opdyrkede det selv. Hans Eftermand Ole Christensen, der var Lærer i 36 Aar døde 1854, 76 Aar gammel. Da bliver Lærer Andersen Liebst kaldet hertil fra Maarum og virkede til 1879, da han afløstes af Jens Cornelius Hansen, der sad til 1921. Nuværende Lærer CHR. H. O. JOHANNESSEN afløste ham. Forskolen byggedes i Aaret 1910.

Skolen i Annisse paabegyndtes i Aaret 1799. Denne første Skolebygning staar endnu i vore Dage og bruges som Avlsbygning. I Aaret 1892 syntes man ikke, at den gamle Skolebygning mere var tjenlig til sit Brug, og man opførte den nuværende Skolebygning. I Aaret 1914 forandredes Skolen til 4-klasset, og der indrettedes Forskole. Skolens Lærere har været fra 1800—18 P. Møller, fra 1818—46 E. Holck, fra 1846—81 J. C. Smith, fra 1881—1919 Ole M. Møller, fra 1919—24 A. Møller Christoffersen, siden da nuværende Lærer JENS H. MØLLER.

JENS CHR. HARTVIG MØLLER, Førstelærer

f. 31 Januar 1895 i Annisse Skole, S. af Lærer O. M. M. og Hustru Jane f. Smith, g. 1925 med K. J. Rasmussen. Førstelærer ved Annisse Skole siden 1925.

AGNES H. JENSEN, Lærerinde

f. 12 August 1880 i Skovby Skole, D. af Lærer J. og Hustru Anna f. Andkjær. Siden 1914 ansat ved Annisse Forskole.

Af Andelsinstitutioner findes der i Kommunen følgende: Andelsmejeriet i Skærød, der er oprettet i 1891 med 68 Andelshavere, nu er dette Tal oppe paa 175. Andelsmejeriet „Kildevæld“, der er beliggende paa Petershviles Jorde og oprettet i 1888 med 148 Andelshavere, nu er dette Tal vokset til ca. 300. Annisse Brugsforening stiftedes ved et Møde, som afholdtes i Annisse Skole den 4 Maj 1884. Foreningens første Udsalgssted var hos daværende Høker H. P. Hansen. Senere opførte Foreningen egen Bygning til en Pris af 2200 Kr., som i de senere Aar er blevet ret stærkt udvidet. I Aaret 1922 optog Foreningen Handel med Foderstoffer. Foreningens første Aarsomsætning var 4000 Kr. mod 130.000 Kr. i 1930—31. Uddeler EJVIND ANTON LARSEN er f. 5 Oktober 1905 i Slangerup, Søn af fhv. Skorstensfejer L. P. L. og Hustru Robina f. Sigvard, og gift 1929 med Thora Larsen. Han har været knyttet til Foreningen som Uddeler siden 1929.

E. A. Larsen,
Uddeler

Sogneraadet bestaar af: Husmand NIELS NIELSEN, Skærød, Formand; Gaardejer JOHANNES ANDERSEN, Ramløse; Gaardejer M. CARLSEN, Annisse; Husmand H. E. K. HANSEN, Ramløse; Parcellist L. HANSEN, Skærød; Parcellist L. P. LARSEN, Annisse; Husmand M. JENSEN, Huseby; Mejeribestyrer JENSEN, Annisse og Gaardejer OLE MUNCK, Ramløse. Hjælpekassens Formand er Gaardejer M. NIELSEN, Huseby. Menighedsraadets Formand er Pastor BRUUN RASMUSSEN. Værgeraadets Formand er Gaardejer A. CHRISTIANSEN, Ramløse.

Dreng- og Lærlingehjemmet Godhavn er oprettet i Aaret 1893 som Børnehjem af

Axel Chr. Frydensberg, anerkendt som Opdragelseshjem for særlig vanskelige Dreng 1906, — i Medfør af Værgeraadsløven anerkendt som Skolehjem 23 Januar 1923. Det er en selvejende Institution.

Hjemmet har Plads til 80 Elever (60 paa Hovedafdelingen og 20 paa Lærlingehjemmet), og Alderen ved Optagelsen er 12—14 Aar.

Foruden almindelig Skoleundervisning er ca. 30 Elever anbragt ved

Lærlingehjemmet Godhavn.

Oplæring. Til Hjemmet hører Landbrug, Gartneri, Snedker-, Skræder-, Smede- og Maskinværksted samt begyndende Kokkeopplæring. Der modtages ikke Sinker eller svagt begavede Elever.

Den nuværende Forstander er P. HENRIKSEN.

E. E. SØRENSEN, Stationsforstander

f. 25 Maj 1891 i Dyngby. Stationsforstander i Græsted 1922—29, Tidsvildeleje siden 1929.

Et Hjørne af Gaarden.

VALB. RASMUSSEN, f. Østergaard, Distriktsjordemoder

f. 9 Juni 1886 i Dalum. Uddannet 1916, praktiseret i Dalum 1917, Distriktsjordemoder i Holløse fra 1917.

VEJBY—TIBIRKE SOGNE danner een Sognekommune med Vejby som Hovedsogn og Tibirke som Anneks. Vejby Sogn har Tingsted i Helsinge, hører under Kronborg vestre Birks Retskreds, Hillerød Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Hillerød Skattekreds, Frederiksværk Skyldkreds og Amtets 4 Folketingskreds. Sognets samlede Jord-

areal er ca. 2262 ha. Kommunens samlede Areal er ca. 4813 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 814, samlet i begge Sogne var det samme Aar ca. 1044, i Aaret 1900 var dette Tal vokset til 1095 i Vejby Sogn, i begge Sogne var det tæt ved 1775. Ved sidste Folketælling var det samlede Indbyggerantal 2160.

Vejby Sogn omgives af Annekssognet Tibirke samt Ramløse, Helsinge, Valby og endelig Blistrup Sogne; det grænser tillige til Kattegat. Jordene er meget bakkede og bestaar overvejende af meget lerede, men dog temmelig frugtbare Jorde. Ca. 68 ha af Sognets Jorde optages af Moser og andet Vandareal, og henved 22 ha optages af Skov. Det meget bakkede Terræn bestaar af Bakkerne Hanebjerg, Engelbjerg, Kongshøj, Stavnshøj og endelig Mellemhøj; paa Stavnshøj findes et Generalstabsmærke. Mod Nord er Jordene meget sandede og Bankerne her er tæt bevokset med Lyng. Paa Strækningerne fra Mynge til Vejby er i senere Tider plantet Plantager.

I Sognet ligger Landsbyerne: Vejby, med Kirke, Præstegaard, Skole, opført 1912, m. m. Holløse, ogsaa kaldet Holløse Lund, har langs Kysten flere Villabebyggelser og Sommerpensionater. Ørby, med Andelsmejeriet „Ørekilde“. Unnerup, med Skole, nyopført i Aaret 1914, her ligger Børnehjemmet „Godthaab“; til Sognet hører Dele af Mynge og Raageleje. Blandt større Gaarde nævnes her Præstegaarden, Strandhøjgaard og endelig Holløsegaard. Dette Sogn, der gaar helt ud til Kattegat, har i Oldtiden været stærkt bebygget, men de fleste Minder fra den Tid er forlængst ødelagte. Kirken i Vejby er den næststørste i Herredet og stammer fra det 12 Aarhundrede, men har i Tidernes Løb gennemgaaet store Forandringer. Den bestod i Begyndelsen kun af det store Skib med tilbygget Kor. Senere er Kirken forlænget, har faaet indbygget Hvælvinger, og Taarnet er opført. Endnu senere er det nuværende Ligkapel og Vaabenhuset opført. Altertavlen er rigt udskaaret og stammer antagelig fra Aaret 1599, medens Alterbilledet er af langt nyere Dato, sandsynligvis fra det 19 Aarhundrede. Prædikestolen er fra Christian IV' Tid, og Døren i Vaabenhuset er en gammel Egetræsdør fra Aar 1556 med Indskriften: „MDL sexto fiunt hec limina templi

forius ut ressent omnibus ungviculis“, (1556 laves denne Tempeldør for at gøre Modstand mod alle Klør). I Taarnet hænger to Klokker, hvoraf den ene er fra Aaret 1489.

Litt.: Trap Danmark, 4 Udgave.

Tibirke Sogn er som nævnt Anneks til Vejby Sogn og omgives af dette samt Ramløse Sogn og støder ud til Arresø. Det grænser tillige til Vinderød og Melby Sogne i Strø Herred og endelig mod Nord til Kattegat. Sognets samlede Areal er ca. 2551 ha, men langt den overvejende Del af dette store Terræn optages af de uopdyrkede Sandstrækninger, der er opstaaet ved Sandflugten. Nu er vel nok henved 1435 ha af dette Areal beplantet med Skov for at dæmme op mod Sandflugten; det her opstaaede Skovdistrikt er underlagt Tisvilde—Frederiksværk Skovdistrikt. Vest for Tisvilde er der i de senere Tider opstaaet store Villabebyggelser. Jordene i den sydlige Del af Sognet er kun af meget ringe Frugtbarhed, medens der nord for Tisvilde er ret frugtbare Jorde helt ned mod Stranden. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 230, i Aaret 1900: 674. Af det samlede Sogneareal optages ca. 200 ha af Moser og andet Vandareal, medens ca. 1445 ha optages af Skov. Sognet danner som før sagt een Kommune med Vejby og hører under de samme Kredse som dette.

I Sognet ligger Byerne: Tibirke, med Kirke og Skole. Tisvilde, med Skole og Forskole, Savværk, Kro, Opdragelsesanstalten Godhavn. Tisvildeleje, Fiskerleje, der i de senere Aar er blevet omgivet af mange Sommervillaer. Som Samlinger af Huse nævnes Stederne Tibirke Bakke, Tibirke Kalvehave, Tibirke Sand, Tibirke Lund og endelig Tisvilde By.

Dette Sogn har i Tidernes Løb undergaaet store Forandringer. Saa langt tilbage som i det 12 Aarhundrede var Arresø forbundet med Havet ved et bredt Vandløb. Det kom vestfra, der hvor nu Asserbo Overdrev ligger. Sydvest for Vinderød gik et lignende Vandløb; saaledes var da Halsnæs en Ø. Der har her tidligere været meget store Skove, og den hensynsløse Ødelæggelse af disse var Skyld i, at Sandflugten i disse Egne kunde tage saa stærkt Overhaand, som den gjorde. Hvornaar denne Sandflugt begyndte, kan ikke med Bestemthed fastslaaes, men i Begyndelsen af det 17 Aarhundrede begyndte Beboerne i Tibirke Sogn at beklage sig derover. Dog først omkring Aaret 1718, da hele den gamle Tibirke By næsten var ødelagt ved Sandflugten, gjorde man for Alvor noget derfor. Man lod Soldater føre Sandet bort og bedækkede store Strækninger med Tang og Ler, hvori der blev plantet Marehalm og Klittag. Mod Havet blev der opsat store Risgærder, ligesom man ogsaa allerede da begyndte Træbeplantningen. Det var dog først omkring Aaret 1790, at man tog rigtig fat herpaa og paabegyndte Tisvilde Hegn. Ved den nordligste Spids af Arresø ligger Ruinerne af det i sin Tid her liggende Asserbo Slot og Kloster. I Sommeren 1849 lod Kong Frederik VII Ruinerne udgrave, og det viste sig da, at Asserbo havde været en meget anselig Gaard paa 4 Længer med store Hjørnetaarne og helt omgivet af Grave. Helene Kilde synes allerede i Oldtiden at have været kendt, da man ved, at der her ved Fiskerlejet laa en Kilde, der hed „Tirs Væld“. Dens nuværende Navn stammer fra den svenske Prinsesse Helene, om hvem Sagnet fortæller, at hun blev myrdet i Aaret 1140, men et Aarhundrede efter blev hendes Lig paa en svømmende Sten ført til Tisvilde, og der, hvor hun førtes i Land, fremsprang en Kilde. Et andet Sagn vil vide, at det var nogle Munke, der røvede Liget og førte det til Danmark. Nær ved Tibirke Kirke findes en anden hellig Kilde, der hedder „Toftekilden“.

Vejby-Tibirke Sogneraad bestaar af: Gaardejer CARL LARSEN, Ørby, Formand; Postbud PETER SØRENSEN, Ørby; Husejer JØRGEN WILLUMSEN, Ørby; Tømrer PETER NIELSEN, Tisvilde; Vognmand HARALD GUDMANSEN, Tisvildeleje; Parcellist J. P. JENSEN, Vejby; Lærer HJELMSØE, Unnerup; Gaardejer CHR. JENSEN, Holløse; Gaardejer OLE CHR. OLSEN, Holløse. Menigheds- og Værgeraadets Formand er Provst HAAGEN-MÜLLER, Vejby. Hjælpekassens Formand er Gaardejer HANS CHRISTENSEN, Mynge. Vejby Sogns Sognefoged er siden 1928 Gaardejer MARIUS SVENDSEN, Kraagsgaard. Tibirke Sogns Sognefoged er siden 1917 Gaardejer N. SYLVEST, Tibirke.

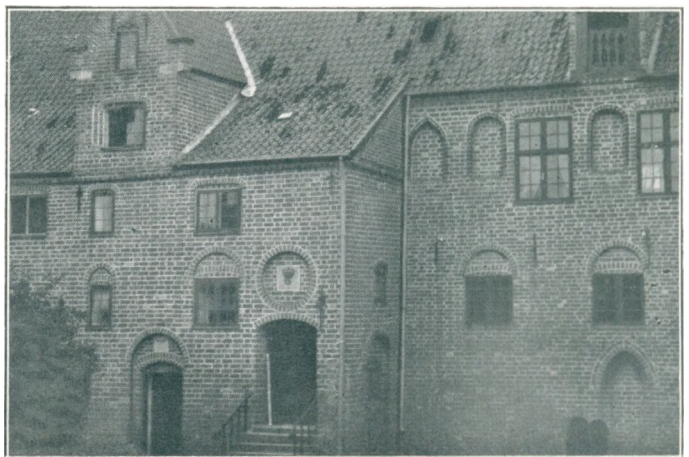
Vejby-Tibirke Kommune havde indtil Aaret 1801 kun een Skole, nemlig Rytterskolen i Vejby, der som alle lignende Skoler var fra Aaret 1721; muligvis har der været andre Skoler her i Sognet, men da sikkert kun i den korte Tid, der var Kloster herved. Der var dog i Tibirke Sogn i Slutningen af det 18 Aarhundrede en saakaldt Omgangsskole, der søgtes af Børnene fra Holløse-Tibirke og Tisvilde. I Aaret 1801 opførtes der da Skole i Tisvilde. I Aaret 1897 blev Skolen i Tibirke bygget. Unnerup Skole maa da, efter hvad vi kan se af forskellige Akter, allerede omkring Aaret 1814 være blevet oprettet, thi vi ved, at Lærer Frederik Chr. Nienmand i Aaret 1835 blev kaldet til Skolen i Tisvilde efter Lærer Carl Emil Nielsen, der var afgaaet ved Døden den 22 Marts 1835.

ESBØNDERUP—NØDDEBO SOGNE danner een Kommune med sidstnævnte Sogn som Anneks. Esbønderup Sogn har Tingsted i Helsing, hører under Kronborg vestre Birks Retskreds, Hillerød Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Frederiksborg Lægekreds, Hillerød Skatte- og Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 5342 ha, det samlede Kommuneareal udgør ca. 9082 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 910, samlet i begge Sogne det samme Aar ca. 1180. I Aaret 1900 var Tallet 1600 i Esbønderup Sogn, i begge Sogne ca. 2200. I Aaret 1930 er Tallet for begge Sogne ca. 2400. Esbønderup Sogn grænser mod Nord til Sundet og omgives af Anneks-sognet Nøddebo samt Græsted og Søborg Sogne; det grænser tillige til Hornbæk og Hellebæk Sogne i Lyng-Kronborg Herred, og endelig paa en lang Strækning til Esrom Sø. Jordene er gennemgaaende lette og sandede, store Strækninger dækkes af Skove. Saaledes er ca. to Trediedele af det samlede Sogneareal optaget af Skovstrækninger; blandt disse er Grib Skov langs med Esrom Sø den største og skønneste.

I Sognet ligger Landsbyerne Esbønderup, med Kirke, Skole, Missionshus, Amtssygehus, Apotek m. m., Saltrup, med Jernbanestation, Villingebæk, Villingerød, med Kirke og Skole, Dronningmølle med Jernbanestation, Esrom med Kro, Skole og det gamle Esromkloster, endelig ligger der i Sognet Stederne Øverup, Sodemark, Huseby, Skovhuse og Esbønderup Huse alle dog kun mindre Samlinger af Huse. Af større Gaarde nævnes Esromgaard, Øverupgaard, Kassegaard, Skovriddergaarden for Maarum Skovdistrikt samt Skovfogedboligerne i Nyhegn og Torup.

Den sydlige Del af Sognet har hovedsagelig været ubeboet i Oldtiden; der kendes ikke nogen Grave eller Høje hverken fra Stenalderen eller Bronzealderen.

Først i den senere Jernalder syntes det at være blevet befolket. Derimod findes der i den nordlige Del enkelte Stengrave og Høje; Grib Skov, der er Landets største Skov, ca. 5500 ha., og hører under Esrom Skovdistrikt, strækker sig ca. 13 km fra Nord til Syd, over et meget bakket og frodigt Terræn, stærkt afvekslende, snart store Lyngsletter, saa frodige Enge og Mosedrag, saa tæt skovbevoksede Strækninger; ligeledes findes der i Skovene en ret betydelig Vildtbestand. I Grib Skov har i fordums Tider ligget enkelte Smaabyer eller Gaarde, som alle nu er nedlagte. Egnen ved Ese, eller Æse Sø, som man i hin Tid benævnte den Del af Sognet, som ligger ved Esrom Søes nordre Bred, var oprindelig Kron-gods, men Ærkebiskop Eskild fik

Esrom Kloster.

sig dette store Areal tilbyttet af Kong Erik Lam, og af dette samt en Del nærliggende Gods stiftede han et Kloster for Benediktinermunke, „Esromkloster“, men Stiftelsesaaret kendes ikke; dog ved man, at Klosteret allerede i Aaret 1151 har været til, idet Pave Eugenius den III i det Aar tager Esrom Kloster under sit Værn. Klosteret skal dog faa Aar efter det blev stiftet være blevet omdannet til et Cistercienserkloster, indviet til Jomfru Maria. Klosteret voksede og blev snart et af Nordens betydeligste Klostre. Dets Godser voksede ligeledes; saaledes ses det i en Jordebog af Aaret 1497, at ikke færre end 89 forskellige sjællandske Gaarde var underlagt Esrom Kloster. Omkring Aar 1190 nedbrændte Bygningerne, men blev atter opførte. Klosteret bestod længe efter Reformationen, og først i Aaret 1559 overflyttedes de sidste Munke til de endnu bestaaende Klostre i Sorø, Antvorskov og Ringsted.

Faa Aar efter, at Munkene saaledes var spredt viden om, nedbrydes Klosterkirken, og saavel Materialerne herfra som meget Inventar spredtes rundt om. Flere Bygningsrester er fremdraget her oppe ved forskellige Udgravninger og Undersøgelser.

Kirken er uden Tvivl en af de ældste Kirker paa Egnen og er oprindelig bygget af Kampesten; i senere Tider er den ombygget ret betydeligt, saa der af det oprindelige Kirkeanlæg kun er meget lidt tilbage. Kirken i Villingerød er bygget i Aaret 1906 efter Tegning af S. Lemche.

Nøddebo Sogn grænser til Esrom Sø samt Esbønderup og Maarum Sogne, Grønholte Sogn i Lyng-Kronborg Herred, Slotssognet i Lyng-Frederiksborg Herred og endelig til Tjæreby og Alsønderup Sogne i Strø Herred. Sognet hører til de samme Kredse som Esbønderup Sogn, dets samlede Jordareal udgør ca. 3740 ha, heraf optages over 2550 ha af Skov, idet Dele af Gribskov hører under Sognet, samt Nøddeboholt og Stenholtsvang Skove. Noget over 400 ha optages af Moser, Søer og Damme; saaledes Gribsø, Lille Gribsø og Fønstrup Dam. Flere nu tildels tilgroede Moser ligger spredt om i Skovene. I Sognet ligger Landsbyerne Nøddebo tæt til Esrom Sø smukt omgivet af Skov; Byen har Kirke, Skole samt Kro. Ved Søen er der Færgefart til Fredensborg. Endvidere Gadevang med Kirke, Skole og Asyl. I Stenholtsvang ligger Landstedet Egelund, foruden

Esbønderup Sygehus.

ligger der i Sognet Stederne Jesperhus, Porthus, Spaanildshus, Pælehus, alle dog kun mindre Samlinger af Gaarde og Huse. Sognet har i Oldtiden kun været lidt befolket, først i den senere Jernalder syntes der at være blevet bebygget.

Nøddebo Kirke var i sin Oprindelse kun en meget lille Bygning af Kampesten og Kridtsten. I Kirkens Indre bemærkes den skønne og rigt udskaarne Prædikestol, der stammer fra omkring Aaret 1668; tillige findes et ejendommeligt Alterskab, antagelig fra Esrom Kloster, fra Aaret ca. 1500. I Aaret 1894 blev der i Kirken afdækket nogle middelalderlige Kalkdekorationer. Kirken i Gadevang byggedes i Aaret 1903, og i denne findes et Epitafium over C. F. Tietgen og Hustru. Kirken er bygget efter Tegning af Arkitekt V. Holck.

Egelund var indtil Aaret 1909 Overførsterbolig, men købtes i Aaret 1910 af Enkedronning Louise, som i Aarene 1915—17 lod Arkitekt C. Harild bygge det nuværende trelængede Egelund. I Aaret 1913 afsløredes en Mindehøj ved Syvstjernen over Søren Kirkegaard.

Esbønderup-Nøddebo Sogneraad bestaar af Gaardejer CHR. CHRISTENSEN, Formand; Sognefoged R. A. JENSEN; Gaardejer NIELS OLSEN; Gaardejer M. PETERSEN; Parcellist L. HANSEN; Parcellist A. LARSEN; Gaardejer A. BJØRNSEN; Teglværksarbejder HANSEN; Gaardejer JULIUS LARSEN; Lærer SPEICH; Teglværksarbejder F. JENSEN; Teglværksarbejder J. NIELSEN; Savskærer P. WORM.

Esbønderup Sygehus er det første Provinssygehus; det skriver sig fra Aaret 1770 og findes da benævnt som „Kronborg Distrikts Sygehus“ i Esbønderup. Det havde til Huse i en Bindingsværksbygning, men i Aaret 1866 blev dog denne Bygning afløst af en ny Bygning, den Del af Sygehuset der nu danner den midterste Del, den blev taget i Brug i Aaret 1867. I Aaret 1917 tilbyggedes der Sygehuset en Epidemibygning, og i Aaret 1920 byggedes de nuværende Tilbygninger til den gamle Sygehusbygning, saaledes at Sygehuset nu raader over ca. 70 Senge.

I Aaret 1869 oprettedes der ved kgl. Resolution et Apotek i Esbønderup med Bevilling, udstedt den 30 September 1870. Den første Apoteker var Ludvig T. Jahne; efter hans Død fortsatte hans Enke Apoteket indtil Aaret 1907, i hvilket Aar Apoteker P. Thorning overtog det. Han drev da Apoteket til Aaret 1919, og efter ham blev det overtaget af nuværende Apoteker V. GOTSCHALK.

H. B. DAHL,
Sygehuslæge

f. 22 August 1889 i København, S. af Fabrikant A. D. og Hustru Marie f. Musaeus, g. 1914 med Fanny Schlüter. Cand. med. 1914, Sygehuslæge siden 1922.

ANNA JENSEN,
Oversygeplejerske

f. 27 September 1880 i Esbønderup. Uddannet paa Esbønderup Sygehus, Oversygeplejerske siden 1915.

H. P. B. JOHANSEN,
Sognefoged

f. 26 April 1875, S. af Gaardejer Niels J. og Hustru Hanne f. Reill, g. med Laura Hansen fra Ærtebjerggaard, Villingerød. Sognefoged og Lægdmand siden 1 April 1921, Formand for Kontrolforeningen for Esbønderup og Omegn, Formand for Vurderingsmændene i „Den almindelige Brandforsikring“

i Esbønderup Sogn, Bestyrelsesmedlem i Esbønderup Brugsforening, siden 1905 Ejer af „Mensalgaard“ i Esbønderup.

E. NIELSEN,
Stationsmester

f. 18 Juni 1865 i Ll. Lyngby. Ansat ved Gribskovbanen 1 Januar 1893, Stationsforstander i Paarup 1898—1921, i Saltrup siden 1921.

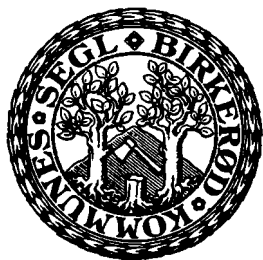
LYNGE-KRONBORG HERRED

Herredet er det nordøstligste i Sjælland, og dets samlede Jordareal er ca. 30,318 ha. Det grænser mod Nord-Øst og Øst til Sundet, mod Vest til Holbe og Lyng-Frederiksborg Herreder, mod Syd til Ølstykke Herred samt til Sokkelunds Herred i Københavns Amt.

Herredet er meget rigt paa Skov og Sø, ca. 1830 ha optages af Vandarealer, heriblandt Gurre Sø, Esrom Sø og Sjæl Sø; desuden ligger der spredt om i Herredet flere Moser og Engdrag. Noget nær 5940 ha optages af Skove. Det kan ikke siges at være særlig frugtbart men har dog gennemsnitlig bedre Jorde end Strø Herred. Antallet af Indbyggere var i Aaret 1800: ca. 11,615. I Aaret 1900 var dette Tal steget til ca. 22,000. I gejstlig Henseende danner Herredet eet Provsti. I Herredet ligger Købstaden Helsingør samt Sognene: Birkerød, Hørsholm, Blovstrød, Karlebo, Asminderød, Grønholt, Hornbæk, Hellebæk og Tikøb. Det synes, som om den ældste Stenalderes Befolkning har holdt til paa Egnen ved Nivaa. Paa den Tid var Vandstanden betydelig højere end nu, og de lavere Arealer ved Nivaa var da havdækkede og afgav flere mindre Holme og Vige, hvilket var særlig gode Terrænforhold for Datidens Jæger- og Fiskerbefolkning. I den yngre Stenalder har Befolkningen bredt sig, og Bebyggelserne er opstaaet spredt om i Herredet, men her som overalt i den Tid særlig tæt ved og langs Kysten. Her findes ogsaa talrige ret store Stengrave, Dysser og Høje, medens der inde i Landet ikke findes mange af disse Oldtidsmærker. Landet har sikkert været fyldt med store og uigennemtrængelige Skove, der har forhindret Datidens Befolkning i at slaa sig ned her.

Omkring Aaret 1200 finder vi Herredet benævnt som „Lyunghæreth“, noget senere under Navnet „Lungahæret“, i Middelalderen hørte det til Sjællands Østersyssel, og udgjorde da eet Herred med Lyng—Frederiksborg Herred, sidstnævnte udskiltes i Aaret 1862. Fra Aaret 1660 hørte det til Kronborg—Hørsholm Amter, der i nyere Tid sammenlagdes til nuværende Frederiksborg Amt.

Litt.: Trap Danmark, 4 Udgave. Frederiksborg Amts Historiske Samfund, Aarbøger 1916, 13—20.

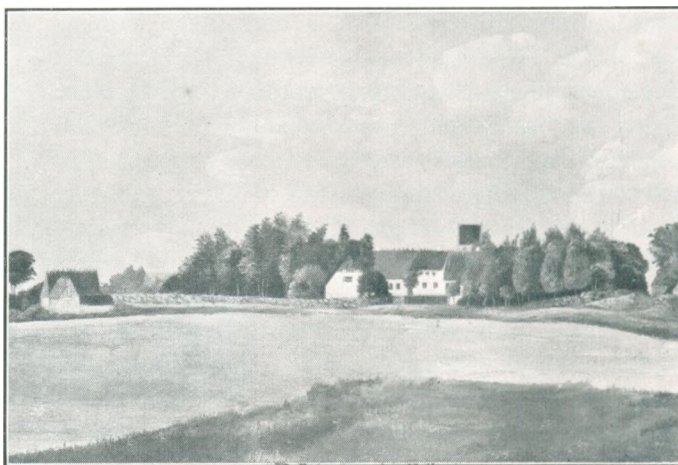

BIRKERØD SOGN danner een Sognekommune med Tingsted i Hørsholm, hører under Hørsholm Birks Retskreds, Helsingør Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Hillerød Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. — Sognet omgives af Hørsholm, Karlebo og Bloustrød Sogne, grænser tillige til Farum Sogn i Ølstykke Herred og berører mod Nord Sjælsø og mod Syd Furesø. Sognets Jorde er temmelig højtliggende, naar undtages Strækningerne mod Syd, hvor

flade Eng- og Mosestrækninger breder sig. Rundt om i Sognet ligger flere ret fremtrædende Bakkepartier; i Rudeskov ligger Sjællands højeste Punkt „Maglebjerg“ ca. 92 m og Sandbjerg ca. 86 m; herpaa staar et Generalstabsmærke. Sognets samlede Jordareal udgør 3977 ha; heraf optages ca. 780 ha af Skov og ca. 314 ha af Moser og andre Vandarealer. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 1380; ved Folketællingen i Aaret 1890 var Tallet 3153, i 1906: 4535, i 1921: 5833, og ved Folketællingen 1930 var dette Tal steget til 7414 Indbyggere, fordelt saaledes: i Birkerød—Bidstrup og Kajerød 3414, Høsterkøb og Ravnsnæs 523, Sandbjerg 326, Isterød 213, Usserød 1639 og Ebberødgaard med 1299.

I Sognet ligger Landsbyerne Birkerød, i det 14 Aarhundrede kaldet „Birkæruth“, med Kirke, Skole, Statsskole, Teknisk Skole, Bank, Børnehjemmene Hvidegaard, Høbjerghus og Natanael, Jernbanestation, Posthus, opført 1918, samt flere større og mindre Virksomheder; Bidstrup, Kajerød, Ebberød, nærmest bestaaende af Aandsvageanstalten „Ebberødgaard“; Ravnsnæs, med Skole, Isterød og Høsterkøb, med Kirke, Skole og Asyl, Sandbjerg og Usserød, med Skole, Asyl, Amtssygehus m. m. Af større Gaarde nævnes Eskemosegaard, Hestkøbgaard, Sandbjerggaard samt Amsterdam Kro og endelig den gamle Mølle „Nobis Mølle“. — Sognet kan i den ovenfor nævnte Størrelse føres tilbage til Aaret 1784; betragter vi Sognet, som det før den Tid var, ser vi i Hans Holck's Provincial-Lexicon af 1778 følgende: Birkerød Sogn i Liunge-Cronborg Herred, Hirschholms Amt, Siellands Stift, dertil hører Birkerød med 3 Gaarde og 4 Huse, foruden en Del Indsiederhuse, med Præste- og Degnebolig, nogle Lystgaarde samt Haandværkshuse. Bidstrup, „Biiesthorp“ med 4 Gaarde og 5 Huse, Kajerød, „Kadhæruth“, med 6 Gaarde og 2 Huse, Ravnsnæs, „Raufsnæs“, med 2 Gaarde og 3 Huse, Høsterkøb, „Husfrecop“, Betegnelse fra Aaret 1200, 7 Gaarde og 10 Huse, Sandbjerg, „Sandbyærghe“, med 10 Gaarde og 3 Huse, Ubberød med 2 Gaarde, Isterød med 11 Gaarde og 2 Huse samt en anseelig Vandmølle, Vallerød med 10 Gaarde og 4 Huse, Røngsted med 6 Gaarde, samt en anseelig Gaard med Avling, og Smidstrup med 5 Gaarde og 5 Huse. Foruden disse nævnte Byer laa i Sognet følgende Gaarde og Huse: Hestekøbgaardhuus, Eskemosegaard, Ebberødsgaard, Dombedals-Mølle, Skourødshuuse, Laalekehuuse, Rudersdals Kroe, Dolholmshuuse, Ebberøds Fiskerhuse, Ebberødsblegdam, Petersborg, Birkehaugehuus, Bukkeballegaard, Kokkedal, Mikkeltorggaard, sikkert en Kro, Helleholm og Folkhaugegaard.

Den smukke Egn og nære Beliggenhed ved København har medført, at Kommunen stadig er vokset i Indbyggerantal, og dette har atter medført, at Kommunens

Udsigt over Birkerød i Begyndelsen af det 19 Aarhundrede.

Birkerød Raadhus, bygget 1925.

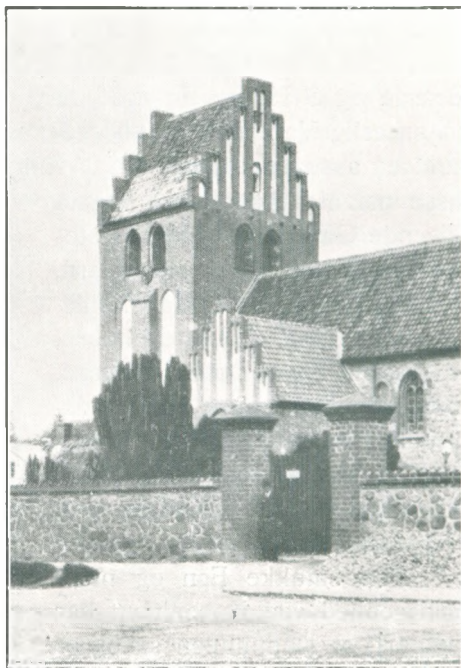
Medlemmer er: Proprietær N. PORSE, Eskemosegaard, Formand; Forpagter P. ASMUSSEN, Sandbjerg; Murermester E. ECKERT, Birkerød; Fru M. ESKILDSSEN, Birkerød; Kontrolør O. DRØB, Usserød; Gaardejer CHR. HANSEN, Sandbjerg; Skomager K. HANSEN, Høsterkøb; Tømrer HANS A. HANSEN, Usserød; Isenkræmmer S. HANSEN, Birkerød; Chauffør O. MØNSTER RØNDE, Usserød; Tømrer A. OLSEN, Usserød; Gasværksarbejder CHR. POULSEN, Birkerød; Glarmester L. A. THIEME, Usserød; Gartner N. STEFFENSEN, Bidstrup. Hovedkasserer er P. WOLMER, Birkerød.

Birkerød Kirke er sikkert opført omkring Aar 1200, men det lader sig ikke gøre at angive Tidspunktet nærmere. Den oprindelige Kirke var en senromansk Kampestensbygning, opført af raa Kamp, men af denne første Kirkebygning er der i vore Dage ikke meget tilbage. De hyppige Om- og Tilbygninger har medført, at store Dele af den oprindelige Bygning er blevet nedrevet. Allerede i den gotiske Tid er Skibet forlænget mod Øst, men denne Forlængelse er mærkelig nok ikke blevet overhvælvet paa een Gang. Mariakapellet havde i sin oprindelige Skikkelse Dobbeltgavle, og ved den sidste Restaurering er Kapellet ført tilbage hertil.

Kirken havde tidligere to Indgange, een for Mændene, paa Skibets søndre Side, og een paa Nordsiden for Kvinderne; denne er i Kirkens Indre delvis bevaret. Fra gotisk Tid stammer det smukke Taarn. Som Kirken ser ud i vore Dage, bestaar den af Kor, Skib, Taarn samt et større og et mindre Kapel, der begge ligger paa Nordsiden. Endvidere ligger der paa Sydsiden et Vaabênhus. Under Kirken har der været flere Gravkamre, men disse er ved de forskellige Restaureringer blevet aabnede, og Kisterne er nedsat paa Kirkegaarden. I Begyndelsen af dette Aarhundrede fandt man i Skibets ældste Hvælvinger nogle Kalkmalerier, der sikkert stammer fra Aaret 1400. De forestiller Syndefaldet, Jomfru Marias Himmelkroning samt forskellige Helgener. I Aaret 1911 blev de restaurerede af Eigil Rothe. Altertavlen er et smukt Træskærerarbejde, der sikkert stammer fra Slutningen af det 15 Aarhundrede. Tavlen Midterparti forestiller

Skolevæsen stadig maatte udvides, men herom nærmere under Skolernes Afsnit; ligeledes er de kommunale Værker efterhaanden udvidet. I Aaret 1925 lod Kommunen opføre et Raadhus efter Tegning af Arkitekt Ove Huus.

I Kommunen ligger flere større Virksomheder, som den militære Klædefabrik, anlagt 1791 og overgaaet til Staten 1802, Hørsholm Klædefabrik samt Us-serød Sygehus, flere Teglværker og endelig Aandssvageanstalten „Eggerødgaard“. — Sogneraadets

Birkerød Kirke.

Korsfæstelsen, og i Dørens Felter er Christus Lidelse og Død fremstillet.

Prædikestolen bærer Chr. IV' Navnetræk. I Kirken har der tidligere været endnu et Alter fra samme Tid, men dette er flyttet til Kirken i Høsterkøb. Ligeledes findes der i Kirken et tidliggotisk Krucifiks. Om Kirkens nære Forbindelse med Hørsholm Slot, vidner de mange smukke Minder, der endnu i vore Dage findes i Kirken, vi kan f. Eks. nævne Sølvalterkalken, med Dronning Sophie Magdalenes Vaaben. De smukke Glasmalerier i Sakristiet hidhører fra 1717. Flere Mindetavler hænger i Kirken, Epitafier over Præsten Jens Hermansen og Henrik Gerner; der hænger ogsaa de Lænker og Jernlod, som Henrik Gerner bar i svensk Fangenskab. Han var Præst i Birkerød fra 1659—93. Den 15 September 1917 afsløredes paa Pladsen ved Kirken en Mindestøtte over Henrik Gerner, f. 9 December 1629, død 1700. Biskop i Viborg 1693.

Litt.: Trap, Danmark, 4. Udgave. Birkerød Kirke 1925, Valdemar Seeger, udgivet af Birkerød Sogneraad.

Det Indre af Birkerød Kirke.

JENS CHR. BENTZEN, Gaardejer, Sognefoged

f. 26 Januar 1877 i Birkerød, S. af Gaardejer Jørgen B. og Hustru Christiane f. Christiansen. Sognefoged i Birkerød siden 1918.

V. JENSEN SANDDAHL, Smedemester, Sognefoged

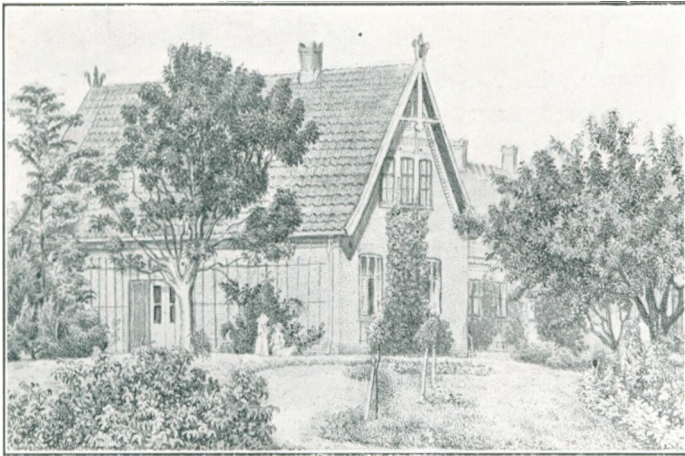
f. 4 April 1877 i Haderslev, S. af Restauratør Mads Jensen Sanddahl og Hustru Anna Marie f. Petersen, g. 1900 med Sophie Marie Jørgensen. Etableret i Usserød 1920, Sognefoged for Usserød Distrikt siden 6 Januar 1928, Kassierer i Hørsholm Haandværkerforening siden 1928.

Rytterskolen i Ravnsnæs, bygget 1722.

Birkerød Kommunes Skolevæsen har gennem Tiderne og i Forbindelse med Kommunens Udvikling forandret sig meget. Før Reformationen var jo næsten hele Oplysningsarbejdet for Ungdommen knyttet til de latinske Skoler, der fandtes rundt om i vore Købstæder, medens Landets øvrige Kommuner ikke havde Skoler; enkelte Steder var der Skoleholdere, men langt de fleste Landsbyer var uden saadan. Det paahvilede Sognedegnen at undervise de Unge. Først i Be-

Birkerød gamle Skole.

gyndelsen af det 18 Aarhundrede ændredes disse Forhold, og i Skolesagen begyndte en ny Tid. Saaledes lod Kong Fr. IV oprette de saakaldte Rytterskoler, disse er opført efter kgl. Resolution af 28 Februar 1721. Dronning Louise lod i Aaret 1716 for egen Regning bygge en Skole i Rungsted; dengang hørte Rungsted under Birkerød Sogn, og saaledes blev Louises Skole den første Skole i Sognet, og i Aaret 1725—26 opførtes i Frederiksborg Amt 19 Rytterskoler, og

blandt disse ogsaa Skolen i Ravnsnæs, Af en Fortegnelse over Skoler i Lyng-Kronborg Herred af 18 Juni 1742 fremgaar følgende: Skolen i Rafnsnesse er kgl. Rytterskole og grundmuret, og besøges af Børn fra Bistru, Bircherød, Kayeød, Høsterkøb, Sandbjerg, Uubberød, Rafnsnesse, Vallerød, Michelborg, Kochedal og af Børn tilhørende Smistrups Husmænd.

Den første Skoleholder ved denne Skole menes at have baaret Navnet Elers, thi af Birkerød Kirkebog af 1727 fremgaar i Fortegnelsen over Dødsfald, Anno 1727 den 7 Februar Skoleholder Friderich Elers. Denne Rytterskole benyttedes til Aaret 1864, hvor der oprettedes Skole i Høsterkøb; denne Skole havde til Huse i Ludvigsborg, der af Sogneraadet blev købt for 5400 Rdl. I November 1917 blev denne Bygning solgt til Nedrivning, og den nuværende Høsterkøb Skole opførtes. Skolen Ravnsnæs solgtes i Aaret 1865 for 1000 Rdl. for Bygning og 250 Rdl. pr. Td. Land. Den sidste Lærer ved Skolen var Bjerregaard, der blev den første Lærer i Høsterkøb Skole.

Ved Begyndelsen af det 19 Aarhundrede fandtes der kun en Skole i Sognet, thi Hørsholm var allerede i Aaret 1784 blevet selvstændigt Sognekald.

I Aaret 1805 oprettedes der en Skole i Birkerød, men først i Aaret 1812 fik denne Skole egen Bygning, saa sent som i Aaret 1844 opstilledes der en Gymnastik-Indretning ved Skolen, og en Plads som Gymnastikplads blev taget fra Lærerens Have. Sporten var dengang ikke saa langt fremme som i vore Dage.

I Aaret 1846 byggedes da en ny Skolebygning, men Børneantallet steg dog saa stærkt, at man i Aaret 1869 maatte tilbygge en Pogeskole, der benyttedes til Aaret 1900. I Aaret 1900 byggedes saa den ældste af Birkerøds nuværende Skolebygninger, og blev taget i Brug den 28 December 1900.

I Aaret 1905 byggedes Gymnastikhuset, og i Aaret 1914 byggedes den anden af de nuværende Skolebygninger. Endelig skal tilføjes, at der i Aaret 1921, den 1 April, indførtes købstadsordnet Skolevæsen ved Birkerød og Usserød Skoler.

Høsterkøb gamle Skole.

JØRGEN IVER JØRGENSEN, Overlærer

f. 23 Oktober 1879 i Terslev, S. af Landmand Chr. J. og Hustru Frederikke f. Petersen, g. 1907 med Agnes Rasmussen. Dimitteret fra Jonstrup Seminarium 1900, Lærer ved Usserød Skole 1902—03, ved Birkerød Skole 1903—06, atter ved Usserød Skole 1906—18, ved Birkerød Skole 1918, Overlærer

ved samme siden 1921, Medlem af Folketinget siden 1920, Amdsraadsmedlem siden 1918.

H. T. M. HENRIKSEN, cand. phil., Lærer

f. 20 December 1891 i Kastrup, S. af Parcellist Lars Peter H. og Hustru Christiane Sofie Kathrine f. Hansen, g. 1927 med Astrid Johanne Pedersen. Student 1910, cand. phil. 1911, dimit. Vordingborg 1917, Lærer ved Flakkebjerg 1917—18, ved Birkerød Kommuneskole

siden 1919, Kasserer og Sekretær i Frederiksborg Amts Garderforening siden 1920, Medlem af Bestyrelsen i den lokale Skytteforening 46 Kreds, Formand for Skydeudvalget inden for Frederiksborg Amts Skytte- og Gymnastikforening, Medstifter af og Regnskabsfører for „Henrik Gerners Mindelegat“.

OTTO A. PETERSEN, Lærer, Organist

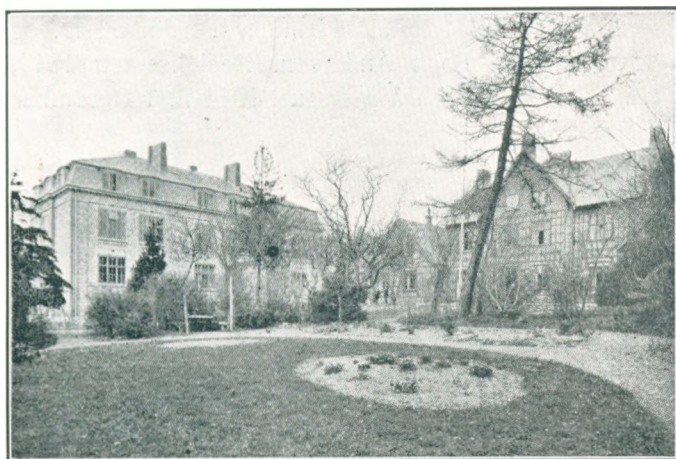
f. 23 Maj 1889 i Vassingerød, S. af Gaardejer Niels P. og Hustru Karen Kirstine f. Jensen, g. 1917 med Andrea Margrethe Mortensen. Dimit. fra Blaagaard Seminarium 1914, Lærer ved Birkerød Kommuneskole siden 1916, Organist ved Birkerød Kirke siden 1918, Sanglærer paa Ebbørdgaard.

JOHANNE D. ANDERSEN, Lærerinde

f. 10 September 1878 i Hastrup-Herfølge Sogn, D. af Gaardejer Rasmus A. og Hustru Karen f. Christoffersen. Dimit. fra Femmers Seminarium 1900, Lærerinde ved Birkerød Kommuneskole siden 1901, Medlem af Birkerød Værgeraad i to Perioder.

Birkerød Statsskole er af ret ny Dato som Statsskole, medens Skolen som Kostskole er blandt de ældste, vi har i Landet, selv om Sorø Akademi og Herlufsholm jo er langt ældre. Birkerød Kostskole blev stiftet i Aaret 1868 af Johan Mantzius, der ledede Skolen lige til sine sidste Dage; han døde 1890. Da Skolen i Aaret 1868 begyndte, havde den 20 Elever med 3 Kostgængere, i Aaret 1880 havde Skolen 69 Elever med 53 Kostgængere, og ved Skolens 25-Aars Jubilæum talte den 108 Elever med 77 Kostgængere. I Aaret 1884 fik Skolen Dimissionsret som Latin- og Realskole. — Efterhaanden som Skolen voksede, og Elevantallet steg, havde man udvidet paa forskellige Maader, saa godt Forholdene tillod, men ved Aarhundredeskiftet meldte der sig stærke Krav om bedre Skolelokaler, og endelig i Aaret 1905 byggedes den nye Skolebygning, indrettet efter Tidens Krav, med

Birkerød Statsskole.

rummelige Klasseværelser, Bestyrerbolig og Elevværelser; den nye Bygning sattes i Forbindelse med den gamle Skolebygning ved en Glasveranda. Skolen havde naturligvis gennem flere Aar modtaget saavel kommunalt Tilskud som Statstilskud, men efterhaanden meldte der sig saadanne Krav, at man mente det formaalstjenligt for Skolens videre Trivsel, at lade den overgaa til Staten. I Aaret 1919, den 4 Okt., skete denne Overgang, og Skolens Navn blev Birkerød Statsskole; den ledes som Fælles-Skole,

omfattende Mellem- og Realklasse samt Gymnasium, med sproglig og matematisk-naturvidenskabelig Retning. Paa Kostskolen optages kun Dreng. Skolens Leder cand. theol. HANS CHRISTIAN ENGELSEN, f. 6 Maj 1871 i København, S. af Bog- og Papirhandler H. Chr. E. og Hustru f. Schrøder, g. 1918 med Else Schou. Dimitteret 1890, cand. theol. 1896, Studieophold i Udlandet 1897—98, Lærer ved Schlommans Skole 1898—1905, overtog sammen med Aage Mantzius Birkerød Kostskole 1905, Eneleder af Skolen siden 1915, Rektor f. s. siden 1919.

Aktieselskabet Birkerød og Omegns Bank blev stiftet i Aaret 1906. Oprettelsen skyldtes den stærke Udvikling, der fandt Sted i Kommunen ved Aarhundredeskiftet. Særlig Landsbyen Birkerød havde faaet et mere bymæssigt Præg med de mange Handlende og Haandværkere, der drev Forretning saavel i Byen som dens Opland. Banken blev stiftet ved et Møde den 17 December 1906 og med en Aktiekapital paa Kr. 16.000.

Det første Bankraad bestod af Sogneraadsformand, Lærer A. Andersen, Grosserer Hansen, Gaardejer M. Hansen, Købmand Hillebrandt, Skolebestyrer A. Mantzius, Slagtermester G. Rasmussen og Arkitekt W. Voldby. Til administrerende Direktør valgtes Lærer A. Andersen. I Aaret 1917 erhvervede Banken den nuværende Bygning, men først i Aaret 1920 indrettedes Bankens Lokaler i denne Bygnings Stueetage. Før den Tid havde Banken til Huse paa første Sal. Betragter man Bankens Regnskaber gennem Tiderne, ser man, at den har gennemgaaet en stor Udvikling. Allerede i Aaret 1918 forhøjedes Aktiekapitalen til Kr. 80.000, og i Aaret 1920 udvidedes den til Kr. 200.000, og i Aaret 1924 til Kr. 250.000. Bankens Reservekapital udgør Kr. 136.000. Den nuværende Bestyrelse er: G. RASMUSSEN,

A. Andersen,
Bankdirektør, R. af D.

H. FOGH ANDERSEN, J. BENTZEN, J. BORNØ, A. CHRISTIANSEN, H. HØJSGAARD, CARL JANSEN, CHR. LARSEN, F. C. MADSEN, A. PETERSEN og E. RASMUSSEN. Som før nævnt valgtes i Aaret 1906 daværende Lærer og Sogneraadsformand ANDERS ANDERSEN til Bankens administrerende Direktør, f. 13 Juni 1858 i Ringe, S. af Smedemester M. A. og Hustru Gertrud Marie f. Andersen, g. 1885 med Rasmine Oline Mikkelsen Fogh. Latinskolelærer ved Birkerød Skole 1883—87, ansat ved Københavns Kommuneskole 1887—1919, Medlem af Birkerød Sogneraad 1901—09, Formand for samme fra 1903—09, Medlem af Hovedbestyrelsen for Sjællands Venstreforening 1909—31, Formand for Birkerød Asyl siden 1917, Medlem af Birkerød Menighedsraad siden 1912, Formand for Birkerød Venstreforening

F. C. H. Dupont,
Bankdirektør.

m. m., R. af D. — I Aaret 1928 ansattes som Meddirektør i Banken FRODE CHR. HEINRICH DUPONT, f. 26 Juni 1897 i København, S. af Manufakturhandler Ferdinand D. og Hustru Johanne f. Schmidt, g. 1921 med Gudrun Fogh Andersen. Realeksamen 1914, Assistent i Københavns Handelsbank, Gl. Torv Afdeling, fra 3 August 1914 til 1 December 1928, siden da Meddirektør i Birkerød Bank.

PETER GUDMAR HALVOR RASMUSSEN, Slagtermester

f. 9 Oktober 1872 i Faxe Ladeplads, S. af Slagtermester Rasmus R. og Hustru Sophie Marie Halvorsen, g. 1899 med Kristiane Vilhelmine Petersen. Formand for Birkerød og Omegns Bank siden 1910 og for Birkerød Grundejerforening siden 1926 samt for Hillerød og Omegns Slagtermesterforening, Medlem af Hovedbestyrelsen af danske Slagtermestres Landsforening, Næstformand i danske Provins-slagtermestres Hudeauktion.

Kommer man fra Nyholte ad Kongevejen forbi Rudersdalskro og Rudegaard, ser man paa lang Afstand en Mølle, der ligger paa Dumpedalsbakken og hedder Dumpedals-Mølle. Den hører til Nordsjællands ældste Møller og omtales allerede i Begyndelsen af det 14 Aarhundrede. I Aaret 1661, den 6 Oktober, giver Kong Fr. III den ved Gavebrev af samme Aar „Til os elskelige Hæderlig og Højtlærd Doktor Hans Svane, vores Raad, Assessor udi Collegio Status, Præsident udi Consistorio og Ærkebiskop, hans Hustru, Børn og Arvinger til evindelig Eje Ebberødgaard med omliggende Skove, Søer og Møller“. Han gav Møllen, hvor der paa den Tid ogsaa var Kro, Navnet „Nobis“. Faa Aar efter Biskop Svanes Død kom Møllen atter under Kronen, under det daværende Hørsholmske Len. I Slutningen af Aaret 1770 er Møllen gaaet meget tilbage. Vandmøllerne var forlængst standsede, og kun Vindmøllen paa Bakken laa der endnu. For omtrent et Aarhundrede siden brændte Møllen, men blev atter opført og ligger endnu i vore Dage paa Bakken, tæt bag ved Birkerød By. I Aaret 1900 købtes Møllen af den nuværende Ejer, CHR. JØRGEN LARSEN, der har ladet den ombygge og modernisere.

Nobis Mølle.

CHR. JØRGEN LARSEN er født den 19 Juli 1866 i Storskov, S. af Gaardejer Lars Olsen og Hustru Karen f. Petersen, g. 1894 med Hanne Andersen. Amtsraadsmedlem, Formand for Konservativ Vælgerforening.

Birkerød Asyl er, saa vidt vides, i sin første Begyndelse fra Aaret 1874, men om denne tidlige Periode i Asylets Historie haves ingen Oplysninger. Man kan først følge denne Institution fra Begyndelsen af Aaret 1880, da der byggedes en Asylbygning og Asylforeningen stiftedes. Asylforeningen stiftedes den 29 Juni 1882 og opførte Aaret efter Asylbygningen. Foreningen stiftedes for at bevare Asylet, og det er saaledes dens Opgave ved Medlemsbidrag og lignende at vedligeholde og sørge for Asylets Drift.

Asylets Bestyrelse er: A. ANDERSEN, Formand; Gaardejer A. JENSEN, Kajerød; Fru Købmand JENSEN; Malermester BRUUN; Fru WILLUMSEN; Tømrermester MOGENSEN; Fru LAURIDSEN; Fru Forvalter JØRGENSEN, Ebberødgaard; Fru Lærer HENRIKSEN og Fru SVEND HANSEN, alle af Birkerød. Asylets Bestyrerinde er Frk. E. HOLME.

A. J. JENSEN,
Gaardejer

f. 22 Maj 1855 i Kajerød, S. af Gaardejer Jens J. og Hustru Trine f. Højersdatter. Ejer af Minkegaard siden 1881, Medlem af Birkerød Sogneraad 1892—98, 1912—20, Medlem af Asylforeningens Bestyrelse siden 1881.

ELLEN HOLME,
Asylbestyrerinde

f. 26 Februar 1884 i Fjenneslev, D. af Proprietær Andreas H. og Hustru Marie f. Poulsen. Bestyrerinde af Birkerød Asyl siden 1912.

Børnehjemmet „Nathanael“ paabegyndte i Aaret 1906 sin Virksomhed i Hillerød og havde Plads til ca. 10 Børn. I Aaret 1910 flyttede Børnehjemmet til Trørød og fik her Plads til 14 Børn, og endelig i Aaret 1917 flyttede Hjemmet til Birkerød og har nu Plads til 20 Børn.

Hjemmet er et Spædbørnshjem og en selvejende Institution; dets Forstanderinde er MARIE ELISABETH BECK, f. 16 Juli 1882 i Udby, D. af Forpagter Nicolai B. og Hustru Marie Sophie Ulrikke f. Schmidt.

Birkerød Børnehave blev stiftet i Aaret 1923 af dets nuværende Indehaver Frk. GUNVER DRAGSTED, f. 29 November 1905, D. af Overpostkontrolør C. F. Dragsted og Hustru Frederikke f. Graae. Børnehaven ledes efter Frøbels System og er beliggende paa Skolevej. I Aaret 1926 statsanerkendtes den.

Planen om et Gasværk i Birkerød opstod ved den store Udvikling af Byen i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Der gik dog adskillige Aar inden man i Sognets Styrelse kunde bestemme sig for at lade et Gasværk opføre. Første Gang, Planerne var fremme, var i Aaret 1911, og man nedsatte et Udvalg, som i Aaret 1912 indhentede Tilbud paa Anlæggelsen. Sogneraadet fik Amdsraadets Sanktion til Stiftelsen af et Gasværkslaan paa Kr. 125.000. Dette Laan blev senere forhøjet med Kr. 25.000. Endelig den 3 Januar 1913 var Værket færdig og kunde begynde Driften. Da der paa den Tid allerede var elektrisk Belysning af Gader og Veje, blev det hovedsagelig Kogegas, Værket skulde levere.

Gasværket har et Areal paa 4200 m², hvorpaa de forskellige Bygninger som f. Eks. Retorthuse, Kokshuse og Bestyrerbolig ligger. Nord herfor ligger Gasbeholderen. Gennem Tiderne er Gasværket udvidet betydeligt; saaledes er Maalerantallet steget ca. 500 til over 900, og selve Ledningsnettet er udvidet med ca. 4500 m, og endelig er Ebberødgaard tilsluttet Værket. Desuden har man anskaffet et Exhauster- og Dampanlæg. Værket er siden Anlæggelsen blevet ledet af MARIUS CHR. PETERSEN, f. 19 December 1887 i Birkerød, Søn af Smedemester Chr. P. og Hustru Emma f. Andersen, gift 1912 med Oline Kirstine Olsen. Siden 1 November 1912 Bestyrer af Birkerød Gasværk.

Birkerød Grundejerforening er stiftet den 6 December 1904 af en mindre Kreds af Borgere fra Birkerød Sogn; blandt disse nævnes Teglværksejer P. Lauritsen, Tømmermester F. Madsen. Foreningens Formaal var at varetage Grundejernes Interesse samt at arbejde for Byens Forskønnelse. Saaledes virkede B. G. for Anlæggelse af Vandværket; Byens Gadebelysning skyldes ligeledes Foreningens Initiativ, endvidere Anlæggelsen af de flisebelagte Fortove, Opstilling af Bænke, Oprettelsen af Autoruten Farum—Hørsholm m. m. Foreningens første Formand var Kaptajn Klinkby 1904—07; Assistent Gravesen 1907—12; Kommunalærer Andersen 1912—19; Dr. August Rasmussen 1919—26; siden 1926 nuværende Formand Slagtermester G. RASMUSSEN. Foreningens øvrige Bestyrelse bestaar nu af: Ingeniør DEMANT, Næstformand; Fabrikant RICHTER, Sekretær; Postpakkemester N. OLSEN, Kasserer, og Entreprenør ANDERSEN.

NIELS OLSEN, Postpakkemester

f. 19 November 1881 i Bloustrød, S. af Husmand A. O. og Hustru Marie f. Nielsen, g. 1910 med Anna M. Petersen. Kasserer i Birkerød Grundejerforening siden 1928 og i Personlig Friheds Værn.

S. A. BAUMGARTEN RICHTER, Fabrikant

f. 29. December 1877 i Guld- borg, S. af Fabrikant Carl R. og Hustru Marie f. Lindberg, g. første Gang 1904 med Marie Bohn, g. anden Gang 1927 med Inger Bundgaard. Siden 1903 Medindehaver af Firmaet R. Larsen, København, Bestyrelsesmedlem i Birkerød Grundejerforening siden 1926.

Birkerød Skytteforening er stiftet den 23 August 1888 og hører under Frederiksborg Amds Skytte- og Gymnastikforening, som dennes 46 Kreds. Kredsens Stiftere var Løjtnant H. K. Brandt, der blev den første Formand, Løjtnant L. Klinkby, Købmand T. Petersen

G. Dragsted.

og Lærer H. Haase. Ved Skyttekredsens Start havde den Skydebaner paa Eskemosegaard og senere paa Højbjerg Bakke, hvorfra den flyttede til de nuværende Baner. I Aaret 1921 stiftedes da Salonskytteforeningen. Skytteforeningens nuværende Bestyrelse bestaar af: Isenkræmmer S. HANSEN, Formand; Maskinfabrikant JOHANNES HANSEN, Næstformand; Repræsentant TH. LARSEN, Kasserer; Skomagemester E. CHRISTENSEN; A. ANDERSEN; Gaardejer E. BROCHFELDT og Lærer H. HENRIKSEN.

EDVARD CHRISTENSEN, Skomagemester   **THORKILD LARSEN, Repræsentant**

f. 18 Juli 1867 i Birkerød, S. af Skomagemester Niels Chr. og Hustru Marie Olsdatter, g. 1893 med Johanne Mathiassen. Etableret i Ballerup 1893, i Birkerød 1896, Formand for Skytteforeningen 1906—09, siden da Medlem af Bestyrelsen, udnævnt paa 60-Aarsdagen til Æresmedlem, fra 1902—05 Formand

f. 31 Oktober 1900 i Birkerød, S. af Vognmand L. P. L. og Hustru Anna f. Petersen, g. 1928 med Lilli Henriksen. Kasserer i Skytteforeningen siden 1928, Medlem af Bestyrelsen i Salonskytteforeningen siden 1924.

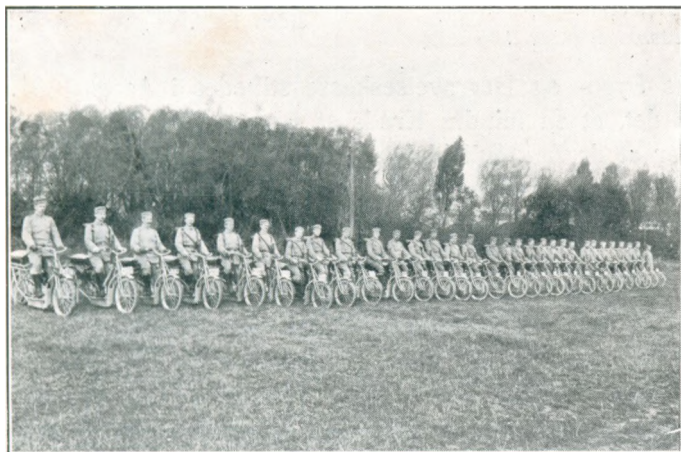
for den stedlige Haandværkerforening. Medstifter af Birkerød Salonskytteforening 1917, Kasserer siden 1929.

JOHANNES HANSEN, Maskinfabrikant

f. 10 August 1877 i København, S. af Maskinfabrikant Chr. H. og Hustru Mathilde f. Eiler, g. 1924 med Marie Henriette Laursen. Formand for Birkerød Salonskytteforening, Næstformand i Skytteforeningen siden 1919, Medlem af det Westenholzske Korps i 10 Aar.

SVEND HANSEN, Isenkræmmer

f. 21 Marts 1875, S. af Købmand H., Birkerød og Hustru Clara f. Poulsen. Formand for Skytteforeningen.

Westenholz Rekykorporps.

Korps Westenholz, var det første danske Rekykorporps og blev stiftet af AAGE WESTENHOLZ i Aaret 1908. Medens Oprettelsen af alle vore andre frivillige Korps blev stiftet dels ved Gaver, dels ved Indsamlinger, stiftedes det Westenholzske Korps af een Person, og der er vel kun faa, blandt dansk Ungdom, som ikke kender og husker de blaa farende Motorordonanser. Da Korpset afholdt sin første Session, meldte der sig en saa talrig Skare unge Mænd, at kun det halve Antal kunde

optages. Det vil dog her føre meget for vidt, om vi skal komme nærmere ind paa dette Korps Historie i de Aar, det virkede. Men blot maa vi nævne, at saavel Stifteren, som Korpset har sat sig et uforglemmeligt Minde inden for dansk forsvarsvenlig Ungdom. Korpset er nu ophævet.

AAGE WESTENHOLZ, Ingeniør

f. 18 April 1859 paa Midstrup, S. af Etatsraad Regnar Westenholz og Hustru Mary f. Hansen, g. 1903 med Ellen W. Student 1877, cand. phil. 1878, cand. polyt. 1884, Bestyrer af et Teglværk ved Bangkok 1886, Ingeniør, senere Direktør for Bangkok Sporveje 1887—95, Kaptajn i den siamesiske Sømineafdeling 1893, Entreprenør og Ingeniør i Bangkok 1895—97, administrerende Direktør for Siam Electricity Co. 1898—1910, Formand for sammes Bestyrelse 1903—27, derefter Æresformand, Formand for Bestyrelsen for The United Plantations Ltd. paa den malajiske Halvø, oprettede 1908 Korps Westenholz i København.

Mariane Landschoff.

Dansk Kvindesamfunds Birkerød Kreds stiftedes den 7 Oktober 1919. Blandt Stifterne maa nævnes Fru Professorinde V. Friis og Forfatterinden, Fru Gyrithe Lemche. Foreningen staar i nøje Tilknøytning til Landsforeningen „Dansk Kvindesamfund“, hvis Formand siden 1924 er Landstingsmedlem Fru Elisa Petersen f. Parelus. Birkerød Kredsen har samme Formaal som Landsforeningen og optager samme Opgaver. Kredsen tæller nu over 100 Medlemmer; dens første Formand var Fru Professorinde V. Friis, der i Aaret 1922 afløstes af nuværende Formand Frk. MARIANE LANDSCHOFF f. den 22 Maj 1868 i Vestermarie, D. af Løjtnant Marcus Joackim L. og Hustru Holgerine f. Sonne. Formand for Dansk Kvindesamfunds Birkerød Kreds siden 1922.

Medl. af Birkerød Sogner. en kortere Tid, men traadte tilbage paa G. af en større Sygdom.

VILLE FRIIS, Professorinde

f. 19 December 1863 i København, D. af Proprietær Søren Peter Jensen og Hustru Anne f. Larsen, g. 1893 med Professor Dr. med. Albert Friis. Medlem af Birkerød Sogneraad 1909—21, af Direktionen for Forsørgelsesanstalten „Brønsholmdal“, af Røde Kors Bestyrelse og af Venstreforeningens Kredsbestyrelse, siden 1925 Æresmedlem af Røde Kors og Venstreforeningen, Stifter af og siden 1925 Æresformand for Dansk Kvindesamfund, Birkerød Kreds.

ELISA PETERSEN f. PARELIUS, Landstingsmedlem

f. 3 Januar 1876, g. med Sagfører Jacob P., Næstved, død 26 Maj 1928. Medlem af Dansk Kvindesamfunds Fællesstyrelse siden 1909, Formand for s. siden 1924, Landstingsmedlem siden 1928, Medlem af Skoledirektionen i Tybjerg Herred 1920—29, Medlem af Næstved Byraad 1909—21, bosat i Birkerød siden 1929.

Birkerød—Høsterkøb og Omegns Syge- og Begravelseskasse stiftedes i Aaret 1861. I Sygekassens gamle Protokoller ses det, at en mindre Kreds af Borgere fra Høsterkøb i nævnte Aar den 28 Juli samledes for at drøfte Muligheden af en Syge- og Begravelseskasses Oprettelse. Love og Bestemmelser blev vedtagne, og Valget af Formand faldt paa Sognefoged Ole Jørgensen, der beklædte denne Stilling til Aaret 1884. Foreningen talte 50 Borgere, alle af Høsterkøb og Sandbjerg. Næste Formand blev Gaardejer Jørgen Olsen, der afgik i Aaret 1892 og afløstes af Lærer Frank, Høsterkøb, der, da Sygekassen i Aaret 1900 statsanerkendtes, afgik som Formand for at overtage Kassererposten, Formand blev saa Husejer Chr. Frederiksen, Høsterkøb, der afgik i Aaret 1906. Efter ham fulgte Karetmager Sørensen, der beklædte Stillingen til Aaret 1923. Derefter kom Gartner JUHL HEINER CHRISTENSEN, f. 26 September 1882 i Hornsyld, som S. af Skovfoged Jens C. og Hustru Elise f. Kløver, g. 1910 med Johanne Jensine Jørgensen. I den Periode hvor Karetmager Sørensen var Formand, blev den daværende Birkerød Sygekasse sammenslaet med Høsterkøb Sygekasse, og den er nu vokset sig saa stor, at den er en af vore største Landkommunesygekasser. Medlemsantallet er ca. 1800. — Røde Kors Birkerød Afdeling er stiftet i Aaret 1914 og hører under Landsforeningen „Røde Kors“. Blandt Stifterne af denne lokale Forening maa her nævnes Fru Magister Ellen Bang, Fru Dr. A. Rasmussen samt Fru Direktør Ellen Westenholz, der var Foreningens første Formand og beklædte denne Stilling til Aaret 1925, ELLEN WESTENHOLZ f. 26 April 1875 i Vestergøtland

J. H. Christensen.

Ellen Westenholz.

i Sverige, D. af Godsejer W. W. Hansen Grut og Hustru Valborg f. Heilman, g. 1903 med Direktør Aage W. Æresformand for Røde Kors siden 1925. Nuværende Formand er Fru AASE ANSLET, f. 2 Januar 1897 i København, D. af Hofgørtler V. Dahlhoff, g. 1922 med Læge H. G. J. Rasmussen Anslet. — Under Birkerød-Kredsen hører Farum, Lillerød,

H. Chr. Rasmussen.

Høsterkøb og Ganløse Røde Kors. — Venstreforeningen for Birkerød Sogn stiftedes i Aaret 1898. Blandt Stifterne maa nævnes Bankdirektør A. Andersen, R. af D., han var Foreningens første Formand til 1919 og genvalgtes i 1928. Blikkenslagermester HANS CHRISTIAN RASMUSSEN, f. 7 Septbr. 1876 i Horsens, S. af Ledvogter N. R. og Hustru Marie f. Christiansen, g. 1905 m. Andrea Larsen. Etabl. sig i Birkerød 1907, har været Medl. af Frdb. Amsraad 5 Aar, af Birkerød Sogneraad 8 Aar, Bestyrelsesm. og Kasserer i Birkerød Haandværkerf. 16 Aar, Formd. f. Venstref. f. Birkerød 10 Aar, Kasserer og Sekretær i Foren. f. Blikkenslager- og Kobbersmedemestere i Østifterne, Formand for Blikkenslager- og Kobbersmedemestere i Frederiksborg Amt, Formand for Birkerød Sangforening. Birkerød Brugsforening stiftedes i 1913 af Gaardejer Carl Hansen, Høsterkøbgaard, dog ikke som selvstændig Brugsforening, men som en Filial af Høsterkøb Brugsforening. I Aaret 1917 udtraadte den og dannede selvstændig Forening, og samtidig købtes Ejendommen paa Birkerød Hovedgade, hvor Foreningens nye Lokaler indrettedes, og hvor den endnu har til Huse. Foreningens første Formand var Gaardejer Carl Hansen, der afgik 1917, og Afdelingsinspektør Jensen, Ebberødgaard, valgtes som Formand. I Aaret 1922 afløstes han af Mads Sturup, død 1930, og man valgte Gartner HANS CHR. PETERSEN til Formand, f. 10 Januar 1886 i Kongsted, S. af Parcellist Jens P. og Hustru Ane Andersen, g. 1910 med Marie Lindgren-Petersen.

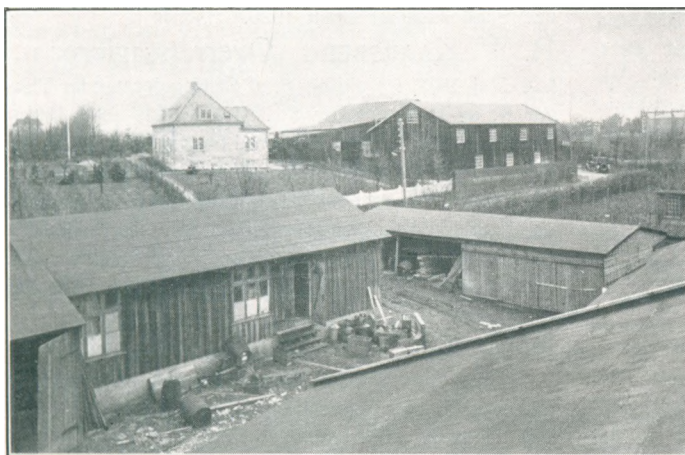

Hans Chr. Petersen.

Jens Jensen.

I Aaret 1918 paabegyndte nuværende Indehaver af „Birkerød Trælasthandel“ denne Virksomhed, der raader over et samlet Areal paa ca. 2 Tdr. Land. Aar efter Aar er denne Virksomhed vokset og er nu en ret betydelig Virksomhed indenfor Kommunen. JENS JENSEN, f. 20 August 1883 i Birkerød, S. af Tømremester J. J. og Hustru H. f. Petersen, g. 1916 med C. A. N. Larsen. Etabl. sig som Tømremester i Birkerød 1913. J. J. har i Tidens Løb udført større Arbejder, bl. a. ved Udvidelsen af Ebberødgaard, der strakte sig over 7 Aar, samt Bloustrød ny Teglværk m. m., Lærer ved Teknisk Skole 1906—16, Næstformand i Birkerød Haandværkerforening, etablerede „Birkerød Trælasthandel“ 1918. — Haandværkerforeningen i Birkerød er stiftet den 25 Januar 1892, og dens første Formand var Skomagermester P. Randsløv. Samme Aar paabegyndtes ogsaa en Teknisk Skole, der ved Stiftelsen havde Lokaler paa Mantzius Kostskole, der foruden ogsaa gav Lys og Varme, alt uden Betaling. Her holdt Skolen til til Aaret 1915. Skolens egentlige Stifter var Malermester G. Bruun, der sammen med Bygmester Højsgaard fungerede som Lærere ved Skolen. I de første Aar var Lærerne ulønnede. I Aaret 1918

Udsigt over Trælasthandelen.

I Aaret 1918

købte Haandværkerforeningen Birkerød Højskolehjem og omdannede dette til Teknisk Skole, saavel Skolen, som Foreningen begyndte meget smaat, men de har begge vokset sig større; saaledes talte Foreningen i Aaret 1892 kun 30 Medlemmer mod nu ca. 150. Elevantallet paa Skolen var de første Aar meget ringe, nu er det gennemgaaende 40 pr. Vinterhalvaar.

H. Chr. Mogensen.

Skolen ejes af Haandværkerforeningen og administreres af denne. Dens Undervisningsplan er med Tiden omlagt saaledes, at Skolen staar fuldt paa Højde med lignende Aftenskoler. Haandværkerforeningens Formand er Tømrermester HANS CHR. MOGENSEN, f. den 30 Maj 1859 i Højby, S. af Landmand Mogens Hansen og Hustru Sidse Marie f. Jensen, g. 1893 med Frederikke Sophie Johansen. Etablerede som Tømrermester i Birkerød 1892, Formand for Haandværkerforeningen siden 1908, for den lokale Tømrermesterforening 1898, for Bygningskommissionen siden 1920, Medlem af Bestyrelsen for Venstreforeningen og for Asylforeningen. Medlem af Sogneraadet 1904—09. Taxationsmand i Østifternes Hypotekforening og Danske

Grundejeres Brandforsikring, samt Forstander for Teknisk Skole siden 1908. Bilruten Farum-Birkerød-Usserød oprettedes paa Grundejerforeningens Initiativ, og fik en meget stor Betydning, da den er det eneste Befordringsmiddel Omegnens Beboere har til Banen og Sygehuset i Usserød; ligeledes bruges den meget af de Børn, der søger Statsskolen i Birkerød. Ruten staar i direkte Forbindelse med Banerne og indehaves af ALFRED BORN, f. 17 Marts 1879 i Aakirkeby, S. af Købmand Peder Hansen og Hustru Signe f. Jensen, g. 1907 med Margrethe Bojesen.

A. Born.

HANS HØJSGAARD, Bygmester

f. 17 Marts 1854 i Haastrup, S. af Gaardejer Søren Petersen og Hustru Birthe Kirstine f. Jensdatter, g. 1880 med Petra Hansen. Bygmester og Lærer ved Statsskolen siden 1886, Medlem af Birkerød Bankraad siden 1909, i Bestyrelsen for Vandværket.

ANNA SOFIE OLSEN, Bestyrerinde

f. 26 Maj 1870 i Birkerød, D. af Smedemester Peter Hansen og Hustru Inger Marie f. Jensdatter, g. 1888 med Murermester Jens Peter Olsen. Leder af Birkerød Telefoncentral siden 1910. Bestyrerinde af samme siden 1 April 1927.

NIELS MORTENSEN, Politibetjent

f. 2 Juni 1902 i Brovst Sogn, S. af Sognefoged Jens Peter M. og Hustru Anna f. Nielsen, g. 1927 med Ebba Poula Teel. Politibetjent i Helsingør 1 Maj 1925, i Birkerød siden 1 Juni 1928.

OSCAR HANSEN, Kommunebogholder

f. 21 August 1900 i Gentofte, S. af Gartner Jens Peter H. og Hustru Maren f. Nielsen, g. 1926 med Gerda Helntz-Olsen. Realeksamen fra Gentofte Kommunes Realskole, Elev ved Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejs-Aktielselskab 1917—20, Kontorist ved Gentofte Skattevæsen 1920—23, Kommuneassistent

i Asminderød-Grønholt Kommune 1923—26, Kommunebogholder i Birkerød Kommune samt Fuldmægtig ved Skattevæsenet siden 1926.

R. W. KAARSBERG, Overretssagfører

f. 4 Maj 1889 i Kolding, S. af Stationsforstander Thøger K. og Hustru Klara f. Pelle, g. 1917 med Karen Bodecker. Student fra Birkerød Statsskole 1907, cand. jur. 1914, Fuldmægtig hos Ove Kempel 1914—16, Assistent i Københavns Kriminalret 1916—17, Sekretær i Arbejdernes Byggeforening 1918—19, beskikket Overretssagfører 1918, Sekretær i Københavns alm. Boligselskab 1919—21, Overretssagfører i Birkerød siden 1921.

P. CHR. J. V. FUGMANN, Politibetjent

f. 17 December 1900 i København, S. af Restauratør Johannes F. og Hustru Karen f. Nielsen, g. 1929 med Ella Hansen. Politibetjent i Kongens Lyngby 1 Maj 1923, i Birkerød siden 1 Oktober 1928.

KAI OVE MEHLSSEN, Tandlæge

f. 9 August 1895 i Vejle, S. af Købmand Niels Johan M. og Hustru Ovine Kirstine f. Lyngbye g. 1920 med Tandlæge Luth Hørlyk. Studentereksamen 1915, Filosofikum 1916, Tandlægeeksamen 1919, Assistent i København, Oslo og Bergen 1920—22, praktiserende Tandlæge i Birkerød 1922, fra 1925 tillige praktise-

rende i Farum, Bestyrelsesmedlem i Sjællands Provins-Tandlægeforening og Repræsentant til Dansk Tandlægeforening siden 1926, Medlem af Voldgiftsretten mellem Sjællands Provins-Tandlægeforening og De forenede sjællandske Sygekasser siden 1927, Medlem af Hovedbestyrelsen for Dansk Tandlægeforening siden 1927, Tandlæge ved Ebberødgaard Aandssvageanstalt siden 1927, Studieophold i Stockholm, Berlin og Oslo.

LAURA MARGRETHE HANSEN, Distriktsjordemoder

f. 6 Februar 1890 i Hørby, D. af Gaardejer, Sognefoged Jens Peder Hansen og Hustru Ane Kirstine f. Nielsen. Dimmitteret fra Rigshospitalet 1922, Reservejordemoder i Holbæk 1922—26, siden 1 September 1926 Distriktsjordemoder i Birkerød.

HAKON FOGH ANDERSEN, Læge

f. 14 Januar 1888 paa Frederiksberg, S. af Bankdirektør Anders A. og Hustru Rasmine Oline Mikkelsen Fogh, g. 1917 med Kamma Levinsen. Praktiserende Læge i Birkerød 1925, Skolelæge, Jernbanelæge.

D. KLINDT-HANSEN, Massøse

f. 5 April 1895 i Sønder Næraa, D. af Møllejejer, Sognefoged Chr. Jensen og Hustru Marie f. Hansen, g. 1926 med Grosserer Charles H. Uddannet 1921 paa Dr. Clod-Hansens Institut, Massøse i Bad Nauheim 1922, Lærerinde ved Dr. Clod Hansens Institut 1923—28, Massøse ved Kommunehospitalet 1924

—26, siden 1928 Massøse og Sygegymnast i Birkerød, Censor ved Poul Petersens Institut (Anatomi).

Ebberødgaard nævnes i et Skøde, der er givet paa Hørsholm i Aaret 1346 paa Sct. Maria Magdalenes Dag. I dette Skøde giver Niels Eriksen af Lynde den adelige Herre Nicolaus Knuthson af Svaneholm, med hvem hans Datter Cecilia er trolovet, Halvdelen af det Gods, der var tilfaldet ham ved hans Hustrus Katrine Tymmesdotters Død, dog saaledes, at hvis de trolovede ikke fik Børn, skulde Godset tilfalde Cecilias rette Arvinger. Dette Gods, som da kaldtes Hyrningsholm, bestod efter Skødet af: Hyrningsholm, Ubbæruth, Ebbæruth, Runæstigh, Walæruth, Maruth m. m.

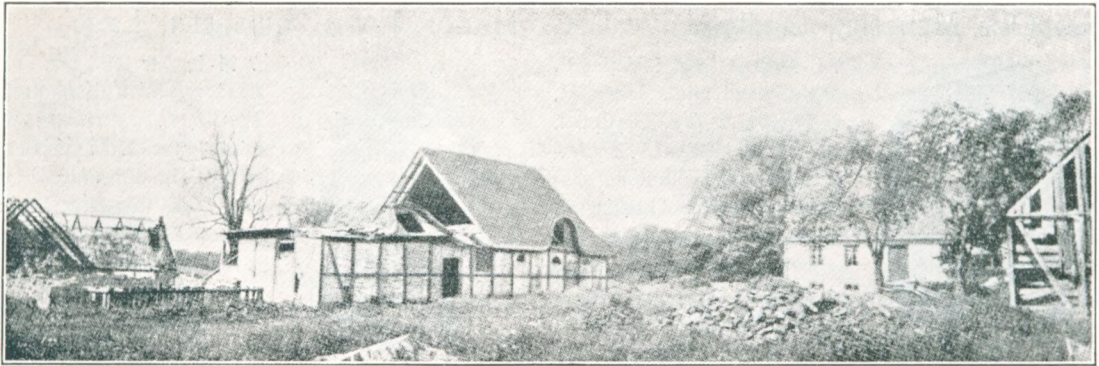
Henved 30 Aar efter synes saavel Hr. Nicolaus Niels Eriksen som hans Datter Cecilia at være døde, den sidste uden Børn, idet Forbeholdet i Skødet af 22 Juli 1346 bevirker, at Hyrningsholm gaar i Arv til Fru Cecilias „rette Arving“, Broderen, den adelige Herre Erik Nielsøn, Væbner, der fra 1376 skriver sig til Hørningsholm.

Det synes efter et Brev, dateret 9 Marts 1382, at Erik Nielsøn har efterladt sit Gods til sin Hustru, Eline, som senere er gift med Bent Bjuch, der saaledes kom i Besiddelse af Hørsholm Gods. Han udfærdiger 3 Marts 1391 et Skøde, der i samtidig Oversættelse begynder saaledes:

„Iech Beynt Biyg aff Gundersløffsholm, Ridder, gør vitterlig alle nerverendis oc kommendis, at Iech aff fult berad ocq Frenders og weners samtykke haffuer opladet oc tilsagt thenne Bref-fuiserske, Høgboren Frue Margareta, met Guds Nade Norrigis oc Sweriges Drotning oc ret arffuringe och forstinne til Danmarks Rige, myn gord Hyrningsholm, i Liønge herit i Seland ligendis, met alle the gots som høre til forn gord, ehvor the ligge, frii at fange oc annamme strax Iech død er . . .“

Denne Ridder Bent Bjugh var en mægtig Mand og i stor Gunst hos, og i stor Gæld til Dronning Margrete, og dette sidste er sikkert Grunden til, at han giver Godset til

Det gamle Ebberød.

Dronningen. Med Hørsholm Gods kom Ebberød ved denne Lejlighed i Kronens Eje, og der forblev den indtil 6 Oktober 1661, da Fr. III gav Ebberød Gaard til:

„Os Elskelig, Hæderlig og Højlærd Doctor Hans Svane, Vores Raad, Assessor udi Collegio Status, Præsident udi Consistorio og Erke-Biskop, hans Hustru, Børn og Arvinger, til evindelig Ejendom, tillige med Nobis Mølle, Ebberød og Skovrød Søer med flere Damme“,

hvis Tal yderligere forøgedes ved Gavebrev af 22 August 1665, saaledes at de ialt udgjorde 35.

Naar man husker, at Biskop Svane var den raadsnille, hensynsløse og veltalende Leder af den Sammensværgelse, der i 1660 satte Indførelsen af Enevoldsmagten i Danmark igennem, forstaar man Kongens Gavnildhed.

Biskop Svane skal have plantet den pragtfulde Lindeallé, der den Dag i Dag fører fra Ebberødgaard til Rudeskov mod Hørsholm.

Efter at have været Biskop i 13 Aar og i den Tid indviet 8 Bisper, 29 Provster og 191 Præster, deraf mange i Birkerød Kirke, døde Hans Svane den 26 Juli 1668 — 62 Aar gammel — af Kolik og efterlod Ebberød til sin Datter, Søster Svane, der var gift med Cancelliraad C. A. Walther, og efter 1691 med Biskop Hans Bagger. Han døde af en stærk Diarrhoe, som han havde erhvervet sig ved at forspise sig i Meloner, 47 Aar gammel, den 30 August 1693, efter i en 16-aarig Embedstid at have indviet 12 Bisper, 52 Provster og 370 Præster. Han beskrives som en munter og beleven Mand, der var liden af Person, men stor af Gejst. Bispinden, Fru Søster Bagger, ejede derefter Ebberød til 1 Maj 1708, da den blev tilbagekøbt af Kong Fr. IV, som overdrog den til Dronning Louise, der havde det øvrige af Hørsholm Gods. Gaarden var da bortforpagtet til Hr. Laurs Hansen Tønsted for 480 Rdl., og denne var samtidig Forpagter af Sandholm. Ved Dronning Louises Død 1721, fik Kronprins Christian Hørsholm med Ebberød. Som Kronprins boede han med sin Gemalinde, Sophie Magdalene, om Sommeren paa Hørsholm, men efter sin Tronbestigelse 1731, overdrog han Godset til Dronningen, der henlagde sit Stutteri til Ebberød. Da dette nedlagdes 1749, bortforpagtede hun Ebberød, som Dronning Louise tidligere havde gjort, saaledes fra 1 Maj 1752 til 1 Maj 1758 til en Niels Larsen, der svarede en aarlig Afgift af 70 Rdl.

Sophie Magdalene gav 6 Marts 1760 Procancellarius Erik Pontoppidan Auctionsskøde paa Gaarden. Ebberød havde da 6 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. Ager og Engs Hartkorn og 2 Tdr. 4 Skp. Skovskyld. Købesummen var en aarlig Afgift paa 19 Rdl. pr. Ager og Engs Hartkorn og 2 Rdl. pr. Td. Skovskyld, eller ialt 133 Rdl. 5 Mark 1 Skilling samt 236 Rdl. en Gang for alle for Bygningerne. Der var tillagt Gaarden en Udvisning af 3½ Skovlæs Brænde. — Prokansleren sælger allerede 11 Juni 1763 Gaarden til „Hans Excellence Hr. Gehejmeraad og Stiftsbefalingsmand Otto Manderup, Greve af Rantzau“ for 2500 Rdl. courant. Hans Enke, „Gehejmeraadinde Eva Margrethe, Enkegrevinde af Rantzau“, ansøger 27 Februar 1778 Rentekamret om et aarligt Afdrag paa 3 Rdl. pr. Td. Hartkorn, hvilket

Andragende hun faar bevilget under 4 Juli samme Aar, saaledes at den aarlige Afgift bliver 16 Rdl. pr. Td. Ager og Engs Hartkorn. Allerede den 10 Juli giver hun imidlertid Kaptajn i Søetaten Georg Alexander Thaae, Skøde paa Ebberød for 900 Rdl.

Af en Taxationsforretning af 28 September 1778 for et paa Gaardens Bygninger assurerede i „den for Kjøbstederne Allernaadigst oprettede Brand- og Forsikrings-Kasse“ ser vi, at disse bestod af:

- 1) en Hovedbygning paa 19 Fag eller 50 Alens Længde og 5 Fag eller 12 Alens Bredde, opført af Fyrre- og Egebindingsværk mod Gaarden og Grundmur mod Haven og havde en gennemgaaende Kvist paa 3 Fag, alt teglhængt.
- 2) 2 Sidelænger paa 12 Fag af Fyrre- og Egebindingsværk, murede og klinede Vægge og Straatag samt
- 3) „for Gaarden et Træe-Gitter-Værd — 12 Fag langt-med dobbelte Jernbeslagne Porte“.
- 4) Et Hus ved Gaarden paa 10 Fag af Fyrre- og Egebindingsværk murede og klinede Vægge og Straatag.
- 5) Et Hus uden for Gaarden paa 12 Fag af Egebindingsværk, klinede Vægge og Straatag med 2 Bageovne, samt
- 6) Piiber-Huus, 5 Fag langt og 3 Fag dybt af Fyrre- og Egebindingsværk, klinede Vægge og Straatag.

Alle Bygningerne blev vurderet til 3020 Rdl., deraf Hovedbygning til 1900 Rdl. — Kaptajnen kom 1782 overens med den Kommission, der var nedsat til Skovenes Udskiftning af Fællesskabet om Afstaaelse af en stor Del af Gaardens Jorder, mod at han beholder hele Brændselsudvisningen og hele „Husmandshoven“ samt Ejendomsretten over Underskoven og Blødtræet samt nogle Fiskedamme.

Amtmand Levetzovs pro Memoria af 18 April 1782 til Kaptajn Thaae, lyder saaledes:

„Efter det Kongelige Rentekammers Skrivelse til mig under 13-de hujus skulle jeg herved tjenstlig tilmelde Dem, at Amtsforvalter Holm er under bemeldte Dato fra Kammeret beordret, at lade fra indeværende Aars 1-ste January og siden fremdeles fra Ebberødgaard til Afgang passere, ikke alene Gaardens hele Skov-Skyld, som er 2 Tdr. 4 Skp., men tillige de $\frac{2}{3}$ dele af dens Ager og Engs Hartkorn, nemlig: 4 Tdr. 4 Skp. 2 Alb., saaledes at Gaarden, naar den til den Kgl. Skov afgiver 179 Tdr. Land til de 92 Tdr. Land, som den igjen haver tilbage, beholder 2 Tdr. 2 Skp. 1 Alb. Ager og Hartkorn, hvoraf aarlig svares til den Kgl. Casse 10 Rdl. pr. Td. Hartkorn, og da Hr. Capitain Thaae tillige allernaadigst er tilstaaet Ejendoms Rett til de 5 smaa Fiske Damme, som findes paa de Dem forbeholdne 92 Tdr. Land, saa har jeg under Dags Dato beordret Amtsforvalter Holm at foranstalte disse Fiske Damme til Hr. Capitain Thaae afgivne, hvor imod De vil behage at overlevere de af Dem til Hans Majestæt afstaaede Jorder til Hr. Kammerherre og Oberforstmester Warnstedt“. —

Kaptajn Thaae, der imidlertid er blevet „Commandeur Captain“, faar 12 September 1787 kongelig Privilegium paa „at antage og drive et Mure- og Tagstens Brænderi“.

Ved Kaptajn Thaae's Død arver hans Søn, afskediget Premierløjtnant af Søetaten, Claus Jørgen Thaae, i 1788 Gaarden. Han faar under 30 Oktober samme Aar kgl. Privilegium paa at drive Pottemageri og Lervarefabrik, og de sidste, den kongelige Skov tilhørende, Træer, der vokser paa Gaardens Grund, fældet, og 19 November 1791 et pro Memoria fra Rentekammeret om, at Skov, der fremtidig opvokser paa Gaardens Grund, tilhører Gaarden. Løjtnant Thaae sælger i Følge Skøde af 25 April 1795 Gaarden til Marschal, Kammerherre Adam Gottlob Lowzow for 12.200 Rdl. dansk courant samt en Livrente: 6 pCt. af 1500 Rdl. eller 135 Rdl. aarlig til Frøken Mechtilde Kistine Wildskiødt, som først dør 1813. Marschal Lowzow faar et lille Skovstykke, som han har opelsket i Birkehave Vangen, anset for Fredsskov, hvilken Fredsskovforpligtelse endnu er gældende. Han sælger iflg. Skøde af 19 December 1812, 12 Tdr. 6 Skp. Land fri Hovedgaards Takst af Birkehavevangen for 5600 Rdl. til Husmand af Birkerød: Frederik Høyer. Han dør 1816, og Sønnerne: Løjtnant i Livgarden til Hest, Kammerjunker og Inspecteur paa Jægerspris Gods, Hans Georg Krogh von Lowzow, og Kammerjunker, Højesteretsassessor Frederik Lowzow, samt Datteren, Anna Sophie Lowzow, arver Gaarden. Løjtnanten overtager Gaarden den 29 Februar 1816 for 15.000 Rdl. og tilbagekøber iflg. Skøde af 28 December 1819 de af Faderen til Husmand Frederik Høyer solgte 12 Tdr. 6 Skp. Land

for 1600 Rdl. Sølv, og saa er der endda paa Lodden opført et Hus i 1818. Han sælger Gaarden 31 Oktober 1832 til This Meinertz for 11.000 Rdl. Sedler. Meinertz maa antagelig ikke have kunnet klare sig, thi 8 Juli 1837 giver han sin Stedfader og Værge Johan Brandt af Birkerød, Skøde paa Gaarden for 8500 Rdl. Sølv. — Ved Johan Brandts Død arver This Meinertz og Halvsøsteren Johanne Margrethe Birgitte Brandt 11 Juni 1858 Gaarden. Hun

Ebberødgaard Hovedindgang.

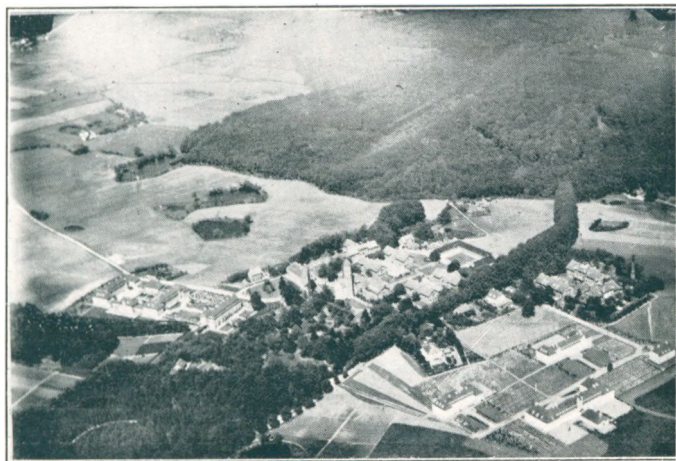
dør 26 November 1887, og This Meinertz er derefter Eneejer. This Meinertz var i sine yngre Aar en virksom og dygtig Mand, han var saaledes en Tid Formand for Sogneforstanderskabet i Birkerød Kommune. — Ifølge en den 23 August 1884 tegnet Police i den almindelig Brandforsikring for Landbygninger var Gaarden forsikret saaledes:

a. Stuehus i Vest, 11 Fag, Grundmur, Spaantag til Beboelse.....	5500 Kr.
b. Længe S. Ø. for a, 11 Fag, Bindingsværk, Straatag til Kostald og Foderlo.....	1100 -
d. Længe N. for b, 8 Fag, Bindingsværk, Straatag, til Gennemkørsel, Tørveskur.....	480 -
e. Længe N. for d, 6 Fag, Bindingsværk, Paptag til Hestestald, Karlekamre.....	900 -
f. Længe N. for Gaarden, 14 Fag, Bindingsværk, Bræddetag til Lo og Lade.....	2100 -

Ialt for.... 10080 Kr.

I senere Aar lod Meinertz alt forfalde. Jorden blev ikke pløjet, saa Ungskov voksede op paa Markerne, og Husene forfaldt paa Tag og Fag.

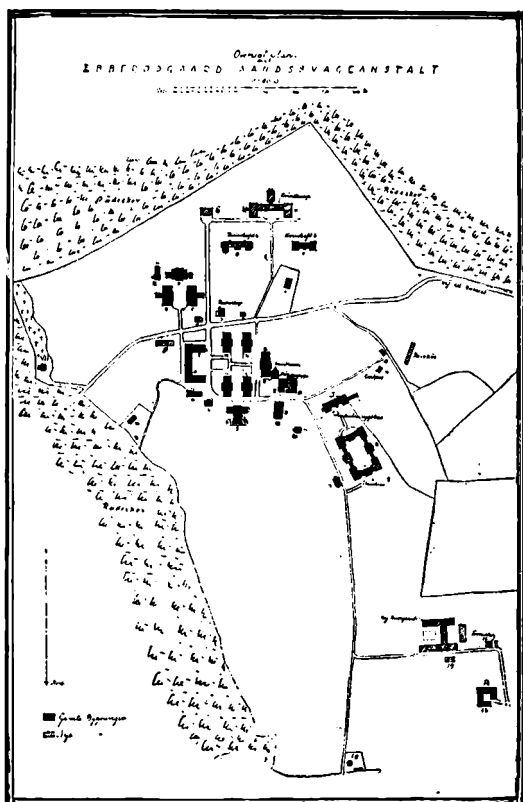
Ved Skøde af 10 Maj 1890 erhvervede Bestyrelsen for Aandssvageanstalten Gl. Bakkehus i København Ebberødgaard. Der havde i lang Tid været Trang til en Udvidelse af Gl. Bakkehus, og da Bestyrelsen for denne Anstalt i 1889 modtog en Arv paa 100.000 Kr. efter afdøde Baron Juel Brockdorff, erhvervedes Ebberødgaard.

Fugleperspektiv af Ebberødgaard.

Bestyrelsens daværende Formand, Departementschef i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Asmussen, var den, der tog Initiativet til Købet, og han bevarede til sin Død den største Interesse for Ebberødgaard. Arkitekt Wittrock udarbejdede sammen med Departementschef Asmussen Tegninger til Anstalten.

Oversigt over
Ebberødgaard Aandssvageanstalt.

Planen var at indrette en Landbrugskoloni (Arbejdshjem) for 200 arbejdsføre mandlige Alumner; under Udførelsen af Planen gik man imidlertid et Skridt videre, idet man bestemte sig til ogsaa at indrette Asyler. 1 Juli 1892 toges Anstalten i Brug, og der var da Plads til 400 aandssvage, nemlig et Arbejdskompleks for 100 Kvinder og 100 Mænd og et Asylkompleks med 200 Pladser. Der var stærk Tilgang af Asylister. Arbejdskomplekset blev ikke straks fyldt, men tō Aar efter Oprettelsen var alle 400 Pladser optagne. Økonomien var fra først af kun beregnet paa 200 Alumner; denne Afdeling maatte da udvides, og i 1896 opførtes der en særlig Vaskeribygning, hvorhos Køkkenet blev udvidet. I 1901 opførtes et særligt Sygehus og særlig Overlægebolig; de indtil da dertil benyttede Lokaler blev saa anvendt til Lokaler for Bestyrelsen og til Ophold for visse Patienter.

Trangen til Udvidelse voksede imidlertid stadig; de lange Ventelister blev vel betydeligt aflastede ved Ribe-Anstaltens Opførelse, men særlig for Asylisternes Vedkommende trængtes der mere og mere til Forøgelse af Pladsernes Antal, og i 1916—17 vedtog Bestyrelsen for Den sjællandske Aandssvageanstalt den store

Udvidelse, som skete i 1918—24 med kgl. Bygningsinspektør Magdahl Nielsen som Architekt, og den omfattede: 2 Mandsasyler med Celleafdelinger, der senere er erstattet med Vagt-afdelinger; 1 Kvinde-Arbejdsafdeling; 1 Kvinde-Arbejdsafdeling med Sygegang; 2 Kvinde-asyler, den ene med Celleafdeling, som senere er omlavet til, Vagtafdeling; 1 Tuberkuloseafdeling; 1 Avlsgaard med Forvalterbolig, der flyttedes udenfor det egentlige Anstaltskompleks, hvor samtidig de gamle Avlsbygninger omdannedes til Værkstedlokaler for mandlige Patienter; Udvidelse af Køkkenet med et nyt Dampkøkken; Opførelse af Reservelægebolig og af en Bolig for Inspektricer og Natplejersker.

For at lette Oversigten over Anstalten, som den var før denne Udvidelse, og som den blev efter Udvidelsen, aftrykkes her en Oversigtsplan over Ebberødgaard Aandssvageanstalt.

Med Hensyn til Betegnelsen af de enkelte Bygninger eller Bygningsdele skal bemærkes, at de med 1—19 mærkede er Funktionærboliger; Administrationsbygninger m. v. er mærkede I—X, medens Alumnebygningerne er mærkede med Bogstaverne A—Ø. De enkelte Bygninger og Bygningsdele indenfor de 3 Grupper er følgende:

1. Overlægens Bolig.	11. Bolig for Maskinmestrene.	II. Køkkenafdeling.
2. Inspektricebolig.	12. Bolig for 1 Afdelingsassistent og 1 Fyrbøder.	III. Vaskeri.
3. Reservelægebolig.		IV. Bageri.
5. Inspektrice og Natplejerskebolig.	13. Gammel Bondegaard, Bolig for 1 Fyrbøder.	V. Ny Avlsgaard.
6. Portnerbolig.	15. Forvalterbolig.	VI.—VIII. er Have og Kirkegaard.
8. Inspektørbolig.	16. Gartnerbolig.	IX. Kedelhus.
9. Bolig for 1 Afdelingsassistent og 1 Økonomiassistent.	18. Skomagermesterbolig.	X. Centralvarmeanlæg.
10. Bolig for 1 Chauffør og 1 Fyrbøder.	19. Bolig for Bagermester og Fodermester.	A. Badstue.
	I. Kontorer og Depoter.	B. Børneafdeling.
		C. Kvindeasyl.
		D. Børneasyl.

E. Afdeling for lamme Børn.	K. Arbejdshjem for Mænd.	Q. Mandsasyl.
F. Arbejdshjem for Kvinder.	L. — —	R. Arbejdskoloni for arbejdsføre Mænd.
G. Arbejdshjem med Sygegang for Kvinder.	M. — —	S. Sygehus.
H. Kvindeasyl.	N. — —	T. Tuberkuloseafdeling.
Hx. —	O. — —	Ø. Værkstedsbygninger.
	P. Mandsasyl.	

Efter Udvidelsen ligger, som det fremgaar af Oversigtskortet, alle Mandsafdelingerne nord for Vejen „Biskop Svanes Allé“, der fører ind til Anstalten. Syd for Vejen ligger Børneafdelingerne og Kvindeafdelingerne. Før Udvidelsen kunne Anstalten rumme ca. 195 voksne mandlige Alumner, fordelt i 1 Mandsasyl og 3 Arbejdsafdelinger, ca. 180 voksne kvindelige Alumner, anbragt i 2 Arbejdshjem og 1 Asyl, samt 70 Drengene i 1 Børneasyl, (de smaa Piger henvistes til Karens Minde). Desuden fandtes der en Villa, indrettet til nogle faa bedrebetalende Kvinder. Sygehuset havde Plads til 18 Senge. Da Byggeplanen var fuldført, var der Plads til 930 Alumner, nemlig:

Mandlige Asylister.....	ca. 150
— Halvasylister.....	- 120
-- arbejdsføre	- 150
Kvindelige Asylister.....	- 120
— Halvasylister	- 76
— arbejdsføre	- 60
Børn under 15 Aar.....	- 210
Tuberkulosehospital (40)	- 44
Sygehus (18).....	

Ialt ca. 930

Der er senere ved mindre Udvidelser og Forandringer af Afdelingerne og ved mindre Nybygninger indvundet 103 Pladser for Patienter og nogle Funktionærer. Ebberødgaard er nu et Led i „Østifternes Aandssvageanstalt“, som ledes af en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, der udnævnes af Socialministeren, og hvis Formand er Departementschef i Finansministeriet, K. H. KOFOED. Østifternes Aandssvageanstalt bestaar foruden af Ebberødgaard, af Skolehjemmet Gl. Bakkehus og Aandssvageanstalterne Karens Minde, begge i København, Lillemosegaard med Gl. Mosehus ved Buddinge og Rødbygaard ved Rødbyhavn.

Ebberødgaard Anstaltens daglige Drift ledes af Overlægen og Inspektøren. Overlægen leder alle de Forretninger, der vedrører Alumnernes Optagelse og Udskrivning, deres Pleje og Behandling i enhver Henseende, samt Disciplinen, saavel blandt Plejepersonalet som paa Afdelingerne. Han har Ansvar for de hygiejniske og sanitære Forhold. Overlægen har Overtilsynet ved Patientlokalerne og Værkstederne, og han antager det underordnede Personale paa de nævnte Afdelinger. Inspektøren, der tillige er Regnskabsfører og Kasserer, leder Anstaltens hele Økonomi, herunder Husholdningen, Avlsbruget, Haven, Vaskeriet, Bageriet, Depoterne, Systuen og Maskinhuset, foretager alle Indkøb, for saa vidt Bestyrelsen ikke foranlediger dem foretagne, fører Tilsyn med Anstaltens Bygninger og Materiel, sørger for Vedligeholdelse og Assurance, aflægger Regnskab og det aarlige Budgetforslag. Han antager det underordnede Personale ved de af ham ledede Afdelinger.

Overlægen har som Hjælpere 1 1' Reservelæge; 1 assisterende Læge; 1 Inspektrice for Mandsafdelingerne; 1 Inspektrice for Kvinde- og Børneafdelingerne; 1 Natinspektrice for hele Anstalten; 1 Massøse; 4 Værkstedsledere og 3 Haandværkere samt 11 Plejemødre; 2 Sygeplejersker; 128 Plejere og Elever og 20 Husassistenter.

Inspektøren har som Hjælpere paa Kontoret: 1 Materialforvalter; 1 Kontorfuldmægtig; 1 Kontorist og 1 Kontorelev. I Køkkenet: 1 Køkkenbestyrerinde; 1 Underøkonoma; 2 Køkkenassistenter; 1 Økonomibetjent; 3 Køkkenelever; 9 Køkkenpiger og 1 Stuepige. 1

Vaskeriet: 1 Vaskeribestyrende; 1 Vaskeribetjent; 1 Medhjælper; 4 Vaskeripiger og 1 Vaskerikarl. Paa Systuen: 1 Oldfrue; 6 Syersker; 1 Syerskeelev; 3 Stuepiger. I Maskinhuset: 2 Maskinmestre; 3 faglærte Fyrbødere og 4 ikke faglærte Fyrbødere. Paa Avls-gaarden: 1 Avlsforvalter; 1 Fodermester; 3 Karle og 1 Husassistent. I Haven: 1 Gartner; 2 Gartnermedhjælpere; 1 Gartnerelev; 1 Have-mand. I Bageriet: 1 Bagermester og 1 Bagerikarl. Desuden 1 Portner; 1 Vægter; 1 Kusk; 1 Depotmedhjælper; 2 Afløsningsmedhjælper.

ALBERT FRIIS, Professor, Dr. med., R. af D., p. p.

f. 25 November 1857 i Marstal, S. af Skibsreder Albert F. og Hustru Inger Marie f. Rasmussen, g. 1893 med Ville Jensen, D. af Proprietær Søren Peter J. Overlæge ved Aandssvageanstalten Ebberødgaard fra dens Grundlæggelse til 1925, Formand for Sundhedskommissionen i Birkerød, Medlem af Bankraadet for Birkerød og Omegns Bank fra 1915 til sin Død 1929.

JOHANNES AAGE VALDEMAR NØRVIG, Overlæge

f. 14 Oktober 1890 i Kjellerup, S. af Overlærer Jens Chr. N. og Hustru Jette Kirstine f. Marx, g. 1925 med Julie Dorthea Augusta Frederikke Bojesen Kruuse. 1910 Student fra Viborg Katedral Skole, 1917 Embedseksamen, 1917 - 18 Reserve-læge i Hæren, Juli 1918 til April 1919 cand. ved Sct. Hans Hospital, Septbr. 1917 til Marts 1919 Reservelæge samme Sted, April 1919 til April 1920 Turnuskandidat ved Rigshospitalet, Mai 1920 til April 1921 frivillig Assistent ved Rigshospitalet, Nerveklirik, Maj 1921 til April 1925 Afdelingslæge ved Sct. Hans Hospital, Dr. med. 1921, (Undersøgelser over Stofskifteanomalier ved Psykoser) 1924, Specialistanerkendelse (Psykiatri), 1 April 1925 Overlæge paa Ebberødgaard, 1 Maj 1926 Overlæge for Østifternes Aandssvageanstalt.

HARALD PEDER CHRISTIAN ALBERT LETH, Inspektør

f. 11 August 1872 paa Klarskov, S. af Proprietær Knud Frederik L. og Hustru Marie Kirstine f. Lollesgaard, g. 1911 med Mathilde Karoline Østergaard. 1902—04 Assistent ved Maribo Amts Tvangsarbejdsanstalt, 1904—10 Inspektør ved Sindssyge-hospitalet ved Vordingborg, 1910—11 ved Kellérske Aandssvageanstalt Brejninge, 1911—15 ved Livø Aandssvageanstalt, siden 1915 Inspektør ved Ebberødgaard, Formand for Agitationsudvalget i det konservative Folkepartis Amtsudvalg for Frederiksberg Amt, Medlem af Bestyrelsen for Aandssvagesagens Venner samt af Birkerød private Forberedelsesskole og af Birkerød Menighedsraad.

INGER CHRISTENSEN, Oldfrue

f. 1 November 1875 i København, D. af Kontorchef Fr. L. Chr. og Hustru Marie f. Møller. Assistent paa Ebberødgaard 1 Oktober 1903, Oldfrue siden 1922.

INGE A. NIELSEN, Kontorfuldmægtig

f. 13 September 1896 i Birkerød, D. af Møller N. S. N. og Hustru Eva f. Jønsson. Assistent paa Ebberødgaard 1 November 1915, Kontorfuldmægtig siden 1 April 1921.

POULA ANNA RASMUSSEN, Plejemoder

f. 19 Maj 1898 i Nørager, D. af Gaardejer Rasmus R. og Hustru Mette M. f. Poulsen. Uddannet Sygepleje, Københavns Kommunehospital, Plejemoder paa Ebberødgaard siden 1 August 1926, Afd. F.

ANNA BORUP, Plejemoder

f. 23 December 1891 i Borup, D. af Landmand Chr. B. og Hustru Sabine f. Hansen. Uddannet Sygepleje, Kommunehospitalet i Aalborg, Plejemoder paa Ebberødgaard siden 1 Maj 1928, Afd. E.

MARIE MARIBO, Plejemoder

f. 10 Oktober 1892 i Allinge, D. af Sømmand Mathias M. og Hustru Sofia f. Larsen. Ansat paa Karensminde 1918—26, siden 1926 Plejemoder paa Ebberødgaard, Afd. H.

CHRISTA DEGNER, Plejemoder

f. 5 Juli 1881 paa Vanggaard, D. af Proprietær Laurist D. og Hustru Else f. Wadum. Ansat 1 Oktbr. 1912 som Assistent paa Ebberødgaard, siden 1 Maj 1920 som Plejemoder Afd. Hx.

KAREN NIELSEN STORM, Plejemoder

f. 24 Januar 1890, D. af Gaardejer Johan N. S. og Hustru Mette f. Nielsen. Uddannet paa Kommune-hospitalet i København, Plejemoder paa Ebberødgaard siden 1 Januar 1926, Afd. B.

L. ELLINE PETRA HANSEN, Plejemoder

f. 3 August 1885 i Suldrup, D. af Postbud Chr. H. og Hustru Gjertrud f. Jensen. Ansat paa Ebberødgaard siden 15 Juni 1921.

MARIE CECILIE DAM, Plejemoder

f. 23 December 1878 i Rønne, D. af Missionær J. J. Dam og Hustru Anna S. f. Røboe. Ansat paa Karensminde 1 December 1910—25, Plejemoder paa Ebberødgaard siden 1 December 1925, Afd. A.

MAREN KIRSTINE JENSEN, Inspektrice

f. 28 Februar 1884 i Aarby, D. af Landmand Peter J. og Hustru Sidse Marie f. Nielsen. Uddannet i Sindssygepleje paa Oringe 1903—11, paa Kommunehospitalet i København 1911—15, Afdelingssygeplejerske paa Sindssygehospitalet i Nykøbing S. fra 1915—29, Inspektrice for Mandsafdelingen paa Ebberødgaard siden 1929.

JØRGEN P. JØRGENSEN, Avlsforvalter

f. 30 November 1872 i Sandbjerg, S. af Husejer A. J. og Hustru Karen Sophie f. Jensen, g. 1898 med Anna Cicilie Jensen. Ansat paa Ebberødgaard 1891, Assistent 1896, Avlsforvalter siden 1918, Bestyrelsesmedlem i Venstres Vælgerforening for Birkerød.

H. CARL FREDERIKSEN, Maskinmester

f. 3 December 1876 i København, S. af Restauratør Fred. F. og Hustru Marie f. Koefoed, g. 1903 med Jutta Alma Cecilie Rasmussen. Ansat ved D. D. P. A. som Overmontør 1902—05, Maskinasistent paa Ebberødgaard 1905, 1 Maskinmester siden 1914.

ANNA M. ANDERSEN, Plejemoder

f. 26 Juni 1877 i Hunstrup, D. af Landmand Hans Chr. A. og Hustru Trine f. Johansen. Plejemoder paa Ebberødgaard siden 1 November 1900. Afd. G.

LARS P. HANSEN, Værkstedsleder

f. 4 September 1862 i Vestenskov paa Lolland, g. 1883 med Johanne Henriksen, D. af Husejer Hartvig Henriksen af Høsterkøb. Ansat som Lærer og Leder af Ebberødgaard Skomagerværksted siden 1892.

E. S. P. E. SØRENSEN, Gartner

f. 24 November 1888 i Odense, g. 1917 med Emma Ebbenhøj. Gartner paa Ebberødgaard siden 1927.

DAGMAR M. LAURBERG, Natinspektrice

f. 18 Marts 1892, D. af Malermester U. Laurberg og Hustru Mariane f. Krogh, Gjerlev. Uddannet paa Bispebjerg Hospital, suppleret Sindssygepleje paa Sindssygehospitalet, Nykøbing S., Studleophold 3 Aar i England paa følgende Hospitaler: Cheddleton Mental Hospital, Horton Mental Hospital Surrey, The Royal Infirmary, Edingburgh, Sygeplejerske paa Bispebjerg Hospital kirurg. Kvindeafd., ansat som Natinspektrice paa Ebberødgaard 1 April 1927.

KIRSTINE MARIE JENSEN, Inspektrice

f. 14 Juli 1891 i Roskilde, D. af Murermester Hans J. og Hustru Anna f. Rasmussen. Uddannet i Sygepleje paa Kommunehospitalet, Kystsanktoriet Refnæs 1917—20, Plejemoder paa Karens Minde 1920—26, Inspektrice for Kvinde- og Børneafdelingen paa Ebberødgaard siden 1926, Medlem af Bestyrelsen i Røde Kors.

KIRSTEN M. LAURSEN, Vaskeribestyrende

f. 7 Januar 1880 i Firgaarde, D. af Snedkermester Peder L. og Hustru Nielsine f. Jensen. Assistent paa Ebberødgaard 1915—22, siden 1922 Vaskeribestyrende.

CARL F. FREDERIKSEN, Afdelingsassistent

f. 21 Februar 1882 i Jyderup, S. af Købmand Jens D. Fr. og Hustru Anna Kirstine f. Jensen, g. 1920 med Ane Margrethe Hansen, ansat paa Middelfart Sindssygehospital 1906—08, Afdelingsassistent paa Ebberødgaard siden 1908, Formand for Funktionærforeningen 1922—30.

MARIE MAGDALENE HØGH, Husmoder
f. 19 August 1879 i Viveld, D. af Lærer J. Jørgensen H. og Hustru Anna M. f. Petersen. Husmoder paa Ebberødgaard siden 1 November 1921.

THYRA REIMER Husmoder
f. 30 Juni 1882 i Dannemare, D. af Slagter Carl R. og Hustru Karen Sophie f. Hansen. Husmoder paa Ebberødgaard siden 1908, Afd. N.

N. G. SØNDERGAARD, Sygeplejerske
f. 5 August 1904 i Haderup, D. af Landmand Niels S. og Hustru Ane Chr. f. Nielsen. Ansat paa Ebberødgaard 1 Marts 1930.

MARIE NISSEN, Sygeplejerske
f. 21 Oktober 1900 i Bryllerup, D. af Landmand Andreas N. og Hustru Anna B. Mathisen. Ansat paa Ebberødgaard 1 Marts 1931.

ARTHUR HANSEN, Værkstedsleder
f. 7 September 1898 i Struer, S. af Depotarbejder Jørgen H. og Hustru Emilie V. f. Nicolaisen, g. 1923 med Ninna Lybæk. Plejer ved Viborg Sindssygehospital 1921—23 og ved Vedsted 1923—26, siden 1926 Leder af Snedkerværkstedet paa Ebberødgaard, Formand for den kommunale Hjælpekasse.

JOHANNE TRØSTHOLM, Husmoder
f. 8 Juli 1874 i Aalsgaarde, D. af Muremester Andreas Jørgensen og Hustru Caroline f. Høgfeldt. Husmoder paa Ebberødgaard siden 1 Marts 1921, Afd. M.

DORTHEA NIELSEN, Husmoder
f. 2 April 1881 i Høve, D. af Husejer Henrik N. og Hustru Ellen M. f. Nielsen. Husmoder paa Ebberødgaard siden 1 November 1911, Afd. K.

MARIE E. PETERSEN, Sygeplejerske
f. 26 August 1906 i Brønderslev, D. af Kontrolassistent Aksel Arp og Hustru Johanne Mathilde f. Koch. Ansat paa Ebberødgaard 1 December 1930.

LAURA ANDERSEN, Herreskræderinde
f. 26 Juli 1869 i København, D. af Smedemester Niels A. og Hustru Maren S. f. Hansen. Uddannet Skræderinde, ansat paa Ebberødgaard 1913.

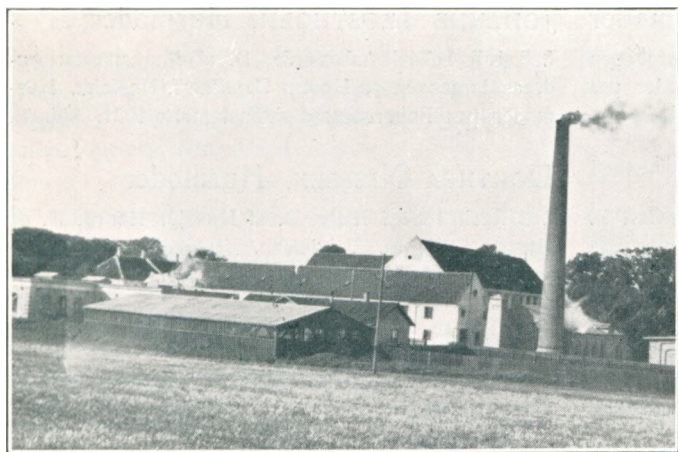
PETER J. THORSEN, Værkstedsleder
f. 7 April 1901 paa Sejro, S. af Gaardejer P. A. T. og Hustru Hanne f. Jørgensen, g. 1928 med Jenny M. Hansen. Huslærer paa Sejro, Leder af Kurvemagerværkstedet paa Ebberødgaard siden 1926.

Usserød Skoles Historie kan ikke føres ret langt tilbage i Tiden. Før Aaret 1849 fandtes der ikke nogen kommunal Skole i Usserød; Fabriksarbejdernes Børn gik i den saakaldte „Fabriksskole“, medens de øvrige Børn i Usserød søgte til Ramsnæs Skole. I Aaret 1849 oprettedes der i Usserød en Hjælpekole, der dog holdt op i Aaret 1852. I Tiden fra 1852—64 gik Børnene fra Usserød i Skole i den saakaldte Grønnegade Skole i Bloustrød Sogn. Saa oprettedes der en Skole, der kaldtes „Biskole til Høsterkøb“, men hvor denne havde til Huse vides ikke med Sikkerhed. I Aaret 1871 lejedes da af Kommunen et Lokale i „Plejehuset“, og her indrettedes Skole for Piger, medens Drengene søgte en Skole, der var bygget i Aaret 1863. I Aaret 1898 blev det gamle Sygehus taget i Brug som Skole, først kun til Piger, men i Aaret 1905 ogsaa for Drengene. Saaledes forblev Usserød Skoleforhold til Aaret 1930, da det gamle Sygehus, senere Skolehus, blev nedrevet, og den nuværende Skole opførtes; i denne Bygning findes 10 Klasseværelser, Sløjdværelse, Gymnastiksal, Børnebogsamling og endelig det kommunale Folkebad. Ved Skolen er ansat 6 Lærere og 2 Lærere. Skolens Overlærer er **MARIUS CHRISTENSEN** f. 26 November 1878 i Risbjerg, S. af Gaardejer Johannes C. og Hustru Ane Marie f. Andersen, g. med Laura Augusta Jørgensen. Dimit. Silkeborg Seminarium. Lærer i Dalby-Nedre 1906, Kursus paa Statens Lærerehøjskole, 1 November 1907 2' Lærer i Usserød, 1918 1' Lærer samme Sted, siden 1 April 1921 Overlærer samme Sted.

Marius Christensen.

Den militære Klædefabriks Historie i Usserød, Birkerød Sogn, kan føres langt tilbage i Tiden. Vi ved om disse Fabrikker i Usserød og Brønsholm, at et Selskab ved kgl. Resolution af 20 April 1791 faar Tilladelse til at anlægge et Valkeværk i Usserød; dette Selskab,

Den militære Klædefabrik i Usserød.

der var et privat Interessentskab, faar endda Aaret efter Staten til at yde Tilskud til den paatænkte Anlæggelse af en Klæde- og Gulvtæppefabrik. Men allerede i Aaret 1802 maatte Staten overtage det hele. Hertil kom, at Staten noget senere købte den i Aaret 1794 anlagte Bomuldsfabrik ved Brønsholmdal og Usserød Vandmøller, men denne sidstnævnte Fabrik solgte Staten atter i Aaret 1813. Da Staten i Aaret 1809 saaledes havde samlet alle de under Usse-rød og Brønsholmdal værende

Værker og Møller under eet, indrettede man disse til Tilvirkning af „Kommisklæde“, hvilket vil sige Klæde til Hæren. Fabrikkerne henlagdes under „Direktionen for samtlige militære Uldmanufactures“. I Aaret 1841 afhændede Staten Fabrikkerne ved Brønsholmdal, og endelig i Aaret 1848 henlagdes de øvrige Fabrikker i Usserød under Krigsministeriet, man har dog ogsaa i de senere Aar forsøgt at afhænde Usserød Fabrikkerne, men uden Resultat.

Fabrikkerne var i Begyndelsen delt i 3 Fabrikker eller Værker, saaledes Gammel-Værk, Ny-Værk og Stampen, og hertil kom Brønsholmdalsfabrikkerne. Alle Fabrikkerne blev drevet ved Vandkraft, og først langt senere er denne Metode eller dette Kraftbrug erstattet af Motorer. Vi tør næsten sige, at fra Aaret 1860 og til Slutningen af forrige Aarhundrede er Fabrikkerne her stadig udvidet og ombygget. I Aaret 1880 bygges Maskinhuse til Dampkedler m. m. Fra Tiden 1890—98 byggedes der Arbejderboliger; ligeledes bygges der nye Boliger for de ledende Funktionærer, men fra Slutningen af Aarhundredet er der ikke foretaget væsentlige Om- eller Tilbygninger herude.

Første Gang, vi træffer paa Tilvirkning af Klæde i Hæren, er i Aaret 1685, da Kong Christian V paa „Qvæsthuus og dertil hørende vaaninger oc pladz“, lod indrette „ulden manufactur“, d. v. s. Klædefabrik, der navnlig var beregnet for Tilvirkning af Uniformstoffer til Hærens Mandskab. I Aaret 1760 kom en fransk-tysk Hærfører ved Navn Saint-Germain til Landet, for at reformere vort Hærvæsen, og han tog sig ogsaa af Hærens Fabrikker m. m. Men det syntes som om det hele endte i et Kaos, og man maatte nedsætte en særlig Kommission til Undersøgelse af Forholdene samt Mulighederne for en Reorganisation.

H. RODSKJER FRANCK, Fabrikør

f. 14 December 1879 i Us-serød, S. af Fabrikør G. E. F. og Hustru Elise f. Rodskjer, g. 1908 med Anna Johanne Kalhauge. Uddannet i Aalborg 1896—1916 med Afbrydelse i Udlandet og ved Den militære Klædefabrik, Fabrikør ved Den militære Klædefabrik i Usserød siden 1 Maj 1916.

ANDERS P. PETERSEN, Fabrikmester

f. 2 Februar 1883 i Svendborg, S. af Arbejdsmand Peter Rasmussen og Hustru Maren f. Andersen, g. 1906 med Johanne Marie Jørgensen. Ansat ved Den militære Klædefabrik 1 Maj 1911 som Spindemester, Fabrikmester 1919, Medlem af Birkerød Værgeraad 1923—29, s. 1929 af Usserød Menighedsraad.

Amtssygehuset i Usserød, saaledes som vi nu ser det, stammer fra Aaret 1897, men der havde dog før dette været et andet Sygehus. Sandsynligvis var der allerede i Aaret 1819 Sygehus eller Hospital i Usserød, og man ved, at Sygehuset i Usserød i Aaret 1863

blev ombygget. I Aarene omkring 1890 har man sikkert trængt til et større Sygehus og har da faaet bygget et Amtssygehus, der blev taget i Brug 1897 og havde Plads til 50 Patienter. I Aaret 1922 vedtoges det at udvide Sygehuset med en Tilbygning, der blev taget i Brug 1924.

Usserød Asyl er oprettet den 10 Juli 1877 og aabnet i November samme Aar i lejede Lokaler hos daværende Vandmøller Olsen ved Kongevejen. I de gamle Protokoller ses det, at Rigsdagen har bevilget 50 Rd. aarlig; ligeledes har de militære Klædefabrikker i Usserød givet 100 Rd. aarlig til Asyls Drift. Man vilde dog gerne have egen Bygning, og i Aaret 1884 paatænkte man at lade en saadan opføre, man havde et Byggefond paa ca. 3000 Kr. og daværende Proprietær Mortensen, Usserød, tilbød saa Asylet en Bygning mod visse Betingelser; disse blev antaget og Skødet paa Bygningen findes udstedt 9 Februar 1886. I denne Bygning har Asylet den Dag i Dag til Huse. I Aaret 1897 testamenterede Konsul Bloch Asylet en Sum paa 5000 Kr. Asylet holdes i Drift ved Tilskud fra saavel Stat som Private. Vi nævner her, at Klædefabrikken stadig yder Asylet Tilskud. Asyls Bestyrelse bestaar af 7 Medlemmer med Stationsforstander H. J. BODENSTED som Formand.

HANS J. BODENSTED, Stationsforstander

f. 4 Juni 1875 i Alslev, S. af H. Hansen og Hustru Signe f. Madsen, g. 1899 med Laura Nielsen. Ansat ved D. S. B. 1896, Togbetjent 1899, Stationsmester i Kokkedal 1915, Stationsforstander s. S. 1926, og Postexpeditør ved herværende Postexpedition siden 1915, Formand for Usserød Asyls Bestyrelse siden 1930.

MARGRETHE WEILSØ, Asylbestyrerinde

f. 25 September 1884 i Græsted, D. af Gaardejer Lars Madsen og Hustru Maren Kirstine f. Christensen, g. 1905 med Postbud Niels W. Siden 1920 Bestyrerinde af Usserød Asyl.

Adolf Rasmussen.

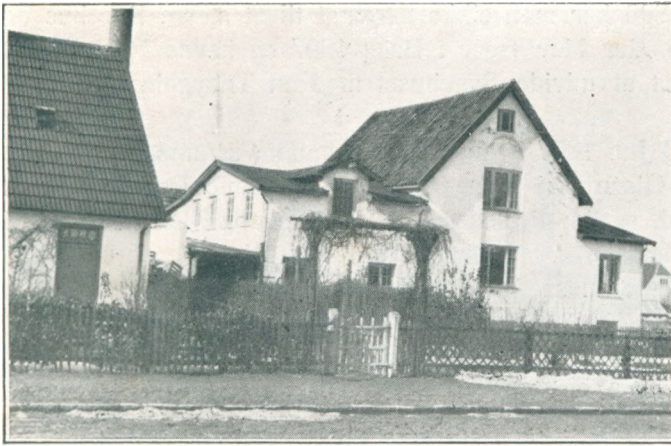
Usserød Grundejerforening er stiftet i Aaret 1918 med det Formaal at varetage Grundejernes Interesser og Tarv, med særlig Henblik paa en heldig Udvikling af Distriktets lokale og kommunale Forhold, saavel med Hensyn til Bebyggelse som Vejanlægning o. l. Foreningens Formand har siden 1927 været Gartner Adolf T. T. RASMUSSEN, f. 4 August 1863 i København, S. af Slotsforvalter paa Sorgenfri Johannes R. og Hustru Helen f. Pedersen, g. 1892 med Wilhelmine Henriette Brösch. Op-
rettede i Aaret 1900 et Gart-

neri paa Usserød Kongevej og har siden drevet dette. Formand for Grundejerforeningen siden 1927.

„Sandbjerghus“ Skovløbersted ligger i Sandbjerg Øster Skov, under Hørsholm Skovdistrikt. Hvornaar dette Skovløbersted er bygget vides ikke med Sikkerhed, men meget tyder paa, at det stammer fra det 18 Aarhundredes Begyndelse. I Aaret 1899 blev det nuværende Skovløbersted bygget, og det op-

Sandbjerghus Skovløbersted.

Hørsholm Flødefabrik.

rindelige Sted blev omdannet til Stalde og Udhus. Tæt udenfor Skovløberhuset løber den Landevej, som i længst forsvundne Dage blev anlagt af Struense som Vej mellem Frydenlund og Hørsholm; Vejen kaldes den Dag i Dag for Dronning Mathildes Vej. Nuværende Skovløber SOFUS JOHAN ANDREAS NIELSEN er født 28 Juli 1881 i Karlebo, Søn af Træskommand P. N. og Hustru Sidse Margrethe f. Vilhelmsen, gift 1905 med Caroline Amalie Nielsen, Datter af Skovløber Anders N. Ansat

under Hørsholm Skovdistrikt 1907 ved Fladmosehus, siden 1920 ved Sandbjerghus. Ved Skovløberstedet findes et lille Traktørsted, der er meget søgt af Turister paa Grund af sin skønne Beliggenhed.

Hørsholm Flødefabrik ligger i Usserød og blev den 1 April 1929 overtaget af den nuværende Indehaver, Fabrikant AAGE PETERSEN, som er født 21 August 1894 i Korint, Søn af Fiskeribestyrer Niels P. og Hustru Karen f. Pedersen, gift 1925 med Martha Larsen. Uddannet Mejerist, 1916 Bestyrer af Hørsholm Flødefabrik.

ASMINDERØD—GRØNHOLT SOGNE danner een Sognekommune med sidstnævnte som Anneks. Asminderød Sogn har Tingsted i Fredensborg, hører under Helsingør Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Helsingør Skattekreds, Kronborg østre Birks Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 5491 ha. Kommunens samlede Areal udgør ca. 7060 ha. Indbyggerantallet i Asminderød Sogn var i Aaret 1800: 2480, samlet i begge Sogne var det samme Aar ca. 3160, i Aaret 1900 var Indbyggerantallet i Asminderød steget til 4200, i begge Sogne tilsammen var Tallet ca. 5100. Ved sidste Folketælling var Tallet 6107.

Asminderød Sogn omgives af Anneks sognet Tikøb Sogn, Karlebo Sogn, og endelig grænser det til Øresund. Jordene maa siges at være meget frugtbare, og særlig i den midterste Del af Sognet meget bakkede; spredt om i Sognet ligger talrige mindre Skove, alle hørende under Gurre Skovdistrikt. Blandt disse Skove nævner vi Knurreborg, Endrup Hegn, Veksbo Holme, Fredensborg Lund, Kohave og Skipperholmene; i alt er ca. 740 ha optaget af Skov, medens ca. 500 ha optages af Moser eller andet Vandareal. Saaledes hører ca. 400 ha af Esrom Sø under Sognet. Disse Tal gælder kun for Asminderød Sogn.

I Sognet ligger Fredensborg Slot og By; om Slottets Historie har vi allerede andet Sted fortalt, se Side 10, Byen Fredensborg er først i Slutningen af det 18 og Begyndelsen af det 19 Aarhundrede vokset op; saaledes fandtes der ikke nogen egentlig By omkring Aaret 1750. I Aaret 1800 fandtes en Samling Huse og ca. 400 Indbyggere, men gennem Tiderne er Byen vokset til Kommunens største By, og der findes nu Ting- og Arresthus bygget 1857, Børneasyl oprettet 1865, Alderdomshjem opført 1865, Apotek, Missionshus, flere Rekonvalescenthjem, Jernbanestation (Nordbanen), Post og Telegrafstation. Asminderød By er i vore Dage helt sammenbygget med Fredensborg. Omkring Aaret 1750 havde Byen ca. 7 Gaarde og en Del Huse. Nu har den Kirke, Præstebolig, Central, Skole, Kro m. m. Endvidere findes Bostrup, almindeligvis kaldet Baastrup By, Roland, Endrup, Veksebo med Skole, Danstrup med Skovfogedbolig og Mølle, Langerød, Højsager, Nybo, Søholm, Langstrup med Skole, Dagelykke med 2 Skoler, Torpen øvre og Torpen nedre

med Teglværk, Sletten Fiskerleje med Havn, Skole, Toldkontrolsted og Asyl, oprettet 1881, Humlebæk og ny Humlebæk, begge Fiskerlejer, der i de senere Tider er meget udvidet i Bebyggelse; omkring Midten af det 18 Aarhundrede fandtes her kun ca. 24 Huse, alle mindre Fiskerhytter. Nu ligger her Villa ved Villa, mange nyanlagte Veje, flere Rekonvalescenthjem, Kirke, Toldkontrolsted, Jernbanestation m. m.

Sogneraadet bestaar af: JENS BØRGESEN, Formand; Biografejer P. HANSEN; Fru KAREN SØRENSEN; Forstander HANSEN; Postbud NIELSEN; Gaardejer H. OLSEN; Gaardejer BARNHOLDT; Parcellist H. HANSEN; Gaardejer F. SØRENSEN; Postexpedient MIKKELSEN; Husmand S. RASMUSSEN; Parcellist J. JENSEN; Gaardejer R. MATHIASSEN; Gaardejer K. NIELSEN. Sognet deles i fire Distrikter med følgende Sognefogeder: BØRGE J. NIELSEN, Langerød; J. JOHANSEN, Langstrup; R. MATHIASSEN, Lønholte og Husejer I. P. JENSEN, Torpe.

Om Sognets Bebyggelse i Oldtiden er der nu i vore Dage ikke mange Minder, men man ved, at der spredt om i Sognet har ligget flere større og mindre Høje, og tæt ved Krogerup har der ligget tre ret anselige Langdysser, men disse, saavel som de andre Gravminder fra den Tid, er gennem Tiderne delvis ødelagt. Tæt ved Sletten By har der i Middelalderen ligget et Kapel, kaldet „Hilligkorskapel“, men hvornaar dette er forsvundet vides ikke.

Krogerup er en meget gammel Gaard, men vel ikke nogen egentlig Herregaard; den nævnes i Aaret 1627 i Bonden Hans Henriksens Eje og menes at være opstaaet ved Sammenlægning af flere Bøndergaarde. I Aaret 1657 kom Krogerup i Hans Rostgaards Besiddelse. Han var samme Aar blevet udnævnt til Ridefoged i Kronborg Amt, og paa Grund af hans Fortjenester under Svenske-Krigen skænkede Kong Fr. III i Aaret 1661 ham og hans Arvinger Krogerups Jorde. I Aaret 1700, da Kong Carl XII af Sverrig drog i Land her, tæt Nord for Humlebæk, kom hans Folk paa Krogerup og plyndrede denne aldeles. I Aaret 1741 lod Fr. Rostgaard af sine Godser oprette et Stamhus, som hans Datters Sønesøn, Kammerherre F. A. A. v. d. Maase, ved Bevilling af 10 Decbr. 1800, fik Tilladelse til at sælge, imod Oprettelsen af en Fideikommiskapital.

Kirken i Asminderød er en meget anselig romansk Kampestenskirke, der menes at have været viet Sct. Olaf. I senmiddelalderlig Tid er Kirken blevet overhælvvet og Taarnet tilbygget, samtidig er en mindre Tilbygning mod Nord opført. Altertavlen er fra Aaret 1658. Prædikestolen er fra samme Tid, i meget smuk Højrenæssancestil; i Kirken hænger et sengotisk Krucifiks. Hans Rostgaard og Hustru Kirsten Pedersdatters Navne staar skrevet paa to Stolestader. Paa Kirkegaarden ligger flere berømte Mænd begravet, vi nævner Forfatteren H. F. Ewald, død 1908, Digteren Fr. Paludan-Møller, død 1876, Maleren P. A. Plum samt Balletmestrene Anton og August Bournonville.

Humlebæk Kirke er opført i Aaret 1868, efter Tegning af Arkitekt V. Tvede. Midlerne til Kirkebygningen er indsamlet blandt Egnens Beboere. I Aaret 1898, den 19 December, nedbrændte Koret samt Altertavlen, og den 22 November 1899 blev det nyopbyggede Kor indviet. Kirkegaarden ligger paa Skraaningerne ned mod Kanalen; saavidt vides blev denne Kanal gravet omkring Slutningen af det 17 Aarhundrede. Paa Kirkegaarden ligger Admiral W. A. Carstensen, død 1909, begravet.

Nordbanen har en af sine Stationer liggende i Fredensborg By. Som allerede fortalt under denne Banes Tilblivelse (se Side 70—72), aabnedes Banen for Driften den 8 Juni 1864. Fredensborg Station blev vel nok i en Tid en af de Stationer, paa denne Banestrækning, der kom til at spille den betydeligste Rolle blandt dem alle. Vi henviser til de Tider, da Landets Konge holdt Hof paa Slottet ved Fredensborg; da var der Sommeren igennem et livligt Røre, og utallige er den Række af fremmede Landes Monarker og ledende Statsmænd, der her har gæstet Danmarks Konge. Nu i vore Tider er disse fyrstelige Besøg helt holdt op, men Stationen har nu om Sommeren, ja hele Aaret igennem, en stor Del Rejsende, thi Byen har udviklet sig ganske betydeligt, og mange af dens

Indbyggere har Virkefelt i Hovedstaden. Banens Anlæggelse medførte snart betydelige Forbedringer indenfor Postvæsenets Brevforsendelser; de gamle Postkørere blev overflødige, og der byggedes Posthus ved Fredensborg Station. Fra hin Tid til vore Dage er der sket store Forandringer indenfor Postvæsenet; ret morsomt er det da at se, at en Slægtning af den første Postkører ved Fredensborg nu er ansat ved Postvæsenet her. Saavidt vides etableredes den første Postrute mellem Esrom og Fredensborg i Aaret 1810. Lars Nielsen kørte denne Rute fra Aaret 1860—78, hans Søn, Niels Hansen, overtog Ruten 1878 og var Postkører til Aaret 1908, hans Søn, CHR. LARSEN, er nu Postpakmester ved Fredensborg Poststed.

Foreningen af Grundejere i Fredensborg-Asminderød og Omegn er stiftet i Aaret 1903; saavidt vides, var det Sagfører Linde der stiftede Foreningen, der i Begyndelsen udelukkende virkede som Grundejerforening. Senere blev den tillige en Art Turistforening med det Formaal at virke for Byens Forskønnelse med mere. Dens nuværende Formand har siden 1921 været Branddirektør OTTO SKEEL. Dens Medlemsantal andrager ca. 250.

Børnehjemmet „Haabet“ i Fredensborg blev oprettet i Aaret 1907 og statsanerkendtes samme Aar 18 April. I Begyndelsen havde Hjemmet til Huse i nogle lejede Lokaler, men i Aaret 1909 købtes Villa „Florahøj“ i Fredensborg, og Hjemmet flyttede herud og blev samtidig en selvejende Institution. I Aaret 1917 blev Hjemmet, med Tilskud fra Staten, betydelig udvidet, idet der tilbyggedes en stor rummelig Bygning med Sovesal, Skolestuer, Gymnastiksal, Badeværelse, Sløjd- og Husflidslokaler m. m. Samme Aar blev Hjemmets Jordtilliggende ret betydelig udvidet; morsomt er det at se Udbygningerne, der hører til Hjemmet, thi disse er tildels opbygget ved Drengenes Arbejdskraft; lidt efter lidt har de faaet disse rejst. Af de sidste Erhvervelser maa nævnes det lille Stykke Strand ved Esrom Sø, hvor der nu er én herlig Bade- og Tumbleplads. Ser vi paa Hjemmet, saaledes som det nu er, da har det jo i det kvarte Sekel, det har bestaaet, stadig været under god og sund Udvikling; det raader over gode Bygninger, passende Jordareal til Mark og Haver, Legeplads, Sportsplads m. m. Hjemmet har siden 1913 været ledet af JØRGEN ERIKSEN og Hustru KIRSTINE ERIKSEN.

JØRGEN ERIKSEN er f. 9 September 1885 i Marstal, S. af Skipper Erik Christensen og Hustru Kristine Marie f. Nymann, g. 1913 med Marie Kirstine Olsen, f. 29 Juni 1891 i Blidstrup, D. af Gaardejer Chr. Olsen og Hustru Marie f. Jørgensen. Jørgen Eriksen dimitteredes fra Haslev 1909, Lærer ved Godhavn fra 1909—13, siden da Forstander paa Børnehjemmet „Haabet“.

Optagelseshjemmet for Drengene, „Skovholmgaard“ ved Fredensborg, er ikke saa mange Aar gammelt. Det er bygget i Aaret 1920 og stiftet af de nordsjællandske Plejehjemsfor-

eninger. Til Hjemmet hører et Jordtilliggende paa ca. 18 ha Land. Heraf er langt den overvejende Del udlagt til Frugthaver og kun en mindre Del til Landbrug. Hjemmet ligger smukt omgivet af Skov med herlig Udsigt over Esrom Sø til Nøddebo og Grib Skov. Hjemmet blev indviet i Aaret 1921 og har Plads til 15 Drengene. Dets Bestyrer er HANS HANSEN, f. 7 Marts 1887 i Upperup, g. 1920 med Marie Jensen. — Ikke langt fra Haabet ligger Optagelseshjemmet for

Børnehjemmet „Haabet“.

Optagelseshjemmet „Skovholmgaard“.

der, 3700 Børn mellem 8—14 Aar. Foreningen styres af en Hovedbestyrelse paa 15 Medlemmer, Præster og Lægfolk, med Sognepræst N. JUHL, R. af D., København, som Formand.

„Det blaa Kors“ er den eneste Afholdsforening i Danmark, der driver Redningsarbejde. Foreningen ejer to Redningshjem, „Kærshovedgaard“ pr. Ikast, oprettet 1906, med Plads til 32 Patienter, og „Haraldseje“ pr. Fredensborg, med Plads til 25 Patienter.

„Haraldseje“ blev købt 1923, indrettet med Plads til 10 Patienter i fælles Soveværelser. Udvidet 1928 med en ny Patientbygning, med Plads til 25 Patienter i Eneværelser. Samtidig købte B: K: en Landejendom paa 33 Tdr. Land.

Patienterne beskæftiges ved Landbrug og Gartneriet, som bestaar af ca. 5 Tdr. Land, 3 Drivhuse og 100 Drivbænke.

Siden Oprettelsen af Hjemmet har der været optaget 160 Patienter af alle Samfundslag, gennemsnitlig 20 pr. Aar. Opholdstiden er mindst et halvt, men højst et Aar. Forstander er M. K. SEJERSEN, f. 7 April 1879 i Nørre Onsild, Randers Amt, S. af Skolelærer H. P. Sejersen og Hustru. Udlært som Mekaniker, Maskinmontør ved „De danske Statsbaner“, Centralværkstedet i København, 1901—23, konstituerende Kordegn i København 1923—24, Forstander for „Haraldseje“ siden 1924.

M. K. Sejersen,
Forstander.

CHR. LARSEN, Postpakmester

f. 8 Oktober 1860 i Endrup, S. af Postkører Lars Nielsen og Hustru Inger Marie f. Pedersen, g. 1893 med Ane Marie Hansen. Ansat ved Postvæsenet 1889 som Landpostbud, Postbud i Fredensborg 1892, Postpakmester s. St. siden 1925.

Optagelseshjemmet „Haraldseje“.

G. L. BJERRING, Oberstløjtnant, Slotsforvalter, R. af D., DM. p. p.

f. 30 September 1856 i København, S. af Oberst P. S. Bjerring og Hustru C. C. f. Müller, g. 1888 med Karen Asgerda Stadfeldt, død 1928. Sekondløjtnant i Fodfolket 1877, Premierløjtnant i Ingeniørkorpset 1880, Kaptajn 1892, Afsked 1908 med Oberstløjtnants Karakter, Kasernekommandant i Ingeniørkasernen 1900—14, Slotsforvalter ved Fredensborg Slot siden 1915.

CHR. A. KNUDSEN, Slotsassistent

f. 18 Marts 1894 i København, S. af Maskinmester A. K. og Hustru Laura Svenningsen, g. 1922 med Ella Jensen. Slotsassistent ved Fredensborg Slot 1 Oktober 1921.

CARL LARSEN, Undergartner

f. 17 Marts 1904 i Maribo, S. af Handegartner L. og Hustru Karen f. Hansen, g. 1929 med Grethe Dahl. Uddannet i Maribo, Gartner ved Orrebygaard, Vilvorde, Haslev, Næstved, siden 1 Marts 1927 Undergartner ved Fredensborg Slot.

PETER JAKOB PETERSEN, Arrestforvarer

f. 14 August 1861 i Maarum Ejstrup, S. af Parcellist P. og Hustru Kristine P. g. 1885 med E. Dorteia Albrechtsen. Ansat ved Politiet i Fredensborg 1907, Arrestforvarer s. S. 1915, Stillingen ophævet 1924, Kasserer i Fredensborg Haandværker-Sygekasse, Pantefoged, Medlem af Bestyrelsen i Landsforeningen for Dyrenes Beskyttelse. Død 1931.

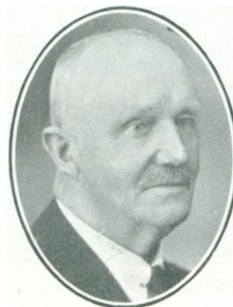
ANDERS JØRGENSEN, Graver

f. 8 Maj 1867 i Langetrup. Assistent hos Graver Wagner 1898, siden 1905 Graver ved Humlebæk Kirke, Medlem af Sogneraadet 1913—17.

HANS PEDER JØRGENSEN, Graver

f. 10 Februar 1892 i Endrup, S. af Husmand R. P. J. og Hustru Hanne J., g. 1923 med Ellen Olsen. Graver ved Lyng Kirkegaard 1926—30, siden 1 Januar 1930 ved Asminderød Kirke.

OTTO SKEEL, R. af D., Branddirektør

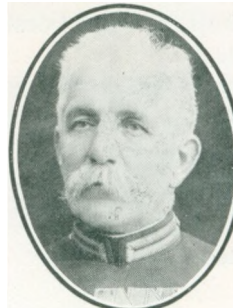
f. i December 1862 i Aabybro, S. af Kammerherre O. Skeel og Hustru Erika Schaffalitzky de Muckadell, g. 1887 med Marie Luise Tillich. Branddirektør siden 1898, Formand for Foreningen af Grundejere i Fredensborg-Asminderød og Omegn siden 1921, do. for Umyndiges Midler Frederiksborg Amt, do. for Bestyrelsen ved Børnehjemmet Haabet siden 1917, Medlem af Sogneraadet i 18 Aar, do. af Amtsraadet i 5 Aar.

MARCHUS KOEFOED, Stationsforstander

f. 26 Juli 1866 paa Bornholm, S. af Kaptajn C. A. K. og Hustru Johanne Dorteia f. Munch. Ansat ved jyskfynsk Statsbaner 1883, Assistent i Aalborg 1885, do. i Korsør 1889, Kontrolør i Kolding 1907, Stationsforstander i Fredensborg 1923.

NIELS P. HANSEN, Politibetjent, DM., Russisk Guldmedaille, Tysk Krone Ordens M., Engelsk Victoria M.

f. 30 August 1853 i Asminderød, S. af Skrædermester Hans Nielsen og Hustru, g. 1882 med Frederikke Augusta Wittrock. Ansat ved Politiet i Fredensborg 1884, ved Retsplejeloven af 1919, Kontorbestyrer i Fredensborg Politikontor.

FR. C. ESPENSEN, Skorstensfejmester

f. 2 November 1863 i København, S. af Murer Fr. C. E. og Hustru Hansigne f. Oldenburg, g. 1887 med Elise Wetter. Skorstensfejmester i Asminderød-Grønholte Kommune siden 1893.

Lerbjerggaard er blandt de i Asminderød værende større Gaarde. Nogle Jorde fra denne samt fra Niverødgaard underlagdes i det 18 Aarhundrede et Teglværk, men først omkring Aaret 1870 kom der rigtig Drift i Teglværket. I Aaret 1874 købte Apoteker Peder Emanuel Koefoed Teglværkerne; de ombyggedes tildels, og faa Aar efter indførtes der Dampkraft og i Aaret 1914 elektrisk Kraft. Apoteker P. E. Koefoed er født 16 September 1843, død 17 September 1929. I Aaret 1917 solgte

Udsigt over Niverød og Lerbjerggaard Teglværker.

han Teglværkerne til HARALD SIMONSEN. — Grønholt Sogn, Anneks til Asminderød Sogn, danner med dette een Kommune. Sognet omgives af Asminderød og Karlebo Sogne samt grænser tillige til Nøddebo Sogn og Esrom Sø i Holbo Herred. Sognets samlede Areal udgør ca. 1569 ha. Heraf optages af Skove ca. 260 ha. Disse Skove er: Sørup Hegn, Tulstrup og Gammel Grønholt Vang, alle under Frederiksborg Skovdistrikt; ca. 130 ha optages af Moser og andre Vandarealer. Jordene er bedst omkring Lønholt og Esrom Sø. Sognet hører under de samme Kredse som Hovedsognet og har Byerne Grønholt, i Aaret 1178 kaldet Grøneholt, med Kirke, Skole; Lønholt, med Skole; Sørup, tæt ved Esrom Sø, med Skole; desuden ligger i Sognet Hegnsholtgaard og Skære Mølle samt Skovfogedboligen.

Kirken er fra romansk Tid og oprindeligt bygget af Kampesten; i den senere Middelalder er det ret anselige Taarn tilbygget og fra samme Tid stammer Vaabehuset, hvis Gavl er særlig smukt prydet med Munkestensfriser. Kirken har i Middelalderen været meget rigt udstyret med Kalkdekorationer; Rester af disse middelalderlige Kalkmalerier findes over Hvælvingerne, der blev indbygget samtidig med Taarnets Opførelse. Da man i Aaret 1912 aabnede Kirkens Syddør, der hidtil havde været tilmuret, fandt man Rester af det sikkert oprindelige Alter.

I Kirken bemærkes Altertavlen med Maleri af Maleren Rump, skænket af Kong Christian VIII. Prædikestolen stammer fra Tiden omkring 1570. Tillige bemærker man Degnestolene fra Aaret 1569.

Omtrent midt i Grønholt Hegn ligger Sognets eneste Minder fra Oldtiden, nemlig en Langdysse og en Runddysse, sidstnævnte udgravet af Kong Frederik d. VII. Ved Kirkevejen fra Grønholt til Asminderød findes Rester af et Voldsted omgivet af brede Grave, men Rester eller Fundamenter af Bygninger er ikke fundet; antagelig har de Bygninger, der menes at have ligget her, været af Træ, men Gravenes store Bredde, ja hele Fundamentet taler for, at her maa have ligget en ret anselig og vel forsvaret Borg. Man har saaledes Aktstykker fra Tiden omkring Knud VI' Regeringstid, af Aar 1195—1196, der er udstedte paa „Grunolt“; disse siger, at Borgen allerede paa nævnte Tid maa have ligget her, men dens senere Historie taber sig ganske.

Paa Hegnsholtgaard boede i Aaret 1800 Overhofmarskal A. W. Hauch, og Gaarden spillede paa den Tid en ret betydelig Rolle, men da den i Aaret 1881 solgtes til Hofjægermester C. F. Grüner, syntes den allerede at være ret betydningsløs. Grüner lod i Aaret 1894 den af Hauch opførte Hovedbygning betydelig udvide. I Aaret 1916 købtes Gaarden af Landstingsmand W. Lumm.

BLOUSTRØD SOGN danner en egen Sognekommune med Tingsted i Hørsholm, hører under Hørsholm Birks Retskreds, Helsingør Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Hillerød Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal udgør ca. 2769 ha. Indbyggerantallet var i Aaret 1800 ca. 785, i Aaret 1900 ca. 1650 og i Aaret 1930 ca. 1800. Sognet grænser til Karlebo og Birkerød Sogne samt til Lyngø-Frederiksborg Herred, Anneksset Lillerød og Ølstykke Sogn samt Farum Sogn.

Sognets Jorde danner et meget bølgeformet og bakket Terræn, afvekslende med Skov og Sø; her ligger saaledes den smukke Sjæl Sø, hvoraf ca. 120 ha hører under Sognet. Alt i alt optages ca. 200 ha af Søer og Moser eller andet Vandareal, medens ca. 635 ha optages af Skov; den største af disse Skove er Tokkekøb Hegn. I denne findes flere meget smukke Skovsøer, blandt andet Store-Dam og Donse-Dam. Skoven Ravnsholt med den idylliske Kattehale Mose ligger ogsaa her i Sognet. Endelig nævnes Sønderskov og Stumpedyse Hegn, alle hørende under Hørsholm Skovdistrikt.

I Sognet ligger Landsbyerne: Bloustrød, i Aaret 1370 kaldet „Blawestæruth“, med Kirke, Skole, Asyl, Kro og Teglværk; Ludserød, i Aaret 1901 henlagdes Ludserød Overdrev under Birkerød Sogn; Kettinge, i Aaret 1343 kaldet „Kyæthinge“ og endelig Landsbyen Sjælsmark. Af spredtliggende Huse findes Stederne Grønnegade med Skole; Isterød; Overdam; Usserød Huse og endelig Høvelte- og Sandholmlejrene, begge indrettede i 1912 paa Arealer, købt fra Sandholm Gaard og den nu nedlagte Høvelte Gaard.

Bloustrød Sogn er saare rigt paa Minder fra Oldtiden. Spredt om findes over 20 forskellige saadanne Fortidsgravminder, flere af dem endda meget vel bevarede; saaledes ligger i Tokkekøb Hegn en meget smuk Langdysse, med svære, meget tætstillede Randstene, Dyssen har to Kamre, hvoraf det ene dækkes af en mægtig Overliggersten. Tæt ved denne Langdysse ligger flere Stengrave, men alle mer eller mindre ødelagte. I Ravnsholt og ved Stendyssegaard ligger nogle ret velbevarede Stengrave, og i Fredskov en Gravhøj, omsluttende en nu tildels ødelagt Jættestue.

Blandt de gamle Gaarde, der findes i Sognet, nævnes her blot Sandholmgaard, der af Kong Frederik IV i Aaret 1743 blev givet i Forpagtning til Lauritz de Thurah. Han lod opføre en ny Hovedbygning. I Aaret 1761 solgtes Gaarden til Cramer, der var Sophie Magdalenes Hofpræst og var meget interesseret i Landbrug; det skal efter Sigende være ham, der indførte Kartoffeldyrkningen her paa Egnen. Han solgte Gaarden i Aaret 1771, og siden den Tid har den meget ofte skiftet Ejer. Blandt andre Gaarde, der ligger i Sognet, nævnes Nebbegaard, Allerød Gaard og Gammel Allerød Gaard, Tokkekøb og Svenstrup Gaard m. fl.

Kirken er ikke særlig fremragende, den er fra romansk Tid, oprindelig helt af Kampesten, men senere gennem Tiderne meget ombygget. I den gotiske Tid er der tilbygget Kirken Taarn og Vaabenhus, begge af røde Teglsten.

Sogneraadets Medlemmer er: Propt. SØNDERSKOV, Formand; Gaardejer N. FRANDSEN; Forpagter CHR. HANSEN; Arbejdsn. EMIL ERIKSEN; Møller JØRGENSEN; Væver LORENTZEN.

Johs. JØRGENSEN,
Sognefgd., Gaardejer
f. 11 September 1894 paa
Vindbygaard i Bloustrød.
Overtaget Gaarden 1923, Sog-
nefoged siden 1 April 1922.

KAREN HANSEN,
Lærerinde
f. 28 September 1890 i Vejle.
Dimit. i Vordingborg 1914,
Lærerinde ved Grønnegade
Skole siden 1916.

KARLEBO SOGN danner en egen Sognekommune, men er dog delt i to Sognefogeddistrikter; det har Tingsted i Hørsholm, hører under Hørsholm Birks Retskreds, Helsingør Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Helsingør Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Sognets samlede Jordareal er ca. 4171 ha. Heraf optages ca. 90 ha af Moser og andet Vandareal, medens ca. 430 ha optages af Skov; blandt disse nævnes Grønholt Hegn i Sognets nordlige Del og Starsevang og Bredelte i Sognets sydlige Del. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 1511, i Aaret 1900: 2245, i Aaret 1930 er dette Tal steget til 2503. Jordene er indimod Landet meget bakkede, medens de ud mod Kysten falder jævnt af til et helt fladt Terræn, med talrige Moser og Engdrag. Længs Sognets Nordgrænse løber Nivaa, der drejer stærkt mod Øst gennem Sagnet, og efter at have taget betydelig Tilløb fra Sjæl Sø, løber den ud i Øresund. Sagnet grænser til Asminderød, Grønholt, Hørsholm, Birkerød og Bloustrød Sogne, tillige til Lillerød Sogn, Frederiksborg Slotsogn og Hillerød Købstadsgrund i Lyng-Frederiksborg Herred. I Sagnet ligger Landsbyerne Karlebo, med Kirke, Præstegaard, Skole og Missionshus. Hesselrød med Andelsmejeri, Vejenbrød med Centralskole, Niverød med Nivaagaards Hospital, Kro og Teglværk, Nivaa med Skole og Kirke, Jernbanestation og Teglværk, Ullerød, Brønsholm med Alderdomshjem og Forsørgelsesanstalt for Karlebo-Bloustrød-Birkerød-Hørsholm Sogne, Fredtofte, Gunderød, Kirkelte og endelig Karlebo Overdrev, der er en Samling Huse med Skole. Blandt de i Sagnet liggende større Gaarde, nævner vi her Fredtoftegaard, Sølyst, Mariehøj og Niverødgaard samt Nivaagaard, hvorved Godsejer J. Hage i Aaret 1903 lod opføre en Museumsbygning til en Malerisamling.

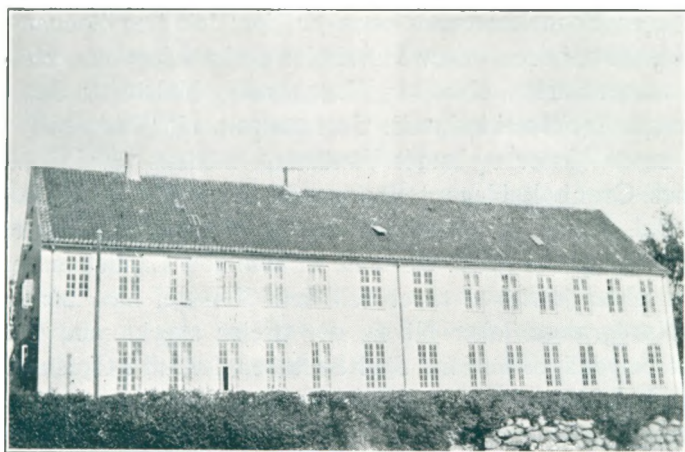
Sogneraadets Medlemmer er: N. P. NIELSEN, Holmegaard, Formand; E. MADSEN, Karlebo Overdrev; H. JENSEN, Karlebo; J. JOHANSEN, Gunnerød; C. CHRISTENSEN, Gunnerød; Smedem. JENSEN, Auderød; J. FROST, Vejenbrød; C. TOST, Nivaa; A. NIELSEN, Nivaa; C. H. ANDERSEN, Nivaagaard; N. NIELSEN, Brønsholmgaard.

I den ældre Stenalder var Markerne ved Nivaagaard langs hele Strandkanten under Vand; der hvor Nivaa udmunder, havde Havet dannet en Fjord, der strakte sig langt ind i Landet og nu omspænder de Arealer, der danner Mosedragene ved Lyngbæksgaard. Ved denne Fjord maa der i Oldtiden have været en ret anselig Boplads, thi man har ved Undersøgelser her i de sidste Aar fundet Rester af saadanne Oldtidsbopladser; disse Fund gør sig gældende syd og nord for Fjorden. Ogsaa om Bosættelser i den yngre Stenalder haves der den Dag i Dag mange Beviser spredt om i Sagnet, alle i Form af mere eller mindre anselige Stengrave og Høje. Saaledes ligger der tæt ved Strasevang 2 store Langdysser og en Runddysse, og i Hegnet ved Kirkelte ligger ligeledes 2 Stengrave, hvoraf den ene er en meget smuk Langdysse, omsluttende 3 Jættestuer. I Avderød og Gunderød findes nu Rester af delvis ødelagte Høje og Grave, ligeledes ved man, at der har ligget flere Gravhøje langs Kysten.

Der hvor nu Nivaagaard ligger, var som før nævnt store Dele af Jordene under Vand, og Regeringen lod her omkring Aaret 1750 anlægge en Havn, „Galaihavn“; denne blev dog efter 10 Aars Bestaaende atter nedlagt, og laa ubenyttet hen indtil Aaret 1793, da Havnegården med Tilliggende blev solgt, og den nuværende Nivaagaard opstod. I Midten af det 19 Aarhundrede ejedes Gaarden af Kammerraad Synnestved, der dog maatte forlade Gaarden og ved Auktion 1859 købtes den af A. Hage, hvis Søn, Godsejer Johs. Hage, overtog Gaarden i Aaret 1872. Han lod i Aaret 1903 oprette et Museum ved Gaarden. Gaardens oprindelige Hovedbygninger m. m. findes ikke mere, idet saa godt som alle Bygningerne ved en Brand i Aaret 1879 blev lagt i Aske. De nuværende Bygninger opførtes i Aarene 1880—81.

I Brønsholmdals gamle Hovedbygning har der siden 1865 været Arbejds- og Forsørgelsesanstalt for Birkerød, Hørsholm, Bloustrød og Karlebo Sogne; i 1917 blev der i Sidebygningen oprettet et Alderdomshjem, som i 1927 udvidedes saaledes, at der nu kan optages ca. 50 paa

Brønsholmdal.

Forsørgelsesafdelingen og ca. 40 paa Alderdomshjemmet. De fire nævnte Sogne betaler procentvis til Hjemmets Drift. Hjemmet ledes af OLUF PEDER JØRGENSEN, f. 28 April 1893 i Karlebo, S. af Gaardejer Ole J. og Hustru Marie f. Jensen, g. 1922 med Jenny Eriksen. Begge ansat i Aaret 1930. — Brønsholmdals Historie gennem Tiderne er ret interessant; som før beskrevet under Usserød militære Klædefabrik, var Brønsholmdals Fabrikker i en kort Tid underlagt disse. Saavidt vides

paabegyndtes der allerede i Aaret 1790 Klædefabrik her, og i Aaret 1811 forenedes den med Usserød militære Klædefabrik. I mange Aar laa Fabrikken stille, Bygningerne forfaldt og var ved Midten af det 19 Aarhundrede nærmest helt ødelagte. I Aaret 1842 solgtes saavel Bygninger som Jorde, og der forsøgte atter at oprette Fabriksvirksomhed her, men uden Held; saa endelig i Aaret 1865 køber i Fællesskab førnævnte fire Landkommuner hele Fabrikken og lader Hovedbygningerne indrette til Arbejdsanstalt. Saaledes gik da Aarene indtil 1917, da Anstalten tildels restaureredes og omdannedes til det nuværende Brug. I Hovedbygningen er indrettet en Kirkesal.

I Gunderød laa i forrige Tider en Krudtmølle, kaldet „Gunniddæryth Mølle“, senere „Donse Krudtmølle“. Saa vidt man kan spore, anlagdes denne Krudtmølle af Dronning Louise i Aaret 1704; senere, i Slutningen af Aarhundredet, blev Krudtmøllen bortforpagtet, og faa Aar efter kom den i privat Eje, og forblev der indtil Aaret 1910, da den købtes af Staten og helt nedlagdes. Saa vidt vides, blev Flaaden forsynet med Krudt fra denne Mølle lige indtil Aaret 1885.

Karlebo Kirke var i sin første Oprindelse en typisk romansk Kampestensbygning, men skal allerede i Begyndelsen af det 13 Aarhundrede være blevet delvis ombygget; det oprindelige Kampestenskor blev nedrevet, og det nuværende bygget af Teglsten. Ligeledes blev der paa den Tid tilbygget to Korsfløje, saaledes at Kirken blev, som vi ser den nu, en ret anelig Korskirke. Saavel Altertavle som Prædikestol er i Højrenæssancestil, antagelig fra Tiden omkring 1590.

Nivaa Kirke er bygget i Aarene 1909—10. Før denne Tid fandtes der kun et lille Kapel. Den nye Kirke ligger smukt med sit Taarn stolt hævet mod Himmelen og de hvide Mure indrammet skønt af de bagved liggende Skove. Kirken bestaar af Skib og Kor samt et ret aneligt Taarn. Bygningen kostede ca. 50.000 Kr., af dette Beløb betalte Staten 18.000 Kr., medens Restbeløbet er skænket af Godsejer J. Hage.

CARL CHR. REIMERS, Købmand, Sognefoged

f. 28 Oktober 1870 i Nivaa, S. af Smed og Købmand V. R. og Hustru Katrine f. Henriksen, g. 1900 med Olga Hetmar Petersen. Etableret 1910 ved Overtagelse af Købmand J. P. Hetmars Forretning i Brønsholm, Sognefoged siden 1909, Formand for Frederiksborg Amts 49 Skyttekreds og for Sognefogedforeningen i Hørsholm Birk.

**ANDERS HUSTED,
Stationsforstander**

f. 1 Marts 1869 i Salling, S. af Gaardejer Chr. H. og Hustru Ingeborg M. Fabricius, Ansat ved D.S.B. 5 Oktober 1890, Portør 1891, Togbetjent 1893, Stationsmester i Vigerslev 1903, do. i Nivaa 1906, Stationsforstander s. S. 1915.

**B. J. J. NIELSEN,
Distriktsjordemoder**

f. 18 August 1866 i Uggeløse, D. af Møller Niels Peder Jensen og Hustru Jensine Frederikke f. Nielsen, g. 1886 med Tækkemand Jens P. N. Dimit. 1895, Jordemoder i Hørsholm 1895—1904, siden da Distriktsjordemoder i Karlebo.

TIKØB-HORNBÆK-HELLEBÆK SOGNE danner en Sognekommune med Tingsted i Helsingør, hører under samme Købstads Rets- og Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Helsingør Skattekreds, Kronborg østre Birks Skyldkreds og Amtets I. Folketingskreds.

Tikøb Sogn grænser til Hornbæk og Hellebæk Sogne, samt til Asminderød Sogn, Esrom Sø i Holbo Herred og Øresund. Sognet var indtil Aaret 1887 det største Landsogn paa Sjælland, og hørte blandt de største Sogne i Landet, men ved kgl. Resolution af 29 November 1887 udskiltes Hornbæk og Hellebæk Sogne; ja allerede omkring Aaret 1870 var en Del af Sognets Jorde underlagt Helsingør Købstad. Sognets Areal udgør ca. 6647 ha. Heraf optages ca. 1462 ha af Skov; saaledes ligger der i Sognet, hvis Jorde præges af stærke Vekselvirkninger mellem Skov og Sø, Skovene Egebæksvang, Gurrevang, Nyrup-Danstrup-Kelderis-Hegn og Kronborg Hegn, alle hørende under Gurre Skovdistrikt. Under Kronborg Skovdistrikt hører Horserød Hegn og en Del af Teglstrup Hegn, ogsaa beliggende i Tikøb Sogn. Noget over 600 ha optages af Moser og andet Vandareal, saaledes Gurre Sø, ca. 245 ha og Esrom Sø, hvoraf ca. 365 ha hører under Sognet. Sognets Jorde er mod Øresundskysten meget bakkede; her ligger paa lange Strækninger flere Sommervillaer, der er opstaaet i de allersidste Tider. Sognets Indbyggerantal var i Aaret 1890: 4087, i Aaret 1916: 3900. Kommunens samlede Indbyggerantal er i Aaret 1930: ca. 9100.

I Sognet ligger Landsbyerne Tikøb med Kirke, Skole og Forskole, Alderdomshjem, hvori ogsaa Kommunens Kontorer og Sogneraadets Mødesal findes, Kro, Mølle m. m. Sande, Jonstrup, Lille-Esbønderup, Gurre med Skole og Annekskirke, Nyrup med Skole, Rerstrup, Tibberup med Mejeri og Mølle, Fiskerlejet Espergærde med Annekskirke, Skole, Børnehjem, Baadehavn, Jernbanestation (Kystbanen), Mørdrup, Skotterup, ogsaa Fiskerleje, med Missionshus og Hotel, Snekkersten, ogsaa Fiskerleje, med Skole, Kro, Baadehavn, Børnesanatorium, Damehjem m. Friboliger f. enligstillede Damer, oprettet 1907, Stiftelse for Officerer og deres Enker, oprettet 1907, begge Stiftelserne er oprettet af Fru V. Heise, Jernbanestation (Knudepunktet paa Nord- og Kystbanen) Toldkontrolsted, samt Station for Kystpolitidistriktet, Rørtang, Bistrup, Bøtterup, Plejelt, Kvistgaard med Jernbanestation og Teglværk, Risby Huse, Tikøb Skovhuse, Harrishøj og Tinkerup; disse dog kun Samlinger af Huse. Endelig hører under Sognet Dele af Hornbæk, Stenstrup og Borsholm.

Sogneraadets Medlemmer er: G. ELLEKILDE, Formand, O. H. SANDELL, J. PETERSEN, J. HANSEN, W. LARSEN, T. CHRISTENSEN, H. V. JENSEN, A. JENSEN, Frue, P. MULLITSGAARD, JOHS. LARSEN, N. JENSEN, C. CHRISTIANSEN, N. P. NIELSEN, C. POULSEN, A. JØRGENSEN, P. OLSEN, N. KNUDSEN, O. P. B. S. ANDERSEN, P. THOMSEN. — Af større Gaarde ligger i Sognet Gurrehus, Nyrupgaard, Skovlund og Danstruplund. Af mindre Gaarde bemærkes Kvistgaard, bygget 1883, Flynderupgaard, Valdemarslund og endelig Marianelund med Kro.

Om Sognets Befolkning i Oldtiden vidner de ret faa Gravhøje og Stengrave, der findes særlig i Sognets nordlige Del, ved Horserød Hegn er saaledes bevaret en Gruppe bestaaende af Langdysser; heraf er tre særdeles velbevarede og skjuler hver to Kamre. Ved Nyrupgaard ligger et ret anseligt Dyssekammer.

I Hans Holks Beretning om Tikøb Sogn, hedder det: „Tikiøb, haver 5 Gaarde og 16 Huuse, foruden Præstegaarden, Degneboligen og Kirke. (Tikøb findes i det 14 Aarhundrede kaldet „Tydhakøb“). Tikjøb Skovhuuse 11 Huuse, Kathei 1 Gaard, Lille Esbønderup 4 Gaarde og 5 Huuse, Saande 2 Gaarde, Joenstrup 5 Gaarde og 3 Huuse, Bøtterup 6 Gaarde og 4 Huuse, Harrizhøj 3 Gaarde og 13 Huuse, Bedstrup, 5 Gaarde og 1 Huus, Riisbye 2 Gaarde og 5 Huuse, Birkehuus 1 Huus, Bersholm 9 Gaarde og 11 Huuse, Pleielt 12 Gaarde og 9 Huuse, Haureholm 6 Gaarde og 7 Huuse, Hørnebye 9 Gaarde og 8 Huuse, Søehuset 1 Huus, Holmegaard 1 Gaard, Stenstrup 3 Gaarde og 2 Huuse, Saunte 10 Gaarde og 9 Huuse, Skibstrup 7 Gaarde og 7 Huuse, Apperup 4 Gaarde, Teilstrup 1 Boelssted, Fuglefinger 2 Huuse, Horserød 7 Gaarde og 7 Huuse, Ørsholt 1 Gaard, Rotterup 1 Gaard, Gurre 6 Gaarde og 5 Huuse, Gurrehuus 1 Huus, Leerhuset 1 Huus, Nyrup 6 Gaarde og 6 Huuse, Nyrup Porthuus 2 Huuse, Kronborggaard, Kronborg Teglværk, Snekkersten, et Fiskerleie, 14 Huuse og 4 Boelssteder samt 1 grundmuret Gaard, hvortil hører en privilegeret Kro. Teglggaardshuus 1 Huus, Fiskerbaaden 1 Huus, Mollenborg 1 Huus, Skotterup 8 Huuse, Dahlsborg 1 Lyststed ved Stranden, Boerup 1 Gaard 2 Huuse, Rørtang 4 Gaarde og 1 Huus, Flynderup 3 Gaarde, Egebæks-Vanghuus 2 Huuse, Espegierde 2 Gaarde og 6 Huuse, Søebækshuus 1 Lyststed med en Stampemølle og 1 Huus, Tibberup 5 Gaarde, 5 Huuse og Mølle, Mørdrup 9 Gaarde, 2 Boelssteder og 3 Huuse, Busserup 1 Boelssted, Munkegaard 2 Gaarde og 5 Huuse, Kroghenborg 1 Lyststed med 3 Vanger med Steengierder om, Bruunmaark 2 Gaarde, Reenstrup 2 Gaarde og 2 Huuse, Hagelstrup 1 Gaard.“ Efter denne Beretning, der stammer fra Aaret 1779, fandtes der alt i alt 139 Gaarde, 180 Huse og nogle enkelte Landsteder i Tikøb Sogn, hvis Areal, paa den før omtalte Tid, var betydelig større end nu i vore Dage. Saaledes ses da bedst den Udvikling Sognet har gennemgaaet, naar Fiskerlejet Espergærde i 1915 talte ca. 150 Gaarde og Huse og Snekkersten noget nær det samme Tal. Hertil kommer da de i de sidste Tider opstaaede Villabebyggelser. De øvrige Byer er vokset noget nær i samme Forhold.

I Sognet ligger det bekendte „Gurre Slots Ruiner“, der saa uløselig er blevet knyttet til Valdemar Atterdags Navn ved Sagnet om Tovelille og Kongens vilde Jagt, men Historikerne har for længst paavist, at Tovelilles Navn fejlagtig er sat i Forbindelse med Valdemar Atterdag; hun var ikke hans Elskede, men Valdemar I' Elskerinde, tillige har de arkæologiske Undersøgelser vist, at Borgen næppe kan have været opført paa Kong Valdemar I' Tid. Det er først paa Valdemar Atterdags Tid, at vi hører Slottet nævne i historiske Dokumenter; og meget tyder paa, at Gurre har været en anselig Borg. I Aaret 1361 findes der udstedt Fundats af Valdemar Atterdag til et Kapel, han lader stifte i sin Fæstning Gurre; dette Kapel kaldtes „Sct. Jakobs Kapel“, og Paven skænkede hertil i Aaret 1364 Relikvier, samt tilstod Aflad til dem, som vilde søge det. I Aaret 1534 mageskiftedes Gurre til Biskop Joakim Rønnow. Det havde allerede fra Aaret 1525 været underlagt Krogen Slot (Kronborg), hvortil det atter omkring Aaret 1535 henlagdes. Der havde dog før den Tid været mange forskellige Mænd som Hovedsmænd paa Gurre. Saaledes nævnes Jacob Nielsen 1369, Oluf Bjørnsen 1376, Folmer Jepsen Lunge 1393, Niels Aagesen, kaldet Jernskæg, 1397, Peder Truelsen 1417, Godske Barsebæk 1478, Torbern Arvidsen Baag 1485 og Oluf Daa 1523. Gurre Slot skal dog, efter at det atter i Aaret 1535 henlagdes under Kronen, været forfaldet, og paa den Tid, Kong Frederik II regerede, skal han have paabegyndt Nedrivning af Gurre Slot, Stenene havde man Brug for til mange forskellige Byggearbejder, saaledes anvendtes meget af Bygningsmateriellet til Frederiksborg Slots Opførelse. — Nyrupgaard er en meget gammel Gaard, den kan føres langt tilbage i Tiden; den var mellem de Gaarde der underlagdes Kronborg Rytterdistrikt. I Aaret 1767 findes den nævnt som selvstændig Gaard, men underlagt Kronen, som sælger Gaarden i 1793 til en Købmand ved Navn J. Claesen. Hans Enke solgte Gaarden 1813 til James Wilson, og efter ham er Gaarden solgt flere Gange.

Gurrehus ligger tæt ved Gurre Ruin; og var en Tid i Prins Georg af Grækenlands Besiddelse. Ved Teglstrup Hegn har formentlig i Slutningen af det 16 Aarhundrede ligget en Gaard kaldet Teglstrup Gaard, Ladegaard til Kronborg; af et Kongebrev fra Aaret 1588 ses det, at der paa den er Tale om Anlæggelse af Have. Omkring Aaret 1600 findes paa Gaarden et „Kongens Kammer“, „Dronningens Kammer“ m. m. I Egebæksvang fandtes ved Udgravninger spinkle Fundamenter af Kampe- og Teglsten samt Brolægning, antagelig hidhørende fra en Bygning fra Tiden omkring det 16 Aarhundrede.

Kirken i Tikøb hører til en af de smukkeste og ejendommeligste Teglstens-Landsbykirker fra Middelalderens Dage. Kirken er opført i ren romansk Stil, men senere Tidens Ombygninger og Restaureringer har delvis ødelagt de oprindelige Bygninger. Skibet og Koret er det ældste af Kirken, og er sikkert bygget omkring det 13 Aarhundredes Begyndelse. Skibet prydes af en smuk Rundbuefrise og har tillige meget smukke, overordentlig slanke Portaler. Ligeledes er Koret meget smukt prydet med en overdaadig Frise med dobbelte Rundbuer, hvis Konsoller er modellerede som kronede Hoveder; hele den Pragt og Omhu, der vistest ved denne Kirkes Opførelse, stammer fra det stormægtige, nærliggende Kloster i Esrom, hvorunder Kirken hørte. Af senere Tilføjelser ved Kirken bemærkes Taarn, Vaabenhushus og Sakristi. Altertavlen skriver sig fra Aaret 1723. Prædikestolen er fra Kong Frederik II' Tid. Endelig skal nævnes den smukke Døbefont, der stammer fra Kirkens ældste Dage.

Gurre Kirke er bygget i Aarene 1917—18 paa Spidsbjærg Bakke i Nyrup Hegn. Byggesummen androg ca. 62.000 Kr., heraf har Staten givet Tilskud paa 30.000 Kr. I Kirkens Indre findes 10 Oliemalerier med Motiver fra Lidelseshistorien, et af disse tjener som Altertavle,

Egebæksvang Kirke er bygget 1896—97 og indviet 8 August 1897, efter Tegning af Arkitekt L. Knudsen. Grunden, hvorpaa Kirken er bygget, er skænket af Staten, samt et Tilskud paa 8.500 Kr. Byggesummen androg ca. 32.000 Kr. Kirken er i romansk Stil og opført af røde Mursten, og bestaar af Taarn med Vaabenhushus, Skib og Kor, kun Koret har hvælvet Loft, medens Skibets Tagkonstruktion danner Loftet her.

HORNBÆK—HELLEBÆK SOGN danner een Kommune med Tikøb Sogn. Det grænser til Tikøb Sogn, Helsingør Købstadsjorde, Øresund og Søborg Sogn i Holbo Herred. Sognets samlede Areal udgør 4384 ha. Heraf optages ca. 1431 ha af Skov, eller noget over en Fjerdedel af hele Sognearealet; saaledes ligger i Sagnet Klosteris Hegn og Risby Vang samt Dele af Teglstrup Hegn, Hornbæk Plantage, ca. 240 ha, beplantet for at forhindre Flyvesandflugt, tillige ligger i Sagnet Hammermølle Skov, som forskønnes med de mange Skovsøer, som f. Eks. Bondedammen, Kobberdammen, Klare Sø og Sorte Sø m. fl. I flere af disse Skovsøer findes smaa Øer, hvor der om Sommeren er et rigt Fugleliv. Af Sognearealet optages ca. 140 ha af disse smaa Søer samt af Moser. Bøgholm Sø ligger Vest for Hammermølle Skov, Hornbæk Sø ligger Syd for Hornbæk By. Egnen her hører til Danmarks skønneste, og langs Kysten udfolder der sig her Sommeren igennem et livligt Badeliv; de fleste Beboere udlejer deres Huse, og ofte har det været saa at sige umuligt at opdrive Værelser her i Højsæsonen.

Sognets Indbyggerantal var i Aaret 1890: 2646, i Aaret 1915: 3528. I Sagnet ligger Landsbyerne Hornbæk med Kirke, Præstegaard, Skole, Apotek og flere Sommerpensionater samt Badehoteller, Sanatorium for Nervesvage, Gas- og Vandværk; Hornbæk Fiskerleje med Baadehavn, Toldkontrol, Kystpolitistation, Posthus, Jernbanestation m. m.; Hellebæk med Kirke, Skole, Hotel, Kro, Børnesanatorium, Jernbanestation, Station for Kystpolitiet og Toldsted; Aalsgaarde, Fiskerleje med Skole, Teglværk, Jernbanestation; Boderne Fiskerleje med Sanatorium; Ellekilde Fiskerleje; Skibstrup med Jernbaneholdeplads; Apperup; Horneby; Holmene med Skole; Odinshøj og Julebæk, begge med Jernbaneholdeplads.

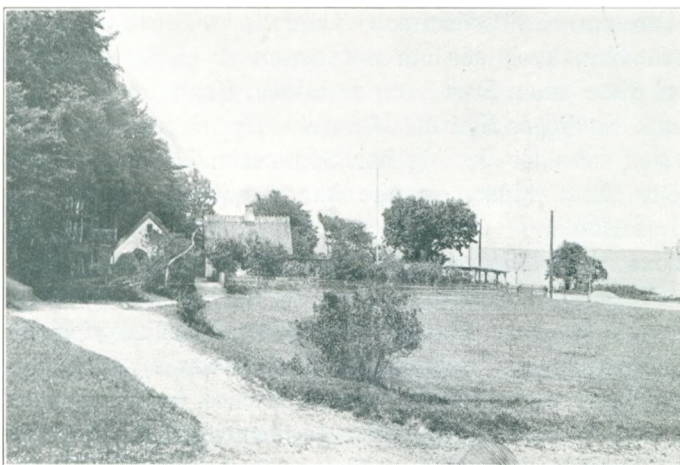
Desuden ligger i Sognet Dele af Stenstrup; Saunte med Jernbaneholdeplads; Borsholm med Skole; Borsholm Overdrev; Horserød med Baraklejren, som under Krigen 1916--18, husede 1200 russiske Krigsfanger. Af større Gaarde nævner vi Hellebækgaard, Borsholmgaard, Sauntegaard, Nordskovgaard, Nørregaard, Højgaard, Rosendal m. fl.

Langs Kysten optager Hornbæk Plantage et langt Areal, og inde i Plantagen findes enkelte Stengrave fra Oldtiden, saaledes en Langdysse og en Runddysse, begge delvis ødelagte. Der har været talrige Minder fra Oldtiden her i Sognet; saaledes har disse ligget i en bred Stribe fra Nord til Syd, midt ned gennem Sognet. Endnu i vore Tider findes flere af disse Oldtidsgrave bevaret. Om Borsholmgaard vides der, at den har tilhørt Struense. I Hegnet ved Horserød findes en Birk, „Kejsertræet“, hvori den russiske Kejser Alexander har skaaret et kronet „A III“.

Hammermølle anlagdes i Aaret 1600 som en Kobbermølle, men omkring 1670 blev Møllen omdannet til Geværfabrik under Navnet „Kronborg Geværfabrik“. Det var Staten, der oprettede Geværfabriken, men det synes, som om den har været bortforpagtet til Peter Westhof, der dog samme Aar, han fik den i Forpagtning, maatte forlade den; i Tiden fra 1670—1743, skal Møllen eller Geværfabriken være tildels forfaldet, men i Aaret 1743 købte Krigskommissær S. Hansen de forfaldne Bygninger, og bragte Fabriken i Drift. 1765 solgte han da Fabrikerne til Staten for 120.000 Rdl., men kun to Aar efter solgte Staten dem til Greve C. E. Schimmelmänn for en Sum af 70.000 Rdl. Det syntes at være gaaet med denne Geværfabrik som med Krudtfabriken i Frederiksværk; Staten køber, og køber dyrt, sælger, og sælger billigt. I Aaret 1870 nedlagdes Geværfabriken; Hammermølle med alle Bevillinger solgtes af det Schimmelmänniske Fideikommis, og i Aaret 1873 oprettedes Hellebæk Klædefabriker.

I en ca. 200 Aar gammel Beretning hedder det om Hornbæk Sogn: „Hornbek Sogn i Liunge-Kronborg Herred, i Kronborg Amt Sjællands Stift, dertil hører Hornbek Bye 4 Gaarde og 48 Huuse er et got Fiskerleye. Kirken er opbyggt 1737. Konerne ere Tvættersker og Blegfolk. Ellekilde haver et Boelssted, Aalgaarde haver et Boelssted og 27 Huuse og er et Fiskerleye. Boeren haver 2 Boelssteder og 1 Huus. Ellekilde, Ellepind, Bobaken, Gammel Sanghuus ere 4 Huuse. Hellebæk er et lidet Palais med Hauge. Cronborg Geværfabrik og Hammerværk, Teglværk og Kobberhuset“. Det fremgaar saaledes af denne Beretning, at der i Sognet kun fandtes 4 Gaarde, 82 Huse, nogle enkelte Boelssteder, samt Fabriken, nu Hellebæk Fabriker. Betragter man Billedet i vort Aarhundrede, da findes der alene i Hornbæk By over 230 Gaarde og Huse og i Hellebæk By over 200 Gaarde og Huse. — I Hornbæk har der sikkert været Kirke lige fra Tiden omkring det

16 Aarhundrede, men denne ødelagdes af Storm og Uvejr, hvorfor Beboerne opførte en ny, og i Aaret 1673 fremkaldte en Befaling til Sognepræsten i Tikøb om herefter, som tilforn, at betjene Hornbæk Kirke; efter denne Beretning, kunde det synes, som om Kirken atter i Aaret 1737 er blevet ombygget. Andre Akter siger os, at Hornbæk Kirke blev bygget i Aaret 1738. Kirken er opført af Mursten uden særskilt Kor og med et lille blytækt Taarn. Prædikestolen er fra Aaret 1760. Kirkens Indre blev restaureret

Julebækshuset.

1914. Paa Kirkegaarden, der er betydelig udvidet i Aaret 1916, ligger begravet 64 russiske Krigsfanger med et den 16 Oktober 1918 afsløret Monument.

I det Schimmelmanske Palæ „Hellebækgaard“ var der fra Aaret 1770 indrettet et lille, men meget smukt Kapel, hvori der holdtes Gudstjeneste indtil Aaret 1919, da Hellebæk Kirke blev bygget paa Stejlbakke ved Strandkanten. Grunden er skænket af Schimmelman, og Staten gav Tilskud paa 50.000 Kr. Bygningen er opført efter Tegning af Arkitekt S. Lemche. Prædikestol og Døbefont er fra det tidligere Kapel.

Børnehjemmet „Olufshøj“.

Ved Strandkanten ved Julebæk ligger det gamle „Julebækshus“, der oprindeligt er bygget til Skovløberbolig og i forrige Aarhundrede ret ofte besøgt af de kgl. Jagtselskaber. Ved saadanne Jagtture maatte Julebækshusmanden, som Beboeren af Huset kaldtes, rykke ud, og hele Bygningen blev sat til de kgl. Herskabers Raadighed.

I senere Tider opstod da Julebækshuset som Traktørsted, mest besøgt af Helsingør Borgerne, men i vort Aarhundrede besøges det af talrige Turister; saaledes samles der hver Sct. Hans Aften ved Julebækshuset en tusindtallig Forsamling for at se Julebækshusmanden brænde Blus af, samt fejre Aftenen paa den skønne Strandbred. Denne Skik skyldes særlig Julebækshusets nuværende Ejer, TH. CHRISTENSEN, der siden 1904 har været paa Julebækshuset.

Børnehjemmet „Olufshøj“ i Espergærde oprettedes i Aaret 1923 af Frk. INGEBORG PETERSEN, i hendes Hjem i Villa Olufshøj. Da Hjemmet begyndte, var der Plads til 11 Spædbørn. I Foraaret 1925 udvidedes Hjemmet, saaledes at der blev Plads til 14 Børn. INGEBORG PETERSEN er f. 24 Maj 1892 i Helsingør, D. af Stabssergent P. J. P. Uddannet paa Lykkensgave, Assistent paa forskellige Hjem, Stifter af Spædbørnehjemmet „Olufshøj“.

L. P. Haurum, Postmester

Postkontoret i Hornbæk har sin Oprindelse fra Aaret 1878, da der her blev oprettet et Brevsamlingssted. I Aaret 1906 omdannedes dette til Postkontor. Først i Aaret 1923 udvidedes Postkontoret ved tillige at være Telegrafstation, og der ansattes Postmester; nemlig L. P. HAURUM, født 4 December 1869 i Stubbekøbing. Ansat ved Postvæsenet 1886, 1914 konstitueret Postmester i Rude, 1917 Postmester i Ørsted, 1 Marts 1923 Postmester i Hornbæk.

HØRSHOLM SOGN danner een Sognekommune med Tingsted i Hørsholm, hører under Hørsholm Birks Retskreds, Helsingør Politikreds, Frederiksborg Amtstuedistrikt, Kronborg Lægekreds, Helsingør Skattekreds, Ølstykke Skyldkreds og Amtets 2 Folketingskreds. Sognet omgives af Birkerød og Karlebo Sogne og grænser tillige til Søllerød Sogn i Københavns Amt samt Øresund. Sognets Jorde danner et meget bakket Terræn, naar lige undtages Stranden ved Rungsted, der nu i vore Dage er en tæt Villabebyggelse. Sognets samlede Jordareal er ca. 1295 ha. Heraf optages ca. 35 ha af Moser eller andet

Vandareal, medens noget nær 200 ha optages af Skovene Folehave-Rungsted Hegn og Rungsted Skov. Indbyggerantallet var i Aaret 1800: 1068, i Aaret 1900: 1656, og nu ved sidste Folketælling 3734. I Sognet ligger Landsbyen Hørsholm med Kirke, Hørsholm Birks Ting- og Arresthus, Kommunebygning, rummende Kommunens Kontorer, Sogneraadssal og Posthus m. m., Menighedshus, Apotek, Skole, Realskole, Asyl, Folkehøjskole for unge Handelsmedhjælpere, „Købmandshvile“, Gas- og Vandværk, flere industrielle Virksomheder og Fabriker, samt mange Handlende og Haandværkere, og ikke at forglemme, enkelte Rester af det historiske Hørsholm Slot, endvidere Rungsted, Fiskerleje og Stationsby, med Station for Kystbanen, Skoler, Kystpoliti, Toldkontrolsted, og i de senere Tider flere Handlende, Vallerød, Smidstrup, Mikkelsborg, Pennehave, disse sidstnævnte er dog kun Samlinger af Huse eller Villaer. Af større Gaarde i Sognet nævnes Rungstedlund, Rungstedgaard, Rungstedladegaard, Sømandshvile, Folehave, Smidstrup, Kokkedal, Sophienberg m. fl.

Sogneraadet bestaar af Planteskoleejer J. BORNØ, Formand; Entreprenør ALEX HANSEN, Næstformand; Redaktør FRED. NIELSEN; Murersvend JØRGEN JØRGENSEN; Manufakturhandler AUG. OLSEN, Tømrermester JØRGEN JENSEN; Tømrersvend AXEL WITT; Fru MARIE ILLUM; Vognmand O. MØLLER JØRGENSEN, Frk. ANDREA CRONENBERG; Inspektør V. TRYDE.

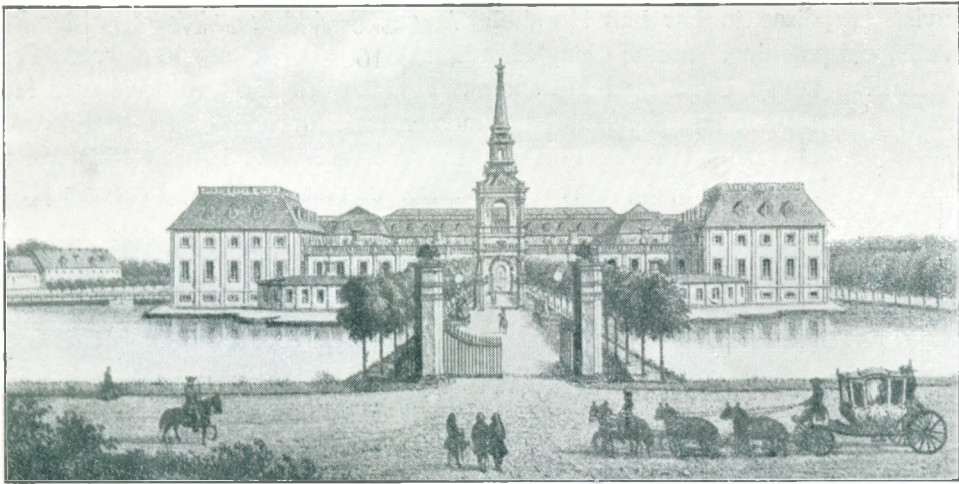

JENS BORNØ, Planteskoleejer, Sogneraadformand

f. 20 August 1873 i Bisserup, Sorø Amt, S. af Landmand H. P. Nielsen og Hustru Stine f. Madsen, g. 20 Maj 1904 med Johanne Thingskov, D. af Christen K. og Hustru f. Jensen-Lund. Havebrugskandidat 1894, Planteskoleejer i Hørsholm 1904, Formand for Sundhedskommissionen 1910 – 14 og for Hjælpekassen 1914 – 21, Medlem af Bankraadet for Birkerød og Omegns Bank, Forfatter af forskellige Artikler i Nordisk Havebrugsleksikon vedrørende Træer og Buskvækster, Formand for Sogneraadet siden 1921 (Kons. Folkeparti), Medlem af Regnskabsudvalget, Skolekommissionen og af Bestyrelsen for Rungsted Havn, Adr.: Hørsholm Planteskole, Hørsholm.

Hørsholm, ogsaa kaldet „Hørningsholm“ og „Hørringsholm“, eller mest kendt under den tyske Betegnelse „Hirschholm“, blev af Kong Christian VI gjort til selvstændigt Amt; Hans Holk skriver i sit Provincial-Leksikon (1778): „Hirschholms Amt, der ikkun er to Mile i Længden og i Bredden, blev under Christian VI gjort til et Amt for sig selv, og bestaar af 1076 Tdr. Hartkorn. Det har meget Skov, men ikke meget Jordbund. Bønderne ere af Enkedronning Sophia Magdalena bleven befriede for Hoverie og er Selveyere. Amtet har sit eget Birketing, der holdes hver Mandag paa Hirschholms Slot, og tre Sogne som ellers tilhører Liunge–Cronborg Herred, samt en liden Kiøbstad Hirschholm. Deri ligger to Slotte, Hirschholm og Sophienberg“.

Hørsholm hørte fra Midten af det 18 Aarhundrede under Birkerød Sogn, og før det blev selvstændigt Sogn, ja, saa langt tilbage som til de Aar, hvor Slottet endnu fandtes, var selve Hørsholm By kun en lille By; de fleste af Indbyggerne gjorde Tjeneste under Slottet. Hans Holks Beretning om Hørsholm er da ogsaa kun en Slotsberetning; vi gengiver den her: „Hirschholm, et kongeligt Slot 3 Miile Norden for Kjøbenhavn, har tilforn været et Munkekloster, kaldet Hørsholm og Hjortholm. I Kong Friederich I's Tid var det et kongeligt Kronlehn, som Kongen 1523 forlenede Biskop Lange Urne med; siden tilhørte det den Uldfeldske Familie; Frederich III forærede det tilligemed Dronninggaard ved Furesø til sin Dronning, Sophie Amalia, derefter er det af Kong Christian VI deels bygget høiere, deels udvidet, og baade ind- og udvendig prægtig udziiret, og var et Enkesæde for Høystsalige Dronning Sophie Magdalene. Det har en smuk Slotskirke med Taarn, en meget prægtig Sal med Vandspring af Marmor, som springer 10 Alen høyt. I det kongelige Audiens-Gemak ere alle Lister paa Dørre og Paneelværk beklædte med massiv Sølv, og alt det øvrige indlagt med Sølv, Perlemor, Ibenholdt, slebne Chistaller og andre Steene indfattet i Sølv, Dørrenes Beslag og Laase ere af Sølv. I det kongelige Conseils-

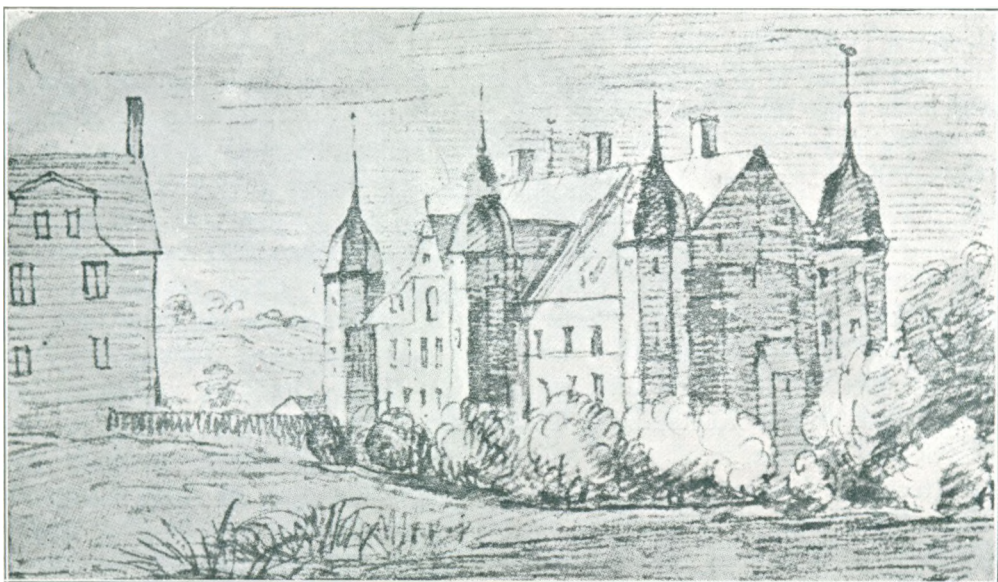

Prospekt af det kongelige Slot Hirschholm.

Gemak ere prægtige Tapetserier, ligesom overalt i de andre Værelser. Slot-Haven er meget prægtig; ved den ene Side er det saakaldte „Norske Huus“, bygt 1734 paa Norsk Maade af bare Tømmer. Paa Slottet døde Kong Christian VI den 6 August 1746.“

Om end denne Beretning er ganske kort, giver den os dog et ret godt Billede af al den Herlighed, der fandtes paa Slottet; Enevældens pragtelskende Tid afsløres ved al den Pragt, der blev Hirschholm Slot til Del, og af al denne Herlighed er der nu kun det store Ridehus, nogle Staldlænger og enkelte Kavalerfløje tilbage; selve Slottet er forlængst ødelagt, nedrevet, og Stenene anvendt til Københavns Slots Opførelse.

Den ældste Ejer af Hørsholm Slot var saa vidt vides Jon Litle, Erik Menveds bekendte Drost, død 1307, hvorefter Hørringsholm, som det da kaldtes, overgik til hans Datter. 1343 er det i Niels Eriksens Besiddelse, og i hans Slægt forbliver det til Aaret 1391, da Bent Biug, af Slægten Grubbe, sælger det til Dronning Margrethe, hvorefter Gaarden Hørringsholm forbliver i Kronens Eje og underlagt Slottet i København. Dog er det en Tid underlagt Krogen Slot, „Kronborg“. Ganske vist nævnes der i Aaret 1506 en Væbner Ove Pedersen af Hyrningsholm, og 1511 en Fru Drude af Hyrningsholm, men

Hirschholm Slot 1679.

det er uvist, om disse to har haft Hørsholm i egen Besiddelse, sikkert er der kun Tale om Len eller Forpagtning. Første Gang Hørsholm Slot træffes som Len, er da Frederik I forlenede Biskop Lange Urne med Hørsholm. I Tiden fra 1567 til 1571 var Hørsholm et selvstændigt Len, underlagt Kongens Jægermester, men forenedes da med Frederiksborg; senere hørte det til Corfitz Ulfeldts Forleninger, og han maatte i Aaret 1661 fraskrive sig alle Rettigheder til Hørsholm, og kort Tid herefter skænkede Kong Frederik III Hirsch-

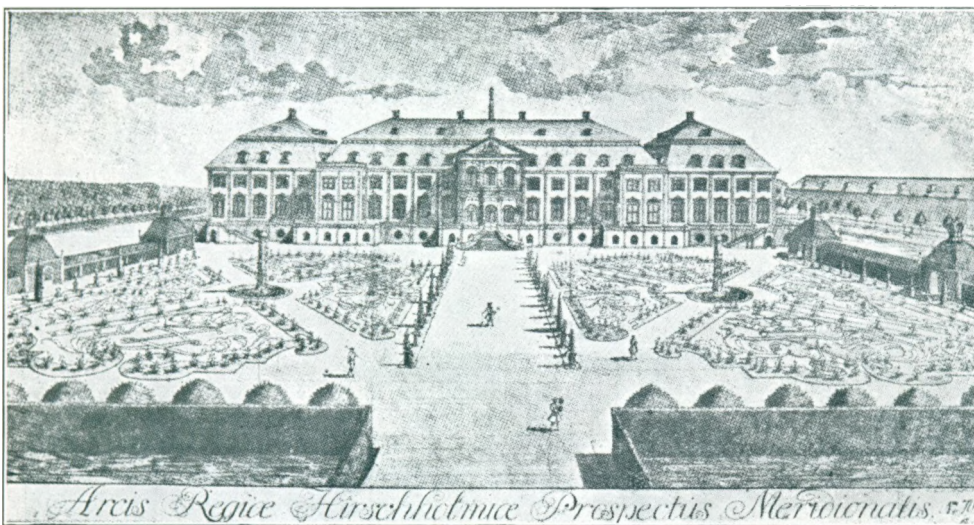
Prospekt af det kongelige Orangerier og Skydehus ved Hirschholm.

holm, Ibstrup, Dronninggaard, Østrup samt Ebbekøb til sin Dronning, Sophie Amalie. Efter Dronningens Død 1685 kommer Hørsholm i Kong Christian V Besiddelse. I en lang Tid er der da stille om Slottet i Hørsholm, men atter under Kong Frederik IV kommer der Liv herude; han lader nemlig Hørsholm, med Birkerød, Bloustrød og Karlebo Sogne, oprette som Livgeding for Dronning Louise, død 1721. Slottet kaldes nu „Hirtzholm“, og efter Dronning Louises Død, giver Kongen Slottet til Kronprins Christian, senere Kong Chr. VI, der den 7 August bliver formælet med Sophie Magdalene af Brandenburg. Indtil sidste Aarhundrede, bar Slottet Navnet „Hirschholm“.

Hvorledes Hirschholm Slot saa ud, da Kong Christian VI fik det, ses af omstaaende Billede. Slottet bestod af to ret anselige Bygninger, kaldet „det Røde“ og „det hvide Hus“; det ene af disse Huse havde fem Taarne, alle med Blytag; 4 af Taarnene var Hjørnetaarne, medens det 5te Taarn laa midt paa Hovedfacaden; egentlig kommer Bygningen til at ligne noget Ibstrup gamle Bygning. Den store Kornlade, ofte kaldet Ridehuset, blev af Frederik IV tilbygget Hirschholm 1713, denne staar endnu, og paa Gavlene ser man det kongelige Vaaben i Guld og Farver. Men allerede i Aarene efter Svenskekrigen 1660, paabegyndtes Restaurering og Genopbygning af Slottet, som af Svenskerne var blevet udplyndret. Var der saaledes, om end med Mellemlum, blevet bygget og forbedret, da tog dette først rigtig til da den 20aarige Sophie Magdalene i Aaret 1731 faar overdraget Slottet efter Dronning Louises Død. Det var dog først efter at hun var blevet Dronning, at Byggearbejderne tog til. Om dette skriver Kammerraad Christensen i sin Hørsholm Bog: „Det var kun lidt af det nye og slet intet af det gamle, som blev staaende“. Dronningen havde den berømte Arkitekt Thurah til Bygmester, og i Aaret 1737 bestemte man da helt at udrydde det gamle Slot; Bygning paa Bygning rejste sig herude, og der blev arbejdet med megen Iver. Endelig i Aaret 1739 stod da det i Rokokostil pragtfulde og monumentale Hirschholm Slot færdig, og i denne Anledning lod Kongen og Dronningen foranstalte en overdaadig Fest

paa Hirschholm Slot. Samme Aar lader Kongen udstede Privilegier som Købstad, men disse er dog aldrig anerkendt. Byggearbejderne var dog ikke dermed Slut, thi i Tiden 1742--44 forhøjedes Hovedbygningen. Om Slottets Indre, dets Pragt og Herlighed, har vi alt fortalt. Dronning Sophie Magdalene havde Slottet i sin Besiddelse til sin Død 1770, hvorefter det kom tilbage til Kronen. Et nyt Billede oprulles paa det stolte og pragtfulde Hirschholm Slot; faa Uger efter Dronningens Død flyttede Caroline Mathilde og Struense ind paa Hirschholm.

Prospekt af Hirschholm.

En Glansperiode uden lige oprandt nu; Ballernes, Festernes, Illuminationernes, Koncerternes og Elskovseventyrenes Tid begyndte, Fester afløste Fester, den ene mere overdaadig end den anden, men det hele for en kort Stund; først afbrudt ved Dronningens Nedkomst den 7 Juli 1771 med Struenses Datter, Prinsesse Louise Augusta. Atter den 9 September afbrydes Festerne, ved at de norske Matrosere drager ind paa Hirschholm, medens Hoffet opholdt sig paa Sophienberg, og sidst i Novbr. 1771 forlader Hoffet Hirschholm for at tage Ophold i København, og Struense-Døgene er forbi. Slottets Glansperiode havde hermed sin Kulmination, thi fra hin Dag 1771 stod Slottet øde, mere og mere forfaldt det, og under de militære Indkvarteringer led Slottet stor Skade. I Aaret 1810 paabegyndtes Nedrivningen af Slottet, de pragtfulde Haver overgroedes, og af al denne fordums Herlighed er der nu i vore Dage ikke stort andet tilbage end enkelte Stalde og Ladebygninger. Men trods dette har Stedet en egen Tiltrækning, og den smukke Allé, som allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede var ved at blive sløjft, staar atter i vore Tider for Fald. Som et Minde fra hin svundne Tid staar endnu „Stolbergmonumentet“, der er rejst af Sophie Magdalene 1766 til Minde om, at hun gav Arvefæste til Bønderne paa Hørsholm.

Da Slottet blev forladt af Hoffet, maatte Hørsholm Beboerne søge Kirken i Birkerød, men i Aaret 1784 paalægges det Sognepræsten i Søllerød at prædike i Slotskirken; dette skete ogsaa fra Aaret 1790 til 1816, da man paatænkte at nedrive Kirken sammen med Slottet. Den blev dog staaende endnu nogle Aar, men var da allerede saa brøstfældig, at den maatte lukkes, og der indrettedes et midlertidigt Kapel paa Brønsholmdal. I den tidligere Slotsgaard paabegyndtes da Opførelsen af en Kirke efter Tegning af Arkitekt C. F. Hansen. 1822 var Kirken færdig.

Rungsted Kirke er opført i Aarene 1905—07, og Grunden saavel som Midlerne til Bygningen er skænket. Byggesummen androg ca. 30.000 Kr. Kirken er i udpræget romansk Stil og bestaar af Skib og Kor samt Taarn med Vaabenhuis. Kun Koret har hvælvet Loft, medens Skibet har Tagkonstruktionen som Overhvælving.

Den gamle Husarstald, Fotografi efter Vennemoses Maleri.

Indtil 1 Oktober 1919 var alt Politi- og Retsvæsen for Hørsholm Birk samlet under een Person, Birkedommer N. S. Boesen, og Kontorer og Retssal fandtes paa 1 Sal i Ting- og Arresthuset. Personalet bestod foruden Birkedommeren af 2 juridisk uddannede Fuldmægtige samt 3 Kontorassistenter. Den 1 Oktober 1919 ved den nye Retsreforms Indførelse blev Politi og Domsmagten adskilt. Birkedommer Boesen forblev i Hørsholm som Dommer og havde fremdeles Kontor og Retssal i Ting- og Arresthuset. Politivæsenet blev underlagt den ny ansatte Politimester K. Petri, Helsingør, idet Helsingør, Kronborg østre Birk og Hellebæk Birk samt Hørsholm Birk sammenlagdes til 6' Politikreds. For Hørsholm Birks Vedkommende bibeholdtes en Politikontorafdeling, der fik Lokaler i en Tilbygning til Tinghuset, og som opførtes i Efteraaret 1919. Politikontorafdelingen lededes af en juridisk uddannet Politifuldmægtig med Assistance af en Politibetjent og en Kontorist. Politistyrken var forøvrigt i Hørsholm Birk 4 Landpolitibetjente og en Statsbetjent. Ved Birkedommer Boesens Død den 30 Maj 1926 blev Embedet besat ved Konstitution (Fuldmægtig Moritz), for derefter den 20 Maj 1927 at blive nedlagt og underlagt Dommeren i Helsingør. Samtidig med Dommerkontoets Nedlæggelse skete der en Forandring paa Politikontoret, idet Politifuldmægtigen flyttedes til Politikammeret i Helsingør. Herefter overtog H. M. K. L. LINDHARDTSEN Ledelsen af Politikontorafdelingen som Kontorbestyrer. I Foraaret 1929 blev Politikontoret flyttet til Birkekontoets Lokaler i Tinghuset, og den nye Tilbygning lejedes ud til Folkebogsamlingen for Hørsholm.

HANS MARIUS KNUD LAURITS LINDHARDTSEN, Kontorbestyrer

f. 13 Marts 1877 i Flødstrup Sogn. Har gennemgaaet 5. Regiments Sergentskole i Nyborg og 1. Regiments Sergentskole i Kastellet, København, samt Hærens Gymnastikskole i København 1902—04, gjorde herefter Tjeneste som Gymnastik- og Svømmelærer ved 1. Bataillon indtil den 1 September 1905 indtraadte fra denne Dato i Politiets Tjeneste i Hørsholm Birk, fra 1 Oktober 1919 gjort Tjeneste paa Hørsholm Politikontor, siden 20 Maj 1929 som Leder af Kontoret.

Rungsted Kro, nu Rungstedlund.

Rungsted er et meget gammelt Fiskerleje, der i det 16 Aarhundrede kaldtes „Runæstigh“ og „Runsti“. Her ved Rungsted var det, at Svenskerne i Aaret 1700 en kort Tid havde Tropper liggende. Allerede saa tidligt som paa Kong Christian II' Tid fandtes der i Rungsted en kgl. privilegeret Kro, men først i Tiden omkring 1600 kan vi træffe noget om denne Kro og de Mænd, der har haft denne i Eje. Saaledes ser vi, at Christian IV' Herold, W. Carron, i Aaret 1613 faar Brev paa Kroen; denne var dog stadig i Kronens Eje, men i Slutningen af det 17 Aarhundrede sælger Kronen Kroen til Toldforvalter Lars Eskildsen. I Aaret 1703 vides den at være i Justitsraad Hans Jakob Søbøtkers Besiddelse; han maatte dog afstaa saavel Kro som andre Ejendomme til Kronen, grundet paa Uredelighed, hvorefter Kronen forenede Rungsted samt Rungsted Kro til Dronning Louise som „Hørsholm Gods“. Kun faa Gange skal Dronningen have opholdt sig paa Rungsted, Kroen havde hun givet i Forpagtning til M. Friigast, og i Aaret 1764 sælges da Kroen. Efterhaanden mister den de store Privilegier, der af Dronningen var givet Kroen, og i sidste kvart Sekel af det forrige Aarhundrede køber Jægermester A. W. Dinesen Kroen; den var da allerede nedlagt, og Gaarden kaldtes paa den Tid „Rungsted-Ladegaard“, og var en Art Avlsgaard under „Rungstedgaard“. Paa Rungstedlund findes et Værelse til Minde om Digteren Johannes Ewald, da han i Tiden 1773 til 1775 boede her. I Aaret 1876 rejste daværende Ejer af Rungstedlund paa Ewalds Høj en Mindestøtte.

Sophienberg var, som allerede før beskrevet, et kongeligt Slot bygget af Sophie Magdalene i Aaret 1744. Slottet havde ned mod Stranden store fornemme Terrasser, prydet med kunstfærdige Statuetter. Det var bygget i to Stokværk, meget anseligt og fornemt, og paa Bygningens Midte hævede sig en Kuppel. Slottet forblev i Kronens Eje til Aaret 1793, da det solgtes til Kancelliraad Neergaard. Efterhaanden forfaldt Bygningen, og kun det nederste Stokværk er nu tilbage, dog ikke i hele sin oprindelige Længde. I Slutningen af det forrige Aarhundrede var der paa Sophienberg Hvile- og Rekreationshjem, og i Aaret 1898 købtes det af Komponisten Lange-Müller.

Kokkedal var oprindelig en almindelig Bondegaard, der i Aaret 1746 erhvervedes af Gehejmerraad C. A. Berckentin, der en halv Snes Aar efter lod opføre en efter de Tider meget anseligt og smuk Hovedbygning. Gennem Tiderne har flere kendte Personer haft denne Gaard i Eje. I Aaret 1864 sælges den af daværende Ejer, Justitsraad Nygaard, til

Konsul Block. Salgssummen androg 100.000 Rd. I Aaret 1865 lader han de gamle Bygninger nedrive og opføre den nuværende Hovedbygning i hollandsk Renæssancestil. Den nuværende Ejer, Viceadmiral, Kammerherre A. DU PLESSIS DE RICHELIEU, købte i Aaret 1910 Kokkedal for en Sum af 600.000 Kr.

Smidstrupgaard er bygget i Aaret 1866 af Overhofmarskal V. T. Oxholm i udpræget engelsk Stil. I Tiden fra 1888 til omkring de første ti Aar i vort Aarhundrede var den i Kong Georg af Grækenlands Besiddelse, og i Aaret 1911 sælges den til et Konsortium, der atter solgte selve Hovedbygningen med tilhørende Park.

Folehavegaard stammer fra Midten af det 18 Aarhundrede. I Aarene 1869 til 72 var Gaarden i nysnævnte Konsul Block's Besiddelse, og i Aaret 1879 sælges den til Jægermester A. W. Dinesen, hvis Enke nu er Gaardens Ejer.

Samfærdselsmidlerne mellem Hørsholm og Omverdenen samt Postvæsenet er et langt og interessant Afsnit i Byens Historie. Allerede paa Struenses Tid etableredes der Postforbindelse mellem Hørsholm og København. Vi ved saaledes, at en Kabinetsordre af 23 Juli 1771 befalede Generalpostvæsenet at lade en lukket Postvogn gaa daglig mellem Hørsholm og Hovedstaden, dog kun saalænge der holdtes Hof paa Slottet. Dette varede imidlertid ikke længe, thi allerede den 17 December 1772 efter Struenses Fald ophævedes denne Postforbindelse, og det lille Postkontor, der var indrettet i en Ejendom ved Ridebanen, ligeledes. 5 Aar efter aabnedes der atter Postexpedition i Hørsholm, samtidig med Etableringen af den kørende Post København-Lyngby-Hørsholm-Helsingør. Som Postmester ansattes Løjtnant N. Holm. I Mellemtiden havde der været gaende Bud mellem Hørsholm og Hovedstaden. Hørsholm laa omtrent midt paa denne lange Strækning og blev derfor Stedet, hvor det længste Ophold blev gjort. Man holdt til i Gæstgivergaarden, der nu fik Navnet Postgaarden. Efter N. Holms Død i Aaret 1790 blev Købmand Chr. Sæby den 4 Februar 1791 Postmester, og under samme Dato fik Hørsholm Postkontor. I December 1806 udnævntes den næste Postmester, nemlig Peter Salomon Martin, der blev suspenderet i Aaret 1816. Det var en vanskelig Tid, og af gamle Akter ser man, at der var mange Tilfælde af Kasse mangler. Den 30 Oktober 1821 blev Hoftraktør Johan Frederik Reinhardt Postmester, og samtidig underlagdes Gæstgiveriet Postmesterembedet. I Aaret 1828 blev Jens Madsen Hvidberg Postmester og Gæstgiver i Hørsholm, og det var i hans Tid, at Johanne Louise og Johan Ludvig Heiberg samt Henrik Hertz tilbragte „Belmannssommeren“ i Hørsholm. Om Hvidberg fortælles, at han havde mere Interesse for sit Landbrug (der hørte over 100 Tdr. Land Jord til Postgaarden) end for Postvæsenet, som han overlod en Fuldmægtig at passe. Dette fik imid-

Det gamle Klædevæveri.

Hjørnet af Hovedgade og Lillegade. Nedrevet 1917.

lertid katastrofale Følger, fordi Fuldmægtigen, der om Natten skulde staa op og modtage Posten, gav Nøglerne til Staldmesteren, der atter gav dem til Staldkarlene. Natten mellem den 9 og 10 Januar 1845 ventede man en større Postforsendelse, og da Postvognen langsomt kørte op igennem Rude Skov, blev Postladen, der var anbragt bag paa Vognen, aabnet, og al Posten til Hørsholm og videre til Sverige og Norge stjaalet. Heldigvis havde Postkøreren ladet de mange Penge, han havde med,

blive inde i Vognen. Det viste sig at være de to Staldkarle, der havde røvet Posten, men 21 Mænd og Kvinder i Byen blev dømt som Medskyldige, Fuldmægtigen afskediget og Postmesteren indstillet til Kongens Mishag og afskediget den 31 Decbr. 1845. Historien medførte tillige, at man adskilte Postvæsenet og Gæstgiveriet og ansatte virkelige Postfolk til at varetage Postvæsenets Interesser. Den første af disse var Postskriver Vilhelm Chr. Tychsen. I Tiden fra Aaret

Rungsted „Østre Station“.

1866 til 1885 havde Postkontoret til Huse i en Ejendom paa Storegade. I Aaret 1894 blev Julius August Andersen Postmester, og i hans Embedstid havde Hørsholm sit store Opsving. Paa den Tid var Postkontoret flyttet hen paa Hjørnet af Hovedgaden og Lillegade, men Udviklingen medførte, at man maatte søge større Lokaler, og Postkontoret flyttedes derfor til Kohavealle. Udviklingen var stadig stor, og trods forskellige Udvidelser af Lokalerne, blev disse dog for trange, og Postvæsenet maatte derfor atter se sig om efter nye Lokaler. Omkring 1916—18 paatænkte Hørsholm Sogneraad at lade opføre en Administrationsbygning, paa en af Kommunen erhvervet Grund, hvor Klædevæveriet laa. Kommunen og Postvæsenet enedes da om at lade indrette Postlokaler i den paatænkte Administrationsbygning, og i Aaret 1918 flyttede Postvæsenet hertil og har endnu til Huse her.

Postmester JULIUS AUGUST ANDERSEN er født 6 September 1845 i Odense. Indtraadte i Postvæsenet i Aaret 1861, Postmester i Hørsholm fra 1894—1920. 1920—28 var GEORG SØREN LUDVIG BIRKEDAL Postmester, og den 30 September 1928 konstitueredes som Postmester i Hørsholm, Kontorchef A. T. E. ELSØE, R. af D., født 17 April 1869 i Rudkøbing. P. NIELSEN, Postpakmester, født 20 Februar 1870 i Auderød, gift med Maren Hansine Olsen. Ansat som Landpostbud under Hørsholm Postkontor 1895, 1908 som Postbud,

Postmester Andersen.

Postmester Elsøe.

1920 som Postpakmester — I Aaret 1897 aabnedes Kystbanen fra København til Helsingør. Stationen kom dog ikke til at ligge i

Hørsholm, men ved det gamle Fiskerleje Rungsted. Her findes som ved de fleste andre af Kystbanens Stationer en østre og en vestre Station, og de Bygninger, der her i Rungsted blev opført i Aaret 1890 findes endnu. Kystbanen aabnedes for Driften den 2 August 1897. Den første Stationsforstander blev T. H. Lorentzen, afgaaet 1 Maj 1927, siden da nuværende Stationsforstander C. W. BAHNSON, født 6 Januar 1868 i Aalborg, Søn af Købmand Otto B. og Hustru Laura f. Møller, gift 1910 med Emilie Ostervald. Ansat ved D. S. B. 1885 som Elev,

Postpakmester Nielsen.

Stationsforst. Bahnsøn.

Assistent 1886, Stationsforstander i Espergærde 1 Januar 1910, i Rungsted siden 1 Maj 1927.

Hørsholm Apotek oprettedes ved Bevilling af 14 December 1840 som Filial af Lyngby Apotek; det var Apoteker Salomon Meyer Trier, der siden 1830 havde været Apoteker i Lyngby, der efter Opfordring ansøgte om Bevilling til Oprettelse af Apoteket i Hørsholm. I Aaret 1856 solgte S. M. Trier begge Apoteker til H. Fr. Müller Mau, der solgte Hørsholm Apotek til sin daværende Bestyrer A. Becher, og Hørsholm Apotek blev da, ved kgl. Resolution af 11 April 1857, selvstændigt. I Aaret 1876 solgte A. Becher Hørsholm Apotek til Peter Jacoby Bartholdy for en Sum af 115.000 Kr. Hans Enke solgte det i

Paul Scheel, Apoteker.

Aaret 1879 til F. W. Langebek, for en Sum af 100.000 Kr. Bevillingen er udstedt 12 April 1880, men allerede i Aaret 1884 sælges Apoteket igen til Jens Jannik Jensen Augsburg, der dog Aaret efter solgte det til J. H. Foersom. Overtagelsen fandt Sted 11 Juni 1885, og Salgssummen var 116.000 Kr. Foersom fik Bevilling 8 Oktober 1885. I 1886 sælges Hørsholm Apotek til E. J. Holst, der 1887 sælger det til Peter Harald Julius Petersen, for en Sum af 112.000 Kr., Bevilling af 14 November s. A. I Aaret 1908 sælges da Apoteket til nuværende Ejer, Apoteker PAUL SCHEEL, R. af D., Bevilling udstedt 31 Oktober 1908. PAUL SCHEEL, f. 28 August 1870 i København, S. af Grosserer August V. S. og Hustru Jensine Antoinette f. Kramer, g. 1919 med Ellen Marcus. Discipel 1887—90, Medhjælper 1890, Kandidat 1893, Apoteker i Hørsholm 1908, Formand for Danmarks Apotekerforening siden 1911, Medlem af samme Forenings Hovedbestyrelse 1918—20 og siden 1923, Formand for Hørsholm Sogneraad 1914—21, for Hørsholm og Rungsted Grundejerforening 1910—14, Medstifter af og Næstformand i Aktieselskabet Rungsted Havn 1918—25, Stifter af og Formand for Dansk Skatteborgerforening 1921—24, Vicepræsident i Forenede danske Motorejere m. m., 11 Juli 1923 udnævnt til Ridder af Db.

Indtil Midten af forrige Aarhundrede var, som tidligere nævnt, Postmesterembedet forenet med Gæstgiverbevillingen, og her i Hørsholm skiftede den kørende Post Heste. Den Postgaard, vi nu i vore Dage ser, er i Aaret 1788 delvis ombygget. Hvornaar den første Post- og Gæstgivergaard er bygget vides ikke med Sikkerhed, men antagelig er dette sket samtidig med Postens Oprettelse, altsaa paa Struenses Tid. I Aaret 1845 udskiltes Postmesterembedet fra Gæstgiveriet, og senere har der ikke paa den gamle Postgaard været Poststed eller Postkontor. Muligvis har tidligere Postmestre bortforpagtet Gæstgiveriet, thi man ved, at der i Aaret 1822 sad en Bager,

J. Jensen, Restauratør.

Den gamle Postholdergaard i Hørsholm.

F. Schokle, paa Gæstgivergaarden. Formodentlig er der her Tale om den Fløj af Gæstgivergaarden, som nu danner Postgaarden, medens den oprindelige Postgaard laa længere henne. Vi skal i Rækkefølge nævne de forskellige Ejere af Postholdergaarden siden 1773. Murer C. H. Honschilt, 1780 Hofblikkenslager J. G. Schmidt, 1813 J. H. Retnens Enke Marie Borditsky, 1822 Bager F. Schokle, 1852 L. E. Holbek, 1857 G. V. Fortmejer, 1863 Grosserer Grøn, 1891 hans Søn, Grosserer Jens

Hørsholm Asyl.

Grøn, 1914 Apoteker P. Scheel, 1918 Hørsholm Mejeri, af hvem den er forpagtet ud til Restauratør JØRGEN JENSEN KRUSE, f. 16 Juni 1868 i Jyderup, g. 1902 med Maren Marie Olsen. Ejer af Amsterdam Kro 1903—10, siden 1927 Forpagter af Postholdergaarden i Hørsholm.

Hørsholm Asyl, eller Justitsraad Selmers Asyl, for smaa Børn, er stiftet i Følge Testamente af 25 November 1872, af Søstrene Jacobine og Poulina Selmer. Asylet bestyres af AUGUSTA FREDERIKKE JOHANNE HILLEBRANDT, f. 15

Oktober 1873 i København, D. af Handskefabrikant J. H. og Hustru Louise f. v. Meyer. Uddannet Asyllærerinde, ansat ved Hørsholm Asyl 1911—14 og siden 1922.

Odd-Fellow Ordenens Hittebørns og Optagelseshjem for Spædbørn, kaldet „Rebekkasøstrenes Spædbørnshjem“, begyndte sin Virksomhed 1919 i den lille Villa, der nu ligger nedenfor Hjemmets nye smukke Bygning. Denne er taget i Brug 1921. I Aaret 1926 nedlagdes det gamle Hjem, og siden da er Hittebørnshjemmet udelukkende „Spædbørnshjem“. Dets Forstanderinde er FRIDA KIERULFF, f. 18 Juli 1889 i Kina. Uddannet i Sygepleje, Forstanderinde paa Rebekkasøstrenes Børnehjem siden 1922.

Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab er stiftet den 16 September 1861. Initiativet til dette Selskabs Stiftelse udgik sikkert fra daværende Amtsforvalter for Hørsholm Amtstuedistrikt, Kammerraad C. Christensen. I hvert Fald er det sikkert, at han var Sjælen i Selskabet fra dets Stiftelse til sin Død. Selskabets Formaal er at fremme den økonomiske Udvikling i Hørsholms Distrikt i enhver Retning og navnlig at virke til: Agerbrugets og Husdyravlens Forbedring, nyttige Kundskabers Erhvervelse og Udbredelse, Vindskibeligheds og Driftigheds Fremme blandt Husmands- og Haandværkerklassen samt Tjenesteyendet, almindelig Velstands Forøgelse ved Opmuntring til en fornuftig Økonomi. Saaledes lyder Selskabets første Love.

Selskabet vandt straks stærk Tilslutning, og ikke lang Tid efter dets Stiftelse talte det i By og paa Land ca. 300 Medlemmer. Aaret efter dets Stiftelse oprettede Selskabet en Sparekasse, „Hørsholm Sparekasse“, stiftet 5 April 1862, dette Pengeinstitut vandt ligeledes hurtig Fremgang. Vi ser af de gamle Regnskaber, at Sparekassens Indskud i Aaret 1901 var 275.450,52 Kr., med et Reservefond paa 20.880,35 Kr., i Aaret 1911 var Indskudet 727.684,91 Kr., Reservefondet 50.985,91 Kr.

Sparekassens Omsætning var ved sidstnævnte Aar ca. 5 Mill. om Aaret.

Nu er Sparekassen afhændet til Landmandsbanken i København.

Rebekkasøstrenes Spædbørnshjem

Man maa sige, at Selskabet med utrættelig Iver tog fat paa de Opgaver, det havde sat i sin første Lovbestemmelse, ikke een blev glemt; stadig ser man i de gamle Akter, at der sker noget, Selskabet deltager i de store Dyrskuer, udsteder talrige Præmier til fremme af Husdyravlen m. m., lod afholde mange Foredrag, udsendte flere populære Smaaskrifter, som kunde antages at ville virke nyttige til økonomisk Kundskabs Udbredelse m. m. Selskabet paatog sig mange Opgaver, men een af de mest betydende er vel „Alderdomsforsørgelseskassen“, stiftet 1869. Dens Midler fremskaffedes ved, at hvert Medlem aarlig afgav et bestemt fastsat Beløb, i Almindelighed 8 Kr. Ligeledes fik man de under Selskabet værende 4 Kommuner til at yde et Bidrag for hvert i Kommunen hjemmehørende Medlem af Selskabet. Tillige fik man Tilskud fra Usserød Klædefabrik, Gods-ejer Hage, og Selskabet selv gav til dette Formaal det meste af Sparekassens Overskud. Da Loven om Alderdomsunderstøttelse i Aaret 1891 blev vedtaget og traadte i Kraft, ophævedes Kassen for Tilgang af Medlemmer, og dens Midler sattes i Hørsholm Sparekasse. Ogsaa mange andre Velgerninger var Selskabet med til at støtte eller fremkalde, saaledes kan nævnes Selskabets Tilskud til Hørsholm Slotshaves Istandsættelse, til Kirken i Usserød, og endelig til en lang Række af forskellige Hjem og Institutioner, der maatte være af

Axel Ludvig Binder.

en saadan Beskaffenhed, at de kunde virke til Gavn eller Lindring af Nød, saasom Blindehjem, Asyl, Børnehjem m. m. Selskabets Bestyrelse bestaar af 24 Medlemmer, blandt disse vælges et Udvalg, kaldet „det staaende Udvalg“ paa 5 Medlemmer; dette Udvalg varetager Selskabets daglige Forretninger. Udvalget bestaar nu af: Proprietær A. BINDER; Gaardejer TH. HANSEN, Langkildegaard; Gaardejer FR. PEDERSEN, Kajerød; Købmand J. PEDERSEN, Hørsholm; Gaardejer J. ANDERSEN, Karlebo. Selskabets nuværende Formand er Proprietær AXEL LUDVIG BINDER, Bakkegaard, f. 21 November 1865 i Hørsholm, S. af Købmand A. F. Binder og Hustru Sophie f. Bentzen, g. 1898 med Bertha Christiane Jensen. Overtaget Bakkegaard 1915, Sognefoged 1905—1908, Medlem af Sogneraadet i Birkerød Sogn 1903—1909, tillige beklædt flere Tillidshverv, siden 1924 Formand for Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab, Herredsformand i Østifternes Kreditforening.

Haandværkerforeningen for Hørsholm og Omegn stiftedes den 6 April 1899. Paa denne Dag samledes 30 Haandværksmestre af Hørsholm By for at drøfte Mulighederne for en Haandværkerforenings Oprettelse; der indsattes et Udvalg paa 7 Medlemmer, hvis Formand blev afdøde Smedemester R. Jensen. Den 20 April 1899 samledes man atter, og Foreningens endelige Bestyrelse samt Love blev stadfæstede. Men betragter man Foreningens Forhandlingsprotokol, fremgaar det af denne, at der allerede før Tiden 1899 maa have været en Haandværkerforening i Hørsholm, thi ved Gave af 7 Maj 1899 skænkes der til Haandværkerforeningen et Skab med Bøger, der i ca. 30 Aar havde henstaaet i Amsterdam Kro og været Haandværkerforeningens Ejendom, men nærmere om denne Forening vides ikke.

Fra Aaret 1899 til vore Dage har Foreningen været en meget aktiv Arbejder for saavel Haandværkerstanden som for Byens Fremgang, det være sig baade i kommunale Sager som i Sager vedrørende Haandværkerstanden alene. I Aaret 1911 blev Foreningen delagtig i Varelotteriet. En af de første Opgaver, Foreningen paatog sig, var Oprettelsen af en teknisk Skole; man maa her tage i Betragtning, at ved Aarhundredeskiftet var det smaat med Skoleundervisningen rundt om i vore Landsbyer, kun faa, ja saa godt som ingen Landsbyer havde noget, der kunde kaldes en teknisk Skole. Hørsholm tekniske Skole oprettedes af Haandværkerforeningen i Aaret 1900, og begyndte under meget smaa og primitive Forhold. Man fik af Sogneraadet Lov til at benytte et Lokale i Kommuneskolen indtil Aaret 1901, da Foreningen lejede Brandstuerne i den gamle Husarkaserne.

Her havde da Skolen til Huse indtil Aaret 1906, thi i Aaret 1905 vedtog Foreningen at lade opføre en egen Skolebygning; den 14 Juni 1906 nedlagdes Grundstenen, og Onsdag den 5 December indviedes Skolen. Foreningens nuværende Bestyrelse bestaar af: Entreprenør, Murermester ALEX HANSEN, Formand; Tømmerhandler V. SØRENSEN, Næstformand; Smedemester, Sognefoged SANDDAHL, Kasserer; Installatør H. PETERSEN; Urmager DUPONT-MØLLER; Anlægsgartner H. HANSEN og Malermester S. JENSEN.

Alex I. Hansen.

ALEX I. HANSEN, Entreprenør og Murermester

f. 23 December 1885, S. af Skomagermester Anders H. og Hustru Martine f. Jensen, g. 3 Juli 1910 med Miml Jensen. Uddannet paa Teknisk Skole i København 1903—09, etableret i Hørsholm 1910, Kasserer for Murermesterforeningen fra 1912, Formand for Haandværkerforeningen for Hørsholm og Omegn samt for Teknisk Skole fra 1918, Medlem af Bygningskommissionen fra 1921, Bestyrelsesmedlem i Grundejer- og Kommunalforeningen fra 1923, Medlem af Hørsholm Sogneraad fra 1925 (Næstformand og Formand for Teknisk Udvalg), Medlem af Repræsentantskabet for Østlfternes Kreditforening fra 1930.

VILHELM SØRENSEN, Tømmerhandler

f. 15 Juni 1880 i Hørsholm, S. af Trælasthandler Frederik S. og Hustru Signe N. f. Pedersen, g. 1915 med Anna Astrid Jørgensen. Overtog 1907 Faderens Virksomhed, der var grundlagt 1878, Næstformand i Haandværkerforeningen, købte 1916 Kammerraad Christensens Gaard i Hørsholm, Trælastlager i Hørsholm Slots gamle Ridehus.

Foreningen „Hørsholm“, Kommunal- og Grundejerforening for Hørsholm Sogn, er stiftet den 3 September 1891 under Navn af „Foreningen Hørsholm stiftet 3/9 1891“ af en Kreds af Borgere i Byen Hørsholm, med det Formaal „at værne om Hørsholm Bys Rettigheder og at arbejde for alt, hvad der kan tjene til at fremme dens og dens Indbygges Velfærd.“

Af den første Bestyrelse lever endnu fhv. Apoteker i Hørsholm P. H. J. Petersen og fhv. Købmand i Hørsholm Chr. P. Hansen.

Efter at Bebyggelsen udenfor den egentlige Hørsholm By i de følgende Aar var paa-begyndt, skiftede Foreningen i 1904 Navn til den nuværende Affattelse, saaledes at den blev en Grundejer- og Kommunalforening for hele Hørsholm Sogn, og saaledes at baade Grundejere og ikke Grundejere kan være Medlemmer af den.

At nævne de Sager, Grundejerforeningen direkte og indirekte har haft med at gøre i de forløbne Aar, vil være uoverkommeligt.

I de første Aar beskæftigede Foreningen sig for en stor Del med Vej-, Kloak- og Belysningsspørgsmaal. Efterhaanden som disse fuldstændig er ordnet ved Kommunens Foranstaltning, har Foreningen i al Almindelighed varetaget Borgernes Interesser ogsaa overfor Myndighederne, og i det hele beskæftiget sig med Forhold, der er af Interesse for Kommunens Beboere og kunde fremme Kommunens Trivsel.

Der findes næppe nogen Sag af Betydning for Sognet, til hvis Løsning Grundejerforeningen ikke har medvirket enten direkte ved Tilskud eller derved, at Grundejerforeningens nærstaaende Mænd har arbejdet med dem. For de senere Aars vedkommende kan anføres Vedligeholdelse og Udsmykning af Slotsparken i Hørsholm, Rungsted Havn og Rungsted og Hørsholm Tennisklub.

Som en Slags lokal Turistforening virker Foreningen ogsaa derved, at den overalt paa de smukkeste Steder i Kommunen har anbragt Bænke til Afbenyttelse for de Spadserende.

Foreningens Formaal er godt udtrykt i Lovenes § 2: „Foreningens Formaal er ved Sammenslutning at medvirke til en heldig og betryggende Udvikling og Ordning af Sognets kommunale og hygiejniske Forhold, derunder Grundejernes Interesser, og Støtte af Foranstaltninger, der kan bidrage til Egnens Opkomst og Forskønnelse, samt for Valget af særlig kvalificerede Mænd til Varetagelse af kommunale Anliggender.“

Medlemsantallet er ca. 250. Foreningens Formand er Overretssagfører POUL GROES.

Hermann Petersen.

JOACHIM DUPONT-MØLLER, Urmager og Guldsmed

f. 2 December 1893 i Hørsholm, S. af Urmager og Guldsmed Benjamin D.-M. og Hustru Frederikke f. Møller, g. 1920 med Kaisa Andersen. Overtog 1925 Faderens Forretning, grundlagt 1882, Medlem af Haandværkerforeningens Bestyrelse s. 1929.

HERMAN PETERSEN, Installatør

f. 21 Marts 1887 i København, g. 1908 med Hildur Malmgren. Etableret i Hørsholm 1912, Installatør af elektriske Anlæg og Radio, Medlem af Haandværkerforeningens Bestyrelse siden 1929.

Hannibal Hansen.

HANNIBAL HANSEN, Anlægsgartner

f. 26 August 1887 i Korsør, S. af A. V. H. og Hustru Vilhelmine f. Larsen, g. 1913 med Karen Ella Jensen. Etableret i Rungsted som Anlægsgartner 1912, Formand for Anlægsgartner-Foreningen for Hørsholm og Søllerød Sogne, Medlem af Repræsentantskabet for Alm. dansk Gartnerforening og af Haandværkerfor. Bestyrelse s. 1928.

Folkehøjskolen for unge Handelsmedhjælpere i Hørsholm, er oprettet ifølge testamentariske Bestemmelser af afdøde Papirhandler Louis Petersen, Firmaet „J Chr. Petersen“. I sit Testamente udtaler Papirhandler Louis Petersen sig saaledes: „Som Vejledning for mine Tanker med Hensyn til at højne Detailhandlerstanden i København og Købstæderne skal nævnes: Oprettelsen af en Højskole for vordende Købmænd, med det Formaal at bibringe Udlærte fra Detailhandel i 18—20-aars Alderen en vækkende Oplysning. Enkelte reale Fag i kommerciel Retning, Legemsøvelser og Sang vil blive optagne paa Skolens Program, hvilket dog hovedsagelig tilsigter gennem Foredrag og personlig Paavirkning at aabne Elevernes Blik for Livets højere Værdier“.

I Efteraaret 1905 aabnedes da Skolen i L. P.'s Landbolig „Købmandshvile“ i Hørsholm, ledet af hans Enke Fru Ludi Petersen, i Januar Maaned 1911 overflyttedes Skolen til den nyopførte, specielt til Skolebrug indrettede Bygning; Fru Ludi Petersen drev Skolen til sin Død 1918, hvorefter den drives efter Legatstifterens testamentariske Beslutning af Bestyrelsen for det af ham oprettede „Louis Petersen Legat“, hvis Formand er fhv. Retspræsident J. KOCK. Skolens første Forstander var nuværende Pastor JOHS. FOG-PETERSEN. Skolens nuværende Forstander er cand. theol. HOLGER BRØNDSTED, der siden 1916 har ledet Skolen. Elevantallet har siden 1911 ligget omkring 30. Højskolen holdes i 8 Maaneder, fra September til April. — Sanatoriet „Børnely“ er en Afdeling under „Hjemmet for Vanføre“ i København, Toldbodvej. Stifteren af dette nu saa velordnede

Folkehøjskolen for unge Handelsmedhjælpere, Hørsholm.

Hjem var Pastor Hans Knudsen, f. 11 Januar 1813, Bornholm. Begyndelsen blev gjort ved den lille beskedne Forening, der i Aaret 1872 blev stiftet under Navn „Samfundet, som antager sig vanføre og lemlæstede Børn“. 1873 oprettedes en Poliklinik, og efter som Aarene gaar, vokser ikke alene Interessen for denne Sag, men ogsaa Hjemmene, som Samfundet havde oprettet. Her skal vi blot drage enkelte Billeder frem om „Børnely“, Sanatoriet ved Øresund. Oprindeligt, da det blev oprettet af Samfundet

Sanatoriet „Børnely“s Hovedbygning.

i Slutningen af forrige Aarhundrede, var det nærmest som et Sommer-Sanatorium, og i Aaret 1898 besluttede man indenfor Samfundets Bestyrelse at lade Bygningerne herude ved Kysten indrette til Helaarsbrug, og det første Aar, Sanatoriet var aabent hele Aaret, var her optaget 71 Vanføre i 2281 Dages gratis Ophold; først efter Aaret 1903 toges der Betaling for ganske faa Patienter. I Aaret 1904 udvidedes „Børnely“, Hjemmet for Vanføre modtog fra Børnehjælpsdagen 2000 Kr.

til dette Formaal. Hidtil var det dog kun Piger, der nød godt af „Børnely“. Man havde ganske vist nogle Aar lejet en Plads i Nærheden til Drengene, men i Aaret 1914 blev da, i umiddelbar Forbindelse med det bestaaende Sanatorium, opført en ny Bygning, der skulde benyttes til Piger, medens det nuværende „Børnely“ restaureredes og benyttes til Dreng. Ved Juletid 1914 toges da den nye Bygning i Brug. I Aaret 1924 blev den ældste af Bygningerne paa „Børnely“ revet ned, og paa Grunden opførtes en særlig Klinikafdeling, med Plads til 15 Patienter, til Aflastning af Hospitalsafdelingen paa Toldbodvej. I Tiden 1928—29, har der paa „Børnely“ været optaget 225 Personer i 34.047 Dage. Hjemmets Bestyrerinde er ANNA JØRGENSEN, f. 26 Oktober 1863. Leder af Drengedelingen er ANNA AUGUST, f. 25 Januar 1877 i Aarhus, D. af Konsul Alfred C. A. og Hustru Luise f. Sjultz. Leder af Klinikafdelingen er V. E. M. JOHANSEN, uddannet i Sygepleje paa Esbønderup Sygehus.

Aktieselskabet Rungsted Havn er stiftet den 23 Maj 1918 med en Aktiekapital paa 165.000 Kr. Allerede forinden var der traadt sammen en Komité bestaaende af Mænd i Hørsholm Sogn, der havde Interesse for at skaffe Sognet en Havn. I Spidsen for denne Komité og dens mest virksomme Medlem var nu afdøde Grosserer Vilhelm Skovgaard-Petersen, der ogsaa var den første Formand for Havnens Bestyrelse og fungerede som saadan til sin Død i 1926. I den første Bestyrelse var Apoteker P. Scheel, Hørsholm og Grosserer J. Melchior. Oprindeligt var der kun Midler til Opførelse af en Bro, hvilken, for en Bekostning af 90.000 Kr., blev færdigbygget i Løbet af 1918; men i de følgende Aar lykkedes det at interessere saavel Staten, som Amtet, saaledes at der fra disse blev givet Tilsagn om meget betydelige Beløb, og det blev derefter i 1921 overdraget Etatsraad N. C. Monberg at bygge den fremtidige Havn for et yderligere Beløb af 450.000 Kr. Havnen blev bygget som en Øhavn i Tilslutning til den allerede tilstedeværende Bro. Den 29 Juni 1923 blev Havnen indviet ved en stor Festlighed, og om Aftenen var der stor Folkefest paa Havnens Terræn.

Rungsted Havn.

Allerede den 27 Januar 1924 ramtes Havnen af en Ulykke, idet Isen pludselig brød op, og en meget stor Isflage paa en Tykkelse af en halv Meter kom i Drift Nord fra, og i Løbet af et Par Minutter sprængte Broen fuldstændig.

Havnens Bestyrelse tog straks fat paa Arbejdet med at rejse de fornødne Midler, og det lykkedes ved Tilslutning fra Amtet og Kommunen og ved Optagelse af et Laan med Kommunens Garanti at tilvejebringe 90.000 Kr. Den nye Bro blev færdigbygget den 17 Januar 1925. Siden da har Havnen været forskaanet for større Uheld.

Havnen har i et og alt svaret til de stillede Forventninger, idet den — foruden at være en tiltrængt Støtte for den derboende Fiskerbefolkning og være Tilholdssted for den tiltagende Befolknings Lystfartøjer — i stedse stigende Grad er blevet Afladningsplads saavel for Frederiksborg Amt og Hørsholm- og omliggende Kommuner, der over Havnen tager deres Forbrug af Sten og andet Vejmateriale, ligesom ogsaa Købmændene i Hørsholm og Rungsted tager deres Forsyning af Brændsel, Foderstoffer m. m. i videste Udstrækning over Havnen. Den nuværende Aktiekapital er paa 318.500 Kr. og ejes for en stor Del af Hørsholm Kommune, der ved Havnens Bygning overfor det Offentlige har paataget sig Garantien for Vedligeholdelsen og Driften af Havnen. Dens nuværende Formand er Overretssagfører POUL GROES.

ERIK JØRGENSEN, Havnefoged

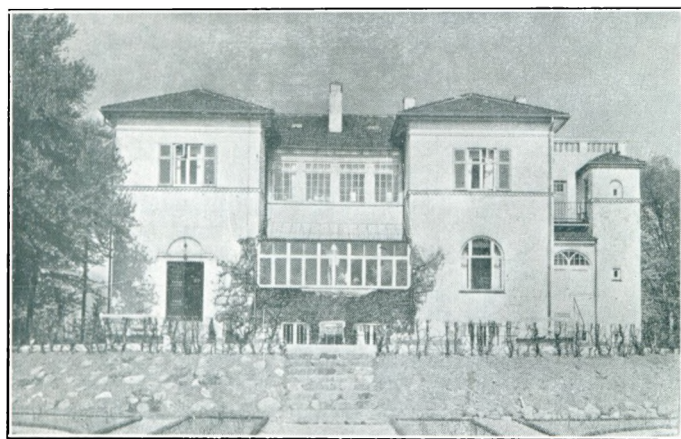
f. 30 Januar 1892 i Rungsted, S. af Fisker Jens J. og Hustru Stine f. Pedersen, g. 1916 med Conradine Sophie Agergaard, Havnefoged siden 1 Oktober 1924, Medlem af Sogneraadet 1917—21.

Andreas Jacobsen.

Andreas Jacobsen samlede i 1924, efter i flere Aar at have oparbejdet en Del store Ruter i Sydsjælland, hele sin Interesse om Nordsjælland, saaledes at Andreas Jacobsen ved sin Død i 1926, foruden at han drev en stor Assurancevirksomhed omfattende hele Nordsjælland, var Leder af et Biografteater, Direktør for A/S Strandvejsautomobiler og Ejer af de Ruter der nu er samlede under „De gule Omnibusser“ samt nogle Smaaruter, som senere er blevet afhændet, for at hele Interessen kunde samles om den store Rute.

Mikkelborg er et anseligt Sommer-Lyststed, der er opført i første Hålvdel af forrige Aarhundrede og er beliggende i Hørsholm Sogn, helt ved Sognets nordlige Grænse, i Smidstrup. Selve Bygningen ligger paa Bakkedraget, fornemt tilbagetrukket med den smukke Park foran sig,

Sygekassen „Fremtiden“s Reconvalescenthjem „Mikkelpark“.

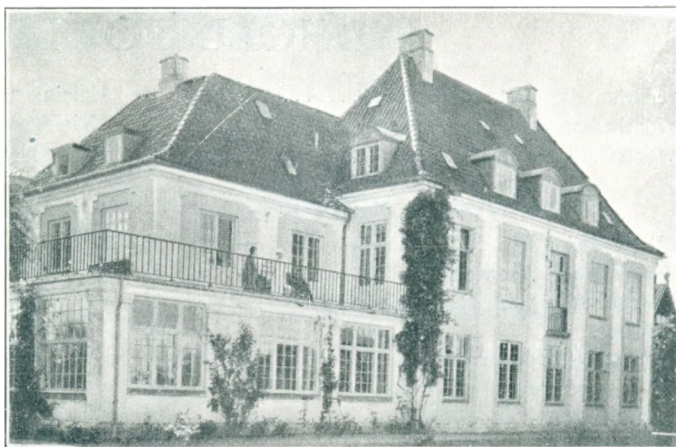
helt ned til Strandvejen, der skiller Parken fra Sundet. Ved Skøde af 8 September 1930 købte Sygekassen „Fremtiden“ dette Landsted og lod det omdanne til Reconvalescenthjem for Mænd, saaledes at der blev Plads til ca. 25 Reconvalescenter. Hjemmets Beliggenhed er ikke alene meget smuk, men ogsaa saare sund.

Den 22 Februar 1931 toges Hjemmet i Brug, og som Bestyrerinde ansattes JOHANNE KASTRUP, f. 6 Juni 1891 i Haderup. Uddannet i Sygepleje i Køben-

havn, Afdelingssygeplejerske paa Sundby Hospital 1919—27, siden 1921 Leder af Fremtidens Rekonvalescenthjem „Mikkelborg“ ved Smidstrup.

„Caritas“ Hvilehjem er af ret ny Dato; det opførtes i Aaret 1929—30 og toges i Brug den 1 Maj 1931, Midlerne til Hjemmets Oprettelse skyldes en Kreds af Frimurere. Paa Hjemmet er der Plads til ca. 35 Rekonvalescenter. Der optages kun ældre Ægtepar eller enligstillede Personer. „Caritas“ er beliggende paa Bukkeballevvej ved Rungsted, og den daglige Ledelse er underlagt Forstanderinde CAMILLA MØLLER.

Hvilehjemmet „Caritas“.

JENS ANDERSEN VRAAKJÆR,
Kirkeværge

f. 25 Juni 1859 i Næsby, S. af Parcellist Anders Nielsen og Hustru Karen Marie f. Pedersen, g. 1881 med B. Sophie Nielsen, død 1923. Etableret som Snedker i Hørsholm 1899, afstod Virksomheden i 1929, Kirkeværge siden 1912, Medlem af Bestyrelsen for Hørsholm Sygekasse.

CARL P. INGEMANN STØVHASE,
Skorstensfejermester

f. 1 Marts 1897 i Hørsholm, S. af Skorstensfejermester C. W. S. og Hustru Henriette f. Ingemann, g. 1920 med Ellen Olsen. Skorstensfejermester i Hørsholm Birk s. 1926.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Købstaden Frederiksværk

Frederiksværk Byhistorie	207
Borgmester og Byraad	213
Frederiksværk som selvstændig Kommune	214
Anker Heegaards Fabrikker	214
Frederiksværk Skolevæsen	216
Forberedelsesskolen til Stats- og Realskole	217
Kost- og Real-Skolen	218
Frederiksværk Kirke	218
Ting- og Arresthuset i Frederiksværk	219
Postvæsenet i Frederiksværk	220
Jernbanen	220
Toldvæsenet i Frederiksværk	220
Amtssygehuset	221
Bibliotek	222
Frederiksværk-Tisvilde Skovdistrikt	222
Sparekassen for Frederiksværk og Omegn	224
Elektricitetsforsyningen for Frederiksv. og Omegn	224
Andelsmejeriet Godthaab	225
Bryggeriet Frederiksværk	225
Haandværker- og Industriforeningen	225
Idrætsforeningen i Frederiksværk	226

Horns Herred

Indledning	227
Ferslev-Vellerup Sogne	228
Kyndby-Krogstrup Sogne	229
Skibby Sogn	232
Skuldelev-Selsø Sogne	236
Gerlev-Draaby Sogne	241
Orø Sogn	257

Strø Herred

Indledning	259
Thorup Sogn	260
Melby Sogn	265
Kregme-Vinderød Sogne	266
Tjæreby Sogn	270
Alsønderup Sogn	272
Ølsted Sogn	273
Lille Lyngby Sogn	276
Strø Sogn	277
Skævinge Sogn	278

Ølstykke Herred

Indledning	280
Ølstykke Sogn	281
Snostrup Sogn	285
Stenløse-Viksø Sogne	286
Slagslunde-Ganløse Sogne	288
Farum Sogn	293

Lynge-Frederiksborg Herred

Indledning	300
Slangerup Sogn (Bysogn)	301
Slangerup Landsogn	323
Lynge-Uggeløse Sogne	327
Uvelse Sogn	333
Frederiksborg Slotsogn	335
Lillerød Sogn	335
Gørløse Sogn	336
Nørre Herlev Sogn	337
Græse-Sigerslev Sogne	338
Ude-Sundby Landdistrikt	339
Oppe-Sundby Sogn	339
Jørlunde Sogn	340

Holbo Herred

Indledning	342
Søborg-Gilleleje Sogne	343
Blistrup Sogn	347
Græsted-Maarum Sogne	348
Helsing-Valby Sogne	355
Ramløse-Annisse Sogne	363
Vejby-Tibirke Sogne	367
Esbønderup-Nøddebo Sogne	369

Lynge-Kronborg Herred

Indledning	372
Birkerød Sogn	373
Asminderød-Grønholt Sogne	396
Bloustrød Sogn	402
Karlebo Sogn	403
Tikøb-Hornbæk-Hellebæk Sogne	405
Hornbæk-Hellebæk Sogne	407
Hørsholm Sogn	409
Indholdsfortegnelse	426, 427
Rettelser	428

Amtets Bymonografier er udarbejdede af Akademikasserer, cand. mag. *Lars Frederik Barfod Dornonville de la Cour*.

Amtets øvrige By- og Landsogne samt personal-biografiske Oplysninger er samlet under Ledelse af Redaktør *Jak. Sander Zandersen*.

RETTELSER

- Side 8: 6 Linie fra oven staar (med Handelspladsen Frederiksværk)
skal være:
(med Købstaden Frederiksværk).....
- Side 72: 12. Linie staar Generalmajor H. Ulrich. . .
skal være:
Generalmajor H. Ulrich. ....
- Side 92: Hans Peter Petersen, Restauratør, staar f. 13 April 1877 i Alsønderup. ....
skal være:
f. 2 Maj 1878, Laveskov Niverød. ....
- Side 162: Ejnar Olaf Møller, Kaptajn, staar f. 9. August 1886. ....
skal være:
f. 9 August 1866. . . Ansat ved Statsbanernes Søfartsvæsen som Aspirant 1892. Bestemand 1893. Styrmand 1896. Skibsfører af 2den Grad 1905. Skibsfører af 1ste Grad 1920, samt Overfartsleder 1920. . .
- Side 204: 14 Linier fra oven, staar (siden 1918)....
skal være:
(siden 1928). ....
- Side 226: Biografi og Portræt mangler til 4 private Personer, findes paa Side 240 og 241...
- Side 234: Illustration: „Skibby Optagelseshjem . . . .
skal være:
Optagelseshjemmet „Manderup Søgaard“ ..
- Følgende Sogne i Horns Herred: Ferslev-Vellerup (Side 228), Kyndby-Krogstrup (229), Skibby (232), Skuldelev-Selsø (236) og Orø (257) er betegnede som hørende under Roskilde Amtstuedistrikt .....
- skal være:**
Frederikssund Amtstuedistrikt, hvorunder disse Sogne henlagdes 1 Januar 1926.....
- Følgende Sogne i Strø Herred: Thorup (Side 260), Melby (265), Kregme-Vinderød (266), Ølsted (273), Lille Lyngby (276), Strø (277) og Skævinge (278) er betegnede som hørende under Frederiksborg Amtstuedistrikt.
- skal være:**
Frederikssund Amtstuedistrikt, hvorunder disse Sogne henlagdes 1 Januar 1926.....
- Følgende Sogne i Ølstykke Herred: Ølstykke (Side 281), Snostrup (285), Stenløse-Veksø (286) og Slaglunde-Gønløse (288) er betegnede som hørende under Frederiksborg Amtstuedistrikt.....
- skal være:**
Frederikssund Amtstuedistrikt, hvorunder disse Sogne henlagdes 1 Januar 1926. ....
- Farum Sogn i samme Herred (Side 293) hører dog under Frederiksborg Amtstuedistrikt.....
- Følgende Sogne i Lyngbe-Frederiksborg Herred: Slangerup (Side 301), Slangerup Landsogn (323), Gørløse (336) og Oppesundby-Udesundby (339) er betegnede som hørende under Frederiksborg Amtstuedistrikt.....
- skal være:**
Frederikssund Amtstuedistrikt, hvorunder disse Sogne henlagdes 1 Januar 1926.....